

ספר

תרומת יצחק

על שלחן ערוך יורה דעה

ליושב דעת רבותינו מאורי הגולה בשלחנם המהור אשר
לפני ה' ודעת רבותינו הגאונים המפרשים דבריהם ז"ל.
ולברר שהם לאמיתה של תורה להלכה ולמעשה.

הברתי בעזר צור ישועתי, יצחק הכהן אראנאווסקי,
בעהמ"ח ספרי יד יצחק שני הלקים, הכוללים חרושים על כל התלמוד
וחרושים על הרמב"ם ז"ל ודרושים, מו"צ דק"ק קאוונא.

ווארשא

בדפוס של ר' מאיר יהיאל האלמער ושותפו נ"י. ברחוב נאלעווקי 7 א

שנת תרס"א לפ"ק

ספר

תרומת יצחק

על שלחן ערוך יורה דעה

לברר דעת רבותינו הגאונים מאורי הגולה מוהר"י קארו והרמ"א ז"ל
והמ"ז והש"ך ז"ל, וליישבם מכל הקושיות והתמיהות אשר העלה בצ"ע
הגאון הגדול רשכבה"ג רעק"א זללה"ה בחדושו על יורה דעה.

גם נכלל בתוכו

כל הקושיות כלשונם בחדושו הנ"ל. ועוד ניתוסף עליהם בהרבה מקומות באור
מספיק לבאר תוכן ענינם.

ונקל לשער כי להלכה ולמעשה נוגעים הדברים, שאם דעת רבותינו המוה ודבריהם אינם
מוסכרים, יחוש המורה לסמוך על דברים שאינם מבוררים, אף שידוע לכל ישראל שהם ראשי
המורים, אבל כשיראה שדעת קדשם מיושבת ודבריהם מאושרים, וכי תורת אמת היתה בפיהם
וכולם ברורים, יסמוך עליהם כאשר ישאל איש בדבר האורים.

חדושים ובאורים אלה חברתי בעזר צורי, יצחק הכהן אראנאווסקי.
בלא"א המפורסם מהור"ר יעקב קאפיר הכהן זללה"ה. בעהמ"ח ספרי יצחק
שני חלקים. הכוללים חדושים על כל התלמוד וחדושים על הרמב"ם ז"ל ודרושים.
מו"צ דק"ק קאוונא.

27604

ווארשא

בדפוס של ר' מאיר יחיאל האלמער ושותפו נ"י. ברחוב נאלעווקי 7 №

שנת תרס"א לפ"ק

Сеферъ ТРУМАСЪ ИЦХОКЪ

т. е. Приношеніе Исаака.

Комментарій на шулханъ арухъ.

Раввина ИСААКА АРОНОВСКАГО.

ВАРШАВА 1900.

Типографія М. И. Гальтера и Комп., Належки № 7.

Дозволено Цензурою
Варшава, 24 Октября 1900 г.

4 III B

1134

ראשית דבר

כי שם ה' אקרא הכו גדל לאלהינו [דברים ל"ב, ג']

ישכילו החכמים ויבינו השלמים כי בראשית כל דבר עלינו לבוא בקידה והשתחוויה לפני ארון האדונים. צדקתו להגיד אשר המציא כל הנמצאים ומנהיג לכל הברואים מתחת לארץ עד שמי השמים העליונים. חסדו לספר אשר בחר בנו להיות לו לעם סגולה ואותות אהבתו הראה לנו פנים בפנים. קרושתו להעריך אשר קרבנו אליו ונתן לנו תורת אמת וחוקים ומשפטים צדיקים וטובים היקרים מפנינים. בריתו היתה אתנו שלא ימוש התורה מפינו ולא תשכח מפי זרענו לעולם בכל העתים והומנים. נמעני נעמנים שתל בכל הדורות הם מקבלי התורה מארון הנביאים עד אנשי כנסת הגדולה המצויינים. יאיר לנו נתיב אחריהם בתורת רבותינו התנאים והאמוראים בעלי המשנה והתלמוד ורכנן סבוראי ודור הגאונים. עוד הקים לנו אבירי הרועים עד רבותינו בעלי השלחן ערוך ושאר גאוני התורה בחירי אמנים. קול רינה וישועה לאל המושיע אשר הרבה חסדיו עמנו לגמלנו כל טוב בכל הימים והשנים. בקרוב יטהר ישועה ויחיש גאולה לקבצנו מכל הארצות ולעשות אתנו נפלאות ככח גדול ורוב אונים. הן נוסף על כל אלה עלי להודות לשמו הגדול שהחייטני כהיום הזה מחליים רעים ונאמנים. כן על חלקי שהפיל לי בנעימים בתורתו אשר לא ישוו לה כל חפצים וזהב ודרכמונים. הפליא עוד חסדו לי והאיר עיני לחקור ולהתבונן ליישב דעת רבותינו חכמי הדורות הראשונים והאחרונים. נועם דבריהם לתרץ ולראות שכל מוצא שפתם הם לאמיתה של תורה וכולם ברורים ונכוחים למכינים. זאת היתה לי מאלהי מעויו ואליו אקוה שיעלה עמלי לרצון לפניו ולפני יראוי החכמים והנבונים. לעולם יהי נועמו עלינו ויחזק לבבנו ולב צאצאינו לאהבתו ויראתו וישלח לנו סהרה רפואתו ממעונים.

אכ"ר.

חכמינו ז"ל אמרו במס' ברכות (דף ס"ג ב') כשנכנסו רבותינו לחרם ביבנה פתחו כולם בכבוד אכסניא (של תורה) וכו', לכן ראיתי ראשית לי לבוא בעתירתי מאל עליון שיואל ברוב חסדו להשפיע ממעון קדשו שפעת ברכה והצלחה טרובה ועושר וכבוד וכל טוב על הג' הנכבדים וכל אנשי עדתנו בעיר קא וו נא ה' עליהם יחוי, היא העיר החשובה אשר אוה כבוד ארמו"ר גאון ישראל וקדושו רשכבה"ג ר' **יצחק אלהנן** זצ"ל לשכון כבוד בתוכה כשתים ושלשים שנה, וכשמונה ועשרים שנה היתי מו"צ לפניו בעירנו הנ"ל, קרוב ללכבו המהורה ואהוב וחכיב מאד בעיניו, ובשנת תרל"ה שעברה בחר בי לישב ראש בבית דינו הצדק, ושפתי צדיק ידעון רצון לברך ממעמקי לבבו המהורה לכל המחוקקים במעונו כמו שכתב במכתבו היקר לגאון אחד ממיודעיו ונרפס בראשית דבר של ספרי **יד יצחק** הנרפס מכבר, ומפני שרברתי קדשו אהובים ויקרים מאד לכל בית ישראל וברכת צדיק לעולם עומדת, ע"כ טוב שיודפס מכתבו היקר גם עתה, ואלה דבריו במכתבו.

בעז"ה יום א' כ"א כנ"א תרנ"ה קאוונא.

אחדש"ה הנני לבקשו עבור ידיד נפשי היקר ה"ה הרב הגאון המפורסם וכו' כש"ת מו"ה **יצחק הכהן אראנאווסקי** נ"י מו"צ דפ"ק המחבר ספר היקר **יד יצחק** — להנחהו בעצתו הטובה ולהטיב עמו בכל מילי דמיטב כראוי לגברא רבא ויקירא דכוותיה, וכן בקשתי מן כל גאוני ישראל ונכבדיהם, ויהיה זה להם לזכות רב, ובמחוזי ברב טובם וצדקתם שיקיימו כפי בקשתי וע"כ קצרתי, ובזכות זה יתברכו ברוב חיים ושלושם והצלחתם כנפשם ונפש יודיו ויודים רוש"ת מבקשם ממעמקי לבבי הנאמנה ומברכם.

יצחק אלהנן החופ"ק קאוונא.

ואלה דבריו בנו כבוד הרב הגאון הגדול המפורסם האב"ד דפה זא"א שליט"א.

התענגתי מאד לראות את חרושי תורתו של כבוד ידיד נפשי הרב הגאון המפורסם חרף ובקי בחדרי תורה וירא אלהים טרבים כו' מו"ה **יצחק הכהן אראנאווסקי** נ"י מו"צ דפה בספרו **תרומת יצחק** על יורה דעה, אשר העלה בעומק עיונו כש"ס ופוסקים בחריפות ובקיאות בפלפול וסברא ישרה וכטיב טעם ודעת, ורבים יתענגו בספרו היקר אשר רב ברכה בו, וכאשר ידעתי היטב את גדלו בתורה ושקידתו העצומה עד להפליא, ומדי דברי בו זכור אזכור עד כמה היה אהוב וחכיב בעיני כבוד א"א **גאון ישראל** וקדושו זצ"ל, לזאת הנני להודיע תהלתו ותהלת ספרו היקר בשער בת רבים למען ידעו לתוקיר את האי גברא רבא ונידל תורתו ויקרת ערך ספרו היקר ולהביא הברכה בתוך ביתם, ויהיה ה' עמו להפיץ מעינותיו חוצה להגדיל תורה ולהאדירה, ורבים יתענגו באור תורתו וחכמתו, וגם אני אקבל באהבה ספר אחד כשיצא מבית הרפוס בעזרת השם, והנני כו"ח למען כבוד התורה ולמען כבוד האי גברא רבא ויקירא **קאוונא** כ"ו כסלו תרס"א.

צבי הירש ראבינאוויץ חופ"ק.

ומפני שכבר נרפסו כמה מכתבי תעודה מגאוני הדור המפורסמים בספרי **יד יצחק** הראשון שנרפס בו וילנא בשנת תר"כ ז' שעברה, ע"כ החלק יעיד על הכלל ולא ראיתי להוסיף עוד מכת"ע עליהם.

ראשית דבר

הנה בראשית דבר של ספריד יצחק שנדרפס מכבר כתבתי את אשר עוררני להוציא לאור מה שחנני העליון ב"ה ליישב דעת רבותינו הקדושים בעלי הש"ס ורש"י ותוס' ז"ל מכל הקושיות שהעלה בצ"ע בגליון הש"ס כבוד עטרת ישראל הרב הגאון הגדול החסיד המפורסם רשכבה"ג מו"ה רעק"א זללה"ה, ובחסדי ה' מצא ספרי הנ"ל חן והפיק רצון מגאוני וגדולי התורה באמרם שמוכר לפני ה' ומצוה רבה היא ליישב דעת רבותינו הקדושים, ורבים אומרים מי יראנו טוב ליישב גם דעת רבותינו הגאונים כאורי הגולה מחברי השולחן המהור אשר לפני ה', ודעת רבותינו הגאונים המפורשים דבריהם, שמהם הצא תורה והוראה לכל ישראל, ולתרץ דברי קדשם ממה שהקשה ותמה עליהם הגאון הנ"ל בחרושו לשו"ע, לכן ראיתי להתבונן בדבריהם הקדושים ולהוציא לאור מה שעלה לפני בעור צורי ליישב דבריהם ממה שהקשה מרן הגאון הנ"ל עליהם בחרושו ליו"ד, מפני שדיני או"ה הם מקצוע בתורה שרוב בעלי ההוראה נשאלים על זה יותר משאר חלקי התורה וכמו שידוע:

וראיתי להזכיר כי שם בר"ד הנ"ל הוכחתי באותות נאמנים כי מה שהעלה מרן הגאון הנ"ל בצ"ע על דברי רבותינו הראשונים והאחרונים איננו מפני שהחליט שאין מקום ליישב דבריהם, רק מפני שיעוריו הרבים בתוה"ק הקבועים לעצמו ולהלמדיו הניח ליישבם בזמן אחר לעת מצוא, גם קרוב הדבר שדעתו היה לעורר שיש במקום ההוא דבר שצ"ע בכדי שהמעין יתן ללבו להעמיק בזה בשים לב עד שיעלה לפניו ליישב דעת רבותינו ז"ל, ובלתי ספק שהיה טוב בעיני כבוד גאון צדקו שהמעין יתרץ דברי רבותינו ז"ל, ועד מוכיח על זה הוא מה שהרשה בחייו להגאון בעהמ"ח ספר תפארת ישראל על משניות שידפוס מה שתרץ הוא על קושיות מרן בתוספותיו למשניות וכמ"ש בהקדמה לס' תפארת ישראל הנ"ל, ובוראי שגם הגאון בעהמ"ח ספר תפארת ירושלים חשב כן שגם הוא תירץ כל מה שהקשה מרן והעלה בצ"ע בתוספותיו למשניות, והגאון בעהמ"ח ספר תוספות אהרן תירץ כל מה שהקשו רבותינו בעלי התוס' ז"ל והעלו בהימה בסדר מועד, ובוראי שגם הוא חשב כי מה שהעלו רבעת"ו בתימה לא היה מפני שלא מצאו מקום ליישב כלל רק שהניחו לכאים אחריהם ליישב תמיהתם, ועיין מה שכתב בנו בהקדמתו שם, וגם מה שהעלו רבותינו הקדושים בעלי הש"ס בקושיא כתב חכם אחד מחכמי פרונינצא ליישב וכמ"ש בקיצור כללי התלמוד במבוא התלמוד, ועיין בב"ב (דף נ"ב א') ברשב"ם ד"ה כדשלח וכמ"ש כ"ז בר"ד הנ"ל:

וכאז כן עתה ראיתי כי טוב להעת"ק כל קושיות מרן הגאון ז"ל בלשונו המהור כמו שהיו לפני ביו"ד החדשים שנדרפסו בווינא (זולת בהמקומות שכתבתי שטרן הגאון האריך בזה), ובהרבה מקומות שקושיות צריך באור בארתי כוונתו בעו"ה, ומפני שמטרת חפצי הוא רק ליישב דעת רבותינו ז"ל ע"כ לא הארכתי ברוב המקומות בכדי שלא להלאות את המעיין שחפצו הוא רק לידע יישוב לדעת רבותינו ז"ל, אבל בעצם יישוב דבריהם בארתי הכל באר היטב במה שאפשר עד שלא יהא נדרש כמעט שום עיון בספר, ולא באתי להציע הדברים לפני גדולי החכמה רק לפני קטנים כמוני:

והנני לשאל גם עתה מאת כל מעיין בחרושים אלו שאם ימצא מקום שלדעתו אין כן כוונת מרן הגאון בקושיות או שערדין קושיותו חזקה ממעם אהר אל ימנע טוב מבעליו להודיעני, ואם יהא מקום אתי ליישב דעת רבותינו גם אחר זה לא אמנע מלהודיע אי"ה, ואם לאו האמת יקר מן הכל, וידוע הוא כי רשת המעות על כל חי פרושה וא"א להנצל ממנה, ולכבי לא ידמה שכל נ"ש הם דברים מוכרחים מאד (וכאשר יראה הרואה שכתבתי הכל בלשון אולי ואפשר) רק לפענ"ד יקל עוצם הקושיא מדברי רבותינו ז"ל, ואף אם באזיה מקומות לא יעלה היישוב לכל הדעות והשיטות עכ"ז טוב שיתיישב גם במקומות ההם לרוב השיטות או אף למקצתם וכמ"ש ג"ו בר"ד הנ"ל, וכל מה שכתבתי ביישוב דעת רבותינו ז"ל חדשתי הכל בקוצר דעתי בעו"ה (בלתי במקום שכתבתי מקום מוצאו):

וקראתי שם ספרי תרומת יצחק כי הוא תרומת ידי אשר הרימותי לאל עליון קוני וצורי לכבוד תוה"ק, וגם שהוא ליישב דעת רבותינו גדולי הדורות שכל דבריהם הם לאמיתה של תורה שנקראת ראשית כתרומה שנקראת ראשית, וכל מוצא שפתם קדש כתרומת הקדשים אשר ירימו בני ישראל לה':

וצדקתך אלהים עד טרום וגודל חסדך לא הסיר מב"ב ומבני וחתני ובנותי היקרים וכל צאצאיהם שיחוי, ומאחי וגיסי ואחיותי החשובים וכב"ב שיחוי להריק שפע טובך וברכתך עליהם מן השמים, ולהשפיע הצלחתך עליהם מטקור מים חיים:

ומפני שאמרו חו"כ שמצות כבוד הורים הוא גם בטוחם, ע"כ הנני להזכיר שם הורי היקרים ז"ל, ה"ה א"א מו"ר המפורסם בתורתו ויראתו המהורה איש צדיק אשר הזכרתי שמו בשער ספרי וגם פה כשיתמו אמרי, ואמי מורת הצנועה אשה יראת ה' היא תתהלל מרת אימא חנה ע"ה, ומר חמי המפורסם בתורתו ויראתו המהורה לגאון וי"ש אמיתי מו"ה מאיר אניקסמער זללה"ה שהיה מראשי הכוללים בירושלים עיה"ק טוב"ב, וחמותי הצנועה ומפורסמת בצדקה מעשיה הטובים מרת רבקה ליפע ע"ה בת חותני זקני הרב הגאון הצדיק המפורסם כקש"ה מו"ה מישה מישל לוריא זללה"ה אבד"ק קראקניאוו, אשר שמתי לזכרון מחדושי תורתו בסוף ספרי יד יצחק וגם מחדושי בנו הרב הגאון המפורסם מו"ה נתן נטע זללה"ה אבד"ק הנ"ל, וזכותם יגן עלינו ועל כל המחויקים במעונו, ונשמעם תהא צרורה בצרור החיים ויעטדו לגורלם לקץ הימין בב"א:

אלה דברי הכו"ח יום א' ר"ה טבת שנת הששון לפרט פה קאוונא

יצחק הכהן אראנאווסקי בלא"א המפורסם בתו"י מו"ה **יעקב קאפיר הכהן** זללה"ה מקאוונא בהרב מו"ה ארי הכהן זללה"ה, נכד להצדיק והחסיד האמיתי איש אלהים קדוש הנקרא ר' **ליב חסיד זצ"ל** מטעלו (שנזכר מעט משבחו בספר עלית אליהו, ועליו אמר הגר"א זללה"ה שהוא כנשמה בלא גוף כמובא שם), ולהצדיק והחסיד האמיתי הגאון ר' שמואל הקטן זצ"ל, ולטעלה בקדש גאוני ישראל וחסידו עליון ז"ע ועל כל ישראל עד ביאת ינון:

ראשית התרומה

רבינו הקדוש סתם במתניתין ריש מסכת פאה (פ"א מ"א) ותלמוד חורה כנגד כולם, וכן כתב הרמב"ם ז"ל בפ"ג בהלכות ת"ת ה"ג וז"ל אין לך מצוה בכל המצוות כולן שהיא שקולה כנגד תלמוד תורה אלא תלמוד תורה כנגד כל המצוות כולן שהתלמוד טביא לידי מעשה לפיכך התלמוד קודם למעשה בכל מקום עכ"ל. לכן ראיתי להקדים בפתח ספרי זה איזה מאמרי חז"ל המדברים בגודל מעלת לימוד התורה ולבארם בעז"ה. וכמו שראיתי להרבב טגדולי המדברים ז"ל שהקדימו בפתח חבורם גם דברי אגרה. וזה החלי בעזר צורי וגואלי:

אבל גם תלמוד תורה דיחיד גדול משאר המצוות וכמ"ש הרמב"ם ז"ל שתלמוד תורה שקול כנגד כל המצוות וכנ"ל, וע"כ החיוב של לימוד התורה מוטל על כל איש וכמ"ש הרמב"ם שם בפ"א הלכה ח' וז"ל כל איש מישראל חייב בתלמוד תורה בין עני בין עשיר בין שלם בגופו בין בעל יסורין בין בחור בין שהיה זקן גדול שהשש כחו אפי' היה עני המתפרנס מן הדקה ומחזיר על הפתחים ואפילו בעל אשה ובנים חייב לקבוע לו זמן לתלמוד תורה ביום ובלילה שנאמר והגית בו יומם ולילה עכ"ל. ושם בפ"ג הלכה ה' כתב ז"ל תחלת דינו של אדם אינו נדון אלא על התלמוד ואחר כך על שאר מעשיו, והוא מיומרא דרב המנוחא במס' קדושין (דף מ' ב') ובסנהדרין (דף ז' א') שאמר אין תחלת דינו של אדם אלא על דברי תורה, והתוס' ז"ל שם בשני המקומות הקשו מהא דאמרו במס' שבת (דף ל"א א') בשעה שמכניסין אדם לדין אומרים לו נשאת ונתת באמונה קבעת עתים לתורה, הרי ששאלין לו בתחלה אם נשא ונתן באמונה ועי"ש מה שחירטו בזה, אמנם בפשיטות נראה לומר בזה דידוע שחיוב לימוד התורה אינו שיהיה בכל אדם, דמי שהוא בריא בגופו ופרנסתו מוכנת לו ואינו עוסק במשא ומתן חל עליו לקיים מקרא שכתוב לא ימוש ספר התורה הזה מפוך והגית בו יומם ולילה דברים ככתבן, אבל אם רק יקבע עתים לתורה אינו יולא בזה ידי חובתו, ועל איש כזה אמר רב המנוחא אין תחלת דינו של אדם אלא על דברי תורה ומביא ראיה מהא דכתיב פוטר מים ראשית מדון ואין מים אלא תורה, וכמו שאמרו במס' תענית (דף ז' א'), וכן כתב הרמב"ם שם בפ"ג הלכה ט' וז"ל דברי תורה נמשלו כמים שנאמר הוי כל נפש לכו למים לומר לך מה מים אינם מתכנסין במקום מדרון אלא נוחלין מעליו ומתקבלים במקום אשכזרן כך דברי תורה אינם נמלאים בגסי הרוח ולא בלב כל גבה לב אלא בדכא ושפל רוח שמתאבק בעפר רגלי החכמים ומסיר התאות ותענוגי הזמן מלבו ועושה מלאכה בכל יום מעט כדי חייו אם לא היה לו מה יאכל ושאר יומו ולילו עוסק בתורה עכ"ל, ולכן באיש בריא כזה שפרנסתו מוכנת לו ואינו עוסק במשא ומתן כלל אין לשאלו ע"ד משא ומתן אם נשא ונתן באמונה, אבל במס' שבת שם איירי באיש שאין לו פרנסה מוכנת והוא לריך לעסוק במשא ומתן או במלאכה וכמו שאמרו במס' ברכות (דף ל"ה ב') ת"ר ואספת דגנך מה תלמוד לומר לפי שנאמר לא ימוש ספר התורה הזה מפוך יכול דברים ככתבן ת"ל ואספת דגנך הנהג בהן מנהג דרך ארץ דברי ר' ישמעאל ר' שמעון בן יוחאי אומר אפשר אדם חורש בשעת חרישה וזורע בשעת זריעה וקולר בשעת קלירה ודש בשעת דישה וזורה בשעת הרוח תורה מה תהא עליה אלא בזמן שישראל עושים רעונו של מקום מלאכתן נעשית ע"י אחרים כו' אמר אביי הרבה עשו כו' ישמעאל ועלתה בידן כרשבי' ולא עלתה בידן, וע"כ באיש כזה שריך לעסוק ועוסק במשא ומתן שואלין לו בתחלה נשאת ונתת באמונה ואח"כ קבעת עתים לתורה, והטעם ששואלין לו בתחלה על משא ומתן באמונה פשוט קאת שהוא עפ"י מה שאמרו חז"ל בויקרא רבה פרשה ל"ג על קרא דכתיב [עמוס ט', א'] ובלעם בראש כולם ר' שמעון בר אבא בשם ר' יוחנן משל

בב"ם קדושין (דף מ' ב') אמרו וכבר היו ר' טרפון וזקנים מסובין בעליה בית נתזה בלוד נשאלה שאלה זו בפניהם תלמוד גדול או מעשה גדול נענה ר' טרפון ואמר מעשה גדול נענה ר' עקיבא ואמר תלמוד גדול נענו כולם ואמרו תלמוד גדול שהתלמוד מביא לידי מעשה ע"כ שם בסוגיא, וכבר דקדקו המפרשים ז"ל דכיון דמעלת התלמוד הוא מפני שמביא לידי מעשה אם כן המעשה הוא התכלית והתלמוד הוא האמצעי שמביא להתכלית, ודבר ידוע הוא שהתכלית גדול מהאמצעים, ולפי זה היה להם לומר מעשה גדול ואיך נענו כולם ואמרו שהתלמוד גדול. והנה מדברי רש"י ז"ל בספ"ק דצ"ק (דף י"ז א') משמע לכאורה קאת דמפרש שמעטעס זה מעשה גדול מתלמוד, דהתם אמרו דהא דכתיב [בד"ה ב' ל"ב] גבי חזקיה מלך יהודה וכבוד גדול עשו לו במוותו, היינו שהניחו ס"ת על מטתו ואמרו קיים זה מה שכתוב בזה, ואמרו דהאידנא נמי עבדינן הכי (לאפוקי ס"ת מקמי גברא רבה) אבל אנוחי לא מנחינן ואיבעית אימא אנוחי נמי מנחינן קיים לא אמרינן ור' יוחנן אמר שם דאפילו קיים נמי אמרינן אבל לימד לאחריני לא אמרינן (ועל חזקיה אמרו שלימד), ופריך והאמר מר גדול לימוד תורה שהלימוד מביא לידי מעשה ופרש"י אלמא מעשה עדיף עכ"ל, ומשמע מדבריו דמפרש דכיון שאמרו שהלימוד מביא לידי מעשה א"כ המעשה הוא התכלית וממילא שמעשה גדול מהלימוד וכמ"ל. אמנם באמת רבותינו בעלי התוס' ז"ל בד"ה והאמר מר תמהו עליו דאדרבה הלא מפורש בקדושין שנענו כולם ואמרו תלמוד גדול ממעשה (דהלא השאלה היה אם תלמוד גדול או מעשה גדול ונענו כולם ואמרו שהתלמוד גדול ממעשה וכך הקשו עליו גם בקדושין בתוס' ד"ה תלמוד גדול ועי"ש, אך אפשר לומר בדעת רש"י ז"ל דאיהו מפרש דמה שנענו כולם ואמרו תלמוד גדול שמביא לידי מעשה היינו דהלימוד מביא לידע ולעשות מעשים טובים הרבה, וכעין מ"ש הרמב"ם ז"ל בפירוש המשנה ריש פאה הנ"ל וז"ל וכשתחקור על הענין הזה תמצא תלמוד תורה שקול כנגד הכל כי בתלמוד תורה יזכה האדם לכל זה כמו שבארנו בתחלת דברינו שהתלמוד מביא לידי מעשה עכ"ל, ולפי זה היכא דאמרינן על האדם שקיים כל התורה בודאי שהוא גדול מהלימוד, דהלא הא דהתלמוד גדול ממעשה יחידי הוא משום שהתלמוד מביא לתכלית גדול לעשות מעשים טובים רבים וכנ"ל, א"כ ממילא היכא דאמרינן שקיים כל המעשים הטובים בודאי שהוא גדול מהתלמוד, וע"כ שפיר כתב רש"י ז"ל דכיון שאמרו על חזקיה מלך יהודה שקיים כל מה שכתוב בזה (היינו שקיים כל התורה כולה) בודאי שזה עדיף מלימוד, וע"כ תירלו שם בגמרא לא קשיא הא למיגמר הא לאגמורי וכפרש"י ז"ל דלמיגמר לעלמו מעשה עדיף (היינו כל המעשים טובים עדיף מלימוד וכנ"ל) אבל לאגמורי לאחריני עדיף ממעשה, דבלמוד לאחרים זכות הרבים תלוי בו ואין קן למתן שכרו שהוא הגורם לרבים לעשות מצוות הרבה, ואינו דומה רבים שקיימו את התורה ליחיד שקיים אותה, וכמו שאמרו חז"ל בפסיקתא זוטרתא פרשת בחוקותי ובילקוט שם, ואובא גם בפרש"י שם על קרא דורדפו מכס חמשה מאה:

לסאה

הבעלים, ולפי הפלגת תורתם הו"ל למיגנא עליהו שלא יבואו לעבוד ע"ג, ושאלה זו לא ידעו החכמים והגבויאים לפרש עד שפירשו הקב"ה בעלמו שלא ברכו בתורה תחלה, וזהו כמ"ס רבינו יונה במגילת סתרים שלו והובא בר"ן שם שלא היתה התורה חשובה בעיניהם כ"כ שהיא ראוי לברך עליה ולא למדו לשמה ע"ש, ודבר זה לא היה ידוע רק להקב"ה שהוא יודע תעלומות לב, וע"כ כיון שלא היתה התורה חביבה עליהם וחשובה בעיניהם לכן לא הגינה והלילה להו ומשום זה באו לעשות מעשים תעושים כאלו, אבל כשמברך על התורה והיא חשובה בעיניו מגנא ומללא וכמ"ס"ל, וגדולה מזו אמרו בירושלמי פ"ק דמגינה הלכה ז' על קרא זה ר' חונה ר' ירמיה בשם ר' שמואל בר רב יחאק מלאנו שיתר הקב"ה לישראל על ע"ג ועל גילוי עריות ועל שפיכות דמים ועל מאסם בתורה לא ויתר מאי טעמא ויאמר ה' על אשר עשו ע"ג וגילוי עריות ושיפיות דמים אין כתיב כאן אלא ויאמר ה' על עזבם את תורת א"ר חיה בר בא אותי עזבו אוותרה שמה את תורת שמרו שאלו אותי עזבו ותורתי שמרו המאור שבה (כ"ה גירסת ק"ע) היה מקרבן אללי, ופירש הקרבן עדה אותי עזבו אוותרה על זה הייתי מוותר להם אם היו לומדים התורה ושמירה דכתיב כאן היינו הלימוד כו' עכ"ל, וכן אמרו בפתיחתא דחובה רבתי פ"ב ר' הונא ור' ירמיה בשם ר' חיה בר אבא אמרי כתיב [ירמיה ט"ז, י"א] אותי עזבו ואת תורתי לא שמרו הלואי אותי עזבו ותורתי שמרו מתוך שהיו מתעסקין בה המאור שבה היה מחזיקן למוטב, וכיוצא בזה אמרו בקדושין (דף ל' ב') כך הקב"ה אמר להם לישראל בני בראתי יצר הרע ובראתי לו תורה תבלין ואם אתם עוסקים בתורה אין אתם נמסרים בידו, וכן אמרו בבב"ב (דף ט"ז א') ברא הקב"ה יצר הרע ברא לו תורה תבלין, וכבר כתב במס' פ"ה דכיון שהש"ת לא ברא לנוה זו של הילא"ר אלא רפואה זו אם יעשה האדם כל התחבולות שבועלם ולא יקח הרפואה שנבראת לו שהיא התורה לא יועיל לו, וזה דומה לחולה שדרש ברופאים והכירו חליו ואיררו לו שיקח סם זה לרפואתו והוא יקח מן הסמים אחרים מה שיעלה בדעתו בודאי שא"ל לו שירפא, כן גם הדבר הזה כי אין מי שיכיר בחלי היצר רע ובכחו המוטבע לו אלא הבורא ב"ה והוא הזהירנו שהרפואה לו היא התורה מי אפוא יגיחה ויקח מה שיקח זולתה ויחיה ועי"ש מה שהאריך עוד בזה. ובזה אמרנו להסביר מה שאמרו במס' שבת (דף פ"ט ב') א"ר שמואל בר נחמני אמר ר' יונתן מאי דכתיב כי אתה אבינו כי אברהם לא ידענו וישראל לא יכירנו אתה ה' אבינו גואלנו מעולם שמך לעתיד לבוא יאמר לו הקב"ה לאברהם בניך חטאו לי אמר לפניו רבש"ע ימחו על קדושת שמך אמר ליאמר ליה ליעקב דהו"ל לער גידול בניס אפשר דבעי רחמי עליהו א"ל בניך חטאו אמר לפניו רבש"ע ימחו על קדושת שמך אמר לא בסבי טעמא ולא בדרדקי עלה אמר ליה ליעקב בניך חטאו לי אמר לפניו רבש"ע בני ולא בניך בשעה שהקדימו לפניך נעשה לנשמת קראת להם בני בכורי עכשיו בני ולא בניך ועוד כמה חטאו כמה שנותיו של אדם שבעים שנה דל עשרים דלא ענשת עליהו פשו להו חמשין דל כ"ה דלילותא פשו להו כ"ה דל תרתי סרי ופלגא דללווי ומיכל ודבהכ"ס פשו להו תרתי סרי ופלגא חס אתה סובל את כולם מוטב ואם לאו פלגא עלי ופלגא עלך ואת"ל כולם עלי הא קריבית נפשי קמך פתחו ואמרו אתה אבינו אמר להם ילחק עד שאתם מקלסין לי קלסו להקב"ה ומחוי להו ילחק הקב"ה בעינייהו מיד נשאו עיניהם למרום ואומרים אתה ה' אבינו גואלנו מעולם שמך, ויש להתבונן בדבריהם ז"ל עובא חדא דהלא אמרו במנחות (דף ג"ג ב') בשעה שחרב ביהמ"ק מלאו הקב"ה לאברהם

את המילה) אחי כרבן ולא כר' יוסי אבל ממתניתין אינו מוכח כלל דסתמה כרבן דר' יוסי וס"ל לפירש אינו חוזר, ואדרבה אם נאמר דס"ל לתנא דמתניתין דחוזר אף על זינין שאינן מעבדין אחיא שפיר טפי הא דתנן עושין כל זרכי מילה דמרבה שהוא חוזר אף על זינין שאינן מעבדין ואף אחר שפירש, וא"כ לא מוכח כלל ממתניתין דסתמה לן כרבן, ועתה ראיתי בפרישה דעל מה שהביא הטור ביו"ד סי' רס"ו דעת בעל העיטור דס"ל דחוזר אף על זינין שאינן מעבדין אע"פ שפירש כהו"ל וס"ל דבעל העיטור מפרש דמה שחמרו בגמ' לאתווי הא דת"ר ר"ל מה דתנו רבנן דאין חוזרין עליו ס"ל לתנא דהמשנה דחוזרין עליו ומרבה אותו וס"ל דהלכה כהמשנה ולא כהברייתא כו' עכ"ל, אבל בכל אופן שיהיה א"ל כמעט לומר דסתים לן תנא דמתניתין כרבן דר' יוסי וכמ"ס"ל, ולפי זה חזר קושיתו של התו"ה על הרמב"ם ז"ל למה לא פסיק כר' יוסי דסתים לן הנא כותיה' בפ"ב דמגילה והוי כהלכתא פסיקתא, אך אפשר לומר דס"ל להרמב"ם דסתים מתניתין דמגינה (דף כ"ו א') דהויא ג"כ כהלכתא פסיקתא ס"ל כרבן דר' יוסי וע"כ סמיך על מתניתין דמנחות דהתם עיקרא דמילתא וסתמה לן דלא כר' יוסי (וכידוע דיהוד ורביס הלכה כרביס והוי כסתם) ועל מתניתין דמגינה דהוי כהלכתא פסיקתא וגם סם תנן סתמה כרבן, דהתם תנן במתניתין משעבר הרגל מעבדין על טהרת העזרה, ופרש"י ז"ל מעבדין את הכלים ממקומן להטבילין ולטהר את העזרה מטומאת ע"ה שנגעו בהן ברגל שאע"פ ששעשם הכתוב הכרים ברגל לא מפני שטהורין הן הלכך לאחר הרגל מנען טמא למפרע עכ"ל, ואה"ו תנן כיצד מעבדין על טהרת עזרה מטבילין את הכלים שהיו במקדש ואומרינן להם הזהרו שלא תגעו בשלחן ופרש"י וז"ל ואומרינן להם לכהנים ע"ה ברגל הזהרו שלא תגעו בשלחן שלא יוכלו להטבילו לאחר הרגל שא"ל לסלקו ממקומן דכתיב ביה להם פנים לפני תמיד עכ"ל וכמו שאמרו סם בגמרא, וסתם מתניתין זו הוי כרבן ודלא כר' יוסי, דלר' יוסי דס"ל דאפי' סילק את הישנה שחרית וסודר את ההדשה ערבית אין בך כלום, לדרידה היה אפשר לבלק את הישנה שחרית ולהטביל את השלחן ויהיה לו הערב שמש ואה"כ לסדר את ההדשה ערבית, אלא ודאי מוכח ממתני' דס"ל לן כרבן דר' יוסי והויא כהלכתא פסיקתא וע"כ פסק הרמב"ם כרבן דר' יוסי. וגם במס' סוטה (דף כ"א א') אמרו דתלמוד תורה גדול ממעשה המלות דתניא סם את זו דרש ר' מנחם ב"ר יוסי כי נר מלוא ותורה חור תלה הכתוב את המלוא בנר ואת התורה באור את המלוא בנר לומר לך מה נר אינה מגינה אלא לפי שעה אף מלוא אינה מגינה אלא לפי שעה ואת התורה באור לומר לך מה אור מגין לעולם אף תורה מגינה לעולם ולבסוף אמרו סם אלא אמר רבא תורה בעידנא דעסיק בה מגנא מן היסורים ומללא מילר הרע בעידנא דלא עסיק בה אגוני מגנא אלולי לא מללא ומלוא בין בעידנא דעסיק בה בין בעידנא דלא עסיק בה אגוני מגנא אלולי לא מללא. ובזה יש מקום להסביר הא דאמרו בגדרים (דף פ"א א') וגם בבב"מ (דף פ"ה א') אמר רב יהודה אמר רב מאי דכתיב [ירמיה ע', י"א] מי האיש החכם ויבן את זאת ואשר דבר פי ה' חליו ויגידה על מה אבדה הארץ גו' דבר זה נשאל לחכמים ולגבויאים ולא פירשוהו עד שפירשו הקב"ה בעלמו דכתיב ויאמר ה' על עזבם את תורת אשר נתתי לפניהם ולא שמעו בקולי ולא הלכו בה. היינו לא שמעו בקולי היינו לא הלכו בה אמר רב יהודה א"ר שאין מברכין בתורה תחלה ע"כ סם בסוגיא וגם בבב"מ. ולכאורה תמוה דהלא כתיב בקרא דירמיה סם על עזבם את תורת אשר נתתי לפניהם ולא שמעו בקולי ולא הלכו בה וילכו אחרי שרירות לבם ואחרי הבעלים אשר למדום אבותם, וכיון שכן שהיו עובדי ע"ג שכל המודה בה כאלו כופר בכל התורה כולה א"כ מדוע לא ידעו החכמים והגבויאים לפרש ולהגיד על מה אבדה הארץ, אך אפשר לומר שהחכמים והגבויאים נשאלו, כיון שהתורה מגנא ומללא מן יצר הרע למה לא הגינה עליהם מן היסורים שלא תאבד הארץ ולמה לא הלילה אותם שלא יבואו לעשות מעשים רעים כאלה ולעבוד ע"ג, דהלא הם עסקו בתורה וכמו שאמרו בסנהדרין (דף ק"ג ב') מנשה היה שונה חמשה וחמשים פנים בתורת כהנים כנגד שני מלכותו אחאב שמונים וחמשה ורבעם מלוא ושלשה ועם כל זה היו עובדי

שהיה

בגבורה של מעלה כמד"א באלהים נעשה חיל ובזמן שאין ישראל עושין רצונו של מקום מתיסין כח גדול של מעלן דכתיב וזר ילדך תשי וכן איתא בילקוט בכ"מ, וע"כ לא היה ניחא להקב"ה מה שאמר אברהם אבינו שימחו החטאים מפני קדושת שמו, דכיון דבמעשיהם גרמו להתיש ה"ו כח גדול של מעלן ראוי הוא שיסולס להם גמולם ואין בזה פחיתות כבוד כלל, וע"כ אמר הקב"ה אימר ליה ליעקב דהוה ליה לער גידול בניס אפשר דבעי רחמי עלייהו, ר"ל שהיה לו לער גידול בניס שהבנים גרמו לו לער גדול כמו שמעון ולוי במעשה שכם, והוא יודע עד כמה נוגע לער שגורמים הבנים לאביהם ולכן אפשר דבעי רחמי עלייהו, ר"ל שלא יבוא בטענה זו של אברהם לומר שימחו החטאים משום קדושת שמי ושאינו לפי כבודי שאענישם, רק יבוא לבקש רחמים עליהם שאמחול להם, אבל יעקב אבינו השיב ג"כ כאברהם, וע"כ אמר הקב"ה לא בסבי טעמא ר"ל שאין בדברי ההבא טעם מספיק שימחו החטאים בשביל זה, ולא בדדקי ענה, ר"ל שהיה לו ליעקב לשית עלות שלא להשיב כאברהם בראותו שלא נתקבל לו מה שהשיב אברהם, וע"כ אמר הקב"ה לינחק בניך חטאו וינחק אחר שחיבב אותם לפני הקב"ה והזכיר לפניו שהקדימו נעשה לנשמע ושקרא להם בני בכורי וגם עשה חשבון שחטאו רק זמן קצר תרתי סרי ופלגא שנה, אמר אח"י אם אתה סובל את כולם מוטב ואם לאו פלגא עלי ופלגא עלך, ואפשר שתוכן הדברים כן הוא, דבמסכת ברכות (דף ל"ב א') אמרו אלמלא שלש מקראות הללו נתמוטעו רגליהן של שונאי ישראל חד דכתיב ואשר הרעותי וחד דכתיב כי הנה כחומר ציד היולר כן אתם בידי בית ישראל וחד דכתיב והסירותי את לב האבן מבשרכם ונתתי לכם לב בשר, ופרש"י אלמלא שלש מקראות הללו שמעידים שיש ציד הקב"ה לתקן יצרנו ולהסיר יצר הרע ממנו נתמוטעו רגלינו במשפט אבל עכשיו יש לנו פתחון פה שהוא גרם לנו שצרא יצר הרע עכ"ל, וע"כ מטעם זה ראה ינחק אבינו לזכות אותנו ולומר שהקב"ה שצרא את היצר הרע יסבול את כולם, ולכן אמר אם אתה סובל את כולם מוטב, אך מפני שאמרו בברכות (דף י"א א') ר' אלכסנדר בטר דמללי אמר הכי רצון העולמים גלוי וידוע לפניך שרצוננו לעשות רצונך ומי מעכב שאור שבעיסה (ופרש"י שאור שבעיסה יצר הרע שבלבבנו המחמילנו) ושעבוד גליות, ובמס' שבת שם (דף פ"ט ב') אמרו מאי דכתיב לכו נא ונכחה יאמר ה' לכו נא וזאו נא מיבעי ליה יאמר ה' אמר ה' מיבעי ליה אלא לעתיד לבוא יאמר להם הקב"ה לישראל לכו נא אלל אבותיכם ויזכירו אתכם ויאמרו לפניו רבש"ע אלל מי נלך אלל אברהם שאמרת לו ידוע תדע ולא בקש רחמים עלינו אלל ינחק שצריך את עשו והיה כאשר תריד ולא בקש רחמים עלינו אלל יעקב שאמרת לו אנכי ארד עמך מלרימה ולא בקש רחמים עלינו אלל מי נלך עכשיו יאמר ה' כו', והיולא לנו מדבריהם ז"ל שינחק אבינו הוא היה הגורם לשעבוד גליות מפני שאמר לעשו והיה כאשר תריד ופרקת עולו מעל לוארך, וכמו שתרגס אונקלוס ויהי כד יעברון צנוהי על פתגמי אורייתא ותעדי נירי' מעל לורך וכן פרש"י ז"ל שם, ועפ"י יש לומר דאף שיש שתי מניעות בזה שאין ישראל עושין רצונו של מקום ב"ה, היצר הרע ושעבוד גליות וכמו שאמר ר' אלכסנדר, והגורם להיצר הרע הוא הקב"ה כביכול וכמו שאמרו בברכות שם אלמלא שלש מקראות הללו וכנ"ל, והגורם לשעבוד גליות הוא ינחק אבינו, מ"מ עלה בדעתו של ינחק בתחלה לומר שהקב"ה יסבול את כולם, משום דאימתי ישלט עשו

ביעקב

שהיה עומד בבית המקדש א"ל מה לידידי בביתי אמר לו על עסקי בני באתי א"ל בניך חטאו וגלו א"ל שמא בשוגג חטאו א"ל עשותה המזומתה א"ל שמא מיעוטן חטאו א"ל הרבים היה לך לזכור ברית מילה א"ל ובשר קדש יעברו מעליך א"ל שמא אם המתנת להם היו חורין בתשובה א"ל כי רעתיכי אז תעלוזי מיד הנית ידו על ראשו והיה לו עק וזוכה וא"ל שמא חס ושלום אין להם תקנה ילתה בת קול ואמרה לו זית רענן יפה פרי תואר קרא ה' שמך מה זית זו אחריתו בסופו אף ישראל אחריתן בסופן ע"כ שם בשוגיא דמנחות. הרי להדיא שאברהם אבינו הרבה לטעון בעד ישראל בכמה טענות שונות ולבסוף כשראה שאין להם שום זכות הנית ידו על ראשו והיה לו עק וזוכה שמא ח"ו אין להם תקנה, ולפ"ז יפלא דבדבריהם במס' שבת לא מלינו שטען אברהם אבינו שום טענה בשביל ישראל ומכ"ש שלא לעק וזכה רק השיב תיכף שימחה שם ישראל חלילה. וכן גם יעקב אבינו השיב כן בלא שום טענה לזכות את ישראל אתמהה, ועוד יש להבין הא דאמר ינחק אם אתה סובל את כולם מוטב ואם לאו פלגא עלי ופלגא עלך, מאיזה טעם יסבול הקב"ה את כולם וגם מאיזה מקום המליא את ההשוואה הזאת לומר ואם לאו פלגא עלי ופלגא עלך, גם מה שאמר ואת"ל כולם עלי הא קריבית נפשי קמך, מאיזה טעם יש לומר שיהא כולם עליו ואם יש טעם בזה מאי מהני מה שקריב נפשיה לפני הקב"ה שמפני זה לא יהיו כולם עליו :

אך אפשר לומר ולהסביר דבריהם בדרך זה דכתיב ביחזקאל (ל"ו, י"ט) ואפינ אותם בגוים ויזרו בארצות כדרכם וכעלילותם שפטים ויבוא אל הגוים אשר באו שם ויחללו את שם קדשי באמור להם עם ה' אלה ומארנו יאלו כו' לכן אמור לבית ישראל כה אמר ה' אלהים לא למענכם אני עושה בית ישראל כו' וקדשתי את שמי הגדול המחולל בגוים כו' ולקחתי אתכם מן הגוים וקבצתי אתכם מכל הארצות והבאתי אתכם אל ארמתיכם גו', הרי מפורש בדברי הנביא בשם ה' דאף שמה שהפיץ את ישראל וזרה אותם בארצות היה במשפט דק ולא עביר קב"ה דיכא בלא דינא וכדרכם וכעלילותם שפט אותם, עכ"ז מפני קדושת שמו יקבץ אותם מכל הארצות ויביא אותם אל ארמתי, וע"כ יש לומר דמה שאמר אברהם להקב"ה ימחו על קדושת שמך ר"ל שימחו החטאים ולא יזכרו כלל למען קדושת שמך, וכמו שאמר יחזקאל הנביא עוד שם לא למענכם אני עושה נאם ה' אלהים יודע לכם בושו והכלמו מדרכיכם בית ישראל, ומפורש בדבריו דאף שיש להם ליבוש ולהכלם מדרכיהם מ"מ על כולם יעבור למען קדושת שמו יתברך, וכן אמר גם אברהם אבינו שימחו החטאים מפני קדושת שמו ב"ה, אך תשובה זו שהשיב אברהם אבינו לא מלא חן צעיני הקב"ה, דדוגמתו מלינו בין איש לרעהו שאם יחטא איש לחבירו ויש ציד חבירו להשיב לו גמולו מ"מ לפעמים נמנע חבירו מלהשיב לו גמולו בראשו מפני שמואל בעלמו שלא לכבוד יהיה לו אם ינקום נקמתו ממנו וגמול ידיו ישיב לו לפי מעשיו, אבל אם יבוא איש אחר (אף שהוא אהבו) ויאמר לו שימנע מלהשיב גמול להחוטא משום שאינו לפי כבודו יש מקום לפעמים להקפיד עליו ולומר שע"כ חושב בדעתו שאינו לפי הכבוד משום שאינו מרגיש בהלער שגרם החוטא הזה, אבל אם היה מרגיש אף מקלת מן הלער אז לא היה אומר כן, ואדרבה היה מודה שראוי גם לפי כבודו להשיב לו גמולו בראשו, ולכן טוב יותר לבחור בדרך אחרת והוא לעורר רחמים על החוטא עד שיתרלה חבירו למחול לו, וידוע מה שאמרו באיכה רבתי סו' לג' ר' עזריה בשם ר' יהודה בר' סימון אמר בזמן שישראל עושין רצונו של מקום מוסיפין כח

ביעקב עפ"י ברכתו של יצחק שאמר ופרקת עולו גו', זהו רק כאשר תריד והיינו כשיעברו ישראל על התורה, ולפי זה הגורם הראשון לזה הוא היצר הרע, ולכן אמר יצחק לפני הקב"ה אם אתה סובל את כולם ומטעם הנ"ל מוטב, אמונם מפני שיש לומר שאלמלא שעבוד גליות היו ישראל מתקנין מעשיהם אח"כ ואף שעברו על התורה מ"מ היו חוזרין בתשובה, אבל עתה שניתוסף גם שעבוד גליות עפ"י ברכתו של יצחק לא תקנו גם אח"כ מעשיהן, וא"כ גם הוא הגורם במה שלא עשו רלון הקב"ה, לזה אמר ואם לאו פלגא עלי ופלגא עלך, כי שנינו גורמים במה שחטאו ישראל, אנכי הגורם לשעבוד גליות ואתה במה שבראת להיזר הרע, ומה שאמר עוד ואת"ל כולם עלי, הוא מפני שבאמת אף שהקב"ה ברא את היצר הרע מ"מ ברא תבלין להיזר הרע וכמש"ל, אבל איזה תבלין עשה יצחק לשעבוד גליות שגמרם הוא, לזה אמר ואת"ל כולם עלי, משום שאתה בראת תבלין ואנכי גרמתי לשעבוד גליות ולא עשיתי תבלין לזה, ע"ז אמר הא קריבית נפשי קמך. ואמרו במס' ר"ה (דף ט"ז א') אמר הקב"ה תקעו לפני בשופר של איל כדי שאזכור לכם עקידת יצחק בן אברהם ומעלה אני עליכם כאלו עקדתם עלמכם לפני, ובירושלמי פ"ב דתענית הלכה ד' איתא שאמר אברהם איניו בשעת העקידה יהי רלון מלפניך י"א שבשעה שיהיו בניו של יצחק בני נכנסים לידי לרה ואין להם מי ילמד עליהם סיגוריא אתה תהא מלמד עליהם סיגוריא ה' יראה את זכר להם עקידתו של יצחק אביהם ומתמלא עליהם רחמים, ולפי זה גם עקידתו של יצחק הוא כמו תבלין לכפר על ישראל, ולזה אמר ואת"ל כולם עלי הא קריבית נפשי קמך וגם זה הוא כמו תבלין :

על הפתח שלא יתחיל גם לעסוק בתורה, וע"כ עדיין יש לנו פתחון פה במשפט לומר שאי אפשר להגלל מהילה"ר המתחדש ומתגבר בכל יום ורובץ בפתח, ואף שהקב"ה עוזר להאדם נגד יצרו הרע וכמו שאמרו ואלמלא הקב"ה עוזרו כו' הרי להדיא שהוא בחסדיו עוזר להאדם, מ"מ עזרתו יתברך הוא רק למי שבא לטהר וכמו שאמרו במס' שבת (דף ק"ד א') ובכ"מ הבא לטהר מסייעין אותו, אבל הילה"ר ברב כמו שהוא מלך זקן וכסיל ובתחבולותיו הרבים מונע לב האדם שלא יבוא לטהר כלל וכדכתיב לפתח חטאת רובץ וכנ"ל ע"כ עדיין יש פתחון פה לנו להקל משפטנו. ובה אמרנו להסביר מה שאמרו במס' ע"ג (דף ד' ב') משמיה דר' יהושע ב"ל לא עשו ישראל את העגל אלא ליתן פתחון פה לבעלי תשובה שנאמר מי יתן והיה לבבם זה להם ליראה אותי כל הימים, (ופרש"י לא עשו ישראל את העגל כלומר גבורים ושלימים צינרם היו ולא היה ראוי להתגבר יצרים עליהן אלא גזירת מלך היתה לשלוט בהם כדי ליתן פתחון פה לבעלי תשובה כו' שנאמר מי יתן והיה לבבם זה להם וגו' בסיני נאמר אלמלא גבורים ואומיאי לב ציראתם היו עכ"ל), והיינו דאמר ר' יוחנן משום ר"ש בן יוחאי לא דוד ראוי לאותו מעשה ולא ישראל ראוי לאותו מעשה כו' ע"כ שם בגמרא, והדבר מתנויה דאך אפשר לומר שהקב"ה יגזור עליהם שישלוט בהן הילה"ר ויעשו את העגל שהוא חטא היותר חמור בכל התרי"ג מלות וכמ"ס שכל המורה בע"ג כאלו כפר בכל התורה כולה, ובשלמא בדוד שאמרו שלא היה ראוי לאותו מעשה דבת שבע רק שהיה להורות תשובה ליחיד אפשר לומר דס"ל כרשב"ג א"ר יונתן שאמר במס' שבת (דף נ"ו א') כל האומר דוד חטא אינו אלא עושה שכל היולא למלחמת בית דוד גט כריתות כותב לאשתו ובת שבע היתה גרושה מאוריה וע"כ יש מקום לומר דמשום להורות תשובה ליחיד היה גזירת מלך שישלוט בו יזה"ר, כיון דבאמת היתה גרושה רק דלפי לדקתו הגדולה של בחיר המלכים היה נחשב לחטא לפי שהיו מגרשים בלינעה והעולם היו סבורים שהיא א"א וכמ"ס התוס' בשבת שם ד"ה גט כריתות, אבל בחטא העגל לתמיה יחשב לומר שהיה גזירת מלך על זה, וכבר הזכרתי מזה בספרי ידי יצחק רנ"ל, הראשון שנדפס בשנת תרכ"ז וכחתי שם שהקב"ה סילק מהם רק עזרתו, שהוא בטובו הגדול עוזר תמיד להאדם נגד יצרו וכמ"ס ואלמלא הקב"ה עוזרו אינו יכול לו וכנ"ל, ובחטא העגל לא היה צעורם בכדי להורות תשובה לרבים, אבל לא גזר עליהן שישלוט בהן הילה"ר ושיעשו את העגל, אך עדיין קשה כיון דיצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ומבלעדי עזרתו יתברך אי אפשר לאדם לעמוד כנגדו א"כ ממילא כשסילק המקום ב"ה עזרתו מהם היו עלולים לחטוא ולעשות את העגל ולמה היה חרון אף ה' עליהם להשמידם ולמחות את שםם כדכתיב [דברים ט', י"ד] הרף ממני ואשמידם ואמחה את שםם מתחת השמים, וגם לבסוף כשנתרלה הקב"ה להם אמר וביום פקדי ופקדתי עליהם חטאתם. ואמרו בסנהדרין (דף ק"ב א') אין לך כל פורענות ופורענות שבאה לעולם שאין בה אחד מעשרים וארבעה בהכרע לישראל של עגל הראשון שנאמר וביום פקדי ופקדתי עליהם חטאתם ועי"ש מ"ס בזה. אך עתה נאמר ליישב בעו"ה בדרך זה דשם במס' ע"ג (דף ה' א') אמרו ת"ר מי יתן והיה לבבם זה להם ליראה אותי כל הימים אמר להן משה לישראל כפויי טובה בני כפויי טובה בשעה שאמר הקב"ה לישראל מי יתן והיה לבבם זה להם היה להם לומר תן אתה כפויי טובה ונפשנו קלה בלחם הקלוקל בני כפויי טובה דכתיב האשה אשר נתת עמדי היא נתנה לי מן העץ ואוכל, (ופרש"י לשון

אך לכאורה יש לדקדק כיון שהתורה היא תבלין ליצר הרע א"כ איך אמרו אלמלא שלש מקראות הללו נתמוטטו רגליהן של שונאי ישראל אבל עכשיו יש לנו פתחון פה במשפט לומר שהקב"ה גרם לנו שבא יצר הרע וכמ"ס רש"י ז"ל וכנ"ל, דאיזה פתחון פה יש לנו כיון שהקב"ה ברא התורה שהיא תבלין ליצר הרע, אבל באמת יש לומר דהלא אמרו ז"ל במס' קדושין (דף ל' ב') ובסוכה (דף נ"ב א') יצרו של אדם מתחדש עליו בכל יום שנאמר רק רע כל היום ועוד אמרו שם יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום ומבקש המיתו שנאמר לופה רשע לנדיק ומבקש להמיתו ואלמלא הקב"ה עוזרו אינו יכול לו שנאמר אלהים לא יעזבו בידו, והחילוק שבין מתחדש ובין מתגבר קרוב לומר שאם האדם לא שמע לקול יצרו הרע במה שהשיאו לחטוא עפ"י טענותיו הכוזבות, אזי מתחדש היצר על האדם לבוא בכל יום בטענות שונות וחדשות בכדי שיטה את לב האדם לעשות כרצונו, וע"ז אמרו יצרו של אדם מתחדש עליו בכל יום, משא"כ אם שמע לקול יצרו הרע ועשה כרצונו אז מתגבר היצר עליו בכל יום להחטאו בחטאים יותר חמורים, וכמו שאמרו במס' שבת (דף ק"ה ב') ובגדה (דף י"ג ב') שכן דרכו של יצר הרע היום אומר לו עשה כך ולמחר אומר לו עשה כך עד שאומר לו עבוד ע"ג, וזהו דכתיב [ישעיה ה', י"ח] הוי מושכי העון בחבלי השוא וכעבות העגלה חטאה ואמרו ע"ז במסכת סוכה (דף נ"ב א') ובסנהדרין (דף ל"ט ב') יזה"ר בתחלה דומה לחוט של בוכיא ולבסוף דומה כעבותות העגלה, וע"כ אף שהתורה היא תבלין ליצר הרע מ"מ כיון שהיצר הרע מתחדש ומתגבר על האדם בכל יום והוא מלומד מלחמה להתהפך בתחבולות שונות על האדם ולהניא את לבו גם מהתורה וכדכתיב [בראשית ד', ז'] לפתח חטאת רובץ, והיינו שהיצר מבקש עלות ומפתה את האדם ורובץ

של הקב"ה שסייע אותו להגלל מן היצר חז לא ילא
התכלית השלם וכמ"ס בספרי הנ"ל דהלל אמרו בשבת (דף
ל"ג א') בשנים שעשו מלאכה בשבת זה יכול לעשות כל
המלאכה לבדו והשני אינו יכול לבדו לעשותה אזי חייב מי
שיכול ומי שאינו יכול פטור, והכי איתא שם אמר מר זה
יכול וזה אינו יכול ד"ה חייב הי מינייהו מיחייב אמר רב
חסדא זה שיכול דאי זה שאינו יכול מאי קא עביד ה"ל
רב המנוחא הא קא מסייע בהדיה ה"ל מסייע אין בו
ממש, ושם הביאו הרבה ראיות לדין זה, (ועי"ס מה
שתיירלנו דלא תקשי דברי רב אשי אהדדי דבשבת שם
הביא גם הוא ראיה דמסייע אין בו ממש ובמס' מכות
דף כ' ב' לא אמר כן), ועל כן כיון שאמרו דיצרו של
אדם מתגבר עליו בכל יום והלמלא הקב"ה עוזרו אינו
יכול לו א"כ האדם הוא בגדר שאינו יכול וממילא שלא
יגיע במעשיו לתכלית הנרצה. ולפי זה י"ל דע"כ לא רצו
ישראל לומר תן אתה והיינו שהקב"ה יסייע להם ליראה אותו
כל הימים, מפני שלא מלאו לעוב להם שהקב"ה יסייע אותן,
רק שיתגברו מעצמם על יצרם כי כן עוב להם באמת, ומטעם
זה יש לומר שאמרו על המן ונפשנו קנה בלחם הקלוקל
משום דגבי מן כתיב [דברים ח', ט"ז] המאכילך מן
במדבר אשר לא ידעון אבותיך למען ענתך ולמען נסותך
להיעבך באחריתך, והנסיין הוא מפני שהיו יראים שמה
יפסוק המן מלרדת מן השמים. ובמס' יומא (דף ע"ה א')
אמרו על הא דכתיב [שמות טו, ל"א] והמן כורע גד לבן,
לבן שמלצין עונותיהן של ישראל, (ופרש"י מחוך שהיו
דואגים שמה לא ירד מן למחר היו משעבדים לבס למקום
עכ"ל), וא"כ גם זה היה סיוע של הקב"ה שילכו בדרך
הטוב ולעמוד נגד היצר שמיאס לחטוא, אבל הם שלא
רצו לומר תן אתה שסייע הקב"ה להם רק שיתגברו
בעצמם על יצרם לילך בדרך טובה ע"כ אמרו ונפשנו
קנה בלחם הקלוקל, ותוכן כוונתם היה דאף שהמן הוא
מחוק כלפיחית בדבש ובטעם לשד השמן והוא ערב לחם
וכל המטעמים טעמו צו, אבל אינו טוב לנפשם כיון
שזהו עזר וסיוע של הקב"ה והם רוצים להתגבר בעצמם
על יצרם בלא סיוע של המקום ב"ה ומטעם הנ"ל, ואפשר
שגם אדם הראשון שאמר האשה אשר נתתה עמדי הוא ג"כ
מטעם זה. דבמס' יבמות (דף ס"ג א') אמרו דיינו שמללת
אותנו מן החטא ומגדלת בנינו לתלמוד תורה, והקב"ה
עשה לו עזר כנגדו ובכדי להיליו מן החטא, אבל אדם
הראשון לא מלא לטוב לפניו שסייעו המקום ב"ה רק
שהוא בעצמו יתגבר על יצרו, ואפשר עוד דע"כ פירש מן
האשה ק"ל שנה כמו שאמרו במס' עירובין (דף י"ח ב'). והכל
מטעם הנ"ל, אך אם באמת נתנו ישראל לבס ונפשם
להגיע למדרגה זו שלא יצטרכו כלל לסיוע של הקב"ה אזי
מה טוב היה להם ולנפשם ואז בודאי לא הוכיחם משה
רבינו על שלא אמרו תן אתה, אבל כשראה ארון הנביאים
שבכל משך הזמן לא הגיעו למדרגה כזו מפני שלא נזכרו
להחזיק מעמד במלחמה נגד היצר, אז אמר להם תוכחה זו
שהיה להם לומר תן אתה, וכיון שכן שישראל לא רצו לומר
תן אתה ולא חפצו שהקב"ה יסייע להם ע"כ לא רצה המקום
ב"ה לסייע להם בעל כרחם ולדיק הוא ה' בכל דרכיו,
ולכן חרה אף ה' בם כשעשו את העגל ורצה להשמידם
ולמחות את שם, כי נואלו מאד במה שלא רצו שהקב"ה
יסייע להם ועכ"ז עשו את העגל ונכסלו בחטא החמור
הזה, אך אחרי כל אלה לא כלו רחמיו יתברך ונתרצה
להם ע"י תפלת משה רבינו שהתפלל עליהם והרבה תחנה
ובקשה למענם ונתן משכנו בתוכם, כן יקויים בנו מה
שכתוב [יחזקאל מ"ג, ט'] ושכנתי בתוכם לעולם בב"א :

גנאי הוא שתולה הקלקלה במתנתו של מקום והוא עשאה לו
לעזר עכ"ל), אף משה רבינו לא רמזה להן לישראל אלא
לאחר ארבעים שנה שנאמר ואולך לחכם במדבר ארבעים שנה
וכתיב ולא נתן ה' לכם לב לדעת גו' ע"כ שם בגמרא,
ויש להתבונן בדבריהם ז"ל חדא איך יאמרו תן אתה הלא
ידוע שהכל בידי שמים חוץ מיראת שמים וכמו שאמרו
במס' ברכות (דף ל"ג ב') ובעוד איזה מקומות, ועוד דאף
מי שהוא בעל מדה רעה והוא כפוי טובה למטיבו מ"מ
אין זה רק בטובה שנעשה לו במה שעבר אבל שלא יחפון
בטובה העתידה לבוא להבא זהו רק מדרך הפתאים, וא"כ
אף שהיו כפויי טובה מ"מ היה להם לומר תן אתה דהא
זה הוא טובה העתידה לבוא להבא, גם מה שטפלו דברים
על המן ואמרו ונפשנו קנה בלחם הקלוקל גם זה אינו
מוצן לכאורה, דבאמת המן היה מאכל מחוק וטוב וכמו
שהתורה העידה עליו שהיה טעמו כלפיחית בדבש ובטעם
לשד השמן, ובמס' יומא (דף ע"ה א') אמרו שטעמו צמן
טעם כל המנין, וגם המן היה יורד להם דבר יום ציומו
ולא היה טובה דלשעבר בלבד רק גם טובה דלהבא וא"כ
איך כפרו בטובה כזה העתידה גם לבוא, ונהגו כמנהג
חסרי לב לכפור ולזלזל בטוב ולאמר לטוב רע, וי"ל בכל
זה דמה שאמרו שהיה להם לישראל לומר תן אתה לא כוונו
שהקב"ה יתן בלבם ליראה אותו, דזהו דבר שהלוי רק
בהם וכמו שאמרו הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים, רק
כוונתם בזה הוא שהיה להם לבקש מאתו יתברך שיהיה
הוא המסייע להם בזה דכן הוא מדה טובה יתברך לסייע
להאדם וכנ"ל, אך הא שהם לא רצו לומר תן אתה (אף
שהוא טובה דלהבא לטוב להם לעולם) אפשר שהוא עפ"י
מה שאמרו חז"ל בבראשית רבה פרשה ט' על הא דכתיב
[בראשית א', ל"א] וירא אלהים את כל אשר עשה והנה
טוב מאד זה יצר הרע, ורוננס בזה הוא דתכלית הבריאה
היה בשביל התורה ובשביל ישראל כמו שאמרו רבותינו ז"ל
והובא ברש"י ריש פרשת בראשית וז"ל בראשית ברא אין
המקרא הזה לומר אלא דרשני כמ"ס רז"ל בשביל התורה
שנקראת ראשית דרבו ובשביל ישראל שנקראו ראשית
תבואתו עכ"ל, ועוד אמרו בבראשית רבה פ"ט דעיקר
שכינה בתחתונים היתה וכן הוא גם בתנחומא סדר פקודי
ובכ"מ, ואף שאלף אלפין ישמשוניה ורבו רבון קדמוהי
יקומון כדכתיב [דניאל ז', י'], ובחסדו הגדול ברא עולמות
אין מספר ומלאכים ושרפים ואופנים וחיות הקודש וכולם
ששים ושמוחים לעשות רצון קונם, מ"מ בחר בהאדם
והשליטו בכל וכמו שאמרו באיכה רבתי המוצא לעיל
בדברינו דזמן שישראל עושין רעונו של מקום מוספין כח
בגבורה של מעלה וכמוהו להיפך ח"ו, הרי שהאדם שולט
במעשיו גם בעולם העליון, והטעם הוא מפני שכולם
אינם בעלי בחירה ואין להם יצר הרע רק האדם לבדו
הוא בעל בחירה ויצר הרע שולט בו, וע"כ אם מתגבר
על יצרו ועושה רצון יצרו יתברך בבחירתו הטובה הוא
אהוב וחביב לפני הקב"ה יותר מכולם, ולכן ניתנה הנשמה
באדם אף שהיא חלק אלוה ממעל ומעולם היה חלקה
בחיים עם ה' עכ"ז הורידה הקב"ה לארץ להנפח באדם
בכדי שחזקה ליהנות מזיו אורו יתברך ע"י מעשים טובים
ולא במתנת חנם, וכל זה בא לו לאדם בשביל שהוא בעל
בחירה ומתגבר על יצרו, ולזה אמרו במדרש הנ"ל והנה
טוב מאד זה יצר הרע דתכלית הבריאה נגמרה ביצירת
האדם ע"י יצר הרע היינו שיתגבר האדם עליו ויעשה
רצון הקב"ה באמת, ולפי זה מה מאושר האדם אם מתגבר
על יצרו בלתי עזרתו של הקב"ה דאז יולא מכח אל הפועל
התכלית הנרצה מצריאת העולם, אבל אם לריך לזה עזרתו
וה' אלהי הצבאות, יראנו מתורתו נפלאות, ויחיש קיץ הפלאות, להביא ישועות הנבאות, לעם שבצלו נחבאות, ולישועתו עיניהם נשואות,

תרומת יצחק

יורה דעה סימן א

זה כתב הרא"ה ז"ל בצד"ה ריש הלכות שחיטה (דף ז' א') דהאי רוב אלל שחיטה שאמרו לאו דוקא הוא אלל אפילו מיעוט שיטתו ולא יהיה מומחה ליכא, וז"ל שם והאי דנקט רוב אשגירת לישנא הוא בגמרא וטעמא דמילתא דכל המזויין אלל שחיטה סומכין אנו לומר שהן מומחין, לפי שדבר מפורסם הוא בישראל ואפילו אלל עם הארץ שהגבלה אסורה וכן אבר מן החי ואין תקנה בזה אלל בשחיטה הלכך אין אדם מישראל נזקק לשחוט לעולם אלל אם כן יודע הלכות שחיטה ואלו דברים קילורין לעינים עכ"ל, והרשב"א ז"ל במש"ה האריך בזה ובתוך דבריו כתב וז"ל אלל אפילו תימא דבעלמא אמרינן סמוך מיעוטא לחזקה לא אמרינן אלל ברובא וחזקה דעלמא אלל חזקה המסתלקת ע"י המתעסקין לסלקה ורוב המתעסקין כל שיתעסקו בה מסלקין אותה ודאי ונתעסק בה מתעסק אחד ולא ידענו אם הוא מן הרוב או מן המיעוט על כרחנו יש לנו לומר זיל בתר רובא ומיעוטא כמאן דליתא דמי עכ"ל ועי"ש מ"ש עוד בזה, וא"כ כיון שכתב הש"ך דבעבדים כשמכירים אותו (שהוא כשר) הרי הוא בכלל רוב מזויין אלל שחיטה מומחין ומוחזקין הן משמע להדיא מדבריו דכל זמן שאין מכירין אותו שהוא כשר אינו בכלל רוב מזויין אלל שחיטה מומחין הן, ונמילא דגם בדיעבד אין שחיטתו כשרה, דכיון שהבהמה בחזקת איסור עומדת והשוטט ילא מכלל רוב מזויין אלל שחיטה לדעת הרשב"א או מכלל כל המזויין לדעת הרא"ה שחיטתו אסורה גם בדיעבד ועיין :

סעיף א הבל שוחטין לכתחלה אפילו נשים ועבדים וכל אדם כו', וכתב בש"ך בסק"ד וז"ל הטור כתב ועבדים משוחררים כו' וג"ל לבאר דעתו דס"ל דסתם עבדים יש להן כל המדות הרעות יותר מן הריקים והפוחים כדאמרינן בש"ס בכמה דוכתי ואינן בחזקת כשרות וע"כ פי' המתניחין שהביאו התוס' והרא"ש דעבדים שוחטין לכתחלה [היינו במשחררים] דאל"כ אע"פ שמל וטבל אין להאמינו על השחיטה אלל במכירים אותו שהוא כשר אלל כשמכירים אותו הרי הוא בכלל רוב מזויים אלל שחיטה מומחים ומוחזקים הם כו' עכ"ל, וכתב מרן הגאון רבי עק"א ז"ל בחדושי וז"ל (ש"ך סק"ב) היינו במשחררים, לפ"ז יקשה דלימא הש"ס דנקט דייעבד משום דעבדים מיירי אף באין משוחררים ועיין עכ"ל, וביאור דבריו בדמם' זכחים (דף ל"א ב') תנן במתניחין כל הפסולין ששחטו שחיטתן כשרה שהשחיטה כשרה בזרים ובנשים ובעבדים ובטמאים וכו', וכס בגמרא (דף ל"ב א') הקשו ששחטו דייעבד אין לכתחלה לא ורמינהו ושחט שחיטה כשרה בזרים ובנשים ובעבדים כו' (הרי להדיא דכשר בזולתו גם לכתחלה) ומשני הוא הדין דאפילו לכתחלה נמי ומשום דקא בעי למיתני טמאים לכתחלה לא שמה יגעו בצבר הנח ששחטו ע"כ שם בסוגיא, וא"כ לפי מ"ש הש"ך בדעת הטור דדוקא עבדים משוחררים שוחטין לכתחלה קשה דהו"ל להש"ס לתרץ דע"כ נקט במתניחין לשון דייעבד משום עבדים דמיירי אף בשחיטת משוחררים, דהא עבדים שנה להו במתניחין בתחלה קודם לעמאים והו"ל לתרץ טפי דלהכי נקט לשון דייעבד משום עבדים המוקדמים במשנה, וכעין זה כתבו התוס' בריש חולין ד"ה הכל שוחטין וז"ל כתוב בהלכות א"י דנשים לא ישחטו מפני שדעתן קלות ואין נראה דאפילו במוקדשין שוחטות לכתחלה כדאמרינן פרק כל הפסולין (דף ל"א) כל הפסולין ששחטו דייעבד אין לכתחלה לא ורמינהו ושחט מלמד שהשחיטה כשרה כו' ומשני ה"ה דאפילו לכתחלה אלל משום דקבעי למיתני טמא במוקדשין כו' ולא קאמר משום דבעי למיתני נשים דתנא להו ברישא אלל ודאי משום דנשים שוחטות לכתחלה אפילו במוקדשין עכ"ל, ולפ"ז גם למ"ש הש"ך בדעת הטור יקשה על הטור דלישני הש"ס שם דלשון דייעבד דנקט התנא הוא משום עבדים דתנא ברישא דחייבי גם בעבדים שאינן משוחררים, אך אולי יש לומר בדעת הש"ך דבפרק ב' דדמאי משנה ב' תנן אמרו לו (לר"י) על עלמו אינו נאמן כינוי יהא נאמן על אחרים וכן פסק הטור ובשו"ע לקמן סי' קי"ט סעיף א' וז"ל החשוד לאכול דברים האסורים בין אם הוא חשוד באיסור תורה בין אם הוא חשוד באיסור דרבנן אין לסמוך עליו בזה ואם נתארח עמו לא יאכל משלו מדברים שהוא חשוד עליהם ע"כ, וא"כ כיון דעבדים שאינן משוחררים חשידי גם על אבר מן החי וכמו שאמרו בגיטין (דף ס"ז ב') ע"כ פשוט קלת דגם בדיעבד אין לסמוך על שחיטתן, ולכן לא תירנו בזכחים שם דנקט לשון דייעבד משום עבדים דחייבי בשחיטת משוחררים, דבדידהו גם בדיעבד לא מהני שחיטתן כלל, וגם פשטיות דברי הש"ך מורין כן דס"ל דבשחיטת משוחררים גם בדיעבד אין שחיטתן כשרה, דהראשונים ז"ל הקשו על הא דקיי"ל דשחיטת כל אדם כשרה ומשום דרוב מזויין אלל שחיטה מומחין הן, ואמאי לא אמרינן סמוך מיעוט דשחיטת מומחין לחזקה דבהמה בחייה בחזקת איסור עומדת והוי ליה פלגא ופלגא וכמו שאמרו במס' יבמות (דף קי"ט ב'), ומשום

שם על מה שכתב המחבר שרוב הרגילין לשחוט מומחין ומוחזקין הן, כתב הש"ך בסק"ד וז"ל עי' בחו"מ סי' ס"ו גבי טבח אומן שקלקל דלריך להביא ראיה שהוא מומחה [ולא אמרינן] ככהאי גוונא רוב מזויין אלל שחיטה מומחים הם עכ"ל, וכתב מרן וז"ל (ש"ך סק"ד) ולא אמרינן וכו', קשה לי דא"כ אחר שראינו שקלקל לא יהיה ראוי למסור לו לשחוט וזה לא מצינו עכ"ל, ואולי יש לומר בזה דמצינו שהחמירה התורה בדין שומרין יותר מבשאר תביעת ממון דבשאר התביעות כשהתובע טוען שמה פטור הנתבע משבועה ובשומרין חייביה רחמנא לישבע שלא פשע אף שהבעה"ב טוען שמה ולא ידע שפשע השומר, ואף שכל אדם יש לו חזקת כשרות ויש לנו לומר שבודאי שמר כראוי, וגם בשליחות אמרינן חזקה שליה עושה שליחותו, ועוד אם איתא דפשע והוא רולה לפטור עלמו בטענת שקר גזילה היא בידו, וע"כ קרוב לודאי שלא פשע כלל ועכ"ז חייביה רחמנא שבועה, ואם היה במקום שיש רואין לא מיפטר גם בשבועה עד שיביא ראיה שלא פשע וכמו שאמרו בב"מ (דף פ"ג א') דהלכתא כאיסי בן יהודה דאמר אין רואה שבועת ה' תהיה בין שניהם הא יש רואה יביא ראיה ויפטר, וכן פסק הרמב"ם ז"ל בפ"ב מהלכות שלוחין ושותפין ה"ט ובטוש"ע חו"מ סי' קפ"ז ס"ב ואם לא הביא ראיה חייב לשלם אף דאיכא גביה חזקת כשרות שהוא חזקת הגוף שעדיף משאר החזקות (וכמ"ס התוספות בכתובות דף ע"ה ב' ד"ה אלל) למיפטריה, והיה לנו לומר שבודאי שמר כראוי ועכ"ז חייב לשלם כשאין לו ראיה, ומוציאין ממנו ממון מספק אף דחזקת ממון עדיף גם מחזקת הגוף וכמ"ס התוס' בכתובות שם ד"ה הנ"ל, [ואף שהתוס' כתבו כן אליבא דר' יהושע וע"כ ס"ל בכתובות (דף י"ב ב') דאם היא אומרת משארסתני נאנסתי ונשתחפה שדך והוא אומר לא כי אלל עד שלא ארסתוך והיה מקחי מקה טעות אינה נאמנת ומשום דחזקת ממון דבעל עדיף מחזקת הגוף שלה אלל ר"ג

וגם הוא עושן צרי וכמש"ל, ע"כ לא מיפטר הטבח אומן ממה שקלקל בשחיטתו עד שיביא ראיה שהוא אומן, דהא הוי כמו מקום שיש רואין שלריך להביא ראיה דוקא, דכיון שלפי דבריו הוא מומחה הלא יכול לברר דבריו ולהביא עדים ע"ז שהוא מומחה ועיין :

שם על מה שכתב המחבר בד"ה בשחינו לפנינו אז מותר לאכול משחיטתו וסומכים על החזקה אבל אם הוא לפנינו לריך לבדקו אם הוא מומחה ויודע הלכות שחיטה אבל אין לריך לשאלו אם נתעלף ע"כ כתב ע"ז הש"ך בסק"ה וז"ל אבל אם הוא לפנינו כו' [ז"ל הב"ת] כתב ראב"ן דכ"ל דאף רבינא לא קאמר דאם שחט בודקים אותו הלא כשישנו לפנינו ומליגן למיבדקיה כו' ולפ"ז לדודן כשחינו לפנינו אוכלים משחיטתו אפילו מליגן למירדף אבתריה עכ"ל, וכתב מרן וז"ל (ש"ך סק"ה) ז"ל הב"ח וכו', נ"ל דינא להראב"ן כן בכדי ליישב קושיית תוס' על רבינא מהבבביתא דמלא תרנגולת ולזה כתב דרבינא מודה דבליתיא קמן ולא מליגו למירדף בתריה דמותר כו' והאר"י מרן בזה ולבסוף כתב וז"ל אמנם לפ"ז קשה אהא דאמר' כולבו דרבינא לא אמרי רוב מזויין (אלל שחיטה מומחין ומוחזקין הן) דמג"ל להש"ס דלמא ס"ל דלא אמרינן רוב מומחין ולא רוב מוחזקים ואסור לשחוט רק בידוע שהוא מומחה ומוחזק, בשלמא בלא דברי הראב"ן י"ל דפליגי רק על חד ואמרי דס"ל דלא אמרינן רוב מומחים או דלא אמרינן רוב מוחזקים אבל לומר דפליגי בתרתי לענין רובא דמומחים ורובא דמוחזקים מה"ת ומש"ה לא הו"ל דס"ל להאמוראי דבטיעין מומחה ומוחזק, גם י"ל כיון דבבביתא דחי' לה בסוגיא דהתם דפליגי רק במלאן באשפה א"כ כולבו ס"ל דמלאן שחטים מותרים דאמרינן רוב מומחים ומוחזקים מש"ה מוקמו' טעמא דאמוראי בהכי דסלקא לפי ההלכה, אבל במליגן למירדף י"ל דלא סמיכין לא על רוב מומחים ולא על רובא דמוחזקים, וא"כ מג"ל להש"ס דאיך אמוראי פליגי לקולא עם רבינא דלמא בהיפוך דפליגי לחומרא דלא ישחוט אה"כ בידוע שהוא מומחה ומוחזק וע"כ, ותוכן דבריו הוא דבתחלה כתב דהראב"ן רלה ליישב קושיית התוס' בריש חולין (דף ג' ב') ד"ה ואם שחט על רבינא בלישגא קמא דאוקי מתניתין דקתני הכל שחטים דמשמע לכתחלה בשיודעין צו שהוא מומחה ויודע הלכות שחיטה אע"פ שאין יודעין צו שהוא מוחזק ואינו מתעלף בשחיטתו, והא דקתני ושחיטתן כשרה דמשמע דיעבד היינו בשחיטתו יודעין צו שידע הלכות שחיטה בודקין אותו לאחר שחיטה אם יודע הלכות שחיטה כשר בדיעבד, ולא ס"ל לרבינא רוב מזויין אלל שחיטה מומחים הם, וע"ז הקשו התוס' מהא דתניא שם (דף י"ב א') הרי שמלא תרנגולת שחטה בשוק או שאמר לשלומו לא שחוט והלך ומלא שחוט חזקתו שחוט וכשרה אלמא דס"ל להבבביתא רוב מזויין אלל שחיטה מומחים הם, ומפני קושיא זו ס"ל להראב"ן דגם רבינא מודה היבא דליתיה קמן למיבדקיה שחיטתו כשרה ורבינא לא קאמר דלריך למיבדקיה אחר שחיטה רק בדאיתיה קמן, ואי ליתיה קמן ואפשר למירדף אחריו ולהשיגו אין לריך לרדוף אחריו אם יש אחרים שראו ששחט יפה, אבל אם אי אפשר להשיגו כלל אז מותר בכל גווי, ולפי זה לא תקשה לרבינא מהבבביתא, דהתם חיירי שמלא תרנגולת בשוק ואינו יודע מי שחטה ואי אפשר למיבדק כלל ובה גם רבינא מודה דכשרה :

אמנם התוס' ז"ל תרוו על קושיית הג"ל דהתם בגמרא (דף י"ב א') מיייתי תנאי בתר הכי וע"כ יש לומר דרבינא ס"ל כההוא תנא דאוסר, דהכי איתא שם הרי שאבדו לו גדייו ותרנגוליו והלך ומלאן שחטים ר' יהודה אוסר ר' חגיגא בנו של ר' יוסי הגלילי מתיר, ואע"ג דהתם

הא פליג התם וס"ל דהיא נאמנת ואמרו שם בגמרא דהלכה כר"ג, ולפ"ז משמע דר"ג ס"ל שחזקת הגוף עדיף מחזקת ממון, אך באמת אינו כן רק גם ר"ג ס"ל דחזקת ממון עדיפה עפי והתם היינו טעמא דנאמנת משום דנוסף על חזקת גופה טוענת היא טוענת ודאי והבעל עושן טענת ספק, או משום דאית לה גם מינו דמוכת עץ הוי תחתיה וכמ"ש שם בגמרא]. וכן מוכח גם מהא דאמרו בכתובות שם (דף כ"א ב') שלשה שיטבו לקיים את השטר וקרא ערעור על אחד מהם עד שלא חתמו מעידין עליו וחיה משחתמו אין מעידין עליו וחיה ופריך ערעור דמאי אי ערעור דגלויותא תרי ותרי נינהו ופרש"י כי אמרי לא גזל הוי להו תרי ותרי ולא מתכשר בהכי עכ"ל, וכן פסק הר"י והרמב"ם ז"ל בפ"ב מהלכות עדות ה"ג ובטוב"ע חו"מ סי' ל"ד סעיף כ"ח בלא חולק (ועי' בבבביתא הגר"א שם), ואף שיש לו חזקת הגוף שהיה כשר עד השתא והו"ל למימר אוקי תרי להדי תרי ואוקי גברא אחזקתיה (שהיה לו עד עתה חזקת כשרות) מ"מ לא אמרינן כן ומשום דחזקת ממון עדיפה מחזקת הגוף, וחזקת ממון עדיף גם מרובא דקדי"ל אין הולכין בממון אחר הרוב, ולפי זה הכא בשומר שיש לו חזקת כשרות דובאי לא פשע בשמירתו וזהו חזקת הגוף, וגם חזקת ממון דבעל הפקדון לריך להוליא מידו, וגם הוא עושן צרי ובעל הפקדון שמה, א"כ בהגמרא כל אלו יחד בודאי שהיה לנו לפטרו אף שאינו מביא ראיה שלא פשע ועכ"ז במקום שיש רואין חייביה רחמנא לשלם עד שיביא ראיה שלא פשע, ובודאי שהטעם הוא משום דאחמיר רחמנא בשומרינן כדי שיהירו בשמירתן, וכמו שמליגן דחייביה רחמנא על שורו שהזיק אף שאינו הלא גרמא בעלמא שלא שמר שורו כראוי, ואף שלא עשה שום מעשה כלל רק שיטב לו ולא שמרו מ"מ חייביה רחמנא ע"ז, ולמ"ד פלגא נוקא קנשא וקי"ל כוותיה אמרו בב"ק (דף ע"ו א') דס"ל סתם שורים בחזקת שימור קיימי ואין דרכן להזיק כלל ובדין הוא דלא לשלם כלל רק דרחמנא הוא דקנסייה כי היכי דליגטרי לתוריה, ולפי זה צנותן בהמתו לעצח אומן לשחוט דדין שומר יש לו להאומן ועליו לשמור שלא יקלקל או שחיטתו, וכמו שמפורש בבבביתא בהגוזל קמא (דף ל"ט ב') המולך חטים לעחון ולא לתתן כו' בהמה לעצח וניבלה חייב מפני שהוא כנושא שר, והא דאמר שמואל שם טבח אומן שקלקל חייב לשלם מזיק הוא פושט הוא נעשה כאומר לו שחוט לי מכאן ושחט לי מכאן פושט קאת דהא דקרי ליה מוזיק משום שכל הארבעה שומרים דין מוזיק יש להם כשלא שמרו כראוי, וכמו שאמרו בב"ק שם (דף ד' ב') בבבביתא דר' אושעיא דחשיב ארבעה שומרים בהדי י"ג אבות נזיקין, דתגא אדם דאזיק אדם ותגא אדם דאזיק שור, ופרש"י דהנך ד' שומרים הן עלמס הזיקו הואיל ולא שמרו כראוי עכ"ל. ולפ"ז יש לומר בישוב קושיית מרן ז"ל (מהא דהקשה מחו"מ סי' ש"ו) דבבביתא כל שראוי לשחוט גם אם עפ"י מקרה קלקל בשחיטתו מ"מ לא ילא בזה מכלל רוב מזויין אלל שחיטה מומחין הן, וכמ"ש הרשב"א במשמרת הבית ריש הלכות שחיטה וז"ל בתוך דבריו שם הא איכא מיטעט מומחין ששהין או דורסין או מגרימין כו' שאין ברית כרותה למומחין שלא יעפפו ולא ייגעו ולא תשיגם סיבה בשחיטה כו' עכ"ל, וגם בחוש אנו רואין דאף המומחה היותר גדול מ"מ עפ"י מקרה יארע לו לפעמים קלקול בשחיטתו ובודאי שלא אבד צוה חזקתו על להבא וכמ"ש הרשב"א שאין ברית כרותה למומחין כו', אך כל זה הוא לענין הכשר שחיטתו על להבא אבל לא לאשטורי ממון, דכיון שיש עליו דין שומרים ובשומרים החמירה תורה דבמקום שיש רואין לריך להביא ראיה שלא פשע ואם לאו חייב לשלם אף שיש לו חזקת הגוף וחזקת ממון דעדיפה עפי

דהתם דחי לה וכו' שאמרו שם לא דכ"ע רוב מזויין אלל שחיטה מומחין הן ובבית דכ"ע לא פליגי דשרי כו' כי פליגי באשפה שבבית מ"ס אדם עשוי להטיל נבילתו באשפה שבבית ומ"ס אין אדם עשוי להטיל נבילתו באשפה שבבית, מ"מ יכול להיות דרבינא לא ס"ל הכי וס"ל כתנא דר' הורסר, ולפי זה לתירוק התוס' ז"ל ניחא הא דאמרו שם (דף ג' ב') בגמרא דכולהו אמוראי כרבינא לא אמרי משום דס"ל דרוב מזויין אלל שחיטה מומחין ומוחזקין הן ורבינא בלישנא קמא ס"ל דלא אמרינן מומחין הן ובלישנא בתרא ס"ל דלא אמרינן מזויין הן (וע"כ לא אמרו כרבינא), ואין להקשות למה לא אמרו בגמרא בהיפוך ולחומרא דכולהו כרבינא לא אמרי משום דרבינא בלישנא קמא ס"ל דרוב מזויין אלל שחיטה מוחזקין הן רק שאין מומחין ובל"ב ס"ל דרוב מזויין א"ש מומחין הן רק שאין מוחזקין אבל אינהו כולהו ס"ל שאין מומחין וגם לא מוחזקין וממילא הוכרחו שאר אמוראי למוקים מתניתין בגוונא אחרינא כל אחד לפי דעתו, דע"ז יש לומר דלא ניחא להש"ס לומר כן, דמנא להו לשאר האמוראים דלא אמרינן רוב מזויין אלל שחיטה מומחין הן וגם לא מוחזקין, דהלא התנא דמתיר ס"ל בע"כ דאמרינן מומחין ומוחזקין (דהל"כ לא היה מתיר כלל) וגם תנא דר' הורסר י"ל דפליגי רק אחד או דלא אמרינן מומחין הן או דלא אמרינן מוחזקין הן, אבל לומר דתנא דר' הורסר ס"ל דאמרינן שאין לא מומחין ולא מוחזקין מנא לן, ועוד דהתם דחי לה דכולהו ס"ל דאמרינן מומחין ומוחזקין וכמ"ס מרן, וע"כ ניחא טפי להש"ס לומר דכולהו אמוראי פליגי אדרבינא וזית להו דאמרינן מומחין ומוחזקין וזית להו כהנא דמתיר, משא"כ הם נאמר דפליגי על רבינא לחומרא וזית להו דלא אמרינן רוב מזויין אלל שחיטה מומחין הן וגם לא מוחזקין א"כ כמאן ס"ל, אבל לדעת הראשון דס"ל לרבינא דאף שזנינו למרדף אבתריה מ"מ סגי באחרים רואין אותה ולא נריך למרדף אחריו, ע"ז קשה דה"ל להש"ס לומר לחומרא דכולהו אמוראי כרבינא לא אמרו משום דס"ל דהיכא דאפשר למרדף אבתריה נריך למרדף ולידע שהוא מומחה ומוחזק ודלא כרבינא, ותנאי דברייתא הא חיירו בדליתיה כלל למיבדקי' דהא מלא תרגמות שחופה ולא ידע מאן שחיט, וזהו מה שהעלה מרן ב"ע לדעת הראשון, אך אולי יש לומר ליישב דעת הראשון דאיתו ס"ל כדעת הראשון צדק הבית שרק מומחה חסידות יש למבדקיה אחר שחיטה אם הוא מומחה אבל לא מן הדין, דבאמת כל המזויין אלל שחיטה מומחין הן ומה שאמרו רוב מזויין לאו דוקא הוא, ומוכיח זה דאם איתא דרוב מזויין דוקא הוא ה"ל למימר סמוך מיעוט שאין מזויין לחזקה דבהמה בחייה בחזקת איסור עומדת והיא כי פלגא ופלגא וליתער וכמ"ס ל"ה אלא ע"כ דהאי רוב לאו דוקא הוא וכל המזויין מומחין הן ומטעם שביאר הוא ז"ל והוצא דבריו לעיל ריש סי' זה ועי"ש, וע"כ לא ניחא להו להש"ס לומר דכולהו אמוראי פליגי על רבינא לחומרא וס"ל דנריך למרדף אבתרי', וגם לדעת הרשב"א ז"ל דפליגי במש"ה על הראשון ז"ל וס"ל דהאי רוב מזויין דוקא הוא והא דלא אמרינן סמוך מיעוט שאין מזויין לחזקה היינו טעמא דלא אמרינן סמוך מיעוט ולא היכא דהמיעוט מתנגד להרוב, כמו ביבמות (דף קי"ט ב') דאמרינן שם רוב נשים מתעברות ויולדות ומיעוט מפילות ואייתי מיעוטא דמפילות סמוך לחזקה והוה ליה פלגא ופלגא, והיינו משום דמיעוט דמפילות הוא מהרוב שמתעברות, ולכן אמרינן דסמיכין מיעוט דמפילות לחזקה, משא"כ ברוב מזויין אלל שחיטה מומחין הן דהמיעוט שאין מומחין מתנגד

להרוב בזה לא אמרינן סמוך מיעוטא לחזקה, דכיון שהמיעוט מתנגד להרוב הרוב נבטלו לגמרי ולא אזלינן בתריה כלל, [והביא ראיה לזה מהא דאמרו ביבמות שם אייתי מיעוטא דמפילות סמוך לחזקה ולא אמרו סמוך מיעוט שאין מתעברות לחזקה, ועוד מדאמרו שם דהא דתנן האשה שהלך בעלה וזרחה למדינת הים ובאו ואמרו לה מת בעליך לא תנשא ולא תתיבס עד שתדע שמה מעוברת היא זרחה, דהטעם הוא משום דאשה זו היתה בחזקת איסור לשוק כשהלך בעלה למדינת הים בלא בניס וע"כ אייתי מיעוטא דמפילות וסמוך לחזקה והוה ליה פלגא ופלגא ולכן לא תנשא ולא תתיבס, ובעל כרחין הא דחשיב ליה רק כפלגא ופלגא הוא משום דרובא עדיף מחזקה וכמו שאמרו במס' גדה (דף י"ח ב'), וע"כ כשמזטרף מיעוטא לחזקה הוה כפלגא ופלגא, אבל אם איתא דגם מיעוט המתנגד להרוב ג"כ מזטרף לחזקה הו"ל סמוך הני תרתי מיעוטא (מיעוט דמפילות וגם מיעוט שאין מתעברות כלל) לחזקה וליבטלי לרובא לגמרי ותתיבס ההיא איתתא, ומוכח מזה דמיעוט שאין מתעברות כיון דמתנגד לרובא לא חשיב כלל לאיטרופי, וכ"כ הכא בשחיטה דמיעוט שאין מומחין מתנגד להרוב לא אמרינן גביה סמוך מיעוטא לחזקה, וע"כ לדעת הרשב"א נריך למיבדקיה מדינא ולא ממדת הסידות, ומטעם דאף דרוב מזויין אלל שחיטה מומחין הן מכל מקום כל היכא דאיכא לברורי מבררין ועי"ש שהאריך בזה, אבל גם לדעתיה אפשר לומר דלא ניחא להו להש"ס לומר דכולהו אמוראי כרבינא לא אמרי לחומרא וס"ל דבראפשר למרדף אבתריה לא סמיכין לא על רוב מומחים ולא על רוב דמוחזקים, משום דפשיטא להו להש"ס דכיון דרוב מזויין אלל שחיטה מומחין הן ע"כ לא נריך לברורי רק היכא שאפשר לברורי בלא טורח גדול אבל לא למירדף אבתריה וכמ"ס התוס' במס' פסחים (דף ד' ב') ד"ה לאו דאף גבי חזקה לא נריך לברורי רק היכא דאיתיה בעיר אבל לא נריך למוערה וליך אחריו בדליתיה בעיר עי"ש, ומכ"ש הכא ברוב מזויין אלל שחיטה לא נריך למירדף אבתריה למבדקיה דהא רובא עדיף מחזקה וכנ"ל, וכן כתב רש"י ז"ל בחולין (דף י"ב א') ד"ה פסח דהלכה למשה מסיני הוא דסמיכין ארובא אפילו היכא דאפשר לברר עי"ש (וגם שם איכא טורח גדול למיבדק בהמה מכל הח' טרפות), וע"כ ניחא טפי להש"ס לומר דכולהו אמוראי לא אמרי כרבינא משום דס"ל לקולא ולא משום דס"ל לחומרא דנריך למירדף אבתריה ועיין :

שם בהג"ה וי"א שאין לסמוך על החזקה אלא בדיעבד אבל לכתחלה אין לסמוך על חזקה במקום דיכולין לבררו כו', וכתב מרן ז"ל (בהג"ה) וי"א דאין לסמוך, קשה לי הא כיון דס"ל להעטור (דהאי י"א הוא דעת העיטור שהביאו הטור) דלא צענין שנדע צבירור שאינו מתעלף דמלישנא דלעלופי לא חישינן משמע דליכא חשש כלל, א"כ ממילא ללישנא ב' דס"ל לרבינא מוחזקין אע"פ שאין מומחין בודאי הדין כן לדין דכל צסתם שוחט לכתחלה דהרי אפילו רבינא דמתמיר ס"ל דלענין מומחין סומכין לכתחלה על הרוב אלא דס"ל דבעינן מוחזקין ובהא קי"ל כאינון אמוראי דלעלופי לא חישינן כלל עכ"ל, ובעינן קושיא זו שהקשה על דעת בעל העיטור הקשה להלן בסעף ג' על דעת הרשב"א דס"ל כהגאונים וכמ"ס המחבר דלכתחלה יכולים ליתן לו לשחוט ולסמוך על הרוב מזויין אלל שחיטה מומחים הם רק אחר השחיטה צענין למיבדקיה אם הוא מומחה אבל אין נריך לשאלו אם נתעלף עי"ש (וכן לין כאן המ"ל לעיין בדברי מרן להלן בסעף ג'). והנה לבאר קושיא מרן בכאן מההכרח להאריך קצת ותוכן הדברים כן הוא, הא דמנריך בעל העיטור למיבדקיה בתחלה אם הוא מומחה אבל לא מנריך לידע אם אינו מתעלף הוא משום דרבינא בלישנא קמא דחולין (דף ג' ב') מוקים למתניתין דקתני הכל שוחטין לכתחלה בשיועטין זו שהוא מומחה והא דקתני ושחיטין כשרה דמשמע דיעבד בשלא ידעינן שהוא מומחה ואז צענין

חוששין שמה ילך לו ויהא חי אפשר לבדוקו או שמה יאמרו מותר לאכול משחיטה מי שאינו מומחה לנו, משום דרוב מזויין אלל שחיטה מומחין הן ואין לנו לריבין לבדוקו אלא כשהוא לפנינו להסתלק מן הספק (במד"א שחט לפנינו ב' וג' פעמים ולא נתעלף) אבל לא שחט לפנינו ב' וג' פעמים אפילו מומחה לא ישחט כלומר אין מוסרין לו חולין לכתחלה ואע"פ שבדעתו לבדוקו אם נתעלף חוששין שמה יאמרו מותר לאכול משחיטה מי שאינו מומחה או משום דלמא משתלי ולא בדיק ליה כו' ואם שחט ואינו מומחה לריך שיאמר ברי לי שלא נתעלפתי ואם הלך לו ולא אמר שחיטתו פסולה עד שיהו אחרים רואין אותו זהו פי' דברי רבינא, אבל לא עלה על דעת שאם הוא לפנינו שלא נבדוק אותו אם בקי הוא אם לאו כו' עכ"ל הרמב"ן ז"ל שם, ולפי זה לא תקשה קושית מרן על הרשב"א ז"ל דגם הוא יפרש לישנא ב' דרבינא כהרמב"ן רבו, ובדעת בעל העיטור ז"ל יש לומר שהוא ס"ל כדעת הגאונים המובא בהרא"ש ז"ל פרק חוקת הבתים סי' נ"ה דס"ל דכל איכא דאמרי לישנא קמא עיקר, וכן הוא גם דעת הריב"א בתוס' במס' ע"ג (דף ז' א') ד"ה בשל הורה דכל איכא דאמרי לגבי לשון ראשון הוא כעפל לעיקר והלכה כלישנא קמא עכ"ל, וע"כ לא חשב בעל העיטור ללישנא ב' דרבינא, דבלישנא ב' דרבינא אמרו בגמרא ואיכא דאמרי רבינא אמר הכי קתני כו', ואפשר עוד דגם הרשב"א ס"ל כדעת הגאונים והריב"א ז"ל דכל איכא דאמרי הוא כעפל לעיקר ועיין :

שם בש"ך בסק"ח כתב וז"ל ולפי מה שכתבתי מי שהיה בודק והח"כ נמלא שילא טרפה מתחת ידו בפשיטתו לא מחמת חסרון ידיעתו הכלים כשרים מדינא ואמרינן אוקמינן אחוקתו ועד השתא כשר היה כו' וכן הביא הב"י בס' בד"ה בסו' קי"ט שכתב הא"ח ששם התוספתא שאפי' מי שטוב דת אינו חשוד למפרע שאם שחט ונקר חלב ואח"כ עזב דת באותו יום הכל כשר ע"כ ועיין לקמן סי' קי"ט עכ"ל, וכתב מרן וז"ל תמוה לי שכתב כן בפשיטות הא הרשב"א בשו"ע סי' תרי"ע אוסר בחשוד על מה שחט למפרע ע"ש עכ"ל, אך אולי יש לומר בדעת הש"ך ז"ל דלא חש להביא תשובת הרשב"א ז"ל משום דהתוספתא היא שלא כדעת הרשב"א וע"כ אין לחוש בזה שהוא נגד התוספתא, ואף שהת"ש בסו' ב' סק"ב כתב דתוספתא לא נזכר שאם שחט או נקר חלב, והוספה היא מדברי הא"ח ולאב שיטתה היא נראה לו דאין חילוק ובאמת יש לומר דהתוספתא קאי השביעית וטהרות וכל מידי דלא הוה ליה חוקת איסור כו' עכ"ל, מ"מ יש לומר דהש"ך ס"ל דאין לחלק בזה משום דפשיטות התוספתא לא משמע כלל לחלק בזה, דזה לשון התוספתא בפ"ג דמס' בכורות החשוד על השביעית חשוד על המעשרות חשוד על המעשרות אין חשוד על השביעית חשוד על זה ועל זה חשוד על המעשרות חשוד על המעשרות חשוד על זה חשוד על כל מנות שבתורה ולא למפרע אלא מכאן ולהבא שנאמר למן היום אשר נזהר' והלאה לדורותיכם ע"כ, וא"כ כיון דתנא בתוספתא חשוד על ע"ג חשוד על כל מנות שבתורה הרי הכל בכלל בין שיש להן חוקת איסור, ובין שאין להן חוקת איסור, וממילא מה דתנא אח"כ ולא למפרע אלא מכאן ולהבא משמע בפשיטות דקאי גם על מידי דאית להו חוקת איסור ועב"ז לא נעשה חשוד למפרע, [גם מ"מ הת"ש שם וז"ל עי"ל דהתוספתא ר' שמעון היא דזכר שם ברישא ומקיל לענין למפרע כמבואר דעתו ריש נדה כו' עכ"ל, גם זה לא מוכרח כ"כ ולא נראה מהתוספתא דבבא זו ר"ש היא, דהכי איתא שם בתוספתא ר"ש אומר החשוד להיות מוכר תרומה לשם חולין אין לוקחין הימנו דבר שיש בו זיקת תרומות ומעשרות וחשוד הוא על הטהרות ועל הטמאות שבתורה החשוד להיות טמא למזים

בעינן למיבדקיה אחר שחיטה ומהא שחיטתו כשרה בדיעבד, והא דקתני במתניתין וכולן שחטו ואחרים רואין אותן שחיטתן כשרה (דקאי ודאי גם על דין זה דאל"כ הו"ל ואם שחטו וכמו שאמרו בגמרא) היירי בדליתיה קמן למיבדקיה ואז מהני בשאחרים רואין אותו, ובלישנא ב' מוקים רבינא למתניתין דהכל שוחטין דמתני' בשו"ע דעין בו שאינו מתעלף והא דקתני ושחיטתן כשרה דמשמע דיעבד בדלא ידעינן שאינו מתעלף ואז לריך לומר ברי לי שלא נתעלפתי ומהא שחיטתו כשרה בדיעבד, והא דקתני וכולן שחטו ואחרים רואין אותן שחיטתן כשרה היירי בדליתא קמן דלימא ברי לי שלא נתעלפתי, ובגמרא שם אמרו דכולהו אמוראי כרבינא לא אמרי משום דס"ל רוב מזויין אלל שחיטה מומחין הן, ומפרש בעל העיטור ז"ל דהאמוראי פליגי על רבינא בלישנא קמא רק במאי דס"ל דגם בדיעבד בעינן למיבדקיה שהוא מומחה ואי ליתא דליבדקיה בעינן שאחרים רואין אותו, ע"ז פליגי האמוראי וס"ל דבדיעבד סמכינן על רוב מזויין אלל שחיטה מומחים הם ושחיטתו כשרה אע"ג דליתא קמן וגם אחרים לא ראו את שחיטתו, אבל במאי דמלריך רבינא לכתחלה שידעו אם הוא מומחה ע"ז לא פליגי אמוראי עליו כלל ומשמע דלא סמכינן על החזקה אלא בדיעבד אבל לכתחלה לריבין לברר, אבל אלישנא ב' דרבינא פליגי האמוראי עליו גם על מה שמלריך לכתחלה שידעו בו שאינו מתעלף, ואינהו ס"ל דגם לכתחלה סמכינן שאינו מתעלף כלל ולא בעינן שידעו בו שאינו מתעלף, ובעל העיטור מדייק כן לחלק בין מומחה לעלופי מפני שאמרו בגמרא שם דכולהו אמוראי כרבינא בלישנא ב' לא אמרי משום דלעלופי לא חיישינן משמע מזה דלא חיישינן כלל אף לכתחלה, ודעת הרשב"א והגאונים ז"ל הוא דהאמוראי פליגי על רבינא בלישנא קמא רק בזה שמלריך לכתחלה בעינן לידע בו שהוא מומחה ובדיעבד מעכב עד שיבדקוהו אחר השחיטה ויראו שהוא מומחה או שאחרים רואין את שחיטתו, אבל במאי דס"ל לרבינא שאם שחט ואפשר למיבדקיה שהוא מומחה בודקין אותו גם הם מודים דבעינן למיבדקיה אם אפשר כגון שהוא לפנינו, אמנם במאי דפליגי אלישנא ב' דרבינא ס"ל גם להרשב"א והגאונים ז"ל כדעת העיטור דגם לכתחלה לא בעינן לידע שאינו מתעלף, וע"ז הקשה מרן כיון דרבינא בלישנא ב' ס"ל דמתניתין הכי קתני הכל שוחטין (לכתחלה) הכל מוחזקין שוחטין מוחזקין אע"פ שאינן מומחין כו', וס"ל בלבן זה דגם לכתחלה לא בעינן לידע אם הוא מומחה ומכ"ש דבדיעבד אינו מעכב אם אין יודעין שהוא מומחה, רק חייב בלבן זה לעלופי וכולהו אמוראי פליגי עליה דלעלופי לא חיישינן, א"כ הוה לן למינקט כהוא לישנא דלא בעינן כלל לידע שהוא מומחה אף לכתחלה ומכ"ש דיעבד, ואע"ג דבלישנא קמא מחמיר רבינא עפי לענין מומחה וס"ל דלא מיבצי דלכתחלה בעינן לידע בו שהוא מומחה אלא דגם בדיעבד מעכב עד שיבדקו אותו ויראו בו שהוא מומחה או בשאחרים רואין אותו, מ"מ כיון דבלישנא ב' מיקל רבינא בזה וס"ל דגם לכתחלה לא בעינן לידע שהוא מומחה הוה לן לתפוס כלישנא ב' ולקולא דבשל סופרים הלך אחר המיקל, וזה תוכן קושית מרן ז"ל, האנוס באמת כעין קושית מרן הקשה הר"ז ז"ל בספר המחור ספ"ק דחולין, והרמב"ן ז"ל בספר המלחמות שם האריך להוכיח מכמה מקומות בש"ס ומתירושלמי ומדרש ילמדנו שאין סומכין על החזקה במקום שיכולין לברורי וכדעת הגאונים ז"ל, ואח"ז כתב וז"ל ולישנא בתרא דרבינא הכי פירושא הכל מוחזקין שוחטין ואע"פ שאינן מומחין נוסרין להן חולין לכתחלה ואין

למתים נאמן הוא על זיון קברות החשוד על השביעית חשוד על המעשרות חשוד על המעשרות אין חשוד על השביעית כו' כ"ל, ובמתניתין דבכורות דף כ"ט ב' תנן החשוד להיות מוכר תרומה לשם חולין אין לוקחין ממנו אפילו מים ומלח דברי ר"י רש"א כל שיש בו זיקת תרומה ומעשרות אין לוקחין ממנו (ודברי ר"ש במתני' הוא כדכריו הג"ל בחיפספתא), ושם בבכורות (דף ל' א') תנן במתניתין החשוד על השביעית אין חשוד על המעשרות החשוד על המעשרות אין חשוד על השביעית ואמרו שם בגמרא זו דברי ר"ע סתימתה אבל הכומים אומרים חשוד על השביעית חשוד על המעשרות מאן חכמים ר' יהודה דכאתריה דר' יהודה שביעית חמירא להו כו' ע"ש, ובחיפספתא הא תנא לה התם (באיוה בבות אחרי דברי ר"ש הג"ל) החשוד על השביעית חשוד על המעשרות וזהו דעתו של ר' יהודה, הרי דאחר דברי ר"ש בבבא הראשונה נקט בחיפספתא כדברי ר' יהודה, וממילא דלא מסתבר כ"כ לפרש דמה דתנא אח"כ בחיפספתא חשוד על ע"ג חשוד על כל מנות שבתורה ולא למפרע כו' ולומר דזהו רק דעת ר"ש שזכר באיוה בבות הקודמות לזה (ולא דעת ר"י שזכר דעתו אחר דברי ר"ש קודם דין זה לחשוד על ע"ג חשוד על כל מנות שבתורה), גם יתיר דברי הח"ש י"ל שאין מוכרחין כ"כ] וע"כ סמ"ך הש"ך על החיפספתא ולא הזכיר בזה תשובת הרשב"א להחמיר, ואפשר דהש"ך מפרש בדעת הרשב"א כמ"ש הפר"ח בסק"י שהאריך להוכיח מדברי הרשב"א בתשובה הג"ל שדעתו הוא רק לאסור שחיטתו מוזמן שנחשד בפעם הראשון אבל לא מקודם לזה ודלא כהת"ש וע"ש, וגם מהא דפליגי אביי ורבא בב"ק (דף ע"ב ב') ובכ"ד בעד זומם דאביי ס"ל דלמפרע הוא נפסל ורבא אמר מכאן ולהבא הוא נפסל ואמרו שם אביי אמר למפרע הוא נפסל דמההיא שעתא דאסהיד הוה ליה רשע והתורה אמרה אל תשת רשע עד, מזה נראה להדיא דחשוד לא מופסל למפרע, דהלא גם לאביי דמחמיר נפסל רק משעה דאסהיד ולא מקודם דאסהיד (וקי"ל כוותיה דאביי ביע"ל קג"ס) ומכ"ש לדעת רבא דס"ל דמכאן ולהבא הוא נפסל פשוט טפי דאם נעשה חשוד לא מחזיקין ליה בחשוד למפרע, ובב"ב (דף קנ"ט א') אמרו היה יודע לו עדות בשטר עד שלא נעשה גזלן ונעשה גזלן הוא אינו מעיד על כתב ידו אבל אחרים מעדיין, הרי להדיא דלא מופסל למפרע, ואף דאין קי"ל במקוה שנמדד ונמלא חסר כל טהרות שנעשו על גביו למפרע בין ברה"י בין ברה"ש טמאות ואמרו בגמרא ריש מסכת נדה (דף ב' ב') דהטעם הוא משום דהוי תרתי לריעותא ופרש"י דתתי לריעותא הוי משום דהעמד טמא על חוקת עומאה ובחוקת טהרה דמקוה איכא ריעותא שהרי חסר לפניך, וא"כ גם הכא בחשוד ששחט איכא תרתי לריעותא דהעמד בזהמה על חוקת איסור דבהמה בחייה בחוקת איסור עומדת ובחוקת כשרות של השוחט איכא ריעותא דהא חשוד לפניך והו"ל לאסור שחיטתו למפרע, אך ע"ז יש לומר עפ"י מה שכתבו התוס' שם בריש נדה בדה"ה התם דהיכא דאיכא ספיקא טובא כגון דנמלא הסכין פגום לאחר שחיטה ושיבר בה עלמות דאיכא למימר שמא בעלם נפגם ואפילו אם נפגם בעור שמא נפגם במיעוט בתרא ואת"ל נפגם במיעוט קמא שמא לא שחט נגד הפגימה שחיטתו כשרה ולא דמיא למקוה, וא"כ גם בחשוד ששחט יש ג"כ ספיקא טובא שמא השתא הוא דאיתרע ואת"ל דאיתרע למפרע שמא הרהר תשובה (וכמו שאמרו במסכת קדושין (דף מ"ט ב') המקדש את האשה ע"מ שהוא לדיק אפילו רשע גמור מקודשת שמא הרהר תשובה) ואת"ל שלא הרהר תשובה שמא שחט שפיר, דאף שהוא חשוד מ"מ י"ל שלא אירע קלקול בשחיטתו דהא אפשר שהיה לו סכין יפה ושחט בה ולא שהה ולא דרס, ואע"ג דבעוזב דת לא מהני כלל ספק דשמא שחט שפיר דהלא דינו הוא כעו"ג ושחיטתו פסולה בכל גווני דלא מקרי בר זביחה כלל, מ"מ מדברי התוס' חולין (דף י' א') ד"ה סכין איתרעאוי משמע קלת דס"ל להכשיר גם בס"ס לחודי' דהתם לא

הזכירו רק שני ספיקות שמא בעלם נפגמה ואפילו אם בעור נפגמה שמא לא נשחטו הסימנים כנגד הפגימה והוי כספק ספיקא עכ"ל וע"ש, ולפי זה גם הכא בעוזב דת איכא כעין ס"ס וכנ"ל, ובפרט דספק זה שמא הרהר תשובה הוא דבר קל דברגע אחד יוכל להרהר תשובה, ואף שאמרו בעירובין (דף י"ע א') רשעים אפילו על פתחה של גיהנם אין חוזרין בתשובה, מ"מ הא אמרו שם דזה דוקא בפושעי עו"ג אבל לא בפושעי ישראל, ואדרבה בחגיגה (דף כ"ז א') אמרו דפושעי ישראל מלאים מלות כרמון (ובעירובין שם איתא אפילו ריקנין שבך מלאים מלות כרמון) וע"כ גם הכא איכא כעין ס"ס שמא השתא הוא דאיתרע ואת"ל למפרע שמא הרהר תשובה, אך עדיין י"ל דכ"ז יוכל להועיל אם היה לן רק לחוש למפרע שמא עשה עבירה אחרת וע"י זה ילא מחזקת כשרות, ע"ז שייך לומר דיש כאן ס"ס שמא לא עשה העבירה האחרת ואת"ל שעשה שמא הרהר תשובה אח"כ וכששחט השחוטות הקודמות היה לאחר שהרהר תשובה, אבל כאן הא יש לחשוש ולומר דכמו שהוליא טרפה מתחת ידו עתה ושהה או דרס כ"כ עשה גם למפרע ושהה או דרס, ועל זה לא יועיל הספק שמא עשה תשובה, אמנם עדיין יש לומר בזה דהלא אמרו במס' בכורות (דף כ' א') דבמידו דתוליא במעשה לא אזלינן בתר רובא אע"ג דרובא דאורייתא היא, וא"כ גם הכא אף שהחזק עתה לחשוד שעשה מעשה טרפות בידים ששהה או דרס ועדומה מ"מ לא מחזיקין ליה שעשה כן למפרע, דהא רובא עדיף מחזקה כמ"ש במס' נדה (דף י"ח ב') וכמש"ל ועכ"ז במאי דתלוי במעשה לא אזלינן בתר רובא, כ"כ הכא בשחזוק חשוד לא מחזיקין ליה למפרע שעשה מעשה טרפות, והא דמחזיקין למפרע זהו דוקא בדבר שנעשה ממילא (ולא שבא במעשה) כגון מקוה שנמדד ונמלא חסר או כמ"ש בקדושין (דף ע"ט א') קידשה אביה בדרך וקידשה עלמה בעיר והרי היא בוגרת דאמר רב התם הרי היא בוגרת לפניך ומחזיקין לה שבגרה מעיקרה וקדושין של אביה לא הוו קדושין וכמוהו הרבה בש"ס, אבל לא במידו דתוליא במעשה, והנכרים נכונים בסברא אף שיש מקום לחלק קלת בזה :

ובל זה ניחא לדעת הש"ך ולהעומדים בשחיטתו וס"ל דלא נעשה חשוד למפרע אבל דעת המחמירים בזה דס"ל שנעשה חשוד למפרע תמנה לכאורה מהא דעד זומם שאינו נפסל רק משעה דאסהיד ולא מקודם לכן וגם מהא דב"ב שהיה יודע לו עדות בשטר קודם שנעשה גזלן כו' דמוכח להדיא משם שלא נעשה חשוד למופסל למפרע. אך אמרתי בישוב דעתם (שלא יהיה תמנה כ"כ) דס"ל לחלק דאף דלעדות לא אמרינן שנעשה חשוד למפרע למפסל עדותו, זהו דוקא בעדות שקר דהוי רע לשמים ורע לבריות, ובזה אמרינן אף שהעיד עדות שקר עתה או שנעשה גזלן דהוי רע לשמים ולבריות מ"מ לא מחזיקין ליה למפרע בכך לומר דגם למפרע הוי רע לשמים ולבריות, משא"כ בדבר איסור כגון שהוליא טרפה מתחת ידו בפשיעתו וכדומה שאינו רק רע לשמים לחודיה בזה ס"ל דמחזיקין ליה בחשוד שהוליא טרפות גם למפרע, וכמו שמצינו כעין חילוק זה בסנהדרין (דף כ"ז א') באוכל נבלות להכשיר אביי אמר פסול לעדות ורבא אמר כשר (דס"ל לרבא דוקא אוכל נבילות לתיאבון דמשום מומן דנבלה היא בזול יותר קא עביד איסורא הו"ל כרשע דחמס ופסול לעדות אבל באוכל נבלות להכשיר לא הוה כרשע דחמס) ואמרו שם בגמרא נימא כתנאי עד זומם פסול לכל התורה כולה דברי ר"מ ר' יוסי אומר ד"א שהזם בדיני נפשות אבל הזם בדיני ממונות כשר לדיני נפשות

נפשות נימא אבוי כר"מ דאמר אמרינן מקולא לחומר
 ורבא דאמר כר' יוסי דאמר גזומרא לקולא אמרינן מקולא
 לחומר לא אמרינן, ופרש"י דאוכל נבלות רע לשמים
 ואינו רע לבריות אבל מעיד עדות שקר במזמן רע לשמים
 ורע לבריות שהרי מפסידן בעדותו כו', ודחי בגמרא
 ואמרו לא אליבא דר' יוסי כ"ע לא פליגי כי פליגי אליבא
 דר"מ אבוי כר"מ ורבא ע"כ לא קאמר ר"מ ההם הלא
 גבי עד זומם דמזמן דרע לשמים ורע לבריות (התם
 פסיל ליה ר"מ אף לעדות נפשות) אבל הכא דרע לשמים
 ואין רע לבריות לא, הרי להדיא דמחלקי התם בין רע
 לשמים לחוד ובין רע לשמים ולבריות ואמרי דאף דמוחק לן
 שהוא רע לשמים מ"מ אמרינן שאינו רע לשמים ולבריות
 ולכן הוא כשר לעדות, וע"כ אפשר לחלק גם לענין זה
 ולומר דאף שמוכח מהש"ס דהיכא שהוחזק עתה ברע
 לשמים ולבריות אינו נפסל למפרע לעדות, התם היינו
 טעמא משום דחמיר לאינשי טפי וע"כ אמרינן השתא הוא
 דאיתרע, משא"כ ברע לשמים לחודיה כגון שהוליד טרפה
 מתחת ידו בפשיעתו שפיר מחזקינן ליה בחשוד למפרע
 ושחיטתו אסורה, ואף דאין קי"ל כאבוי ביע"ל קג"ס
 ואיכו ס"ל דאוכל נבלות להכעיס פסול לעדות ואינו מחלק
 בין רע לשמים לחוד ובין רע לשמים ולבריות, מ"מ זהו
 דוקא לפוסלו להבא אבל לא לפוסלו למפרע, דהא איהו
 גופיה ס"ל דעד זומם אינו נפסל רק משעה דאסהיד
 ולא למפרע קודם שאסהיד, וכל זה דוקא בעד זומם או
 בשנעשה גזלן דהוה רע לשמים ולבריות התם אמרינן
 דלא הוחזק למפרע רק אמרינן השתא הוא דאיתרע ומטעם
 הנ"ל דחמיר לאינשי טפי דזה מן המלות המושכליות, אבל
 ברע לשמים לחודיה משמע קלת דאבוי גופיה ס"ל דנעשה
 חשוד למפרע (כגון לאסור שחיטתו למפרע דהוי דבר
 שרע רק לשמים לחודיה) דהא איהו הוא דאמר במסכת
 ברכות (דף כ"ט א') גמירי טבא לא הוי בישא, וממילא
 כיון שהיחזק לפנינו שהוא רע לשמים אמרינן טיגא היתה
 בלבו ומחזקינן ליה שהוא רע לשמים למפרע ושחיטתו
 אסורה, וע"כ קרוב לומר דגם המחמירים דס"ל שנעשה
 חשוד למפרע לא אמרו לפסול עדותו למפרע (דהא זהו
 רע לשמים ולבריות וע"ז לא מחזקינן ליה בחשוד למפרע
 וכנ"ל) רק לענין איסורא לחודיה מחזקינן ליה בחשוד
 למפרע דהוי רק רע לשמים ולא לבריות ומטעמי' דאבוי
 שאמר גמירי טבא לא הוי בישא, וע"כ כיון שהוא חשוד
 לפנינו ורע לשמים מסתמא שהיה חשוד ורע לשמים
 מעיקרא, ואע"ג דרבא פליגי עליה דאבוי התם בצרכות
 ואין קי"ל כרבא לגבי דאבוי בכל מקום (לבד מיע"ל
 קג"ס) מ"מ חדא דלא דריגא פליגי התם בצרכות, ועוד
 דאבוי אמר גמירי טבא לא הוי בישא, ובכל מקום שאמרו
 גמירי קבלו כן מרבותיהם ורבא לא אמר גמירי ומשמע
 דסברת עלמו הוא אומר, וע"כ י"ל דס"ל להמחמירים
 שיש לסמוך בזה על דברי אבוי שאמר כן משמיה
 דרבותיו יותר מעל דברי רבא שאמר מדעת עלמו. אמנם
 כל זה אמרנו רק ליישב קלת דעת המחמירים שלא יהא
 סתירה כ"כ לדבריהם מהש"ס דב"ק וב"ב הנ"ל, אבל
 פשטיות הסוגיות מורין כדעת הש"ך דלא מיפסל למפרע
 ושחיטתו מותרת, ובפרט דגם בחוספתא משמע כן
 בפשיטות דלא מחזקינן כלל למפרע אף לא למויפסל
 שחיטתו, וע"כ פסק כן הש"ך בפשיטות דלא מיפסל
 למפרע, ותשובות הרשב"א סו' תרי"ט מפרש ליה כמ"ש
 הפר"ח ז"ל וכמש"ל ועיין:

שם בהג"ה ומי שדרכו להתעלף ואנו יודעים שאינו
 מוחזק ושחט ואמר דאמר ברי לי שלא
 נתעלפתי נאמן מאחר שיודע הלכות שחיטה ע"כ, וכתב
 בש"ך בסק"ג וז"ל ולפ"ז ה"ה אפילו שותק ואינו אומר
 כלום דמאחר שיודע הלכות שחיטה ודאי אלו שהה או
 דרס לא היה שותק ולא היה מאכילה לנו והיה אומר
 ששהה או דרס עכ"ל, וכתב מרן וז"ל (ש"ך סק"ג) ולפ"ז
 ה"ה אפילו שותק, ולעג"ד אין לסמוך ע"ז לדינא דהרי
 לרבינא דס"ל אפילו בסתם בני אדם בעינן שיאמר ברי
 לי שלא נתעלפתי ולא מהגי שותק ה"ג לדידן ביודעים
 בו שאינו מוחזק דלענין זה לא מלינו דפליגי וכו' עי"ש
 שהאריך בזה ולבסוף כתב עוד וז"ל ובעיקר דרין ביודעין
 בו שאינו מוחזק דמהני ברי לי קשה לי דלפ"ז אמאי לא
 מוקי האמוראי מתניתין בכך הכל שוחטין בסתם בני
 אדם אבל יודעים בו שאינו מוחזק לא ישחוט ואם שחט
 ואמר ברי לי שחיטתו כשרה וכדרך שהקשה הרשב"א
 לענין מומחים והוכיח מזה דלא מהני ברי לי, ואם כן
 לענין מוחזקים דמהני ברי לי יקשה כנ"ל ול"ע עכ"ל.
 ואולי יש לומר בזה דגראה קלת דבמי שדרכו להתעלף
 ואנו יודעים שאינו מוחזק בעינן שיודעים בו בודאי שהוא
 מומחה ויודע הלכות שחיטה ואז מהני ברי שלו מה שאמר
 ששחט יפה, אבל כל זמן שאין אנו יודעים בודאי שיודע
 הלכות שחיטה לא סמכינן גם על מה שאמר ברי לי
 ששחטתי יפה, ואע"ג דרוב מזויין אלל שחיטה מומחין הן
 מ"מ לא סמכינן על זה צמי שיודעים בו שאינו מוחזק,
 דזה דומה קלת למה שאמרו בכתובות (דף ט"ז ב') רוב
 נשים בתולות נישאות ומיעוט אלמנות ורוב הנישאת
 בתולה יש לה קול וזו הואיל ואין לה קול איתרע לה
 רובא, וכ"כ יש לומר כאן רוב מזויין אלל שחיטה מומחין
 ומוחזקין הן וזה הואיל ויודעים בו שאינו מוחזק איתרע
 ליה רובא וילא מכלל הרוב וע"כ בעינן שיודעים בו בודאי
 שהוא מומחה ויודע הלכות שחיטה, וכן משמע קלת לשון
 הרמ"א ז"ל שכתב ושחט ואמר ברי לי שלא נתעלפתי
 נאמן מאחר שיודע הלכות שחיטה, ומקור דבריו הוא
 מהב"י וגם הוא כתב וז"ל ובין שה יודע הלכות שחיטה
 ודאי אלו שהה או דרס לא היה מאכילה לנו, מלשון זה
 משמע שיודע לנו בודאי שיודע הלכות שחיטה ולא מסתמא
 מדרוב מזויין אלל שחיטה מומחיס הן, ובין שכן דמיירי כאן
 בשיודעין אנו בו שהוא מומחה ודאי ויודע הלכות שחיטה,
 ממילא דלא תקשה כ"כ מהא דרבינא שמלריך שיאמר
 ברי לי אף בסתם בני אדם ולומר דרק בזה פליגי
 האמוראים על רבינא אבל ביודעים בו שאינו מוחזק הא
 לא פליגי אמוראי על רבינא כלל וא"כ איך מהני שתיקה
 דידיה, דבפשיטות יש לומר דרבינא הא איירי בשאין
 יודעים בו אם הוא מומחה דהכי איתא בגמרא שם ואיכא
 דאמרי רבינא אמר הכי קתני הכל שוחטין הכל מוחזקין
 שוחטין מוחזקין אע"פ שאין מומחין כו', וע"כ כיון דאיירי
 בשאין יודעים בו שהוא מומחה לכך מלריך שיאמר ברי
 לי שלא נתעלפתי ולא סמכינן אשתיקה דידיה, ובחופן
 כזה שאין יודעים בו שהוא מומחה ויודעים בו שדרכו
 להתעלף ואינו מוחזק, באמת דלא פליגי האמוראי כלל
 וס"ל ג"כ דלא מהני שתיקה דידיה (ואפשר דגם ברי
 דידיה לא מהני וכמ"ש לקמן), אבל כאן דלפי מש"ל
 מיירי הב"י והרמ"א ז"ל שיודעים בודאי שהוא מומחה
 ויודע הלכות שחיטה בזה שפיר כתב הש"ך שיש לסמוך

עיקף ג **בזי** שיודעין בו שאינו יודע הלכות שחיטה כו'
 שחיטתו פסולה אפילו שאלו לו עשית כך
 וכך ומתוך תשובתו נראה ששחט כראוי אין לסמוך עליו

לטבילה אבל לשחיטה לא צעין כוונה כלל מדגלי רחמנא מתעסק בקדשים פסול מכלל דחולין לא צעי כוונה ועי"ש, ואכן הא קי"ל כמו שאמרו שם בגמרא לשחיטה לא צעין כוונה כלל וכמו שפסק הרמב"ם בפ"ב מהלכות שחיטה הי"א ובטו"ש ע"י ג' רק צעין כח גברא, ולפי זה גם שחיטה קטן פחות מכן ו' ג"כ כשרה כיון דלא צעין כוונה לשחיטה כלל וגברא מקרי, אבל שחיטה קוף ככולה דלאו גברא הוא ובהוספתא ריש חולין איתא שחיטה הקוף הרי זה פסולה שגאמר וזבחת ולא שזבח העו"ג ולא שזבח הקוף ולא שזבחה מאליה, אבל שחיטה קטן לא ממעטין דגם הוא גברא הוא ועיין:

סימן ב

סעיף ד עברייין לתיאבון שחט בינו לבין עלמו ויש עמו סכין יפה ושאינו יפה ואומר שציפה שחט כאמן ואפילו אם נמלא בשר בידו אם יש מומחין בעיר כאמן לומר מומחה שחט לי ע"כ, וכחז מרן וז"ל (סעיף ד') כאמן לומר, עיין בט"ז וש"ך דצעין פלוני מומחה וקשה לי דבפלוני שחט לי סהם תסגי כיון דמאמינים לו דפלוני שחט שזב דנין על אותו פלוני דהוא מהרוב מזויין אלל שחיטה מומחים הם עכ"ל בקושיות, ואולי יש לומר בזה דהנה מקור דין זה הוא מהרשב"א ז"ל בתו"ה והוא הביא ראיה לזה מהא דאמרו במסכת חולין (דף ד' ב') דחמין של עובדי עבירה לאחר הפסח מותר מיד מפני שהם מחליפין על חמץ של עו"ג וע"כ גם הכא שאומר דהמומחה שחט ליה מהימן, והרא"ה ז"ל בדד"ה השיג עליה דלא דמיא לחמץ דמזוי הוא להחליף משא"כ הכא בשחיטה דלמא ליכא גביה סכין יפה ועוד אם איתא דדמיא לחמץ הו"ל להסיר גם בשאינו אומר דהמומחה שחט ליה כמו בחמץ של עובדי עבירה דלא לריך למימר מידי, ועי"ז השיב הרשב"א במשמרת הבית והביא ראיה ממתניתין דדמאי פ"ד מ"ה דתנן שם האומר למי שאינו כאמן על המעשרות קח לי ממי שהוא כאמן וממי שהוא מעשר אינו כאמן מאיש פלוני הרי זה כאמן, הרי להדיא דאף בדמאי שהוא מדרבנן מ"מ לריך לומר מ"זיש פלוני וכ"ש בשחיטה שהיא דאורייתא, והא דבחנוך אין לריך לומר מידי, היינו טעמא דחמץ מזוי עפי להחליף אבל בדמאי רק מיעוט בני אדם הן כאמנין ע"כ ל"ך שיאמר מאיש פלוני, וכחז עוד וז"ל ועל כן גבי ש"ט: (שהיא) דאורייתא כל שכן דאין בעיר אלא יחידים שז טים ומורגלים להיות אללן סכינים בדוקים ומוכנים לשחיטה אעפ"י שאמר מומחה בשחיטה ושיש אללו סכין בדוקה שחט לי אינו כאמן דכולי האי גוונא לא ערעא אבל היכא דאמר פלוני מומחה כאמן דמסתפי דלמא אזיל ושאלו ואשתכח דמאכיל לזה נבלה עכ"ל, ומדבריו אלה שכתב דאין בעיר אלא יחידים שוחטים ומורגלים להיות אללן סכינים בדוקים ומוכנים לשחיטה משמע דאנשים שיודעין הלכות שחיטה יש יותר בעיר אבל שוחטים שהיא אללן סכינים בדוקים ומוכנים לשחיטה נמצאים רק יחידים, וכן הוא באמת דסכינים בדוקים ומוכנים לשחיטה אינו רגיל להמלא בכל עת רק אלל השוחטים הקצושים בעיר אבל לא אלל שאר אנשים אף שיודעין הלכות שחיטה, וע"כ כשאומר זה שאוכל נבלות לתיאבון איש פלוני מומחה שחט לי היינו מומחה שיש אללו סכינים בדוקים ומוכנים לשחיטה אז יש לסמוך עליו דמסתפי לומר על שאינו מומחה שהוא מומחה דהא בקל יכולים לידע אם הוא מומחה דהא הם רק יחידים בעיר וכמ"ש הרשב"א ז"ל, ומכ"ש דמסתפי לומר ששחט אלל פלוני מומחה והוא לא שחט אללו כלל דהא

גם אשתיקה ידיה, דבדלוי אם שהה או דרם לא היה מאכיל נבלה לישראל, וכמו דקי"ל לקמן בס"י ט"ז סעיף ו' באותו ואת בנו שאם שחט המוכר אחד מהן בו ביום לריך להודיע ללוקה ואם לא הודיעו שוחט ואינו חושש, ואינו מחוייב לשאלו ע"ז רק סומך עליו דאם איתא ששחט אחד מהן היום בודאי היה מודיע לו:

ואף דאפשר לומר דמשם אין ראיה כ"כ דהתם הוי ס"ס שמה עדיין לא נשחט אחד מהם כלל ואת"ל נשחטה שמה נשחטה אתמול, מ"מ פשוט הדבר בסברא שיש לסמוך גם על שתיקה בודאי כשרה היא ולא שהה ודרם כלל, דמלשון הב"י והש"ך שכתבו אלו שהה או דרם לא היה מאכילה לנו משמע שהוא יודע שהם רגילים לאכול משחיטתו זאת, ואז ודאי דמוזר להודיעם שהיא נבלה ועובר על לפני עור לא תתן מכשול אם לא יודיעם ששהה או דרם, אך כל זה הוא בשידעין בו בודאי שהוא מומחה אבל בשלא ידעין בו שהוא מומחה אין לסמוך כלל על שתיקה, כיון שילא מכלל רוב המזויין אלל שחיטה מומחין ומוחזקין הן וכמ"ל, וקרוז לומר שאין לסמוך גם על צרי ידיה שאומר ששחט יפה ולא שהה או דרם, דכיון שילא מכלל הרוב אפשר שאינו יודע כלל כל פרטי דיני שהייה ודרסה וכדומה, וע"כ אע"ג שהוא אומר שלא שהה ודרם מ"מ יוכל להיות שטועה בדיון דשהייה ודרסה וחושב ששחט כראוי ובאמת קלקל את שחיטתו והוא לא ידע ולכן אין לסמוך גם על צרי שלו. ולפי זה ניחא הא דלא מוקמי האמוראי מתניתין דהכל שומעין לכתחלה היינו בסתם בני אדם אבל ביודעים בו שאינו מוחזק לא ישחוט לכתחלה ואם שחט ואמר צרי לי שחיטתו כשרה וכמו שהקשה מרן ז"ל, משום דבשודעים בו שאינו מוחזק אז לא מהני גם צרי ידיה כיון שילא מרוב המזויין אלל שחיטה מומחין ומוחזקין הן וכמ"ל ועיין:

סעיף ה ה'ר"ש שאינו שומע ואינו מדבר ושטה דהיינו שהוא יולא יחידי בליה כו' וקטן שאינו יודע לאמן ידיו אין מוסרין להם לשחוט לכתחלה אפילו אחרים עומדים על גביהם ואם שחטו שחיטתן כשרה אם אחרים עומדים על גביהם כו' ע"כ, וכחז מרן וז"ל (סעיף ה') ואם שחטו שחיטתן כשרה, בקטן פחות מכן שש שנים י"ל דהוי כקוף בעלמא דשחיטתו פסולה לקמן סוף סי' ב', ועיין או"ח סי' קנ"ט סי"א בהג"ה וז"ע דלא חילקו בזה בכאן עכ"ל, והוא דשם כתב המחבר וז"ל הכל כשרים ליתן מים לידים אפילו חרש שוטה וקטן כותי וגדה, ועי"ז כתב הרמ"א שם בהג"ה וז"ל ואיכא מאן דאמר דקטן פחות מכן ו' דינו כקוף ע"כ, ולכן הוקשה למרן ז"ל מדוע לא הזכיר הרמ"א ז"ל הכא החילוק בין יותר מכן ו' לפחות מכן ו', אך חולי י"ל בזה דהב"י שם ד"ה קוף כתב בטעם האוסרין בקטן פחות מכן ו' וז"ל וכתוב בהגהות אשירי פ"ב דברכות הכל כשרים ליתן לידים אפילו חס"ו כבר שית וכבר טבע ע"כ נראה שהוא סובר דצעין כוונת נותן וחרש ושוטה יש להם כוונה וכן קטן צר שית אבל בציר מהכי אין לו כוונה כלל והוי כקוף בעלמא עכ"ל הב"י, ולפי זה כיון דטעם האוסרין שם בקטן פחות מכן ו' הוא משום דאין לו כוונה כלל, ממילא דבשחיטה אין לחלק בין קטן פחות מכן ו' ובין בן ו', דבחולין (דף ל"א א') אמרו דר' יוחנן ס"ל דנדה שנאנסה וטבילה אף לביתה אינה עהורה דצעין כוונה לטבילה והקשו שם בגמרא עליו דהלא ר"י הוא דס"ל דהלכה כסתם משנה וממתניתין שם מוכח דלא צעין כוונה לשחיטה רק צעין שחזא מכח אדם וא"כ מסתמא גם בטבילה הדיון כן דלא צעין כוונה כלל ומשגי דאף דס"ל דצעין כוונה

דהא יכולים לשאלו אם באמת שחט אללו או לא וכנ"ל, וכיון שדבריו אמת שהלך אלל פלוני המומחה והוא שחט לו בודאי שחט בסכין יפה דהא אלל המומחה מצוי סכינים בדוקים ומוכנים לשחיטה, משא"כ כשאומר פלוני שחט לי ואינו אומר פלוני מומחה אזי אין לסמוך עליו, דאע"ג דרוב מצויין אלל שחיטה מומחין הן מ"מ זה לא מהני רק בשחט לישראל כשר דאז אמרינן שאם לא היה ציד השוחט סכין בדוק כדין או שלא ידע הלכות שחיטה בודאי לא שחט כלל וכמ"ש הרא"ה בבד"ה ריש הלכות שחיטה והובא לשונו לעיל סימן א' (סעיף א') שדבר מפורסם הוא בישראל ואפילו אלל עם הארץ שהגבלה אסורה ואין אדם מישראל נזקק לשחוט לעולם אלא אם כן יודע הלכות שחיטה כו' וכמ"ל וע"כ שחיטתו מותרת, אבל באוכל נבלות לתיאבון שאומר פלוני שחט לי ואינו אומר פלוני מומחה שחט לי יש לחוש שצא אלל הפלוני לשחוט אבל לא היה אללו סכין בדוק ומוכן לשחיטה (דהלא לא לכל המצויין אלל שחיטה יש תמיד סכינים בדוקים ומוכנים לשחיטה וכמ"ש הראש"ה ז"ל), ויוכל להיות דפלוני הזה מכיר בו שהוא אוכל נבלות לתיאבון ויודע בו שלא יערה ולא ילך לבקש מומחה אחר (וכמו שאמרו בחולין (דף ג' ב') דבאוכל נבלות לתיאבון אף שהוא מומחה בשחיטה מ"מ אין שחיטתו מותרת אלא אם כן נותנין לו סכין בדוק לשחוט ומשום דלא ערה לתקן סכיניו, וכמ"ש גם הראש"ה ז"ל דע"כ כשאינו אומר פלוני מומחה שחט לי אף שאומר מומחה שחט לי אינו נאמן מטעם זה שמא לא היה אללו סכין בדוק והוא לא ערה (וכמ"ל) ובודאי ישחוט אוכל נבלות הזה לעצמו אם הוא לא ישחוט לו ולכן שחט הפלוני הזה בסתם סכין שהיה לו אף שלא היה בדוק לו, והלאו דלפני עור לא עבר השוחט הזה דלאו זה אינו עובר רק בדקאי בתרי עברי נהרא כמו שאמרו במס' ע"ג (דף ו' ב'), וכן כתבו התוס' שם ד"ה מניין דלאו זה דלפני עור הוא דוקא במקום שלא יוכל לעשות הדבר בעצמו וכן הוא גם דעת המרדכי שם בפרק קמח דמס' ע"ג ע"ש, ואף התוס' במס' שבת (דף ג' א') ד"ה צבא דרישא כתבו דמ"מ איסור דרבנן איכא בכל גווני וכן הוא דעת הרא"ה והגהות מרדכי שם וגם דעת הר"ן בפ"ק דמס' ע"ג ע"ש מ"מ כבר כתב הש"ך להלן ביו"ד סי' קנ"א סק"ו דלא פליגי כלל רק הר"ן והתוס' והרא"ה בפ"ק דשבת מיירי בישראל ובשוגג דלא ידע שיש איסור בזה וכמ"ש הדגול מרצבה שם אבל בישראל שרונה לעבור עבירה בזמיר אפילו אינו עוזב דת גמור אין ישראל אחר מלווה להפרישו לדעת הש"ך, ועוזב דת דנקט הש"ך הוא משום הפוסקים דברו בעוזב דת דמסתמא מזיד הוא כו' ועי"ש בדג"מ, וא"כ גם הכא כיון שפלוני זה ידע שהוא אוכל נבלות לתיאבון ולא מיטרח וכנ"ל ואם לא ישחוט הוא לו ישחוט האוכל נבלות בעצמו ע"כ יוכל להיות שחט לו בסכין שאינו בדוק שנמלא אללו, וחשב שטוב יותר שהוא ישחוט לו שלא ישהה ולא ידרוס (ואע"פ שהסכין אינו בדוק מ"מ יוכל להיות שאין בו פגימה והוי רק ספק טרפה) משישחוט האוכל נבלות בעצמו שאינו יודע הלכות שחיטה ובודאי ישהה או ידרוס וכדומה וגם קרוב להיות שהסכין יהיה פגום ודאי ויהיה טרפה ודאי, ולכן לא מהני בשאומר פלוני שחט לי עד שיאמר פלוני מומחה שחט לי וכמ"ל ועיין :

סעיף ה עברייני להכעיס אפילו לדבר אחד או שהוא עברייני לע"ג או לחלל שבת בפרהסיא או שהוא עברייני לכל התורה חוץ משתים אלו דינו כעובד ע"ג ע"כ, וכתב מרן ז"ל (ש"ע) חוץ משתים ומדלף

אלו, זה מדברי רבינו ירוחם ובפשטו ההוכחה דאל"כ אלא עברייני לכל התורה הא בלא"ה הוי עברייני משום ע"ג או שבת אלא ע"כ דעברייני לכל התורה היינו חוץ משתים אלו, ומ"מ קשיא לי דלמא עברייני לכל התורה היינו אף על שבת אלא דלא היה בפרהסיא דמשום שבת לחוד לא מקרי עברייני כיון דאינו בפרהסיא עכ"ל, והנה על המחבר שכתב או שהוא עברייני לכל התורה חוץ משתים אלו לכאורה אין להקשות כ"כ דאפשר לומר דמ"מ חוץ משתים אלו ר"ל כמ"ש בתחלה שאינו עברייני לע"ג ולחלל שבת בפרהסיא אבל שלא בפרהסיא הוא מחלל שבת וכמ"מ מרן ז"ל, רק עיקר קושיתו הוא על דברי רבינו ירוחם שכתב בספר אדם וחוה נתיב ט"ו ח"א ז"ל עברייני לע"ג או לחלל שבת בפרהסיא או עברייני לכל התורה ומשמר שבתות ואינו עובד ע"ג הרי הוא כעו"ג ושחיטתו אסורה אפילו אחר עומד על גביו עכ"ל, ובדבריו מפורש שהוא משמר שבתות וע"ז הקשה מרן ז"ל דממה שאמרו עברייני לכל התורה אין להוכיח דגם אם משמר שבתות הוא כעו"ג, רק יש להוכיח דאף שאינו עובד ע"ג ואינו מחלל שבתות בפרהסיא דינו כעו"ג אבל מ"מ אימא לך דבעינן שיחלל שבתות בלינעה אבל היכא דמשמך גם בלינעה יש לומר שאינו כעו"ג, אך אולי יש לומר דהוכחת רי"ז ז"ל הוא מהא דאמרו בחולין (דף ד' ב') לימא מסייע ליה (לרצא דעברייני אוכל נבלות לתיאבון מותר לאכול משחיטתו) הכל שוחטין ואפילו כותי ואפילו ערל ואפילו ישראל עברייני הא ערל ה"ד אלימא מהו אחיו מומחה מילה האוי ישראל מעליא הוא אלא פשיטא עברייני לערלות וקא סבר עברייני לדבר אחד לא הוי עברייני לכל התורה כולה אימא סיפא ואפילו ישראל עברייני האוי עברייני ה"ד אי עברייני לדבר אחד היינו עברייני לערלות אלא לאו עברייני לאותו דבר וכדברא, ודמי לא לעולם אימא לך עברייני לאותו דבר לא מ"מ כיון דדש ביה כהתיירא דמיא ליה אלא עברייני לע"ג וכדכר עגן דא"ר עגן א"ש ישראל עברייני לע"ג מותר לאכול משחיטתו ע"כ שם בסוגיא, ומוה מוכיח ר"י דאם איתא דעברייני לכה"ת חוץ משתים אלו שחיטתו מותרת א"כ ל"ל לדחויי דהאי ישראל עברייני היינו עברייני לע"ג וכדכר עגן ודלא כהלכתא דהא רב עגן איתותב התם (בדף ה' א'), עפי הו"ל לדחויי אליבא דהלכתא ולאוקמי דהאי ישראל עברייני היינו עברייני לכל התורה חוץ מע"ג ושבת, אלא ודאי מוכח מזה דעברייני לכל התורה חוץ משתים אלו ג"כ דינו כעו"ג ושחיטתו אסורה, וממילא לריך לומר דהאי כל התורה דנקט תנא בלישניה הוא כמו בכל דוכתא דרובא ככולה, ולפי זה ספיר כתב רבינו ירוחם דגם אם משמר שבתות ואינו עובד ע"ג ג"כ דינו כעו"ג ושחיטתו אסורה כיון דהאי כל לאו דוקא הוא ורובא ככולה, והא דנקט רי"ז והמחבר או שהוא עברייני לכל התורה חוץ משתים אלו ג"כ כוונתם שהוא עברייני לרוב התורה ובאותו רוב שהוא עברייני להם ליכא לא ע"ג ולא חילול שבת מ"מ דינו כעו"ג ושחיטתו אסורה. ואחרי כתיב זאת ראיתי בת"ש סימן ב' סקט"ו שכתב ז"ל ומ"מ נראה לי דאם ראינוהו עובר עבירות הרבה עד שנראה מתוך עיניו שפרק עול רוב המצות מעל לו ארו לתאותו אז אמרינן רובו ככולו ואפילו אם ראינוהו נזהר במקל מלות מ"מ הרי הוא כעו"ג כו' עכ"ל והובאו דבריו גם בשפ"ד סק"ו, ות"ל שכוונתי לדעת הגאונים ז"ל דהאי כל התורה לאו דוקא הוא ורובו ככולו, ואפשר דיש להוכיח עוד מסוגיא הג"ל דרובו ככולו מדלא מוקמי האי עברייני דקתני בעברייני לרוב התורה וקמ"ל דאף דבכל דוכתי קי"ל רובו ככולו מ"מ לגבי שחיטה אינו כעברייני לכה"ת ושחיטתו מותרת, ומדלף

ומלח מוקמי הכי מוכח דבאמת גם עברין לרוב
התורה דינו גם כן כע"ג ושחיטתו אסורה ועיין :
סעיף ו עברין לאחד משאר עצירות אין לריך לבדוק
לו סכין ולהרמז"ס לריך ע"כ, וכתב
מזן ו"ל (סעיף ו') ולהרמז"ס לריך, תמוה לי דא"כ איך
אמרינן אביי לא אמר כרב אשי לא ס"ל הא דרבא, הא
אף אם לא ס"ל לרבא מ"מ ע"כ ס"ל דעברין לדבר
אחד אם אינו לאותו דבר דמותר עכ"פ ע"י בדיקת סכין
דהא בהדיא קתני בבביתא ואפילו עברין, וא"כ אם
נימא כהרמז"ס דעברין לדבר אחד בעינן ג"כ בדיקת
סכין עדיין לוקי מתניתין בהכי הכל שוחטין ואפי' עברין
לדבר אחד כד"א בבביתא סכין וכו' וע"ג עכ"ל, נראה
בזוונתו דבחולין (דף ג' ב') מוקים אביי מתניתין דקתני
הכל שוחטין דמשמע לכתחלה בכותי וישראל עומד על
גביו והא דקתני ושחיטתו כשרה דמשמע דיעבד בשאין
ישראל עומד על גביו רק שח"ך כזית בשר ונותן להכותי
ואם אכלו מותר לאכול משחיטתו ורב אשי מוקים למתני'
הכל שוחטין לכתחלה בעברין אוכל נבלות לתיאבון ובבביתא
סכין ונותן לו והא דקתני ושחיטתו כשרה דיעבד בשלא
בדק הסכין מעיקרא רק בודק לבסוף, ואמרו שם אביי
לא אמר כרב אשי (לאוקמי מתניתין באוכל נבלות
לתיאבון ובבדיקת סכין) משום דלא ס"ל הא דרבא (דדינו
רבא אמרו) ושם (בדף ד' ב') אמרו בגמרא לימא מסייע
ליה לרבא דאוכל נבלות לתיאבון שחיטתו כשרה ובבדיקת
סכין דתניא הכל שוחטין ואפילו כותי ואפילו ערל ואפילו
ישראל עברין, והאי ישראל עברין דקתני בעברין לאותו
דבר היינו לאכול נבלות לתיאבון, דאי עברין לדבר אחד
(היינו לאחד משאר עצירות) זהו עברין לערלות דקתני
תנא, ודחי שם לעולם עברין לאותו דבר לא דכיון דדש
ביה כהיתירא דמי ליה אלא עברין לע"ג וכדרב ענן
וכמו שהובא סוגיא זו לעיל (בסעיף ה'), ולפי סוגיא זו
בע"כ דגם אביי שאמרו לעיל דלא ס"ל כדרבא מוקים
ג"כ להא דקתני בבביתא ואפילו ישראל עברין בעברין
לע"ג וכדרב ענן, וא"כ כיון דס"ל לאביי דעברין לע"ג
שחיטתו כשרה מכ"ש שעברין לאחד משאר העצירות
שחיטתו כשרה ע"י בדיקת סכין, וע"כ להרמז"ס ז"ל
דמלריך בדיקת סכין גם בעברין לאחד משאר עצירות
תקשה דעדיין הו"ל לאביי לאוקמי מתניתין דהכל כשרין
לכתחלה בעברין לאחד משאר עצירות ובבדיקת סכין
ושחיטתו כשרה דיעבד אם לא בדק הסכין בתחלה ובדק
בסוף, וכמו דמוקים רב אשי למתניתין בעברין לאותו
דבר כן היה ליה לאביי לאוקמי בעברין לדבר אחד ולמה
אוקמי בכותי ובישראל עומד על גביו וכנ"ל, אך חולי יש
לומר דאביי ס"ל כיון דתנא דבביתא כולל כותי ועברין
לערלות ועברין לע"ג כולו כחדא וכדקתני הכל שוחטין
ואפילו כותי ואפילו ערל ואפילו ישראל עברין מסתמא
חדא דינא אית להו לכולהו, וע"כ כמו דבכותי לריך
דוקא ישראל עומד על גביו וכמו שמפורש להדיא בבביתא
שם (דף ג' ב') דת"ר שחיטת כותי מותרת כד"א
כשישראל עומד על גביו אבל בא ומלאו ששחט חותך
כזית ונותן לו אכלו מותר לאכול משחיטתו ואם לאו אסור
לאכול משחיטתו כו', כמו כן גם בעברין לדבר אחד וגם
בעברין לע"ג בעינן דוקא ישראל עומד על גביו ולא
מהני בדיקת סכין כלל, וס"ל דגם אוכל נבלות לתיאבון
מירתת בשישראל עומד על גביו ושוחט בסכין יפה אבל
בשאין ישראל עומד על גביו לא סמכין אשחיטתו כלל
דלמא שהה או דרס וכיוצא בזה, וע"כ לא מוקים אביי
מתניתין בישראל עברין לדבר אחד ובבדיקת סכין רק

מוקים בכותי ובישראל עומד על גביו, וכמו כן היה יכול
לאוקמי מתניתין בישראל עברין וישראל כשר עומד על
גביו אך ניחא ליה טפי לאוקמי בכותי וישראל עומד על
גביו משום דתנא להדיא בבביתא הנ"ל שחיטת כותי
מותרת כד"א כשישראל עומד על גביו וכנ"ל, אבל לדינא
כולהו שוין כותי וישראל עברין לדבר אחד ועברין לע"ג
ובכולהו ס"ל לאביי שלריך דוקא ישראל עומד על גביו
דאז מירתת, ולא ס"ל כמ"ש התוס' (דף ג' ב') בדעת
רבא דס"ל דרק כותי מירתת ולא ישראל עברין, רק
ס"ל דגם ישראל עברין מירתת בישראל עומד על גביו
וכמש"ל ועיין :

סעיף ט צדוקי ובייתוסי שחיטתו אסורה א"כ שחטו
ואחרים עומדים על גביהם וגם בדקו
להם סכין ע"כ, וכתב בש"ך בסק"ג וז"ל הרשב"א
הלריך שיהא גם מומחה והב"י תמה עליו כיון שישראל
עומד ע"ג ל"ל מומחה כו', אבל נראה דגם דעת הרשב"א
בישראל ע"ג א"כ שיהא מומחה כו' רק כשישראל יולא
ונכנס הלריך מומחה דלמא לאו אדעתיה דישראל ויהיו
לא ידע שזו אסור לישראל דליתת מיניה כו' עכ"ל,
וכתב מזן וז"ל (ש"ך סק"ג) אבל נראה דגם דעת
הרשב"א, וכן העלה הט"ז דבע"ג ל"ל שיהיה מומחה
וביולא ונכנס בעינן לידע שהוא מומחה, לפ"ז קשה לי
לרבא דמוקי בכותי ויולא ונכנס ומסקינן דכולן שחטו
כו' קשיא, אמאי לא מוקי ברויחא הכל שוחטין ואפילו
כותי ביולא ונכנס כד"א ביודעים בו שהוא מומחה אבל
בסתם לא ישחט ואם שחט בודקים אותו ובליתיה קמן
ואחרים רואין שחיטתו כשרה ועיין עכ"ל, ודבריו מבוארים
דרבא מוקים ליה בחולין (דף ג' א') מתניתין דקתני הכל
שוחטין לכתחלה בכותי וישראל יולא ונכנס אבל בא ומלאו
ששחט חותך כזית בשר ונותן לו אכלו מותר לאכול
משחיטתו לא אכלו אסור לאכול משחיטתו חוץ מחרש
שוטה וקטן דאפילו דיעבד נמי לא שחט ישרו ושחט ידרסו
ושחט יחלידו ופריך וכולן שחטו אהייא אלימא אחרש שוטה
וקטן עלה קאי ואם שחטו מיבעי ליה אלא אכותי ה'ה
אמרת אפילו יולא ונכנס שחט לכתחלה קשיא, וע"ז
הקשה מזן דהו"ל לשנויי דהא שלריך אחרים רואין אותו
וגם זה אינו כשר רק בדיעבד ולא סגי ביולא ונכנס
לכתחלה מיירי בשאין יודעים בו שהוא מומחה, אך
אולי יש לומר בזה דבחולין שם (דף ג' ב') ת"ר בבביתא
שחיטת כותי מותרת כד"א כשישראל עומד על גביו אבל
בא ומלאו ששחט חותך כזית ונותן לו אכלו מותר לאכול
משחיטתו ואם לאו אסור לאכול משחיטתו, וע"כ אם איתת
דמתניתין דקתני וכולן שחטו ואחרים רואין אותן שחיטתן
כשרה מיירי בכותי שאין יודעים בו אם הוא מומחה
ממילא דגם בביתא דקתני שחיטת כותי מותרת כד"א
כשישראל עומד על גביו מיירי נמי בשאין יודעים בו
שהוא מומחה, וא"כ תקשי הא דמסיק בבביתא אבל בא
ומלאו ששחט חותך כזית ונותן לו אכלו מותר לאכול
משחיטתו, הלא יש לחשוש דלמא לא ידע שזה אסור כיון
שאין אנו יודעים בו שהוא מומחה וכמ"ש הש"ך ומאי
מהני כשנותן לו כזית ואכלו, אלא ודאי דבביתא איירי
בכותי שיודעים בו שהוא מומחה והוא יודע מה שאסור
ומה שמותר וע"כ מהני כשנותן לו כזית ואכלו, וממילא
דגם מתניתין אי מיירי בכותי כאוקמתא דרבא מיירי ג"כ
בשיודעים בו שהוא מומחה, ולפי זה שפיר הקשו בגמרא
לרבא הא אמרת דכותי אפילו יולא ונכנס שחט לכתחלה
והעלו בקשיא וכנ"ל, אבל לפי המסקנא שאמרו שם
בגמרא דרבא רק לדבריו דאביי קאמר אבל איהו לא
מוקים למתניתין בכותי כלל רק מוקים לה בישראל אוכל
נבלות

נבלות לתיאבון ובדיקת סכין וכאוקימתו' דרב אשי ס', לפ"ז יש לומר לדויגא גם רבא מודה דבכותי שאין יודעים בו שהוא מומחה לריך שיהא ישראל כשר עומד על גביו וכדעת הרשב"א ז"ל ועיין :

סימן ו

סעיף ב השוחט בדבר המחובר לקרקע או בגוף כגון לפורן וכן המחוברין בבהמה שחיטתו פסולה ע"כ. וכתב מרן וז"ל (סעיף ב') כגון לפורן וכן המחוברין בבהמה, תגמה לי למה דהעלה הש"ך לעיקר בחוה"מ סימן ל"ה דאדם איתקש לקרקע וקרא דוהתגלתם אף דעבד כנעני כתיב מ"מ ילפינן מיניה אדם דעלמא דלא שגא, א"כ מאין פסיקא לן דשוחט בלפורן המחובר בבהמה דפסול הא במתניתין קתני רק והלפורן ומפרש בגמרא משום מחובר ודלמא מיירי בלפורן דהשוחט עלמו או שאוחז ביד אדם אחר ושוחט בלפרנו וזה הוי מחובר לקרקע כדאמרינן בב"מ דעבד איתקש לקרקע לענין אונאה ומעילה וה"ג האדם הוי כקרקע והוי הלפורן מחובר לקרקע אבל בלפורן של בהמה יש לומר דכשר לשחיטה כמו בכל הני דלעיל דבע"ח כמגלטלין ומהיכא תיתי לן דשחיטה ילאה מכלל כל אלו כו' עכ"ל בקושיתו והאריך עוד כאן וכן בתשובתו סימן נ"א ועי"ש, וגראה מדבריו ז"ל דפשוט ליה דלפורן דעבד כנעני בודאי חסוב כמחובר לקרקע ואם היה אפשר לומר דהא דקתני במתניתין שאם שחט בלפורן שחיטתו פסולה קאי רק אלפורן של עבד כנעני היה ניחא טפי דעבד כנעני איתקש לקרקע לכולי עלמא מקרא דוהתגלתם, רק משום דמתניתין קתני והלפורן בסתם ובגמרא מפורש דהפסול הוא משום מחובר ומשמע דהלפורן הוא מכל אדם דהא לא קתני דהלפורן הוא של עבד כנעני ע"כ הביא מרן מה שהעלה הש"ך בחוה"מ דכל אדם הוקש לקרקע, ואולי יש לומר ליישב דעת הראשונים והמחבר ז"ל בזה עפ"י דברי הריטב"א ז"ל במסכת גיטין (דף כ"א ב') דתנן שם אין כותבין הגט במחובר לקרקע וכתב הריטב"א ז"ל אין כותבין במחובר לקרקע פירושלמי דנפקא לן מדכתיב ספר מה ספר שהוא תלוש אף כל שהוא תלוש וגראה דלפוס גמרא דילן אינו משום האי טעמא דהא אמרינן בגמרא דספר לרבנן לספירת דברים אינטריך כו' וגראה דלפוס גמרא דילן טעמא משום דכתיב ונתן בידה, ולא משום דידה משמע דבר הניתן מיד ליד כדאמרינן גבי אונאה או קנה מיד עמיתך דבר הנקנה מיד ליד דא"כ ה"ל למעוטי עבדים כי התם והכא על של עבד כשר (דהכי תנן לעיל (דף י"ט א') על הכל כותבין על העלה של זית ועל הקרן של פרה ונותן לה את הפרה על יד של עבד ונותן לה את העבד) ועוד דהתם לא דרשינן הכי אלא משום דשני קרא בדבוריה דהל"ל או קנה מעמיתך מאי מיד דוקא דבר הנקנה מיד ליד אבל הכא לא שני קרא בדבוריה, ותדע לך דמשום דשני הוא דאלו בדוכתא אחרינא רבויא הוא כדאמרינן התם (בב"מ דף י' ב') חלרה גנה וקרפיפה מנין ת"ל ונתן בידה מ"מ כו', אלא הכא טעמא משום דבעי לקוימי קרא כפשטיה דכתיב ונתן בידה ואי אפשר אלא בתלוש, שא"ל לתת דבר מחובר בידו של חבירו ממש אא"כ קוללו והא כתיב ונתן בידה מי שאינו מחובר אלא כתיבה ונתינה ילא זה שמחובר כתיבה קלינה ונתינה כדאמרינן בגמרא ומהכא נפקא לן לאיסור עכ"ל הריטב"א, ומפורש יולא מדבריו דהיכא דלא שני קרא בדבוריה לא מונעטין עבדים כקרקע ודוקא התם באונאה דשני קרא

בדבוריה דהא כתיב וכי תמכרו ממכר לעמיתך והול"ל ג"כ או קנה מעמיתך ומדכתיב מיד עמיתך ממעטין מזה קרקע וגם עבדים דהוקשו לקרקעות, אבל הכא גבי גט דכתיב ונתן בידה ולא שני קרא בדבוריה כלל אזלינן אחר קרא כפשטיה דא"ל אלא בתלוש. אבל עבד שאפשר ליתנו לידה שפיר מתגרשת אם כותב על ידו של עבד ונותן לה את העבד, ולפי זה כאן בשחיטה דפסול במחובר משום דכתיב ויקח את המאכלת לשחוט כמו שאמרו בחולין (דף ט"ז א'), וגם הכא לא שני קרא בדבוריה רק נפקא לן מפשטיה דבעינן שיהיה בתלוש שיקחנו ביד ע"כ אם איתא דהא דממעטין מחובר זהו מחובר לקרקע הו"ל לאכשורי גם במחובר לעבד ולאדם כיון דכל מקום דלא שני קרא בדבוריה לא אמרינן דעבד הרי הוא כקרקע, אלא ודאי מדפסלינן לפורן המחובר שם בגמרא (דף י"ח א') הפסול הוא משום דמחובר לבע"ח ואין כ"מ אם הוא מחובר לעבד או לבהמה, ואף שהתוס' בחולין שם (דף ט"ז א') בד"ה מגיין כתבו בתוך הדבור וז"ל ומדכתיב ויקח ולא כתיב ויכין דרשינן תלוש בחולין, מ"מ פשוט דזה לא מקרי דשני קרא בדבוריה דמה לי אם היה כותב ויכין ומה לי אם כתיב ויקח, ולא דמיא להא דכתב מיד עמיתך דהתם שני קרא בדבוריה מרישא לסיפיה דבתחלה כתיב וכי תמכרו ממכר לעמיתך ואח"כ כתיב או קנה מיד עמיתך והל"ל או קנה מעמיתך וכ"ל, אבל הכא גבי שחיטה אין שום שנוי בקרא, רק התוספות הסבירו לן שהיה אפשר לכתוב ויכין ומדכתיב ויקח יש לנו ללמוד ממשמעותיה דשחיטה במחובר פסול, דאם איתא דלא היה אפשר לכתוב לשון אחר כלל לא היה באפשרות ללמוד מויקח מודי כיון דאי אפשר לכתוב לשון אחר כלל, אבל בודאי דאין זה שינוי בקרא בדבוריה כלל, ופשוט טפי דגם גבי גט היה אפשר לכתוב לשון אחר כמו וכתב לה ספר כריתות וימליא לה וכדומה ועכ"ז זה לא מקרי שינוי בקרא לדעת הריטב"א וכו' ז"ל :

ועצם דברי הריטב"א שכתב לחלק בין היכא דשני קרא בדבוריה למעט קרקע או אמרינן דממעטין גם עבדים מדהוקשו לקרקעות ובין היכא דנפקא לן ממשמעותי' דקרא למעט קרקע או לא אמרינן דממעטין גם עבדים יש להסביר עפ"י דברי התוס' שכתבו בב"מ (דף ד' ב') ד"ה אין נשבעין ושם (דף ק' ב') ד"ה דילמא דלמאן דדריש רבוי ומייטוט או היכא דמוכח בקרא דרבוי הוא התם אף דממעטין קרקע מקרא מ"מ לריך מיעוט למעט עבדים ולא מונעטין עבדים מדהוקשו לקרקעות והביאו ראיה ליה מהא דמפורש בב"ק (דף ס"ג א') דלריך שני מיעוטים חד למעוטי קרקע וחד למעוטי עבדים ועי"ש, והטעם בזה פשוט קלח דלמאן דדריש רבוי ומיעוט הוי כמעט כמו שמפורש בקרא דגם קרקעות ועבדים הם בכלל ע"כ אף שיש לנו מיעוט למעט קרקע מ"מ לא ממעטין עבדים ג"כ ממיעוט הזה רק בעינן עוד מיעוט אחר למעט גם עבדים, ולפי זה היכא דפשטיה דקרא משמע דגם עבדים הוי בכלל כמו הכא דכתיב ונתן בידה וגם עבדים ישנן בכלל שיכול ליתנם בידה, לא גרע זה מסתם רבוי וע"כ ממעטין רק מחובר לקרקע שא"ל ליתן בידה אבל לא עבדים אף דהוקשו לקרקעות, ואפשר שזה עדיף יותר מרבוי סתם כיון דפשטיה דקרא משמע כל דבר שיש ליתן בידה, ולפי זה ממילא גם הכא בשחיטה אם איתא דהא דממעטין שחיטה במחובר זהו במחובר לקרקע ומקרא דויקח את המאכלת דמשמע דוקא תלוש שאפשר לקחתו ביד הו"ל לאכשורי גם מחובר לעבד דהלא גם הכא ממעטין מחובר מפשטיה דקרא וכל היכא דממעטין מחובר לקרקע מפשטיה דקרא לא אמרינן דעבדא כמקרקעי

כמקרקעי הוא וכמש"ל, וע"כ מדאמרו בגמרא דלפורן מחוברת פסול וכרבי דאמר ה"ן שוחטין במחובר (וכמו שפרש"י ז"ל בחולין שם (דף י"ח א') בד"ה מחוברת) והוא מקרא דויקה את המאכלת ממילא דכל בע"מ ממעטינן ולאו דוקא מחובר לעבד ולאדם לחודיה וכנ"ל, וספיר כתב רש"י ז"ל שם דמחוברת לבעלי חיים וכן כתבו הראשונים והמחבר ז"ל, והא דשני לן בין גט לשחיטה דבגט כשר אם כתבו על יד של עבד ונתן לה את העבד או על קרן של פרה ונתן לה את הפרה (וכמו שמפורש במתניתין כנ"ל) ובשחיטה פסול אם שוחט בלפורן של בעלי חיים, פשוט קלת דבשחיטה כתיב ויקח את המאכלת ע"כ צעינן שהמאכלת שוחט בו יהיה תלוש ונלקח ביד ולא יהיה מחובר בשום דבר אחר, ובשוחט בלפורן שהוא המאכלת לא יהיה הלפורן מחובר לשום דבר, וע"כ כששוחט בלפורן המחובר לבעלי חיים שחיטתו פסולה, וגם בגיטין אם היה כתוב וכתב לה ספר כריתות ונתנו בידה בודאי היה הדין שהגט לא יהיה מחובר בשום דבר, אבל הא כתיב ונתן בידה ולא ונתנו בידה, וגם הא דכתיב ספר כריתות אמרו בגמרא בגיטין (דף כ"א ב') ובכ"ד דלרבנן האי ספר להפירת דברים הוא דאתא וכנ"ל, וממילא כשנותן לה את העבד והפרה הוי בכלל ונתן בידה, ומדברי התוס' שם ד"ה תלמוד לומר מוכח להדיח דה"ן ונתן בידה לא קאי אספר (אף לדברי ר"י הגלילי דלית ליה האי ספר להפירת דברים הוא דאתא), דר"י הגלילי ס"ל שם במתניתין (דף י"ט א') שאין כותבין לא על דבר שיש בו רוח חיים ולא על האוכלין ובגמרא שם (דף כ"א ב') אמרו מ"ט דריה"ג דתנא ספר אין לי אלא ספר מגין לרבות כל דבר ת"ל וכתב לה מ"מ א"כ מה ת"ל ספר מה ספר דבר שאין בו רוח חיים ואינו אוכל אף כל דבר שאין בו רוח חיים ואינו אוכל והקשו התוס' שם וז"ל וא"ת ואימא וכתב כלל ספר פרט ואין בכלל אלא מה שבפרט וי"ל ונתן חזר וכלל כו' עכ"ל, ופשוט טפי דאי הוה כתיב ונתנו בידה לא היה אפשר לומר ונתן חזר וכלל דהא על ספר לחודיה קאי שיתן את הספר לידה רק מדכתיב ונתן ולא ונתנו אז אמרינן דהוי חזר וכלל, ולפ"ז לא דמיא כלל גט לשחיטה דהתם כתיב ויקח את המאכלת וע"כ צעינן שיהיה הדבר שוחט בו תלוש ואינו מחובר בשום דבר, משא"כ בגיטין כתיב ונתן דמשמע מכל מקום ולכן כשר צנותן לה העבד והפרה, אבל בכל אופן שיהיה יש ללמוד מגיטין דכל היכא דמפשטיה דקרא ממעטינן מחובר לקרקע לא אמרינן עבדא כמקרקעי דמי וכמ"ש הריטב"א, וע"כ גם הכא בשחיטה כיון דממעטינן מחובר מפשטיה דקרא אין לומר דמחובר לעבד ולאדם הרי הוא כמחובר לקרקע, ולכן כיון שאמרו בגמרא שפסול שחיטה לפורן המחובר אף אם נימא דמתניתין איירי בלפורן דאדם הוא רק משום דמקרי מחובר ולא משום דמקרי מחובר לקרקע, וממילא גם לפורן דבהמה שאינו תלוש רק שהוא מחובר לבהמה ג"כ פסול דהא מחובר מקרי ובשחיטה צעינן שיהא בדבר תלוש ולא בדבר דמקרי מחובר, ולכן ספיר נקטו הראשונים והמחבר כאן לפסול לפורן המחובר לבהמה וכמש"ל ועיין:

סימן י

סעיף א סב"ן של משמשי ע"ג חדש או ישן שאין בו משום גיעולי עו"ג מותר לשחוט בו בהמה בריאה מפני שהוא מקלקל [ואסור לשחוט בו מסוכנת] מפני שהוא מתקן ע"כ, וכתב מרן ז"ל (סי' י')

סעיף א') ואסור לשחוט בו מסוכנת ולענין דיעבד עיין ש"ך, וקשה לי כיון דאסור ליהנות הוי בכלל (כל מילתא דאמר רחמנא) לא תעביד ואי עביד לא מהני והוי כלא כשחטה, בשלמא שוחט בהמה חבירו לע"ג דס"ל לרוב פוסקים למ"ד אין אדם אוסר דבר שאינו שלו דמותר אפילו באכילה בזה ליכא קושית דנימא דאי עביד לא מהני, דהא העבירה לא תליא דוקא בשחיטה דאף אם נותר לע"ג איסורא עביד וא"כ לא שייך לומר אי עביד לא מהני דמ"מ הרי נחור לפניך ואיסור דעביד עביד וא"א לתקנו ע"י דלא מהני, ומה"ט נראה לי דלא קשה מה שהקשה המהרי"ט בתשובה במתניתין דהשוחט בשבת שחיטתו כשרה דנימא דאי עביד לא מהני, דהתם ג"כ אין העבירה משום השחיטה אלא משום געילת נשמה והוי תיקון להוליא מידי אבר מן החי וצוה לא שייך לא מהני דהרי מתה לפניך ואודא איסור אבר מן החי, אבל הכא בשוחט מסוכנת בסכין של ע"ג דהעבירה הוא מה שנהנה מע"ג שלא תמות הבהמה, ואם נידון דהשחיטה לא מהני והוי כמותה מאליה ובחירה בעלמא לא נהנה כלום מסכין, וביותר למ"ש הטורי אבן בר"ה (דף כ"ח) גבי תקע בשופר של עולה דאפילו למ"ד אי עביד מהני היינו בעלמא דאף אם יהיה הדין דלא מהני מ"מ עשה עבירה דעבר אמימרא דרחמנא, אבל בתוקע בשופר של עולה דהגאה הוא קיום מצוה ואם אינו יולא לא נהנה ולא עבר אמימרא דרחמנא בזה לכולי עלמא לא מהני עי"ש, וא"כ הכא בשוחט מסוכנת נימא ג"כ דלא מהני ולא עבר כלום ול"ע עכ"ל, ואולי י"ל בזה דבמסכת מכות (דף כ"ב א') פריך על הא דתניא המבשל גיד בחלב ביו"ט ואכלו היה לוקה חמש משום אוכל גיד ומשום מבשל ביו"ט שלא ללורך ומשום מבשל גיד בחלב ומשום אוכל בשר בחלב ומשום הבצרה ואם איתא (דאין חלוק מלאכות ביו"ט) משום הבצרה לא ליחייב דהא איחייבה ליה משום ביטולו, ומשני אח"ז אלא מפיק הבצרה ועייל עמי אשירה ואזהרתיה מהכא ולא ידבק בדרך מאומה מן החרס, ולכאורה לפי קושית מרן ז"ל תקשי גם התם אמאי חייב על לאו דולא ידבק בשעת ביטולו (דמאי דמשני שם דלוקה על לאו דולא ידבק הוא על ביטולו, וכמו דתני ר' חייא שם דלוקה שתיים על אכילתו ושליש על ביטולו ולא זו דולא ידבק הוא לאו השלישי דעל ביטולו) נימא כיון דאסור ליהנות הוי בכלל דאי עביד לא מהני והוי כמו שלא נהנה כלל מהבערה שעשה, דכל איסור דולא ידבק הוא על ההנאה וכיון דאסור בהנאה הלא לא עבר כלל על לאו זה דולא ידבק, אלא ודאי דמוכח מזה כיון שהוא ביטול על מנת לאכול מיקרי נהנה מן האשירה ועובר על לאו דולא ידבק, אף שבאמת אסור בהנאה מ"מ הוא מתכוין ליהנות בביטולו, וא"כ גם הכא בשוחט מסוכנת בסכין של ע"ג אף אם נאסר הבהמה בהנאה מ"מ לא יפקע ע"י זה לאו דולא ידבק, כיון דבשעת שחיטתו חשב לשוחטה בכדי שלא תמות ויהנה ממנה זה גופא מקרי הנאה וצוה עבר על לאו דולא ידבק וע"כ אף שנאסר בהנאה מ"מ איסורא דעבד עבד, ודמיא לשוחט בהמה לע"ג וכמ"ש מרן בעלמו, ולא דמיא לתוקע בשופר של עולה דהתם כל ההנאה הוא קיום המצוה ואם אינו יולא לא נהנה ולא עבר אמימרא דרחמנא וכמ"ש הטורי אבן, משא"כ הכא דלא איכיון למצוה רק איכיון להנאתו שלא תמות הבהמה ויהנה ממנה ואז צעת שחיטתו עבר אמימרא דרחמנא ושוב לא יועיל להפקיע האיסור אף אם נאסר בהנאה, ואין לדחות ולומר דמה שאמרו בגמרא במכות שם דהיה לוקה על ביטולו בעמי אשירה משום לאו דולא ידבק, היינו בשלל אח"כ ואז עובר על אכילתו ועל ביטולו

בשולו, וכמו דתניא בצרייתא המבשל גיד בתלב ציו"ט
 ואכלו היה לוקה חמש, וכיון שאכלו ונהנה בודאי היה
 לוקה גם על לאו דולא ידבק, דאש נאמר כן תקשי הא
 הוי התראת ספק צעת ביסולו שמה לא יאכל ולא יתחייב
 כלל על לאו דולא ידבק, אלא ודאי דלוקה על ביסולו גם
 אם לא יאכל אחר זה, ועוד דהא ר' חייה תנא דהיה
 לוקה שתיים על אכילתו ושלא על ביסולו, ושלא אלה הם
 על ביסול ציו"ט שלא לזורך ועל ביסול בשר בתלב ועל
 ביסול צעני אשירה לפי אוקימתא הג"ל, וא"כ כמו שהיה
 לוקה על ביב"ל ציו"ט שלא לזורך ועל ביסול בשר בתלב
 על ביסול גרידא אף שלא אכלו אח"כ, בודאי כ"כ הא
 דהיה לוקה על ביסול צעני אשירה הוא ג"כ אביסול גרידא,
 וכן ראיתי בספר המלות להרמב"ם ז"ל שכתב בל"ת כ"ה
 וז"ל שהזירנו מחבר דבר מע"ג אל ממונינו כו' והוא
 אמרו ולא תביא תועבה אל ביתך ומי שנהנה ממנה דבר
 היה חייב מלקות וכבר בארו בסוף מכות (דף כ"ב א')
 שמי שבישל צעני אשירה היה לוקה שתיים א' משום לא
 תביא תועבה אל ביתך וא' משום ולא ידבק בידך ודע זה
 עכ"ל, הרי להדיא שלא הזכיר כלל מאכילה רק מי
 שבישל לבד :

וראיתי להל"ח במסכת פסחים (דף מ"ח א') על מה
 שהובא גם התם בגמרא צרייתא דהמבשל גיד
 בתלב ציו"ט, ושם פריך למ"ד דאמרין הואיל אם כן
 אהבערה לא יתחייב הואיל רחוי ליה לזרכו ומשני שם ג"כ
 אח"כ אלא אפיק הבערה ועייל עלי אשירה ואזוהרה מהכא
 ולא ידבק בידך מאומה מן החרס, ופריך ולילקי נמי
 מבוס לא תביא תועבה אל ביתך (וא"כ הו"ל לילקי שש)
 אלא אפיק הבערה ועייל עלי הקדש ואזוהרה מהכא
 ואשיריהם תשרפון צאש לא תעשון כן לה' אלהיכם, וכתב
 הל"ח וז"ל ואי קשיא למה באמת לא חשיב עלי אשירה
 ולילקי שש, וגראה דהשתא דמסיק עייל עלי הקדש אמרי'
 דלא חשיב אלא מה ששייך לביסול ואכילה, אבל אשירה
 מזר הבאה תיכף היה לוקה משום ולא ידבק ומשום ולא
 תביא ואין זה ענין לביסול ואכילה עכ"ל, ולכאורה לפי
 דבריו יתיישב ג"כ מה שהקשה מרן דמפני שאסור ליהנות
 הוי בכלל אי עבד לא מהני ולא עבר כלל על לאו דולא
 ידבק וכנ"ל, דהלא לדעת הל"ח כבר עבר על ולא ידבק
 תיכף כשהביא לביתו הסכין של ע"ג וע"כ לא יועיל כלל
 מה שנאסר בהנאה דאיסורא דעבד עבד, אף באמת י"ל
 דעדיין יש מקום לקושית מרן דאף שעבר בלאו דולא ידבק
 תיכף כשהביאה לביתו מ"מ אח"כ כששחט בהמה בסכין
 זה של ע"ג בכדי שלא תמות ונהנה מזה הוי כמוסיף
 חטא על פשע ועובר פעם שני על לאו זה וא"כ עדיין
 יש מקום להקשות דנימא שהבהמה אסורה בהנאה וממילא
 לא יעבור עוד הפעם על לאו זה, וע"כ נראה יותר
 לתרץ כמש"ל :

[אמנם עיקר דברי הל"ח שכתב שעובר על לאו דולא ידבק
 תיכף כשהביאה לביתו הוי כמו חידוש דהלא בספר
 המלות ל"ח כ"ה המובא לעיל מפורש דרק מי שנהנה ממנה חייב
 ולא על ההבאה לחודה, ומדבריו משמע להדיא דגם על לאו דולא
 תביא תועבה אינו עובר רק כשהנה ממנה ולא על ההבאה לבד,
 וכן מפורש גם בהרמב"ם פרק ז' מהלכות ע"ג הלכה ב' וז"ל ע"ג
 ומשמיה ותקרובת שלה וכל הנעשה בשבילה אסור בהנאה שנאמר
 ולא תביא תועבה אל ביתך וכל הנהנה באחד מכל אלו היה לוקה
 שתיים אחת משום ולא תביא ואחת משום ולא ידבק בידך מאומה מן
 החרס עכ"ל, הרי להדיא דאינו חייב על שתיים אלו עד שיהנה,
 וכן מפורש גם בסמ"ג לאוין לאו מ"ה כלשון הרמב"ם ממש, וע"כ
 דברי הל"ח בזה ל"ע קצת, והא שדחקו לומר כן מפני קושיות
 דליחשב באמת המבשל צעני אשירה ולילקי שש, ע"ז פשוט קצת
 לומר דהלא במסכת מכות שם הקשו בגמרא עוד כמה קושיות
 וליחשב נמי הזורע בנחל איתן וליחשב נמי המוחק את העס ועוד

טובא, וכתבו התוס' שם ד"ה מתקיף לה וז"ל קשה דהשתא פריך
 טובא וליחשב ולא משני מידי, ולריך לומר דע"כ תנא ושייר כו'
 עכ"ל, וא"כ ממילא מיושב גם קושית הל"ח דגם ע"ז י"ל דתנא
 ושייר, והא דלא הזכירו בגמרא גם קושיא זו דליחשב נמי המבשל
 צעני אשירה בתוך שאר הקושיות שהקשו וליחשב נמי כו', היינו
 משום דלאוי אלו דולא ידבק ולא תביא תועבה נזכרו בתחלה בגמרא
 וכמש"ל, וע"כ הקשו אח"כ וליחשב נמי עוד כמה לאוין שלא נזכרו
 כלל, אבל לאוין אלו שנזכרו בתחלה לא הזכירו להזכיר דממילא
 ידעיין שיש להקשות דליחשביהו, אף על כל הני לאוין דלא חשיב
 להו תנא דצרייתא בע"כ ז"ל תנא ושייר כמש"ס התוספות, וממילא
 ניחא גם הא דלא חשיב הני לאוי דולא ידבק ולא תביא וכמש"ל ועיין :
 שם סכין של עו"ג שהשחיזו ברחיים או אם היה יפה
 שאין בו פגימה ונעשו בקרקע קשה עשר פעמים
 ואח"כ שחט בו מותר ואם שחט בו בלא שום הכשר מדיח
 בית השחיטה ואם קלקף הרי זה משובח, הג"ה ועל כן יש
 לקלפו אבל לא ישחוט על מנת לקלוף אח"כ ע"כ, וכתב
 בש"ך סק"א וז"ל פסק הב"ח ממשמעות הפוסקים דאפילו
 בסכין שאינו בן יומו והוא נקי בודאי אסור לכתחלה
 ומרהש"ל שם התיר צתתם סכין לשחוט לכתחלה ע"מ
 לקלוף שאפילו אם לא יקלוף אח"כ ליבא איסורא כו'
 עכ"ל, וכתב מרן וז"ל (ש"ך סק"א) ומרהש"ל שם
 התיר, לכאורה נראה רחיה לזה מדברי תוס' בסוגיין
 (דף ח' ב') ד"ה השוחט וכו' ולריך להעמיד ביודעים זה
 שהיא בת יומא וכו', ולענ"ד לכאורה דבריהם תמוהים
 כיון דלפי דבריהם ס"ל למתניתין דדבש שרי כיון דבעין
 פוגם אבל שמן דפוגם רק מחמת שאינו בן יומו אסור,
 א"כ ממילא לא קשה מידי ד"ל דשפיר מספקינן בעכברא
 בשיכרא דדלמא סבר רב גותן טעם לפגם היכי דבעין
 פוגם שרי, ושאני הכא בסכין של עו"ג דפגם מחמת
 שאינו בן יומו בזה ס"ל דנטל"פ אסור והוא לכאורה
 תמיה רבתי כו' עכ"ל, ואח"כ ראה לתרץ קושיותו אף לפי
 תירוטו העלה לבסוף דעדיין ל"ע ועי"ש, ותוכן דבריו
 הוא דבחולין (שם ח' ב') איתמר השוחט בסכין של עו"ג
 רב אמר קולף, וכתבו התוס' ד"ה השוחט וז"ל לריך
 להעמיד ביודעין זה שהיא בת יומא דאי לא הכי אמאי
 קולף לרב הא סתם כלים של עו"ג אינן בני יומן וגבי
 עכברא בשיכרא צפרק צתרא דע"ג (דף ס"ח ב') מסופק
 לה לגמרא אם סבר רב גותן טעם לפגם מותר או אסור
 (ור"ל דאי אמרת שהסכין הוא אינו בן יומו ועכ"ז אמר
 רב קולף א"כ יהא מוכח מזה דרב סבר גותן טעם לפגם
 אסור אלא ודאי דסכין דהכא הוא בן יומו) וראיה דסתם
 כלים של עו"ג אינן בני יומן הוא משמן של עו"ג דתנן
 בפ' אין מעמידין (דף ל"ה ב') דאסור ומפרש שמואל
 בגמרא דוליפתן של כלי אוסרתן, וקאמר דר' יהודה
 נשיאה ובית דינו נמנו עליו והתירוהו משום דקסברי
 נטל"פ מותר, וטעם לפגם דקאמר היינו משום דאינן
 בני יומן, דאינן לומר דאפילו הוה השמנונית בעין הוא
 נטל"פ בשמן דא"כ קשיא מתניתין דהתם (דף ל"ט)
 דשריח דבש של עו"ג ומפרש בגמרא למאי ניחוש לה אי
 משום איערובי מסרי שרי ואי משום גיעולי עו"ג נטל"פ
 מותר (וע"כ התירו דבש של עו"ג) וגבי שמן איסורא,
 אלא ודאי היינו טעמא דגבי דבש אפילו שמנונית בעין
 גותן טעם דבש לפגם אבל השמן אין הפגם אלא משום
 שאינו בן יומו (וע"כ אסור) כו' עכ"ל, וזהו שהיה תמוה
 למרן ז"ל כיון שהתוס' בעלמם הוכיחו בדבריהם שם דס"ל
 למתניתין דדבר שהוא פוגם בעין שרי אבל דבר שבעין
 הוא גותן טעם לשבח וכל פגמו הוא משום שנבלע בכלי
 והכלי אינו בן יומו כעת אסור, א"כ איך הוכיחו בתחלה
 דהאי סכין שאמר רב קולף הוא בן יומו מהא דמספקא לן
 גבי עכברא בשיכרא אם סובר נטל"פ מותר או אסור,
 הלא לפי דבריהם בעלמם אינו מוכח כלל דהסכין הוא בן

יומו, דלעולם אימא לך דהסכין אינו בן יומו ועכ"ז לא תקשה כלל מהא דמספקא לן בעכברא בשיכרא, דהתם הוא פוגם בעין וע"כ אפשר דס"ל לרב דנותן טעם כזה מותר, אבל הכא בסכין שבלע דבר שהיה מושבח מתחלתו וכל הפגם הוא מושם שאינו בן יומו בזה ס"ל לרב דאסור וע"כ הנריך קליפה הכא, אך חולי יש לומר בזה דאף שהתוס' כתבו לחלק בן לתנא דמתניתין אבל לרב לא ניחא להו לומר כן, דבאמת עיקר סברא זו שכתבו לחלק בין אם הדבר פוגם כשהוא בעין ובין אם הפגם הוא מפני שהכלי אינו בן יומו אינו מוצרך כל כך, דהלא עיקר הטעם שמתירין נטל"פ מפורש במס' ע"ז (דף ס"ח א') שהוא מדכתיב גבי נבלה לגר אשר בשערך תחננה ואכלה הראויה לגר קרויה נבלה שאין ראויה לגר אינה קרויה נבלה, והלא גם הנבילה קודם שהסריחה היתה ראויה לאדם והיתה אכורה ועכ"ז אחר שהסריחה מותרת, וממילא גם הכא אף דמתחלה כשבלע הסכין בלע טעם המושבח מ"מ אחרי שעתה הוא נטל"פ כיון שאינו בן יומו והפגם הוא מתחלה ועד סוף בהיתר א"כ מדוע נאסור היתר שקיבל טעם מהסכין שהוא נטל"פ, וע"כ כתבו התוס' בפשיטות בתחלה דהאי סכין שאמר רב קולף איירי בסכין בן יומו דוקא, ומה שכתבו אחר זה לחלק לתנא דמתניתין בין אם הטעם פגום היה כשהוא בעין כמו בדבש שהשמנונית פוגם בדבש כשהוא בעין ובין שמן שהפגם הוא מפני שהכלי אינו בן יומו, אין כוונתם דמשום חילוק זה לבדו אסור תנא דמתניתין בשמן, רק עיקר האיסור בשמן הוא כמ"ש התוס' בעלמס במס' ע"ז (דף ל"ו א') בד"ה בשלמא שהקשו קס על הא דאמר שמואל קס דאיסור שמן של עו"ג הוא משום דזליפתן של כלים אסורין אוסרתן (היינו שנתשלטו בכלים של עו"ג) ונוזה מוכח דמתניתין וגם תלמידי שמיא והלל שאסרו שמן של עו"ג ב"ח דבר סברי דנטל"פ אסור, וא"כ איך פליגי ר' יהודה נשיאה וביט דינו על תלמידי שמיא והלל וסברי דנטל"פ מותר, ועוד הקשו דקס (דף ל"ט ב') אמרו דע"כ מותר דבש של עו"ג (כמו דתנן קס במתניתין) הוא משום דלמאי ניחוש לה אי משום איערובי מיסרא סרי כו' אי משום גיעולי עו"ג נטל"פ הוא ומוותר, והלא תנא דמתניתין אסור נטל"פ גבי שמן ולמה היתר נטל"פ גבי דבש וע"ש, וע"ז תירלו וז"ל לכן נראה לר"י דשמואל נמי ס"ל דכי גזור בית שמיא וביט הלל על השמן של עו"ג משום חתנות גזור, ומיהו משום דלא שייך בה חתנות כ"כ כמו ביין הולרך להן סעד בזליפתן של כלים אסורין אע"ג דאינהו ס"ל בעלמא נטל"פ מותר, וכן סובר שמואל שמכח שני הטעמים גזרו אע"פ שאין די בכל אחד לבדו כו' עכ"ל, הרי להדיא שכתבו שאין די באחד לבדו לאסור, ודוחק גדול הוא לומר דהתוס' בחולין קס יחלקו על מ"ש במס' ע"ז, ובפרט דהלא גם במס' ע"ז קס (דף ל"ח ב') ד"ה אי משום גיעולי עו"ג הזכירו ג"כ סברא זו שכתבו בחולין דדבש פוגם אפילו כשהוא בעין משא"כ שמן כשהוא בעין הו"ל נותן טעם לשבח וע"ש, ועכ"ז לא תירלו על קושייתם שהקשו (בדף ל"ו הכ"ל) דע"כ אסור לתנא דמתניתין בשמן של עו"ג משום דבעין הוא נותן טעם לשבח משא"כ בדבש, רק כתבו בפשיטות שאין די באחד לבדו לאסור וכמ"ל, וע"כ פשוט קלת לומר דגם התוס' בחולין ס"ל דעיקר האיסור שאסרו שמן של עו"ג הוא כמ"ש במס' ע"ז שהוא משום חתנות ומה שאמר שמואל הטעם דזליפתן של כלים אסורין אוסרתן אינו אלא לסעד, אך התוס' בחולין הוכיחו מהא דאמרו בגמרא בפשיטות גבי דבש של עו"ג דאי משום גיעולי עו"ג נטל"פ הוא ומוותר, וגבי שמן של עו"ג אמר שמואל דזליפתן של כלים אסורין אוסרתן, מזה נראה דגבי שמן

שנותן טעם לשבח כשהוא בעין לכן עשאוהו לסעד לאסור, אבל דבש שפוגם גם כשהוא בעין ע"ז אמרו בפשיטות דנטל"פ הוא ומוותר, וס"ל דאם אימא דגם גבי שמן פוגם השמנונית גם כשהוא בעין כמו גבי דבש, לא היה להו לעשות הא דזליפתן של כלים אסורין אף לא לסעד לאסור את השמן, ולפחות לא הו"ל לשמואל לומר בפשיטות דזליפתן של כלים אסורין אוסרתן כיון דשמן דומה ממש לדבש ובדבש אמרו משרש נטל"פ הוא ומוותר, רק היה ליה לפרש דעיקר האיסור הוא משום חתנות רק ששושין סעד כל שהוא הא דמזבולין בכלים של עו"ג וכמ"ש התוס', ומה הוכיחו התוס' דשמן אינו דומה לדבש פוגם גם כשהוא בעין וע"כ אמרו בגמרא בפשיטות גבי דבש דאי משום גיעולי עו"ג נטל"פ הוא ומוותר, אבל שמן משביח מעיקרו כשהוא בעין וע"כ אמר שמואל בפשיטות דזליפתן של כלים אסורין אוסרתן, ומ"מ עיקר האיסור הוא משום חתנות אבל לא לאסור מטעם זה לחוד, וע"כ כתבו התוס' בחולין דהאי סכין הוא בן יומו ולכן אמר רב קולף: והא שכתבו התוס' במס' פסחים (דף ל' א') ד"ה אמר רב קדרות בפסח ישברו וז"ל בפרק בתרא דע"ז (דף ס"ח) גבי עכברא בשיכרא מספקא ליה אי קסבר רב נותן טעם לפגם אסור או מותר ועכברא בשיכרא אשבותי אשבח ואי ס"ל מותר אפ"ה קאמר הכא שפיר ישברו דנטל"פ דוקא בדיעבד שרי אבל לכתחלה אסור דגזרינן שאינו בת יומא אטו בת יומא, ועוד דהתם שרי לפי שפוגם טעמו כמו שהוא בעין אבל הכא אינו פוגם אלא מחמת ששהה בדופני הכלי עכ"ל, הרי להדיא שכתבו לחלק לרב עלמו בין היכא שפוגם טעמו כשהוא בעין ובין היכא שאינו פוגם אלא מחמת ששהה בדופני הכלי, מ"מ לא תקשה מהתם לדבריהם בחולין שכתבו דהא דאמר רב קולף זהו דוקא בסכין בת יומא, דהתם בפסחים דאיירי לאסור הקדירות שפיר כתבו לחלק כנ"ל, דכיון שאינו פוגם אלא מחמת ששהה בדופני הכלי אבל מעיקרא היה טעם לשבח הוי כמשביח ולבסוף פוגם דאסור כמו שאמרו במס' ע"ז קס (דף ס"ז א') וכן פסק הרמב"ם בפט"ו מהמ"א הכ"ח ובטוש"ע יו"ד סי' ק"ג ס"ב, אבל בחולין דלא איירי לאסור הסכין דהא הסכין הוא של עו"ג רק איירי לאסור הבר שנסחט באתו סכין התם שפיר כתבו התוס' דאיירי בודאי בסכין בן יומא, דאף דהסכין בלע בתחלה טעם מושבח מ"מ אם הסכין אינו בן יומו אין לאסור הבר כיון דמה שבלע בהבשר היה טעם לפגם מתחלה ועד סוף וכמ"ל, וכמעט שיש להתבונן קלת על מרן ז"ל דלדעתו טפי היה ליה להקשות אדברי התוס' בחולין מהא שכתבו קס בעלמס בפסחים אליבא דרב לחלק בין היכא דמשביח כשהוא בעין ובין היכא דפוגם גם כשהוא בעין, אבל לפי מה שכתבו אין סתירה כלל בדברי התוס' ועיין:

סימן טז

סעיף ד' יום אחד האמור באתו ואת בנו היום הולך אחר הלילה כולד הרי ששחט ראשון בתחלת ליל ד' לא ישחוט השני עד תחלת ליל ה' ואם שחט בסוף יום ד' קודם ביה"ש שחט הב' בתחלת ליל ה' ואם שחט האחד ביה"ש של ליל ה' לא ישחוט השני עד ליל ו' ואם שחט ביום ה' אינו לוקה ע"כ. וכתב מרן ז"ל (סי' ע"ז ס"ד) ואם שחט האחד ביה"ש כו' עד ליל ו' אבל ביה"ש של ליל ו' לא ישחוט דשחט ביה"ש הא' היה אז בלילה ועכשיו עדיין יום, ובאמת היה קשה לי למה דמסקי תוס' בשבת (דף ל"ד ב') דכל ביה"ש שוים אלא דהספק שחט כל ביה"ש כולו יום או כולו לילה

או מקלת הראשון מן היום ומקלת הב' מן הלילה, א"כ אם שחט צביה"ש של ליל ה' בתחלת ציה"ש יהא מותר לשחוט צביה"ש דיום מחר בסופו ממנ"פ אם תמול היה לילה מכ"ש דעתה שהיא בסוף ציה"ש דהוא לילה, ואם עתה יום מכ"ש התמול שהיה בתחלת ציה"ש היה יום. ומלאתי בעזה"י דנתקשה בזה הת"ש וגדחק דבאמת רק נחמת חומרא בעלמא אמרו, ובסוגיא דבבבא הג"ל דמטילים אותו לחומר צ' ימים למאי הלכתא לעומאה, ואמאי לא אמר כ"מ בפשוטו לענין אותו ואת בנו דאם היה הספק רק אם כולו מן היום או כולו מן הלילה אם שחט ציה"ש היה מותר לשחוט בנו צביה"ש של מחרתו בממנ"פ או שניהם מן היום או שניהם מן הלילה, אבל מכא דמטילים אותו לחומר צ' ימים דשמא קלתו יום וקלתו לילה אסור לשחוט בנו דשמא כששחט אותו הוי לילה וכששחט בנו הוי יום, וכן כ"מ בגדרה ציה"ש דאין הבעל יכול להפך דשמא בשעת הגדר היה יום ובשעת הפרה הוא לילה ואינו כיום שמשו, ואף דמיד אחר הגדר יכול להפך כיון דלא היה אפשר לו להפך מקודם הוי כיום שמשו מ"מ אם המתין מעט אינו יכול להפך אח"כ. ובאמת בתשובה סי' מ"ח כתבתי ד"ל דיכול להפך מטעם ס"ס דשמא בשעת הגדרה היה לילה ואת"ל דהיה יום שמא בשעת הפרה יום הוא ואף גדרים הוי יל"מ וס"ס אסור מ"מ בהפרת בעל דהוא בעל כרחא דידה (וזהו אין בידו שהיא תתיר אלל חכם) לא מקרי ים לו מתירין. אמנם לפי זה יקשה הכא לענין אותו ואת בנו אמאי לא ישחוט עד ליל ו' לדעת המחבר ב"ה"ח סי' תל"ו דס"ס מותר אפילו בדבר שיש לו מתירין ועי' ש"ך סי' ק"י סקנ"ה א"כ יהא מותר לשחוט צביה"ש של ליל ו' מטעם ס"ס שמא כששחט האם היה יום ואת"ל שהיה לילה שמא גם עתה כששחט הבן הוא לילה ול"ע עכ"ל. ודבריו מוצארים דשם בשבת איתא ת"ר ציה"ש ספק מן היום ומן הלילה ספק כולו מן היום ספק כולו מן הלילה מטילין אותו לחומר שני ימים, ואח"ז אמרו אמר מר מטילין אותו לחומר שני ימים למאי הלכתא אמר רב הונא ברבי דרב יהושע לענין עומאה כדתנן ראה שני ימים ציה"ש ספק לעומאה ולקרובן (היינו ספק עומא בעומאה זיבה ספק טהור מטומאה זיבה רק הוי כבעל קרי בעלמא, ספק חייב קרבן עם העומאה ספק אינו חייב קרבן אבל עומא שבעה) ראה יום אחד בין השמשות ספק לעומאה (ספק אם הוא עומא כזב ספק טהור מטומאה זיבה רק כבעל קרי בעלמא). דזב בעל שתי ראיות או שני ימים רזופין כל תורת טומאה זבין עליו וראיה שליטת מביאחו לידי קרבן זיבה אבל אם מפסיק יום שלם בין שתי הראיות מחשבין הראיות כקרי בעלמא ואין עליו תורת זב כלל, וזה שראה שני בין השמשות ספק יום אחד הוא ועמא בשתי ראיות או שני ימים רזופין הן ועמא נמי בתורת שני ימים, ספק שהן ג' ימים רזופין וחייב גם קרבן, כיגד שמא בין השמשות הראשון יום וציה"ש השני לילה נמלא שיום אחד מפסיק ביניהם וטהור מטומאה זיבה, ושמא שניהם מן היום או שניהם מן הלילה הוי שתי ראיות בשני ימים רזופין וגם אם ראיה ראשונה מן הלילה והשניה מן היום הוי להו שתי ראיות ביום אחד וזכולן הוי זב גמור רק שפטור מן הקרבן, אבל אם שתי הראיות הוי מקלתן ביום ומקלתן בלילה או אף גם אם רק ראיה ראשונה לצדה היתה מן היום ומן הלילה או השניה לצדה היה מן היום ומן הלילה הוי להו שתי ראיות בשלשה ימים והוי זב גמור אף לקרבן, דזב מטמא גם בימים היינו אם ראה ראיה אחת בשני ימים חשבין ראיה זו כשתי ראיות, ואם ראה יום אחד ציה"ש הוי ספק לעומאה דאם ציה"ש הוא רק יום לחודיה או לילה

לחודיה אין כאן רק ראיה אחת ואינו רק כבעל קרי בעלמא, ואם ציה"ש הוא מן היום ומן הלילה הויא ליה ראיה אחת בשני ימים והוי זב גמור רק פטור מקרבן, ע"כ שם בסוגיא ובפרש"י ז"ל, ובתוס' שם ד"ה ספק לעומאה הביאו פירוש ר"ת ז"ל וז"ל לכן מפרש ר"ת דמירי שלא ראה כל ציה"ש אלא שעה אחת מועפת דציה"ש זה ושעה אחרת ציה"ש אחר ובכל שבו השמשות יש להסתפק שמא כולו מן היום או כולו מן הלילה או חלוי יום וחלוי לילה, והשתא התי שפיר דספק לעומאה דשמא הראשון כולו מן היום והשני כולו מן הלילה ומפסיק יום ביניהם או שמא תרויהו יום או תרויהו לילה ואיכא צ' ימים רזופין, וספק לקרבן שמא הראשון מן היום ומן הלילה והשני לילה או הא' יום והב' חלוי יום וחלוי לילה ואיכא ג' רזופין כו' עכ"ל. ועל סוגיא זו הקשה מרן למה אמרו דהאי מטילין אותו לחומר שני ימים הוא לענין עומאה ולקרובן הו"ל דנפקא מינה לענין אותו ואת בנו או דנ"מ לענין הפרת הבעל וכמ"ל, דזהו מה שנוגע לדינא גם בזמן הזה מש"כ טומאה וקרובן שאינו נוהג רק בזמן הבית, ועוד דזיבה לא שכיח פולי האי והאי שכיחי טפי, וזהו מ"ש מרן אמאי לא אמר כ"מ בפשוטו כו' :

אך אולי י"ל דע"כ אמרו בגמרא דהנ"מ הוא לענין עומאה ולא אמרו דהנ"מ הוא לענין אותו ואת בנו או לענין הפרת גדרים משום דלשתיים אלו לא הו"ל לתנא דברייתא לומר דציה"ש ספק מן היום ומן הלילה ספק כולו מן היום ספק כולו מן הלילה רק היה די אם הוא ספק מן היום ומן הלילה וספק כולו מן היום, וממילא כששחט הא' צביה"ש הראשון אסור לשחוט הב' צביה"ש השני דשמא כששחט הא' היה לילה וכששחט הב' היה יום, וכן גם לענין הפרת גדרים היה לנו לאסור בספק זה לחודיה, וכמו כן אם היה הספק צביה"ש שמא הוא מן היום ומן הלילה ושמא הוא כולו מן הלילה ג"כ יש לאסור לשחוט אותו ואת בנו בשני ציה"ש ולהפך הגדר שגדרה ציה"ש, וכיון דהתנא דברייתא אמר דציה"ש ספק מן היום ומן הלילה ספק כולו מן היום ספק כולו מן הלילה ע"כ אמרו בגמרא דהנ"מ הוא לענין עומאה, דעי"ז הוא בספק שמא אינו עומא בעומאה זיבה כלל, וכמו שפירש ר"ת דע"כ הוא בספק עומאה כלל שמא הראשון כולו מן היום והשני כולו מן הלילה שלאחריה ומפסיק יום אחד ביניהם, ולכן אם היה רק הספק צביה"ש שמא הוא מן היום ומן הלילה ושמא הוא כולו מן היום לחוד היה עדיין עומא עומאה זיבה בודאי, דהלא אין כאן יום שלם להפסיק בניהם, דכיון שלדעת ר"ת יש בכל שבו השמשות להסתפק כנ"ל ע"כ אם לא היה לנו גם הספק הזה שמא הראשון היה כולו יום והשני כולו לילה לא היה ספק טהור מטומאה זיבה כלל. ומה שהקשה מרן על דעת המחבר שכתב שאם שחט הראשון ציה"ש של ליל ה' לא ישחוט השני עד ליל ו' הלא למאי דס"ל להמחבר דס"ס מותר אפילו בדבר שיש לו מתירין הו"ל להתיר לשחוט גם ציה"ש של ליל ו' מטעם ס"ס שמא כששחט האם היה יום ואת"ל שהיה לילה שמא גם עתה כששחט הבן הוא לילה, על זה יש לומר דהמחבר ס"ל דזה מקרי ס"ס משם אחד, דהספק הוא רק אם שוחט שניהם ביום אחד או בשני ימים, וכבר כתב הש"ך בכללי ספק ספיקא אות י"א וי"ב דכל היכא שאין הספק האחד מתיר יותר מהשני מקרי ס"ס משם אחד וכולהו חדא ספיקא הוא וכמ"ש התוס' בכתובות (דף ע"א א') ד"ה ואב"א, רק אם הספק הראשון מתיר טפי מן השני או שפיר מקרי ס"ס וכמ"ש הש"ך שם. וכיוצא בזה כתב הט"ז לעיל סי' ע"ז סק"ד על מה שכתב המחבר שם שאין לסמוך על העו"ג בגדיים קטנים הנקחים ממנו ואומר שהם בני ח' ימים והקשה

והקשה הט"ז אמאי אין סומכין הא הוי ס"ס ספק שמה
 כלו לו חדשיו ואת"ל לא כלו שמה יש לו ח' ימים ותיירך
 בסוף דבריו שאין זה ס"ס כיון שהוא משם אחד שמה הוא
 נפל או אינו נפל וכמו שפירש דבריו הפ"מ במש"ז סס,
 וא"כ גם הכא מיחשב רק כספק אחד שמה שחט שניהם
 ביום אחד או בשני ימים וכמש"ל. ועוד י"ל דע"כ אין
 לשחוט השני צביה"ש של ליל ז' משום דהוי כס"ס בחזקת
 איסור והעלה הש"ך שם בכללי ס"ס אות כ"ז דאסור דהא
 היבך כשנשחטה האם היה אסור לשחוט הבן ומקרי איקבע
 איסורא והוי כחזקת איסור וע"כ לא יועיל הס"ס להתיר,
 וכעין זה כתבו התוס' בכריתות (דף י"ז ב') ד"ה מדיספא
 דאם עושה מלאכה צביה"ש של מולאי שבת מקרי איקבע
 איסורא משום שהיה אסור במלאכה כל היום וע"כ חייב
 להביא על ספיקו אשם תלוי אפילו למ"ד דבעינן איקבע
 איסורא, וכן כתב רש"י ז"ל בשבת (דף ל"ד ב') ד"ה
 למאי הלכתא שאם עשה מלאכה במולאי שבת ביה"ש מביא
 אשם תלוי, אבל באם עשה מלאכה צביה"ש של ערב שבת
 לא כתב שחייב באשם תלוי וע"ס. ובתשובת הרשב"א סי'
 ת"א מפורש בדעת השואל דס"ל דהיבך דאיקבע איסורא
 מקרי חזקת איסור ומשמע שם דגם הרשב"א ז"ל לא נחלק
 עליו בזה, ומלבד זה הלא מפורש בתוס' בכריתות שם ד"ה
 מדיספא דהיבך דאיקבע איסורא לא מהני ס"ס וע"ס,
 וא"כ גם הכא באיסור דאותו ואת בנו כיון דמקרי איקבע
 איסורא וכמש"ל לא מהני כלל הס"ס להתיר לשחוט השני
 צביה"ש של ליל ו' ועיין :

סימן יח

סעיף יב **אע"פ** שנבדק הסכין קודם שחיטה לריך
 לחזור ולבדוק אחר השחיטה והני מילי
 שהסכין לפנינו אבל אם נאבד שחיטתו כשרה הואיל ובדקה
 קודם שחיטה ואפילו שחט בה הרבה זה אחר זה ואם נגע
 במפרקת של אחת מהן יש להחמיר ולחוש לכל אותן
 שנשחטו אח"כ ע"כ, וכתב מרן ז"ל ואם נגע במפרקת,
 עיין ברשב"א בתה"א ובחדושי ד"א דקיי"ל כהאי אוקימתא
 דאוקימנא דרב כהנא כרב חסדא ולאכשורי בתרייתא
 דבדאורייתא הלך אחר המחמיר והאי אוקימתא לחומרא
 היא דרב חסדא עושה לפוס האי אוקימתא שחיטת בהמה
 כשצירת עלמות דאומור בעלם המפרקת נגע ונפגם הסכין,
 ואם שחט וכאבד הסכין עלן אסורות משניה ואילך, ובהא
 רב הונא לקולא ורב חסדא לחומרא, ואע"ג דאנן לא
 תלינן במפרקת בבהמה אחת להקל, מיחש מיהא חיישינן
 לדרב חסדא בשחט צ' וג' בהמות, וסיים הרשב"א בחדושי
 דהמחמיר תבא עליו ברכה, ולא זכיתי להבין שיטה זו
 דהיכי מוכח מהך ליטנא דשחיטת בהמה משוי לסכין לאינו
 בדוק, הא לא מלינו רק דאם נמלא אחר האחרונה פגומה
 דאסורות כולן משניה ואילך ולא ס"ל כסברא דאמרינן לעיל
 מכדי מתלי תליא מומאי דבקמייתא איפגם דלמא צבתרייתא
 איפגם כו', אבל היותר תמוה לי מאד כמה שכתב דבזה
 רב הונא לקולא ורב חסדא לחומרא היכן מלינו דרב הונא
 מיקל בזה דממה דלא תלי להקל דנפגם במפרקת אין ראיה
 דהא רב הונא מחמיר אף בשובר עלמות דודאי משוי אותו
 לאינו בדוק כו' וע"ס שהרי"ך ומסיים צ"ע"ג, ותוכן דבריו
 דבחולין (דף י' א') איתמר השוחט בסכין ונמלאת פגומה
 אמר רב הונא אפילו שיבר בה עלמות כל היום פסולה
 חיישינן שמה בעור נפגמה ורב חסדא אמר כשרה שמה
 בעלם נפגמה ופריך שם בשלמא רב הונא כשמעתי (דאמר
 לעיל בהמה בחייה בחזקת איסור עומדת עד שיודע לך
 כמה נשחטה ובהמה זו שנמלא הסכין פגומה גולד בה ספק

בשחיטה) אלא רב חסדא מ"ט ומשני אמר לך רב חסדא
 עלם ודאי פוגם עור ספק פוגם ספק לא פוגם הוי ספק
 וודאי ואין ספק מוליא מידי ודאי, ושם ע"כ אמרו בגמרא
 והלכתא כוותיה דרב הונא כשלא שיבר בה עלם (דחיישינן
 שמה בעור נפגמה) והלכתא כוותיה דרב חסדא כששיבר
 בה עלם, ופריך מכלל דרב חסדא מכשיר אע"ג דלא שיבר
 בה עלם אלא במאי איפגם ומשני אימא בעלם דמפרקת
 איפגם, הוה עובדא וטריף רב יוסף עד תליסר חיותא
 (שלא בדק הסכין בין זו לזו ולבסוף נמלא הסכין פגומה)
 ושאלו כמאן כרב הונא ואפילו בקמייתא (ומשום דחיישינן
 שמה בעור הראשונה נפגמה) ודאי לא כרב חסדא ולבר
 מקמייתא, ואיבעית אימא לעולם כרב הונא דאי כרב
 חסדא מכדי מתלי תלינא (דבעלם דמפרקת איפגם) מומאי
 דבעלם דמפרקת דקמייתא איפגם דלמא בעלם דמפרקת
 דבתרייתא איפגם, א"ל רב אחא ברבי דרבא לרב אשי
 רב כהנא מלריך דדיקותא בין כל חדא וחדא (היינו שיבדוק
 את הסכין מפגימה בין כל שחיטה ושחיטה) ושאל ליה
 כמאן כרב הונא ולמיפסל קמייתא והשיב ליה לא כרב
 חסדא ולאכשורי בתרייתא, ופריך אי הכי תיבעי נמי
 בדיקת חכם (כיון דהבדיקה הוא משום הני דבעי למשחט
 הויא ליה בדיקה דקודם שחיטה ותיבעי חכם להראות לו
 את הסכין) ומשני עד אחד נאמן באיסורין ופריך אי הכי
 מעיקרא נמי לא ומשני הא א"ר יוחנן לא אמרו להראות
 סכין לחכם אלא מפני כבודו של חכם (והכא אין כאן כבודו
 כיון שהראה לו את הסכין קודם שחיטת הראשונה) ע"כ
 שם בסוגיא ובפרש"י ז"ל. והנה מה שכתב בשו"ע ואם
 נגע במפרקת של אחת מהן יש להחמיר ולחוש לכל אותן
 שנשחטו אח"כ הוא משום שחששו להביא אוקימתא דרב
 כהנא דאלריך דדיקותא בין כל חדא וחדא הוא משום
 דס"ל כרב חסדא דאומור בעלם דמפרקת נגע ונפגם
 ומראשונה ואילך נפיק לה סכין מחזקתה כאלו שבר בה
 עלמות, וע"כ בשנגע הסכין בודאי בעלם המפרקת יש
 להחמיר ולחוש לכל אותן שנשחטו אח"כ, וע"ז הקשה מרן
 דהיכי מוכח להווא ליטנא דשחיטת בהמה משוי לסכין
 לשאינו בדוק (משום דחיישינן שנגע בעלם המפרקת וממילא
 דכל השחיטות שלאחר זה יהיו אסורין), הלא לא מלינו
 בסוגיא רק באם נמלא פגימה בסכין באחרונה או אסורות
 כולן משניה ואילך לרב חסדא. וביותר תמוה ליה מה שכתב
 הרשב"א דבזה רב הונא מיקל יותר מרב חסדא דהיכן
 מלינו כן, דממה דלא תלי רב הונא להקל ולומר שנפגם
 במפרקת אין ראיה דהא רב הונא מחמיר וחושש שמה
 בעור נפגם אף בשיבר בה עלמות דודאי משוי להסכין
 לאינו בדוק וע"ז חושש שמה בעור נפגם, אבל לא שיהא
 מיקל יותר מרב חסדא, אף אולי יש לומר בזה דהנהא
 פשיטא דאם שיבר בסכין עלמות ואח"כ שחט בה בלא
 בדיקה ודאי דהשחיטה שאח"ז אסורה, דבשצירת עלמות
 בודאי ילא הסכין מחזקת בדוק וע"ז לית מאן דפליג,
 וע"כ כיון דטעמיה דרב חסדא דמכשיר בשיבר בה עלמות
 אמרו בגמרא שהוא משום דסובר עלם ודאי פוגם ועור
 ספק פוגם ספק אינו פוגם והו"ל ספק וודאי ואין ספק
 מוליא מידי ודאי, ממילא מה שאמרו בגמרא אח"ז דרב
 חסדא מכשיר גם בשלא שיבר בה עלמות ומשום דאימא
 בעלם דמפרקת נפגם, בודאי דטעמיה הוא ג"כ כמו
 שאמרו בתחלה עלם דמפרקת ודאי פוגם ועור ספק פוגם
 ספק אינו פוגם ואין ספק מוליא מידי ודאי, דאל"כ אלא
 דס"ל דעלם דמפרקת הוי ג"כ ספק פוגם לא הוה ליה
 לאכשורי בלא שיבר בה עלמות דהא הוי ספק וספק
 והו"ל לאוקמי חזקת איסור, ומדמכשיר גם בלא שיבר בה
 עלמות בע"כ דס"ל גם כן דמסתמא נגע בעלם דמפרקת,
 דאם

ותיבצי נמי בדיקת חכם, דאל"כ רק דלכתחלה צבי בדיקת סבין אבל אינה מעכבת כלל, אך עלה ברעת המקסן לתיבצי בדיקת חכם הלא לא דמיא כלל לשחיטה הראשונה דהתם ודאי דמעכבת בדיקת הסבין משא"כ בשחיטות שאח"ז שאינו מעכב כלל, ומשום כל הני טעמי ס"ל לשיטה זו דאף דרוב הוגא מחמיר יותר מרב חסדא בשחיטה הראשונה, מ"מ בשחיטות האחרונות מחמיר רב חסדא יותר ומטעם דמסתמא נגע בעלם דמפרקת ועלם ודאי פוגם, וע"כ מלריך בדיקה להסבין מדינא ובדיקה מעכבת ועיין:

סימן יט

סעיף א בהג"ה ואם שחט דבר דאחיליד צו ריעותא ולריך בדיקה ישחטנו בלא ברכה וכשימלא כשר מצרך על השחיטה ובלבד שיהא סמוך לשחיטה ע"כ, וכתב מרן וו"ל (סי' י"ט סעיף א' בהג"ה) וכשימלא כשר מצרך אחר השחיטה, תמיהני לפי מה דמסיק הש"ך סק"ג להלכה דשכח ולא בירך קודם השחיטה דאין מצרך אח"כ י"ל דהכי נמי באחיליד צו ריעותא אינו מצרך אח"כ דאינו דומה לטבילת גר דאמרינן כיון דמטיקרא לא חזי לא אחרי, דכיון דככל פניס לא חזי לברך מקודם כי תקנו חז"ל ברכה זו דטבילת גרים מעיקרא הכי איתקן לברך אח"כ, אבל ברכת שחיטה קצבו ותקנו עובר לעשייתן הלא דברך דבר דאחיליד צו ריעותא אינו יכול לברך מספק י"ל כיון דאחרי דאחי ואין חילוק בין אחרי מחמת פשיעה ופוגם או מחמת חונם, הנגע עלמך בעל קרי שאינו מצרך לפניו אם אכל בעוד קרוי עליו או שחט אז וטבל לקרוי וכי נאמר דמצרך אח"כ על מה שאכל או שחט כיון דמטיקרא לא היה ראוי לברך, הלא ודאי נראה דכיון דיסוד הברכה תקנו עובר לעשייתן הלא דעתה היה איזה דבר המעכב עליו מלברך אינו מצרך אח"כ, ומקור הדין של הרמ"א הוא מא"ז והא"ז לשיטתו או"ל דכתבו הגהות אשר"י בשמו פ"ק דחולין דככל מנות אם לא בירך עובר לעשייתן מצרך אח"כ, אבל לדידן דקיי"ל כהרמב"ם (דאינו מצרך אח"כ) י"ל דגם צוה אינו מצרך אח"כ ול"ע דינא עכ"ל. אך אולי י"ל דהרמ"א ז"ל סמך דבין זה על מה שאמרו בירושלמי פרק הרוואה הלכה ג' והוצא בביאורי הגר"א שחיטה אימת הוא מצרך עליו ר' יוחנן אומר עובר לשחוט יוסי בן נהוראי אומר משישחוט למה שמא תתנבל שחיטתו, ופרך מעתה משיבדק הסימנין (ופירש בעל ספר חרדים דר"ל כיון דחיים שמא יתקלקל השחיטה בשחיטה ודרסה וכדומה א"כ הו"ל לחוס ג"כ שמא לא שחט רוב הסימנין וע"כ לא יברך עד אחר שיבדוק הסימנין) ומשני חזקת בני מעיים כשרי. (ר"ל כי היכי דקו"ל דחזקת בני מעיים כשרים צבא זאב ונעל בני מעיים והחויין כשהן נקובין הכי נמי יש ללמוד דחזקה ששחט הרוב הלכך אין לריך להמתין עד שיבדוק את הסימנין אלא מצרך ואח"כ בודק), וע"כ כיון דיוסי בן נהוראי ס"ל דתקנת חכמים היה בשחיטה לברך אחר השחיטה כמו בטבילה רק דר' יוחנן פליג עליה, לכן יש לדמות שחיטה לטבילה שאמרו בפסחים (דף ז' ב') דכל המזות טולן מצרך עליהן עובר לעשייתן חוץ מן הטבילה וכתבו התוס' שם ד"ה על הטבילה משמיה דר"ת דזהו דוקא בטבילת גר דלא חזי קודם טבילה משום דלא מלי למימר ולטו אבל שאר טבילת מצרך קודם הטבילה, הרי להדיא דלדעתם חלקו חז"ל בטבילה גופא בין טבילת גר לשאר טבילות, וכ"כ קרוב לומר גם בשחיטה (לר' יוחנן דקו"ל כוותיה דמצרך בתחלה) שחילקו חכמים בדבר שיש בו ריעותא וא"א לברך בתחלה יברך אח"כ, וצוה לא נשוי טועה כ"כ ליוסי בן נהוראי שאמר דבר שלא

דאם לא כן לא הו"ל להכשיר דהא בעור ודאי נגעה ובעלם אין דרכה לנגוע, לכן ס"ל לשיטה זו דלרב חסדא יאל הסבין לאחר שחיטת הראשונה מחוקת בדוק, דכיון דסבירא ליה דמסתמא נגע בעלם המפרקת וגם ס"ל דעלם המפרקת ודאי פוגם, ממילא הוי כמו שציבר בה עלמות ואלו ודאי שילא מחוקת בדוק על השחיטות שלאחר זה, וע"כ גם אם נאבד הסבין בלא בדיקה ולא ראינו בו שום ריעותא ג"כ הסודות כל הבהמות שחטו אחר שחיטה הראשונה, אבל לרב הוגא לא מלינו חומרא זו רק באם נגמלא הסבין פגום או הוא מחמיר יותר מרב חסדא דהוא חיוס שמא בעור נפגמה ולא ס"ל דמסתמא נגע בעלם המפרקת ועלם המפרקת ודאי פוגם, וע"כ כיון דבהמה בחייה בחוקת איסור עומדת עד שיודע לך צמה נשחטה והכא נמלא הסבין פגום ויש לחוש שמא בעור נפגמה ע"כ אוסר לבהמה הראשונה, אבל כל זמן שלא ראינו ריעותא בסבין לא מלינו לו שיהמיר על שחיטות שנשחטו בסבין לאחר שחיטה הראשונה, ובגמרא לא אמרו דס"ל דמסתמא נגע בעלם המפרקת וגם לא אמרו דס"ל דעלם המפרקת ודאי פוגם, וממילא דלדודיה כל זמן שלא ראינו ריעותא בהסבין אמרינן נשחטה בחוקת היתר עומדת עד שיודע לך צמה נערפה, ואף דגם על שחיטה של הראשונה יש שלש ספיקות להתיר כמ"ש התוס' בריש נדה (דף ב' ב') ד"ה התם תרתי לריעותא, שמא בעלם המפרקת נפגמה ואחילו בעור נפגמה שמא נפגמה במיעוט בתרא והא"ל שנפגם במיעוט קמא שמא לא שחט כנגד הפגימה (ובתוס' בחולין שם בפלוגתא דרב הוגא ורב חסדא ד"ה סבין איתרעמי הזכירו רק שנים מהם) מ"מ ס"ל לרב הוגא דבחזקת איסור לא מהני גם ג' ספיקות, (וכן ס"ל להלכה בתשובת משא"ה בנימין סי' ל"ח והע"ז צי"י ק"י סקט"ו דגם ג' ספיקות לא מהני בחזקת איסור, ודלא כהש"ך בכללי ס"ס סי' ל"ב, ובספר תורת השלמים שם בכללי ס"ס כתב דאשתמיטתיה להש"ך דברי משא"ה בנימין הג"ל), ורב חסדא מוכשיר שחיטה הראשונה ונטעמיה דעור ספק פוגם ועלם המפרקת ודאי פוגם ולא אחי ספק ומוליא מידי ודאי, אבל משחיטה הראשונה ואילך ס"ל לשיטה זו (שהזכיר הרשב"א) דרב חסדא מחמיר יותר מרב הוגא ואוסר כל השחיטות אם לא נבדק הסבין ונמלא כשרה, ומהטעם דמסתמא נגע בעלם המפרקת ועלם ודאי פוגם וכמש"ל, ולשיטה זו מדוקדק יותר מה שאמרו בגמרא דרב כהנא מלריך בדיקותא בין כל חדא וחדא ולשון מלריך משמע שהוא מן הדין ולא רק עלה עובה קמ"ל, וממילא מוכח מזה דאם לא בדק הסבין בסוף השחיטה אזי אסורות כל השחיטות שאחר הראשונה, דאם איתא דגם אם לא בדק הסבין בסוף ג"כ כשרות כל השחיטות שאח"ז, לא היה ליה להגריך לבדוק בין כל חדא וחדא, וכמ"ש התוס' עיין זה בחולין (דף ג' ב') ד"ה בודק סבין והרשב"א ז"ל בתה"א ריש הלכות שחיטה, דאף דלדעת הגאונים לריכין למיבדקי' להשחט אחר שחיטה אם הוא מומחה מ"מ לכתחלה מוסרין לו לשחוט ולא חיישינן דלמא משתלי ואכיל בלא בדיקה אם הוא מומחה, משום דגם אם לא נבדקיה ג"כ שחיטתו כשרה דאם ליתיה קמן לא לריך כלל בדיקה, מה שא"כ בעברייין אוכל נבלות לתיאבון התם בעינן דוקא שיבדוק סבין ויתן לו ולא סמכין שיבדוק הסבין לאחר שחיטה, דכיון דבדיקת סבין מיעכב ביה ע"כ חיישינן דלמא משתלי מלבדוק אח"כ, וע"כ גם הכא אם איתא דבדיקת הסבין אינו מעכב א"כ ל"ל לרב כהנא להגריך בדיקה בין כל חדא וחדא, הלא ודאי דמשמע מזה דהבדיקה מעכבת, וגם מהא דמקשה אי הכי תיבצי נמי בדיקת חכם משמע ג"כ דהבדיקה מעכבת, וע"כ עלה ברעת המקסן להקשות

שמע מרבנותיו כלל, אלא באמת שמע שמברך לאחר שחיטה, אבל לא אמרו רק בדבר שיש בו ריעותא, והוא סבר דבכל השחיטות כן הוא, וגם ק"ל דכל למעטיו בפלוגתא עדיף ומסתמא דבדבר שיש בו ריעותא לא פליגי כלל, ומה שכתב מרן להשוות דין זה דריעותא בשחיטה לבעל קרי קודם דבטלוה לעבילותיה שאם אכל או שחט קודם שטבל אינו מברך לאחר הטבילה כלל, אין הדמיון עולה יפה כ"כ דהתם גברא לאו בר חיובא הוא כלל באותה שעה וע"כ פטור מלברך גם לאחר שטבל ודומה למה שכתב הרא"ש בתשובה כלל כ"ז וכן הוא בטוש"ע להלן סי' שמ"א דמי שמת לו מת ב"מ בשבת יאכל במולאי שבת בלא הבדלה ולא יתפלל גם בצוקר קודם קבורה ולאחר הקבורה יתפלל תפלת שחרית אם לא עבר זמנה אבל תפלת ערבית לא יתפלל שכבר עבר זמנה ולא דמי לשכח ולא התפלל ערבית שמתפלל שחרית שמים, כיון דבליילה לא היה חייב להתפלל ע"כ, וא"כ גם בעל קרי דומה לזה, משא"כ היכא שיש ריעותא בהבדלה שיש לו לשחוט לא שייך כלל לומר דגברא לאו בר חיובא הוא ועיין:

שחיטה י"ל דכשצריך סתם הו"ל כאלו נתכוון לכל שיובא לפניו בהיותו קבוע לשחוט, משא"כ לגבי כסוי כיון שגמר לשחוט ונטפל לכסוי אין לומר שכוונתו בצרכת הכסוי היה על כל מה שיובא לפניו לכסות קודם שיגמר הכסוי דהא אין כסוי בלא שחיטה וכיון שהסיח דעתו מלשחוט הו"ל כאלו הסיח מלכסות וצרכת הכסוי סתם אינו אלא לכסוי זה כו' וע"ש שעדיין לא ברירא ליה טעם זה. אמנם אולי יש לומר דהב"י מחלק בין שחיטה לכסוי מטעם זה דבשחיטה כיון דהבהמה והעוף שלריך שחיטה ישנו בעולם ע"כ אף שהביאו לו אחר צרכת השחיטה מ"מ אם עדיין לא שחט הו"ל כמהכיון לכל מה שיביאו לו לשחוט בהיותו קבוע לשחוט כמ"ש הת"ש, משא"כ בכסוי דעדיין הדם אינו בעולם ע"כ דוקא שהביאו לפניו קודם הצרכה אז הו"ל כמתכוין על כל הכסוים וצרכת אחת לכולן, משא"כ אם הובאו לפניו אחר הצרכה לא אמרינן דהו"ל כאלו מתכוין על הכל כיון שהדם אינו בעולם כלל. וגדולה מזו ראיתי להרשב"א ז"ל בחידושו לחולין (דף פ"ו ב') בפלוגתא רבנן ור' יהודה במתניתין דרבנן סברי שאם שחט חיה ועוף במקום אחד כסוי אחד לכולן ור' יהודה סבר שחט חיה יכסהו ואח"כ ישחוט את העוף, ובגמרא שם אמרו מודה ר' יהודה לענין צרכה שאינו מברך אלא בצרכה אחת, ופרש"י מודה ר"י לענין צרכה על השחיטה שא"ל לברך לאחר כסוי עכ"ל. ומשמע מדבריו דרק על השחיטה שניה אין לריך לברך אבל על הכסוי שניה לריך לברך, וכתב הרשב"א ז"ל והמתור שבעטמים שנתנו לסברא זו דבשלמא בצרכת שחיטה כיון דכששחט ראשון היה גם האחרון לפניו וחל צרכה של ראשון על שניהם ואין הכסוי שביניהם הפסק כיון דאפשר דשחט צדא ידא ומכסה צדא ידא כדמפרש ואזיל, אבל לענין צרכת כסוי כיון דכי כיסה דם הראשון ומברך עליו עדיין אין דמו של אחרון בעולם לא חיילא עליה צרכה דראשון והו"ל שחיטה דביניהם הפסקה אע"ג דאפשר דשחט צדא ידא ומכסה צדא ידא כו' עכ"ל, הרי שכתב טעם זה לחייביה בצרכת כסוי על השניה אף שהיה לפניו בעת צרכת כסוי הראשון, וע"כ אף דאין לה קי"ל כן היכא דכל הגשמיים היו לפניו בעת צרכת הכסוי, מ"מ פשוט קלת דסברא זו מהני לחייביה בצרכת כסוי על השניה היכא שלא היה לפניו בעת צרכת הכסוי של הראשונה, וע"כ תפס הב"י כן להלכה וכתב כאן בשולחן ערוך והני מילי כשהביאום לו קודם שצריך על כסוי הראשונה ועיין:

סעיף ו המברך על דעת לשחוט חיה אחת ואח"כ

הביאו לו יותר יכסה דם הראשון ויברך עליו ויברך על השחיטה שניה ולא יברך על הכסוי והני מילי כשהביאום לו קודם שצריך על כסוי הראשונה ע"כ, וכתב מרן ז"ל (סעיף ז') ואח"כ הביאו לו יותר, כן הוא לשון הטור ולטעמיה אזיל דמסיק דאף אם בעוד שיש לפניו מאותם שצריך עליהם הביאו לפניו אחרות דלריך לברך, אבל המחבר דפסק בסעיף ז' דכל זמן שעובד בשחיטה א"ל לברך על האחרות, והב"י דייק כן מלשון הרא"ש שכתב המברך על דעת לשחוט חיה אחת ואחר שנשחט הביאו לו יותר וכו' משמע דוקא אחר שנשחט ולא אחר שצריך ועי' בש"ך סק"י, א"כ הו"ל להמחבר לכתוב לשון הרא"ש אחר שנשחט, וכן בסוף הסעיף קודם שצריך על הכסוי הראשון הא גם אחר שצריך כל זמן שלא כיסה א"ל לברך על הכסוי השני ול"ע עכ"ל, ואולי יש לומר בזה דכיון שהמחבר כתב המברך על דעת לשחוט חיה אחת ואח"כ הביאו לו יותר יכסה דם הראשון ויברך עליו ולא כתב ישחוט ויכסה דם הראשון ויברך עליו הו"ל כמפורש להדיא דאיידי בששחט הראשון, ואין מקום לטעות דאיידי קודם ששחט, אבל בלשון הרא"ש אי לאו דכתב ואחר שנשחט צדא ידא היה מקום לטעות דאיידי גם קודם שנשחט, דזה לשון הרא"ש בפרק כסוי הדם סי' ו' והיכא שלא היה בדעתו לשחוט אלא עוף אחד ואחר שנשחט הביאו לו עוף אחר לריך לברך על השחיטה כדאמרינן לקמן (דף ק"ז) גבי שמש שמברך על כל פרוסה ופרוסה כו' עכ"ל, ובודאי אי לאו שכתב ואחר שנשחט הו"ל דגם בשביאו לו קודם שנשחט רק אחר שצריך ג"כ הדין כן, משא"כ בלשון המחבר אין לטעות בזה. אף מה שדקדק מרן על מה שכתב המחבר ויברך על השחיטה שניה ולא על הכסוי והני מילי כשהביאו לו קודם שצריך על כסוי הראשונה. מדברי המחבר האלו משמע להדיא דאם הביאו לו אחר שצריך על הכסוי אף שעדיין לא כיסה מ"מ לריך לברך פעם שני על הכסוי, ולדעת מרן יש להשוות צרכת כסוי לצרכת שחיטה, וכמו דבשחיטה אף שהביאו לו אחר הצרכה מ"מ אם עדיין לא שחט לא לריך לברך על השחיטה האחרת, כ"כ לדעתיה בצרכת כסוי אף שהביאו לו אחר הצרכה מ"מ אם עדיין לא כיסה לא לריך לברך על כסוי האחרת, אף באמת כבר דקדק הת"ש בס"ק ל"א מדברי הב"י דס"ל לחלק בין צרכת שחיטה ובין צרכת כסוי בזה ומטעם שכתב שם וז"ל ואפשר דס"ל להב"י דבשלמא גבי

סימן ב

סעיף ג צריך השוחט שיחוט באמצע הלואה ואם שחט מן הלודין שחיטתו כשרה והוא שהחזיר הסימנים ויודע שחתכם קודם שחתך המפרקת כי הסימנים רכים ונדחים מן הכבין וה"ה לשוחט מן העורף ע"כ, וכתב מרן ז"ל (סי' כ' ס"ג) וה"ה לשוחט מן העורף, ובלא החזיר ושחט המפרקת והסימנים בלא צער יש לעיין לדינא אם הוא טרפה או דהוי נבלה מטעם חלדה כי בסוגיא אמרינן אמר זעירא כו' אף אין נמי תנינא וכו' רב הונא אמר מפני שהוא מחליד רבא אמר מפני שהוא דורס מ"ד מפני שהוא דורס מ"ט לא אמר מפני שהוא מחליד אמר לך חלדה היכי דמי כחולדה הדרה בעקרי בתים, א"כ לדין צכה"ג בלא צער תליא בפלוגתא דרב הונא ורב חסדא דלרב הונא הו"ל חלדה ופיסולו בשחיטה ולרב חסדא בהוליד והביא הו"ל רק טרפה מטעם שצירת המפרקת קודם לסימנים, ועיין בסמ"ג והוא לקמן סי' כ"ד סעיף

סעיף ט' לריך לזוהר וכו' ויסודו מהא דפרש"י בזבחים
 בההיא שהיא מחליד מזבחה דס"ל דהלכה כרב הונא או
 דספוקי מספקא ליה והוי נבלה, ומ"מ נראה לענ"ד דקיי"ל
 כרב הונא דהא אמרינן דמ"ד מפני שהוא דורס ס"ל
 דמוליק ומביא במליקה פסול ואנן דקיי"ל דמוליק ומביא
 במליקה כשר כמ"ש הרמב"ם בפ"ו מהלכות מעשה הקרבנות
 הכ"ג מוכח דהטעם מפני שהוא מחליד, ואף דאנן קיי"ל
 כזעירי מ"מ הא מסקינן דמלות מליקה בלא רוב בשר
 וא"כ לריכין לטעמא דמחליד. ועיין בתוס' בשמעתין שכתבו
 ב' פירושים בההיא מפני שהוא מחליד דלתירוולס הראשון
 היינו בסכין שאינה רחבה דוקא ולתירוולס הב' הוי חלדה
 מטעם ששוחט הסימנים ממטה למעלה, ולב' התירוולס
 תמוה לי דא"כ איך פרכינן מ"ד מפני שהוא דורס מ"ט
 לא אמר מפני שהוא מחליד, דלתירוולס הראשון קשה הא
 כיון דהוא סבר מוליק ומביא במליקה פסול נקט יותר
 האמת מפני שהוא דורס דפסול אפילו בסכין רחבה,
 ולתירוולס הב' קשה דלמא הך מ"ד ס"ל דאף מחזיר וכדס"ל
 לבני ר' חייא לעיל וא"כ טעמא דדורס הוא מלתא דפסיקא
 כיון דסבר מוליק ומביא במליקה פסול אבל טעם דחלדה
 לא הוי מלתא דפסיקא דבהחזיר הסימנים דאז שוחט
 הסימנים כדרך לא הוי חלדה, וכזה קשה לי ג"כ על מ"ש
 הרשב"א בפרק שני דף ל' דאמרי בי רב תחת העור
 אינו יודע, והא אמרי דבי רב הוא רב הונא ולרב הונא
 דאמר מפני שהוא מחליד נפשט דתחת העור הוי חלדה
 (והיינו דלא כפי' התוס' בתירוולס הב' הנ"ל) ותיירך דרב
 הונא דחי דליכא ישיעתא לזעירי דלמא מפני שהוא
 מחליד, היינו דלמא באמת תחת העור הוי חלדה, אבל
 לפי האמת דאיתא לזעירי אין ראיה דהוי חלדה עיי"ש
 [ולכאורה תמוה הא אף למסקנא דאיתא לזעירי הא מסקינן דמלות
 מליקה חותך שדרה ומפרקת בלא רוב בשר וא"כ עדיין תקשה תיבתי
 ליה סכין לטהרה מידי נבלה וזריכים לטעמא מפני שהוא מחליד,
 וז"ל רב הונא לא ידע להך ברייתא דמולק בלא רוב בשר וכמ"ש
 הרשב"א בסוגיא דר"ל ור"א לא ידעו הך ברייתא. אמנם תמוה לי
 דא"כ לדינא הו"ל למיפק דתחת העור הוי ודאי חלדה דהא לפי
 האמת דמלות מליקה בלא רוב בשר א"כ הא דמולק בסכין מטמא
 בבית הבליעה ולא מהני סכין לטהרה מידי נבלה (דזהו ודאי א"א
 לומר דבסכין מסתמא נחתך גם רוב בשר דא"כ איך פרכינן בסוגיא
 דף כ"ח א') ואי אמרת אין שחיטה לעוף מן התורה תיבתי ליה סכין
 וכו' הא למה דקיי"ל כזעירי הוי נבלה קודם שמיניע לסימנים אע"כ
 דפירכתא מכה דמלות מליקה בלא רוב בשר) על כרחין זריכים לפי
 האמת לטעמא דרב הונא ורבא, וכיון דקיי"ל דמוליק ומביא במליקה
 כשר מוכח דהטעם מפני שהוא מחליד וכנ"ל א"כ מוכח לדינא דתחת
 העור הוי חלדה וז"ע] א"כ מאי פרכינן מ"ד מפני שהוא
 דורס מ"ט לא אמר מפני שהוא מחליד, הא כיון דלדידיה
 באמת פסול מפני שהוא דורס לא רתה לומר מפני שהוא
 מחליד דלא תפשוט מיניה דתחת העור הוי חלדה ול"ע
 עכ"ל. ומפני שמרן ז"ל הקשה בכאן איזה קשיות ע"כ
 ראיתי שלא להשמיט מדבריו אף שהאריך בכאן. ולבאר
 דבריו נדרש להקדים הסוגיא דחולין (דף כ' ב') אמר
 זעירי נשברה מפרקת ורוב בשר עמה נבלה אמר רב חסדא
 אף אגן נמי תנינא מלק בסכין מטמא בגדים אבית הבליעה
 ואי אמרת טרפה (הויא ולא נבלה) תיבתי לה סכין לטהרה
 מידי נבלה (כמו שוחט את הטרפה דשחיטתה מטהרתה
 מידי נבלה) ודחי אמרי ההם משום דלאו שחיטה היא כלל
 מ"ט רב הונא אמר מפני שהוא מחליד ורבא אמר מפני
 שהוא דורס, מ"ד מפני שהוא מחליד מ"ט לא אמר מפני
 שהוא דורס קסבר מוליק ומביא במליקה כשר ומ"ד מפני
 שהוא דורס מ"ט לא אמר מפני שהוא מחליד אמר לך
 חלדה היכי דמי כחולדה הדרה צעיקרי בתים דמכסויא אבל
 הא מגליא, אמר רבא אי קשיא לי (על דין זה דזעירי)
 הא קשיא לי וכי מתה עומד ומולק (ופרש"י דבשלמא אי

אמרת דנשברה מפרקת ורוב בשר עמה לא הוי אלא טרפה
 אבל חיותא אית בה מש"ה הויא מליקה סימנים שאח"ז
 מליקה דכן בכל השוחטין משניקב הושט יש כאן מעשה
 טרפה וכי גמר שחיטתו ולא שהה מתכשר אלא לזעירי
 דחשיב לה מתה מה הוא עומד ומולק) ומשני לבסוף אמר
 רבא וכן הוא עושה במליקה חותך שדרה ומפרקת בלא רוב
 בשר (דאכתי לאו מתה היא דהא זעירי מפרקת ורוב בשר
 קאמר) ואח"ז אמרו תניא נמי הכי כיילד מולקין מטאת
 העוף חותך שדרה ומפרקת בלא רוב בשר כו' ע"כ שם
 בסוגיא ובפרש"י, והתוס' שם בד"ה מפני שהוא מחליד
 כתבו וז"ל פי' בקונטרס לאחר שנפרקו פרקי העלם ננעץ
 הסכין תחת העלם לפי שאין העלם מתפשט לכאן ולכאן
 כדרך שאר בית השחיטה כשחותכין אותו אלא עומד במקומו
 וכשחותך הסכין תחת העלם הויא חלדה ולפירושו לא איירי
 בסכין רחבה ונראה דחשיב חלדה לפי ששוחט הסימנים
 ממטה למעלה ואפילו בסכין רחבה ובזבחים פרק מטאת
 העוף (דף ס"ח א') פירש בקונטרס דמחליד לפי שנעץ
 ראשו של סכין משום שאינו רוצה לחתוך רוב בשר קודם
 הסימנים וכאן א"א לומר כן דקרי ליה מחליד אע"ג דס"ד
 שחותך רוב בשר עכ"ל, ופרש"י שלפנינו בזבחים שם (דף
 ס"ח א') כתב על הא דתנן שם מלק בסכין מליקתו פסולה
 וז"ל דמליקה לא הויא דבעלמו של כהן בעינין ושחיטה לא
 הויא כדאמרינן בהכל שוחטין (דף כ') מפני שהוא מחליד
 מפני שהוא דורס עכ"ל. והסמ"ג במלות עשה ס"ג בהלכות
 שחיטה כתב וז"ל לריך להזהר כשאדם שוחט והוא חס על
 העור שלא יעשה קרע גדול וגומר שחיטתו בראש הסכין
 ומתכסה מן העור, שכעין זה פירש רש"י בזבחים פרק
 מטאת העוף שחלדה כזו היתה במליקה עכ"ל, ודעת
 הסמ"ג הובא לקמן בשו"ע סי' כ"ד סעיף ט'. ועתה נבוא
 לביאור דברי מרן ז"ל, בתחלה כתב דאם שחט מן העורף
 ולא החזיר הסימנים רק שחט המפרקת בלא בשר יש לעיין
 לדינא אם הויא טרפה או דהויא נבלה מטעם חלדה,
 דלרב חסדא שהביא ראיה לזעירי דנשברה מפרקת ורוב
 בשר עמה דהויא נבלה מהא דמלק בסכין מטמא בגדים
 אבית הבליעה ולא אמרינן דשחיטתו מטהרתו מידי נבלה
 כדין טרפה דשחיטתו מטהרתו מידי נבלה ומוזה מוכיח
 כזעירי דהויא נבלה, בודאי דס"ל לרב חסדא דפסול חלדה
 ליתא במליקה ולא ס"ל לרב הונא, ולדידיה היכא שחט
 המפרקת בלא בשר ולא החזיר הסימנים לא הויא רק טרפה,
 אבל לרב הונא דאית ליה דבמליקה יש פסול חלדה לדידיה
 גם בשוחט המפרקת בלא בשר הויא נבלה משום חלדה,
 ואח"ז הביא דברי הסמ"ג שהביא דעת רש"י ז"ל בזבחים
 ומדבריו מוכח דס"ל כרב הונא דבמליקה יש פסול חלדה
 או דספוקי מספקא ליה וכמו שפורש בפרש"י הנ"ל שכתב
 מפני שהוא מחליד מפני שהוא דורס, ואח"ז ראה מרן
 להוכיח דודאי קיי"ל כרב הונא דהטעם הוא מפני שהוא
 מחליד ודלא כרבא דאמר מפני שהוא דורס וממילא אם
 שחט המפרקת בלא בשר ולא החזיר הסימנים הויא נבלה,
 והוכחהו דרבא שאמר מפני שהוא דורס ס"ל דמוליק ומביא
 במליקה פסול ואנן הא קיי"ל דמוליק ומביא במליקה כשר
 וכמ"ש הרמב"ם ז"ל, א"כ מוכח דמה שמטמא בגדים אבית
 הבליעה הוא מפני שהוא מחליד ולא מפני שהוא דורס
 (דכיון שמוליק ומביא כשר במליקה יוכל להיות שמוליק
 ומביא בהסכין וכמו שפרש"י ד"ה מוליק ומביא במליקה
 כשר וההיא דמלק בסכין סתמא קתני ל"ש קולך ויורד ול"ש
 מוליק ומביא עכ"ל) ואף דאנן קיי"ל כזעירי דאמר נשברה
 מפרקת ורוב בשר עמה הוי נבלה וא"כ לדידיה לא מוכח
 דס"ל דיש פסול דמחליד במליקה, דהלא לדידיה אתי
 שפיר הא דמלק בסכין מטמא בגדים אבית הבליעה וכרב
 חסדא

חסדה דהביא סיעתא לעירי מהא מתניתין ולא ס"ל כלל דיש פסול אחרינא במליקה וכמש"ל, ע"ז כהב מרן דמ"מ הא מסקינן דמלות מליקה חותך שדרה ומפרקת בלא רוב בשר, ובאמת בלא רוב בשר גם זעירי מודה דחינה רק טרפה וא"כ למה תנן מלק בסכין מטמא בגדים אבית הבליעה אלא ודאי מוכרחין חנו לומר דטעמא הוא מפני שהוא מחליד, ואח"ז הביא מרן להב' פירושים שכתבו החוס' שם דלתירולס הראשון הו"א חלדה דוקא בסכין רחבה ולתירולס הב' הוא מטעם שחוטט הסימנין ממטה למעלה וע"ז תמה דא"כ איך פרכינן למ"ד מפני שהוא דורס מ"ט לא אמר מפני שהוא מחליד, הלא לדידיה פסול גם במולק בסכין רחבה ואיך יאמר מפני שהוא מחליד דזהו דוקא בסכין שאינה רחבה לפירוש הא' שבתוספות, וגם לפירוש הב' תקשה על הא דפריך למ"ד זה מ"ט לא אמר מפני שהוא מחליד, הלא מטעם מחליד אינו פסול רק בשלא החזיר הסימנין דאז שחט ממטה למעלה ולדידיה דהטעם מפני שהוא דורס בכל גווני פסול, אך אולי יש לומר בישב קושיא זו דכיון דבאמת קי"ל דמוליק ומביא במליקה כשר וכמו שמביא מרן בעלמו מ"ש הרמב"ם בפ"ו מהלכות מעשה הקרבנות (ופשוט שפסק כן מהטעם שכתב רש"י ז"ל שם ע"א ד"ה כ"ש ועיין להלן), ומ"ד מפני שהוא דורס בע"כ דס"ל דמוליק ומביא במליקה פסול והוא דלא כהלכתא, ע"כ שאלו בגמרא על מ"ד זה שאמר מפני שהוא דורס מ"ט לא אמר מפני שהוא מחליד ואז יהיו דבריו כהלכה דמוליק ומביא במליקה כשר, וע"ז משני אמר לך חלדה היכי דמי כחולדה הדרה בעיקרי בתים דמכסויה והא מגליא, וע"כ א"א לומר דהטעם מפני שהוא מחליד רק הטעם הוא מפני שהוא דורס, ואף דעי"ז הוא מוכרח לומר דמוליק ומביא במליקה פסול מ"מ טעם דמפני שהוא דורס אפשר לומר לדעתיה אבל הטעם מפני שהוא מחליד א"א כלל לומר לדעתיה, והא דשאלו בתחלה מ"ד מפני שהוא מחליד מ"ט לא אמר מפני שהוא דורס היינו מכיון דתנן סתמא מלק בסכין מליקתו פסולה ומטמא בגדים אבית הבליעה ומשמע בין סכין רחבה ובין אינה רחבה וגם בין החזיר הסימנין ובין לא החזיר, ולמ"ד מפני שהוא מחליד בע"כ דאיירי דוקא בסכין שאינה רחבה או דוקא בלא החזיר הסימנין וכנ"ל, וע"כ שאל למ"ד מפני שהוא מחליד מ"ט לא אמר מפני שהוא דורס דאם יאמר מפני שהוא דורס לא יטורח לחלק כלל בכל זה, וע"ז השיב לו דקסבר מוליק ומביא במליקה כשר וזהו כהלכה וע"כ לא אמר מפני שהוא דורס, ולכן שאל אח"ז מ"ד מפני שהוא דורס מ"ט לא אמר מפני שהוא מחליד, ואף דאז יהא לריך לחלק בין סכין רחבה ובין אינה רחבה או בין מחזיר הסימנין ובין לא יחזיר מ"מ טוב יותר שיאמר כהלכה דמוליק ומביא במליקה כשר וכמש"ל, וע"ז השיב דס"ל דלא הוי חלדה כלל כיון דמגליא, אבל אם הוה מזי למימר דהטעם הוא משום שהוא מחליד בודאי לא היה אומר מפני שהוא דורס וכמו שאמרו לעיל (שם ע"א) א"ר כהנא מלות מליקה קולן ויורד וזו היא מלותה סבר ר' אבין למימר קולן ויורד אין מוליק ומביא לא א"ל ר' ירמיה כל שכן דמוליק ומביא כשר, ופרש"י דכל כוה דלא ממעט קרא בהדיא כדממעט סכין ולואר כי עבד מליקה כשחיטה טפי עדיף עכ"ל, ופשוט קאת לומר דהאמוראי דסברי מוליק ומביא במליקה כשר הוא מטעם זה שכתב רש"י ז"ל, והאמוראי דסברי מוליק ומביא במליקה פסול יש לומר דהם סברי כרבא דחלדה לא הוי כיון דמגליא וקשיא להו הא דתנן מלק בסכין מטמא בגדים אבית הבליעה דכיון דמלות מליקה הוא חותך שדרה ומפרקת בלא רוב בשר א"כ למה מטמא בגדים אבית הבליעה, ובע"כ דהטעם

הוא מפני שהוא דורס וממילא מוכח דמוליק ומביא במליקה פסול, אבל לולא זהו בודאי היה ניחא גם לדידהו לומר דמוליק ומביא כשר במליקה ומטעם שכתב רש"י ז"ל, וע"כ שפיר שאל השואל מ"ד מפני שהוא דורס מ"ט לא אמר מפני שהוא מחליד וכמש"ל:

ואח"ז הקשה מרן על הרשב"א ז"ל שכתב בחדושו לחולין (דף ל' ב') על מה שאמרו שם בגמרא אם החליד הסכין תחת העור אמרי כי רב איני יודע (אי הוי חלדה או לא) וז"ל תמיהא לי דבי רב אמרי מני רב הונא כמו שאמרו בסנהדרין (דף י"ז ב'), ורב הונא הא אמר בפרקין קמא (דף כ' ב') גבי מלק בסכין מטמא בגדים אבית הבליעה מ"ט מפני שהוא מחליד, אלמא החליד בין עלמות דמפרקת ואע"פ שנגלה קרי ליה חלדה וכל שכן תחת העור שהסכין נכסה כחולדה, ויש לי לומר דר"ה דהתם משום דסבר מוליק ומביא במליקה כשר לא אשכח דיוחיא אחרינא אלא טעמא דחלדה, וה"ק דלמא האי תנא סבר דאפילו בכי האי גוונא הוי חלדה ולא הוי סיעתא לזעירי ממתניתין, ואם איתא דהתם מקרי חלדה בודאי דכ"ש תחת העור הוי חלדה, ולכשתמלא לומר דתחת העור ועלמות דמפרקת לא הו"א חלדה תהא הו"א מתניתין סיעתא לזעירי עכ"ל הרשב"א שם, וע"ז תמה מרן ז"ל בתחלה דהלא גם אם איתא לזעירי דנשברה מפרקת ורוב בשר עמה הוי נבלה מ"מ עדיין חנו מוכרחין לטעמא דבמליקה הוי חלדה כיון דקי"ל דמלות מליקה היא דחותך שדרה ומפרקת בלא רוב בשר וכמו שפורש בצרייתא דלעיל והו"א רק טרפה בעלמא, א"כ עדיין תקשי דליהי לה סכין לטרה מידי נבלה ובע"כ הא דמטמא בגדים הוי מטעם חלדה וכמש"ל, וע"ז תירץ מרן דל"ל דר"ה לא ידע הך צרייתא וכמ"ש הרשב"א בעלמו דר"ל ור"א לא ידעי הך צרייתא, ואח"ז תמה דא"כ לדינא הו"ל למיפסק דתחת העור הוי ודאי חלדה וכמו שמבאר קושיתו בלשונו הנ"ל. אך אולי יש לומר בזה דהנה קושית הרשב"א ז"ל הוא לפי שיטת רש"י ז"ל דחלדה דמליקה הוא דמחליד הסכין בין עלמות דמפרקת וכמ"ש מרן בעלמו דקושיתו אינו לפירוש החוס' בתירולס הב', דלשיטתם דהחלדה דמליקה הוא משום שחוטט הסימנין ממטה למעלה אינו שייך כלל במחליד תחת העור, וא"כ י"ל דאף דבאמת קי"ל דמלות מליקה הוא בלא רוב בשר וכי מלק בסכין ולא חתך רוב בשר לא הוי אלא טרפה, ובע"כ הא דמטמא בגדים אבית הבליעה במלק בסכין הוא משום חלדה ולא משום דרסה דהא קי"ל מוליק ומביא במליקה כשר וכמ"ש הרמב"ם ז"ל, מ"מ עדיין אפשר לומר דס"ל להרמב"ם ז"ל ושאר רבנותא כשיטת החוס' דחלדה דמליקה הוא משום דשחוטט הסימנין ממטה למעלה וזה לא שייך בהחליד תחת העור, וע"כ ס"ל דמחליד תחת העור הוי ספיקא דדינא, ולשיטת רש"י ז"ל והרשב"א דנקט כוותיה דחלדה דמליקה הוא משום דמחליד הסכין בין עלמות דמפרקת, ג"כ י"ל דע"כ הוי ספיקא דדינא הא דמחליד תחת העור דאפשר דלא סברי כהרמב"ם דפסק דמוליק ומביא במליקה כשר, רק ס"ל כבני ר' חייא וכגירסא דילן בגמרא דרבא הוא דפליג על רב הונא ואמר דפסול דמליקה הוא מפני שהוא דורס ורבא בתרא הוא וס"ל דמוליק ומביא פסול במליקה וע"כ גם לדידהו הוי ספיקא דדינא במחליד תחת העור, ובאמת דלרש"י בעלמו לא יקשה קושית הרשב"א כלל דרש"י ז"ל סובר דאמרי כי רב הוא רב המנונא ולא רב הונא וכמ"ש להדיא ביבמות (דף פ"ג ב') ד"ה אמרי כי רב והתוס' ז"ל כתבו כן בשמו גם בסנהדרין שם:

ומה שהקשה מרן לאחרונה דלפי תירוק הרשב"א ז"ל תקשי מאי פרכינן מאן דאמר מפני שהוא דורס מ"ט לא אמר

ע"ו הנ"ל דאמרינן כצ"פ חף לאחר שנסתלק מן האור, דאף דעה הראשונה לא אסרה רק אחר שפסק הבשר מלזוז ועיין:

סימן כד

בש"ך סקי"ג אחריו שהאריך להוכיח דשהייה במיעוט קמא דקנה כשר והביא ראיה לזה מש"ס דחולין (דף כ"ח א') שחט חלי גרגרת ושהה כדי שחיטה וגמר שחיטתו כשרה ומדברי הרמב"ם ז"ל ושאר פוסקים סיים לבסוף וז"ל אבל ודאי מדינא ולדעת הפוסקים והרמב"ם מכילס כשר בין שהייה בין חלדה במיעוט קמא דקנה וכמ"ש הדרישה עכ"ל, וכתב מרן וז"ל (סי' כ"ד ש"ך סקי"ג) אבל ודאי מדינא, בתשובת הר"י מיגש סי' מ"א ס"ל דמדינא אסור שהייה במיעוט קמא דקנה ונ"ע עכ"ל.

והנה ז"ל הר"י מיגש שם בתשובת אמונס אמרם שהה במיעוט סימנים, מעולם היה מתקשה עלינו ולא נתברר אללנו בו פירוש ראוי לסמוך עליו, והפי' היותר קרוב שנראה לנו בו הוא שנאמר שלא דברו כאן בושט שהוא נפסל ואפילו בנקיבת משהו. אמונס דבריהם פה הם בגרירת שלא תפסל אלא ברובה, ולהיות שעיקר אללנו שהשהייה תפסיד השחיטה כו' שאל השואל אם שחט מיעוט גרגרת ושהה וחזר ושחט בה מיעוט אחר והשלים רובה מהו, כלומר אם נחשוב אותו המיעוט ששחט קודם שהשייה כאלו נפגם קודם השחיטה ונחשב זה המיעוט השני ששחט אותו אח"כ כמי שבא אל חלי קנה פגום והסוף עליו כל שהו וגמרו ותייה שחיטתו כשרה, או דלמא שם בחלי קנה פגום מ"מ אותו החלק ששחט לא שהה בו כלום וכאן הנה כבר שהה בשחיטה והבסיק בין המיעוט הראשון והמיעוט השני והנה כל אחד מהן אין בו רוב סימן כו', אך קשה לנו לפירוש זה אמרם סימנים ולא היה לו לומר אלא שהה במיעוט סימן כו' עכ"ל, הרי להדיא דפירש הבטיח דבגמרא חולין (דף ל"ב א') שהה במיעוט סימנים מהו תיקו על מיעוט קמא דקנה. ונראה קלת דאין כוונת מרן להקשות על הש"ך מדוע לא הביא דברי תשובת ר"י מיגש הנ"ל, דמדברי הגאון חזו"ח בם' שה"ג נראה שלא נדפסו תשובת מוהר"י מיגש הנ"ל עד ימיו, אך קרוב לומר שדעת מרן היה לרקוק על מוהר"י מ' אך יתכן ברייתא המפורשת בחולין (דף כ"ח א') הנ"ל. אמנם אפשר לומר בדעת הר"י מיגש ז"ל בדרך זה דרש"י ז"ל פירש בחולין (דף ל' ב') ד"ה החליד במיעוט סימנים מהו דהאיבעיא הוא על מיעוט בתרא וכיון שהעלו שם בגמרא בתיקו פסק לחומר, וכתב שם ד"ה תיקו וז"ל ואע"ג דשנינן לעיל (דף כ"ט א') שחט חלי גרגרת ושהה בה וגמרה כשרה ואוקימנא בעוף ואכשרנא ממה נפשך דאי מחלה על מחלה כרוב הא עבד ליה רובא אלמא דמכי עבד רובא בכשרות לא חייס לפיסולא דמיעוטא, לא שמכינן אהוא שינויא דיתחוי הוא דחיא ופעמא משום דמחלה על מחלה אינו כרוב ובשחיטה קמיתתא לאו מידי עבד וכי שהה בפלגא קנה לא איטריף כו' עכ"ל. הרי להדיא בדבריו דאף שבגמרא אמרו על ברייתא הנ"ל דאיירי בעוף וכשר ממה נפשך כו' ועכ"ז כתב דמה שאמרו אי מחלה על מחלה כרוב הא עבד ליה רובא זהו לאו דוקא, וא"כ אפשר לומר לדעת הר"י מיגש הוי להיפך דמה שאמרו אי מחלה על מחלה אינו כרוב לא עבד ולא כלום זהו לא הוי רק דיתחוי, ועיקר טעמא הוא משום דמחלה על מחלה הוא כרוב ומכי עבד רובא בכשרות לא חייס לפיסולא דמיעוטא ולכן כשרה, אבל היבא דשהה או החליד במיעוט קמא פסולה:

ואף דשם (דף כ"ט א') הקשו אח"ז למאן דאמר מחלה על

אמר מפני שהוא מחליד, הא כיון דלדידיה באמת פסול מפני שהוא דורס לא ר"ל לומר מפני שהוא מחליד בכדי שלא תפסוט מיניה דתחת העור הוי חלדה וסיים בל"ע, על זה יש לומר דלפי מה שכתבנו לעיל דעיקר השאלה היה למ"ד מפני שהוא דורס מ"ע לא אמר מפני שהוא מחליד משום דעפי היה ליה לומר מפני שהוא מחליד בכדי שיהיו דבריו כפי ההלכה דמולוך ומביא במליקה כשר, וכמ"ש רש"י ז"ל בטעמא דכל כמה דלא ממעט קרא בהדיא עפי עדיף שיטתה המליקה כשחיטה, לפי"ז יש לומר גם כאן דאף שאם יאמר מפני שהוא מחליד נפשוט מיניה דתחת העור הוי חלדה מ"מ אין טעם זה מספיק שבטביל זה יאמר מפני שהוא דורס ומולוך ומביא במליקה פסול שהוא נגד הסברה הפשוטה וכמו שכתב רש"י ז"ל וכנ"ל, וע"כ משני דלכן לא אמר מפני שהוא מחליד משום דלדעתיה אין במליקה חלדה כלל, דחלדה היכי דמי כחלדה הדרה בעיקרי בתים דמכסיא הא מגליא ועיין:

סימן כב

סעיף א בעוף לריך לשחוט הורדין או לנקבם בשעה שהוא מפרנס שעדיין הדם חס כדי שיא ולא יתקרב בחיבו ואם לא עשה כן לא יללנו שלם ואם ללאו שלם ישליך הורדין ויחתוך סביבם כדי נטילה שהוא כעושי אלבע, הג"ה ואם נמלח כך מסדין אח"כ החוטין ושרי ויש מחמירין לקלוף סביב החוטין ע"כ, וכתב הש"ך בסק"ו וז"ל ל"ע אנה מלא לחלק בין ללי למליחה דהא קי"ל בכל דוכתא מליח הרי הוא כרותח דללי, ופשיטא למאן דאוסר בללי כדי נטילה אוסר במליחה כדי קליפה כדלקמן סי' ק"ה וכמה דוכתי כו', ונראה דס"ל להר"ב כיון דמדינא אפילו בללי א"ל נטילה דהא קי"ל כבולעו כך פולטו גבי ורדין וכמ"ש הר"ב סי' ע"ב סעיף ב' כו' וקי"ל דאחר שנסתלק מן האור נמי אמרינן כבולעו כך פולטו כדלקמן סי' ע"ו ס"ד והלכך מדינא שרי לגמרי כו' עכ"ל. וכתב מרן וז"ל (ש"ך סקי"ו) כבולעו כך פולטו כדלקמן סי' ע"ו, לא ידעתי הא שם מבואר בהיפך דהרי לדיעה א' דשם אסור להשהות בללי על השפוד לאחר שהוסר מאש והיינו כשכרת הרשב"א דלאחר שנסתלק מן האור לא אמרינן כצ"פ, ודעת המהירין שם ס"ל דהשפוד לא בלע דנורא מושב שייב עכ"ל. ודבריו מבוארים דשם כתב המחבר ויש מי שהורה שאסור להשהות הללי על השפוד לאחר שהוסר מן האש לאחר שפסק הבשר מלזוז שמה יחזור הבשר החם ויבלע ממנו ויש מתירין בכל זה כו' ע"כ, וע"ז הקשה מרן דהא דעה הראשונה ס"ל דלאחר שנסתלק מן האור לא אמרינן כבולעו כך פולטו וכדעת הרשב"א שהזכיר הש"ך בתחלה, ודעה השניה הוא דעת הר"ש דאמרינן נורא מושב שייב והשפוד לא בלע כלל, אבל גם אחד מהם לא ס"ל דאמרינן כבולעו כך פולטו לאחר שנסתלק מן האור. אך חילוי י"ל בדעת הש"ך דדייק בלשון המחבר שכתב בדעה הראשונה שאסור להשהות הללי לאחר שהוסר מן האש לאחר שפסק הבשר מלזוז, דמשמע מלשון זה דקודם שפסק הבשר מלזוז מותר גם לדעה הראשונה ובודאי שהוא מטעם דמה שבולע הוא פולט וכמ"ש הט"ז שם סק"ט. ובסי' ע' סעיף ו' כתב הרמ"א ד"ה שכל מעט לעת אחר שנמלח הבשר פולט ליר ובמקום שאין הפ"מ אמרינן שפולט ליר רק י"ב שעות אחר מליחתו ועי"ש, וע"כ י"ל דמ"ש הש"ך דבללי גם אחר שנסתלק מן האור אמרינן נמי כבולעו כך פולטו ר"ל בללי שדמיו למליחה שעדיין לא פסק הבשר מלזוז כמו במליחה שאינו פוסק מלזוז ליר גם אחר שנמלח, ובללי כזה שפיר מוכח מהי'

על מחלה כרוב מהא דתניא הרי שהיה חלי קנה פגום והוסיף עליו וגמרו שחיטתו כשרה ואי אמרת מחלה על מחלה כרוב טרפה הויא ומסיק לבסוף אלא דכולי עלמא מחלה על מחלה אינו כרוב וכי איתמר דרב ודרב כהנא (דרב אמר מחלה על מחלה כרוב ורב כהנא אמר מחלה על מחלה אינו כרוב) לענין פסח איתמר כו', ולפי זה עדיין יקשה להר"י מ"ג מהך דברייתא דשחט חלי גרגרת ושהה כדי שחיטה אחרת וגמרו שחיטתו כשרה, כיון דמסקינן דמחלה על מחלה אינו כרוב, ע"ז י"ל דס"ל להר"י מ"ג דתנאי פליגי בה, דבאמת תנא בתוספתא אחריתא שחט חלי גרגרת ושהה כדי שחיטה וגמרה שחיטתו פסולה, ותוספתא זו הביאו התוס' שם בחולין (דף ל' ב') ד"ה החליד, ואף שהתוס' כתבו שם דטעות סופר הוא וגרסינן כשרה, מ"מ אפשר לומר דלא ניחא ליה להר"י מ"ג לומר כן רק איהו סבר דתנאי היא והאי תנא דתנא כשרה ס"ל מחלה על מחלה כרוב ואידך תנא סבירא ליה מחלה על מחלה אינו כרוב או דספוקי מספקא ליה וע"כ תנא דשחיטתו פסולה, ואף דבגמרא לא מיתני להאי תוספתא דתנא דשחיטתו פסולה, היינו משום דניחא להו טפי לאתויי דברייתא דתנא בה דהיא הרי שהיה חלי קנה פגום והוסיף עליו כל שהו וגמרו שחיטתו כשרה, ומוה מוכח ודאי דס"ל להאי תנא דמחלה על מחלה אינו כרוב דאי אמרת מחלה על מחלה כרוב טרפה היא כיון שהיה חלי קנה פגום, וקיי"ל דכח דהתירא עדיף (דודאי מאן דמתיר דייק טפי) וע"כ יש לסמוך אהאי תנא דס"ל בודאי מחלה על מחלה אינו כרוב, אבל מההוא תנא דתוספתא דשחט חלי גרגרת ושהה כדי שחיטה וגמרה שחיטתו פסולה הג"ל אין להוכיח דסובר בודאי דמחלה על מחלה אינו כרוב דאולי ספוקי מספקא ליה וכמש"ל, וע"כ ניחא להו לתלמודן טפי להוכיח מההיא דברייתא דהיה חלי קנה פגום דסובר מחלה על מחלה אינו כרוב, ועל דברייתא זו סמכו בגמרא לומר דכ"ע רב ורב כהנא ס"ל דמחלה על מחלה אינו כרוב בשחיטה וכי פליגי לענין פסח פליגי, ומשום דכח דהתירא עדיף טפי ע"כ סמכו יואר על דברייתא זו, וגם התוספתא דשחט חלי גרגרת ושהה בה וגמרו שחיטתו פסולה ג"כ ס"ל דמחלה על מחלה אינו כרוב או דלפחות ספוקי מספקא ליה לתנא דתוספתא זו, ולא סמכו על דברייתא דשחט חלי גרגרת ושהה בה כדי שחיטה אחרת וגמרו שחיטתו כשרה אף דלפי מ"ש בדעת הר"מ ז"ל ס"ל להאי תנא דמחלה על מחלה כרוב, מ"מ הא הויא דך דברייתא כחדא במקום תרתי היינו הא תנא דברייתא דהיה חלי קנה פגום וגם הא תנא דתוספתא דשחיטתו פסולה הג"ל. ועוד דגם מההיא דברייתא דשחט חלי גרגרת כו' שחיטתו כשרה אינו מוכרח בודאי דס"ל דמחלה על מחלה כרוב, דהא יש לדחות דגם הא דברייתא ס"ל דמחלה על מחלה אינו כרוב וכו' וכו' דחייא להו בגמרא בתחלה, והא דשחיטתו כשרה הוא משום דלא עבד ולא כלום, אבל להקשות מהא דאמרו בגמרא בתחלה דהא דתניא דברייתא זו שחט חלי גרגרת ושהה בה וגמרה שחיטתו כשרה ומשמא דממה נפשך אי מחלה על מחלה כרוב הא עבד ליה רובא ואי מחלה על מחלה אינו כרוב לא עבד ולא כלום שתייה מזה פירכא על הר"י מ"ג ז"ל, ע"ז יש לומר דהר"מ יאמר לך דמה שאמרו אי מחלה על מחלה אינו כרוב לא עבד ולא כלום זהו הוי רק דיחויא ולא דוקא הוא ועיקר טעמא הוא משום דמחלה על מחלה כרוב וכמש"ל ועיין:

סימן בת

סעיף ג כ"י שהוא ספק חיה וכלאים הבא מבהמה

וחיה לריך לכסות דמן ואינו מזכר ואין שוחטין אותם ביו"ט ואם שחטן אינו מכסה דמן ובלילה אם רשמו ניכר יכסנו, וכתב בש"ך סק"י וז"ל ואין יכולין לקבל הדם בכלי לכסותו בלילה שאין שוחטין לתוך הכלים עכ"ל הטור מדברי הרא"ש וכו' עכ"ל. וכתב מרן וז"ל (סי' כ"ח ש"ך סק"י) ואין יכולין לקבל הדם בכלי, קשה לי הא כה"ג אסור משום ביטול כלי מהיכנו עיין שו"ע או"ח סי' רס"ה, ואולי יש לומר דבא לומר אף אם יש לו כלי מחובר בקרקע דכה"ג היה ראוי לשחוט ע"ג כלי זה דלא נקרא ביטול כלי מהיכנו כיון דבלא"ה הכלי מחובר ואי אפשר לטלטלו בשבת, ועיין מו"א סי' של"ח סק"ד מוכח דס"ל דאף בשופך לתוך כלי מחובר מקרי ביטול כלי מהיכנו וז"ע, ואולי י"ל דמשום מלות כסוי מותר לטול כלי מהיכנו עיין רש"י שבת (דף ק"ה ב') ומג"א סי' רס"ג ועדיין ל"ע דלמא הכא גרע דבעידנא דעובר על ביטול כלי מהיכנו עדיין אינו מקיים מלות כסוי וגם הוא ספק חיוב כסוי כו' עכ"ל. הנה דברי מרן מבוארים ומ"ש לעיין ברש"י שבת (דף ק"ה ב') פשוט קל"ל (דף ק"ד ב') וכוונתו למ"ש רש"י שם דה"ה והא איכא לער בע"ח וליתי דאורייתא ולידמי דרבנן ביטול כלי מהיכנו עכ"ל. ומ"ש לעיין במג"א סי' רס"ג פשוט ג"כ קל"ל סי' רס"ו ושם במג"א סק"ד הביא לדברי רש"י הג"ל ועיי"ש, אך אולי יש לומר בישוב קושיא מרן דהנה דעת הרא"ש דפסקו דפרק משלין סי' י"ד דאין קיי"ל כר' שמעון דלית ליה מוקלה ונולד לא בשבת ולא ביו"ט. וכן כתב שם בס' תפארת שמואל אות ה' ובק"ג אות ק' דכן הוא דעת הרא"ש ז"ל וכן הוא גם דעת הבה"ג ורש"י ור"י ז"ל, ולדידהו פשוט קל"ל דשוחט ביו"ט מותר ליתן הדם לכלבים וכדומה דהא אין קיי"ל דלטול לפני בהמה וחיה שרי ביו"ט וכמו שנפסק באו"ח סי' תקי"ב ס"ג בלא שום חולק. וכן כתב הרא"ש ז"ל במס' ביצה פרק יו"ט סי' ט"ו וז"ל בתוך דבריו שם חטו מי איכא מאן דפליג בטלטול מזונות ליתנם לפני בהמה אפילו בשבת עכ"ל, וכיון דס"ל להרא"ש דמוקלה ונולד שרי ביו"ט כר' שמעון א"כ אף אם נאמר דדם חיה ועוף שנשחטו ביו"ט מקרי נולד מ"מ שרי לדידהו לטלטליהו לכלבים וכדומה, ובפרט שנראה דדם לא מקרי נולד כלל דהלא הרשב"א ז"ל ס"ל דמוקלה ונולד אסור ביו"ט כמ"ש בספר עבודת הקודש שער ה' סי' א' וז"ל אע"פ שאמרו שאין מוקלה ונולד בשבת ביו"ט אסורין ולמה החמירו ביו"ט יותר מן השבת לפי שהשבת חמורה ולא יבואו לזלזל בה אבל יו"ט קל ואם אתה מתיר לו יבואו להקל ולזלזל בו עכ"ל, ומ"מ כתב שם דבאף הסימן וז"ל שוחט אדם בהמה חיה ועוף בין מערב יו"ט ובין ביו"ט ומשליך בני מעיים לפני כלבו ולפני שורו אם ירלה עכ"ל, הרי להדיא דלא מחשיב הבני מעיים לנולד וכ"כ גם הדם לא נחשב לנולד, ומכל שכן להרא"ש דמוקלה ונולד שרי ביו"ט מותר ליתן הדם לפני כלבו ושוגרו, וא"כ כיון דקיי"ל דהמכסה את הדם בחיה ועוף אין לריך לכסות כל דמו רק מקל"ת דמו וכו' שפסק המחבר להלן בסעיף ע"ז והוא ממתניתין דחולין (דף פ"ז ב'), א"כ הרי יכול לקבל כל הדם בכלי וכשירלה יתן מהדם לכלבו ושוגרו ולא שייך בזה ביטול כלי מהיכנו, דהלא יכול לטלטל הכלי עם הדם וליתן מזה לכלבו ושוגרו, וע"כ שפיר הקשה הרא"ש ז"ל שיקבל דם הכוי בכלי ויכסה בלילה, ועל זה תירך שאסור לקבל דם בקלי ועיין:

סעיף ט יצחק מאה חיות או מאה עופות או ששחט חיה ועוף במקום אחד כסוי אחד לכולן, וכתב מרן וז"ל (סעיף ט') כסוי אחד לכולן, מבואר בסוגיא דרבנן ס"ל דאז עוף לא צעו לאורוי דלריך כסוי לחיה בפני עלמה ולעוף בפני עלמו אלא דאז אתי לחלק

לחלק ור' יהודה ס"ל דלחלק מדמו נפקא ועל כרחין דאז
 אחי דמכסה לכל אחד בפני עלמו, ועיין בתוס' שם וביאור
 דבריהם אף דר' יהודה מספקא ליה אם חוששין לזרע האב
 ולפי הוד דחוששין מוכח דס"ל כר' יונתן דלא לריך או
 לחלק כמבואר ריש פרק אותו ואת בנו דהא בהא תליא,
 מ"מ הש"ס צעו לשנויי לאידך דר' דאין חוששין לזרע האב
 והיינו כר' יאשיה לזה מתוך דלחלק מדמו נפקא, ואף
 דעדיין קשה קצת דהוה מלי למימר דהא דסבר ר' יהודה
 דמכסה לחיה בפני עלמה ועוף בפני עלמו היינו מספק
 כיון דמספקא לן אם חוששין לזרע האב והיינו דמספקא
 ליה אם כר' יאשיה או כר' יונתן מש"ה הכא נמי מחמיר
 דלמא כר' יונתן ולא לריך או לחלק ואתיא לאורויי דמכסה
 לזה בפני עלמו, ז"ל דניחא יותר לומר דר' יהודה ס"ל
 דמדון ודאי לריך לכסות לזה בפ"ע. אמנם מ"מ קשה
 לדינא אחרי דאנן קיי"ל דהוי ספק אם חוששין לזרע האב
 א"כ ממילא להלכה אנן מספקינן אם כר' יאשיה אם כר'
 יונתן, נפסוק גם הכא לחומרא דלריך לכסות לכל אחד
 בפ"ע. אח"ז רב מלאתי בעזה"י שעמד בזה בתשובת
 מהר"ם לובלין ונדחק בזה, ומה"ט קשה לי לקמן סימן
 רט"ז סעיף ז' בהג"ה מי שהשביע את בנו וכו' שלא ילוה
 בלא רשות ראובן ושמעון ומת א' מהם דיכול להלוות ברשות
 השני, ומקורו מתשובת הרשב"א ומטעם דקיי"ל כר' יונתן
 ע"ש, והא להלכה על כרחין מספקא לן אם הלכה כר'
 יונתן או כר' יאשיה מדקיי"ל בספיקא אם חוששין לזרע
 האב והא בהא תליא ולע"ג עכ"ל, ודבריו מבוארים
 דבריש פרק אותו ואת בנו (דף ע"ח ב') אמרו דחנניה
 ס"ל דאותו ואת בנו נוהג בזכרים ובנקבות וחייב גם על
 חב ובנו ונפקא ליה מדכתיב אותו ואת בנו דאותו משמע
 זכר, ובנו משמע מי שבנו כרוך אחריו דהיינו האם והלכך
 נוהג בין בזכרים ובין בנקבות, ואו דכתיב ברישא דקרא
 דהכתיב ושור או שה, נפקא ליה לרבות את הכלאים, ואף
 דלריכין להאי או לחלק דלא נימא שאינו חייב עד שיחטוט
 שור ושה ובנו (שלשתן ביום אחד) ע"ז אמרו שם דלחנניה
 או לחלק לא לריך דס"ל כר' יונתן דלחלק לא לריך קרא,
 ורבנן דפליגי עליה וסברי דאותו ואת בנו אינו נוהג אלא
 בנקבות בלבד ואין חוששין לזרע האב, ס"ל דהאי אותו
 מיבעי ליה לחלק וסברי כר' יאשיה דסבר דלריך קרא
 לחלק, וע"ז הקשה מרן כיון דאנן קיי"ל דחוששין לזרע
 האב מספק ואסור לשחוט גם האב והבן ביום אחד וכמו
 שפסק המחבר בסו"ט סעיף ב', וממילא דמספקא לן
 אם לריך או לחלק וכו' יאשיה או דלא לריך או לחלק
 וכו' יונתן, לפי"ז ממילא מספקא לן דלמא אייתר קרא דאו
 דכתיב גבי כסוי לאורויי שיכסה דם החיה ואח"כ ישחוט
 העוף וכו' יהודה דמתניתין (דף פ"ו ב') דאמר שחט חיה
 יכסנה ואח"כ ישחוט את העוף וטעמיה מיתורא דאו
 וכמש"ל, וא"כ מדוע פסקו כל הפוסקים והמחבר מכללן
 שאם שחט חיה ועוף במקום אחד כסוי אחד לכולן ולא
 לריך לכסות מתחלה דם החיה ואח"כ לשחוט את העוף.
 ועוד הקשה מרן על הא דכתב הרמ"א לקמן סי' רע"ז
 סעיף ז' וז"ל מי שהשביע את בנו או את חבירו שלא ילוה
 מעותיו לאחרים אם לא ברשות ראובן ושמעון ומת אחד
 מהם מותר להלוות ברשות האחד דכל מקום שנאמר פלוני
 ופלוני משמע אפילו אחד מהם עד שיפרוט לך שניהם ביחד
 עכ"ל, והוא מתשובת הרשב"א המובא בב"י סוף סי' רכ"ח
 וז"ל הרשב"א ז"ל שם תשובה פלוגתא דר' יאשיה ור' יונתן
 היא (ב"מ ז"ד ב') כל מקום שנאמר פלוני ופלוני כגון
 אביו ואמו קלל אם משמע שניהם כאחד דוקא או אפילו
 אחד אחד בפ"ע ואנן קיי"ל כר' יונתן דאמר משמע שניהם
 כאחד ומשמע אחד אחד בפ"ע עד שיפרוט לך הכתוב

יחדו כדרך שפרט לך בשור ובחמור יחדו, ואף זה
 כשהשביעו לא השביעו אלא שלא ילוה כי אם ברשות
 שניהם או ברשות אחד מהן עכ"ל, וע"ז קשה כיון דבאמת
 אנן מספקא לן באו"ב אם חוששין לזרע האב או לא
 וממילא דקמספקא לן אם כר' יאשיה או כר' יונתן א"כ
 לפי"ז היה ליה להרשב"א ז"ל לתפוס שם לחומרא וכו'
 יאשיה דמשמע דוקא שניהם כאחד ולמה החליט שם להקל
 וכו' יונתן, אך אולי יש לומר בזה דלכי דייקנין שם
 בסוגיא אין הכרח כ"כ לומר דמאן דס"ל אין חוששין לזרע
 האב ס"ל דוקא כר' יאשיה ולא כר' יונתן רק אפשר לומר
 דגם הוא ס"ל כר' יונתן ולא לריך או לחלק, והאי או
 דכתיב באותו ואת בנו הלא אמרו שם דלריך לרבות את
 הכלאים דהכי איתא שם מאי חנניה ומאי רבנן דתניא
 אותו ואת בנו נוהג בנקבות ולא בזכרים חנניה אומר נוהג
 בין בזכרים ובין בנקבות מ"ט דרבנן דתניא יכול יהא
 אותו ואת בנו נוהג בין בזכרים ובין בנקבות כו' ת"ל
 אותו אחד ולא ב' (ופרש"י באחד הוא נוהג ולא בשנים
 כו') אחר שחלק הכתוב זכיתי לדין חייב כאן וחייב באם
 על הבנים מה כשחייב באם על הבנים בנקבות ולא
 בזכרים אף כשחייב כאן בנקבות ולא בזכרים, ואם נפשך
 לומר בנו מי שבנו כרוך אחריו ילא זכר שאין בנו כרוך
 אחריו, מה אם נפשך לומר וכ"ת אותו זכר משמע הרי
 הוא אומר בנו מי שבנו כרוך אחריו ילא זכר שאין בנו
 כרוך אחריו, ולחנניה כתיב אותו דמשמע זכר וכתיב בנו
 מי שבנו כרוך אחריו דמשמע נקבה הלכך נוהג בין בזכרים
 ובין בנקבות ע"כ שם בסוגיא. ולכאורה פשוט קצת לומר
 דרבנן ס"ל דמבנו לחודיה לא הוה ידעינן דנוהג דוקא
 באם ולא באב, דאף דבנו משמע מי שבנו כרוך אחריו
 מ"מ הו"א מודכתיב בנו ולא בנה משמע דנוהג באב וע"כ
 ינהוג בשניהם, באם שכרוך אחריו, ובאב מדכתיב לשון
 זכר בנו ולא בנה, (ועיין שם בתוס' ד"ה מי שבנו שכתבו
 ג"כ דמבנו לחודיה לא מוכרח לומר דוקא מי שבנו כרוך
 אחריו) רק אחרי דכתיב אותו דאינו נוהג אלא בא' מהני
 לן הא דבנו משמע בשכרוך אחריו לומר שנוהג בנקבות
 ולא בזכרים, ומוכח קצת כן מהך ברייתא גופא דאם
 איתא דמבנו לחודיה נפקא לן במסקנא דנוהג בנקבות ולא
 בזכרים ומשום דבנו משמע דוקא מי שבנו כרוך אחריו
 דהוה האם ולא האב, הו"ל לשאל לבסוף אלא האי אותו
 ל"ל ולשנות דאותו מיבעי ליה לחלק וכמו שאמרו לעיל שם,
 אלא משמע מהאי ברייתא כמ"ש דתיתי קראי דבנו ואותו
 מיבעי להו לרבנן ללמד שנוהג בנקבות ולא בזכרים ומטעם
 הנ"ל, ולפי זה אפשר לומר דבין רבנן ובין חנניה תרוייהו
 ס"ל כר' יונתן דלחלק לא לריך קרא ואו מיבעי להו לרבות
 את הכלאים, והא דאמרו שם בגמרא בתחלת הסוגיא על
 הא דת"ר אותו ואת בנו נוהג בקדשים ופריך אי מה
 קדשים כלאים לא אף או"ב כלאים לא אלמה תניא אותו
 ואת בנו נוהג בכלאים ובכוי כו' ומשני אמר קרא או
 לרבות את הכלאים, ופריך האי או מיבעי ליה לחלק דסד"א
 עד דשחט שור ובנו שה ובנו לא מיחייב קמ"ל, קושיא זו
 פריך אליבא דר' יאשיה דס"ל דלריך קרא לחלק דלדעתיה
 מנ"ל לרבות את הכלאים (אבל לא דסתמא דתלמודן ס"ל
 כר' יאשיה) וע"ז משני לחלק מבנו נפקא, והדר פריך
 ואכתי מיבעי ליה לכדתניא אלו נאמר שור ושה ובנו הייתי
 אומר עד שיחטוט שור ושה ובנו (שלשתן ביחד) ת"ל שור
 או שה אותו ואת בנו מאי לאו מאו נפקא ליה (וא"כ הא
 לא מיתר לן האי קרא דאו לרבות את הכלאים) ומשני לא
 מאותו (ופרש"י לא מאותו נפקא ליה וה"ק אלו נאמר שור
 ושה ובנו ולא כתיב אותו הו"א עד דשחט תרי ובריה
 דחד מינייהו ת"ל אותו ואת בנו חד אב וחד בן אבל או
 לכלאים

לכלאים אחת) ופריך הניחא לרבנן דמייחד להו אותו אלא לחנניה דלא מייחד ליה אותו לחלק מנא ליה ומשני לחלק לא לריך קרא דסבר ליה כר' יונתן, אפשר לומר דהכי קאמר דברייתא זו דס"ל כר' יאשיה דלריך קרא לחלק וכמו שפורש בה אלו נאמר שור ושה ובנו הייתי אומר עד שיחוט שור ושה (ובנו שלשתן כאחד) הניחא לרבנן דס"ל ח"ו א"ו ניהג אלא בנקבות לחוד לדידהו יש מקום לומר דמייחד להו אותו, דאפשר לומר דמבני לחוד נפקא להו מי שאינו כרוך אחריו דהיינו האם ואותו מיוחד לחלק, וע"כ אפשר דברייתא הנ"ל התיא כוותיהו, (אבל לא שמוכרח לומר כן דרבנן ס"ל כברייתא הנ"ל רק דבאמת אפשר לומר דס"ל כר' יונתן דלא לריך קרא לחלק וקרא דבנו ואותו תרוייהו לריכי ללמד שאינו ניהג אלא בנקבות לחוד וכמש"ל) אלא לחנניה דלא מייחד ליה אותו (דהלא כל למודו שנוהג גם בזכרים הוא רק מדכתיב אותו) לחלק מנא ליה, וא"כ ברייתא זו דס"ל דלריך קרא לחלק היכי התיא כוותיה, וע"ז הוכרחו בעלי הש"ס לומר דחנניה ס"ל לחלק ל"ז קרא דס"ל כר' יונתן ולא סבירא ליה כהאי ברייתא, אבל בדעת רבנן אין הכרח לפי האמת לומר דס"ל דוקא כר' יאשיה רק גם לדידהו אפשר לומר דסברי כר' יונתן וכמ"ש דכן משמע מהברייתא שהביאו בגמרא אח"ז, וע"כ כיון דאין הכרח מוכיחין דרבנן סברי דוקא כר' יאשיה דהרינן לכללא דכל היכי דפליגי אביי ורבא נקטינן כרבא ורבא הא ס"ל כר' יונתן כמו שפורש בב"מ (דף ל"ד ב') וכמו שכתבו התוס' בסוגיא זו דל"ז (דף ע"ט א') ד"ה מהו דתימא, וא"כ שפיר פסק הרשב"א בתשובה הנ"ל והרמ"א בס' רט"ו ס"ז וגם המחבר בס' רכ"ח ס"מ כר' יונתן דמשמע שניהם כאלה ומשמע אחד אחד בפ"ע כיון דבין חנניה ובין רבנן מלי סברי כר' יונתן וכמש"ל. [אחר כתיב זאת מלאחי בקרבן אהרן על הת"כ סעד לדברינו דלרבנן דחנניה אינו מוכרח שסברו דוקא כר' יאשיה, דבת"כ פ' אמור פרשת ח' איתא כל הברייתא שהובא בגמרא בסוגיא הנ"ל מן יכול יהא אותו ואת בנו ניהג בזכרים ונקבות עד יא זכר שאין בנו כרוך אחריו, ונראה להדיא דברייתא זו שהובאה בגמרא היא מהת"כ, ושם בת"כ אמרו מקודם אלו אמר ושור ושה ובנו יכול לא יהיה חייב עד שיחוט שניהם ובנו ת"ל או שה או זה או זה ע"כ, וכתיב בק"א שם ו"ל אלו נאמר ושור ושה ובנו הו"א דלא מיהייב עד שיחוט שור ושה ובנו של אחד מהם ת"ל או לחלק והו"ל כאלו אמר ושור ובנו ושה ובנו וברייתא פרק א"ז דריש זה מדכתיב אותו דאלו אמר ושור ושה ובנו הייתי אומר שור ושה ובנו של אחד וזה הדר אמר אותו דמשמע על א' מהם ואז דרשי ליה לרבות את הכלאים, והכא לא יכול למימר הכי, דבעי אותו למטע הזכרים, (וכמו שפורש הר"כ בברייתא דת"כ וכמו שמוכח גם בגמרא בסוגיא הנ"ל) ולזה דריש ליה מאז, ואח"כ בסוף הברייתא דואם נפסק לומר וכו' כתב עוד ו"ל ואם נפסק לומר ולהשיב תשובה על דין זה, לי טעם אחר והוא מכה הכתוב דאמר בנו דמשמע שנראה כבן שכרוך ודבוק תמיד לינך אחריו ודרך הולד להיותו כרוך אחר האם וא"כ אמר אותו שהוא מורה על אחד ואמר ואת בנו ולא אמר ואת הבן שיראה בנו הנראה לעין שהוא בנו ובה הנראה שאין זה אלא האם כו' עכ"ל, הרי להדיא מדברי הק"א דתנא זה דברייתא המובא בגמרא שהוא תנא דת"כ ס"ל דאותו ובנו תרוייהו לריכי ללמד שאינו ניהג אלא באם ולא באב וכמו שכתבנו לעיל בפירוש הסוגיא, ואין מזה סתירה על הרשב"א והמחבר והרמ"א ז"ל:]

בתשובה ס' ס"ה הקשה כן ומה שתירץ המהרמ"ל שם לא ניחא ליה למרן ז"ל וכתב שדבריו דחוקים וע"ש, אך אולי יש לומר בזה דאף דבכל דוכתי לא לריכין או לחלק וכו' יונתן אבל הכא לריך או לחלק (וע"כ לא מייחד לן האי או לאורויי לן דלריך לשחוט חיה בתחלה ולכסות הדם ואח"כ לשחוט את העוף כיון דלריכין לאי או לחלק), והטעם בזה דהא אגן קיי"ל דרוב אחד בעוף ורוב שנים בבהמה וחיה הוא הל"מ, וכמו שאמרו בחולין (דף כ"ח א') רבי אומר וזבחת כאשר לוייתך מלמד שגלגוליה משה על הושט ועל הקנה ועל רוב אחד בעוף ועל רוב שנים בבהמה, ובפרק כסוי הדם (דף פ"ה א') אמרו שראה רבי דברי ר' שמעון (דאמר שחיטה שאינה ראויה לא שמה שחיטה) בכסוי הדם ושגאו בלשון חכמים דהשוחט את הערפה פטור מן הכסוי, וכן קיי"ל להלכה, ומכ"ש אם נתגבלה בשחיטה דפטור מן הכסוי לד"ה גם לר"מ, וא"כ האי ושפך את דמו הן אם נאמר דמשמעו שחיטה ראויה וכו"ש, והן אם נאמר דגם שחיטה שאינה ראויה במשמע, מ"מ בכל אופן שיהיה לא ישוו חיה לעוף, דכתיב האי ושפך את דמו דכתיב רחמנא הו"א שחיטת רוב שני הסיומים (אז לריך לכסות את דמו, אבל אם שחט רק סימן אחד או אף מחלה משניהם פטור מכסוי דהא הו"א נבלה ונבלה פטורה מן הכסוי) ובעוף חייב בכסוי גם אם שחט רוב סימן אחד, וא"כ גם לר' יונתן דס"ל דלא לריך או לחלק מ"מ הלא הוא אמר בפירוש דמשמע שניהם כאחד ומשמע אחד אחד בפ"ע אבל שניהם כאחד נמי משמע וכמ"ש גם הרשב"א בתשובתו הנ"ל, וא"כ איך יכלול רחמנא חיה ועוף כאחד ויכתוב ואיש אשר יוד ליד חיה ועוף אשר יאכל ושפך את דמו וכסהו בעפר, הלא שפיכת הדם אינו שוה כלל בשניהם כאחד דכתיב בעינן שיחוט לפחות רוב שני סימניו ובעוף די ברוב סימן אחד, וע"כ הכא לריך או לחלק (היינו לחלק בדין שחיטה דידהו), ומכ"ש אם נאמר דשחיטת עוף אינו מן התורה וכמו שאמרו לעיל (דף כ"ז ב') ומשום שנאמר ושפך בשפיכה בעלמא וקאי רק על עוף דסליק מניה וכמו שאמרו שם בגמרא, בודאי דאילעריך לכתוב האי או לחלק בינו ובין חיה דכתב קודם בקרא, ואף דרש"י והתוס' ז"ל פירשו דלחלק שאמרו בגמרא הוא שלא נאמר שאינו חייב בכסוי עד שיחוט את שניהם, היינו שהם פירשו בפשוטו ואליצא דר' יאשיה דאי לא כתיב או משמע שניהם כאחד דוקא, אבל לפי דברינו גם לר' יונתן לריך או לחלק בין חיה לעוף בשפיכת דמן דלא שוו כלל זה לזה, אך ר' יהודה סבר דלחלק נפקא לן מדכתיב דמו, אבל רבנן דס"ל דמו טובא משמע ע"כ לריך קרא דאו לחלק ביניהו בדין דשפיכת דמן, וע"כ ס"ל דאם שחט חיה ועוף במקום אחד כסוי אחד לכולן ולא לריך לשחוט חיה תחלה ולכסות דמה ואח"כ לשחוט את העוף, כיון דאו אינו מייחד לדידהו דקרא זה אלא לחלק בין שפיכת דמן וכמש"ל, וע"כ שפיר קיי"ל להלכה כוותיהו דרבנן דאם שחט חיה ועוף במקום אחד כסוי אחד לכולן ועיין:

הלכות טרפות
סימן ל

סעיף ב' נפחתה וחסר ממנה כסלע טרפה ואם ניקבה נקבים שיש בהן חסרון אם בין כולם כסלע שהוא שליש טפה כשרה ע"כ, וכתב בש"ך בבב"ד וז"ל ולדבריו (לדברי הב"י) נקבים שאין בהן חסרון אפילו כי מנערפת להו הוי רובא לא פסלי בגולגולת, ולא

ולא ידעתי מגין לו להקל כ"כ כו' מיהו כשתמלא לומר דס"ל כמ"ש התוס' פרק אלו טרפות (דף מ"ב ב') דחסרון הגולגולת לאו מלד עלמו טרפה אלא משום דסוף הקרוס ליפסק אפשר כיון דאין בהן חסרון אין סופו ליפסק ולא דמיא לגרגרת ועיין מ"ש זריש סימן ל"ב ודוק עכ"ל, וכתב מרן וז"ל (סימן ל' ש"ך סק"ד) אלא משום דסוף הקרוס ליפסק, תמוה לי הא אדרבה מבוחר בתוס' שם דנחסר (בגולגולת) לא חשיב לה כיון דהוא רק משום דסוף הקרוס ליפסק וא"כ מדפרכינן לחשוב גולגולת שנחסרה ברובה מוכח דזה טרפה מלד עלמותה, וא"כ אם באלו להטריף בגולגולת נקבים שאין בהן חסרון על כרחין מדין נחבסה הוא וא"כ הוא מלד עלמו ולע"ג (אח"כ מלאתי שעמדו בזה האחרונים) עכ"ל, ודבריו מבוחרים דשם פריך על תנא דבי ר"י דאמר י"ח טריפות ותוליכא והאיכא חסרון בשדרה דב"ה סברי חוליא אחת (מקרי חסרון ושוב אינה מטמאה באוהל המת) ואמר רב יהודה אמר שמואל וכן לטרפה, ומשני המסס וביה"כ דקא חשבת להו בתרתי חשיבניהו בחדא אפיק חדא ועייל חדא, ואח"כ פריך והאיכא שב שמעתתא וחד מהס גולגולת שנחסרה ברובה כו', ועל הקושיא הראשונה הנ"ל דפריך והאיכא חסרון בשדרה כו' כתבו התוס' שם ד"ה ואמר רב יהודה א"ש וז"ל מסיפא דייק רב יהודה (דטרפה גם בחסרון חוליא אחת לב"ה אף דב"ה איירי בטומאת מת ולא בטרפה) דקתני התם גבי גולגולת כמה חסרון בגולגולת בש"א כמלא מקדה ובה"א כדי שיטל מן החי וימות, אלמא דבשיעור מיתה חשיב חסרון (דלא ליטמא באוהל ומוזה מוכיח רב יהודה כיון דב"ה הוא חסרון בחוליא אחת שלא טמא עוד באוהל ממילא דמקרי חסרון ומיטרפה ג"כ בחסרון חוליא אחת) כו' וא"ת אמאי לא פריך נמי והאיכא גולגולת (שנחסרה בכסלע, דב"ה דאמרי דחסרון דגולגולת הוא כדי שיטל מן החי וימות, זהו בכסלע כמו שמפורש בזכורות דף ל"ז ב') כו', ואח"כ כתבו והיה נראה לפרש דחסרון הגולגולת הוא בלא הקרוס וטרפה לפי סוף הקרוס ליפסק ולהכי לא פריך הכא מגולגולת (דליחשב ליה תנא דמתניתין) דהא קתני לה נקב הקרוס של מוח עכ"ל הרריך לענינו, וזה שהוקשה למרן ז"ל כיון שהתוס' כתבו דע"כ לא פריך דליחשב גם חסרון הגולגולת בסלע משום דטרפה זו של חסרון הגולגולת הוא מפני דסוף הקרוס ליפסק וטריפת הקרוס הא קחשיב ליה במתניתין, ממילא מוכח מדבריהם דהא דפריך הגמרא אח"כ דליחשב שב שמעתתא ובתוס' גולגולת שנחסרה ברובה טרפה, ודאי דזהו טרפה מלד עלמה ולא משום דסוף הקרוס ליפסק, וא"כ אם באלו להטריף בגולגולת נקבים שאין בהם חסרון זהו ודאי מדין נחבסה הוא והוי טרפה מלד עלמה ודלא כמ"ש הש"ך, וכקושיא מרן הקשה גם הפ"מ בשפ"ד סק"ד והעלה ג"כ בל"ע, אך אולי יש לומר בדעת הש"ך דס"ל דנקבים שאין בהן חסרון אם כשמרפת להו הוי רובא יש לאסור בגולגולת משום דגלמוד מדין גרגרת דתנן בחולין (דף ג"ד א') שאם נחסר הגרגרת כאיסר טרפה וע"ז אמרו בגמרא שם (דף מ"ה א') דנקבים שאין בהן חסרון מלטריפין לרובה וטרפה, אלמא דנקבים שאין בהן חסרון אם הם ברובה הם נחשבים כנקב שיש בו חסרון בשיעור המטריף, ושם דשיעור נקב שיש בו חסרון הוא בכאיסר הוי שיעור שאין בהן חסרון ברובה, כ"כ בגולגולת דשיעור נקב שיש בו חסרון הוא בכסלע אם אין בהן חסרון מיטרפה ברובה, דאין בהן חסרון ברובה נחשב כשיעור המטריף ביש בו חסרון, ולא משום שגלמוד נקבים שאין בהן חסרון בגולגולת מדין נחבסה שהוא ברובה. ולא יחא להש"ך

לומר דהתם בגרגרת מיטרף נקבים שאין בהן חסרון ברובה מפני דמדמיין זה לפסוקת הגרגרת דהוי ברובה, משום דאין לדמות כ"כ לפסוקת הגרגרת, דהתם נפסק הגרגרת במקום אחד משא"כ נקבים שאין בהן חסרון שלא נפסקו במקום אחד, וחילוק זה מלאנו בחוט השדרה שאם נפסק ברובה טרפה כמו שמפורש בחולין (דף מ"ה ב') ובכל הפוסקים, ומ"מ אם נקב נקבים סמוכים זה אל זה דעת הב"ח והש"ך לקמן סימן ל"ב סק"א להכשיר אף אם הם סמוכים זה לזה בהיקף ולירוף רובא ועי"ש, ואפשר דכן הדיון גם בזומת הגידין בבהמה (שהם שלשה גידים אחד עב ושנים דקים) שאם נחתך רוב כל אחד מהם טרפה כמו שפסק הרמב"ם ובטו"ש לקמן סימן נ"ו סעיף ז', דזהו ג"כ דוקא אם נפסק רוב כל אחד מהם במקום אחד אבל לא מיטרפה נקבים שאין בהם חסרון אף שהם בהיקף ולירוף רובא (וכעת לא ראינו מי שהעיר שם בזה), וע"כ פשוט קלת יותר להש"ך דהא דמטריפין נקבים שאין בהם חסרון ברובה בגרגרת הוא מהטעם המבוחר לעיל דנקבים שאין בהם חסרון ברובה הם נחשבים כנקב שיש בו חסרון בשיעור המטריף, וע"כ גם בגולגולת יש מקום לגלמוד להטריף נקבים שאין בהן חסרון ברובה מדין נקב שיש בו חסרון דטרפה בכסלע, ולא דגלמוד מדין נחבסה דטרפה ברובה וכמש"ל ועיין :

סימן לג

סעיף ג וישט או תורבץ הושט שניקב לחללו בכל שהוא נבלה, וכתב מרן וז"ל (סי' ל"ג סעיף ג') ככל שהוא נבלה, קשה לי מהתוספתא פרק ב' בחולין שחט מיעוטו של וושט ושהה בכדי שחיטה וגמרה להשחיטה או שניקב הושט ואח"כ שחט את שניהם טריפה ושחיטה מטהרתה, הרי להדיא דנקובת הושט לא הוי נבלה ומסוגיין לא מבוחר ההיפך דלא מלינו רק דפסקת חיובא מהסימן ולע"ג עכ"ל, ואולי יש לומר בדעת הרמב"ם והמחבר ז"ל דבחולין (דף ל' ב') בעי רב פפא החליד בזיעוט סימנין מהו ופרש"י ז"ל דאיבעיא הוה על מיעוט בתרא ור"ת ז"ל בתוס' ד"ה החליד הקשה עליו מתוספתא פ"ב בחולין דתנינא בה שחט רוב הגרגרת בעוף אפילו אם גמרו לזמן מרובה כשר, וע"כ מפרש ר"ת דהאיבעיא הוה על מיעוט קמא וכן האיבעיא דלקמן (דף ל"ב א') שהה בזיעוט סימנין הוי ג"כ על מיעוט קמא, ואח"כ כתבו שם וז"ל ומיהו גם לפירוש ר"ת קשה מתוספתא שם דתניא שחט מיעוט וושט ושהה כדי שחיטה פסולה אלמא יש שהייה בזיעוט סימנין קמא ולקמן קאי בתיקו כו' עכ"ל, (ונראה דהתוספתא שהביאו התוס' זו היא התוספתא שהביאה מרן ז"ל רק שלא האריכו להביאה כולה, והאי פסולה דנקטי התוס' היינו טרפה דתנינא בתוספתא, ותוספתא אחרת בלשון שהביאו התוס' לא נמלא בתוספתא שלפנינו) והרא"ש ז"ל בפרק השוחט שם סי' ו' הביא פי' רש"י ז"ל ומה שהקשה ר"ת עליו מהתוספתא וגם הביא פירוש ר"ת ז"ל ומה שקשה גם עליו מהתוספתא הנ"ל שהביאו התוס', ואח"כ כתב וז"ל ואיכא למימר כיון דסליק גמרא בתיקו בצעיא דחלדה ושהייה יש לנו להחמיר כדברי רש"י דמסתבר טפי למימר שלא רלה בעל הש"ס להביא הברייתא השניה בתוספתא המכשרת בזיעוט בתרא ולפשוט האיבעיא משום דקים ליה דלא מיתניא בי ר' חייל ור' אושעיא והלכך אין לסמוך עליה, ממה שנאמר שלא ידע בעל הש"ס, ומסתבר שכל תוספתא שלא נתפשטה עד אחר סידור הש"ס לאו דמסתא היא דמסתא כיון

שרלו חכמי ישראל לעשות חבור קיים אמת חקרו וחזרו לידע כל הספרים שנכתבו על דברי חכמים וזכירו אותם שהם בר סמך ועל ידם חזרו הש"ס הלכך אין לסמוך על תוספתא זו כיון שאין בעל הש"ס מסכים עליה עכ"ל, ובמעדני יו"ט שם אות כ' כהב על מה שכתב הרא"ש והלכך אין לסמוך על תוספתא זו (דקשה מינה על פרש"י ז"ל), וז"ל ואעפ"י שגם על התוספתא דמינה קשיא על ר"ת (היא התוספתא שהביאו התוספות וגם מרן ז"ל) אין לסמוך ג"כ מטעם הזה, אפ"ה יש לנו להחמיר כפירוש רש"י עכ"ל, הרי להדיח שאין לסמוך כ"כ על תוספתא זו ומטעם שכתב הרא"ש ז"ל, וממילא דלא תקשי כ"כ על הרמב"ם והמחבר מתוספתא זו דקרוז להיות דגם הם סברי כהרא"ש ז"ל דמתוספתות כאלו אין להקשות כ"כ, ורק סמכי על מה שאמרו בחולין (דף ל"ב ב') דתנן שם שחט את הושט ופסק את הגרגרת כו' ר' ישבב אומר נבלה רע"א טרפה כלל אמר ר' ישבב משום ר' יהושע כל שנפסלה בשחיטתה נבלה כל ששחיטתה כראוי ודבר אחר גורם לה ליפסל טרפה והודה לו ר"ע, ופריך בגמרא שם שחט את הושט כו' והודה לו ר"ע ורמינהו אלו טרפות בזהמה נקובת הושט ופסקת הגרגרת, ופרש"י אלמא טרפה היא ולא נבלה וכיון דחזר בו ר' עקיבא היא דאלו טרפות מני, ומשני לבסוף אלמא אמר רבא אלו אסורות קתני יש מהן נבלות ויש מהן טרפות, ופרש"י יש מהן נבלות כגון נקובת הושט ופסקת הגרגרת דאיתרע מקום שחיטה דידהו ואיך הו' טרפות, הרי להדיח דכיון דאיתרע מקום שחיטה דידהו הו' נבלה כל שנפסלה בשחיטתה והו' נבלה, וגם אליבא דר"ל אמרו שם בגמרא לגבי פסוקת הגרגרת דכיון דרובה נפסקה ופסקת הגרגרת ברובה הו'א לה כמנחא בדיקולא ושוב אין לבהמה זו בשעת שחיטה אלא סימן אחד ובו אינה יולאה מידי נבלה, וכ"כ הו' לענין ניקב הושט כיון דוושט הו'א נקיבתו במשהו ממילא הו'א כמנחא בדיקולא ושוב אין יולא מידי נבלה, וגם ר' יוחנן שם לא פליג ע"ז, וע"כ על סוגיא זו סמכי הרמב"ם והמחבר דנקובת הושט הו' נבלה ולא סמכי על התוספתא הנ"ל ועיין בתשו' באר לחק ממרי גאון ישראל והדושו ז"ל בחלה יו"ד סימן ד' מש"כ בזה. ועי' בחידושי הר"ן בחולין (שם לב ב') ועי"ש:

סעיף ו' וישט אין לו בדיקה מבחון אגג דרוסה שלריכה בדיקה מפני שכיון שהוא אדום אין האדום ניכר בו כיולד יעשה אם עוף הוא בודק את הקנה מבחון ושוחטו ואח"כ מהפך את הושט ובודקו מבפנים ואם בהמה היא אין לה תקנה ע"כ. וכתב מרן וז"ל (סעיף ו') ואח"כ מהפך הושט ובודקו מבפנים וכ"ה לשון הטור, משמע דבדיקת פנים לחוד מהני וז"ל להטור דהעיקר כתיבולא א' דהרא"ש דהא דמהני בדיקת פנים ולא חיישינן דשמא הארס בחיטוי ויתחלחל לפנים משום דהקילו בספק דרוסה הואיל ולא אפשר בענין אחר, אבל לתיבולא ב' דהרא"ש דדוקא אם הארס נתחלחל לפנים ולא נשאר בחיטוי רק רושם מבחון זהו אינו מניכר מבחון, אבל בעוד שלא נתחלחל ניכר הארס מבחון ובעי' בדיקת פנימי וחיטוי עי"ש, והטעם דפסק הטור כתיבולא קמא עיין בב"ח. ואני בעיני לא זכיתי להבין כוונת הרא"ש שכתב דהקילו הואיל וא"א בענין אחר א"כ בהמה דלית לה תקנה בבדיקת פנים דלמא במקום ארס קשויט לישתרי בספק דרוסה כיון דא"א בבדיקה, דמה לי אם החשש שהארס שלט גם בפנימי או שהחשש ששלט רק בחיטוי וסופו להתחלחל כו', גם יש לעיין דאמאי לתיבולא הא' הנ"ל לא מלכרי לבדוק גם מבחון וכי מילתא דפסיקא דודאי לא נראה הארס מבחון, אלא דלא סמכינן אבדיקת

חוק דשמא מחמת אדמומית הסימן לא מניכר הארס וא"כ עכ"פ אמאי נקל לגמרי מספיקא ולא ליבטי אפילו בדיקה מבחון הא מה דאפשר לברורי מבדרינן ונלטרך לבדוק מבחון שמא יהא ניכר רושם ארס ואם לא יהא ניכר אז נקל מספק. והנה בדברי הרא"ש הנ"ל נראה דלתיבולא קמא הנ"ל דהקילו בספק דרוסה ממילא נולד מזה חומרא דבדאי דרוסה לא מהני בדיקת פנימי דשמא הארס בחיטוי, ולזה תמוה לי לשון הטור בסו' ג"ז שכתב בהמה שנדרסה אין לה תקנה כו', הלא בדיענין דגדרם גם בעוף אין לו תקנה לפי מה דנקט הטור כאן לעיקר כתיבולא א' דהרא"ש הנ"ל כו', אבל על לשון הטור בהמה שנדרסה (הא בגדרם גם בעוף אין לו תקנה) לע"ג, ומתוך דברי הרא"ש הנ"ל קשה לי במה דסתר הרא"ש בדברי רש"י דאם איתא דלגב ג"כ אין לו בדיקה מבחון אמאי אמרינן ג"מ לספק דרוסה ולא קאמר לספק נקובה, הא בפשוטו יש לומר דמדאמר רבה וושט אין לו בדיקה מבחון אלא מבפנים ולא קאמר סתם אין לו בדיקה מבחון משמע דמה דקאמר אלא מבפנים זהו ג"כ ענין חדוש, ואלו מיירי בנקב פשיטא דיש לו בדיקה מבפנים ולזה אמרינן לספק דרוסה דהוי חדוש בבדיקת פנים מהני ולא חיישינן דהארס מבחון וכקושית הרא"ש ז"ל, אח"כ מלאתי שכ"כ בכו"פ, ועיין בב"ח שכתב דהעיקר כתיבולא דהר"ן דאף אם שלט בחיטוי מ"מ לא ישלוב בפנימי דסימנים קשים אלא דריסה ואינו שלוב מעור לעור, ולעג"ד הר"ן כתב כן רק לשיטתו דפסק דשניהם אדומים או שניהם לבנים כשר דחבריה מגין עליו מש"ה אם לא ישלוב בפנימי כשר, אבל להפ"ח דפסק כהרא"ש דשניהם אדומים טרפה דבכולו לקוי אין חזריה מגין עליה א"כ מה בכך דלא ישלוב בפנימי הא מ"מ מתחלחל בעור החיטוי עלמו כמו בגרגרת דאמרינן זיבולא מקלי קלי והוי כולו לקוי ואינו מתקיים בפנימי לחוד, והרא"ש דסתר לסברת הר"ן דדוחק לומר דעד שיאדימו הסימנים עלמן היינו מבפנים, ולא סתר בקיבור דהא סופו להיות כל החיטוי לקוי, היינו דרלם למינקט הקושיא אף לדעת העיטור שהביא הרא"ש מקודם דשניהם אדומים כשר, אבל לדינא אם פסקינן דשניהם אדומים טרפה ממילא ליתא לסברת הר"ן הנ"ל והפ"ח במחכ"ת שגג בזה עכ"ל. והנה מרן ז"ל האריך בכאן עוד יותר וכל מה שנוגע לקושיותיו העתקנו כאן, ואולי יש לומר בזה דהרשב"א ז"ל בתה"א (דף מ"ד ב') כתב דהא שאמרו במס' חולין (דף ג"ג א') גבי דרוסה דכולי עלמא ספק כלבא ספק סוגרא אימא כלבא טעמא דמילתא הוא משום דרובא דאורייתא רוב בהמות כשרות הן, ולפי זה פשוט קלת לומר דהא דחוששין לספק דרוסה בזמן דאיהו קא שתיק ואינהו קמקרקין אע"ג דרוב בהמות כשרות הן, הוא משום דאיתליד בהו ריעותא, ודומה למה שאמרו בכתובות (דף ט"ז ב') רוב נשים בתולות נישאות ומיעוט אלמנות ורוב הגישות בתולה יש לה קול וזו הואיל ואין לה קול איתרע לה רובא, וכ"כ הכא אף דרוב בהמות כשרות הן אבל בהרוב אין בהו ריעותא וזו הואיל דאית בה ריעותא (דהדורם על ביניהו ואיהו קא שתיק ואינהו קמקרקין) איתרע לה רובא, והא דלא אמרינן אוקי אחזקה דהא כשנולדה לא היתה דרוסה ועתה נולד בה ספק אם נדרסה או לא והול"ל אוקמי אחזקה, ע"ז כתבו הסוס' ביבמות (דף ל"ב ב') בד"ה אשה זו בתוה"ד וז"ל ואור"י דהתם חיישינן לספק דרוסה משום דשכיחא ומוכחא מילתא לאיסורא טפי מלהיתירא עכ"ל, וכן כתבו בחולין (דף מ"ג ב') ד"ה קסבר עולא ועי"ש, אך לכאורה עדיין היה לן להסיר ספק דרוסה בכנסם הדורם בין בהמות הרבה מטעם

מטעם ספק ספקא שמא זו לא נדרסה ואת"ל נדרסה
 אימור לא דרס נגד החלל, וע"ז תירץ הרשב"א בחדושו
 לחולין (דף נ"ג ב') וז"ל ושמא יש לומר דלא שריא ספק
 ספיקא אלא היכא דלא אפשר לעמוד על זוריו של דבר
 אם הוא אסור אם לאו אבל במקום שאפשר לעמוד על
 זוריו של דבר בודקין וכן הדין נותן עכ"ל, והגב"י במ"ק
 חיו"ד סי' מ"ג כתב דאף הרשב"א ז"ל לא מלריך בירור
 רק היכא שיתברר האיסור בודאי אבל לא היכא שיתברר
 רק ספק אחד, והובא דעתו בח"ד בכללי ס"ם ועי"ש,
 ולפי זה יש להתבונן דהרשב"א בעלמו הסכים בתי"א שם
 (דף מ"ה ב') לדעת האומר דספק דרוסה בזהמה אין
 לה בדיקה, וא"כ כיון שכתב דהא דאסרו ספק דרוסה
 הוא משום שאפשר לברורי לפי"ז בזהמה דאי אפשר
 לברורי היה לנו להחיר, ואפשר דלפי סברא זו י"ל דבאמת
 ס"ל כן שאין לאסור בזהמה דכיון דא"א לברורי לא
 מחמירין בזה, רק בשאין שם אלא נדרס אחד והוא לווח
 והדורס שותק התם יש לאסור גם בזהמה ומשום דלא
 היו רק ספק אחד, אך יותר נראה לומר דהלא רש"י ז"ל
 סבירא ליה דגם בזהמה אפשר לבדוק בדרוסה וכמו שכתב
 להדיא בחולין (דף מ"ג ב') (בההיא דספק דרוסה דאתא
 לקמיה דרבה והוה בדיק ליה לושט) וז"ל אם עוף היה
 בודק הקנה תחלה כדאמרינן בפרק שני (דף כ"ח א')
 ושחט הקנה והכשירו ואח"כ בדיק את הושט ואם בזהמה
 היא נמי אית לה תקנתא דבשלמא גבי נקב איתא למימר
 דלמא במקום נקב שחט אבל גבי דרוסה כיון דמקומה
 מאדים אפילו שחט בו יש היכר במשהו עכ"ל, ומדברי
 הרשב"א בחדושו לחולין שם נראה שמכיים לדעת רש"י
 ז"ל דגם בזהמה אפשר בדיקה דמתחלה הביא דעה יש
 מי שאומר דבזהמה לית לה בדיקותא ולבסוף כתב וז"ל
 אבל רבינו שלמה ז"ל כתב ברש פירקין דאפילו בזהמה אית
 לה בדיקה כו', ומשמע מלשונו דדעתו נוטה לדעת רש"י
 ז"ל וא"כ ממילא דלא תקשה כלל על טעמיה של הרשב"א
 ז"ל הנ"ל כיון דס"ל דגם בזהמה אית לה בדיקה בדרוסה,
 ומה שדקדקנו על הרשב"א הוא רק לפי מה שכתב בתי"א
 שנראה עיקר דבהמה אין לה בדיקה בדרוסה וכמ"ל,
 אבל באמת התם בתי"א לא כתב הטעם דלריך בדיקה
 בדרוסה משום דאפשר לברורי רק מטעם אחר, דגם התם
 הקשה דלברי ספק דרוסה מלד ס"ם דכל חדא וחדא בס"ם
 עומדת וז"ל שם ואני תמה עאל ויטיב ושתק ואיננו
 מקרקרין למה אנו חוששין להם דהא כל חדא וחדא בס"ם
 עומדת שמא לא דרס לזו ואפילו את"ל שזו היא שדרס
 שמא במקום שאינה נטרפת בכך דרסה וכל מקום שאינה
 מולא ס"ם אפילו בדרויהא מותר, ותירץ ולא היא שכולן
 בספק אחד הן שמא כולן דרס עכ"ל, וממילא דלפי טעם
 זה אין להחיר ספק דרוסה בזהמה כיון דלית לה בדיקותא
 וכולן בספק אחד הן עומדין, אך עדיין יש להתבונן קצת
 דהרשב"א בעלמו כתב במשמרת הבית שם דבספק דרוסה
 איכא כמה ספיקות וז"ל שם (בדף מ"ו) ולא עוד אלא
 דהתא וארבע ספיקי איכא ספק נדרסה ספק לא נדרסה,
 ואת"ל נדרסה שמא לא יעבור הארס אל החלל שאין
 הפסד הארס בשוה כמו שאמר (הרא"ה בדר"ה שם),
 ואת"ל שיעבור אל החלל שמא לא יגע צבני מעיים,
 ואת"ל שיגע בהם שמא לא ינקוב אותם דפעמים שהוא
 מועט ואין הפסדו בשוה כו' וגמלאו כאן ספיקות הרבה
 כו' עכ"ל, וא"כ כיון שכתב דאיכא כאן ספיקות הרבה
 למה חיישינן באמת לספק דרוסה, והוא ז"ל שם במשמרת
 הבית אינו מוסיף טעם על מה דחיישינן לס"ד, ובעל
 כרחין נאמר דס"ל דטעם זה שכתב בתי"א שכולן בספק
 אחד הן שמא כולן דרס יספיק לאסור בלא בדיקה אף

דאיכא הרבה ספיקות בספק דרוסה להחיר בלא בדיקה
 מ"מ היו רק כספק אחד, ותיכן טעמיה דהרשב"א ז"ל
 נראה משום דהספיקות היו משם אחד וס"ם משם אחד
 לא היו ס"ם וכמו שכתב הש"ך בכללי ספק ספיקא סק"א,
 וזהו מה שכתב שכולן בספק אחד הן שמא כולן דרס, ואף
 דבספק על הדורס ספק לא על לא חיישינן כמו שמפורש
 בחולין (דף נ"ג א') דאמרינן לא על, וזהו מטעם ס"ם
 שמא לא על ושמא לא דרס ולא אמרינן שהס"ם הוא משם
 אחד שמא נדרסה ושמא לא נדרסה, התם שאני דהוי
 הספק ברעיותא גופא שמא אין כאן ריעותא כלל כיון
 דאמרינן שלא על וכמ"ש הח"ד בכללי ס"ם, אבל כשעל
 ודאי ואיבו קא שתיק ואיננו מקרקרין דאיכא ודאי ריעותא
 לא מהני הס"ם אף דאיכא כמה ספיקות משום שהם משם אחד.
 [ואף דלכאורה היה מקום לומר דזה לא מקרי ס"ם משם אחד
 דהלא כבר הוכיח הש"ך בכללי ס"ם שם דהיכא דהספק האחד
 מתיר יותר מהבירוי לא מקרי ס"ם משם אחד, והכא בספק הראשון
 דשמא לא נדרסה כלל (והא שמקרקרין הוא מחמת מורא) לפי זה
 כל הבהמה מותרת ואין בה שום חשש סכנה גם כן, משא"כ אם
 נאמר שנדרסה רק שלא עבר לתוך החלל או שלא נגע צבני מעיים
 וכדומה, אז מסתבר שלפחות המקום שנגע בה הארס אסור משום
 סכנה, כמו גבי נשוכת נחש דאסורה כל הבהמה משום סכנת
 נפשות כדתנן בחולין (דף נ"ח ב'), ובזה היה מקום להסביר דברי
 הט"ז בירוש סימן כ"ט דעל מה שכתב הרמב"ם בפה מהלכות
 שחיטה ה"ב וז"ל ושמונה מיני טרפות נאמרו לו למשה מסיני ואלו
 הן דרוסה נקובה חסירה נטולה פסוקה קרועה נפולה ושבורה ואע"פ
 שכולן הלכה למשה מסיני הן הואיל ואין לך בפירוש בחירה אלא
 דרוסה החמירו בה וכל ספק שנסתפק בדרוסה אסור ושאר שבעה
 מיני טרפות יש בהן ספקין מותרין כמו שכתב עכ"ל, וע"ז כתב
 הב"י שלא מולא שום ספק טרפה שיהא מותר, ופירש הט"ז שם
 סק"א וז"ל ונ"ל דאספק ספיקא קאי דבשאר טרפות יש היתר
 בס"ם ואלו בדרוסה מלינו איסור אפילו בש"ם וריינו שהוא שותק
 והן מקרקרין אסרינן כשימן נ"ו שעיף ט' משום ספק דרוסה אע"ג
 שיש שם ס"ם ספק שמא לא נגע בהן עדיין אלא שמחמת מורא
 הם נועקים ואת"ל נגע בהם שמא לא הטיל בהם ארס ואת"ל
 הטיל ארס דלמא הכה אותם למטה מן החלל של הגוף במקום
 שאין הארס ממיחה ואפ"ה אנו אוסרים, וזה שאמר הרמב"ם כל
 ספק שיסתפק כלומר אפילו אם יש בה הרבה ספיקות בפעם אחת
 אסרינן ואין כן בשאר טרפות לכלל גדול בס"ם דמותר, ואע"ג
 דאנו מקילין גם בדרוסה בס"ם כמבואר סימן נ"ו שעיף י"ג
 היינו כשיש ספק אם היה שם הדורס או לא אבל אם היה שם
 בודאי לא מהני שאר ספיקות עכ"ל, ולכאורה פשוט קצת דאף
 הט"ז מודה דס"ם משם אחד לא אמרינן ולא יחלוק על החוספות
 דכתובות (דף ט' א') ד"ה ואיבעית אימא ועל ה"ה ריש פ"ג
 מהלכות איסורי ביאה ושאר הפוסקים דס"ם משם אחד לאו ס"ם
 הוא והכי קי"ל, וא"כ אם נאמר דכל הספיקות בספק דרוסה
 הוי כולו משם אחד איך מחלק בין ספיקות דרוסה לשאר
 הספיקות, אבל אם נאמר כמ"ש לעיל דספק זה שמא לא נגע
 בהו הדורס כלל מתיר יותר משאר הספיקות, דבשאר הספיקות
 אסור לפחות המקום שנגע בהו הדורס משום סכנה ובספק זה לא
 נגע הכל מותר ואין שום מקום בהו לתיאסר כלל, אזי היה נוח
 מה שמחלק הט"ז בין ספיקות דרוסה לשאר הספיקות, אמנם
 מפני שלא ראיתי מי שיאסר מקום הדרוסה מפני סכנת נפשות
 במקום שהבהמה מותרת מדינא, ובמתניתין דלעיל לא חנן רק
 נשוכת נחש ואז כל הבהמה אסורה מפני סכנת נפשות, ואף
 שהרמב"ם ז"ל בפ"י מהלכות שחיטה ה"ח והמהב"ר כשימן ס'
 שעיף א' כתבו נשוכת נחש וכיוצא בו, מ"ו קרוב לומר שכונתם
 כגון נשוכת כלב שוטה וכמ"ש העור, דמסתמא מ"ש הרמב"ם
 והמהב"ר נשוכת נחש וכיוצא בו, ר"ל כיוצא בו כנשוכת נחש דכל
 הבהמה אסורה, ואין זה אלא נשוכת כלב שוטה וכדומה, וע"כ קרוב
 יותר לומר דדעת הט"ז דס"ל דאף שבאמת ס"ם משם אחד לאו
 ס"ם הוא, מ"מ היכא דאיכא שלש ספיקות אז מותר גם כשהן
 משם אחד, ודומה קצת למ"ש הש"ך בכללי ספק ספיקא סק"א
 דבחוקת איסור לא מהני ס"ם להחיר ומ"מ אי איכא שלש ספיקות
 מותר גם בחוקת איסור, והכא בספק דרוסה הא איכא הרבה
 ספיקות וכמ"ש הט"ז בעלמו כ"ל ועכ"ז אסור בספק דרוסה,
 אבל בשאר ספיקות היכא דאיכא שלש ספיקות מותר גם אם הם
 משם אחד, וכ"ז הוא לדברי הט"ז בדעת הרמב"ם ז"ל שכתב
 בדרוסה מהמירין יותר מבשאר הספיקות, אבל בדעת הרשב"א

ו"ל נראה שהוא אינו מחלק כלל בזה בין דרוסה לשאר הספיקות, רק בזמן אף דאיכא הרבה ספיקות מ"מ אם הם משם אחד אסורין דלא מקרי ס"ס כלל, מלא כח שיש הילוק בזה בין ספיקות דרוסה ובין שאר הספיקות]. ועוד נראה מדברי הרשב"א ז"ל דכל הספיקות האלו בדרוסה אסור מן התורה בלא בדיקה, דכיון דלדידיה הוי רק ספק אחד וכמו שכתב שולן בספק אחד הן, ולדידיה ספק אחד שאסור בדאורייתא הוא מן התורה ולא מדרבנן, וכמו שכתב להדיא בתה"א בית רביעי שער ראשון וז"ל אלא ודאי מסתברא דספק דאורייתא לחומרא מדברי תורה הוא ולא מדבריהם עכ"ל, אבל מדברי הרמב"ם הג"ל שכתב הואיל ואין לך בפירוש בתורה אלא דרוסה החמירו בזה וכל ספק שיסתפק בדרוסה אסור, משמע להדיא דסובר שהוא רק מדרבנן וכמו שאמר שהחמירו בזה, וכן לפי הטעם שכתב הרשב"א בחדושו דהא שאסור ספק דרוסה כשרצים הם הגדרסין אף דהוי ס"ס מפני שאפשר לעמוד על צוריו של דבר לריך לבדוק ולברר וכמ"ל, משמע ג"כ דהוי רק מדרבנן, וכמו שכתב להדיא שם בחדושו וז"ל ואם לא היתה אותה ספק דרוסה אלא אחת כגון שנכנס ארי בדיר שאין שם אלא בהמה אחת והוא שותק ואיני מקרקרא בזה כיון שהיא מספיקא דאורייתא עד שתצדק קרוב הדבר שאם נתערבה אפילו באלף כולן אסורות עד שיצדקו שהרי כבר אסרתה לזו עד שתצדק ומדאורייתא כו' עכ"ל, הרי להדיא דאם רבים הם הגדרסים אינם לריכס בדיקה רק מדרבנן, ולפי דברי הרשב"א במשמרת הבית הג"ל דגם בהיתה הגדרסת רק אחת בעדר איכא הרבה ספיקות וכמ"ס גם הע"ז הג"ל דאיכא ספק שמא לא נגע בה ואת"ל נגע שמא לא הטיל ארס ואת"ל הטיל ארס שמא למטה מן החלל אם כן לדעת הרמב"ם גם בזה לא הוי רק מדרבנן לפי דברי הט"ז הג"ל:

שישחוט את הקנה לצד ואח"ז יבדוק את הוושט מצפנים, דעדיין יש לחשוש שמא הארס הוא בושט מבחוץ וסופו שיתחלחל מצפנים, וע"ז תירץ דהקילו בספק דרוסה (וגם בודאי דרוסה וכמ"ס המעדני יו"ט) הואיל ואי אפשר בענין אחר, ור"ל דבעוף הקילו בזה ולא דמיא לבהמה, דבהמה כיון שאי אפשר לבדוק כלל גם מצפנים, ויש לחוש שהארס שלט כבר בין מבחוץ ובין מצפנים והויא טרפה ודאי ע"כ החמירו בה, משא"כ בעוף דאפשר למיבדקה מצפנים ורואין אנו שהארס לא שלט מצפנים, וא"כ ודאי טרפה לא הויא רק שעדיין נשאר ספק שמא שלט הארס בחיזון וסופו להתחלחל מצפנים, ע"כ הקילו בו כיון שיש כאן ספיקות הרבה וכמ"ס הואיל ואי אפשר בענין אחר, דמה שאפשר לברורי כבר ביררנו בזה שבדקנו מצפנים ונתברר לנו שאין כאן טרפה ודאי ויותר מזה ה"א לברורי, משא"כ בבהמה דה"א לברר כלל ואפשר שבחמת יש כאן טרפה ודאי ששלט הארס מעבר לעבר בחיזון וגם בפנימי וע"כ החמירו בבהמה ולא בעוף זהו תוכן כוונת הרא"ש ז"ל בקושיותו ותיורו, ובה נראה קצת מה שהקשה מרן לראשונה על דעת הרא"ש דכיון שהקילו משום שאי אפשר בענין אחר א"כ גם בבהמה לישתרו, אבל לפי דברינו שפיר יש לחלק בין עוף לבהמה בזה, גם מה שהקשה דאמאי לא מלריך לפחות לכתחלה לבדוק גם בחיזון שמא יהא ניכר בו רושם הארס, יש לומר דכיון דאף אם נבדוק בחיזון מ"מ לא יתברר האיסור בודאי (דהלא גם אם יהא ניכר הארס מבחוץ מ"מ אינה טרפה בודאי לדעת הרא"ש רק החשש הוא שמא יתחלחל בפנים) ע"כ לא החמירו בזה בדרוסה ובספק דרוסה יותר מבשאר ספיקות, וכמ"ס לעיל בשם הטוב"י דגם לדעת הרשב"א אין לריך לברר בס"ס רק היכא שיתברר האיסור בודאי ולא בשיתברר רק ספק אחד, והלא גם בודאי דרוסה יש כמה ספיקות וכמו שמוצא לעיל מ"ס הרשב"א במשמרת הבית דאיכא ספק שמא לא עבר הארס אל החלל ואת"ל שעבר שמא לא נגע בצני מעיים (והכא איכא ספק שמא לא נגע בושט) ואת"ל נגע שמא לא הגיע לעור הפנימי, וע"כ כיון דאף אם נבדוק מבחוץ לא יתברר האיסור בודאי לא החמירו בו יותר מבשאר ספיקות. גם מה שתמה על העור בזה שכתב בהמה שגדרסה אין לה תקנה והקשה דהלא בגדרסה ודאי גם עוף אין לו תקנה להרא"ש הג"ל, אבל לפי מ"ס לעיל בשם המעדני יו"ט נראה, דמ"ס הרא"ש שהקילו בספק דרוסה גם ודאי דרוסה בכלל ור"ל כשיש לנו ספק בדרוסה אם האדימו הסימנים אם לאו. ומה שהקשה מרן על הרא"ש שכתב צפ' השוחט סי' ג' לסתור דברי רש"י דס"ל דוושט אין לו בדיקה מבחוץ גם לענין נקב, והרא"ש ז"ל הקשה עליו דלדעתיה אמאי אמר רבה וושט אין לו בדיקה מבחוץ אלא מצפנים כ"מ לספק דרוסה ולא אמר לספק נקובה, וע"ז היה קשה למרן דהלא יש לומר דמדאמר רבה דאין לו בדיקה מבחוץ אלא מצפנים ולא אמר בקולר דאין לו בדיקה מבחוץ, משמע מזה דגם בזה דקאמר שיש לו בדיקה מצפנים יש איזה חדוש, ולפי זה לא הוה מצי למימר דכ"מ הוא לספק נקובה, דבספק נקובה אין שום חדוש שיש לו בדיקה מצפנים ולכן אמר כ"מ לספק דרוסה דבזה הוי חדוש מה שמהני בדיקת פנים ולא חיישינן דיש ארס מבחוץ וסופו שיתחלחל בפנים וכמ"ס הרא"ש, על קושיית מרן בזה פשוט קצת לומר דהרא"ש הקשה לדעת רש"י מהא דאמר כ"מ לספק דרוסה לצד ולא אמר כ"מ לספק דרוסה ונקובה, וכמ"ס להדיא המעדני יו"ט שם אות ר' וז"ל ולא קאמר לספק נקובה כלומר ולא קאמר נמי לספק נקובה וכן לשון הר"ן דלנקב נמי

ועפ"י הקדס דברינו אלו אפשר דיש ליישב דעת הרא"ש ולומר דהוא ס"ל דמה שאסרו ספק דרוסה עד שתצדק הטעם הוא כמ"ס הרשב"א ז"ל בחדושו דכיון שאפשר לברר מצרינין, ואף אם נאמר דבכל מקום ס"ל דבספק ספיקא אין לריך לברר כלל וכמו שכתב הרמ"א בסוף סימן ק"ו וכן פסק הש"ך בכללי ס"ס סקל"ה, מ"מ הכא בדרוסה החמירו או מטעם שכתב הרמב"ם ז"ל או מטעם שכתבו החוס' דדרוסה שכיח וכמ"ס, ומשום זה הקשה הרא"ש בפרק אלו טרפות סימן ג' על מה שאמר רבה שם (דף מ"ג א') וושט אין לו בדיקה מבחוץ אלא מצפנים נפקא מינה לספק דרוסה, וז"ל תמיה לי כיון דאין לו בדיקה מבחוץ היאך מכשרינן ליה ע"י בדיקה מצפנים דלמא אי הוה מצי למיבדקה מבחוץ הוי מולאין הארס וסופו לחלחל לפנים וכו', ולריך לומר דהקילו בספק דרוסה הואיל ואי אפשר בענין אחר עכ"ל הרא"ש בתירוץ הראשון וכמ"ס מרן לעיל, והמעדני יו"ט שם אות ל' ואות נ' כתב דספק דרוסה שכתב הרא"ש הוא לאו דוקא דה"ה לדרוסה ודאי והכא הכי קאמר הרא"ש דהקילו כשיש לנו ספק בדרוסה אם האדימו הסימנים או לא ועי"ס. וביאור דברי הרא"ש י"ל דכן הוא, שהקשה כיון שהחמירו חכמים בדרוסה ובספק דרוסה אף שיש בהם הרבה ספיקות וכמ"ס ל' דמ"מ לריך לברר, וס"ל דבבהמה דאי אפשר לברר משום דחיישינן דלמא במקום הארס קשיט ע"כ אסורה, וכמו שכתב הב"י בסו"ל ג' דנראה מדעת הרא"ש שסובר דבהמה אין לה בדיקה ומטעם שכתב העור דכיון שהוא מתלכלך בדם השחיטה אין קורט של הארס ניכר בו עי"ס, ע"כ הקשה שהיה לנו לאסור גם בעוף כיון דוושט אין לו בדיקה מבחוץ מה מהני

נמי נפקא מינה וכו' עכ"ל. ומה שהקשה לאחרונה על הפר"ח שכתב דהעיקר כתיורו של הר"ן דאפי' האדים החילון אין סופו לירד לעור הפנימי דסימנין קשין הן אלל דרוסה וכן מבואר בחדושי הרשב"א בחולין (דף מ"ג ודף נ"ג) ובתה"א (דף מ"ה ב') כו' עכ"ל הפר"ח, וע"ז היה קשה למרן ז"ל דהר"ן כתב כן לשיטתו דשניהם אדומים או שניהם לבנים כשר דחבריה מגין עליה מש"ה אס לא ישלט בפנימי כשר, אבל להפר"ח דמסיק כהרא"ש דשניהם אדומים טרפה דבכולו לקוי אין חברה מגין עליה א"כ מה בכך דלא ישלט בפנימי הא מ"מ מתחלחל בעור החילון עלמו כמו בגרגרת דאמרינן זיהריה מקלי קלי והוי כולו לקוי ואינו מתקיים בפנימי לחוד (ולכאורה נראה לומר דעיקר קושייתו על הפר"ח הוא מדס"ל כהרא"ש דאף בשניהם לבנים טרפה ואין הפנימי מגין על החילון, דמשניהם אדומים לא יקשה כ"כ דהתם פנימי הוא דמתקלקל ואין החילון מגין עליו אבל אפשר דבנתקלקל החילון הפנימי מגין עליו, אבל מלישנא דמרן משמע דלא ס' לחלק בכך), אך אולי יש לומר דיישוב דעת הפר"ח בזה דבחולין שס' (דף נ"ג ב') אמרו דבדרוסה עד שיאדים הבשר כנגד בני מעים צסימנים עד שיאדימו סימנים עלמם (אבל אס האדים הבשר במקום אחר שלא כנגד איברים הפנימים כשרה), ואמרו שס' צערי רב ציבי בר אביי וושט נקיבתו במשהו דרוסתו במשהו קנה נקיבתו באיבר דרוסתו בכמה בשר דבעיא דהר פשטה אחד זה ואחד זה במשהו מ"ט זיהריה מקלי קלי ואזיל, ולכאורה פשוט קלת דמה שאל דרוסתו בכמה הוא כמו נקיבתו דהתם לא מיטרף עד שניקב מעבר לעבר, כן היה שאלתו בדרוסה כששלט הארס מעבר לעבר כמה רוחב יהיה מקום האדמימות שהתפשט מחמת הדריסה, וכן כתב רש"י ז"ל להדיא דרוסתו בכמה רוחב לריך להאדים, (דאל"כ היה לו לשאול גם על הושט אס הוי דין דריסה כדון נקב דבעינן דוקא שיהיה מעבר לעבר או דבדריסה לא בעינן מעבר לעבר), וע"ז אמרו דהדר פשטה דזיהריה מקלי קלי ואזיל ולכן לא בעינן ברוחב רק משהו, וע"כ יש לומר דהיה פשוט להפר"ח דכל זמן שלא שלט מעבר אל עבר לא אמרינן שאס שלט הארס במשהו בעור החילון דליהוי כמו שהתפשט בכל החילון ונימא דזיהריה מקלי קלי ואזיל, דכמו שאס נדרסה בצשרה שלא כנגד איברים הפנימים לא אמרינן דזיהריה מקלי קלי ואזיל וליחסר משום שיתפשט הארס בכל הבהמה ויגיע גם לאיברים הפנימים, כ"כ בסימנין כ"ז שלא עבר הארס מעבר לעבר לא אמרינן זיהריה מקלי קלי ואזיל, רק בששלט מעבר אל עבר אז אמרינן דגם בקנה אף שנקיבתו בכאיור מ"מ דריסתו במשהו משום דזיהריה מקלי קלי ואזיל, אבל לא מקודם שעבר הארס מעבר לעבר ועיין: **סעיף ח עוף** הבא לפנינו ווארו מלוכלך בדם אין חוששין לספק דרוסה לבדוק כל החלל

לבדו במקום אחר, משמע להדיא דצבהמה לית לה תקנה ואמאי דהא יכול לשחוט למעלה או למטה מאותו מקום ולבדוק, אלא ע"כ חיישינן שמא במקום נקב קשית כיון דגמדה אפשר שהיה תחתית הושט למעלה צשעה ששה וה"ג כן במלוכלך ולע"ג עכ"ל. ואולי יש לומר בזה דהנה מקור דין זה דהמחבר הוא מחולין (דף כ"ח א') מההוא בר אוזא דהוה בי רבא אחא כי ממסמס קועיה דמא אמר רבא היכי נעביד נשחטיה והדר נבדקיה דלמא במקום נקב קשית נבדקיה והדר נשחטיה האמר רבה ושט אין לו בדיקה מבחוץ אלא מצפנים, וכמו שפרש"י ז"ל דהאי דושט אין לו בדיקה מבחוץ זהו לענין נקב, והתוס' שס' ד"ה אחא הקשו עליו מהא דאמרינן שס' (דף מ"ג א') שני עורות יש לו לושט נקב זה בלא זה כשר וא"כ כשניקב הפנימי היכי ידעינן אי נקב חילון או לא כיון (דס"ל לרש"י ז"ל) דאין לו בדיקה מבחוץ אפילו לענין נקב ודוחק לומר כגון שניקב הפנימי מחמת חולי ובחילון אין ניכר שום חולי עכ"ל, הרי שכתבו דלדעת רש"י ז"ל כל שהוא מחמת חולי ולא ניכר החולי בחילון אין חוששין כלל, והרא"ש ז"ל בפרק אלו טרפות סי' ד' הקשה קושיא זו על רש"י ז"ל ותיירך וז"ל וי"ל דמשכחת לה כגון שניקב ע"י חולי ורואין שלא שלט החולי כלל בחילון עכ"ל ולא כתב שזהו דוחק, וגם מהתוס' ז"ל משמע שהם מודים לעיקר הדין רק היה נראה להם שדוחק להעמיד הא דאמרו שני עורות יש לו לושט נקב זה בלא זה כשר דאירי באופן זה, וגם הרשב"א ז"ל בחדושי חולין (דף מ"ג) תירך כן דאירי שניקב מחמת חולי, ופשוט לפי זה דאס היה ידוע לך דהא דממסמס קועיה דמא היה מחמת חולי כגון שהיה שחין על העור מבחוץ וכדומה אז היה די אס היו בודקין את הושט מבחוץ וראו שאין בו חשש חולי, ורק התם היה החשש שמא נקב מחמת קוץ ומחט וע"כ אמרו דושט אין לו בדיקה מבחוץ, ולפ"ז יש לרקדק דהא הוי כמו ס"ס ספק אס הא דממסמס קועיה דמא הוא מחמת חולי והחולי לא שלט רק בעור ובשר בית הזואר ולא הגיע לושט, ואת"ל שהוא מחמת קוץ שמא לא ניקב עור הפנימי של הושט, והוה לן למימר שיבדקו את הושט מבחוץ וכשאין רואין חשש חולי שס' הו"ל להכשיר מטעם ס"ס, ולמה אלריך רב יוסף בריה דרבא שס' דנבדקיה לקנה ונשחטיה לקנה ולכשריה והדר להפכו לושט ולבדקיה מצפנים הלא היה די לבדקיה גם לושט מבחוץ, ואף די"ל דהוי כמו ס"ס משם אחד דלא הוי ס"ס כמש"ל סעיף ו' וגם הכא הוי רק כמו ספק אחד שמא ניקב הושט נקב מפולש או לא, מ"מ עדיין י"ל דהוי כמו ספק על הדורס וספק לא על דאמרינן לא על, וכמ"ש לעיל דעיקר הטעם הוא משום דהוי ס"ס שמא לא על ואת"ל על שמא לא דרם וכמו שכתב הש"ך בסו" נ"ז סקל"ב בשם הרשב"א וכן כתב הלבוש בעטרת זהב, ואף דגם זה הוא ס"ס משם אחד שמא נדרסה והשוף ושמא לא נדרסה מ"מ מתירין בס"ס כזה ומטעם שכתבתי לעיל משם ח"ד דהוי ספק בריעותא גופא דאס לא על לית כאן ריעותא כלל וע"כ דייגינן ביה דין ס"ס, וא"כ גם הכא יש לומר דהלכלוך הוא מחמת חולי שהיה בעור וכיון שהושט שלט מבחוץ ולא שלט ביה החולי הוי כמו ספק בריעותא גופא, אך על כרחין ל"ל דקון שכיה יותר מחולי וע"כ לריך בדיקה מצפנים נגד מקום המלוכלך, ודומה קלת למ"ש לעיל שס' בשם התוס' דע"כ חוששין לספק דרוסה משום דדרוסה שכיה, אבל מ"מ גם ספק דמחמת חולי איכא הכא ודי לן שנחמיר לאלרוכי בדיקה לושט מצפנים נגד מקום המלוכלך אבל לא לחשוש עוד דלמא איתרמי תחתית הושט למעלה בשעת שחיתה, ושפיר כתב הכו"פ שאס אינו מלוכלך רק מקלת הזואר גם צבהמה יש תקנה לשחוט למעלה

ממקום

(דף ל"ט) הביא דעת הרמב"ן ז"ל דכל יתר כנטול דמי וכתב ע"ז וז"ל ולי נראה שלא אמרו כל יתר כנטול עם מה שמחובר לו קאמר אלא כנטול הוא בלבד ממקומו וכל יתר שאלו אתה נוטל לבדו ממקומו טרפה אף זה טרפה כו' עכ"ל, ועכ"ז כתב הכא בשתי ורדות דכשרה, אלא ודאי דהכא בוורדות שאני דאף שבכל מקום אמרינן כל יתר כנטול דמי, היינו רק באבר שהוא בכל הבהמות, משא"כ עינוגיתא דורדא שאינו בכל הבהמות, דהלל אמרו בחולין (דף מ"ז א') דרב אשי סבר למיטרפיה ורק רב הונא מר בר אביא א"ל דכל הני חיווי ברייתא הכי אית להו וקרי לה טבחא עינוגיתא דוורדא, וזהו מ"ש הרשב"א בשם הגאונים ז"ל בטעם דבריהם שהתירו תרתי עינוגיתא דורדא משום דכיון דאיכא מינייהו דאית להו יתרת וחיון (ר"ל דכל עינוגיתא מקרי יתרת דהלל רב אשי סבר למיטרפיה כשהביאו לפנינו הריאה עם עינוגיתא דורדא) אלמא כל יתרת דכותה לאו טרפה ומה לי חדא מה לי תרתי, הרי מפורש בדבריו דע"כ מתירין הכא יתרת כיון שרואין אנו דחיון עם היתרת, ומשמע מדבריו אלו דכל יתר דאמרינן כנטול דמי תו לא חיי, אבל הכא שרואין אנו דחיון עם העינוגיתא, אף שהיא כיתרת מ"מ ביתרת כזה לא אמרינן כל יתר כנטול דמי שהוא כנקוב וכמש"ל, ולפי זה ממילא שיש לומר דגב בחסר כים שיש לחשוש לנקב שביראה כמ"ש מרן, מ"מ הכא בעינוגיתא לא חיישינן לכל זה, דהלל גם כל יתר הוא כנטול וכנקוב ועכ"ז בעינוגיתא לא חיישינן לזה, כ"כ לל נחוש גם לחסרון כים אף שיש בזה חשש נקב, וע"כ יש מקום למ"ש הרמ"א דבמקומות שמכשירין בשתי ורדות (ולא חיישינן להא דכל יתר כנטול דמי) גם כל אלו החלוקים (וחסר כים בכללן) ג"כ כשרים, והוא משום דכמו שאין חוששין להא דכל יתר כנטול וכנקוב דמי, כ"כ אין לחשוש גם לחסר כים וכמש"ל ועיין:

סעיף ה בהג"ה וכן אם נמלא אונא על גבי הריאה וגומא תחתיה וכשנפחין הריאה כל האונה נופלת לתוך הגומא ושוה לשאר הריאה כשרה דאין זה יתרת אלא פיטול הריאה ומאחר שיש לו גומא תחתיו לנוח בו אינו עתיד להתפרק כשאר יתרת וכשרה כו' ע"כ, וכתב בט"ז סק"י ז"ל ושוה לשאר הריאה, משמע דאם היה קלרה מהגומא דטרפה דאז לא הוי פיטול אלא יתרת עכ"ל, וכתב מרן ז"ל (ט"ו סק"י) קלרה מהגומא, בנקה"כ השיג דסוף סוף כיון דנח בגומא אין עתיד להתפרק עיי"ש, ולענ"ד כל שאנו דנין זה ליתרת אף באין סופו להתפרק טרפה מדין יתר וכמ"ש הש"ך בעלמו ס"ק ל"ט בשם הרמ"א (בד"מ), ובאמת לשון הרמ"א שכתב ומאחר שיש גומא תחתיו לנוח בו אינו עתיד להתפרק כשאר יתרת וכשרה לשון זה משמע דשאר יתרת היה אסור משום סופה להתפרק אבל באמת הא יתרת מזד עלמותה פסול וז"ע עכ"ל, ודבריו מבוארים דלהלן בסוף הסעיף כתב הרמ"א ז"ל יש אומרים דאם נמלא יתרת נגד חריץ הורדא דינו כמו פיטול בגומא (וכשרה כנ"ל) ואין לסמוך על זה רק בשעת הדחק והפסד מרובה ע"כ, והש"ך בסקי"ז הביא ע"ז מה שכתב הרמ"א בד"מ דאין לדמות יתרת נגד חריץ הורדא ליתרת שעל גבי הריאה וגומא תחתיה, וז"ל הד"מ אות י"א ולי נראה דלא דמיא דשאני פיטול שתחתיו גומא דטעמא דגומא לאו משום הגנה לחוד אלא שאם היה נופל תוך הגומא לא היה יתרת כלל אלא נתפלל מהריאה כו' אבל בשאר יתרת מאי מהני הגנת החריץ אי אמרינן כל יתר כנטול דמי ולכן נ"ל דאין לסמוך ע"ז הטעם ומ"מ המיקל לא הפסיד שהרי כמה גאונים מכשירים יתרת מקמא עכ"ל, הרי להדיא דהש"ך בעלמו כתב בשם הד"מ דביתרת לא מהני גומא כלל משום דכל יתר

נחקוס המלוכלך ולבדוק אחר השחיטה את הושט מצפנים נגד מקום המלוכלך. משא"כ ההם בסיומן כ"ג דשם אין ספק כלל שמא הדם שילא הוא מחמת חולי, דהא איירי שם ששחט בסכין ושהה בו ואינו יודע אם נגע בושט בסכין או לא, ההם חיישינן שפיר דלמא איתרמי תחתית הושט למעלה במקום שחיטה ושהה בו דהא ספק שמחמת חולי ליכא ההם כלל ועיין:

ועפ"ז יש מקום ליישב גם דעת הרמ"א בהג"ה שכתב ויש אוסרין כל עוף או בהמה דלוארה מלוכלך בדם, וע"ז כתב מרן ז"ל קשה לי הא בבהמה גם להמחבר אסור דליכא הקנה לבדוק צפנים דלמא במקום נקב שחט וז"ע עכ"ל, אבל לפי מ"ש דס"ל באמת להמחבר דגם בבהמה יש להכשיר בשאינו מלוכלך רק מקלת הלאחר אם שוחט למעלה ממקום הלכלוך ובדק אח"כ את הושט מצפנים נגד מקום הלכלוך, ע"כ שפיר כתב הרמ"א ז"ל דיש אוסרין כל עוף או בהמה דלוארה מלוכלך בדם דחיישינן לנקיבת הושט ואין אנו בקיאים ועיין:

סימן לה

סעיף ב בהג"ה הורדא דרכה להיות כים ואם לא נמלא לה כים או שיש לה כים ואינה מונחת בתוכו ואף כשמניחין אותה בתוכו חוזרת ויואלת ממנה כשנפחין הריאה טרפה, וכל אלו הדינין אינן אלא במקומות שנהגין להטריף בשתי ורדות או אין לה ורדא כלל אבל במקומות שמכשירין גם כל אלו החלוקים הם כשרים ע"כ, וכתב מרן ז"ל (סעיף ב' בהג"ה) גם כל אלו החלוקים הם כשרים, קשה לי בחסר הכים דטעם דטרפה דהכים הוא להגן מרחיפת הריאה עלה שלא תנקב ח"כ אף להמכשירים חסר ורדא מכל מקום יש לה ורדא וחסר הכים מגרע גרע דתנקב הורדא והוי נקיבת הריאה ז"ע. אח"כ ראיתי דעמד בזה בשמלה חדשה עכ"ל, ואולי י"ל בדעת הרמ"א ז"ל דאף דאין ללמוד חסר כים מחסר ורדא ומטעם שכתב מרן דחסר כים גרע טפי דתנקב הריאה, אבל מ"מ יש ללמוד חסר כים דכשרה ממה שמכשירין גם בגמלא שתי ורדות, דהלל אף קיי"ל כל יתר כנטול דמי ודעת הרמב"ן הוא שהוא כאלו נוטל היתר ומקומו עמו ודעת הרשב"א הוא כאלו נוטל היתר לבדו ממקומו, וא"כ גם הכא ביתרת הורדא יש להטריף לפי דעתם, דהן אם נאמר כדעת הרמב"ן שניטל היתרת ומקומה עמה והן אם נאמר כדעת הרשב"א דהיתרת לבדה ניטלה ממקומה מ"מ כשניטלה הא הוי ניקב הריאה וטרפה, ואף לדעת רש"י ז"ל כל יתר כחסר מעיקרו דמי ולא כניטל ביד, וכמו שמשמע מ"ש בחולין (דף נ"ח ב') ד"ה כנטול דמי וז"ל יתר אחד כחסר אחד והוי כבעלת רגל אחד וטרפה דהויא כשמוטת ירך בבהמה עכ"ל, (ושלש דעות אלו הביא הט"ז בסיומן כ"ה סק"ד ועיי"ש) מ"מ הו"ל להמכשירין האלו לחוש לדעת הרמב"ן והרשב"א דכל יתר כנטול ביד דמי וליאסר בשתי ורדות, ולפחות במקום שאין הפסד מרובה הו"ל לחוש לדעתם, וכן פסק הרמ"א בסו' מ"ג ס"ה לחוש לזה לענין אם נמלא כמין טחול בלד העב, ובאמת הרשב"א ז"ל בעלמו כתב בטה"א בית שני שער שלישי (דף ל"ו ב') וז"ל ולענין תרתי עינוגיתא דורדא רש"י ז"ל אסרה דאפילו חדא לא אכשרו אלא משום דכל הני עיזי ברייתא הכי אית להו אבל תרתי דלית להו טרפה, אבל הגאונים ז"ל התירוה ונראה טעם דבריהם דכיון דאיכא מינייהו דאית להו יתרת וחיון אלמא כל יתרת דכותה לאו טרפה ומה לי חדא מה לי תרתי כו' וכן נהגו להתיר אפילו בתרתי עכ"ל, הרי להדיא דאף דהרשב"א ז"ל שם בטה"א

יתר כנטול דמי, וא"כ איך כתב הכא הש"ך בנקה"כ להתיר גם אם קלרה מהגומא משום דאין סופה להתפרק, הלא מ"מ יתרת היא וכל יתר כנטול דמי, ולפי מה שהקשה מרן על הנקה"כ יקשה ממילא גם על הרמ"א ז"ל ממה שכתב הכא בהג"ה דאינו עתיד להתפרק כשאר יתרת וכשרה והתם בד"מ ב"א י"א אוסר ביתרת גם כשאין סופה להתפרק, אך אולי יש לומר ליישב דעת הרמ"א והש"ך בדרך זה, דהנה דעת גדולי האחרונים דכל ערפות הריאה גם חסרון אונות וחליף כולן הן מטעם נקובה וכמ"ש הת"ש והב"א והפ"מ, והביאו ר"יה לזה מהטור ריש סי' ל"ה שכתב ריאה שניקבה טרפה ומפרש תיכף דיני חליף וחסר, וכלשון הטור כ"ה לשון המחבר, וזהו גם דעת הדרישה דכל ערפות הריאה הוא מטעם נקובה, ופשוט קלת דאף דבמתניתין ריש פרק אלו טרפות (דף מ"ב א') תגן הריאה שניקבה או שחסרה, וא"כ מדתנן ניקבה וחסר"כ חסרה משמע דחסרה אינה בכלל ניקבה, מ"מ י"ל דכיון דקיי"ל דכל אבר שניקב במשהו טרפה כן אם נטל כולו טרפה בין שניטל בחולי או ביד או שנברא חסר, וכמו שכתב הרמב"ם בפ"ו מהלכות שחיטה הלכה כ' ובמחבר סי' נ' סעיף ב', ממילא כיון דתגן הריאה שניקבה טרפה תו לא לריך למיתני חסרה טרפה, אלא ודאי דהאי חסרה הוא כמ"ש התוס' שם ד"ה או שחסרה וז"ל מפרש בגמרא או שחסרה מבפנים, ולמ"ד חסרון מבפנים לא שמייה חסרון מפרש ניקבה לרבנן או שחסרה לר"ש דאמר עד שהניקב לבית הסנופונות ובחסרון כל שהוא מודה עכ"ל. אך פשוט דכל מה שכתבו האחרונים הג"ל זהו רק לדעת התוס' והטור והמחבר ושאר הפוסקים, אבל בדעת הרמב"ם אין לומר כן, רק הוא סובר דחסרון אונות וכדומה הוא בכלל או שחסרה דתנן במתניתין ולא בכלל ניקבה הריאה, וכמ"ש להדיא בפירוש המשנה וז"ל וענין החסרון הוא שאוני הריאה שלשה מן הימין ושנים משמאל ואם חסר מהם הרי הוא טרפה עכ"ל, וכן מוכח גם בחבורו בפ"ה מהלכות שחיטה דס"ל דחסרון אונה הוא בכלל או שחסרה, וז"ל לדעתיה דאף שגם הוא מודה דכל מקום שאם ניקב טרפה ה"ה אם נטל ביד או נברא חסר טרפה, מ"מ אין זה רק אם נטל או שחסר כולו אבל חסרון אונה אחת לא הוה ידעין מדין ניקבה הריאה, וע"כ לריך להנא למיתני ג"כ או שחסרה, אך בין לדעת הרמב"ם ז"ל דחסר אונת הוי טרפות בפני עלמה ואינה בכלל ניקבה, ובין לדעת הגי רבנותא דחסר אונה הוי בכלל ניקבה, יש להבחין הא דיתרת שלא בדרי דאונת טרפה טעמא מאי, דבשלמא לרבא דאמר בחולין (דף מ"ז א') דכל יתר טרפה אף בדרי דאונת פשוט קלת דהטעם הוא משום דכל יתר כנטול דמי וכמ"ש רש"י ז"ל שם ד"ה יתר, אבל לדידן דלא קיי"ל כרבא ביתרת בדרי דאונת וס"ל דכשרה א"כ מ"ט מטריפין שלא בדרי דאונת, ובשלמא להנהו רבנותא דס"ל דגם יתרת מקמא טרפה ורק יתרת בדרי דאונת כשרה, יש לומר לדעתם דקים להו לבעלי הש"ס דהכי ריביתיהו שיתוספו האונות במנינם בדרי דאוני, וכמו דנקטינן דאונת עליונה של ימין הסמוכה לגרגרת במינר החזה אלל הלאחר ממש התחתונה שהיא עליונה הסמוכה לזואר אם נמלא על גבה יתרת כטרפא דאסא כשרה מפני שכן דרכה ליפול (וכמו שכתב המחבר ריש סעיף זה), כמו כן י"ל דקים להו לחז"ל שהאונות היתרות שהם בדרי דאונת ג"כ דרכן בכך והכי ריביתיהו אבל בשאינם בדרי דאונת בין שהן מקמא ובין שהן מגבא אין דרכן בכך וע"כ אמרינן בהו כל יתר כנטול דמי, אבל לדעת הגהו רבנותא דמכשירים ביתרת מקמא לדידהו לא גיחא כ"כ לומר דס"ל דגם יתרת מקמא אורחיה הוא

והכי ריביתיהו, דא"כ איך עלה על דעת רב אשי למיטרף ההוא ביני ביני דאיתא קמיה וכמו שאמרו במס' חולין (דף מ"ז א') ההוא ביני ביני דאיתא לקמיה דרב אשי סבר רב אשי למיטרפה א"ל רב הונא מר בר ר' אבא כל הני חייו בריתא הכי אית להו וקרו לה טבחי עינוניתא דורדא, הלא אף שלא ידע דכל הני חייו בריתא הכי אית להו מ"מ היה ליה לאכשוריה דלא גרע משאר יתרת מקמא דאורחיה הוא, ולא גיחא כ"כ לומר דבזה גופא פליגי רב אשי ורב הונא מר, דרב אשי סבר דכל יתרת מקמא לאו אורחיה הוא ורב הונא א"ל דאורחיה הוא, דא"כ הו"ל לרב הונא להשיב ליה דכל יתרת מקמא אורחיה הוא, ומדהשיב ליה רק משום דכל הני חייו בריתא הכי אית להו וקרו לה טבחי עינוניתא דורדא, משמע דרק על זה לחוד השיב ומשום דכולהו הכי אית להו אכל לא על שאר יתרת מקמא, וא"כ מאי טעמא דהנהו רבנותא דמכשירין גם יתרת מקמא ולא אמרו בזה כל יתר כנטול דמי, וע"כ אולי יש לומר דאינהו ס"ל דכל יתר כנטול דמי לא שייך רק ביתר אבר שלם וכמו שאמרו בגמרא בחולין שם (דף נ"ב ב') ביתר רגל וכדומה, משא"כ ביתר אונות דכל הריאה כולה היא אבר אחת והאונות הן רק חלק ממנה בזה לא אמרינן כל יתר כנטול דמי, והא דקיי"ל דיתרת מגבא טרפה הוי הטעם משום דמתחכך בללעות וסופה להתפרק ולינקב וכמ"ש מהר"ך בהגהת מהרי"ו סי' ב' אות א' בשם מהר"ר אביגדור עיי"ש, ולפי זה יש לומר דמה שכתב הרמ"א בהג"ה כאן דמאחר שיש גומא תחתיו לנוח אינו עתיד להתפרק כשאר יתרת וכשרה, ומשמע להדיא מדבריו דכל האיסור של יתרת הוא מטעם שסופה להתפרק וכ"כ גם בד"מ תחלת אות י"א, זהו לדעת הנהו רבנותא דמכשירים יתרת מקמא ואין מטריפין רק יתרת מגבא וכמו שכתב בסוף סעיף ג' דבמדינות אלו המנהג להכשיר יתרת מקמא ואין לשנות המנהג, וזהו מה שכתב הש"ך כאן בנקה"כ דסוף סוף כיון דנח בגומא אין סופו להתפרק, אבל מ"ש הד"מ שם אות י"א דביתרת לא מהני הגנת חריץ משום כל יתר כנטול דמי, זהו לדעת הני רבנותא דמטריפין יתרת מקמא וכמו דמסיק שם הד"מ דמ"מ המיקל לא הפסיד שהרי כמה גדולים מכשירין כל יתרת מקמא כמ"ש לעיל עכ"ל, ומשמע להדיא מזה דמיירי בתחלה לזמן דאוסר יתרת מקמא, ולהנהו רבנותא דחסרי יתרת מקמא לדידהו שפיר י"ל דהטעם שמטריפין ביתרת הוא משום דכל יתר כנטול דמי וכמ"ש"ל, וקלת משמע כן מלבן הד"מ שכתב אבל בשאר יתרת מה מהני הגנת חריץ אי אמרינן כל יתר כנטול דמי, ולא כתב הא אמרינן כל יתר כנטול דמי ומשמע דאין זה ודאי ולפי דברינו הג"ל אחי שפיר, דכל מה שהשיג הרמ"א בד"מ שם הוא אמה שמלא בשם מהר"י מולין בגמלא יתרת נגד חריץ הורדא והכשיר משום שהחריץ מגין על היתרת, ודבריו הם למאן דאוסר יתרת מקמא, וע"ז כתב רמ"א מה מהני הגנת חריץ אי אמרינן כל יתר כנטול דמי, דלמאן דאוסר יתרת מקמא פשוט דס"ל דיתר כנטול דמי (משא"כ מאן דמתיר יתרת מקמא לדידיה לא ס"ל ביתר אונת כל יתר כנטול דמי רק הא דמטריפין ביתרת מגבא הוא רק משום דסופו להתפרק כנ"ל), וע"כ שפיר כתב רמ"א מה מהני הגנת חריץ אי אמרינן כל יתר כנטול דמי, דלאו לכ"ע אמרינן ביתר אונת כל יתר כנטול דמי וכמ"ש"ל, ולפי דברינו יש לומר דזהו כוונת מהרי"ל והביאו בספר בדק הבית שכתב וז"ל ובספר מהרי"ל כתב טעמא משום כל יתר כנטול דמי לפי שעתיד ליפסק ולינקב וינקב הריאה עכ"ל, ור"ל דמה שאמרו באונות כל יתר כנטול דמי היינו משום שיפסק וינקב

וינקב הריאה, והוא כמ"ש הרמ"א בהג"ה דהטעם שאסרו יתרת הוא משום דסופו להתפרק, ולפי"ז אינו מוכרח מה שהגיה בצדק הבית בדברי מהרי"ל הג"ל, ואפשר עוד לומר דגם מ"ש הרמב"ם ז"ל בפ"ח מהלכות שחיטה ה"ד וז"ל ואם היתה על גבה שהוא לעומת הללעות הרי זו טרפה שהיתר כחצר עכ"ל, ר"ל ג"כ דהטעם הוא משום שסופו להתפרק, וזהו מ"ש שהיתר כחצר היינו דסופו להיות חסר וינקב הריאה וכמ"ש מהרי"ל, ולכאורה היה מקום לומר דע"כ כתב שהיתר כחצר ולא כתב שהיתר כנטול דמי וכמו שאמרו בחולין (דף נ"ח ב') גבי יתר רגל וכנ"ל וכמו שכתב גם הוא בעלמו שם בהלכות שחיטה פ"ו ה"כ שכל היתר כנטול הוא חשוב עכ"ל, והבא שינה לשונו וכתב שהיתר כחצר בכדי לגלות דהטעם הוא משום דסופו ליחסר כשיתפרק האונא שעל גבה, אך באמת אין זה דקדוק כ"כ בדבריו דהלל להלן בפ"ח מהלכות שחיטה ה"א כתב ג"כ וז"ל וכן אם היתה יתירה רגל (טרפה) שכל היתר כחצר הוא עכ"ל, ובע"כ יש לומר דהא דשינה מלשון הש"ס שאמרו כל היתר כנטול דמי, משום דלדידה שויס הם אם ניטל ביד או שנכרה חסר וכמ"ש שם בפ"ו הלכה כ' הנ"ל, וע"כ כתב הרמב"ם שם בפרק ז' שכל היתר כנטול הוא חשוב והבא כתב שכל היתר כחצר הוא, אך מפני שכתב המשפטי שמואל סי' ק"כ וגם המגדול עוז כתב בדוכתי טובא שכל דברי הרמב"ם הם בתכלית הדיוק ויש לדקדק ולפלפל בדבריו כאשר תוכל לדקדק בגמרא עלמה (עכ"ל היד מלאכי בכללי הרמב"ם), ע"כ עדיין יש עוד לדקדק קצת בדבריו דבדין יתרת אונה שהוא בתחלה בפ"ח ה"ד כתב ואם היתה על גבה שהוא לעומת הללעות הרי זו טרפה שהיתר כחצר, ואח"ז בהי"א ביתר רגל כתב שכל היתר כחצר הוא, ולפי דקדוק הלשון הי"ל לומר בהיפוך בתחלה שכל היתר כחצר הוא ואח"כ היה די אם אמר שהיתר כחצר, וע"כ אפשר שטוב לדיוק בלשונו ולומר בדעתיה דכ"ל דיתר אונא אינו נכנס לכלל דכל היתר הוא כנטול וכחצר, רק הטעם הוא דסופו להתפרק ולחסור מהריאה, וע"כ לא כתב בזה כל היתר לשון כלל, משא"כ ביתר רגל דהוי באמת טרפה משום דכל היתר כנטול דמי וכמו שאמרו בגמרא שם ע"כ כתב הרמב"ם בזה לשון כלל שכל היתר כחצר הוא, אך גם אם לא נדקדק כ"כ בדבריו מ"מ כיון דמהרי"ל כתב דיתר הוא טרפה מטעם שסופו ליפסק ולינקב הריאה וגם הרמ"א ז"ל כתב הטעם משום שסופו להתפרק, ע"כ י"ל דגם הרמב"ם ז"ל כוננו שיתפרק ויחסר מהריאה ועיין:

סימן לו

סעיף ד ריאה שנשמע בה הצרה כשנפחין אותה כו' מושיבין אותה במים פושרין ונופחין אותה אם בלבוץ המים טרפה ואם לאו בידוע שקרום התחתון בלבד ניקב כו' וכשרה, הג"ה ואם שמו אותה פעם אחת במים חמים או קרים שוב אין לה בדיקה אפילו בפושרין ע"כ, וכתב בש"ך סק"ט וז"ל משמע הא מעיקרא מהני בדיקה אפילו האידנא כו' מיהו ל"ע דהא גבי סרכא בכסדרן קי"ל לקמן סי' ל"ט ס"ד דמאחר שאין לנו בקיאות בבדיקה טרפה והשתא הא התם לא נזכר הבדיקה בש"ס ואדרבה רוב הפוסקים והמחבר מכללם הסכימו דאין לריך בדיקה אלא דאנן קי"ל לחומרא אפ"ה מעריפין כו' א"כ כל שכן הבא שהבדיקה הוזכרה בש"ס ומוסכס מכל הפוסקים עכ"ל, וכתב מרן וז"ל (ש"ך סק"ט) דמאחר שאין לנו בקיאות בבדיקה, אינו מובן הא מה דקיי"ל שם לאסור למעלה מחליה היינו דדנין זה בכלל שיפולי ומדינא

לא מהני בדיקה עכ"ל, וגראה בכונתו דשם בסעיף ד' כתב הרמ"א בהג"ה וז"ל וי"א דאפילו בכסדרן לריך בדיקה שאין נקב בריאה ומאחר שאין לנו בקיאות בבדיקה כל מקום דאיכא ריעותא יש להטריף כל סרכא וי"א להכשירה אם היא מעיקר האונות עד חליין אפילו מפולש וכן נוהגין להכשיר כי האי בכסדרן כו' ע"כ, וס"ל למרן ז"ל דהטעם שמטריפין למעלה מחליין הוא משום דלא מקרי סרכא בכסדרן שהוא דוקא מחיתוך לחיתוך אבל למעלה מחליה מקרי שיפולי ולא מקרי בכסדרן, אך אולי י"ל בדעת הש"ך דס"ל שאין כן דעת הרמ"א בטעם הדבר, ומשום דבאמת יש להתבונן בדעת הרמ"א דהלל מה שהביא בתחלה די"א דגם בכסדרן לריך בדיקה הוא מהתוס' בשם ר"ג ועוד הרבה גאונים ומ"ש ומאחר שא"א בקיאות בבדיקה יש להטריף זהו דעת הסמ"ג והסמ"ק והג"מ והכ"ב וכמו שגרסם ברמ"א, ודעת הי"א שיש להכשיר מעיקר האונות עד חליין (ובלא בדיקה כלל) זהו דעת מהרי"ו, ולפי זה אם נאמר דדעת מהרי"ו שהכשיר בלא בדיקה למטה מחליין הוא מטעם דזה מקרי בכסדרן, והא דמטריף למעלה מחליין הוא מטעם דזה לא מקרי בכסדרן רק מקרי דהסרכא בשפולי, א"כ רחוק קצת שהרמ"א ז"ל יסמוך על דעת מהרי"ו נגד כל הני רבנותא דס"ל דגם בכסדרן לריך בדיקה ולדין שאין לנו בקיאות טרפה, ויפסק בדעת מהרי"ו דבכסדרן לא לריך בדיקה כלל רק דלמעלה מחליין טרפה משום דלא מקרי בכסדרן כלל, דבשלמא מה שהביא אחר זה להכשיר בקרום זהו ג"כ דעת כל הני פוסקים הנ"ל הסמ"ג וסמ"ק והג"מ והכ"ב, אבל הא דמכשיר למטה מחליין בלא בדיקה זהו רק דעת מהרי"ו לבד, וע"כ יש לומר דס"ל להש"ך ז"ל דהא דמחלק הרמ"א בין למטה מחליין ולמעלה מחליין אין הטעם דלמטה מקרי בכסדרן ולמעלה מקרי בשפולי ואינו בכסדרן, רק דתרוויביה כסדרן מקרי והחילוק הוא מטעם זה, דהא דבכסדרן אין לריך בדיקה לדעת המחבר ושאר הפוסקים המקילין הוא מפני דבכסדרן אין האונות מתפרדין זה מזה וע"כ אין לחשוב שיש שם נקב או שיתהווה שם נקב כיון שאין מתפרדין כלל, ודעת המחמירים דס"ל דגם בכסדרן לריך בדיקה הוא מפני דס"ל דגם בכסדרן יש לחשוב שמה נתפרדו זה מזה ולדין שאין לנו בקיאות בבדיקה טרפה, אך הרמ"א ז"ל הכריע בדעת מהרי"ו דלמטה מחליין בודאי שאין מתפרדין כלל וע"כ כשר בלא בדיקה וס"ל דגם כל הני רבנותא הסמ"ג והסמ"ק והג"מ והכ"ב יוכל להיות שהם מודים בזה דלמטה מחליין אין לחשוב כלל שמה נתפרדו, אבל למעלה מחליין דהתם פעמים שמתפרדין האונות זה מזה אף דמקרי בכסדרן מ"מ כיון שאין לנו בקיאות החמיר הרמ"א בדעת כל הני רבנותא דס"ל דגם בכסדרן לריך בדיקה ואנן לא בקיאות בבדיקה וע"כ יש להטריף וכמ"ש הלבו"ש סק"ז, אבל לומר דטעם דמהרי"ו הוא דס"ל דבכסדרן ל"ל בדיקה כלל והא דמחמיר למעלה מחליין הוא משום דזה לא מקרי בכסדרן, וא"כ פליג הוא על דעת הסמ"ג וסמ"ק והג"מ והכ"ב הנ"ל בזה (דהלא הם ס"ל להדיא דגם בכסדרן לריך בדיקה) זה לא נראה להש"ך דא"כ איך יסמוך הרמ"א על דעת מהרי"ו בזה נגד כל הנהו רבנותא וכמ"ל ועיין:

סימן לז

סעיף ה בהג"ה בועא שהיא תחת הורדא במקום הדק ויש שם סמפון טרפה דניכרת מעבר לעבר ע"כ, וכתב בט"ז סוף סקט"ז וז"ל וילא לנו מזה דבכל בועא בשיפולי שהיא כשרה אם חוט

משום שהאחר הכניס ידו ולא מלא טרפות ועדיין לא נתקבל עדות הראשון שאמר שהיתה טרפה, וא"כ למה נחוש לומר דשמא השני העבירה כשהכניס ידו או שהראשון העבירה בהולאת ידו הא לא איתחזק עדיין איסורא דבהמה זו כיון שבאו שניהם בב"א ולמה לנו לחשוש לזה ולאסור הבהמה, ובפרט שדעת המחבר בסימן א' סעיף י"א דע"א בהכחשה לאו כלום היא, וע"ז כתב הט"ז הטעם דע"כ חיישינן לחששות אלו לאסור הבהמה משום דעד אחד נאמן באיסורין בדבר המסור לידו, דכיון שהאמינוהו הבעלים ע"כ איהו מהימן שהיתה בה טרפות ותלינן שעברה ע"י הולאת והכנסת יד, דאם לא היה מקום כלל לתלות שעברה הסרסא בהולאת והכנסת היד אזי לא היה מהני לאסור מטעם שהאמינו הבעלים, משום שהיה לנו לומר דהבעלים לא האמינוהו רק כשלא תהא הכחשה בזה ולא כשאחר מכחישו, אבל השתא שיש מקום לתלות בהולאת והכנסת היד מהני שפיר הא שהאמינוהו הבעלים לאסור על פיו. כעת ראיתי שגם הח"ד בסי' קכ"ו סק"ב הקשה על המחבר למה יהא הלווק נאמן לאסור והוא ז"ל תירץ וז"ל נראה דהא דאין ע"א נאמן במקום חזקה היינו דוקא נגד חזקה מזוורת כגון לומר נתנסך יינך שהיין היה לו חזקה מזוורת להיתר ואז אינו נאמן רק משום שתיקת הבעלים דהוי כהודאה מש"ה כשהבעלים מכחישין מותר לכל אדם, אבל לומר שהבהמה טרפה שלא היה לה חזקה מזוורת להיתר כמ"ש התוס' חולין (דף י"א) נאמן ע"א, דהוי כמעיד בדבר דלא איתחזק היתרא ואפי' הבעלים מכחישין אסור לשאר אנשים שאינן מרחישין בצרי כיון דהאיסור לאו מטעם הודאת בעלים הוא רק מטעם נאמנות העד סמכינן אמאן דאחי לב"ד מקודם ואין הבעלים נאמנין בזה יותר משאר בני אדם כו' עכ"ל, וגם לפי דבריו יש ליישב דברי הט"ז כמ"ל ועיין:

סעיף ב ב"י סק"ג כתב וז"ל בילדותי ראיתי מעשה בטבח אחד מומחה בריאה שהיה עלם דק אחד ארוך קלת מונח על הריאה מבחוק והיה דבוק באורך לרחצה וקלף אותו ממנה ונפח בה ולא היה מבזבז והכשירה מטעם שהדוקים אומרים שמללעות הבהמה נקלף ונדבק בריאה שתחת הללעות ואח"כ ראיתי דין זה שגרפס בשם גדול אחד, ולי נראה דטרפה כיון שאפשר לו לנקוב הריאה צעי בדיקה מדין התלמוד כמו בריאה שהרגיש בה מחט בסימן ל"ו סעיף ע"ז ואנן אין בקיאין בבדיקה כמ"ש רמ"א סימן זה סעיף ד' וכפי מה שכתבתי בכל מידי דהכשר שלו תלוי בבדיקה מן הדין, ותו דיש לחוש שמא נקב גם במקום אחר וכן שמעתי ממהר"ם יפה ז"ל עכ"ל, וכתב מרן וז"ל (ט"ז סק"ג) ול"כ דטרפה, עיין במשבנות זהב סק"ג דנמלא עלם בחיך חלל הגוף ויש לתלות דמללעות הוא דכשר דלא דמיא למחט בחלל הגוף דהתם חיישינן שמא דרך וושט באה דרוב הגבלעים כן משא"כ כאן ולא חיישינן שמא נקב אחד מאיברים הפנימיים דמ"ש משבר שבלע עי"ש, ולענ"ד שגג בזה דהא להדיא מבואר בבי' ג"א דמחט בחלל הגוף אף אם ראינו שבה מן החוץ דרך דופן טרפה דחיישינן שמא ניקב אחד מאיברים הפנימיים, אלא ודאי דמה דמכשירין הכא בעלם דבוק בריאה הוא משום דאמרינן דמיד כשפירש מללעות בסמוך לו נדבק בו ולא היה מנדנד מעולם, ועיין בט"ז לקמן בסי' נ"ד ובמשבנות זהב שם, וא"כ בנמלא עלם בחלל הגוף י"ל דטרפה כיון דמנדנד חיישינן לנקב ואין הפרש בין עלם זה לבין מחט בחלל הגוף היכא שידענו שבה מבחוק דרך דופן אלא לפי החילוק דניקב בכח גרע והו תליא במחלוקת הרשב"א והר"ן במחט בכבד וחודה ילא לחוץ עיין בש"ך סי' מ"א סק"ח ולהר"ן דמטריף התם

בשר מקיף לריך לראות אם היא מתפשטת בריאה עד יותר מן ב' אלבעות משיפולי שאז טרפה מכח מעבר אל עבר ולריך להזהיר הבדוקים ע"ז עכ"ל, וכתב מרן וז"ל (ט"ז סק"ו) עד יותר מן ב' אלבעות, הוא תמוה דהא מ"מ במקום הסמפונות לא נראו מעבר אל עבר אלא בשיפולי הוא דנראית מעבר לעבר ודוק עכ"ל ודבריו מבוארין דלכאורה פשוט דהט"ז איירי דלמעלה מהב' אלבעות אינה ניכרת רק בעבר אחד דאם איתא דגם כס היא ניכרת מעבר לעבר א"כ מה לורך להט"ז לאשמועינן דין זה הלא מפורש הוא בתחלה בהג"ה דגם אם אינו כלל בשיפולי רק באמצע הריאה מ"מ טרפה כשניכר מעבר לעבר, אלא פשוט דהט"ז איירי בשלא ניכר למעלה מהב' אלבעות רק בעבר אחד, וא"כ איך למד הט"ז דין זה ממה שכתב הרמ"א בהג"ה בבעא שהיא תחת הורדא במקום הדק דטרפה, הלא לא דמי כלל דהתם במקום הדק דורדא יש סמפון והבעא ניכרת באמת מעבר לעבר וכמ"ש בהג"ה, משא"כ בדין זה דהט"ז דהבעא אינה ניכרת רק בעבר אחד, וכן תמה על הט"ז בת"ש סק"ג ושאר האחרונים, אך ראיתי בס' ב"א ב"ז סק"ד שכתב דהט"ז איירי באמת שהבעא ניכרת מעבר לעבר למעלה מהב' אלבעות, רק בכדי שלא נטעה לומר דכיון דעיקר הבעא היא למטה שלא במקום הסימפונות ע"כ אף שנתמשך מקלתה למעלה מב' אלבעות נגד הסימפונות מ"מ ניזול בחר עיקר הבעא ונכשיר אף שלמעלה ניכרת מעבר לעבר, קמ"ל הט"ז דלא אמרינן כן רק כיון דלמעלה מב' אלבעות ניכרת הבעא מעבר לעבר טרפה ועי"ש:

סימן לט

סעיף יד בורק שהוליא ידו ואמר טרפה ואח"כ הכניס אחר ידו ולא מלא טרפות הראשון נאמן ע"כ. וכתב בט"ז סק"ט וז"ל דשמא השני העבירה כשהכניס ידו בחוזק או הראשון העבירה בהולאת ידו ועד אחד נאמן באיסורין בדבר המסור בידו עכ"ל, וכתב מרן וז"ל (ט"ז סק"ט) וע"א נאמן באיסורין כו', משמע דבלא"ה לא היה נאמן כלל לאסור הבהמה דהוי נגד רוב בהמות כשרות, וקשה לי דא"כ בסעיף י"ז הקונה ריאה וכו' ואמאי נאמן לאחרים לאסור מה שקנו עכ"ל, ודבריו מבוארין דשם בסעיף י"ז כתב המחבר וז"ל הקונה ריאה ואמר שמלא בה סירסא במקום שהיא טרפה והמוכר אומר שהיתה במקום שהיא כשרה כיון שבאו שניהם בבית אחת לב"ד אין כאן עדות והרי זה כבהמה שנאבדה ריאה קודם שנבדקה ע"כ, ומשמע להדיא מדבריו שאם היה בא הקונה מתחלה היה נאמן לאסור לאחרים וכמ"ש הש"ך סק"ב, וע"ז הקשה מרן דאמאי נאמן הקונה לאסור לאחרים הלא רוב בהמות כשרות הן, אך אולי יש לומר עפ"י דברי הפ"י שכתב בפ' האומר בקדושין (דף ס"ג ב') דהא דלא מהימן עד אחד נגד החזקה היינו דוקא היכא דהוי חזקה גמורה דלא איתרע כלל דחזקה כוז עדיף גם מרובא משא"כ היכי שיש ספק גם בלא דברי העד כגון דאיתרע החזקה אז סמכינן אעד אחד, וה"ה לגבי רובא כיון דאיכא מיעוט המסייע לדברי העד אינו אלא כמזכר המיעוט מתוך הרוב וע"כ נאמן עד אחד ועי"ש, וא"כ גם הכא הא איכא מיעוט טרפות, ובפרט טרפות הריאה דהוי מיעוט המזוי וכמו שכתב רש"י ז"ל בחולין (דף י"ב א') ד"ה פסח דבריאה שכיח טריפתא, ע"כ שפיר מהימן עד אחד, ומה שכתב הט"ז דע"כ נאמן הראשון דעד אחד נאמן באיסורין בדבר המסור בידו ומשמע דאי לא הכי לא היה מהימן, פשוט קלת שלא אמר כן רק

הכא נמי טרפה ודוק עכ"ל, ודבריו מצוהרים דכיון
 דבמחט בחלל הגוף שידענו שזא מבחוח אף דלא שייך סם
 לומר שזא דרך הוושט ומ"מ טרפה א"כ גם עלם זה שזא
 מללעות כיון שהוא בחלל הגוף טרפה, ואף דכשזא מבחוח
 זאה זכח ועלם זה אינו זא זכח מ"מ לדעת הר"ן שמטריף
 במחט שנמלא בכבד וילא לחוץ בכל חופן אף שלא זאה
 זכח ודלא כדעת הרשב"א שמחלק זזה (עיין בר"ן פרק
 אלו טרפות סי' השל"ז ד"ה אי קופא לזר) יש להטריף
 גם בעלם זה שנמלא בחלל הגוף וע"כ לדעתיה שגג הפ"מ
 זזה, אף אולי יש לומר זדעת הפ"מ זדאמת הוא בעלמו
 מסיק זדין זה בזסק"ג ס"ס וז"ל ומיהו זה זיש לתלות
 שמללע הוא הא ניכר שממקום אחר הוא כמו עלם של
 דגים ודאי לא גרע ממחט בחלל הגוף וכדאמרן וזה פשוט
 עכ"ל, ומשטחיות לשון זה שכתב הא ניכר שממקום אחר
 הוא משמע קלת דאף שזא מבחוח מ"מ טרפה ומטעם
 שכתב דלא גרע ממחט בחלל הגוף, ושם טרפה אף שניכר
 שזא מבחוח וכמ"ש מרן ז"ל, וניחא קלה לומר כן יותר
 משנאמר דהפ"מ שזח דין זה דמחט שזא מן החוץ ג"כ
 טרפה, ומ"ש מרן דהרשב"א והר"ן נחלקו היכא דלא ניקב
 זכח דלהרשב"א כשרה ולהר"ן טרפה, הנה מהר"ן ז"ל
 משמע דעיקר פלוגתתן הוא רק בזילא המחט לחוץ זזה
 נחלקו הרשב"א והר"ן, אבל בעלם הסברא לחלק זין ניקב
 זכח וזין ניקב שלא זכח לא נחלקו, דהרי"ף ז"ל בפרק
 אלו טרפות ס"ס כתב וז"ל ומחטא דאשתכח זחיהוכא
 דכזדא אי קופא לזר נקובי נקיב וטרפה ואי קופא לגו
 דרך סימפוגא נקט ואתא וכשרה ע"כ, וע"ז כתב הר"ן
 וז"ל ואי קופא לגו אס ראשה העב נחזא זחוך הכבד
 וחודה וילא לחוץ חלל הבהמה ודאי סימפוגא נקט ואח"כ
 נקב חודה את הסימפון וילא לכבד וממנו לחוץ, ומקשו
 הכא ונהי דדרך הקנה נכנסה מ"מ כיון שחודה וילא לחוץ
 היאך כשרה ליחוש שזא זחודה נקבה אחד מן האיברים
 שנקובתן זמשהו וכדאמרינן זקוץ עד שתינקב לחלל כו'
 תירץ הרשב"א ז"ל שלא אמרו אלא זקוץ שנוקב זכח
 מבחוח ונכנס מזוחק ומשום הכי חוששין שזא עם כניסתו
 זדוחק נקב אחד מן האיברים שנקיבתן זמשהו אבל במחט
 שהוא נכנס זנחת אין חוששין לכך, וראיה לזכר דהא
 נשתברו מיעוט ללעותיה כשרה ולא חלקו זין השברים
 כלפי חוץ או כלפי פנים ולא חיישין שזא ראש השברים
 נקבו אחד מן האיברים הפנימים אע"ג זקוץ חיישין
 ומן הטעם שכתבנו, אבל יש מי שכתב דאלו וילאה חודה
 של מחט לחוץ אפילו דרך קנה אתאי טרפה מזדאמרינן
 זקוץ עד שתינקב לחלל וכי אמרינן קופא לזר וקופא לגו
 כלפי גו קאמרינן עכ"ל, וא"כ כיון שלא תירץ הר"ן לדעת
 השניה הא דנשתברו ללעותיו כשרה ולא חיישין שזא ראש
 השברים נקבו אחד מן האיברים הפנימים שנקיבתן זמשהו
 וזקוץ חיישין לזה, משמע מזה דגם היש מי שכתב ס"ל
 לחלק זין קוץ שניקב זכח וזין נשתברו מיעוט הללעות
 שלא זא זכח, רק שהם מחלקים זין נשתברו הללעות
 שהם מונחים זמקום אחד וזין מחט שזכבד שיולא לחוץ,
 דכיון שמתנדנד הכבד זחוך העוף עם המחט חיישין
 שהמחט ינקוב אחד מן האיברים הפנימים, ואף שחילוק
 זה אינו מפורש זדעת היש מי שכתב מ"מ הלא אינו
 מפורש גם כן שהם חולקים ולא ס"ל מ"ש הרשב"א לחלק
 זין זא זכח וזין שלא זא זכח, רק סתמה כתבו דאלו
 וילאה חודה של מחט לחוץ אפילו דרך קנה אתאי טרפה
 מזדאמרינן זקוץ עד שתינקב לחלל כו', וע"כ עוב יותר
 שנאמר שהם מחלקין זין היכא שמתנדנד וזין שאינו
 מתנדנד, כי היכי דלא תקשה עלייהו מהא דנשתברו מיעוט
 הללעות, אבל אס נאמר שהם חולקים ואינן מחלקין כלל

סימן ז

סעיף ב נקב (הלז) ולא הגיע לחלל אס מחמת חולי
 כשרה ואס זקוץ או זמחט טרפה ע"כ,
 וכתב זש"ך סק"ג וז"ל ולא הגיע לחלל אפילו ניקב נקב
 מפולש מזד לזד ולא ניקב לחללו כשרה כ"כ הב"ח וע"ש
 עכ"ל, וכתב מרן וז"ל (סימן מ' ש"ך סק"ג) כ"כ הב"ח
 וע"ש, וכ"כ להדיא הר"ן זמתניתין דואלו כשרות, אולם
 מדבריו הטור סימן כ"ז שכתב ואין הכבד דומה ללז
 והקורקזן שהלז והקורקזן בכל מקום שישתנו טרפה אפילו
 זמשהו עי"ש, ואס ס"ל כהר"ן זמשכת דהלז כשר אס
 נשתנה שלא כנגד החלל דדמי לכבד שלא כנגד מרה וז"ע
 ואחר זמן רב מזאתי בזספר משזלות זהב סימן כ"ז שהרגיש
 זזה עי"ש עכ"ל, הנה מה שכתב מרן זחתלה שכ"כ הר"ן
 להדיא כו', גם הש"ך זנקה"כ כתב וכ"כ הר"ן זמשהו
 דאלו כשרות עי"ש, ומה שכתב מרן אולם מדברי הטור

כו'

כו' פשוט דאין כוונתו להוכיח מהטור דלא ס"ל כהר"ן
בעלם הדין וסבירא ליה דבלב אס ניקב מלד לנד אף שלא
ניקב לחללו ג"כ טרפה, דזהו כמעט דבר שא"א כיון
דמפורש במתניתין חולין (דף נ"ד א') שאס ניקב הלב
ולא לבית חללו כשרה, וכן כתב גם הטור ריש סימן מ'
ואס לא הגיע הנקב לחללו כשרה עכ"ל, והלא גם אס
נקב מלד לנד שלא כנגד החלל מ"מ הא לא ניקב לחללו
וכשרה, אלא קרוב לומר דכוונת מרן לדקדק על הטור
במה שכתב שם בסיומן נ"ב בצפלה לאור ונחמרו בני מעיה
ונשתנו טרפה אפילו במשהו וז"ל ואין הכבד דומה ללב
וקורקבן שהלב והקורקבן שישתנו אפילו במשהו טרפה
וכבד אין השינוי אוסר בו אלא אס כן נשתנה כנגד המעים
עכ"ל, והתם בנשתנו מחמת האור אף שהשינוי מראה
פוסלת במשהו מ"מ אינו דומה לארס דדרוסה, דהתם
גבי דרוסה אמרינן שמתפשט הארס גם מלמטה ומלמעלה
והכא בנשתנה מחמת האור אינו פוסל אלא כנגד החלל
כמו בנקב, רק דנקב בעינן שיגיע הנקב עד החלל רק
ובצפלה לאור לא בעינן שיגיע השינוי מראה עד החלל רק
כנגד החלל לבדו די לאסור וכמ"ס הב"ש שם, וע"כ
בשלמא אס היה הדין שבלב וקורקבן טרפה גם אס נשתנו
שלא כנגד החלל אז היה מקום לדברי הטור שכתב ואין
הכבד דומה ללב וקורקבן שהלב והכבד בכל מקום שישתנו
אפילו במשהו טרפה וכבד. אין השינוי אוסר בו אלא
נשתנה כנגד המעים, אבל כיון דגם בלב וקורקבן
בעינן שישתנו כנגד החלל א"כ במה נשתנו מהכבד,
דכבד בעינן כנגד המעים ובלב וקורקבן בעינן כנגד
החלל ולפי"ז הס דומים זל"ז, ואיך כתב הטור שאין הכבד
דומה ללב וקורקבן, וזהו מה שגראה בכוונת מרן בקושייתו
כאן, ואף דפשטיות ליטעא דמרן משמע יותר שכוונתו
לומר שהטור חולק על הר"ן מ"מ רחוק קלת לומר כן
בכוונתו וכמ"ס, ובפרט שהוא בעלמנו כתב שלאחר זמן
רב מלא במשפלות זהב סו' נ"ב שהרגיש בזה, ושם במ"ז
סק"ד כתב וז"ל והוי יודע שמ"ס הטור דכבד אינו כלב
וקורקבן דכ"מ שהוריקו טרפה וכבד דוקא נגד בני מעים
כו' ה"ה לב אס הוריק למטה מחללו שאפילו ניקב מעבר
לעבר שם אין טרפה כמ"ס הב"ח בסיומן מ' הביאו הש"ך
שם כו' עכ"ל, הרי להדיא שלא כתב שהטור חולק על דין
זה דבעינן דוקא כנגד החלל גם בלב, רק העיר דהא
שכתב הטור בלב דכ"מ שהוריק טרפה לאו דוקא הוא
דה"ה בלב אס הוריק למטה מחללו כשר, וע"כ נראה
דגם כוונת מרן הוא רק לדקדק על הטור וכמ"ס, אך אולי
יש לומר בישוב לשון הטור דהתוס' ז"ל ריש פרק אלו
טרפות כתבו בד"ה ניקב הלב לבית חללו וז"ל בשאר נקובי
לא חילטריך למיתני לבית חללו שהן דקין ופשיטא שאין
נקב חשוב בהן כלל אס לא ניקב לבית חללו אבל לב שהוא
עב סלקא דעתין שאס ניקב בעומק שהוא חשוב ניקב כו'
עכ"ל, ופשוט קלת דהא דלא קתני להלן (בדף נ"ו א')
במתניתין דאלו טרפות בעוף ניקב הקורקבן לבית חללו
רק קתני התם ניקב הקורקבן, הוא משום דקורקבן אינו
עב כ"כ כמו הלב, או משום דכלל קורקבן נכלל גם הכיס
שלו וע"כ אין לטעות שם כ"כ ולסבור שאס ניקב בעומק
יהא חשוב ניקב אף שלא הגיע לחלל, כיון שאס ניקב
מבחון ע"י חולי עדיין כל הכיס קיים ולכן ממילא ידעינן
דבעינן שינקב עד החלל, ומפורש אמרו בגמרא (דף מ"ג
א') דאס ניקב הקורקבן ולא ניקב הכיס וכן להיפך כשר
ואינו טרפה עד שינקבו שניהם וכן נפסק בכל הפוסקים,
ולפי זה יש לומר כיון שהטור כתב בריש סו' נ"ב וז"ל
נפלה לאור ונחמרו בני מעיה ונשתנו כגון לב וקורקבן
וכבד שדרכן להיות אדומין ונשתנו והוריקו או המעים

שדרכן להיות ירוקין ונשתנו והאדימו טרפה אפילו במשהו
מהם נשתנו אפילו לא הגיע לחלל שכיון שלקו מחמת
מכות אס סופן לינקב עכ"ל, א"כ מאחר שכתב דטרפה
מהטעם שסופן לינקב ממילא ידעינן שאין אוסר אלא כ
נשתנו כנגד החלל, וכמו ניקב שאינו טרפה אלא א"כ
הגיע הנקב לחלל, וזהו מ"ס הטור אפילו לא הגיע לחלל
ולא כתב אפילו שלא כנגד החלל, משום דבאמת בעינן
דוקא שיהיה ההשתנות נגד החלל רק דטרפה אפילו שלא
הגיע לחלל אבל הוא נגד החלל, וע"כ גם מה שכתב הטור
אח"ז ואין הכבד דומה ללב וקורקבן שהלב והקורקבן בכל
מקום שישתנו אפילו במשהו טרפה, פשוט קלת דר"ל
בכ"מ שישתנו נגד החלל וכמ"ס בפתחה אפילו לא הגיע
לחלל, ולא חילק הטור בין לב וקורקבן ובין הכבד אלא
בדבר זה שהלב והקורקבן כ"מ שישתנו נגד החלל טרפה
ובכבד בעינן דוקא שישתנה נגד המעים, וכמו שמסיק
הטור ע"ז וז"ל ואין אוסרו מחמת עלמנו שהרי אפילו ניטל
כולו כשר אלא שאנו אומרים כיון שלקה כנגד המעים
אפילו בכל שהוא ודאי לקו גם הבני מעים כו' עכ"ל,
וזהו עיקר חילוקו שהלב והכבד טריפותן מחמת עלמס
וע"כ בכ"מ שישתנו כנגד החלל טרפה, אבל הכבד טריפותו
מחמת המעים ע"כ אינה טרפה אלא כ נשתנה כנגד
המעים ועיין:

סימן מד

סעיף ב לקתה הכוליא כו' או שנמלא בה מים
עכורים או סרוחים הרי זה טרפה
והוא שיגיעו עד הלובן אבל אס נמלאו בה מים זכים
כשרה אפילו הגיעו ללובן שבה כו' ע"כ, וכתב בע"ז
בסק"ח וז"ל אפילו הגיעו ללובן כו' משמע אפילו בלובן
עלמנו וקשה ממ"ס ב"י בשם הגהת אשיר"י שכוליא של איל
נמלא בשפיר"א ולא היה לה בשר כלום אלא היתה מים
ללולים רק שבמקום הלובן היתה שלימה והכשיר עכ"ל,
משמע דאס הגיעו מים זכים ללובן טרפה וזה אינו דאמאי
נחמיר במים זכים טפי מניקב ונחתך דהוכחנו לעיל דכשר
אפילו הם בלובן עלמנו וכאן במים זכים הגריכו שיהיו כל
הלובן בשלימותו והלא ק"ו דמה ניקב או נחתך דפוסל
בריאה ואפ"ה כשר בלובן הכוליא מים זכים שכשרים בריאה
למה יאסרו בלובן אפילו במקלותו עכ"ל, וכתב מרן וז"ל
(ט"ז סק"ח) מים זכים שכשרים, האי ק"ו פריבא הוא
דמוגלא יוכיח דכשר בריאה ופוסל בכוליא עכ"ל, אך אולי
יש לומר דמה שכתב הט"ז מים זכים שכשרים בריאה ר"ל
שכשרים בריאה גם כשהם בתרתי בועי דסמיכי אהדדי,
דאף דתרי בועי דסמיכי טרפה מדין הש"ס מ"מ כשהם
במים זכים כשר לדעת כמה פוסקים וכמ"ס הרמ"א בהג"ה
בסיומן ל"ז סעיף ג' וכתב שיש לילך בזה אחר המנהג או
לפי ענין ההפסד ושעת הדחק ע"כ, וכיון שכשרים בריאה
גם בכה"ג למה יאסרו בלובן כוליא אפילו במקלותה,
ובתרתי בועי אין לומר מוגלא תוכיח שכשרה בריאה,
דבאמת מוגלא בתרתי בועי טרפה מדין הש"ס ועיין:

סימן מד

סעיף א חלב שור וכשב ועז אוסר ושל שאר מינים
מותר כו' חלבו אוסר ע"כ, וכתב בע"ז
סק"א וז"ל בטור כתוב דין בהמה טמאה ונפל דבשרם
אוסר ואין בהם אוסר חלב ונ"מ לענין מלקות ולא היה
לעור לכותבם (כיון דאוסר בכל גווני ומלקות בזמן הזה
ליבא) כמ"ס ב"י כו' ע"כ נראה דנ"מ לגודר הנאה מכל

דבר שאסור משום חלב שנדע במה הוא אסור כו' ומשום הכי ניחא דלא כתב הטור גבי גיד דאינו נוהג בטמאה כמ"ש במתניתין דלדין אין כ"מ מזה דבזה לא שייך נודר הנאה מגיד דלרמב"ם (ל"ל דליש פוסקים כן הגיה מרן ז"ל) בלא נדר נמי אסור בהנאה גיד הנשה זה כ"ל נכון עכ"ל, וכתב מרן ז"ל, בא"ד (בט"ז סק"א) אסור בהנאה גיד הנשה, זה תמוה דא"כ נ"מ בפשוטו לענין היתר הנאה בגיד דבהמה טמאה עכ"ל, ודבריו מבוארים דאדרבה לפי דברי הט"ז היה לו להטור לכתוב דאיסור גיד הנשה אינו נוהג אלא בטמורה ולא בטמאה דהא נ"מ לענין דינא דבהמה טמורה אסור הגיד בהנאה ולא בטמאה, אמנם גם הפ"מ במ"ז סק"א הקשה על הט"ז כקושית מרן וטובן דבריו בתיורו כן הוא דהטור חשב לשתי הדיעות ולא החליט לגמרי כדעת האוסר גיד הנשה בהנאה, וע"כ לא הזכיר כלל הא דאיסור גיד נוהג בטמורה ואינו נוהג בטמאה, דאם לאשמעינן הנ"מ באוסר על עלמו גיד הנשה בהנאה שאינו אסור רק בגיד הנשה של טמורה ולא של טמאה, בזה לא היה ניחא ליה כמ"ש הט"ז דגם אם לא אסר על עלמו בהנאה ג"כ יש לאסור גיד הנשה בהנאה מרחשש לדעת האוסרים גיד הנשה בהנאה, ואם לאשמעינן דרק גיד הנשה של טמורה אסור בהנאה ולא של טמאה ג"כ לא ניחא ליה דלא ראה להחליט שגיד הנשה אסור בהנאה ועי"ש :

סעיף ב' אין מולחין הבשר קודם שיסירו החוטין והקרומים האסורים וגיד הנשה ואם מלחם מסירם אחר כך ומבשל הבשר ויש מי שאוסר עד שיסיר ממנו כדי קליפה ע"כ, וכתב מרן ז"ל (סעיף כ') עד שיסיר ממנו כדי קליפה, לקמן סו' ק"ה ס"ט פסק המחבר דבעי נטילה ובפמ"ג ס"ט עמוד בזה דדברי המחבר סתרי אהדי עי"ש עכ"ל, והוא דשם בסעיף ט' כתב המחבר ז"ל מליח שאינו נאכל מחמת מלחו דינו כרותח ומפליט לאסור כדי קליפה ואם הוא שומן הגיד וקנוקנות שבו והקרומות יש להחמיר ולהלכיס נטילת מקום כו' ע"כ, הרי להדיא שמלריך שם כדי נטילה, אך חולי יש לומר כדעת המחבר, דהרשב"א בתה"א בית רביעי שער א' (דף ז"ה) כתב ז"ל הלכך שמעינן מיהא דכל איסור שאינו מפעפע כשמנו של גיד וכל הקרומות האסורין וכן חלב של בהמה כחושה אם נמלחו או נללו עם הבשר אינו לריך אלא קליפה בעלמא והשאר מותר כו' עכ"ל, וכן הוא דעת הר"ן בפרק גיד הנשה סו' תתל"ד על הרי"ף ז"ל שהביא שם הא דאמרו בגמרא שם (דף ז"ז א') בגדי שללאו בחלבו ואתו שיליהו לר' יוחנן ואמר קולף ואוכל עד שמגיע לחלבו משום דכחוש היה, והר"ן ז"ל האריך בזה ולבסוף כתב ז"ל אכל אי כחוש הוא קי"ל כר' יוחנן דאמר קולף ואוכל עד שמגיע לחלבו ודעת המפרשים דבשומן של גיד ל"ש שמן ול"ש כחוש קולף ואוכל עד שמגיע לשמנו דלא אמרו מפעפע אלא בחלב דוקא אבל בשמנו של גיד לא וכן נראה לשון הגמרא עכ"ל וכן פסק גם בפרק כל הבשר ד"ה דג טמא שמלחו עם דג טהור עי"ש וכן הוא דעת הרא"ש בפרק גיד הנשה סימן כ"ד, אבל דעת הרא"ה ז"ל (הובא בר"ן פרק כל הבשר שם) שלריך נטילה במליחה, והב"י בסו' ק"ה ד"ה ולענין הלכה כתב ז"ל וכבר נתבאר שכל זה דוקא בחלב ממש אע"פ שהבשר שנללה או נמלח עמו הוא כחוש א"ל שומן גיד וקנוקנות שבו וקרומות אינם מפעפעים ובקליפה שגי להו כו' עכ"ל, הרי להדיא דלענין דינא פסק הב"י דסגי בקליפה וכדעת הרשב"א והר"ן והרא"ש הנ"ל, וכמו שכתב הכא בסעיף כ' בשם יש מי שאוסר, ולפי"ז פשוט קלת דמה שכתב בסו' ק"ה ס"ט להלריך כדי נטילה הוא רק

לחמורא לחוש לדעת הרא"ה שמלריך כדי נטילה אבל לא לענין דינא, וזהו שדקדק שם בלשונו וכתב יש להחמיר ולהלכיס נטילת מקום וכנ"ל, ודוקא בדבר שיש בו שמנונית קלת וכמו שכתב"ש ואם הוא שומן הגיד וקנוקנות שבו והקרומות, אבל לא בדבר כחוש לגמרי דבזה לא החמיר להלריך נטילה רק סגי בקליפה, ואף דעת הרא"ה הוא להלריך כדי נטילה גם בדבר שאין בו שום שמנונית מ"מ לא חשב הב"י בזה להחמיר כדעתיה רק בדבר שיש בו קלת שמנונית, וכן משמע קלת דעת הר"ן שמחלק בזה, דבפרק כל הבשר שם הביא דעת הרא"ה ז"ל דמלריך נטילה והר"ן כתב שאינו מודה לו בזה, ובפרק גיד הנשה שם גבי אהו אטמאה דאימלחן בי ריש גלותא בגידא דנשיא כתב שם הר"ן ז"ל רבינא אסר דסבר דמליח כמבוסל ואסר להו משום שמנו של גיד כל שאין בבשר ששים כו' ורצ אחא שבי דס"ל דמליח הרי הוא כרותח דללי ובקליפה או בנטילת מקום שריא כו' עכ"ל, ולא החליט דסגי בקליפה לחוד רק כמסתפק בדבר, ונראה משמע דמשום דהתם יש שמנונית קלת משמנו של גיד ע"כ כתב כמסתפק דלריך קליפה או נטילת מקום, אבל בדבר שאין בו שום שמנונית כתב בפרק כל הבשר שאינו מודה להרא"ה, והא דלא כתב המהבר גם הכא דיש להחמיר ולהלריך נטילת מקום זהו משום דסמיך אמה שכתב להלן בסו' ק"ה דהתם הוא עיקרי דינים מאיסור שנתערב בהיתר וכללי כבש וכלי ומליחה, וכמו שלא כתב הכא דאם הבשר שנמלחו הגידים והקרומים עמה הוא שומן דאז אסור עד ששים מדינא וגם אם יש ששים מ"מ לריך לטול כדי נטילה ולפחות כדי קליפה מהבשר שנגע בהן וכמו שכתב שם בסו' ה"ה ס"ט, וזהו ודאי משום דסמיך אדהתם דשם הוא עיקר מקומו, ובוה מיושב קלה ג"כ הא דהכא הביא בראשונה דעת הרמב"ם ז"ל דלא מלריך גם קליפה רק שאם מלחם עם החוטין והקרומים האסורים מסירם אח"כ ומבשל הבשר בלא קליפה כלל, ודעת המלריכים קליפה כתב רק בשם יש מי שאוסר, והתם לא הזכיר כלל דעת הרמב"ם וכתב להחמיר ולהלריך נטילת מקום, מכל זה משמע כמ"ש דלמעשה סמיך המחבר אמה שכתב להלן בסימן ק"ה דשם הוא עיקר מקומו ועיין :

סימן סז

סעיף ג' השובר מפרקתה של בהמה אסור לאו"ל מבשרה חי אח"כ מולחו יפה ועל ידי מליחה מותר אפילו לקדרה ולללי מותר אפילו בלא מליחה, הג"ה ונהגו להחמיר לחתכו ולמולחו אף בללי ע"כ, וכתב בש"ך בסק"ז ז"ל ונהגו להחמיר כו' הוא עפ"י גירסת רש"י ובעל העיטור דמליחה לא מהני לא לקדרה ולא לללי כמ"ש הר"ן כו' וס"ל להר"ב דחתיכה ומליחה מהני מיהא לכ"ע אפילו לקדרה דלא גרע מנלרר הדם מחמת מכה דבסעיף ד' כו' עכ"ל, וכתב מרן ז"ל (ש"ך סק"ז) דלא גרע מנלרר הדם, הוא תמוה דודאי גרע דבנלרר הדם לללי לא צעי חתיכה והכא גם לללי צעי חתיכה ומליחה עכ"ל, ודבריו מבוארים דשם בסעיף ד' כתב המחבר ז"ל נלרר הדם מחמת מכה אסור לבשלו עד שיחתוך המקום וימלחנו יפה אבל מותר לללותו בין בשפיד בין על גבי גחלים אפילו בלא חיתוך ומליחה ע"כ, והרמ"א ז"ל לא הגיה כלל דאין זה ומשמע להדיא דמסכים לזה, ולפי זה הכא בשובר מפרקתה של בהמה חמיר עפי מהתם בנלרר הדם דהכא מלריך הרמ"א לחתכו ולמלחו אף לללי והתם לא לריך חיתוך ומליחה כלל, אך בכדי שלא נשוה

נשוה להש"ך טועה דהוא בעלמו הזכיר בתוך דבריו מהא דלהלן סעיף ד' וכתב דהכא לא גרע מהתם וזאתה התם גרע טפי, ע"כ אולי יש ליישב דעתו בדרך זה, דזאתה יש לדקדק עוד קצת בדבריו דהוא ז"ל כתב דמה שהחמיר הרמ"א ז"ל לחתכו ולמולחו אף לללי הוא עפ"י גירסת רש"י ובעל השיטור דמליחה לא מהני לא לקדרה ולא לללי וכמ"ש הר"ן כו' וס"ל להר"ב דחתיכה ומליחה מהני מיהא לכ"ע אפילו לקדרה כו', והלא מדברי הר"ן שם גבי השובר מפרקתה של בהמה משמע לכאורה דלגירסת רש"י ז"ל לא מהני גם חתיכה ומליחה כלל, דהכי איתא שם בגמרא (דף ק"ג א') אמר שמואל משום ר' חייה השובר מפרקתה של בהמה קודם שתלא נפשה הרי זה מכביד את הבשר וגזול את הבריות ומזליע דם באיברים, איבעיא לכו הוהיל וגבלע דם באיברים מי שרי למיכל מיניה באומלא או לא תיקו, זו היא גירסת רב אלפס ז"ל ועפ"י גירסא זו אין איסור רק לאכול באומלא היינו בשר חי בלא מליחה אבל במליחה שרי אף לקדרה ולללי שרי גם בלא מליחה, דע"י מליחה ולליה יולא הדם שפיר וזה לא איבעיא לכו כלל רק האיבעיא היה לאכול באומלא אי שרי או איסור ועלתה בתיקו וע"כ איסור רק לאכול באומלא, ועפ"י גירסא זו כתב המחבר דאיסור לאכול מבשרה חי וע"י מליחה מותר אפילו לקדרה ולללי מותר אפילו בלא מליחה, אבל רש"י ז"ל גרים הכי איבעיא לכו היכי קאמר מכביד את הבשר וגזול את הבריות משום דמזליע דם באיברים הא לדידיה שפיר דמי או דלמא לדידיה נמי איסור תיקו ופרש"י ז"ל או דלמא לדידיה נמי איסור ותיתי וכו' אינו יולא ואוכל דם עכ"ל, ומשמע מדבריו דאין עוד שום היתר בזה וכמ"ש דמזליע דם ושוז אינו יולא, וכן כתב שם הר"ן ז"ל אבל רש"י ז"ל לא גרים לאומלא אלא גרים למיכל מיניה שרי או דלמא למיכל מיניה איסור ולפי גירסא זו אפילו לללי וע"י מליחה מיבעיא לן דלמא שוב אינו יולא ואיסור עכ"ל, ובפשטות דבריהם יש לומר דאין שום היתר עוד למיכל מיניה, וע"כ אפשר לומר דדעת הש"ך דהנה דין זה דסעיף ד' דנלרר הדם מחמת מכה הוא מהא שאמרו בחולין (דף ל"ג ב') אומלא דאסמיק חתכה ומלחה אפילו לקדרה נמי שפיר דמי, תלייה נמי בשפודא דאיב דמא, אגומרי פליגי בה רב אחא ורבינא והלכתא כרב אחא לקולא, והאי אומלא דאסמיק פירש הר"ש שם בפרק גיד הנשה סו' י"א ז"ל אומלא דאסמיק מחמת מכה שהוכתה הבהמה מחיים ונתקבץ שם הדם והאדים הבשר, וכן הוא בפירוש ר"ג מאור הגולה ז"ל, ומה שכתב המחבר בסעיף ד' נלרר הדם מחמת מכה איסור לבשלו כו' הוא עפ"י פירוש הג"ל וכן פירשו שאר מפרשים וכמו שז"ל הרמב"ם שזהו דעת רוב המפרשים, אמנם רש"י ז"ל כתב דאסמיק שנקוטר"ו ולא פירש יותר, והמתרגם שם כתב שנקוטר"ו חתכה חתיכות הרבה, וגראה לכאורה לפי"ז שכוונת רש"י לפרש שחתך הבשר בכמה מקומות קודם שילא דם הנפש וע"כ אין עוד כח בדם ללאת וגשאר הדם מובלע בחתיכות אלה, ולפי זה פשוט קצת שלא ניחא לומר דשובר מפרקתה של בהמה יהא חמיר מאומלא דאסמיק, דהלא כמו דהתם מזליע דם באיברים גם הכא נבלע הדם בחתיכות האלה, ואפשר דהכא גרע טפי משובר מפרקתה של בהמה קודם שתלא נפשה, וזהו מה שכתב הש"ך וס"ל להר"ב דחתיכה ומליחה מהני מיהא לכ"ע אפילו לקדרה דלא גרע מנלרר הדם מחמת מכה דבסעיף ד', ר"ל דאף דדברי הר"ן יש לומר דלפי גירסת רש"י ז"ל ופירושו שם גבי שובר מפרקתה של בהמה לא מהני גם חתיכה ומליחה מ"מ

להר"ב לא ניחא לומר כן דס"ל דלא גרע מנלרר הדם מחמת מכה דבסעיף ד' דזהו מדין אומלא דאסמיק דבגמרא ולפי פירוש רש"י ז"ל, ולפירוש פשוט דשובר מפרקתה של בהמה לא גרע משם וכמ"ל, (ועיין בש"ך סק"ח שכתב שגראה מדברי הר"ן דבחוהך כזית בשר מזביה"ש קודם שתלא נפשה לריך מליחה מדינא לללי ואף דיעבד איסור אס לא מלחו מש"כ בשובר מפרקת לא נזכר המליחה בש"ס ושכן נראה מדברי התוס' פ' השוחט ועי"ש, וא"כ לפי מה דמשמע מפירוש"י ז"ל דאומלא דאסמיק נחתך הבשר בכמה מקומות קודם שילא דם הנפש וכמ"ל י"ל דדמיה לחותך בשר מזביה השחיטה וגרע משובר מפרקת), וע"כ כיון דאומלא דאסמיק מפורש בגמרא דחתיכה ומליחה אפילו לקדרה שרי מומלא דמהני חתיכה ומליחה בשובר מפרקת גם לדעת רש"י ז"ל, ולכן כיון דלפי גירסת הר"ן שרי ע"י מליחה לבדה לקדרה בשובר מפרקת ואינו איסור אלא לאכול באומלא ולפי גירסת רש"י ז"ל ג"כ אין הכרח שלא יועיל חתיכה ומליחה, ואדרבה מפירושו באומלא דאסמיק משמע דשובר מפרקת מהני חתיכה ומליחה, ע"כ ס"ל לרמ"א דע"י חתיכה ומליחה מותר, ומ"מ לללי חשש הרמ"א להחמיר ולהלריך חתיכה ומליחה כדעת ר' ירוחם שכתב שכן הוא דעת רב אחא דבמליחה לבד איסור גם לללי, ואף דלפרש"י ז"ל אינו מוכרח כן ואדרבא לא גרע מאומלא דאסמיק לפי פירוש, מ"מ הלא רוב המפרשים לא פירשו באומלא דאסמיק כפי פירושו רק פירשו דהבהמה הוכתה מחיים וכמ"ל וא"כ לפי פירושם י"ל דשובר מפרקת גרע מאומלא דאסמיק, והא דכתב הש"ך דמה שנהגו להחמיר לחתכו ולמולחו אף בללי הוא עפ"י גירסת רש"י ובעל השיטור דמליחה לא מהני לא לקדרה ולא לללי כמ"ש הר"ן, ר"ל עפ"י גירסת רש"י ובעל השיטור דגרסי בגמרא דהאיבעיא היה דלמא לדידיה נמי איסור תיקו, ולפי גירסא זו כתב הר"ן דאפילו לללי וע"י מליחה מיבעיא לן, אבל לא כתב דלפרש"י כן הוא, משום דלפי מ"ש אין הכרח מפירוש רש"י ז"ל לזה, רק לפי פירוש רוב המפרשים באומלא דאסמיק ולפי גירסת רש"י (שהוא לפנינו בגמרא) בבעיא זו של השובר מפרקתה יש לפרש דהאיבעיא היה גם ע"י מליחה ולללי וכמ"ש הר"ן, ואף דלפי"ז קלר הש"ך קצת בזה מ"מ בכדי שלא יהיו דבריו כמוטעין כ"כ יש ליישב קצת כמ"ל, ועיין ברש"י בפסחים דף ע"ד ב' ד"ה אומלא שפירש בע"א וגם בהמתרגם שם ועיין :

סימן סח

סעיף ט מותר למלוג תרנגולת ברמץ או להבהב צאור והוא שידיה בית השחיטה תחלה יפה יפה כו' ע"כ, וכתב בש"ך סקי"ז ז"ל ומשמע מדברי הר"ן דאם לא הדיח בית השחיטה אף בדיעבד איסור אפילו בללי דדם בעין שגבלע אינו יולא אפילו ע"י ללי כדלקמן סו' ע"ו וכמה דוכתי אלא דכתב שם בשם הרשב"א דמשום פליטת לב וכבד אין לחוש לללי וטעמא דגבי דם פליטה אמרינן כבולטו כך פולטו כדלקמן סו' ע"ב וסו' ע"ג וכמה דוכתי כו', אף ל"ע דלקמן סו' ע"ב סק"ט כתבתי שם הרשב"א דאף דם הלב מיחשב דם בעין לגבי בשר שאלו ולריך נטילה בללי כו' עכ"ל, וכתב מרן ז"ל (שם סקי"ז) דאף דם הלב מוחשב דם בעין, הוא תמוה דאין זה טעמו של הרשב"א אלא מטעם שכתבתי לקמן סו' ע"ב סק"ט על הגליון עיי"ש עכ"ל, והוא דשם בסו' ע"ב סעיף ב' כתב הרמ"א בהג"ה ז"ל ויש מחמירין בו (בלב) אפילו במליחה לאיסור שאר בשר שנמלח עמו ואומרינן דלא אמרינן

אמרינן כבולעו כך פולטו גבי דם הלב הכנוס בתוכו דהוי דם ממש ולא מקרי דם פליטה כו' ע"כ, וכתב בש"ך בסק"ט וז"ל ומבואר בהגהת ש"ד שם דהאוסרים בשר שנמלח עמו אוסרים נמי בשר שנללה עמו מה"ט דהוי דם בעין עיי"ש ולפ"ז הרב שחשש לדברי הגהת ש"ד להחמיר כדי קליפה במליחה אה"כ דבלוי מחמיר כדי נטילה כו' וכן גבי ורידין בסי' כ"ב סעיף א' סתם הרב כדברי המחבר דאם ללאו שלם יחתוך סביבם כדי נטילה וכ"כ הרשב"א בתה"א (דף כ"ח ע"ב) דכי היכי דגבי ורידין לריך נטילה ה"ה בלב עיי"ש עכ"ל, וע"ז כתב מרן שם וז"ל (ש"ך סק"ט) ה"ה בלב עיי"ש, היינו מטעם דורידין והלב בשעה שנוטלן מהאש נבלע בו כדי נטילה דכיון שאינו על האש לא אמרינן ביה כבולעו כך פולטו עיי"ש כו' עכ"ל, וזהו שהקשה מרן כאן על הש"ך דטעם הרשב"א אינו משום דדם הלב מייחשב דם בעין לגבי בשר שאללו כמ"ש הש"ך רק הטעם הוא משום דבשעה שנוטלן מן האש נבלע בו כדי נטילה: והנה לבאר דברי מרן במה שהוכיח מדברי הרשב"א שם שלא כהש"ך ז"ל נדרש להביא לשון הרשב"א אף שבה בראייה קלת, וז"ל שם ואם למה בין עוף בין בהמה כולן כאלה ולא חתך הורידין בשעה שהדם חם הרי אלו אסורין באכילה וכמו שכתבנו וכדקטני צברייתא ר' יהודה פוסל לעולם עד שיטחוט את הורידין כו', ויש לי לשאול אפילו עבר וללה למה אסור ולמה פסול והא אמרינן בפרק גיד הנשה האי חומלא דאסמיק כו' אותביה אגומרי פליגי בה רב אחא ורבינא חד אמר מישאב שייביה ליה וחד אמר מילמת למתא ליה והלכתא מישאב שאיב ליה וכן בישי וכן מזרקי, וניחא לי דהתם בדמנתי אינהו גופייהו על כורא אבל חוטין שבגוף מובלעין בתוך בשר העוף לא שלטא בהו גורא כולי האי דבשר מעכב דלא שאיב גורא דמא לגמרי והלכך אסור. עוד יש לי לשאול מ"מ מאי דנפיק כבולעו הבשר כך פולטו וכדאמרינן גבי מוליאחא ומאי דלא נפיק הוה ליה דם האיברים שלא פירש ואפילו מנות פרוש אין בו דאי בעי למיכל באומלא שפיר דמי, וניחא לי הא נמי דהכא משום חוטי דם הוא דאסור והוא לאו דם האיברים מיקרי דכמונח בכלי דמי ולא אמרו דם האיברים אלא בדם שבתוך הבשר שאין בעין כלל. עוד יש לי לשאול כיון דבשלא חתך את הורידין פסול עד שיחטבו אבר אבר א"כ למה אמרו השוחט לחולה בשבת מותר לצריא באומלא כו' ואפשר לומר דהתם בשחתך את הורידין דוקא כו' וזה דמוק דבסתם בהמות אמרו וסתם בהמות בשלא שחט את הורידין הן כו', ולפיכך נראה דכשחמרו ר' יהודה פוסל לעולם עד שיטחוט את הורידין לא פוסל לגמרי קאמר אלא פוסל בלא ניקור חוטין של דם שבו, ותדע לך דהא על כרחין לא פוסל לגמרי קאמר דהא איכא תקנתא בחתיכת איברים, ואף אני אומר דאיכא תקנתא בניקורי חוטי דם ואפילו לאחר ללייה, דמאי אמרת הא קא פלטי חוטין ובלעי בשרא הא קיימא לן גבי מוליאחא כבולעו כך פולטו ומה שבלע הבשר הרי הוא פולט באור, ואלא מיהא מסתברא דכשהוא נוטל חוטין אחר ללייה לריך שיטול מן הבשר עם החוטין דכיון שהחוטין בעלמא אין יולאין מידי דמן לגמרי אחר שיסלק מן האור עדיין חוטין פולטין קלת דם בבשר ואין נח חמימות הבשר לפלוט מה שבלע אחר שנסתלק מן האור והוה ליה חם לתוך חם ודם אינו מפעפע הלכך לריך ליטול חוטין ויעול את מקומן, ואם איתא להאי סברא הא דתניא בפרק כל הבשר הלב קורעו ומוליא את דמו לא קרעו קורעו לאחר ביטולו, ואיכא מאן דאמר בפרק כינר לולין בפסח שני דטעמא משום דכבולעו כך פולטו, קורעו ומוליא את דמו ונוטל את מקום הדם קאמר, עכ"ל

הרשב"א ז"ל בתה"א שם, ומשמע ליה למרן ז"ל דהרשב"א חזר לבסוף ממה שכתב בתחלה דהוא לאו דם האיברים מיקרי דכמונח בכלי דמי ולא אמרו דם האיברים אלא בדם שבתוך הבשר שאין בעין כלל. וע"כ הקשה על הש"ך ז"ל שכתב דהרשב"א מקרי דם הלב דם בעין: אך אולי יש לומר בדעת הש"ך דאיהו ס"ל דהרשב"א לא חזר ביה ממה שכתב בתחלה דזה לא מקרי דם האיברים משום דהוי כמונח בכלי, ואיהו מפרש דהרשב"א הכי ק"ל דאף שתיך לראשונה דהוטין שבגוף מובלעין בתוך בשר והבשר מעכב דלא שאיב גורא דמא לגמרי מ"מ קשיא דנימא כבולעו כך פולטו וכדאמרינן גבי מוליאחא ומאי דלא נפיק הוה ליה דם האיברים שלא פירש, ולפי זה היה לן להתיר את הבשר משום דכבולעו כך פולטו, ואת הורידין בעלמא ג"כ היה לן להתיר משום דהוי דם האיברים שלא פירש, וע"ז תירך בתחלה דזה לא מקרי דם האיברים רק דם בעין מקרי משום דכמונח בכלי דמי, וממילא אסורין הורידין דהא בלעי דם בעין וגם הבשר אסור דלא אמרינן כבולעו כך פולטו, ואח"כ כשהוסיף לשאול על זה מהא דהשוחט לחולה בשבת מותר לצריא באומלא וכו', והוכיח לבסוף מזה דהא דאמרו ר' יהודה פוסל עד שיטחוט את הורידין לא פוסל לגמרי קאמר אלא פוסל בלא ניקור חוטין אבל באמת איכא תקנתא אף לאחר ללייה בשמקרא אח"כ את החוטין ומטעם דאמרינן דמה שבלע הבשר הרי הוא פולט באור, לא חזר בו ממה שכתב בתחלה דדם שבורידין מקרי דם בעין, דהלא מלריך ליטול החוטין וגם שהם חוטין מהבשר כדי נטילה, וכל זה הוא מהטעם שכתב לעיל דדם שבורידין לא מקרי דם איברים רק דם בעין מקרי, ולא חזר בו אלא ממה שכתב בתחלה לאסור כל הבשר. וכמעט שמוכרח קלת לומר כן דאם איתא דהרשב"א חזר בו לגמרי ממה שכתב בתחלה דלא מקרי דם איברים וס"ל לבסוף דדם שבורידין מקרי דם פליטה, א"כ איך החמיר לאסור הורידין וגם ליטול מן הבשר כדי נטילה ומטעם דאחר שסילק מן העור עדיין חוטין פולטין קלת דם ואין נח חמימות הבשר לפלוט מה שבלע אחר שנסתלק מן האור, הלא הוא בעלמא כתב בתה"ק סוף בית ד' שער ד' וז"ל שפור שולין בו בשר שחוטת קודם מליחה בולע הוא מן הדם ונאסר ולפיכך אסור להפך בו בשר שבקדרה וכיוצא בו לפי שחוזר הוא ופולט דם שבלע והורה אחד מגדולי החכמים שאסור להשהות הלוי ע"ג השפור לאחר שהוכר מע"ג האש שחא יחזור הבשר החם ויבלע ממנו אבל מותר לללות בו ולהשהות בו כל זמן שהבשר זב שכל שהוא זב ופולט אינו בולע מדם השפור עכ"ל, והובא דעתו לקמן סי' ע"ו סעיף ד' במחבר עיי"ש, הרי להדיא דהתיר הרשב"א שם להשהות כל זמן שהבשר זב אף שהעבירו מן האש, מ"מ כל זמן שהבשר זב אינו אוסר כלל דאמרינן כבולעו כך פולטו, וכן כתב להדיא שם בע"ז סק"ט עיי"ש. ואם איתא דהרשב"א בתה"א שם חזר בו ממה שכתב שדם הורידין מקרי דם בעין וכמונח בכלי דמי וס"ל דלא הוי רק דם פליטה, א"כ למה הלריך ליטול כדי נטילה מן הבשר שאלל הורידים בכל גווני, הול"ל שתיכף אחר שהעביר הבשר מן האש יעול הורידין מהם קודם שיפסוק הבשר מלזוז ואז אין לריך ליטול כלום מן הבשר. ואפשר שהיה לו להתיר גם הורידין כשקרען תיכף כשהעבירן מן האש קודם שיפסוק הבשר מלזוז ומשום דכבכ"פ, ומוכח מזה דס"ל להרשב"א כדעת הש"ך דדם שבורידין מקרי דם בעין וכמונח בכלי דמי, ולא חזר בו הרשב"א כלל בסוף מג"ש בתחלה שמקרי דם בעין, רק מתחלה ס"ד לומר דכל הבשר אסור דלא אמרינן בזה כלל כבולעו כך פולטו, ולבסוף מסיק דכל הבשר מותר משום דאמרינן

דאמרינן כבולטו כך פולטו, אבל מ"מ הורידין וגם כדי נטילה מהבשר אסור דכיון דהוי דם צעין אמרינן דאין כח חמימות הבשר לפלוט מה שבלע אחר שנסתלק מן האור, אבל אי לא הוי מקרי רק דם פליטה אז היה הדין כמו בשפוד דכל זמן שהבשר זב היה יכול ליטול הורידין ולא היה לריך ליטול מהבשר כדי נטילה, וגם הורידין היה אפשר להתיר כשקרען תיכף אחר שהעבירן מן האור כל זמן שהבשר זב וכמ"ל, וממילא מדמסוה הרשב"א דם שבלע לדם שצורידין להלריך נטילה סביב הלב מוכח מזה דם"ל להרשב"א דגם דם שבלע מקרי דם שבעין ולא דם פליטה וכמ"ש הש"ך, אבל לא מקרי דם צעין לאסור כל הבשר רק מקרי דם צעין לאסור הבשר שאללו כדי נטילה דלגבי שאר הבשר אמרינן כבולטו כך פולטו, וזהו שדקדק הש"ך בלשונו וכתב דלקמן סי' ע"ב סק"ט כתבתי בשם הרשב"א דאף דם הלב מייחשב דם צעין לגבי בשר שאללו ולריך נטילה כללי וכמ"ל ועיין :

סימן סט

סעיף א צריך להדיח הבשר קודם מליחה ואם הדיחו הטבח אין לריך להדיחו בבית ואם אחר שהדיח חתך כל נתך לשנים או לשלשה או שהסיר טלפי הרגלים לאחר ההדחה לריך לחזור ולהדיח, הג"ה ואם לא עשה כן הוי כלא הודח כלל ע"כ, וכתב מרן וז"ל (סעיף א' בהג"ה) הוי כלא הודח כלל, קשה לי הא בלא הודח כלל ובשלו אפי' בדיעבד ובהפסד מרובה אסור וזוה דחתך נתח אם לא חזר והדיחם מותר בהפ"מ דהא בהפ"מ סמכינן על טעמא דריכוך כמבואר בסעיף ב' ולהך טעמא דריכוך אי' לחזור ולהדיחו כמ"ש הש"ך סק"ג עכ"ל, והוא דבסעיף ב' כתב המחבר וז"ל אם מלח ולא הדיח תחלה ידיחנו וימלחנו שנית ויש אוסרין הג"ה וכן נוהגין אפילו לא נמלח רק מעט כדרך שמולחין לללי ואפי' לא שיה במלחו שיעור מליחה מיהו במקום הפסד מרובה יש להתיר כו' ע"כ, והנה הא דמועיל להדיחו ולמולחו שנית במקום הפסד מרובה זה מהני רק לטעמא דריכוך אבל לא לטעמא שהמלח מצליע הדם שעליו, ומוכח דסמכינן בהפ"מ אטעמא דריכוך, ולפ"ז הלא אם חתך נתח לשנים אחר שהדיח בתחלה ג"כ נתרך הבשר וכמ"ש בש"ך סק"ג, וא"כ איך כתב הרמ"א דאם לא הדיח פעם שני הוי כלא הודח כלל הלא בלא הודח כלל ומלחו אסור גם בהפ"מ וזוה דחתך נתח אף אם לא הדיח מותר בהפ"מ, אך אולי יש לומר דדעת הרמ"א ז"ל, דהנה בטעמא שרריך להדיח הבשר תחלה קודם מליחה כתב הש"ך בסק"א דלהר"ן הוי הטעם כדי שיתרכך הבשר ויאל דמו ע"י מליחה וכנ"ל, ולהמרדכי הטעם כדי להעביר הלכלוך מעל החתיכה שאל"כ המלח נתמלא ממנו ושזב לא יוכל המלח להוליח הדם שבתוכה, ולהגמ"י בשם סמ"ק הוי הטעם מפני שהמלח מצליע ואינו מפליט דם שהוא צעין, ועיין בט"ז סק"א ובפ"מ, וא"כ כשמדיח הבשר אחר מליחה הראשונה דבסעיף ב' מועיל לטעם דהר"ן וגם לטעמיה דהמרדכי וכמ"ש להדיח בש"ך שם סק"א, דלהך תרי טעמי מהני אם יחזור וידיחנו וימלחנו אפי' לאחר זמן, משא"כ כשחתך כל נתח לשנים דאגב דוחקא דסכינא מפליט הדם כמ"ש המרדכי והביאו הש"ך בסק"ג, א"כ לטעמיה בודאי אסור אם לא הדיחו פעם שנית דהא המלח מתמלא מהדם שע"ג הבשר שי"א ע"י דוחקא דסכינא, וגם לטעמא דהסמ"ק ג"כ יש להאכור כיון דע"י דוחקא דסכינא יאל דם צעין מומילא שהמלח מצליעו ואינו מפליט, ואין להתיר רק לטעמא דהר"ן לחוד, ועל טעם זה לבדו לא ס"ל לרמ"א צעין

להתיר אף בהפסד מרובה, רק סמיך להתיר בהפ"מ בלירוף ב' הטעמים כמו בסעיף ב' שאם מלח בלא הדחה תחלה ידיחנו וימלחנו שנית וכמ"ל ועיין :
סעיף ב א מלח ולא הדיח תחלה ידיחנו וימלחנו שנית ויש אוסרין, הג"ה וכן נוהגין אפילו לא נמלח רק מעט כדרך שמולחין לללי כו' ע"כ, וכתב בט"ז בסק"ה וז"ל באו"ה בשם א"ז נתן ב' טעמים האחד דאין אנו בקיאיין להבחין בין מליחה ללי ובין מליחה קדרה ועוד בשם א"ז דא"א שאפילו מליחה של ללי לא יפלוט כל שהו מן הדם וחוזר ואוסרו ע"כ, ולפי טעם יש אוסרין שסמוך שהוא משום דמצליע דם צעין הוה האיסור אפילו במליחה מעט ג"כ משום דם צעין כמו בדם פליטה לדעת הא"ז כו' עכ"ל, וכתב מרן וז"ל (ט"ז סק"ח) דא"א שאפילו מליחה של ללי, קשה לי דלפ"ז אפילו אם הודח תחלה יאסר מליחת ללי דפלט מעט וחוזר ובלע דאין טרוד לפלוט הרבה כיון דנמלח רק מעט עכ"ל, ואפשר דכוונת מרן ז"ל בקושייתו הוא דם"ל דדעת הא"ז בזה הוא משום דם"ל כמ"ש הרא"ש בפרק כל הבשר סי' מ"ו וז"ל ואם מלח בלא הדחה יש אומרים שאין תקנה לבשר אף אם ידיחנו וימלחנו אסור לפי שעל ידי מליחה הראשונה פירש מקלת הדם ולא היה כח במלח להפליט כל הדם מאחר שלא הודח הבשר ואותו הדם עלמו שפירש חוזר ונבלע בבשר דלא שריק כיון דלא נמלח כהוגן ואין מלח השני מפליטו כיון שכבר פירש וחזר לתוכו כו' עכ"ל, וזהו מ"ש הא"ז דא"א שאפי' מליחה של ללי לא יפלוט כל שהו מן הדם וחוזר, ואוסרו, וע"ז קשה דאפילו אם הודח תחלה יאסר מליחת ללי דפלט רק מעט וחוזר ובלע דאין טרוד לפלוט הרבה כיון דנמלח רק מעט, דבשלא כשמולת הרבה כדון אז יש כח במלח להפליט כל הדם ודמא משרק שריק ואינו נבלע בתוך הבשר משא"כ כשנמלח רק מעט כדרך שמולחין לללי אז אין כח במלח להפליט כל הדם וממילא הדם שכבר פירש חוזר לתוכו דלא שריק כיון דלא נמלח כהוגן וכמ"ש הרא"ש, אך אולי יש לומר בזה דמה שכתב האו"ה בשם האור זרוע הוא על מולח בכלי שאינו מנוקב שאז אפי' מליחה מועטת של ללי פולט כל שהו מן הדם וחוזר לתוכו וכמ"ש הרמ"א לקמן בסעיף י"ח שאסור אפילו נמלח רק מעט כדרך שמולחין לללי, דז"ל האו"ה בכלל יו"ד אות ז' ואפילו במליחה לללי ראוי להחמיר ולאסור עתה (במולח בכלי שאינו מנוקב) לפי שאין אנו בקיאיין עתה להבחין בין מליחה של קדרה למליחה של ללי ועוד דהא כתב באגודה אם מלח בכלי שאינו מנוקב אף אם נאכל מחמת מלחו אסור ועוד כמו שכתב בא"ז שדוקא לענין שתחשב המליחה כרותח כגון גזל שנפל לכותח וכו' ג צעין מליחה לקדרה אבל הכא אי אפשר שאפילו מליחה של ללי לא יפלוט כל שהוא מן הדם ואותו הדם חוזר ובלע בבשר מאחר שהכלי אינו מנוקב עכ"ל (הא"ז) ולבסוף מסיק האו"ה וז"ל ומסתמא ה"ה בכל שאר מליחות כגון בשר שנמלח בלתי הדחה או כשרה ונבלה שנמלחו יחד אין חילוק בכולן עתה בין מליחה של קדרה למליחה של ללי מאחר שטעמו משום דאין אנו בקיאיין עתה להכיר בין זו לזו, עכ"ל האו"ה, הרי להדיח דמה שכתב בשם הא"ז דאי אפשר שאפי' מליחה של ללי לא יפלוט כל שהוא מן הדם ואותו הדם חוזר ובלע בבשר לא כתב כן רק במולח בכלי שאינו מנוקב, אבל כשנמלח בלא הדחה תחלה לא כתב כלל סברא זו, רק משום שאין אנו בקיאיין עתה להכיר בין זו לזו, ולא איירי התם כלל אם מועיל שיחזור וידיחנו שנית או לא, רק בכלל ד' דין יו"ד שם כתב האו"ה דין זה וכתב לאסור מטעם אחר דז"ל שם ואין להתירו ע"י שיחזור וידיחנו וימלחנו כו' שלא אמרינן הכי אלא גבי דם פליטה שהוא מורכבן אבל דם צעין

בעין שעליו שהוא אסור מדאורייתא שנבלע בו פעם אחת ע"י מלח הוה ליה כדס ללול שנשפך על הללי שאסור עד ששים ואסור כולו ואין די בקליפה עכ"ל, הרי להדיא שכתב דע"כ אין מועיל בשמלח בלא הדחה תחלה שדיחטו וימלחנו שנית משום הדס בעין שנבלע ע"י מליחה הראשונה, וזה לא שייך בשדחה מתחלה דהתם אין כאן דס בעין כלל וע"כ אין מקום לאסור במליחה ללי כשהדיח בתחלה ועיין: שם במ"ש בהג"ה **ב"י** דין במקום הפסד מרובה יש להתיר (באם מלח ולא הדיח תחלה שדיחטו וימלחנו שנית) כתב בט"ז סק"ט וז"ל מיהו במקום הפסד פי' אפילו שהה במלחו עכ"ל, וכתב מרן וז"ל (ט"ז סק"ט) אפילו שהה במלחו, קשה לי דלכאורה דוקא בשהה אבל בלא שהה כיון דיש היתר בללי כדלקמן סי' ע"ו ס"ב לא מקרי הפסד מרובה לדעת הט"ז בסמוך סק"ט עכ"ל, ואולי יש לומר דהט"ז אויל לשיטתיה שכתב בסיומן ע"ו סק"ה דאפילו לא שהה במלחו מ"מ אסור גם לללי אם לא הודח תחלה והביא כן בשם הרב בת"ח ושכן פסק מהרש"ל וסיים שם דכן יש לפסוק עי"ש וכיון דס"ל דגם לללי אסור ואין ההיתר הכא רק משום שהוא הפסד מרובה שפיר כתב הכא אפילו שהה במלחו ועיין:

סעיף ד' יפזר עליו מלח שלא ישאר בו מקום מבלי מלח כו' ואם לא מולחם אלא מצפנים או מבחוץ וכן חתיכה שלא נמלחה אלא מזד אחד מותר, הג"ה ויש אוסרים אפילו בדיעבד והכי נהוג אם לא לזורך ודוקא אם כבר נתבשל כך אבל אם לא נתבשל עדיין לא יבשלונו כך אלא אם הוא חוץ י"ב שעות משגמלת יחזור וימלח לד השני שלא נמלח עדיין ויבשלונו אחר כך ע"כ, וכתב מרן וז"ל לעג"ד יש לעיין מה מהני מליחת לד השני הא הלא שכבר נמלח ושהה שיעור מליחה פסק כח המלח וא"כ הוי כמו אינו מלוח וא"כ הוי עתה במליחה השניה ג"כ רק נמלח מזד אחד והיה מהראוי למלוח שנית את כולו מז' לדדים דהא פשיטא דלא אמרינן דנמלח מזד אחד מועיל לעוביו דחיי חתיכה דא"כ אם נחתוך החתיכה לשנים יהא מותר וזה אינו במשמע אלא דאמרינן דכח המלח נכנס רק בעובי מעט לפעמים כעובי אלבע וכדומה וא"כ כימא דמליחה ראשונה הוילא דס מעובי אלבע שפסק כח המלח ועתה כשמולחים לד השני מוליא ג"כ כעובי אלבע והאמנעי נשאר בדמו עכ"ל, ואולי יש לומר בזה דע"כ לא הלריך הרמ"א למלוח שנית את כולו משום דמדברי הרשב"א שהביא הטור בסו' זה משמע בפשיטות דגם לכתחלה אינו לריך למלוח משני הגדדים דז"ל הטור ובעיקר המליחה כתב הרשב"א שא"ל ליתן מלח על הבשר עד שיכסנו כולו אלא מולחו יפה יפה עד שלא יהא רחוי לאכול עם אותו מלח ואין לריך למלוח החתיכה משני הגדדים אבל א"א הרא"ש ז"ל כתב לריך לפזר עליו מלח הרבה שלא ישאר בו מקום מבלי מלח ואוהו והרנגולת לריך למלחם גם בצפנים עכ"ל, רק ה"ב כתב שם בדעת הרשב"א דלכתחלה לריך למלוח משני הגדדים אבל בדיעבד מותר גם להרא"ש ז"ל בשמלח רק מזד א', וע"כ לא כתב כלל בשו"ע דעת המחמירין גם בדיעבד בזה, וכן הוא דעת רוב הפוסקים שיותר בדיעבד במליחת לד אחד וגם הרמ"א ז"ל היקל בדיעבד אם הוא לזורך, וע"כ אף שאם עדיין לא נתבשל החמיר למולחו פעם שנית אבל רק לד השני לבד ולא למלוח לד הראשון שכבר נמלח בתחלה, משום דהכא איירי שעדיין לא הודח הבשר מהמלח וכמ"ש הש"ך בסק"ד דהא הודח כבר נסתמו נקבי הפליטה ולא מהני מליחה אח"כ, וא"כ כיון דלא הודח יש חשש שהמלח ממליחה השניה יבליע את הדס שעל הבשר ממליחה הראשונה, דאף שכתב הרמ"א לקמן סי' ע' סעיף א' בהג"ה דחתיכה שמלח

איתה ב' פעמים מותרת ולא חיישינן שהמלח השני יבליע הדס שנשאר ממליחה הראשונה מ"מ הלא כתב הש"ך שם סק"ב דלכתחלה אסור לעשות כן אלא לריך להדיח יפה יפה קודם מליחה שנית וכן משמע בת"ח כלל ט"ו דין כ' ע"ש, ולפ"ז שפיר כתב הרמ"א הכא שימלח רק הלא השני ולא שימלח גם הלא שמלח בתחלה בפעם השניה ועיין:

סעיף ז' בהג"ה מותר להדיח הבשר צמי פירות ואין לריך מים (הר"ן פרק השוחט ותוס' שם) ע"כ, והש"ך בס"ק ל' כתב שלא נמלח כן שם בהר"ן וז"ל וז"ל דהרב כיון למ"ש הר"ן שם אמתניתין דהשוחט ולא ילא דס כשרה ונאכלים בידים מוסאבות לפי שלא הוכשר בדם ומקשו הכא נהי שלא הוכשר בדם על כרחך קודם אכילה הוכשרו צמים דאי לקדרה צמי לה הוכשר צמים שבה יש לומר דלללי דלא צמי הדחה אי נמי משכחת לה כשהודחו ע"י גשמים עכ"ל הר"ן וס"ל להרב דה"ה צמי פירות כו' עכ"ל הש"ך, וכתב מרן וז"ל (ש"ך סק"ל) דה"ה צמי פירות, אינו מובן דאם מסבירא דומה מי פירות למי גשמים מה לורך לדברי הר"ן וכי בלא"ה לא ידענו דמי גשמים מהני ולא לריך מי מעין דוקא עכ"ל, ולחומר הנושא אולי יש לומר בדעת הש"ך דבחולין (דף קי"ג א') אמר שמואל אין הבשר יולא מידי דמו אלא א"כ מולחו יפה יפה ומדיחו יפה יפה, ובאמת מלינו בכמה דוכתי שהדחה הוא צמים כמו גבי חטאת דכתב [ויקרא ז'] ואם בכלי נחשת צושלה ומורק ושוטף צמים, וגם בכלי מדין כתיב [במדבר ל"א] וכל אשר לא יבוא באש תעבירו צמים, והרמב"ן ז"ל בפירושו כתב שם וז"ל ודבר שלא נשתמשו בו באש אלא צלונן תדיחו אותו צמים עד שיתמרק ויטהר כו' עכ"ל, וגם משמע ממה שאמר שמואל וידיחנו יפה יפה שר"ל שדיחנו צידיו דאי ידיחנו יפה, ולא שיהא מונח הבשר במקום אחד ויתן עליה מים מלמעלה, דא"כ היה ליה לומר אלא אם כן נמלח יפה יפה ומודח יפה יפה ומדקאמר מולחו ומדיחו יפה יפה משמע דבידים קאמר, ולזה מוכיח הרמ"א מדברי הר"ן לפי דעת הש"ך דמדכתב הר"ן על קושיא הג"ל דמתניתין איירי כשהודחו ע"י מי גשמים שלא מדעת דלא אחשבינהו כלל וע"כ לא מכשרי, וא"כ מוכח מדברי הר"ן דלאו דוקא קאמר שמואל ומדיחו דמשמע צידים רק גם אם באו עליה מי גשמים מעלמם ג"כ די, ממילא גם מה דמשמע מלשון ומדיחו דזהו צמים כמש"ל ג"כ לאו דוקא הוא וגם מי פירות עוב להדחה ועיין:

סעיף ט' בשר שנמלח ונתבשל בלא הדחה אחרונה לריך שיהא בו ששים כדי המלח שבו כו' ע"כ, וכתב בט"ז בסק"ט וז"ל ולא סגי צם' נגד הדס כי המלח נעשה כולו נבלה כמ"ש ב"י בזה בשם הגהות מיימון אבל אין לומר שהחתיכה עלמה תהיה כולה נבלה וילטרך ס' נגד כולה כי אין זה איסור דבוק כי תיקף שצא לקדרה נמס המלח מן הבשר כו' ורש"ל פרק גיד הנשה סימן ל' פסק דהחתיכה עלמה נאכרה מחמת שנחבשה בדמה כו' ונלע"ד דאין לנהוג כן דהא קי"ל בסיומן ק"ה היכא דאין שמנונית דאינו אוסר במליחה יותר מכדי קליפה כו' עכ"ל, וכתב מרן וז"ל (ט"ז סקי"ט) כי המלח נעשה נבלה, הוא תמוה הא המחבר ס"ל דלא אמרינן חתיכה נעשה נבלה בשאר איסורים אלא ודאי דהטעם דלא ידעינן כמה בלע וכמ"ש הש"ך סק"ד עכ"ל, ועל מה שכתב הט"ז דאין לנהוג כן כו' כתב עוד וז"ל זה תמוה דהא טעמא דמהרש"ל דהוי דבוק ונאסר בשעת הבישול ואח"כ מלאתי שהשיג כן במנחת יעקב עכ"ל, והנה קושיא הראשונה לא תקשה כ"כ על הט"ז דהא הט"ז הביא כן בשם הב"י וכן הוא בב"י על דין זה שהב"א טעם

זה מהגהות מיימוני בשם סמ"ק, וטעם דלא ידעינן כמה דמא בלע שכתב הש"ך לא הזכיר הב"י, ובע"כ לריך לומר דלכן לא הזכיר הב"י הטעם משום דלא ידעינן כמה בלע והזכיר רק טעם הסמ"ק, משום דהכא אין ג"מ לענין דינא כיון דלכ"ז הטעמים לריך ס', וממילא דלא תקשה על ה"ט"ז שהזכיר טעם זה שהזכירו הב"י בכלן, ובפרט דאנן קי"ל דאמרינן חתיכה נעשית נבלה בכל האיסורין וכמ"ש הרמ"א להלן בסיומן ל"ב ס"ד וכתב שם וכן המנהג פשוט ואין לשנות, אך קושייתו השניה על ה"ט"ז היא חמורה וכנע שהקשה המג"י ועוד כמה אחרונים ז"ל, אך אולי יש לומר בדעת ה"ט"ז ז"ל דר"ל דאף אם באנו לחוש לחומרת רש"ל שלא לומר שהמלח נמס תיכף כשצא לקדרה מ"מ אין כאן איסור דבוק, דהלא קי"ל דאף אם הודח רק פעם אחת סגי ליה וכמ"ש לקמן בסעיף זה בהג"ה וא"כ הלחלוטית שעל גבי הבשר בודאי נמס תיכף כשצא לקדרה ואין לחוש רק דלמא המלח לא נמס תיכף ולא נפל מהבשר כיון שלא הדיח יפה רק נתן את הבשר בקדרה בדרך היגות, אבל אימתי יש לחוש לזה אם נאמר דכל מליחה הוא בששים וא"כ המלח כולו נאסר דחתיכה נעשית נבלה וכמ"ש ה"ט"ז לעיל אז שייך לומר דלריך שיהיה ששים בהבשר עלמנו ובאם לאו נאסרה החתיכה ואוסרת הכל וכמ"ש מהרש"ל משום דהוי איסור דבוק, משא"כ כשהמליחה אינה אוסרת רק כדי קליפה וממילא שאינו נאסר מהמלח רק כדי קליפה אז אין שייך כלל לומר חתיכה נעשית נבלה כמ"ש ה"ט"ז בסיומן כ"ב סק"י ובסיומן ל"ב סקט"ז דכל היכא שאינו נאסר רק כדי קליפה לא אמרינן חתיכה נעשית נבלה וגם איסור דבוק לא שייך לומר כלל בזה, ולפי"ז בע"כ הטעם הא דלריכין ששים כדי המלח שבו הוא מטעם דלא ידעינן כמה דמא בלע וכנ"ל, והו"מ מה שכתב ולעג"ד דאין לנהוג כן ר"ל דאין לריך לחוש כלל לחומרת מהרש"ל, דהא קי"ל בסיומן ק"ה היכא דאין שמונח דאינו אוסר במליחה יותר מקליפה, וא"כ אין שייך כלל לומר כאן חתיכה נעשית נבלה ואיסור דבוק, וממילא ידעינן דמ"ש ה"ט"ז בתחלה שהמלח נעשית נבלה הוא רק לדעת הגהות מיימוני (וכמ"ש מתחלה שהב"י כתב כן בשם הג"מ), אבל איסור דבוק לאסור כל החתיכה אין לומר כאן מטעם שכתב ה"ט"ז כי תיכף צא לקדרה נמס המלח מן הבשר, ולפי זה למה דמסיק ה"ט"ז דלא נאסר מהמלח רק כדי קליפה וכמו שהביא ממה דקי"ל בסיומן ק"ה (וממילא דלא שייך בזה חתיכה נעשית נבלה וכמ"ש) הוי הטעם הא דבעינן ששים כנגד המלח משום דלא ידעינן כמה דמא בלע, ומלאתי כעין זה בדברי האחרונים ז"ל ועיין:

שם בהג"ה מלח שמלחו בו פעם אחת אסור למלוח בו פעם שנית וכל שכן שאסור לאכול המלח אחר שמלחו בו ע"כ, וכתב בש"ך בסק"מ וז"ל אסור למלוח בו פעם שנית אבל דיעבד מותר ת"ח כלל ט"ו דין כ' עי"ש וג"ל דוקא אם נתבשל חשוב דיעבד אבל אם לא ביטלו עדיין ידחנו ויחזור וימלחנו וכן משמע קצת בסיומי ת"ח עי"ש ודוק עכ"ל, וכתב מרן וז"ל (ש"ך סק"מ) וג"ל דוקא אם נתבשל, ובמני"י כתב דאסור אם לא הודח וגמלח שנית דפסק כח המלח ולא נתכשר במליחה זו להוליך דמו ומ"ש התם להקל דיעבד היינו בהודח וגמלח שנית עי"ש, וקשה לי א"כ איך כתב הרמ"א כאן וכ"ש שאסור לאכול המלח מה כ"ש הוא, אף אם המלח מותר לאכלו והיינו ע"כ משום דהדס נשרף במלח כמ"ש הר"ן מ"מ אסור למלוח בו בשר אחר דפסק כח ונ"ע עכ"ל, ואולי יש לומר בזה דהרמ"א ז"ל כתב בת"ח שם בתחלה בדין י"ט וז"ל כתב הר"ן פרק כל הבשר (דף תשכ"א ע"א) דהמלח שעל הבשר

לאחר מליחה מותר ואמר הרמב"ן טעמא משום דמלח שורף ואינו בולע דם אלא נשרף בתוכו כו' ואין כן דעת שאר הפוסקים דא"כ בשר שנמלח ולא הודח למה לריך ששים נגד המלח שעליו כמו שנתבאר לעיל סימן א' אלא ש"מ דהמלח אסור וכן פסק באו"ה כלל י"א דהמלח הוה כמו דם וכן פסק בכל בו ואח"ז בדין כ' כתב וז"ל כתב הכל בו בשם ר"י בעל המנהיג בשם הרמב"ם דמלח שמלח בו כבר יכול לחזור ולמלוח בו פעם שנית עכ"ל אבל כבר נתבאר דרוב הפוסקים ס"ל דמלח לאחר שהפליט הבשר פסק כמו ואין לו עוד כח לפלוט שאר בשר ולא עוד אלא דנראה לי דאוסר הבשר שני לפי מה דקי"ל דהמלח אסור כדפרישית א"כ נבלע בבשר ואינו מפליט מידי דהוה אם נשאר הבשר זמן מרובה במליחתו דיש אוסרין וא"כ גם כאן אסור כו' אך כבר נתבאר בכלל וסי' שקודם זה שאם שהה הבשר במלחו זמן מרובה שמוחר דיעבד וה"ה שאם מלח בו בשר אחר עכ"ל, וא"כ זה פשוט להרמ"א דהמלח בודאי אסור דהמלח הוי כמו דם וכמ"ש האו"ה עד שרצה לאסור גם הבשר שלא יועיל לו גם הדחה ומליחה שנית, אך מסיק אח"ז להתיר הבשר ור"ל ע"י מליחה והדחה שנית וכמ"ש ה"ט"ז דכן משמע בסיומי ת"ח דכשלא ביטלו עדיין ידחנו ויחזור וימלחנו, ודעת המג"י הוא דגם דיעבד מעכב אם לא חזר והדיח ומלחו שנית, ולפי"ז פשוט קצת דמ"ש הרמ"א ז"ל כאן בהג"ה מלח שמלחו בו פעם אחת אסור למלוח בו פעם שנית ר"ל אף אם ירצה אח"כ להדיח ולמלחו שנית ג"כ אסור ומטעם דהמלח נבלע בבשר ואין לו כח להפליט וכמ"ש בת"ח, ומוכח דכוונתו כן הוא מדל"א כתב שאם מלח בשר במלח שמלחו בו פעם אחת לריך להדיחו ולמלחו שנית רק כתב דאסור למלוח בו פעם שנית משמע דבכל גווני אסור, והוא מטעם דמבליע ואינו מפליט וכמ"ש, וע"כ ספיר כתב הרמ"א דכל שכן שאסור לאכול המלח אחר שמלחו בו, דכיון דחיישינן שיהא נבלע המלח בהבשר ויאסור את הבשר מכ"ש שהמלח בעצמו אסור ועיין:

שם בהג"ה על מה שכתב המחבר בשר שנמלח ונתבשל בלא הדחה אחרונה לריך שיהא בו ששים כדי המלח שבו כמ"ל כתב שם הרמ"א בהג"ה ואי ליכא ס' בקדרה נגד המלח אפילו לא הושם רק בכלי שני הכל אסור דמאחר שיש בו חומץ וליד אפילו בכלי שני מבשל ע"כ, וכתב בט"ז בסק"ג וז"ל ומשמע מאן דבכלי ראשון אפי' בלא מליחה אסור וכ"כ בת"ח כלל ב' סו' ד' כו' וראיה מדברי הרא"ש שכתב דאף שאין הבשר מתבשל מכל מקום הלחלוטית שעליו מתבשל ע"כ לשון הת"ח וז"ל הרא"ש בפרק כירה על מאי דמסקינן בגמרא דמותר לתת בשבת מלח בקדרה שהוסרה מעל האש דמילתא לריכה ביטולא כבישרא דתורא כו' ומיהו אם מלוח ישן הוא אפשר דאסור דממהר להתבשל ואפילו נמלח מחדש נהי דבשר אינו מתבשל הלחלוטית והדס והמלח שבתוכו מתבשל ונבלע בבשר ואסור וז"ל הטור באו"ח סימן ש"ח כלי ראשון מבשל אפילו לאחר שהוסר מהאש הלכך אסור ליתן בו בשר אפילו בשר שור שגריך ביטול רב ואינו מתבשל מ"מ לחלוטית שבו מתבשל, וכתב בת"ח שם דאף דמשמע מדברי הרא"ש דדוקא בנמלח מתבשל הלחלוטית כי המליחה מועילה לרשיחת הלחלוטית מ"מ אין לחלק בהכי כיון שהא"ח כתב דמתבשל הלחלוטית אפילו בלא מליחה כלל ע"כ ותמוהין דבריו דהא הרא"ש לא מיירי שם לענין איסור שבת אלא לענין איסור הבשר דהא סיים דהלחלוטית של דם ומלח חוזר ומבליע בבשר וא"כ ודאי דוקא בנמלח קאמר דאי לאו דוקא ואפילו בלא נמלח אין הבשר נאסר דהא בשר שור עלמנו אינו מתבשל אלא שהלחלוטית מתבשל הלכך

הלכך אין איסור בצער אלא בנמלח שהמלח מבליע הדם בצער אבל אם אין סם מלח אע"פ שהלחלוטית מהדס מתבשל מ"מ אין לו כח להבליע כיון שהבשר אינו מבוסל אבל הא"ח אינו מיירי לענין איסור בשר אלא לענין איסור שבת דאין חילוק בין נמלחה או לא דמ"מ יש איסור ביסול שבא מחמת הלחלוטית עכ"ל הט"ז, וכתב מרן וז"ל (ט"ז סקכ"ג) כיון שהבשר אינו מבוסל, וקשה לי הא חזינן בנמלח בלא הדחה קמייחא דאיסור להסמ"ק מטעם דמלח מבליע לדם בעין ואפילו בצשרא דתורא הוא וכיון דכח המלח להבליע בצשרא דתורא מכ"ס דביסול לחודיה יכול להבליע בצער דהא בכל מקום ביסול עדיף ממליחה ולל"ע עכ"ל, ואולי יש לומר בזה דבחולין (דף ק"י ב') שאלו בגמרא הא דתנן הכבד אוסרת ואינה נאסרת מפני שהיא פולטת ואינה בולעת אם הוא דוקא בכבד דאיסורא ומשום שמנוניתא דהשמנונית דאיסורא אוסרת את המתבשל עמה והכבד אינה נאסרת מפני שטרודה לפלוט ואינה בולעת כלל אבל משום דם אין הכבד אוסרת או שאוסרת נמי משום דם ואמרו שם דהא נמי לא תיבעי לך דרבי יהודה בריה דר"ש בן פזי קריבו ליה קניא בקופי' (היינו הקנה עם כל המחובר לו הריאה והלב והכבד וכולן נתבשלו יחד) ואכל, ורחי ליה שם בגמרא ואמרו דלמא פי קנה חוץ לקדרה הוה (וסמפוני הכבד שופכין דרך קנה הכבד לחוץ קנה הגדול של ריאה ויואל דם דרך חללו חוץ לקדרה) א"נ מילחט הוה חליט ליה מעיקרא (ונתבשל דמו בתוכו כדי שלא יפליט עוד כשיבשלהו עם האחר ודמו המובלט בתוכו מותר כל זמן שלא ילא) ע"כ שם בגמרא ובפרש"י ז"ל, ומוכח מזה דטבע הביסול לא דמיא כלל לטבע המלח, דהמלח מטבעו להפליט ולהבליע וטבע הביסול הוא לגרום שלא יפליט ויבליע את הדם ושלא יפרוש ממקום למקום כלל, דיסוד היתר של החלטה הוא שעי"ז לא מופלט הדם ואינו פורש כלל ממקום למקום, ולפי זה אף שהרא"ש איירי בצער שנתנו בכלי ראשון אחרי שהבצירוהו מעל האור ולא בא לכלל חליטה, דחליטה הוא במים רותחין בעת רתיחתן כמ"ס המג"א באו"ח סימן תנ"ד סק"ד, מ"מ חזינן דטבע המלח לא דמיא כלל לטבע הביסול, וע"כ ספיר יש מקום לדברי הט"ז דאף שהמלח מפליט ומבליע את הדם אבל כלי ראשון שמבשל אינו מפליט ומבליע את הדם כיון שהבשר אינו מבוסל, מפני שהם משונים בטבען זה מזה ואין ללמוד אחד מהבירו ועיין:

סעיף י"ד ב"ש ששה שלשה ימים בלא מליחה ונתערבה אותה חתיכה בחתיכות

אחרות בטלה ברוב ומותר לבשל כולן ואפילו היתה ראויה להתכבד, וכתב מרן וז"ל (סעיף י"ד) ואפילו היתה ראויה להתכבד, יש לעיין הא המחבר פסק בלא"ה בסימן ק"א דחתיכה חיה לא מקרי ראוי להתכבד עיין פמ"ג סימן ק"ב בש"ד סקי"א עכ"ל, ואולי יש לומר דמלבד שגם שם כתב המחבר דיש חולקים בזה וס"ל דגם חתיכה חיה מקרי ראוי להתכבד וא"כ אפשר שכתב כאן לדעת היס חולקים דשם, עוד אפשר לומר דמ"ס ואפילו היתה ראויה להתכבד קאי אמה שכתב המחבר בתחלה שאם נתערבה אותה חתיכה בחתיכות אחרות בטלה ברוב, ודיון זה הוא אפילו אם נתערבו חתיכה זו כשהיתה מבוסלת בין שאר חתיכות מבוסלין, ולא קאי אמה שכתב ומותר לבשל כולן דאיירי בשאין מבוסלין ועיין:

שם כמה שכתב המחבר בדיון הג"ל דבשר ששהה ג' ימים בלא מליחה ונתערבה בחתיכות אחרות בטלה ברוב ואפילו היתה ראויה להתכבד כתב ע"ז בט"ז סקל"ה וז"ל ואפילו היתה ראויה להתכבד מחמת דאין האיסור מחמת

עלמו אלא מחמת דם הצלוע והדם אינו ראוי להתכבד, ומה שלא הוה דבר שיש לו מתירין דלא בטיל תירך מהרא"י דאע"פ דיש לו היתר לגלי מ"מ אין היתר למה שהוא עכשוו דהיינו לקדרה כו' עכ"ל, וכתב מרן וז"ל (ט"ז סקל"ה) דהיינו לקדרה, ואי דיכול צביסול אחר הלליה דמותר מדינא מ"מ רריך הולאת עניס להסקה ולצסול, ולענ"ד קשה הא צללי יפסיד השמנונית הנוטף לחוץ האש דאם יעמיד כלי תחתיו לקבל השומן הנוטף שוב הוי ביסול וא"כ בלא"ה לא הוי יש לו מתירין דיש לו הפסד שומן בנוטף עכ"ל, ואולי יש לומר בזה דבחולין (דף קי"ב א') אמרו שיוכל להניח כלי תחת ללי ומשדי ביה תרתי גללי מלחא ומשפיייה, והטעם בזה הוא משום שהמלח גורר הדם אללו לשוליים וע"כ מותר השומן וכן פסק הר"ף שם, והרמב"ם בפ"ו מהלכות מאכלות אסורות הט"ו כתב וז"ל אין מניחין כלי תחת הללי לקבל מימיו עד שתכלה כל מראה ארמונית שבו וכינד עושה משליכין לחוץ הכלי מעט מלח ומניח הכלי עד שיגלה ולוקח השמנונית של מעלה והמים של מטה שתחת השמנונית אסורה עכ"ל, וכתב המ"מ שם שמדברי הר"ף והרמב"ם משמע דאף קודם שתעלה תמרותו (היינו בתחלת הלליה) יכול לעשות כן וכן כתב הב"י בטור סי' ע"ו ד"ה בשר שזולין שלדעת הר"ף והרמב"ם והרא"ש מהני גללי מלחא גם קודם שתעלה תמרותו, ואף שלבסוף לא כתב כן כבר כתב בדברי חמודות פרק כל הבשר אות קפ"ה שהעיקר כדברי הב"י שכתב בתחלה ומה שכתב לבסוף אין דבריו מוכרחים ועי"ש, וא"כ אפשר לומר דגם הגאונים ס"ל כן דדיון בשר ששהה ג' ימים בלא מליחה הוא חומרת הגאונים ולדידהו קאמר מהרא"י דין זה שאם נתערבה באחרות בטלה ברוב ואפילו הוה חתיכה הראויה להתכבד, וממילא דלא תקשה דיפסיד השומן בעת הלליה דהלא יכול ליתן גללי דמילחא בתחתית הכלי ואזו יהא גם השומן מותר, ואף שהטור כתב בשם הגאונים שלא התירו ע"י נתינת מלח אלא בב' וג' גרגרים כו' עי"ש מ"מ הא מסיק שם בשם הרשב"א דבדיעבד מותר אף אם נתן מלח הרבה, ואף שדעת הרשב"א הוא דגללי מילחא לא מהני רק אחר שתעלה תמרותו, מ"מ יותר קרוב לומר דהגאונים ומהרא"י סברי כשיטת הר"ף והרמב"ם והרא"ש ז"ל דס"ל דגם קודם שתעלה תמרותו מותר בגללי דמלחא וכמש"ל, ובפרט דדיון זה דבשר ששהה ג' ימים בלא מליחה ונתערבה בחתיכות אחרות שכתב המחבר דמקורו הוא ממהרא"י בתרומת הדשן מיירי שכבר נמלחו כל החתיכות רק דחתיכה זו נמלחה אחר שלשה ימים וחתיכות האחרות נמלחו בתוך ג' ימים וכמו שכתב הש"ך בסקנ"ה, וכיון שנמלחו כולן אין בהן רק חומרת הגאונים בזה יש לומר דכ"ע מודים שמוותר ע"י גללי דמילחא אף קודם שתעלה תמרותו ואף אם יתן הרבה מלח כיון דעיקר האיסור הוא רק חומרת הגאונים ולא מדינא דש"ס, ועד כאן לא נחלקו אלא צללי שלא נמלח בתחלה כלל משא"כ הבא דאיירי כשנמלחו כל החתיכות, וע"כ לא תקשה כ"כ אמהרא"י ועיין:

סעיף ט"ו ב"ש המלוכלך בדמים שנשרה במים מעת לעת יש אוסרים לאכלו כי אם גלי

אלא א"כ יש במים ס' כנגדו ע"כ, וכתב בש"ך בסוף סק"ס וז"ל ומ"מ ל"ע דהאיך כתב כ"א ע"י ללי דזה לא נמלא בשום פוסק דבשר המלוכלך בדמים שנשרה מעל"ע שיהא מותר לגלי והוא תמוה דכיון דנבלע בצער ע"י כבוש תו לא מהני ליה ללייה דדם בעין שנבלע אינו יולא לא ע"י מליחה ולא ע"י ללייה וכמבואר לעיל ובר"ם ע"ז ובכמה דוכתי, והש"ד והאגור שהזכירו דיש מתירין לללותו לא הזכירו בדבריהם מלוכלך בדמים וס"ל דכבוש לא עדיף ממליח

ממליח ואינו כמבושל ממש כו' עכ"ל, וכתב מרן וז"ל (שם בש"ך בא"ד) לא הזכירו בדבריהם מלוכלך בדמים, קשה לי דמ"מ כמו דלא מהני מליחה משום דחיישינן שיאל וחזר ונבלע גם לללי ניחוש שיאל הכל ע"י כבישה וחזר ונבלע והו"ל כבלע דם ממקום אחר דאינו יולא כללי היכא דלא שייך חידי דיפלוט דם ידיה ודלקמן סימן ע' ס"ו וז"ע עכ"ל, ודבריו מבוארים דשם בסי' ע' כתב הרמ"א בהג"ה וז"ל ואפילו דביעבד נוהגין לאסרו אם נפל בשר שכבר פלט כל דמו וזירו אלל בשר שלא שיה עדיין שיעור מליחה ע"כ, וכתב שם בש"ך סק"ל וז"ל ולא מהני הדחה ומליחה אח"כ ואפילו לללי אסור ת"ח שם דין ה' וטעמו דכיון שכבר פלט דמו וזירו א"כ אינו טרוד שוב לפלוט וזולע ושוב אינו יולא לא ע"י מליחה ולא ע"י לליה כיון דלא פליט דם של עלמו וגם לא אמרינן דמשריק שריק והלכך כולו אסור כו' עכ"ל, וא"כ גם הכא ניחוש שיאל הכל ע"י כבישה וחזר ונבלע והוי כמו שבלע דם ממקום אחר דאינו יולא אף ע"י ללי, אך באמת כבר כתב הש"ך בעלמו לחלק בזה בסי' ע"ו סק"ט וז"ל שם ומ"מ אם לא הודח וגמלה ושהה שיעור מליחה אמרינן שהמלח מצליעו ושוב אינו יולא אפילו ע"י לליה דלגבי דם בעין שנבלע לא אמרינן כזולעו כך פולטו אבל אם לא הודח וגמלה ולא שיה שיעור מליחה אע"ג דמלח הנבלע דם בעין שעליו דמה"ט לא מהני ליה מליחה שנית לקדירה מ"מ לא נבלע בחווק וגם לא נבלע הרבה ויולא ע"י לליה אח"כ דטובא אשכחן כה"ג מה שיולא ע"י לליה ולא ע"י מליחה כגון בשר ששהה ג' ימים בלא מליחה בסי' ס"ט סעיף י"ב ובשר שנשרה מעל"ע במים לדעת המחבר שם סט"ו ושאר פוסקים וכה"ג טובא עכ"ל, הרי להדיא שכתב שם דהכא מהני לליה ומטעם שכתב שם בסק"ט הג"ל בתחלה דכיון דלא הוי דם בעין ממש אמרינן שהאש שואבו, ומה שהביא מרן מסי' ע' ס"ו לא דמיא כ"כ לדין דהכא, דהתם בלע הבשר שכבר פלט כל דמו וזירו מהבשר שלא שיה שיעור מליחה בתוך זמן מליחתו תיכף כשנפלט מן הבשר ובעוד שהוא רותח מן המליחה וכמ"ש שם הש"ך בסק"ל, משא"כ הכא בבשר שנשרה במים מעל"ע לא שייך הני טעמי וע"כ שפיר מהני ליה לליה ועיין:

סעיף ט"ז בהג"ה בדיון שאם מלח בכלי שאינו מנוקב כתב וז"ל אבל מותר לחזור ולמלוח

בה בשר לאחר שנקובה או אפילו בלא נקיבה אם הבשר שיה כבר במליחתו והודח ע"כ, וכתב בש"ך בסק"ס"ח וז"ל הקשה בדרישה סי"ח דליחסר מטעם דהוי כבוש אם שיה כשיעור שיתנו על האש ויתחיל להרתוח כמ"ש הטור והמחבר בסעיף י"ח א"כ מכח הליר הבשר כבר נעשה כבוש ומפליט הכלי והניחו בל"ע, ולא קשיא מידי דדוקא לענין גמלה מחלה בכלי שאינו מנוקב דנאסר הבשר מליר גופא אמרינן הכי אבל לענין אין מליחה לכלים אין חילוק דלעולם אין כח מלח והליר להפליט כלי כו' עכ"ל, וכתב מרן וז"ל (ש"ך סק"ס"ח) אבל לענין אין מליחה לכלים, בזוג"א סי' תמ"ז סקט"ז מוכיח להדרישה דכבישה כדי שיתן על האש וירתיח מפליט מכלי וכן מבואר דעת התפל"מ בהשגתו על הש"ך סקפ"ג, וקשה לי דאפילו בלא שיעור כבישה ליתסר מדין מלוח למ"ש הש"ך סי' ק"ה סקמ"ב בטעמא דאין מליחה לכלים דהוי טהור מלוח וטמא תפל והא כללול טהור מלוח אסור כמ"ש הש"ך סי' ז"א סקט"ו עכ"ל, וכוננת מרן בקושיתו נראה דשם בסי' ז"א סעיף ה' בהג"ה כתב הרמ"א וז"ל והא דטהור מלוח וטמא תפל שרי היינו שהטמא יבש אבל אם הוא דבר ללול נאסר הטהור מאחר שאינו נאכל מחמת מלוחו זולע מהאיסור שאללו ושניהם אסורים עכ"ל, וכתב שם בש"ך

סקט"ז וז"ל ושניהם אסורים כלומר בבשר בחלב אע"פ שהבשר לבדו מלוח שניהם אסורים אבל אם החלב לבדו מלוח כתב הת"ח כלל כ"ב ד"ב דמשמע מדברי המרדכי דהחלב מותר דלא כסמ"ג עכ"ל ופסק שם כך ותימא שבמרדכי פכ"ה סי' אלף רי"ד איתא אדרבה כסמ"ג ונראה שט"ס הוא וז"ל הנהת מרדכי כו' ומ"מ ז"ע לדינא כיון דהמרדכי וסמ"ג אסורים ובש"ד אין הכרע כ"כ א"כ מאן לימא לן להקל כו' עכ"ל, ומשמע דס"ל למרן דגם אם הטהור המלוח ללול ג"כ אסור וע"כ הקשה על הדרישה והמג"א דכיון דהליר שיאל מהבשר שנמלח בכלי זה אחר ששהה כבר במליחתו בפעם הראשון והודח נחשב כללול, דהא סבירא להו ליאסר הבשר מטעם כבוש בכדי שיתנו על האש וקיי"ל דכבוש לא הוי אלל בדבר ללול, א"כ גם בלא שיה שיעור כבישה בכדי שיתנו עלהאש ויתחיל להרתוח ג"כ ליתסר מדין מלוח דבדבר ללול גם טהור מלוח וטמא תפל אסור, אך אולי יש לומר דגם הסמ"ג דמחמיר ואסור אינו אסור רק כשהאיסור הוא דבר ללול אבל לא כשהיתר הוא דבר ללול (כמו הכא דהליר שיאל עתה מהבשר שנמלח בכלי זה אחר שכבר שיה במליחתו בפעם הראשון והודח הוא היתר רק הכלי אסורה שנמלח בה בשר), ומחלוקת הסמ"ג והגהת מרדכי הוא רק בבשר בחלב והחלב מלוח והבשר תפל לדעת הסמ"ג אסור כולו ולדעת הגהת מרדכי אינו אסור רק כשהבשר מלוח והחלב תפל, אבל אם החלב מלוח והבשר תפל לא נאסר החלב, והתם בבשר בחלב תרומתו ויהא אסורא ניגוה וע"כ לדעת הסמ"ג גם אם החלב מלוח אסור ג"כ הכל, אבל היכא דהטמא תפל יבש כמו הכא דהכלי שאינו נקיבה שנמלח בה בשר היא יבשה והטהור ללול דהליר שיאל מהבשר הוא טהור גם הסמ"ג מודה שלא נאסר, וז"ל הסמ"ג בהלכות איסורי מאכלות ל"ח קל"ז ומענין הלכות אלו יש ללמוד שבשר כשרה ובשר נבלה שנגעו זה בזה אם השחופה מלוחה לבדה הכל מותר ואם הנבלה לבדה מלוחה הכל אסור כדיון טמא מלוח וטהור תפל כו' אבל בשר חי או ללי שנפל עליו חלב בין יש מלח בחלב לבדו או בבשר לבדו הכל אסור עד ששים כיון שהאיסור הוא ללול רק שיהא שם מלח כראוי שיחשב כרותח מחמת אותו המלח עכ"ל הרי להדיא שכתב דבעינן שהאיסור יהא ללול וכלשון הסמ"ג כן הוא גם במרדכי פרק כל הבשר הג"ל וגם שם כתב כיון שהאיסור הוא ללול ועיין:

סעיף י"ח בי"ח שנמלח בכלי שאינו מנוקב ושהה בו כשיעור שיתנו מים על האש ויתחילו

להרתוח כל מה שממנו צליר אסור לאוכלו אפילו ללי וחלק החתיכה שחזר לליר אין אסור ממנו אלא כדי קליפה ואפי' אם יש בה שומן ע"כ, וכתב מרן וז"ל (סעיף י"ח) כשיעור שיתנו מים על האש, כן הוא לשון הטור וקשה לי דבעור וש"ע רס"ו ק"ה לא נזכר לשון זה רק סתם אם כדי שיתנו על האש משמע דמשערין תמיד על הק חתיכה ששהה בליר אם היו נותנין אותו על האור אם הרתיח ובמקור הדיון בהרא"ש ג"כ לא נזכר לשון שיתנו מים וכו' רק אם נתנו וכו' וז"ע עכ"ל, הנה בטור שם לא נזכר מזה רק ה"ב"י שם ד"ה כבוש צליר כתב וז"ל כתב הרא"ש בסוף פרק כל הבשר דשיעורו הוי כאלו נתנו על האור כדי שירתיח ויתחיל לבשל אם נכבש בתוך הליר כשיעור זה נאסר כל מה שבתוך הליר ובפחות משיעור זה לא נאסר אלא כדי קליפה כדיון מלוח הרי הוא כרותח עכ"ל ובשו"ע שם סעיף א' כתב המחבר וז"ל ואם הוא כבוש בתוך ליר או בתוך חומץ אם שיה כדי שיתנו על האור ויתחיל להתבשל הרי הוא כמבושל ובפחות משיעור זה לא נאסר אלא כדי קליפה עכ"ל, וזהו שהוקשה למרן דמשמע

משם דמשערינן תמיד על הק חתיכה ששה בציר ולא בשיתנו מים על האם, אך אולי יש לומר דמלשון המחבר הכא שכתב ושהה בו כשיעור שיתנו מים על האם ויתחילו להרתוח משמע דאין רלונו לומר דלריך שישה כ"כ אחר שנתהוה ליר, רק אם יש משעה שנמלח בכלי עד שנתהוה ליר כשיעור הזה אסור הכל אף שבתוך הליר שהה פחות משיעור זה, דאם נאמר דס"ל דלריך שישה זמן כזה בתוך הליר גופא הו"ל אם שהה בתוך הליר כדי שיתנו מים על האם כו', אבל מדכתב בשר שנמלח בכלי שאינו מנוקב ושהה בו כשיעור שיתנו מים על האם, משמע להדיא דשהה בו היינו בכלי וכן משמע להדיא גם בטור שגם הוא כתב שאם שהה בו כשיעור ולא כתב שאם שהה בהליר, ובלבוש בסו"ה זה מצוהר יותר כן שכתב בסעיף י"ח וז"ל והבשר שנמלח בכלי שאינו מנוקב אסור לאוכלו אפילו ללי שהליר והדס שילא ממנו ע"י המלח הויא כרותח מחמת המלח וכיון שאין לו לזוב לחוך בכלי שאינו מנוקב הרי הוא חוזר וזולע לתוכו והוי כאלו נתבטל בדמו ושוב אינו יולא לא ע"י מליחה ולא ע"י ליה צד"א בששהה בכלי שאינו מנוקב כשיעור שיתנו מים על האם ויתחילו להרתוח אבל אם לא שהה כ"כ אין אסור ממנו אלא כדי קליפה כו' עכ"ל, הרי דמפורש בדבריו להדיא שאם רק שהה בכלי כשיעור שיתנו מים על האם ויתחילו להרתוח אסור תיכף ולא צעין שישהה בתוך הליר כשיעור זה, ולפי זה התם בסו"ה ק"ה שנכתב בתוך הליר או בתוך החומץ שהוא דבר ללול משערינן באם שהה בתוך הליר והחומץ כדי שירתיחנו בתוכם, אבל הכא שהשיעור דלהרתוח מתחיל תיכף מזמן שמלח את הבשר בתוך הכלי שאינו מנוקב ועדיין אין שם ליר כלל שפיר כתב הטור והמחבר דמשערינן בכדי שיתנו מים על האם, ופשוט קלת דגם הרא"ש מודה הכא דהזמן מתחיל תיכף משמלחו בהכלי וכמ"ש הטור בשמו, והא דכתב בסוף כל הבשר דאם נכבש בתוך הליר כשיעור זה כו' וכנ"ל היינו משום שהוא נתן שם כלל לשיעור כבישה כמה הוא וכמ"ש שם בסוף פכ"ה סימן מ"ט וז"ל ושיעור כבישה הוי כאלו נתנו על האור כדי שירתיח כו' ע"ש, וכן הוא באמת כשנתנו בתוך הליר או בתוך החומץ משערינן בכדי שירתיחנו בתוך הליר או בתוך החומץ, אבל הכא בזמולת בכלי שאינו מנוקב גם הוא מודה שמתחיל השיעור מזמן שמלחו בתוכו וכמ"ל ועיין :

שם כמה שכתב המחבר ושהה בו כשיעור שיתנו על האם ויתחילו להרתוח כו' כתב ע"ז בש"ך בסקע"ב וז"ל ושהה בו כשיעור כו' משום דכבוש הוי כמבושל ולכן צעין האי שיורא אבל בפחות משיעור זה אף מה שבתוך הליר לא נאסר אלא כדי קליפה הרא"ש והטור עכ"ל, וכתב מרן וז"ל (ש"ך סקע"ב) לא נאסר אלא כדי קליפה, קשה לי הא כיון דלא שהה שיעור כבישה והקליפה לא נאסר רק מדין מלוח א"כ יהיה לו תקנה במליחה ועיין עכ"ל. ואולי יש לומר בזה דהרמ"א בהג"ה כתב על דין זה וז"ל ויש אוסרין כל החתיכה אפילו מה שחוך לליר ואפילו לא נמלח רק מעט כדרך שמולחין לללי ואפילו לא שהה שיעור מליחה רק מעט עד שנראה ליר בכלי וכן נוהגין ואין לשנות כו' ע"כ, והש"ך בסקע"ד כתב הטעם בשם הפוסקים דכיון שמלח מיד פירש הדס ממקום למקום וכיון שהמקום דחוק שהוא בכלי שאינו מנוקב שוב אינו יולא לא ע"י מליחה ולא ע"י ליה וכתב עוד וז"ל ואע"ג דבשובר מפרקתה של בהמה שאסור נמי לאכול ממנה באומלל משום שהדס פירש ממקום למקום ואפ"ה שרי ע"י מליחה ולליה כמו שנתבאר לעיל סימן ס"ז י"ל דהכא כיון שפירש ע"י מליחה גרע טפי אי נמי כיון שנמלח

בכלי שאינו מנוקב הוי כבוש וכבוש הרי הוא כמבושל דלא מהני ליה מליחה ולליה אה"כ עכ"ל. והנה דעת המחבר הוא דעת הרא"ש בפי' כל הבשר סימן מ"ט ודעת ה"ש אוסרין שהביא הרמ"א הוא דעת רבינו פרץ שהביאו המרדכי וגם הרא"ש שם ומטעם שהדס פירש ממקום למקום, ומשמע מדברי הרא"ש שם שגם הוא מודה לטעם זה רק חולק על רבינו פרץ כמה דס"ל שגם למעלה מן הליר אסור דשוב אין הדס יולא כלל והרא"ש ס"ל דמשם שפיר יולא הדס, וכן משמע ממה שכתב שם בפרק כל הבשר סימן ל"ז שכל זמן שהבשר ערוך לפלוט ליר אינו זולע דם וכתב אה"ז וז"ל ומ"מ צר שבתוך הליר או בכלי שאינו מנוקב אין להתיר מטעם זה, שאין לו כח לפלוט כיון שהוא שקוע בתוך הליר וזולע עכ"ל, ואף דבשני מקומות אלו לא נזכר בדברי הרא"ש דאסור אף לללי מ"מ מפורש כן בדבריו בפרק גיד הנשה סי' י"ג שכתב שם וז"ל וכן אסר ר"ת תרנגולת שנמלחה בכלי שאינו מנוקב אע"פ שלא שהה שיעור מליחה בכלי ולא נפלט עדיין כל דמה אפילו הכי אסר אותה אפילו לללי ולא אמרינן כזולעו כך פולטו כו' עכ"ל, הרי להדיא דאסר אף לללי, ולא אמרינן בזה לא אידי דטריד לפלוט לא בלע ולא כזולעו כך פולטו, והוא מטעם שהדס פירש ממקום למקום וכיון שפירש ע"י מליחה גרע טפי ולא מהני אף לללי וכמ"ש הש"ך, ולפי זה כדי קליפה שנאסרה מיד לדעת הרא"ש ג"כ לא מהני ליה מליחה עוד דכיון שנמלחה בכלי שאינו מנוקב והדס שבתוך הקליפה פירש ממקום למקום ע"י מליחה גרע טפי ולא מהני ליה שום תקנה עוד ועיין :

שם בהג"ה ויש אוסרין כל החתיכה ואפילו מה שחוך לליר כו' וכן נוהגין ואין לשנות ע"כ, וכתב בש"ך סקע"ו וז"ל כתב מהרש"ל פרק כל הבשר סימן ל"ז דאף דנוהגין הכי מ"מ אם נתערב חד בתרי אפילו צבישול א"ל ס' אלא צטל ברוב דמאחר דמדאורייתא חד בתרי צטיל אלא דמדרבנן אסור עד ס' צבישול כדאי ה"ס הפוסקים המתירין מה שחוך לליר לסמוך עליהם צה"ג עכ"ד ול"ע לדינא כו' עכ"ל, וכתב מרן וז"ל (ש"ך סקע"ו) דמדאורייתא חד בתרי צטיל, לא הצנתי הא לפי מה דקי"ל טעם כעיקר דאורייתא מדינא לא הוי ביטול בתרי בזמן בשאינו מינו והכא דם לגבי בשר הוי אינו מינו ול"ע עכ"ל, ואולי יש לומר בזה דהנה דעת מהרש"ל באו"ש ובספרו פרק ג"ה ס"ס ל"ב נראה דלענן מין בשאינו מינו אזלינן בתר שמא ואם הוא שיה צמא אע"ג דלא שיה בעצמא מ"מ הוה ליה מין במינו ואסור רק מדרבנן וכמ"ש הש"ך בסו"ה ל"ח סק"ו דכן נראה דעת מהרש"ל, וכתב עוד שם דלדעה זו הא דקי"ל לקמן בסו"ה ק"ט סעיף א' שאם נתערב ציבש מין בשאינו מינו לריך ס' אין הטעם משום דחיישינן שמא יבשלם ויתן טעם, דבאמת לדירהו ס"ל דמאחר שנודע לנו התערובות ציבש ונתבטל כבר ציבש והותר לאוכלו כך נעשה כשאר חתיכות היתר גמור לכל ענין ומותר אז לבטלו עם חתיכות אחרות והמיוחיו שילא ממנו לאחר כך בשעת הבישול לא גרע מנוף האיסור עלמנו שנתבטל כבר וניתר באכילה וכמ"ש כל זה באו"ה כלל כ"ג דין ט' וע"ש, רק הטעם הא דצעין ס' הוא משום דמקרי דבר שיש לו תקנה שיכול קלת להכיר האיסור ולהסירו משם, ולפי זה הכא דנתערב חתיכה זו שנמלחה בכלי שאינו מנוקב בין שאר חתיכות והס שוין בשמא שהכל מין בשר והס יבש ציבש שפיר קאמר מהרש"ל דמדאורייתא חד בתרי צטיל, ואף אם יבשלם ויתן טעם מ"מ אין כאן איסור דאורייתא כיון שכבר נתבטלה וכמ"ל ועיין :

סעיף ב ב'ישר שנמלח ושהה כדי מליחה ונתנוהו אח"כ בכלי צלל הדחה ונתמלא מליר מותר ולפי"ז בשר שנפל לתוך ליר היוצא מהבשר אחר ששהה כדי מליחה מותר ויש מי שאוסר בזה וזהו ויש לחוש לו לכתחלה כו' ולפי דבריו אע"פ ששהה הבשר במלח כשיעור אסור לאכול ממנו עד שידחינו יפה יפה ואסור לחתוך ממנו בסכין קודם שידחינו ואם חתך לריך להגעילו, הג"ה ויש מתירין לחתוך בסכין לאחר ששהה שיעור מליחה דאין מליחה לכלים וכן עיקר דמותר אבל הסכין לריך הדחה אח"כ או נעילה בקרקע אם נתיבשה עליו הליך ואפילו קודם שיעור מליחה אין האיסור משום הסכין אלא משום שיא דם בעין על הבשר ואם רוצה להדחיו שם היטב ולחזור ולמלחו שם מותר ע"כ, וכתב מרן וז"ל (סעיף כ' בהג"ה) אלא משום שיא דם בעין, קשה לי הא החתיכה כולה רוחח מחמת המלח וא"כ כשיאלץ הדם בעין ממקום החתך תיכף נבלע בחוכו כמו דם אחר שנפל על החתיכה תוך שיעור מליחה דנאסר מיד כדאיתא בסי' ע' ס"ו וא"כ מה מהני שמדחיו אח"כ ול"ע. אח"ז בא לידי ספר חדש נקרא בשמו חוות דעת וראיתי שעמד בזה עכ"ל, ואולי יש לומר בזה דמ"ש הרמ"א משום שיאלץ דם בעין בזמנת כן הוא דכשחותך בסכין יולא מעט דם, אבל מ"מ אינו דומה לדם אחר שנפל על החתיכה, כיון שהדם הוא מאותה חתיכה עלמה ולא בא ממקום אחר, וראיה לזה הוא מדברי הטור והמחבר שכתבו בסי' ע"ו ס"ד דיש מי שאוסר לחתוך בסכין ללי שאלץ האש שלא נמלח כל זמן שאינו נללה כל לרכו מפני דם שבלע בסכין ויש מתירין בכל זה, ולא כתבו דהגלי בעלמו נאסר מהדם בעין שיאלץ מהבשר שאלץ האש שהוא רוחח כולו, והלא אם נפל דם בעין ממקום אחר על הללי אוסר כדי נעילה כמו שמפורש שם בטור ובמחבר, וא"כ אם נאמר שהדם שיאלץ ע"י הסכין מקרי ג"כ דם בעין הו"ל להטור והמחבר לאסור שם גם הבשר בכדי נעילה במקום שחתך בהסכין, אלא ודאי דכיון שהדם הוא מהבשר עלמו ובעת חמימותו הבשר טרוד לפלוט הדם ע"כ אינו בולע כלל דם עלמו, והא דמלריך הרמ"א להדיח הבשר היטב במקום החתך הוא רק בכדי שלא יתמלא המלח מהדם שיאלץ ע"י החתך שחתך בסכין ולא יהא עוד כח בהמלח להוליך הדם, וכמ"ש הש"ך לעיל בסק"א בשם המרדכי דמשום טעם זה לריך להדיח הבשר בתחלה קודם המליחה, וע"כ לריך גם כאן להדיח הבשר היטב ולחזור ולמלחו שם. וראיתי להאחרונים ז"ל שחילקו בכך אבל לא כתבו להוכיח כן מדברי הטור והמחבר וכמ"ל ועיין:

סימן ע

סעיף ב בהג"ה ודהא דאמרינן דאם הדג תפל והעופות מלוחים אסורין היינו דוקא שהדג פלט כבר דמו והודח אבל אם עדיין לא פלט דמו ולא נמלח מעולם מותר דאגב דיפלוט דם דידיה יפלוט ג"כ הדם שבלע מן העופות כו' עכ"ל, ובט"ז בסק"ח הביא דעות האוסרים בזה וכתב אח"ז וז"ל ולעג"ד נראה ג"כ כדברי האוסרים דכיון דהליך שבדגים הוא דבר מועט ונפלט (אותו) בזמן קצר היאך נסמוך על פליטת ליר שלהם לומר שאגב שפלט ליר יפליט הדם שבלע דשמה יכלה זמן פליטת הליר קודם לפליטת הדם שבלע ויש כאן ספק דאורייתא כו' עכ"ל, וכתב מרן וז"ל (ט"ז סק"ח) ויש כאן ספק דאורייתא, זה תמוה דהא הוא דם שמלחו דליכא דאורייתא עכ"ל, הנה מה שהחליט מרן דדם שמלחו דרבנן לאו דברי הכל הוא והב"י בסי' פ"ז ד"ה כתב הרמב"ם

הביא מרש"י ז"ל צפרק כל הבשר (דף ק"ט א') דס"ל דם שצטלו חייב עליו כרת וכתב שם דרש"י ס"ל דהא דאמרו במנחות פרק הקומץ רבה (דף כ"א א') דדם שצטלו אינו עובר עליו אתיא דלא כהלכתא ושכן נראה דעת הרמב"ם ז"ל עיי"ש, וממילא דה"ה לדם שמלחו, דהא במנחות שם השוו להדדי ואמרו דם שצטלו אינו עובר עליו ודם שמלחו אינו עובר עליו, ולכאורה יש להתבונן קצת על הבי"ז ז"ל דלמה ליה למימר דרש"י ז"ל ס"ל דהיה דהקומץ רבה אתיא דלא כהלכתא ומדוע לא תירך כמ"ש בעל העיטור ריש חלק שני בדין הכשר הבשר דהיה דהקומץ רבה חייבי בקדשים דוקא ולא בחולין וכן כתב הרשב"א ז"ל במשמרת הבית (דף ע"ה א') דאיכא מאן דאמר דלא אמרו אינו עובר עליו אלא בקדשים, והרשב"א שם במ"ה הוסיף עוד לומר דאיכא מאן דאמר דאפילו בחולין אינו עובר עליו אבל לא שמותר מדאורייתא רק שאין לוקחין עליו, והביא ראיה לזה דבזמנת אסור מדאורייתא מהא דאמרו בחולין (דף ק"א א') כבדא עליו בשרא אסור דם דאורייתא, והוסיף עוד לומר וז"ל ואי נמי תמלא לומר דכל שצטלו מותר לגמרי מדאורייתא (מ"מ) כיון דעיקר דם דאורייתא החמירו בו כדאורייתא ואפילו בספיקותיו וכדחיישין גבי בי דוגא שם (דף ק"ג א') דאמרינן ודלמא עלאה מטא תתאה לא מטא ולא אמרינן כיון דצטלו הו"ל דרבנן וספיקו להקל עכ"ל, ולפי זה היה אפשר לומר דגם הט"ז שכתב ויש כאן ספק דאורייתא ר"ל דעיקרו דאורייתא וע"כ יש להחמיר בספיקותיו וכמ"ש הרשב"א ז"ל, וכן החמיר הרמ"א ז"ל להלן בסעיף ו' בבשר שנפל לתוך ליר שעל הקרקע וכתב דינייה כאלו היתה הליר בכלי אף דבזמנת נסתפק האו"ה בזה אם קרקע דינו ככלי מנוקב או לא וכמ"ש הש"ך בסקמ"ז ועכ"ז פסק הרמ"א להחמיר בספיקו, והא דמיקל שם בספק ליר ספק מים ומטעם דליר דרבנן וספיקא להקל, ספיקא דהתם קיל יותר משום דאיכא לספיקי שמה אין כאן ליר כלל וכמ"ש הש"ך בסקמ"ט ועיי"ש, אך כ"ז היה אפשר לומר בדברי הט"ז כאן אבל עדיין יקשה ממ"ש הט"ז בעלמו בסי' ס"ט סק"ד דדם שמלחו הוי רק דרבנן וגם הקיל שם בספיקו ועיי"ש, ומלאתי שעמד בזה בס' חגורת שמואל עיי"ש, וע"כ יותר נראה לומר בדעת הט"ז ז"ל כאן דס"ל כמ"ש בת' בית יעקב כו' קע"א דדם בתחלת צישולו ותחלת מליחתו אסור מן התורה, וכמ"ש הרשב"א במשמרת הבית שם (דף ע"ה ע"ב) גבי דם שבמוח שבראש דחיישין שמה נבלע הדם במוח בעת שהיה חם קודם שנתצטל והוא אסור מן התורה ועיי"ש, ולפי זה גם הכא בדגים עם בשר איכא למיחש דבלעי דגים הדם מן הבשר בתחלת המליחה דאז עדיין הדם אסור מדאורייתא ויש כאן ספק דאורייתא וכמ"ש הט"ז, אבל התם בסי' ס"ט לא שייך כלל חשש זה וע"כ

כתב הט"ז שם שהוא רק דרבנן והקיל בספיקו: וכמעט שמהכרח לומר כן בדעת הט"ז דהכי כוונתו, דהלא תיכף אח"ז כתב וז"ל ועוד יש כאן טעם לאיסור שהרי כתב הרא"ש בפכ"ה פי' רשב"ם דבבשר ובשר לא הטריחוהו יותר מדאי (למלוח כל חתיכה וחתיכה לבדה משום החשש שמה תבלע חתיכה זו מהדם של חברתה) כיון דדם מדרבנן הוא כו' ע"כ הקילו שם וזה לא שייך כאן דלאו תקנת חכמים שימלח דגים עם בשר ע"כ אין להקל מטעם שיחזור וימלחנו ויפלטנו כנלע"ד עכ"ל, והלא הא שכתב הרא"ש שם דדם דרבנן זהו מלך שמלחו ודם שמלחו הוא מדרבנן, וא"כ איך אפשר שמתחלה כתב הט"ז ויש כאן ספק דאורייתא ואח"ז בואותו ס"ק יכתוב שהוא רק מדרבנן, וע"כ קרוב לומר שהוא כדברינו דמ"ש בתחלה שיש כאן ספק דאורייתא הוא משום שיש לחשוש

לחשש דהדגים בלעי מהבשר בתחלת המליחה ואז הוא דאורייתא, משא"כ התם במה שפירש רש"ם דאיידי בבשר שנמלחו עם בשר, וכל החשש דהתם הוא רק שמא יפלוט חתיכה אחת דמה קודם שפליטה חזרתה ותבלע דם חזרתה, וחשש זה לא שייך בתחלת המליחה רק לאחר ששהה הבשר במלחו שיעור מליחה ואז הוא באמת רק מדרבנן כיון שכבר שהה במלחו, וע"כ שפיר כתב הרא"ש משמיה דהרשב"ם התם דם מדרבנן הוא ועיין:

סעיף ה' י"ג אומרים שבשר שנמלח אסור להשהותו במלחו לאחר פליטת כל לירו דהיינו ו"ב

שעות לפי שחזור ובלע מלחוחית דם שעליו ושל המלח ויש מתירין להשהותו במלחו אפילו כמה ימים כו' ע"כ, וכתב בש"ך סק"ד וז"ל בב"י כתב שדין זה תלוי בדין דסו' ס"ט ריש סעיף כ' ע"ש (והוא דשם בסעיף כ' כתב המחבר בשר שנמלח ושהה כדי מליחה ונתנוהו אח"כ בכלי בלא הדחה ונתמלח מזיר מותר ויש מי שאסור) ובת"ח כלל י"ד דין ד' כתב דאפילו לפי מה דמחמירין לעיל לאסור בקליפה היינו משום דהתם אנו רואין שהמלח הוליד עוד הליר ומאחר שמונה בכלי שאינו מנוקב אסור אבל הכא שהבשר מונח תמיד בכלי מנוקב לא חיישינן דהבשר יבלע מן המלח שעליו דאף אם יפליט דם מישרק שריק לכן שרי בדיעבד עכ"ל הת"ח (ועיין בסקי"א) ואע"ג דאם נפל בשר שכבר פלט דמו ולירו אלל בשר שלא שהה עדיין שיעור מליחה אסור כמ"ש הרב ריש סעיף ו' ופשוט הוא דהיינו אפילו בכלי מנוקב ולא אמרינן מישרק שריק י"ל דשאני הכא דמה שילא מן הבשר תוך שיעור מליחה שהוא רותח ודם ממש כבר ילא לחון הכלי שהוא מנוקב ומה שנשאר על גביו אינו אלא לחלוחית שילא ממנו אחר ששהה שיעור מליחה דאינו אלא מוהל בעלמא כו' א"כ נהי דמחמירין לחשבו דם מ"מ איכא למיסמך בכה"ג אטעמא דמישרק שריק וכן המלח שעליו הרבה פוסקים ס"ל שלאחר שפלט דמו אינו לו שום כח וכמו שנתבאר שם הלכך סמכינן הכא אטעמא דמישרק שריק משא"כ לקמן עכ"ל, וכתב מרן וז"ל (ש"ך סק"ד) הלכך סמכינן וכו', יש לעיין הא בלא"ה ג"כ מתירים היכא דהוי רק לחלוחית בעלמא כמ"ש הש"ך סקי"א דהא התם ליכא סניף שיטת ר"ת דמישרק דבדגים גם לר"ת לא מישרק כיון דסריך עכ"ל, ודבריו מבוארים דהכא בבשר שנמלח ושהה במלחו אחר פליטת כל דמו ולירו זירף הש"ך להטעם שאחר שיעור מליחה לא נשאר אלא לחלוחית בעלמא גם הטעם דדם מישרק שריק דזהו שיטת ר"ת בתוס' חולין (דף ק"ב ב') ד"ה ודגים דרפו קרמייהו עיי"ש, והלא לעיל בסקי"א כתב הש"ך דמ"ש רמ"א שם שאם הניח דגים אלל עופות לאחר ששהו העופות במלחן שיעור מליחה אף הדגים מותרים ואע"פ ששניהם מלוחים, הטעם הוא משום שעל הבשר אינו רק לחלוחית בעלמא וע"כ סגי להדגים רק בהדחה עיי"ש אף דהתם בדגים לא שייך כלל טעמא דדם מישרק שריק וכמ"ש התוס' שם דרכיבי ונבלע הדם מתוכו ולא שריק מינייהו ועיי"ש, אך אולי יש לומר בדעת הש"ך ז"ל דלקמן סו' ק"ה ס"ז כתב המחבר וז"ל הא דחתיכת איסור אסורת חזרתה בנגיעתה דוקא כשאיסורה מחמת עלמה כגון צבלה ובשר בחלב אבל אם אינו זה איסור אלא מה שבלע ממקום אחר אינה אסורת אחרת הנוגעת בה אפילו אם נללו יחד כו' עכ"ל, וכתב בש"ך שם סקי"ח בשם האו"ה דכן הדיון גם במליחה אינה אסורת חזרתה בנגיעתה רק כשאיסורה מחמת עלמה ואח"כ כתב וז"ל ומ"מ נראה דהיינו דוקא שנמלח והודה כדינו ואח"כ בלע דם וכדאיתא באו"ה סוף כלל י"ב הוא דאינו יולא מחתיכה להתיכה ע"י מליחה ולליה אבל בשר שלא נמלח עדיין ויש בו דם של עלמו

פשוט בש"ם ובכל הפוסקים שאסור במליחה ולליה וכמו שנתבאר בסוף סי' ע' עכ"ל, ולפי זה יש לומר דהתם בסקי"א דהאיסור הוא שהדגים נגעו בעופות דהוי שני חתיכות שנגעו זה בזה, וכיון דלאחר שיעור מליחתן כבר פלעו העופות כל דמן ולא נשאר עליהן רק לחלוחית בעלמא ע"כ מותרין הדגים, ואף שלא שייך בדגים דם מישרק שריק מ"מ הא הוי בהו קולא דשני חתיכות שנגעו זה בזה דבעינן שיהיה איסורו מחמת עלמו או שיהיה בו דם של עלמו, והלא לאחר שיעור מליחתו אינו עוד דם של עלמו רק לחלוחית בעלמא, משא"כ הכא בסק"ד דאינו כאן קולא דשני חתיכות שנגעו זה בזה להכי בעינן גם זירוף הטעם דדם מישרק שריק ולא סגי בטעמא דלחלוחית בלבד ועיין:

סעיף ו' בהג"ה ואפ"ר נמלח הבשר ולא שהה עדיין שיעור מליחה ונפל לזיר יש

להתיר אם לא נכבש בתוכו יום שלם אף אם שהה שיעור מליחה ונפל לזיר יש אוסרין אותו אע"פ שלא כלה זמן פליטת לירו עדיין ומ"מ לאורך הפסד גדול יש להתיר גם בזה כל זמן פליטת לירו דהיינו תוך י"ב שעות מ"י שיחזור וידיחנו ויחזור וימלחנו כו' והא דאסרינן אותו כשנפל לזיר היינו דוקא מה שבתוך הליר נאסר מה שלמעלה מן הליר שרי מיהו מה שבתוך הליר נאסר מיד ואינו שיעור לדבר ע"כ, וכתב מרן וז"ל ומ"מ לאורך הפסד גדול, משמע דאחר פליטת כל לירו אסור גם בהפ"מ כל החתיכה כמ"ש אח"כ מיהו מה שבתוך הליר נאסר מיד, וקשה הא הרמ"א ססו' ק"ה כתב דבהפ"מ אף בדבר שיש בו סרך שמונוגית אינו אסור במליחה רק כדי קליפה וראיתי שכן תמה בפמ"ג סו' ק"ה עכ"ל, וכוננת מרן מבוארת דס"ל דכיון שלא שהה בתוך הליר כשיעור כבישה הו"ל רק במליחה ובמליחה מותר הרמ"א בסו' ק"ה בהפ"מ אף בדבר שיש בו סרך שמונוגית וא"כ למה אסור כאן מה שבתוך הליר מיד גם בהפ"מ, והנה גם בש"ך שם בסו' ק"ה סק"ג משמע ג"כ דמה שבתוך הליר נאסר מיד אף בהפ"מ דשם בסעיף א' כתב המחבר וז"ל ואם הוא כבוש בתוך ליר או בתוך חומץ אם שהה כדי שיתנגנו על האור וירתיח ויתחיל להתבשל הרי הוא כמבשול ובפחות משיעור זה לא נאסר אלא כדי קליפה, הג"ה וע"ל סו' ע' מדין בשר שנפל לזיר ע"כ, וכתב בש"ך סק"ג וז"ל ובפחות משיעור זה לא נאסר אלא כדי קליפה, גם הרב מודה לזה דלא הוי כבישה בפחות משיעור זה וכדכתב נמי בד"מ מיהו עכ"פ מליח כרותח הוי מיד לאסור כולו כמ"ש בת"ח כלל ו' ד"ט ובס"ס ע' בהג"ה וכו' דהיכא דנשרה בליר של היתר איסור דרבנן והיתר כחושים ממש דבמליחה אף להרב אינו אסור רק כדי קליפה וכמ"ש בסו' זה סק"ח ובגבש כשיעור שיתנגנו על האש וירתיח אסור כולו ודוק עכ"ל, ומדלא כתב דנ"מ לענין הפסד מרובה דאם שהה בהליר שיעור כבישה נאסר כולו אף בהפ"מ ובדלא שהה שיעור כבישה לא נאסר רק כדי קליפה בהפ"מ, משמע מזה להדיא דהיכא דנפל לזיר נאסר הכל מיד גם בהפ"מ אף בדלא שהה שיעור כבישה, וע"כ אפשר דיש לומר דס"ל לרמ"א ז"ל דהיכא דנפל לזיר אף דלא שהה שיעור כבישה גרע ממליחה לחודא, והטעם לחלק בזה יש לומר דמדבריי הרא"ש פרק כל הבשר סו' מ"ט המובא לעיל בדברינו סו' ס"ט סעיף י"ח משמע דלדעת ר"ת מקרי כבוש תיבף אחר שנפל לתוך הליר ולא בעינן שיעור כדי שיתנגנו על האש וירתיח, דהרא"ש כתב שם בתחלה בשם ה"ר פרץ דאם מלח בכלי שאינו מנוקב נאסר כל החתיכה אפילו מה שחון לזיר ושכן עשה ר"ת מעשה בחרנגולת שנמלחה בכלי שאינו מנוקב ואסר הכל אע"פ שלא שהה שיעור מליחה וכתב עוד שם וז"ל ולא

דמי לחתיכה שנפלה לתוך הליך שאינה אסורה אלא מה שבתוך הליך דהתם נמלחה החתיכה כדינה ופלטתה כל דמה הלכך אין אסור אלא מה שבתוך הליך דדס אינו מפטע למעלה אבל כשנמלחה בכלי שאינו מנוקב הכל אסור שלא ילא דמה ממנה לפי שהמקום דחוק כיון שאין הכלי מנוקב כו' עכ"ל, ומשמע להדיא מדבריו אלה שאינו מחלק בין חתיכה שנפלה לתוך הליך ובין נמלח בכלי שאינו מנוקב אלא במה שלמעלה מן הליך, דבמולח בכלי שאינו מנוקב אסור גם מה שלמעלה מן הליך ובנפלה לתוך הליך אינו אסור רק מה שבתוך הליך, אבל שניהם שוין ליחסר תיכף, דאי לא תימא הכי הו"ל לחלק גם כזה ולבאר הטעם גם על זה, ופשוט קצת שהוא מטעם דס"ל לר"ת והעומדים בשיטתיה דבשנפל לתוך הליך הוי כבוס מיד, וכן מוכח יותר ממה שמסוק הרא"ש שם וז"ל ומ"ש הרב הרצלוגי דלריך שישהה כשיעור עליה ובשם ר"ת ז"ל כתב דנאסר מיד אין אני אומר לא כדברי זה ולא כדברי זה, לפי שהאיסור הוא מחמת שנכבס בליך ואמרינן כבוס הרי הוא כמבוסל הלכך אני אומר שהכבוס בליך ונטלו מיד א"א שיאסור לאלתר כיון שהוא לוגן ושיעור כבישה הוי כאלו נתנו על האור כדי שירתיח ויתחיל לבשל כו' עכ"ל, ומדבריו שכתב הלכך אני אומר שהכבוס בליך ונטלו מיד א"א שיאסור לאלתר כו' מוכח טפי דסברא זו חידש הרא"ש ז"ל בעלמו, אבל לדעת ר"ת הוי כבוס לאלתר, וכמו דמיינו להרא"ש בעלמו דס"ל בכבוס בעלמא צעינן מעל"ע דוקא וכמ"ש בפ"ב דמס' ע"ז סי' כ' ובפ' בתרא שם סי' י"א, ומ"מ ס"ל דכבוס בליך סגי בשיעור שיתנו על האור וירתיח ויתחיל לבשל, כמו כן אפשר לומר לר"ת דס"ל כיון שאמרו בש"ס כבוס הרי הוא כמבוסל ובבישול הא לא צעינן שיעור שהייה כלל רק נאסר תיכף כשניתן בתוך קדרה רותחת, כ"כ כשנפל לתוך ליר שבכלי נאסר מיד דמקרי כבוס היכף והו"ל כמבוסל, והרשב"א ז"ל כתב בתה"א (דף ע"ב ב') וז"ל וכמה ישהה הבשר בכלי שאינו מנוקב ויאסר כתב הרב ר' יהודה בר' ברזלי ברזלוגי ז"ל דהינו אסור אלא א"כ נשתהה שם שיעור מליחתו הא בפחות מיכן אין הדם והליר הנפלטין מלוחין כל כך שיהו כחמין לכבוס מה שבתוכן, ואין הדברים מחוררין בעיני אלא כל שהדם והליר יולאין על ידי המלח הרי הן אינן כאלקין מחמת מלחן אעפ"י שהבשר עדיין נאכל מחמת מלחו וכיון שכן הבשר שהוא מתכבס ומתבשל לתוך הליך והדם שהן מלוחין חוזר הוא וכולע הדם שפולט כו' עכ"ל, וגם מדבריו משמע דהוי כבוס מיד בנפל לתוך הליך ואינו אסור אלא מה שבתוך הליך, ואף דאיהו איירי במולח בכלי שאינו מנוקב מ"מ לענין הבשר שבתוך הליך אין כ"מ בזה כיון דמשמע מדבריו דשיעור כבישה בתוך ליר הוי מיד, ולפי זה יש לומר דאף שהרמ"א ז"ל מיקל בהפ"מ במליחה בכדי קליפה מ"מ בנפל לתוך הליך חשם לדעת ר"ת והרשב"א ז"ל דחשוב ככבוס מיד וע"כ לא הקיל גם בהפ"מ בקליפה לחוד ועיין:

סימן עא

סעיה ג בהג"ה ואם נמלח הראש שלם בלא נקיבת העלם הקרום והמוח אסורים ושאר הראש מותר וכל שכן שאר בשר שעמו ע"כ, וכתב בש"ך בסק"ח וז"ל ושאר הראש מותר לפי שעלם הגולגולת מפסיק בין דם שבתוכו לבשר ואפילו אם קצת מן הדם נפלט ונכנס לתוך הבשר כבולעו כך פולטו כן כתב הרשב"א בתה"א (דף ע"ה ב') והרא"ש פג"ה ואו"ה כלל

י"ז ד"ז וז"ל שטעם הראשון עיקר ולרווחא דמלתא כתבו הטעם השני ולפי זה אפילו שאר בשר שעמו נמלח ופלט כבר כל דמו ולירו צענין דלא שייך צו כבולעו כך פולטו וכדלעיל ס"ס ע' אפ"ה מותר (אם הוסר הבשר מעל הראש שבחוק מן הגולגולת) עכ"ל, וכתב מרן וז"ל (ש"ך סק"ח) ולפ"ז אפי' שאר בשר, לא ידעתי אמאי לא נקט הג"מ בבשר שבראש אם אחר שמלחו והודח חזר ומלחו אם נאסר הבשר מהקרום דלטעם כבולעו כך פולטו אסור דמה שנפלט עתה אסור כיון דליכא דם של עלמו עכ"ל, ואולי יש לומר צדעת הש"ך דר"ל שטעם הראשון עיקר ואינו לריך לדרך טעם השני כלל אליו, וכמ"ש הש"ך שרק לרווחא דמלתא כתבו הטעם השני, אבל זה פשוט טפי דטעם הראשון הוא טעם הגון ונכון, רק הש"ך קמ"ל דלא נימא דמ"מ אין לסמוך על טעם זה לחוד ומשום זה כתבו הרשב"א והרא"ש והא"ה גם טעם השני, לזה קאמר דרק לרווחא דמילתא כתבו הטעם השני, ולכן כתב דהג"מ היא לשאר בשר שעמו שאפילו נמלח ופלט כבר כל דמו ולירו אפ"ה מותר, דאם היה ההיתר רק מלד לירוק טעם השני ג"כ, היה שאר הבשר שעמו אסור דכיון שנמלח ופלט כל דמו ולירו שוב לא שייך צו כבולעו כך פולטו, אבל כשהיתר הוא מטעם הראשון לבד ע"כ מותר שאר בשר שעמו אף אם נמלח ופלט כל דמו ולירו, וממילא ידעינן במכ"ש בבשר שבראש גופיה אם אחר שמלחו והודח חזר ומלחו דבודאי מותר כיון דהטעם הראשון שעלם הגולגולת מפסיק הוא העיקר, אבל לא ניחא להש"ך לומר דהג"מ הוא בבשר שבראש גופיה אם מלחו פעם שני לאחר שמלחו והדיחו ממליחה הראשונה, דהלא אין קי"ל דבשר שנמלח בכלי שאינו מנוקב שוב אין הדם יולא לא ע"י מליחה ולא ע"י לליה וכמ"ש הש"ך בכו"ס ס"ט סקע"ד בשם הפוסקים ע"ש, והכא מה שהקרום והמוח אסורים הוי הטעם משום שהוא כנמלח בכלי שאינו מנוקב וכמ"ש הש"ך כאן בסק"ו, ולפי"ז לכאורה אין לחוש ולומר דבשאר ומלח הראש פעם שני שיולא דם גם בפעם השני בכדי לאסור הבשר שעל עלם המוח משום שהודח אחר מליחה הראשונה, כיון שהוא כנמלח בכלי שאינו מנוקב ושוב אין הדם יולא לא ע"י מליחה ואף גם לא ע"י לליה, ואף שנאמר דרק לחומר אחר דשוב אין הדם יולא אבל לא להקל, ואם נמלח בשר שכבר הודח אחר שיולא כל דמו ולירו עם בשר זה שנמלח בכלי שאינו מנוקב אין להחיר הבשר מטעם זה, מ"מ הכא דהעלם מפסיק יש לומר דס"ל להש"ך לדבר פשוט שאין לאסור הבשר שעליו כשהדיחו ומלחו בפעם שני, ורק במליחה הראשונה יש מקום לומר דכיון שיש כח בהמלח להפליט הדם שבעלם המוח והקרום ממקום למקום אז ע"י כח זה יולא גם מקלת הדם לחוק לאסור הבשר שעמו וע"כ לריך גם לטעם השני דכב"פ, וממילא שאם שאר הבשר שעמו נמלח כבר ויולא כל דמו ולירו והודח ואח"כ מלחו עם העלם והמוח דשוב א"א לומר כבולעו כך פולטו כלל נאסר הבשר, ולזה כתב הש"ך דטעם הראשון שהעלם מפסיק הוא העיקר וא"ל כלל לטעם השני דכבולעו כך פולטו והג"מ דשאר הבשר שנמלח עמו אף שכבר נמלחו בפעם הראשון והודחו דלא שייך בזה כבכ"פ מ"מ מותר מטעם הראשון לחודיה דהעלם מפסיק, אף שהיה מקום לומר דלריך לדרך טעם השני ג"כ לטעם הראשון כשנמלח בפעם הראשון וממילא נאסר אם נמלח עמו בשר אחר שכבר נמלח והודח וככ"ל, מ"מ לא אמרינן כן וסמכינן על טעם הראשון לבדו, אבל להחיר הבשר שעל המוח גופיה כשנמלח בפעם שני אחר שכבר נמלח והודח לזה פשוט טפי שטעם הראשון לבדו מפסיק ואין לריך לדרך עמו טעם השני וכמ"ש"ל ועיין:

סימן עב

סעיף ב בהג"ה ויש מחמירין בו אפילו במליחה לאסור שאר בשר שנמלח עמו (עם הלב) ואומרים דלא אמרינן כבולעו כך פולטו גבי דם הלב הכנוס בחוכו דהוי דם ממש ולא מקרי דם פליטה כו' עכ"ל, וכתב מרן וז"ל (ס' ע"ב ס"ב בהג"ה) כבולעו כך פולטו, קשה לי הא במליחה גם בדם פליטה לא אמרינן כבולעו כך פולטו כדקיי"ל לעיל ס' ע"ו וה"ל למינקט דלא אמרינן אידי דיפלוט דם ידיה ולא אידי דטרוד לפלוט לא בלע עכ"ל, אך אולי יש ליישב דעת הרמ"א עפ"י דברי הרשב"א בזה"א (דף ע"א א') שכתב שם וז"ל ולענין בשר שלא נמלח כלל שנתן עם בשר שנמלח קודם גמר פליטה דמו כתוב בספר התרומה שאם ימלח אותו מותר דאע"פ שבלע דם פליטת הבשר המלוח כשיפלוט דם עלמו יפלוט גם כן דם שבלע מעלמא שאם אין אתה אומר כן היאך מולחין בשר על גבי בשר שמא התחתון אינו פולט מה שבלע מן העליון. ונראה לי שאין הנדון דומה לראיתו דהתם משום דלא בלע כלל הוא וכדאמרינן אידי דטרוד למיפלט לא בלע, ומ"מ הדבר מוכרח מעלמו לפי שיקול הדעת דכלל אמרו כבולעו כך פולטו וכיון שבלע על ידי המלח שהבליטו יפליטו וכן דעת הר"ז הלוי"ז, ואח"כ כתב ועדיין אין הענין מתחוויר בבשר שילא ידי דמו והודח שכל שהוא בולע ואינו פולט דמו גם דם הבא לו ממקום אחר אינו פולט כו' עכ"ל, הרי להדיא מדבריו דכל זמן שפולט דמו אמרינן כבולעו כך פולטו וכמ"ס דכלל אמרו כבולעו כך פולטו, רק היכא שכבר ילא כל דמו והודח שאז אינו פולט דמו אינו פולט גם דם הבא לו ממקום אחר, ולפי זה אף דבס' ע"ו לא אמרינן כבולעו כך פולטו זה דוקא בשכבר פלט כל דמו, משא"כ הכא שהבשר שנמלח עם הלב לא פלט דמו עדיין שייך בזה לומר כבולעו כך פולטו וע"כ כתב הרמ"א ז"ל דגבי דם הלב לא אמרינן כבולעו כך פולטו, ואף דהיה יכול גם למינקט דלא אמרינן אידי דיפלוט דם ידיה או אידי דטרוד לפלוט לא בלע מ"מ ניחא יותר להרמ"א למינקט לשון דכבולעו כך פולטו משום דבאמת לפי דעת ה"ס מחמירין האלו גם בצליה הדין כן לאסור שאר בשר שנללה עם הלב כיון דדם הלב מקרי דם בעין ולא דם פליטה וכמ"ס הש"ך בסק"ט, ובצלי מפורש טעם זה דכבולעו כך פולטו בפסחים (דף ע"ד ב'), משא"כ טעם דאידי דטרוד לפלוט לא בלע וכדומה לא נזכר בגמרא, וע"כ ניחא ליה טפי להרמ"א ז"ל למינקט דדם הלב לא אמרינן כבולעו כך פולטו אף דמפורש בגמרא דאמרינן כבולעו כך פולטו בדם פליטה מ"מ הכא לא אמרינן כן משום דהוי דם ממש ולא מקרי דם פליטה ועיין:

שם בהג"ה ויש מחמירין לקלוף קלת במוקס שהיה הלב דבוק ע"כ, וכתב מרן וז"ל (שם) במוקס שהיה הלב דבוק, וקשה לי כיון דהלב לא נאסר וקורעו אחר מליחתו ומותר א"כ לגבי שאר החתיכות הוי בשר הלב עלמו כדי קליפה ולע"ג. וכן קשה על חלפת דברי רמ"א (שכתב) ויקלוף מעט סביב הלב והטעם דבמליחה נאסר כדי קליפה ואמאי לא נחשב בשר הלב עלמו בחורת קליפה עכ"ל, אך אולי יש לומר דהרמ"א ז"ל הביא דין זה מאו"ה וכן כתב בת"ח ס' כ"ז דין ב' וז"ל אבל באו"ה כתב בהדיא דאף בשר שנמלח עמו שרי דאמרינן ביה כבכ"פ וכן כתב מהר"א כ"ך באגרת שלו כו' עכ"ל, וכן הוא באו"ה כלל ט"ז דין ב' וז"ל ואם הלב דבוק בעוף ונמלח עמו או נללה עמו אפילו כשאין העוף שלם אלא

חתיכה ממנו שאין בו ס' נגד הלב העוף עלמו מותר דבמליחה וצליה אמרינן דדם פליטה מישרק שריק וכבולעו כך פולטו כו' וגוהינן לקלוף סביב הלב בדבוק אפילו במליחה עכ"ל, הרי להדיא דם"ל דדם הלב נפלט לחוץ דרך בשרו רק דאמרינן כבולעו כך פולטו, וכן הא דכתב הרמ"א בתחלה ויקלוף מעט סביב הלב הטעם הוא כיון שכבר נמלח ונאסר אז כדי קליפה וכמ"ס הש"ך בסק"ח, וגם זה הוא לפי סברת האו"ה דאמרינן כבכ"פ במליחה ועכ"ז לריך קליפה מעט משום חומרא וכמ"ס הרמ"א ח"ז שהוא חומרא כמו שגראה מלשונו שכתב וטוב לחוש לדברייהם, והש"ך בסק"א ביאר הטעם דחוששין לדעת הכוזבים דדם הלב מקרי דם ממש ולא דם פליטה ואין אומרים בזה כבכ"פ אך כיון דרוב הפוסקים ס"ל דמליחה אין אוסרת רק כדי קליפה ע"כ די בקליפה וע"ס, אבל לומר דבשר הלב עלמו יהיה במקום קליפה אי אפשר כיון דם"ל לאו"ה דדם הלב נפלט לחוץ דרך בשרו וכמ"ס לעיין מ"ס האחרונים ז"ל בזה עיי"ש:

סימן עג

סעיף א הכבוד יש לו ריבוי דם לפיכך לכתחלה אין לו תקנה לבטלו ע"י מליחה אלא קורעו שתי וערב ומניח החוכו למטה וזולתו שיהא ראוי לאכילה ואח"כ יכול לבטלו, הג"ה ואם מונקבה הרבה פעמים בסכין הוי כקריעת שתי וערב וכו' ומ"מ אם לא עשה כן נוטל הסמפונות לאחר צליה ומבשלה ע"כ, וכתב מרן וז"ל (סימן ע"ג סעיף א' בהג"ה) נוטל הסמפונות, תמיהני כיון דהאו"ה ס"ל דאם רוצה לאכלו ללי אין לריך חתיכה כלל וכמו שפסק ג"כ הרמ"א סעיף ג', א"כ מוכח דדם שבסמפונות יולא ע"י צליה בלא חתיכה כיון דלול הוא א"כ הא דלבשל אחר צליה לריך לקורעה ע"כ הוא משום דם עלמו דאינו יולא בצליה בלא חתיכה א"כ מה מהני דנוטל הסמפונות אחר הצליה הא מ"מ דם הכבד לא יולא ולע"ג. אחר זמן רב נדפס תשובות נודע ציהודה וראיתי שנתקשה בזה בסימן מ' עכ"ל. והנה שם בנוב"י מ"ת סימן מ' מבואר הקושיא על הרמ"א ביתר ביאור דאף פסק הרמ"א בסעיף א' שאם לא עשה כן נוטל הסמפונות לאחר הצליה ומבשלה ובסעיף ג' כתב וי"א דאין לריך לללי שום חתיכה כלל וכן נוהגין אפילו לכתחלה, וזה הוי תרתי דסתרי אהדדי דלדעת התוס' בחולין (דף קי"א א') ד"ה וחתיכה לתחת הטעם דלריך קריעה שתי וערב הוא משום רבוי דם שכבד שאינו יולא כולו ע"י צליה ולפי דעתם א"ל לללי שום חתיכה אם אינה מבשלה אח"כ, אבל לפי זה אם לא חתכה קודם צלי לא מהני נטילת הסמפונות אח"כ כדי לבשלה, ולדעת בה"ג שהביאו התוס' שם הוי הטעם משום דם הכנוס בסמפונות ואפילו לללי לחוד לריך חתיכה אבל לפ"ז מהני אם חתכו אחר צליה אפילו לבשלו אח"כ, וא"כ הרמ"א אחז תרתי קולי דסתרי אהדדי, וע"ז תירץ הגאון נוב"י שם דדעת הרמ"א הוא שאין לנו חוששין שיש דם בעין בסמפונות אבל החשש הוא דדם הנבלע בסמפונות אין כח האש מגיע שם להזיחו לגמרי ולכן בצליה אין חשש כי הדם שלא שלט בו כח האש הוי דם האיברים שלא פירש ושרי רק צביטול אח"כ חיישינן שהדם שלא ילא בתחלה ע"י צלי יולא עתה ע"י ציטול והו"ל דם שפירש ואסור ולכך מהני נטילת הסמפונות אחר הצליה קודם הציטול, וכתב שם להוכיח סברא זו וז"ל ודוק בדברי רמ"א בס"א שכתב שנוטל הסמפונות, ואם היה החשש משום דם בעין הכנוס בהם היה די בחתיכת הסמפונות לאחר צליה ולמה

שם, ולא שנכנס עתה שם מחמת זלייתו דליהוי דם שנפרט ממקום למקום :

וגם לשון הבה"ג הגדפס שבדינו אף שאינו מכוון כ"כ כמ"ש בהרא"ש מ"מ גס שם אפשר לומר דכוונתו כן הוא, וע"כ די כשקורעין את הסמפונות לאחר הלליה וכמ"ש המחבר, אבל האו"ה כתב בכלל ט"ז דין י' וז"ל והגולה כבד שלם ורזזה לבשלו אחר הלליה לריך לקורעו שתי וערב בעומק או לחתוב בו נקבים דקים והופך החיתוך או הנקבים למטה בשעת הלליה והיינו משום שיש בו דם ואזל דמא שפירש משאר הכבד ונכנס בסמפון עכ"ל, ולפי דבריו כיון דדם זה שנכנס לסמפונות הוא ממה שפירש משאר הכבד וה"ל דם שפירש ממקום למקום ואין האש יכול להויתו, בזה יש להחמיר טפי וע"כ מזריך הרמ"א משמיה דהאו"ה ליתלן כולן לאחר זלייתו, ואין ראיה מדברי המחבר לדברי הרמ"א וכמס"ל, ולדעת האו"ה דדם זה שבסמפונות פירש ממקום למקום דומה קלת למ"ש המחבר בסו"ט ס"ח סעיף א' וז"ל הטומן הראש לזלותו לריך שיכיון שיהא בית השחיטה למטה כדי שיוצב הדם דרך שם ואם הניחו על הגדדים המוח והקרום אכורים ע"כ, וכתב שם בט"ז סק"ב וז"ל ואע"ג דבסומן ס"ה סעיף א' פסק דלגלי א"ל לא חתיכה ולא מליחה נטורא מישאב שאיב שאני הכא שכל הראש הוא על האש והדם מתקבץ בתוכו והוי ליה כאלו המוח בקדירה כיון שאין מקום ללאת משם כו' עכ"ל, וא"כ גם הכא דומה קלת להחם כיון שע"י הלליה פירש הדם בתוך הסמפונות ואין לו מקום ללאת ע"כ אין די בקריעת הסמפונות לחוד, ולכן שפיר כתב הרמ"א הכא בהג"ה ובת"ח כלל כ"ז דין ו' בשם האו"ה שאם לא קרעה שתי וערב ולא נקב נקבים דקים הרבה קודם הלליה נטול הסמפונות לאחר הלליה ומבשלו עכ"ל, ולפי זה כיון שראיית הנוב"י אינה מוכרחת כ"כ היה יותר נוח לומר כמ"ש הט"ז דמ"ש הרמ"א בכע"ף א' הוא לדעה דם"ל דגם לגלי לריך קריעה :

אבנם נראה לומר דאף דלפי מ"ש שאין ראיית הנוב"י מוכרחת, מ"מ תירוטו בדברי הרמ"א ז"ל הוא מוכרח, דאף אם נאמר כמ"ש הט"ז דהרמ"א ז"ל בסעיף א' כתב לפי דעת הבה"ג דלגלי לריך קריעה, ואיהו ס"ל כדעת ר"י דלגלי לא לריך קריעה כלל, אבל לפי"ז אם בא לבשל אחר הלליה ולא קרעה בתחלה לא מהני ליה עוד שום תיקון וכמ"ש מרן והשואל בנוב"י, וא"כ היה ליה להרמ"א ז"ל לכתוב בסעיף ג' דלפי המנהג שנהגו כדעת ר"י דלגלי לא לריך חתיכה כלל אם ללאת בלא חתיכה אכור לבשל ולא מהני ליה שום תיקון, ומדלא כתב הכי משמע דמהני אם נטול הסמפונות לאחר הלליה לבשלו וכמ"ש הרמ"א בכע"ף א', ובע"כ הדטעם הוא כמ"ש הנוב"י דהחשש הוא שלא היה כח בהאש להויתו דם הנבלע בסמפונות וכשיבשלו א"כ יכלעו הדם ע"י הבישול ויהיה דם שפירש ולכך מהני נטילת הסמפונות לאחר הלליה :

אך כל זה הוא ליישב דעת הרמ"א אבל דברי האו"ה עדיין לריכין ביאור ומדברי מרן ז"ל נראה דקושיתו הוא על האו"ה (והנוב"י לא כתב כלל אדברי האו"ה וכמ"ש בת' הג"ל שלא היה לו ספר האו"ה), וע"כ מההכרח להעתיק לשון האו"ה בזה, וז"ל בכלל ט"ז דין י' והגולה כבד שלם ורזזה לבשלו אחר הלליה לריך לקורעו שתי וערב בעומק או לחתוב בו נקבים דקים והופך החיתוך או הנקבים למטה בשעת הלליה והיינו משום שיש בו דם ואזל דמא שפירש משאר הכבד ונכנס בסמפון (וכמ"ש לעיל) וכתב בה"ג וחי לא קרע מתחלה קורעו לאחר

לריך לנטלם לגמרי, אלא ודאי החשש משום דם הנבלע בהם, ולכן אם רזזה לאכלו כך בגלי ליכא שום חשש דמה שלא שלט בו כח האש הוא דם שלא פירש כנלע"ד לתרץ דברי רמ"א הבנויים על יסוד האו"ה וגוף ספר או"ה אינו אתי לעיין בו עכ"ל. אמנם לכאורה אין הכרח כ"כ מהא דלא די בחתיכת הסמפונות להוכיח מזה דאין החשש משום דם בעין הכנוס בהם, דהלא בורידים בסומן כ"כ סעיף א' ובחוטין בסומן ס"ה סעיף א' מחמירין לנטלם כולן בגלי וגם ליטול או לקלוף סביבם ולא די בחתיכת הורידין והחוטין, אף דגם החם מקרי דם בעין לדעת הרשב"א כמ"ש הש"ך בסומן ס"ח סקי"ז ובסו"ט ע"ב סק"ט (ועי' מ"ש לעיל בחדושינו סו"ט ס"ח ס"ט), וגם בלב לריך כדי נטילה בשללחו ולא קרעו בתחלה וכמ"ש הש"ך שם סק"ט, ואף שהמחבר כאן בסעיף ג' כתב וז"ל לגלי לריך חתיכה משום דם שבסמפונות ואם לא קרעו קודם לליה יקרענו אח"כ ע"כ, מ"מ אין להוכיח כ"כ מדברי המחבר שהם מדברי הטור בשם בה"ג, לדברי הרמ"א שהם מדברי האו"ה דאיהו מחמיר יותר, גם יש לדקדק לכאורה למה לא השיב הנוב"י להשאל כמ"ש הט"ז בסק"ה שהקשה אמה שכתב רמ"א בסעיף ג' בהג"ה וי"א דאין לריך לגלי שום חתיכה כלל וכן נוהגין אפילו לכתחלה, ולעיל סעיף א' כתב המחבר וזולתו וע"כ כתב רמ"א דיני נקיבת הכבד וחתיכה משמע דגם בגלי לריך חיתוך כו', והיך דלעיל כתב אליבא דדעה ראשונה דהכא דבעי חתיכה אף לגלי ועי"ש, ובפרט לפי מה שכתבנו שאין ראיית הנוב"י מוכרחת כ"כ הו"ל לתרץ טפי כדברי הט"ז דמ"ש הרמ"א בסעיף א' הוא לדעה הראשונה ומ"ש בסעיף ג' וכן נוהגין אפילו לכתחלה שלא להזריך שום חתיכה בגלי הא זהו כדעת הי"א דפליגי אדעה הראשונה, ולפחות הו"ל להזכיר מדברי הט"ז הג"ל, אך אפשר לומר דלהנוב"י לא ניחא ליה לומר כדברי הט"ז כיון דלדעתיה אם החשש הוא משום דם בעין הכנוס בסמפונות היה די בחתיכת הסמפונות לאחר לליה ולא לריך ליטול הסמפונות לגמרי, א"כ ממילא דלא ניחא כלל לומר דמ"ש הרמ"א בסעיף א' הוא לדעה הראשונה שכתב המחבר בסעיף ג' דלגלי לריך חתיכה משום דם שבסמפונות, דאם איתא דכן הוא א"כ למה הנריך הרמ"א בסעיף א' ליטול הסמפונות לאחר לליה הו"ל למימר שיקרעם אח"כ וכמ"ש המחבר בסעיף ג' ואם לא קרעו קודם לליה יקרענו אח"כ, אבל כבר כתבנו מדברי המחבר שהוא מדברי הטור בשם בה"ג אין ראיה לדברי הרמ"א שהוא מדברי האו"ה, דז"ל הטור ולליתו פירש ר"י שמוחר אפילו בלא חתיכה ומליחה שהאור שואב כל הדם אבל בה"ג כתב שגם לגלי לריך חתיכה משום דם שבסמפונות ואם לא קרעו קודם לליה יקרענו אח"כ ולא חיישינן שמה נבלע דם הסמפונות בצשרו דכבולעו כך פולטו עכ"ל. וא"כ כפי מה שהביא הוא לשון הבה"ג אינו מוכרח מדבריו דם"ל שהדם שבסמפונות פירש ממקום למקום רק אפשר לומר דם"ל דהדם שבסמפונות הם עומדין במקומן רק האש לא שלט בהו להויתו ממקומן וע"כ די כשקורע אחר זלייתו והדם יולא, ואף דלשון הבה"ג המובא בהרא"ש בפכ"ה סו"ט כ"ז אינו מורה כן דז"ל שם ובה"ג כתב דההוא דמטוי כבדא בשלמא (ר"ל כשהוא שלם) לריך לחתוכי מ"ט דאזל דמא ומכניס לסמפונות והיכא דלא קרעיה ליקרעיה לאחר ביטולו ומוחר וילא הדם הכנוס בסמפונות ולא חיישינן לדם הסמפון שמה חזר ונבלע בכבד דהא אסקינן פרק כינר לולין (דף ע"ד א') כבולעו כך פולטו עכ"ל, מ"מ עדיין אפשר לומר דר"ל במה שכתב דאזל דמא ומכניס לסמפונות היינו דמתחלה קודם הלליה דרך הדם ליכנס

לאחר ביטולו ויאל דם הכנוס בסמפון ואין לחוש שמה חוזר ונבלע בכבד מפני שטרוד לפלוט ועוד דכב"פ עכ"ל (הבה"ג) ומדפריש טעמא דכב"פ ש"מ דביטולו דנקט ר"ל דוקא ללייתו אבל בביטול אכזר עכ"ל האו"ה, ואח"כ כתב שם דין שאם לא הדיח הכבד קודם הלליה ולאחר הלליה, ושם להלן בדין י"ג כתב עוד וז"ל ודוקא כשרונה לבשלו אח"כ אבל לאוכלו ללוי השיב ר' יצחק שאפילו כבד בהמה לא צעי קריעה כלל כי האור שואב כל הדם עכ"ל (ר"י) וגם לא חיישינן שמה חוזר ונבלע דם הסמפונות בכבד דכבולטו כך פולטו ואפילו בלא נקיבת שפוד אלא על גבי אסכלא נהוג עלמא היתר לכתחלה עכ"ל האו"ה שם, ובדבריו יש לדקדק יותר דהוא כתב הטעם דמה שרריך לקורעו באם רולה לבשלו אחר הלליה הוא משום שיש בו דם ואזל דמא שפירש משאר הכבד ונכנס בסמפון והביא גם מה שכתב הבה"ג, ולבסוף בדין י"ג כתב דאם אין רולה לבשלו אח"כ רק לאוכלו ללוי לא צעי קריעה כלל, והלא לפי הטעם שפירש דם מהכבד ונכנס לסמפון לריך לקורעו בכל גווי, ובפרט שהביא מה שכתב בה"ג והלא דעת בה"ג הוא דלריך קריעה גם ללוי, אך ליישב דברי האו"ה מההכרח לומר דס"ל דמה שרריך לקורעו שתי וערב הוא דוקא באם רולה לבשלו אחר הלליה והטעם הוא כמ"ש הבי"ב בטור בסמפון זה ע"מ שכתב הטור וז"ל וללכותו פירש ר"י שמותר אפילו בלא חתיכה ומליחה שהאור שואב כל הדם וע"ז כתב הבי"ב וז"ל ומפסט לשון התוס' והרא"ש נראה דבלליה דכבד לקדרה מודי דלריך לקרוע ולא אמר שא"ל קריעה אלא לאוכלו ע"י ללוי וטעמא רבה איכא במילתא דכשאוכלו ללוי הדם שלא נפלט ממנו הוי דם האיברים שלא פירש ושרי ולדם שבסמפונות ליכא למיחש דכיון דללול הוא נורא מישב שייב ליה אבל כי מטי ליה לקדרה איכא למיחש שמה לא יפלוט ממנו כל דמו בלליה וכשיבשל אורו יפלטנו ולכך רריך לקורעו תחלה כדי שיפלוט ממנו כל דמו בלליה ונראה שזה דקדק רבינו לכתוב לעיל גבי ביטול דכבד דאין לבשלו אח"כ קורעו שתי וערב והניח חיטוכו למטה וזולתו דמשמע דאין לבשלו ע"י לליה אח"כ קרעו שתי וערב וכאן כתב דלישנא דללולתו משמע שאין כוונתו בלא חתיכה ומליחה, דלישנא דללולתו משמע שאין כוונתו אלא לללותו בלבד ולא לבשלו אחר לליה ומשום הכי פירש ר"י שאין לריך לא חתיכה ולא מליחה עכ"ל. ולפי זה יש לומר גם בדעת האו"ה הכי, וזהו מ"ש והולכה כבד שלם ורולה לבשלו אחר הלליה לריך לקורעו שתי וערב כו', הרי מפורש להדיא בדבריו דהא דמגריך קריעה הוא כשרולה לבשלו אחר הלליה, אך הטעם שכתב האו"ה על זה והיינו משום שיש בו דם ואזל דמא שפירש משאר הכבד ונכנס בסמפון וכמ"ש לעיל, מההכרח לפרש שר"ל כיון שיש בסמפון דם הרבה דהא גם דם משאר הכבד נכנס שם, לכן אף דנורא מישב שייב דמא ובודאי יאל הדם שבצפון שנכנס שם מהכבד מ"מ חיישינן שעדיין נשאר שם דם עלמו הנבלע בסמפונות, וע"כ לדעת האו"ה (וכמו שהביא הרמ"א בת"ח כלל הנ"ל משמו) לריך נטילת הסמפונות אחר הלליה, (ואף דבאו"ה שבידנו לא נמלא כן מפורש וכמ"ש המ"י שם סקי"א, מ"מ בודאי היה כן באו"ה שלפני הרמ"א ז"ל וכמ"ש כאן בהג"ה, ובת"ח הביא דהאו"ה כתב שאם לא עשה כן נוטל הסמפונות לאחר לליה ומבשלה ומסיים שם עכ"ל האו"ה), ומה שהביא שם האו"ה דברי בה"ג ע"ז אף דאיהו איירי דוקא באם רולה לבשלו אחר הלליה והבה"ג איירי גם ללוי לחודיה, היינו משום שהיה מקם לומר דכיון שבתוך הסמפונות נכנס דם מ"מ הכבד ואין יולא משם ע"י הלליה היה לן לומר

דליחסר כולו משום דהוי כדס צעין ללא אמרינן בו כבולטו כך פולטו, ע"ז מביא דברי בה"ג שכתב ואם לא קרעו בתחלה קורעו לאחר ביטולו (ור"ל לאחר ללייתו וכמ"ש האו"ה אח"כ) ויולא דם הכנוס בסמפון ואין לחוש שמה חוזר ונבלע בכבד מפני שטרוד לפלוט ועוד כב"פ עכ"ל הבה"ג וכמ"ש לעיל, וא"כ מוכח מדעת הבה"ג להדיא שאין לחוש לאסור ולומר דהוי דם צעין, ואח"כ בדין י"ג הוסיף לכתוב דכ"ז דוקא כשרולה לבשלו אח"כ (וכמ"ש גם בתחלה בדין י' הנ"ל) אבל לאוכלו ללוי השיב ר' יצחק שאפילו כבד בהמה לא צעי קריעה כלל כו' והכי נהוג עלמא היתר לכתחלה וכנ"ל, ולא הביא הא דהבה"ג בתחלה לפי דבריו רק ללמוד ממנו דלא חשבינן ליה לדם צעין וכמ"ל ועיין:

סעיף ד בהג"ה מיהו אם נמלחה הכבד כבר מותר לללותה עם בשר אפילו ע"ג בשרא דכבר נתמעט דמו והוי כבשר על גבי בשר ע"כ, וכתב ע"ז בש"ך סקי"ד דמדרכת הרמ"א אפילו ע"ג בשרא משמע דכ"ש תותי בישראל והדרישה השיג ע"ז ולכן כתב דהרמ"א איירי שכבר נמלח הכבד אבל לא הודח ופולט עדיין ליר אז דוקא מותר גם תותי בישראל והש"ך השיג על הדרישה וכתב שם בתוה"ד וז"ל ומ"ש הדרישה דרמ"א איירי שפולט עדיין ליר הוא דחוק ורחוק מכמה טעמים ואין להאריך ועוד דמעולם לא שמענו בללי חילוק בין שהוא פולט ליר או לא וכן כתב הרא"ה בספר ב"ה דף ע"א א' דבללי לא שייך לחלק בזה וגם הרשב"א במ"ה שם משמע דלא נחלק עליו בזה ע"י"ש אלא הברור כדפירשתי דמטעם כב"פ שרי לכתחלה כו' עכ"ל, וכתב מרן וז"ל (ש"ך סקי"ד) בין שהוא פולט ליר, עיין ש"ך לקמן סי' ע"ז סק"ב וז"ע עכ"ל, והוא דסם בסק"ב כתב הש"ך בתוה"ד וז"ל והלכך אם הפנימי (מהמולייתא) נמלח ולא שהה והחיון נמלח ושהה והודח או פלט כבר כל לירו נאסר החיון דבולט ג"כ מהפנימי קודם הלליה כו' עכ"ל הרי להדיא דגם בלליה מחלק שם בין פלט כל לירו ובין לא פלט כל לירו, אך אולי יש לומר דכוונת הש"ך כאן הוא רק לומר דלענין כבד אין לחלק בללי בין שפולט עדיין ליר ובין שאינו פולט, דהא אמרו בחולין (דף ק"ב ב') גבי כבד שאינו נאסר אף אם בשלו בהדי בשר נבלה וכדחנן במסכת תרומות (פרק י' משנה י"א) הכבד אוסרת ואינה נאסרת מפני שהיא פולטת ואינה בולעת, וזהו אף אם נתבשל בבשר נבלה וכמ"ש הרשב"א בתה"א דף ע"ד ב' וז"ל אלא דאגב אורחיה אחא לאשמעינן רבותא טפי דכבד דהתירא שנתבשלה עם בשר נבלה אינה נאסרת ואע"פ ששומן הנבלה מסתרך, ומשום דכבדא שיעא ולא בלעה אי נמי דכיון דעריד למיפלט דם בשפע אינו בולע אפי' שמנונית כו' עכ"ל וכן מסיק לבסוף להלכה דבדיעבד שרי אף בשליקה, וכן כתב הרא"ש בפכ"ה סי' כ"ז וז"ל ומ"ש רב אלפס ז"ל זה הלשון דלא שרי למיכל כבדא שליקא, לא שבא לאוסרו אם נעשה כך דמסתמא הלכה כמתניתין דתרומות וכו' יוחנן בן נורי דכבד אוסרת ואינה נאסרת ולא מפליג בין שלוקה למבושלת כו' אלא אמנהגא דשדרו ממתביתא קאי ולא שרי לכתחלה למיעבד הכי עכ"ל, הרי להדיא דקאמר דמסתמא הלכה כמתניתין דתרומות וכו' יוחנן בן נורי דכבד אוסרת ואינה נאסרת וכמ"ש הרשב"א וכן פסק גם הטור, וזהו ודאי מטעמא שכתב הרשב"א דשיעא ולא בלע אפילו בביטול ובשליקה, וכיון דלהלכה קי"ל אף אם בשלו או שלקו עם נבלה ששומן הנבלה מסתרך מ"מ אינה נאסרת א"כ איך אפשר להחמיר ולומר ד'אחר שפלט לירו יבלע דם היוולא מהבשר שאינו מלוח שנגלה עמו, וזהו כוונת הש"ך במ"ש דמעולם לא

שמענו

שמענו כללי חילוק בין שהוא פולט ליר או לא, ר"ל כללי של כבוד לא שמענו חילוק בזה גם לא לחומר א בעלמא, וגם הרא"ה והרשב"א דמייתי הש"ך חיירי ג"כ כללי של כבוד, משא"כ לענין בשר שנללה עם בשר התם שפיר יש לחלק בין קודם שפלט כל לירו ובין אחר שפלט כל לירו ועיין:

סימן פו

סעיף ג ביצת נבלה וטרפה אפילו נגמרה שכיולא בה נמכרת בשוק אסורה ואפילו נתערבה בחלק כולן אסורות ע"כ, והש"ך בסק"י תמה על זה כיון שאין דרכן למנות תמיד דהא לפעמים מוכרין סל מלא ביצים א"כ ליבטל כדון יבש ביבש וכתב שם לתרץ דברי הטור דס"ל כדעת בעל העיטור שכתב דביצה אינה בטלה ועי"ש, ואח"כ כתב וז"ל א"כ דהטור אזיל לטעמיה דס"ל כהתוספות והרא"ש דביצה חשוב כזב כריה דלא בעינן בריית נשמה עכ"ל, וכתב מרן וז"ל (ש"ך סק"י) דלא בעינן בריית נשמה, תמיהני דלומר דביצת טרפה ונבלה הוי כריה ולומר דכריה אפילו בחלק לא בטיל זהו א"א דא"ך נפרש סוגיא דפ"ק דביצה דפרכינן א"ה אימא סיפא נתערבה בחלק וכו' ולא אמר מטעם כריה, גם ביסוד הדבר דלתוס' והרא"ש כיון דס"ל דלא בעינן בריית נשמה ביצת טרפה ונבלה הוי כריה לעג"ד אינו דהרי ס"ל לתוס' והרא"ש דדוקא עוף טמא וכן גיד דמפורש שם העלם בקרא ובין גדול ובין קטן משמע, אבל נבלת עוף לא הוי כריה כיון דזכר רק שם איסור בקרא ולא שם עלם א"כ ה"נ ביצת נבלה וטרפה דמה לי עוף נבלה ומה לי ביצת נבלה עכ"ל, ודבריו מבוארים דבגמרא ריש מס' ביצה אהא דתנן ביצה שנולדה ביו"ט בה"א לא תאכל אמר רבה דהטעם הוא משום הכנה ורצ יוסף אמר גזירה משום פירות הנושרין ור' יצחק אמר גזירה משום משקין שזבו והתם (דף ג' ב') פריך בגמרא מהא דתניא אחד ביצה שנולדה בשבת ואחד ביצה שנולדה ביו"ט אין מטלטלין אותה כו' וספיקא אסורה ואם נתערבה בחלק כולן אסורות בשלמא לרבה דאמר משום הכנה הוי ספיקא דאורייתא וכל ספיקא דאורייתא לחומר אלא לרצ יוסף ולר' יצחק דאמרי משום גזירה ספיקא דרבנן היא וכל ספיקא דרבנן לקולא ומשני סיפא אחאן לספק טרפה ופריך אימא סיפא נתערבה בחלק כולן אסורות א"כ ספק יו"ט ספק חול הוי דבר שיש לו מתירין וכל דבר שיש לו מתירין אפילו בחלק לא בטיל א"א ספק טרפה דבר שאין לו מתירין הוא ותבטל ברובא ע"כ שם בסוגיא הנדרש לענין זה, ומסוגיא זו הקשה מרן דאם איתא דביצה הוי כריה היה ליה לשנות דע"כ נתערבה בחלק כולן אסורות משום דהויא כריה וכריה אינה בטלה, וקושיתו השניה דס"ל לתוס' והרא"ש דבעינן דוקא שיפורש שם העלם בקרא כן הוא בתוס' בזבחים (דף ע"ב א') ד"ה וליבטלו ברובא ובחולין (דף ל"ו א') ד"ה מאי טעמא ועי' בתוס' במסכת מכות (דף י"ז א') ד"ה ורבנן וברא"ש פג"ה סימן ל"ג, אמנם קושית מרן הראשונה מהא דביצה הקשה הש"ך בעלמא בספרו הארוך סימן ק' ד"ה ומה שכתב, ושם בהגהת מנחת אהרן מנכרו ז"ל תירץ דאימתי נקראת כריה דוקא אם נאסרה מתחלת ברייתה ובודאי אז אית בה חשיבות ליקריה כריה אבל אם אין בה אלא ספק איסור כמו התם בתוס' ביצה דתניא וספיקא אסורה ואם נתערבה בחלק כולן אסורות לא נקראת כריה כלל, ובפרט דהא דכריה אינה בטלה הוא רק מדרבנן וכמ"ש הט"ז בסומן ק' סק"א ע"כ אין להחמיר בספיקא ולכן לא תירצו דביצה שם דהא

שאינה בטילה אפילו בחלק הוא משום דהויא כריה ועי"ש, ועל קושית מרן השניה אולי יש לומר דביצת טרפה ונבלה הוי כמו שמפורש שם העלם בקרא והוא עפ"י דברי התוס' בחולין (דף ס"ד א') ד"ה שאם ריקמה שכתבו שם בתיה"ד דהא דביצת טרפה אסורה מדאורייתא הוא משום דילפינן לה מבצת טמאה דאסורה מדאורייתא כמו שאמרו שם בגמרא מדכתוב ואת דת היענה וכי בת יש לה ליענה אלא חיזו זו ביצת טמאה וע"כ מסבירא דעוף מעוף ילפינן דגם ביצת טרפה אסורה עי"ש, ולפי זה הוי כאלו פרט שם העלם בקרא דהלא דביצת טמאה מפורש שם העלם בקרא דבת היענה, וא"כ ממילא גם ביצת טרפה כן דילפינן עוף מעוף ועיין:

הלכות בשר בחלב

סימן פו

סעיף א בהג"ה ב"ר בשר שאינו אסור מן התורה מותר בהגאה ע"כ, וכתב בש"ך בסק"ב וז"ל וכ"כ המרדכי פרק אין מעמידין והגהת אשר"י פ' בתרא דע"ג מא"ז דע"י כבוש או ע"י מליחה מותר בהגאה כו' עכ"ל, וכתב מרן וז"ל (ש"ך סק"ב) וכ"כ המרדכי פרק אין מעמידין, עי"ש שהביא ראייה מהא דאמרינן מפני מה אסרו גבינת עו"ג מפני שמעמידים אותם בעור קיבת נבלה ואמאי אינו אסור ג"כ בהגאה משום בשר בחלב אלא על כרחק כיון דהוי רק דרך כבישה דרבנן אינו אסור בהגאה, וקשה לי הא באמת קשה למאי נקט הטעם דמעמידים בעור קיבת נבלה הא גם בעור קיבת כשרה הוי כז"ח וכן הקשו תוס' ותירצו כיון דהוי רק כז"ח דרבנן לא חיישינן לספיקא וכן למה שתירצו הר"י מ"ג"ש והרמב"ם דבאמת יש מהסתם ס' בחלב ואיסורו רק מעמיד וע"י מעמיד לא נעשה כז"ח, וכיון דהמרדכי לא ס"ל להנך תירוצים ישאר קושית תוס' דלמאי נקט נבלה הא בכשרה ג"כ אסור משום כז"ח וז"ע, גם קשה לי על תירוצי המרדכי דגבינות לא נאסרו בהגאה דכבוש מותר בהגאה וכן לפמ"ש התוס' דלענין הגאה הוי ספק דרבנן מ"מ עדיין קשה יהא גבינות דעו"ג אסורים לעשות מהם תבשיל דאם העו"ג העמיד בעור ונבלע טעם בשר בחלב ככבישה, כשעתה מבשל אותו הבלוע בתוך החלב הוי עתה ביסול ועבר משום ביסול בשר בחלב וגם בבישולו יהא אסור בהגאה עכ"ל, והנה תוכן קושית מרן הראשונה הוא דבמס' ע"ג (דף ל"ה א') אמר שמואל דהטעם שאסרו גבינות של עו"ג הוא מפני שמעמידין בעור קיבת נבלה ורצ חסדא אמר מפני שמעמידין אותה בחומן ורצ נחמן בר יצחק אמר מפני שמעמידין אותה בשרף הערלה, ופריך בגמרא (שם ע"ב) בין לרצ חסדא ובין לרצ נחמן בר יצחק תיתסר בהגאה קשיא, וכתב המרדכי בפרק אין מעמידין שם ס' תתכ"ז וז"ל ולשמואל (דאמר מפני שמעמידין אותה בעור קיבת נבלה) לא פריך דליתסר בהגאה אע"פ דהוי בשר בחלב ש"מ דאינו אסור אלא באכילה ומכאן יש להוכיח דאם נאסר בשר בחלב ע"י מליחה או ע"י כבוש דוקא באכילה אסור ולא בהגאה כו' עכ"ל, והתוס' בחולין (דף קט"ז א') ד"ה המעמיד כתבו וז"ל תימא דבגמרא מפרש טעמא דאסרו גבינות של עו"ג מפני שמעמידין אותם בעור קיבת נבלה מאי איריא נבלה אפילו כשרה נמי וי"ל דמשום בשר בחלב לא היו אסורין מספק משום דליכא אלא איסורא דרבנן דדרך ביסול אהרה תורה עכ"ל, ופר"י

והר"י מו"ג ט"ז תירץ דמסתמא י"ט ס' בחלב ואיסורו רק מעמיד וע"י מעמיד לא נעשה צ"ח, וא"כ לפי דברי התוס' והר"י מו"ג ט"ז ליכא ראייה לענין כבש צ"ח ממש דאין אסורין בהגאה דלעולם אימא לך דאסורין בהגאה וגבינות של עו"ג שאני דהתם הוי רק ספק כבש צ"ח לדעת התוס' וספק כבש מותר כדקי"ל לקמן בסיומן ק"ה סעיף א' בהג"ה, וגם לדעת הר"מ הא דמותר גבינות של עו"ג בהגאה הוא משום שיש ס' בחלב ולא הוי רק מעמיד וע"י מעמיד לא נעשה צ"ח, ולזה הקשה מרן כיון דהמרדכי לא ס"ל להנך תירולים של התוס' והר"מ א"כ ישאר לדידה קושיה תוס' דלמאי נקט שמואל מפני שמעמידין אותה בעור קיבת נבלה הא גם בכשרה אסור משום צ"ח, אך אולי יש לומר בזה דבאמת המרדכי בעלמו דקדק כקושיית התוס' הנ"ל בפרק כל הבשר סימן תשל"ג ותירץ כמו שתירלו התוס' וז"ל שם מפני שמעמידין אותה בעור קיבת נבלה דוקא משום נבלה אבל משום בשר בחלב לא היינו אסורין דאינו אסור כי אם מדרבנן דלא אסרה תורה אלא דרך ביטול ומשום חשש ספיקא דרבנן לא היינו אסורין אלא משום נבלה דאסורה מדאורייתא עכ"ל הרי מפורש להדיא דס"ל תירוצ התוס', רק התם בפרק אין מעמידין הקשה למה פריך בגמרא רק על רב חסדא ורנב"י דלדידהו תיחסר גבינות של עו"ג בהגאה ולא פריך כן גם על שמואל שאמר מפני שמעמידין אותה בעור קיבת נבלה דתיחסר גם בהגאה דכיון דאסרינן הגבינות משום שהעמידוהו בעור קיבת נבלה והוי ספק דאורייתא ממילא דהו"ל למיתסר גם בהגאה דהלא גם בשר נבלה אסורה בחלב מדאורייתא וכמו שאמרו בחולין (דף קע"ו ב') דבי ר"א הגא' לא תאכלו כל נבלה (ובסיפא דקרא כתיב לא תבשל גדי בחלב אמו) אמרה תורה כשתמכרנה לא תבשלה ותמכרנה, וכן מפורש בהרמב"ם בפ"ט מהלכות מאכלות אסורות ה"ו שלוקה על ביטול בשר נבלה בחלב, וממילא שאסור ג"כ בהגאה וכמ"ש הל"מ שם, וכן כתב בסמ"ק ל"ט קע"ו וז"ל ובשר נבלה וחלב שבשנן בחלב חייב, ומזה הוכיח המרדכי שפיר דע"י כבש לא מיתסר בהגאה, ומה שהקשה מרן בקושיהו השניה לדעת המרדכי והתוס' היא גבינות של עו"ג אסורין לעשות מהן תבשיל דע"י הביטול יעבור משום בשר בחלב וגם היא אסור בהגאה, קרוב לומר דכן הוא באמת וכמו כל ספק כבש צ"ח דאף דמותר משום דהוי ספק דרבנן וכמ"ל מ"מ אסור לבשל משום דע"י ביטול נעשה ספק דאורייתא וכמ"ש בהגהות או"ה כלל ל' וכ"כ הח"ד ריש סימן ק"ה סק"ו ושאר אחרונים, ואם נאמר דקדוקו של מרן הוא למה לא נזכר דין זה בפירוש בגבינות של עו"ג, ע"ז י"ל דהלא גם בספק כבש לא נזכר דין זה בראשונים ועכ"ז כתבו האחרונים דאסור לבשלו ומטעם הנ"ל וכ"כ גם בגבינות של עו"ג הדין כן, ועי' בשו"ת מנחת עני סימן ל"ה ומוצא בפ"ת סימן ק"ה שחולק ע"ז בספק כבש וסומך על הט"ז דמוקמינן ליה על חוקתו דלא היה כבש מתחלתו, אבל דבריו אינן מוכרחין דהא איתרע ליה חוקתו וכן כתב באו"ה כלל ל' דין ב' דבשאר איסורים דכבש מדאורייתא הוי ספיקא לחומרא דאיתרע ליה חוקתיה, וממילא ה"ה גם בספק כבש צ"ח אף דהוה ספק דרבנן ומותר אבל לענין לבשלו א"כ דהו"ל ספיקא דאורייתא לא שייך לומר דאוקמי' אחזקתא דהא איתרע ליה חוקתו ועיין:

ע"כ, וכתב בע"ז בסק"ד וז"ל ואף כי דברי רמ"א נכונים וכבר נתפשט המנהג כן מ"מ נראה שיש להניח שקדים גם אלל בשר עוף אלא במקום שאין לו שקדים אין לאסור בשביל זה האכילה דכל מאי דאפשר לן לתקוני מתקנינן ותו דלא גרע מחלב אשה דבסמוך שחשו למראית עין אבל באם אין לו שקדים אין לאסור האכילה בשביל זה כמו בחלב אשה בסמוך וכן משמע לשון רמ"א שכתב יש להניח כו' דמשמע בדיעבד או שא"ל להניח לא מעכב האכילה בשביל זה עכ"ל, וכתב מרן וז"ל (ט"ז סק"ד) כמו בחלב אשה, זה תמוה דהא בחלב אשה אף דיעבד אסור ואינו מותר רק בנפל לתוך תבשיל דאינו ניכר, גם לפי ראייה זו יהיה מוכח דגם בבשר בהמה אין אסורין אכילתו, וכן מה שכתב הט"ז וכן משמע לשון הרמ"א שכתב יש להניח וכו' הא זה מייירי בבשר בהמה עכ"ל, ואולי יש לומר דתוכן דברי הט"ז כן הוא דאינו ס"ל דרמ"א חייירי בלוגן וע"כ היתיר להניח בשר עוף בתוך החלב שנעשה משקדים בלא היכר ובבשר בהמה מלריך היכר להניח אלל החלב שקדים, וכן משמע מדברי הט"ז במ"ש בתחלה בסק"ד וז"ל בד"מ ות"ח כלל ס"ב כתב שרש"ל למד מדם דגים לאסור לאכול בשר עוף בחלב של שקדים א"כ הניחו משקדים אללו משום מראית עין ודחה דבריו שאין ראייה מדם שמנינו בו איסור כרת משא"כ בבשר עוף בחלב שהוא דרבנן ואפילו בבהמה אינו אסור אלא דרך ביטול דוקא הלכך לא חשו בזה למראית עין ע"כ עכ"ל הט"ז, ומפשטיות דברי הת"ח משמע דאיירי בלוגן וכמ"ש ואפילו בבהמה אינו אסור אלא דרך ביטול דוקא, וכיון דהט"ז הזכיר זה ולא פירש כהש"ך בסק"ו משמע דס"ל כמו שמשמע מפשטיות לשונו דאיירי בלוגן, וגם כאן בהג"ה לא הזכיר הרמ"א שהחלב והטוף רותחין, ולפי זה כיון שהם לוגנין חשש דמראית עין שלהם הוא רק באיסור דרבנן ואף אם הוא בשר בהמה הוי חשש דמראית עין רק באיסור דרבנן כיון שהם לוגנין, ועכ"ז ס"ל להרמ"א להחמיר בבשר בהמה יותר מצעוף דבבשר בהמה אם היה רותח היה חשש דמראית עין באיסור דאורייתא ע"כ החמיר לעשות היכר להניח אלל החלב שקדים אבל בבשר עוף כיון דגם אם היה רותח הו"ל ג"כ חשש דמראית עין באיסור דרבנן לחודיה ע"כ לא הלריך להניח אלל החלב שקדים, ובסעיף ד' כתב המחבר שאסור לבשל בחלב אשה מפני מראית העין ואם נפל לתוך התבשיל בטל ואין לריך שיטור ע"כ, וע"ז כתב הרמ"א שם בהג"ה דזהו דוקא בבשר בהמה אבל צעוף דרבנן אין לחוש, וכמו שפירש הפ"מ דהרמ"א ז"ל קאי אמה שכתב המחבר שאסור לבשל בחלב אשה ועיי"ש, וע"כ יש לומר דדעת הט"ז דס"ל דהיכא דהוי רק חשש דמראית עין באיסור דרבנן נחתינן ליה חד דרגא מהיכא שיש חשש דמראית עין באיסור דאורייתא, והתם צמה שאסור לבשל בשר בהמה בחלב אשה הוי חשש דמראית עין באיסור דאורייתא וע"כ לא מהני גם היכר רק אסור לבשל בכל גווני בחלב אשה, ושיטור דברי הט"ז כן הוא דמתחלה כתב דמ"מ נראה שיש להניח שקדים לכתחלה גם אלל בשר עוף דכל מאי דאפשר לתקוני מתקנינן, ודלא כדעת הרמ"א שמקיל בבשר עוף ולא מלריך גם לכתחלה להניח שקדים אללו, אבל הט"ז ס"ל כיון דדבר קל הוא להניח שקדים אללו לריך להניח דיש לנו לתקן כל מאי דאפשר, וכתב עוד ותו דלא גרע מחלב אשה דבסמוך שחשו למראית עין, ר"ל כיון דבחלב אשה החמירו לאסור לבשל משום מראית עין ולא מהני גם אם יעשו היכר רק אסור לבשל בכל גווני וגם אם נפל בתוך תבשיל לא היתירו רק בשלא ניכר החלב בהתבשיל (וכמ"ש הלבוש בעט"ז להדיא בסיומן זה וכמ"ש גם מרן ז"ל

ז"ל) ופשוט קלת הטעם הוא כמו שכתבנו משום דהתם
 היו החשש דמראית עין באיסור דאורייתא כיון דאורייתא
 בבשר בהמה, א"כ אף דבעוף יש לנו לנחות חד דרגא דהא
 הוי רק חשש דמראית עין באיסור דרבנן מ"מ לפחות היכא
 שיש לו שקדים וקל להניחם שם יש לנו לחוש גם בחשש
 דמראית עין באיסור דרבנן, ולא ניחא להט"ז לחלק בין
 בשר עוף לבשר בהמה כמ"ס הרמ"א, כיון דחשש מראית
 עין דרבנן יש גם בעוף ויש לנו לחוש ליה לכתחלה בדבר
 שקל לתקן, ואח"כ כתב אבל באם אין לו שקדים אין
 לאיסור האכילה בשביל זה כמו בחלב אשה בסמוך, ר"ל
 דגם בבשר בהמה אין לאיסור האכילה בשביל זה כיון דאין
 לו שקדים והחשש הוא רק למראית עין באיסור דרבנן
 (כיון דאורייתא בלוגן), והביא ראיה לזה מהלב אשה דבסמוך
 דהתם הוואה שפלא בשר בהמה לתוך חלב רותח והוא אינו
 יודע שהחלב הוא חלב אשה ואין בו ששים לבטל הוי התם
 ג"כ חשש דמראית עין באיסור דאורייתא ועכ"ז לא חששו
 לאיסור התבטול כשאינו ניכר עתה החלב בתוך התבטול,
 והף שעדיין נשאר חשש דמראית עין באיסור דאורייתא
 (למי שראה בתחלה שגפלא הכשר לתוך החלב וליכא ששים)
 מ"מ לא החמירו לאיסור האכילה דיעבד, לכן גם הכא
 בחלב בהמה בלוגן דהוי רק חשש דמראית עין באיסור
 דרבנן אין לאיסור האכילה אף לא לכתחלה כשאין לו שקדים
 דגם הכא נחתינן חד דרגא, ולפי מה שכתבנו לעיל דהט"ז
 מיירי גם בבשר בהמה דאין לאיסור האכילה בשביל זה,
 שפיר מסיק הט"ז וכן משמע לשון רמ"א שכתב יש להניח
 כו' דמשמע דיעבד או שא"כ להניח לא מעבד האכילה
 בשביל זה, דאף דהרמ"א איירי בבשר בהמה מ"מ
 ניחא דברי הט"ז דאף הוא מיירי גם בבשר בהמה
 וכמש"ל ועיין:

סעיף ד' אסור לבשל בחלב אשה מפני מראית עין כו',
 הג"ה ונראה לפי זה דכל שכן דאסור
 לבשל לכתחלה בחלב טמאה או בשר טמא בחלב טהור
 כו' ע"כ, וכתב מרן ז"ל (שם בהג"ה) או בשר טמא,
 קשה לי דליחסר ג"כ בשר טמאה בחלב טמאה משום
 מראית עין עכ"ל, ואולי יש לומר בזה דהש"ך בסק"ז כתב
 וז"ל אי נמי בבשר טמא ליכא למיחש למראית העין דניכר
 לעין שהוא טמא וכן בחלב טמאה כדאיתא בש"ס במס'
 ע"ז (דף ל"ה ב') חלב טהור חויר טמא ירוק כו' עכ"ל,
 ולפ"ז יש לומר דאף דהרמ"א ז"ל ס"ל דעדיין יש חשש
 דמראית עין, היינו שהרואה יטעה בא' מהן דלפעמים יראה
 דהחלב הוא מן הטהורה שהוא חויר ויטעה בהבשר שלא
 יתבונן כ"כ בזה ולפעמים איפכא, אבל שיטתו בשתייהן
 ולא יתבונן בהם כלל לזה לא חששו, ודומה קלת למה
 שאמרו בסנהדרין (דף מ"א ב') בחד שיפורא אמר דטעי
 בתרי שיפורי לא אמר דטעי ועיין:

שם ביש"ך סק"ז בזה"ד כתב וז"ל דודאי צבישול
 לחודיה ליכא משום מראית העין דהא יכול
 להיות שמבשל לצורך רפואה כו' עכ"ל, וכתב מרן ז"ל
 (בא"ד) שמבשל לצורך רפואה, קשה לי דמ"מ אמאי מותר
 בהנאה ניוחש למראית עין עכ"ל, ואולי יש לומר דהנה
 הא דאסור לבשל בחלב אשה וכמ"ס המחבר הוא מהרשב"א
 בתשובה חלק ג' סי' רנ"ז, ולמוד זה ממה שאמרו בכריתות
 (דף כ"א ב') דם דגים שכינסו אסור והא דתניא בתוספתא
 דם דגים דם חגבים מותר ואפילו לכתחלה איירי דאית
 ביה קשקשין, וגם מה שכתב הרמ"א בסעיף ג' דבבשר
 בהמה בחלב שקדים לריך להניח שקדים חלל החלב הוא
 ג"כ דלמודין מדם דגים, ולכן ס"ל להרמ"א דבעוף שהוא
 אסור בחלב רק מדרבנן אין ללמוד מדם שהוא אסור
 מדאורייתא וענוש כרת, וע"כ ס"ל דבבשר עוף בחלב

שקדים אין לריך היכר, אף הש"ך בסק"ו חולק וס"ל דגם
 דרבנן חיישינן למראית עין ומביא ראיה מהא דשבת (דף
 כ"ד ב') ולא בזוג אע"פ שהוא פקוק והטעם משום דמיחזי
 כמאן דאזיל לחינגא (היינו למכור בשוק) אף דאיסור מקח
 וממכר הוא רק דרבנן, ועוד בכ"ד מלינו דגם דרבנן
 חיישינן למראית עין, אבל ליחסר באכילה דיעבד לא
 מלינו רק בדם דגים דכל זמן שאין בו קשקשין אסור,
 ומשם למד הרשב"א לאסור באכילה דיעבד גם בחלב
 אשה שפלא לתוך התבטול ולא התיר רק בשים בו כדי
 לבטל שלא יהא ניכר החלב, אבל כל זה מלינו ללמוד מהא
 דדם דגים לאסור רק באכילה, אבל בהנאה לא מלינו
 דאסור משום מראית עין, ואדרבה אם איתא דמשום מראית
 העין אסרו גם בהנאה הו"ל להש"ס לאשמועינן דין זה
 דאסור גם דיעבד משום מראית העין בצ"ח ולאסור גם
 בהנאה, ולרש"ל דאסור לאכול בשר עוף בחלב של שקדים
 א"כ הניחו משקדים אללו משום מראית עין אין להקשות
 דלדידיה הו"ל להש"ס לאשמועינן דין זה דאסור דיעבד
 באכילה משום מראית עין במידי דרבנן ולא בדם דהוי
 מדאורייתא ובכרת, דו"ל כיון דבגמרא אמרו בסתם דם
 דגים שכינסו אסור אכשר דגם דגים שמלחו הוי ג"כ בכלל
 זה ודם שמלחו אינו רק חשש מראית עין דרבנן ועכ"ז
 אסור, וממילא יש ללמוד גם בשר עוף בחלב שקדים דהוי
 ג"כ רק חשש מראית עין דרבנן, אבל אם איתא דמשום
 חשש זה דמראית עין אסרו גם בהנאה הו"ל להש"ס
 לאשמועינן דין זה גבי בצ"ח ולאסרו בהנאה, ומדלא
 אמרו רק גבי דגים ע"כ פשוט להש"ך ז"ל דמשום מראית
 עין לא אסרינן בהנאה דיעבד ועיין:

סעיף ו' ובן המבשל בשר במי חלב או בחלב מתה או
 בחלב זכר או שבישל דם בחלב פטור כו'
 ע"כ, וכתב מרן ז"ל (סעיף ו') המבשל בשר במי חלב,
 קשה לי דמאי שנא בשר חיה ועוף דשרי צבישול ובהנאה
 כיון דהוא מדרבנן ה"נ מי חלב, וראיתי בתפארת למשה
 שכתב לחלק דהני דהכא הן מן מיני בהמה טהורה שנאסרה
 מדאורייתא, ומ"מ קשה לי היכן מלינו כן דמהיחא דגוזל
 דנפל לכמכא וכן דגים שעלו בקערה של בשר דמותר
 לאכלו בכותח משום ג"ט בר ג"ט אף דכותח הוא במי
 חלב וזהו ראיית תוס', מזה מוכח רק דבאכילה אסור אבל
 בישול לא מוכח, ואם מלישנא דהמבשל במי חלב פטור
 דמשמע פטור אבל אסור וכמ"ס הרא"ש, הא י"ל כמו
 דמפרשי' כל הבשר אסור לבשל דהיינו לאכול ה"נ י"ל
 דהמבשל במי חלב היינו האוכל [ואדרבה בזה מרווח סוגיא
 יותר בזה דפרכין מהך ברייתא על מ"ד דהמבשל חלב בחלב אינו
 לוקה דהא בהך ברייתא פנוול ונותר וטמא שבישלו בחלב חייב,
 דקשה דלמא הנרייתא מיירי רק לענין בשול וכן הקשה המהרש"א
 ותיירו דפירכה הש"ס ללישנא (קמא) דכיון דאכילה לא לקי
 אבישול נמי לא לקי דחוק קתא גם לשון רש"י אינו מורה כן שכתב
 אלמא דגדי רבייה והו"ל לומר אלמא דעכ"פ אבישול היה לקי,
 ולפי הנ"ל (ניחא) דכיון דקתני בהך ברייתא המבשל במי חלב פטור
 דע"כ דמיירי מאכילה דבישול אפילו לכתחלה מותר, ה"נ סיפא
 נותר ופיגול מיירי מאכילה ודוק] ול"ע, וביותר קשה לי על
 דם בחלב דלמאי אמרו חז"ל לגזור (צבישול) באיסור צב"ח
 הא בלא"ה איכא לאו משום דם וא"כ הוי כמו טמאה
 דמותר בישול והנאה לכ"ע ולע"ג עכ"ל. הנה מה שכתב
 מרן ואם מלישנא דהמבשל במי חלב פטור דמשמע פטור
 אבל אסור וכמ"ס הרא"ש, לא מגלתי זה בהרא"ש פכ"ה
 סי' כ"א רק כתב שם בזה"ל ת"ר המבשל במי חלב פטור,
 ואיסורא מיהא איכא דהא כותח מנסיוני דחלבא עבד
 ליה כדאיתא בריש אלו פ' שוברים ואמרינן לעיל דאסור
 לאכול בשר בכותח כו' עכ"ל, וזהו כמ"ס התוס' בחולין
 (דף קי"ד א') ד"ה המבשל במי חלב, וכמ"ס מרן דזהו
 ראייה

ראיית התוס' (וכונתו לתוס' זה שהביאו ר"ה מהא דבשר
 בכותח וכמ"ש הרא"ש) אך מרן ז"ל דקדק דמזה לא מוכח
 דאסור לבשל במי חלב רק דאסור לאכול, דבגמרא שם
 (דף ק"א ב') אמרו דגיס שעלו בקערה של בשר מותר
 לאכלן בכותח משום דהוי כ"ט בר נ"ט, ומוכח מזה דהיכי
 דהוי רק נ"ט אחד אסור לאכול בכותח ומכ"ש בשר בכותח
 (וכותח הוא מני חלב) והוכיחו התוס' מזה דאסור בשר במי
 חלב וכמ"ש גם הרא"ש, ולזה דקדק מרן דהא מדברי
 התוס' וראייתם אינו מוכח רק דבאכילה אסור בשר במי
 חלב אבל לא בבישול, והראיה השניה שהביא מרן בשם
 הרא"ש שהאסור לבשל במי חלב מדתני המבשל במי חלב
 פטור משמוע דפטור אבל אסור ליתא בהרא"ש וכמ"ל,
 ונראה דל"ל כמו שכתב הבית יוסף, דכן הוא בב"י
 [ואם נאמר שאינו ט"ס מההכרח לומר שמרן ז"ל לא שם עיניו
 הבדולחים בעת כתיבתו זאת בהרא"ש רק ראה בב"י, ובדברי הב"י
 נקל להשיב שדבריו הם מהרא"ש, דעל מה שכתב העור בסיומן זה
 בשם הרא"ש דנסיובא דחלבא אינס בכלל מי חלב ואסור מן התורה
 כתב הב"י וז"ל בפכ"ה (ק"ד א') אהא דתניא המבשל במי חלב
 פטור וכתבו התוס' דאיסורא מיהא איכא דהא כותח מנסיובי דחלבא
 כדחיתא פרק אלו עוברין ואמרינן לעיל דאסור לאכול בשר בכותח
 כתב (הרא"ש) על זה ואינו אומר דנסיובי מן התורה אסורי והא
 דתניא דפטור במי חלב היינו לאחר שהוציאו מן החלב כל האוכל
 וכו' ואפשר דאיסורא דרבנן מיהא איכא לבשל בו בשר מדקתני פטור
 ולא קתני מותר עכ"ל הב"י, ומשגרת הלשון משמע דהב"י הביא כל
 זה מהרא"ש, אבל באמת נראה דעד תיבת וכו' שכתב הב"י הוא
 לשון הרא"ש, ומה שהוסיף אח"ז ואפשר דאיסורא דרבנן מהא איכא
 לבשל כו' זהו לשון הב"י בעלמו ולא מדברי הרא"ש ז"ל, והב"י
 הוסיף זה משום דראיית התוס' אינו רק דבמי חלב אסור באכילה
 אבל לא בבישול, וכמ"ש מרן ע"כ הוסיף הב"י להוכיח דאסור גם
 בבישול מהא דתני המבשל במי חלב פטור משמע פטור אבל אסור]
 ומה שדקדק מרן ע"ז דמזה לא מוכח דאיכא איסורא
 מדרבנן בבישול במי חלב, דק"ל יש לומר כמו דמפרשינן
 כל הבשר אסור לבשל דהיינו לאכול, פשוט ק"ל דכוונתו
 למ"ש המ"מ בפ"ט מהמ"א ה"ד שהרמב"ם ז"ל מפרש כן
 למתניתין, אבל גם הוא לא אמר רק דלהרמב"ם מההכרח
 לפרש כן, ומ"מ בודאי נוח יותר לפרש דאסור לבשל היינו
 בישול ממש, וכמו שמוכח להדיא ממתניתין דחולין שם (דף
 ק"ג א') דתנן בשר בהמה טהורה בחלב בהמה טהורה
 אסור לבשל ואסור בהנאה דזהו בישול ממש, דא"ל לפרש
 גם שם לבשל היינו לאכול דהא קתני סיפא בשר בהמה
 טהורה בחלב בהמה טהורה בשר בהמה טהורה בחלב בהמה
 טהורה מותר לבשל ומותר בהנאה, והתם רק מותר לבשל
 ולא לאכול, ומ"ש הש"ך כאן בסק"ז בתוך דבריו והאי
 אסור לבשל היינו לאכול וכן מ"ש המחבר בס"ה אסור
 לבשלים ע"כ לריך נמי לפרשו לאכול וכו' ג מלינו במקרא
 ומשנה דאפקיה לאכילה בלשון בישול, היינו ג"כ היכא
 דמוכרח לומר כן אבל יותר נוח לפרשו כפשוטו וכמ"ל,
 ובפרט דהכא במבשל במי חלב מוכח דהיינו בישול ממש,
 דהכי איתא בתוספתא דחולין פ"ח המבשל בשר בחלב הרי
 זה חייב כמה יבשלה ויהא חייב כחצי זית בשר וכחצי זית
 חלב כדי שיהיו זה וזה בכזית כשם שחייב על בישולו כן
 חייב על אכילתו כמה יאכל ויהא חייב כדי שיהא נאכל
 משום בישול המבשל במי חלב פטור כו' ע"כ בתוספתא,
 הרי מוכח להדיא דהמבשל במי חלב הוי בישול ממש דהא
 קתני מקודם כשם שחייב על בישולו כן חייב על אכילתו
 והיכא אחר זה תני המבשל במי חלב, וממילא ניחא הא
 דקדק מרן ז"ל דטפי מרווח סוגיא אס נפרש דהמבשל במי
 חלב היינו האוכל וכמו שהאריך בזה וכמו שמוכח בלשונו
 לעיל, כיון דמהתוספתא מוכח להדיא דהמבשל היינו בישול
 ממש, והא דהחמירו חכמים הכא לאסור לבשל במי חלב
 ומאי שנא מבשר חיה ועוף דשרי בבישול ובהנאה כיון דהוי
 מדרבנן וה"ל יהא מותר לבשל במי חלב וכמ"ש מרן בתחלת

דבריו, ע"ז אפשר לומר דע"כ החמירו חז"ל במי חלב
 יותר כיון דלשאר מילי הוי מי חלב כחלב ממש וכדתנן
 בפ"ו דמכשירין מ"ה מי חלב הרי הן כחלב, והכא בגמרא
 (דף ק"ד א') הביאו משנה זו, ורק לענין בשר בחלב אמר
 ר"ל דמי חלב אינו כחלב, והרא"ש בפכ"ה סי' כ"א הביא
 בשם ה"ר שמחה ז"ל וה"ר שמחה ז"ל השיב דדוקא לענין
 בשר בחלב אין חשבו כחלב דקרא קאמר בחלב אנו כמו
 שיוצא מן האם מעורב עם האוכל (היינו עם הגבינה)
 אבל לכל שאר מילי הוי בכלל חלב כו' עכ"ל, וע"כ י"ל
 דמטעם זה החמירו חז"ל במי חלב לאסור לבשל עם בשר,
 בכדי שלא יטעו לומר דגם לכל מילי כמו הכשר זרעים
 וכדומה ג"כ אינו כחלב (אם נחיר לו לבשלו עם בשר)
 לכן החמירו בזה לאסור לבשלו עם בשר ולא יטעו עוד,
 אבל בבשר חיה ועוף לא שייך חשש זה וע"כ לא החמירו
 חז"ל התם, והא דאסרו לבשל דם בחלב אף דדמי לעמאה
 דמותר לבשל בחלב וכמו שהקשה מרן לאחרונה, ע"ז
 אפשר לומר דכיון שהכבד הוא כולו דם וכמו שאמרו בחולין
 (דף ק"ט א') כל דאסר לן רחמנא שרא לן כוותיה אסר
 לן דמא שרא לן כבדא ופרש"י הכבד כולו דם קרום הוא
 וטעמו דם, ע"כ חששו חז"ל דאם נתיר לבשל דם בחלב
 יבואו לבשל גם כבד בחלב ולכן החמירו לאסור לבשל דם
 בחלב ועיין:

סעיף י"א אם העמיד גבינה בעור קיבת כשרה יש בה
 טעם בשר אסורה ואם לאו מותרת אבל
 המעמיד בעור קיבת נבלה וטרפה ובהמה טמאה אסור
 בכל שהוא, הג"ה משום דדבר האסור בעלמו ומעמיד
 אפילו באלף לא בטיל ודוקא שלא היה שם מעמיד אחר
 כו' אבל אם היה שם ג"כ מעמיד היתר הוי זה וזה גורם
 ומותר אם איכא ס' נגד האיסור ע"כ, וכתב בש"ך
 בסק"ד ז"ל ויש בה טעם בשר כלומר כשאין בגבינה
 ס' נגד העור והמחבר אויל לטעמיה דס"ל לקמן ר"ס ל"ח
 דסמכין אטעימת העו"ג לכך כתב סתם אם יש בו טעם
 בשר אבל אגן קי"ל דלא סמכין האידנא אטעימת עו"ג
 וכמ"ש הרב בהג"ה שם והלכך לשולם משערינן בס' והיינו
 דכתב הרב בהג"ה ליטנא דאיכא ס' וק"ל עכ"ל, וכתב
 מרן ז"ל (ש"ך סק"ד) לכך כתב סתם, לכאורה קשה
 דנימא דנכנס חלב בעור הקיבה ונעשה נבלה ואח"כ יולא
 החלב האיסור והוי מין במינו וכמו דלקמן רס"ו ל"ב בלא
 קדם וסלקו, ולהע"ז לקמן סי' ל' סק"ד דהמחבר ס"ל
 דבב"ח דרבנן לא אמרינן נעשה נבלה ניחא, ולפ"ז מ"ש
 הש"ך אבל אגן קי"ל וכו' בלא"ה לדין טעימה לא מהני
 הכא למה דפסק הרמ"א בס"ו ל' דגם בב"ח דרבנן אמרינן
 דנעשה נבלה עכ"ל, ודבריו מבוארים דכיון דהרמ"א ס"ל
 דגם בב"ח דרבנן אמרינן חכ"ג א"כ אף דהכא הוי בב"ח
 דרבנן דהא לוגן ולוגן הוא מ"מ אי אפשר לסמוך הכא
 אקפילא דאף אם לא טעם טעם בשר מ"מ אסור דנימא
 שנכנס החלב בעור הקיבה ונעשה נבלה ואח"כ יולא החלב
 האסור ונכנס לתוך החלב והוי מין במינו ומה מהני
 טעימת הקפילה וכן כתב המחבר לקמן ריש סי' ל"ב ז"ל
 כזית בשר שנפל לתוך יורה של חלב רותח טועם העו"ג
 הקדרה אם אמר שיש בה טעם בשר אסורה ואם לאו
 מותרת אפילו בפחות מששים כו' בד"א בשקדם והוציא
 החתיכה קודם שתפלוט חלב שבלעה דהיינו קודם שתנוח
 היורה מרתיחתה אבל אם לא הספיק לסלקו עד שתוכל
 לפלוט החלב שבלעה אע"פ שטעמו עו"ג ואין בו טעם כלל
 אסור א"כ יש בו ס' עכ"ל, ולפי זה גם הכא לא מהני
 טעימת הקפילה כלל, וע"כ היה ליה להש"ך לומר דהכא
 אי אפשר לסמוך אטעימה אף אם היינו סומכין אטעימה
 בשאר דוכתי ולא לכתוב שאין לסמוך הכא אטעימה משום
 דאגן

דאנן קי"ל דלא סמכין האידינא אטעימת עו"ג, אך אולי יש לומר בדעת הש"ך דס"ל דאי לאו דאנן קי"ל דלא סמכין אעו"ג בשום מקום היה לן לסמוך גם הכא אטעימה, ומטעם דכל זמן שעור הקיבה לא נתן טעם בהחלב הנבלע בו אינו אסור גם מדרבנן דכל עיקרו של כבוש שאסור במין בשאינו מינו הוא משום דע"י הכבישה נותן טעם, דהלא קי"ל כבוש הרי הוא כמבושל, וגם כמבושל במין בשאינו מינו מותר אם אין בו טעם וכבוש אינו חמור יותר מבושל, וא"כ לדעת המחבר דס"ל דסומכין אטעימת עו"ג כמבושל ואם אומר שאין בו טעם מותר, גם בכבוש הדין כן, וזהו דבר פשוט וכן כתב הש"ך לעיל סק"ט דכיון ששה מע"ל ע"ע בקיבה ע"כ קבלה טעם מעור הקיבה וע"ש, וא"כ כיון שעור הקיבה נתן טעם בהחלב שנבלע בתוך העור מומילא נשתנה טעם החלב שנבלע בו, דהלא כן דרכו להקפיד ולהעמיד כל החלב ששורין אותו בהן ולזה ניתן בהחלב שיקפיד ויעמיד את החלב לעשות מהן גבינות, וע"כ כיון שנשתנה טעם החלב שהיה מובלע בהקיבה הו"ל כמין בשאינו מינו, וכמו שהאריך הש"ך בסו' ל"ח סק"ו דלענין מין בשאינו מינו אזלינן בחר טעמא ולא בחר שמא וכן מסיק שם להלכה, וכיון שכן אם טעם העו"ג ואומר שלא נרגש טעם אחר בהחלב מותר גם אם יאל חלב מעור הקיבה, ולא רמיא לכזית בשר שנפל לתוך יורה רותחת של חלב, דהתם אף שהבשר נתן טעם בהחלב שמובלע בתוכו ע"י בשול מ"מ י"ל שלא נשתנה ונתחלף טעם החלב לגמרי ואין מדרך הבשר לשנות טעם החלב ולהחליף טעמו לגמרי, משא"כ הכא בעור הקיבה שמקפיד ומעמיד את החלב קרוב לומר שמשנה טעם החלב לגמרי וכמו"ל, ולפי"ז שפיר כתב הש"ך דרק משום דאנן קי"ל דלא סמכין האידינא אטעימת עו"ג ע"כ נשתערינן בששים ועיין:

סימן פט

סעיף ד ב"י שאכל גבינה ורואה לאכול בשר לריך לבשר מעל השולחן שוריו פת שאכלו עם הגבינה כו' וכל שכן שאסור לחתוך גבינה אפילו לוננת בסכין שרגילין לחתוך בשר ולא עוד אלא אפי' הפת שאוכלים עם הגבינה אסור לחתוך בסכין שחותכין בה בשר, הג"ה וכן להיפך נמי אסור מיהו ע"י נעילה בקרקע קשה שרי כו' ע"כ, וכתב הט"ז בסק"ו וז"ל מיהו ע"י נעילה כו' זה קאי אמ"ש שרואה לחתוך גבינה בסכין של בשר אבל במה שכתב שאסור לחתוך לחם כו' לא לריך רק קינוח הסכין כדמשמע בב"י במ"ש בשם א"ח בשם רבינו שמשון ושם כתב הטעם דהוה נ"ט בר נ"ט, ולדין א"ל לזה שהרי מבוחר בסו' ל"ו דדוקא בדבר חריף אמרינן דבולע משום דוחקא דסכין עכ"ל, וכתב מרן וז"ל (ט"ז סק"ו) א"ל לזה, לא הבינותי הא קי"ל סו' קכ"א דאסור לחתוך בסכין של עו"ג בלא נעילה אפי' לונן וא"כ מ"ש סכין איסור ומ"ש סכין בשר לחתוך בו לחם אם לא מטעם נ"ט בר נ"ט, וגם בזה יש לדון טובא דהא משמעות הפוסקים דבלא נעילה נשאר הטיח על הסכין וא"כ נדבק על הלהם ולא מקרי נ"ט בר נ"ט גם אסור להעלות דגים בקערה של בשר לאכול בכותח עיין ע"י סו' ל"ה סק"ד ואמאי שרינן הכא לכתחלה לחתוך לחם לאכול בחלב ול"ע עכ"ל, ואולי יש לומר בזה דהתוס' ז"ל כתבו בחולין (דף ח' ב') ד"ה אגב דלא אמרינן אגב דוחקא דסכינא בלעה אלא היכא דחס קלת או בדבר חריף, וז"ל שם בתוה"ד אלא ודאי אגב דוחקא דסכינא נמי לא בלע אלא בסוף השחיטה דמימא ועוד אמר בפכ"ה (דף קי"א ב') לנן שחתכו

בסכין של בשר אסור לאכול בכותח דאגב חורפא דלנן פלט הסכין ובלע לנן אבל משום דוחקא לא עכ"ל, וכן כתב הר"ח ש בפ"ק דחולין סו' ט' וכן כתב הרשב"א בחדושו לחולין שם ד"ה מאן דאמר קולף, וכמו"ש גם הט"ז שהרי מבוחר בסו' ל"ו דדוקא בדבר חריף אמרינן דבולע משום דוחקא דסכין, ומבוחר שם בסו' ל"ז שאם חתך קשואים בסכין של בשר מותר לאכול בחלב בגרידה בלבד והוא מגמרא דחולין שם (דף קי"א ב'), ולפי זה י"ל דלא תקשה להט"ז מהא דאסור להעלות דגים בקערה של בשר לאכול בכותח דהתם בחם איירי וכל ההיתר הוא משום דהוי נ"ט בר נ"ט, וע"כ לכתחלה אסור לגרום נ"ט בר נ"ט, אבל הכא דאיירי בסכין לונן דוחקא דסכינא אין אסור כאן כיון שאינו דבר חריף א"כ ליכא כאן שום טעם כלל אף לא נ"ט בר נ"ט, וע"כ ס"ל להט"ז דמותר לחתוך בסכין של בשר לחם לאכול עם הגבינה ולא לריך רק קינוח לחוד, ומה שדקדק מרן דכיון דקי"ל לקמן סו' קכ"א דאסור לחתוך בסכין של עו"ג בלא נעילה אפילו לונן וא"כ מ"ש סכין איסור ומ"ש סכין בשר לחתוך בו לחם אם לא מטעם נ"ט בר נ"ט, ע"ז יש לומר דלדעת הט"ז על כרחין אין הטעם משום דהוי נ"ט בר נ"ט דכיון דבלונן לא אמרינן דוחקא דסכינא א"כ ליכא כאן שום טעם כלל, אלא ס"ל כדעת הרשב"א ז"ל בחדושו לחולין שם דאיסורא דסכין של עו"ג הוא משום השמנונית שנשאר על הסכין והשמנונית לא נפגם בשאינו בן יומו (אף דקי"ל סתם כלים של עו"ג אינן בני יומן), וכתב עוד שם וז"ל ואי קשיא לך הא דאמרינן במס' ע"ז (דף ל"ט א') גבי חלתית מ"ט (אסרו קורט של חלתית) משום דמחתי ליה בסכינא דארמאי ואפילו למ"ד נותן טעם לפגם מותר הכא חורפא דחלתית מהליא ליה, אלמא אי לאו חורפא של חלתית איסור של סתם סכינא של עו"ג נטל"פ הוא (וזהו דלא כדקאמר מעיקרא דאסור משום שמנונית), תיך רבינו החסיד דהתם בחנוני שהוא מקנה כליו כדי לעשות מלאכתו בנקיות ושלא יהא שומונו של סכין נדבק בחלתית ויזהמנו כו', ושמעינן מיהא דאע"ג דבעי שיפה לסכין של עו"ג לחתוך בה לונן כדאיתא בשליה מס' ע"ז (דף ע"ו ב') ה"מ לכתחלה אבל דיעבד אם קנחו יפה בסמרטוט או שהדיו יפה מותר דהא גבי חלתית אי לאו דאגב חורפיה מחזירו לשבח הוה שריא ליה ואע"ג דסתם חנוני אינם שפים סכיניהם ולא נועלין עשר פעמים בקרקע קשה אלא שמקנחין אותו עכ"ל, הרי מפורש שם דהטעם מה דלריך נעילה בסכין של עו"ג הוא מפני השמנונית דטח על פניו ועכ"ז לא לריך נעילה רק לכתחלה אבל דיעבד די בקנחו יפה, וכמו שכתב הרשב"א במשמרת הבית (דף ע"ו ב') שהוא מגמגם בו קלת משום דדבר הכיכר לעין הוא דטיחת שמנונית מועטת שעל דופני הסכין אפילו לשעתה נפגמה קלת עי"ש והביאו הט"ז בסומן י' סק"ו. וכיון שאינו רק חומר הא דלריך נעילה בסכין של עו"ג לכתחלה, ע"כ די לן אם החמירו בסכין של עו"ג דאיסורא בלע אבל לא בסכין של בשר לחתוך בו לחם דהתירא בלע, וגדולס מזו כתב הטור בסו' ל"ג בשם הרשב"א וז"ל כתב הרשב"א שאם בשל ירקות בקדרה של בשר שמוחר לבשל בה אח"כ גבינה שכבר נתמעט בה כח בלע הבשר ונקלש עד שאין ראוי לחול עליו שם איסור בשר בחלב, בד"א כשבלע היתר כמו שאמרנו אבל בלע דבר איסור לעולם הוא באיסורו עד שיגעיל הראוי להגעיל וילבין הראוי ללבן ע"כ, והוצא דכריהם בט"ז סו' ל"ז סק"ב עי"ש שהאריך בזה ומסיק כן להלכה ומטעם דהתירא בלע, ולפי זה ס"ל גם הכא בסכין של בשר דדי בקנחו לבד כיון דהתירא בלע, ורק בסכין של עו"ג החמירו לומר דבלא נעילה נשאר עדיין

עדיין הטוח על הסכין ומשום דאיסורא בלע אבל לא בסכין של בשר דהתירא בלע ועיין:

סימן צ

סעיף א הבחל אסור מדברי סופרים שאין בשר שנתבשל בתלבו שחוטא אסור מן התורה כו' ואם בשלו עם בשר אחר משערין אותו בששים וכחל מן המנין ע"כ. וכתב ב"ז בסק"ב דהרמב"ם ז"ל נתן טעם בזה לפי שאיסור כחל הוא מררובן וע"כ עשו היכר והקילו בו לשער בנ"ט ובשם הרשב"א והר"ן ז"ל הביא דהטעם הוא משום דאחר שילא החלב מן הכחל מה שנשאר מן הכחל בשר גמור הוא וברין מלטרף, ובשם הת"ח הביא שכתב כטעם הר"ן וכתב עוד דלא דמיא לדם הבלוע בחתיכה דמשערין בששים ולא בנ"ט משום דדם הוא איסור דאורייתא משא"כ בכחל שהוא איסור דרבנן והט"ז הקשה על דברי הת"ח בזה דהלא גם דם שמלחו או שבשלו הוא דרבנן, והוא ז"ל כתב וז"ל ואין להקשות על הרשב"א והר"ן מ"ש מדם, דאפשר שלטעם זה גם בחתיכה שנתבשלה בלא מליחה עם שאר תבשילי ה"ג דמלטרף הבשר עם התבשיל לבטל הדם שבתוכה דחד טעם הוא עם כחל, ואע"פ שבסימן ס"ט לא משמע כן מדברי הר"ש והטור (רק דבעינן ששים לצד החתיכה שעם הדם) מ"מ אין קשיא על הרשב"א והר"ן בזה (דהם ס"ל דגם שם מלטרף החתיכה שעם הדם לששים), ואפשר שהרא"ש והטור ס"ל כאן כמו טעם הרמב"ם דדוקא גבי כחל הקילו ולא הנריכו רק נ"ט של היתר בלא כחל עכ"ל, וכתב מורן וז"ל (ט"ז סק"ב) ואפשר שהרא"ש והטור ס"ל, זה תמוה דעדיין יקשה הא דם ג"כ דרבנן ויהיה סגי בנ"ט וכמו שהקשה הט"ז בעלמו על הת"ח עכ"ל, אך אולי יש לומר בזה דהרא"ש ז"ל בפרק גיד הנשה סימן כ"ז כתב וז"ל ואע"פ שהכחל עלמו אסור לא אמרינן חתיכה נעשית נבלה ואסורה כל החתיכה וילטרף ששים לבר מכחל לפי שאיסורו של כחל אין בו משום שיש בו טעם חלב יותר מבשאר בשר אלא לפי שיש בו גומות שהחלב נכנס בתוכן ויש בזהו חלב טעם בשר ואי אפשר להפרישו מן הבשר דלא מהני קריעה לאחר בישולו כו' עכ"ל, וכתב שם במעיו"ט אות ס' דלהרא"ש ניחא הא דבדם לא משערין בנ"ט, דהכא בכחל כתב הרא"ש שאין בו טעם חלב יותר מבשאר בשר וע"כ הכחל עלמו מלטרף להשלים שיפור ששים עם הבשר וכל מה שבקדירה, וממילא בדם שמובלע בתוך החתיכה ובדאי שבחתיכה זו שעם הדם יש יותר דם משאר החתיכות התם בעינן ס' מלבד החתיכה ועי"ש, ולפי זה י"ל דגם הט"ז יתדן כן, ומ"ש הט"ז דהרא"ש והטור ס"ל כטעם הרמב"ם (וטעם הרמב"ם הוא דבכחל הקילו משום דאיסורו מדרבנן וכנ"ל) אפשר דס"ל דאם היה איסורו מדאורייתא לא היה לו לאקולי מטעם שכתב הרא"ש שאין בו טעם חלב יותר מבשאר בשר, כיון דסוף סוף א"א א"כ להפרישו מן הכחל לאחר בישולו וכמ"ש הרא"ש, אבל כיון שאיסורו הוא רק מדרבנן לכן הקילו בו לסמוך על סברא הנ"ל ולזרף את הכחל לששים ועיין:

כן העלה בדעת המחבר דבאיסור דרבנן לא אמרינן חנ"ג מש"ה גם כשנפלה לקדירה אחרת הכחל מן המנין, ולהג"ה שגולריך ס' בלא הכחל הוא משום דסבר דכל איסורי דרבנן אמרינן חנ"ג, ומרן ז"ל האריך בלאן ובתוך דבריו הביא מ"ש הב"י בסו"י ק"ג דגם בדבר הבלוע מבשר וחלב אמרינן ג"כ חנ"ג והש"ך בסיומן ל"ד סק"ב ובסוף סימן ק"ג סקי"ח חולק ע"ז עי"ש, ואח"י כתב וז"ל אמנם באמת אחר העיון תמיהני על המחבר סימן ל"ד ס"ד שכתב או בשר רותח שנפל לתוך חלב לוגן קולף הבשר ושאר הבשר מותר (דתתאה גבר) ואמאי אף שאין החלב אסור יותר מכדי קליפה מ"מ הבשר בעלמו נשאר רותח וא"כ הקליפה תחזור ותאסר, לדעת הב"י (דס"ל דגם בדבר הבלוע מבשר אמרינן חנ"ג) תאסור כולה (דכיון דקליפה ראשונה נעשית נבלה מבשר עלמו תאסור עוד קליפה אחרת וגם קליפה השניה כיון שנעשית בלוע מבשר תאסור עוד קליפה עד שתאסר כולה), ולדעת הש"ך הנ"ל (דבבלוע מבשר לא אמרינן חנ"ג) תאסור עכ"פ כדי קליפה (דהקליפה הראשונה שהיא מבשר תאסור לכל הפחות עוד קליפה) ולל"ע לדינא כו', ובסוף דבריו כתב וז"ל ובההוא ענינא תמיה לי דברי תוס' חולין (דף ל"ו ב') ד"ה עד שמגיע ולקמן בפרק כל הבשר וכו', ולא ידעתי מה קשה להו הא התם הוי ג"כ חס לתוך לוגן ואי משום שהללי שוקע לתוך החלב והוי הללי תתאה א"כ בלא דבריהם שלפניו קשה דתא' ביטול וליזרף ששים ועי' בש"ך סימן ל"א, זולת שנחלק דלענין זה הוי תתאה עכ"פ כמו ללי והוא דוחק להסביר, וגם הרי פסקינן דאף בבשר השוקע לתוך חלב סגי בקליפה וגבי ללי פסקינן נטילה בסיומן ק"ה וע"כ הטעם משום דהבשר הוי עילאה א"כ אין הוכחה דההיא בר גזולא מיירי בלוגן, וא"כ הרמ"א שכתב בסיומן ל"א וי"א דאפילו הם לוגנים וכו' והוא שיטת תוס' הנ"ל וע"כ משום דבללי בשוקע הוי כמו ללי וכנ"ל ולא (ולמה לא) הגיה כן אהמחבר וליצעי נטילה בבשר השוקע ולל"ע עכ"ל. והנה מה שתמה מרן על התוס' הוא מבואר דהתם על מה דתנן במתניתין ירך שנתבשל בה גיד הנשה אם יש בה בנותן טעם הרי זו אסורה אמר שמואל לא שנו אלא שנתבשל בה אבל נללה בה קולף ואוכל עד שמגיע לגיד, וכתבו התוס' שם ד"ה עד שמגיע וז"ל לאו דוקא עד שמגיע לגיד ממש דהא לריך שיניח כדי קליפה סמוך לגיד ואפילו כדי נטילה לריך להניח כדאמר בפי' כי"ד לולין (דף ע"ה ב') נטף מרובעו על החרס וחזר אליו יטול את מקומו ולא סגי בקליפה דלא מצינו קליפה נזכרת לענין ללי אלא בכי"ד לולין (דף ע"ו א') בחס לתוך לוגן דשמואל אמר קולף דתתאה גבר אדמיקר ליה בלע ואפשר דרותח דללי בלע טפי ולקמן בפכ"ה (דף קי"ב א') דאמר ההוא בר גזולא דנפל לגו כדא דכמכא דללי צעי קליפה התם אפילו בלוגן איירי ומשום דבר יונה רכיך טובא ובלע כו' עכ"ל, ועל זה תמה מרן מאי קשיא להו להתוס' על מה שאמרו דרק בתתאה גבר סגי בקליפה אבל ברותח דללי כגון הכא בריך שנללה בגיד בעינן כדי נטילה, מההוא בר גזולא דנפל לגו כדא דכמכא דהוי ללי ועכ"ז לא צעו רק קליפה, הלא גם התם נפלה בר גזולא דהוי חס מחמת ללי לתוך כדא דכמכא דהוי לוגן ותתאה גבר והיכא דהוה תתאה גבר הא כתבו בעלמם דסגי בקליפה, ואין לומר דקשה להו כיון דהבר גזולא נפלה לסוך הכד של כמכא וממילא דהרבה מן הכמכא הוי למעלה מן הבר גזולא דכיון דנפלה ומשוקעת בתוך הכמכא בודאי דהכמכא עולה גם למעלה ואין זה תתאה גבר רק עילאה גבר, דאם נאמר כן גם בלא דבריהם שאמרו בתתאה דרותח דללי צעי כדי נטילה ג"כ

ג"כ תקשי דכיון דמקרי עילאה גבר הול"ל דליתסר כולה עד ששים, אם לא שנאמר דס"ל להתוס' דמה שהביר גזולא שוקעת בתוך הכמכא והכמכא עולה עליה מיהאב משום זה רק כרותח דללי דליבטי כדי נטילה אבל לא כעילאה גבר להנריך ששים, ועל זה כתב מרן שהוא דוחק להסביר, ועוד שהרי פסקינן דאף בצבר רותח השוקע לתוך חלב סגי בקליפה וגבי ללי פסקינן באמת כדעת התוס' דלריך נטילה צסימן ק"ה סעיף ד', ולפי זה כיון דההוא בר גזולא מקרי תתאה גבר וסגי מדינא בקליפה, ממילא דאין הוכחה כלל לומר דההוא בר גזולא איירי בזונן, דגם אי איירי ברותח דללי ג"כ סגי בקליפה דתתאה גבר, ולזה קשה למרן הא דלקמן סימן ל"א סעיף ז' שכתב המחבר שם דללי רותח שנפל למליח צבי קליפה (וזהו דינא דההוא בר גזולא הנ"ל) והרמ"א כתב שם וי"א דאפילו הם זוננים דינא הכי, וס"ל למרן דהרמ"א ז"ל שכתב דאפילו הם זוננים לריך קליפה הוא לפי שיטת התוס' הנ"ל דהוכיחו זה עפ"י קושיתם הנ"ל דע"כ ההוא בר גזולא איירי בזונן, וממילא שמן ההכרח לומר דההוכחה הוא מטעם דכיון שהכותח עולה למעלה על הגב גזולא נחשב כמו רותח דללי דלריך כדי נטילה וכמ"ל וע"כ ממה שאמרו שם בגמרא בזההוא בר גזולא דללי סגי בקליפה מוכח דזונן הוה, ולפי זה הו"ל להרמ"א ז"ל להגיה אדברי המחבר (דאיירי בללי רותח) דלריך כדי נטילה ולא סגי בקליפה ולזה העלה בלע"ג:

אך אולי י"ל על קושיה מרן הראשונה דע"כ די בצבר רותח שנפל לתוך חלב זונן בקליפה לבד ולא אמרינן חתיכה נ"ג לדעת המחבר לאסור כל החתיכה ומטעם דקליפה הראשונה יאסור את השניה והשניה את השלישית וכנ"ל וכן להש"ך ע"כ לא אמרינן שתאסור קליפה הראשונה את השניה, משום דס"ל דקליפה שאמרו שצריך משום דתתאה גבר הוא רק חומר"א וכמ"ש המג"א צסימן תס"ז סקל"ג וז"ל דדוקא דדין תתאה גבר שאינו אלא חומר"א בעלמא דהא מתחלה אמרו בגמרא דא"ל קליפה אלא דחייבינן שמא בלע פורתא כו' עכ"ל, והא"ו"ה בכלל כ"ט דין צ' מיקל בכל מקום דלריך קליפה אם לא קלפוהו משום דס"ל דכל קליפה אינו אלא חומר"א וז"ל שם והא דקי"ל אפשר לסוחטו אסור היינו בחתיכה שנאסרה בזנות טעם אבל קליפה שהלריכו חכמים אינו אלא חומר"א בעלמא ולכתחלה אם אפשר עכ"ל, ואף דהש"ך צסימן ל"א סק"ח לא ס"ל כן והביא הרבה פוסקים דס"ל דגם בדועבד אם לא קלפוהו ובישלו לריך ס' נגד הקליפה, מ"מ מודה שדין קליפה הוא חומר"א וכמו שכתב בעלמא בסו' כ"ב סק"י וז"ל ונראה דס"ל דלא אמרינן חנ"ג אלא במקום שהחתיכה עומה כאסרה בני"ט אבל לא בקליפה שאסרו חכמים שהיא חומר"א כו' עכ"ל ועי"ש, ולפי זה ניחא מה שהקשה מרן לראשונה, כיון דלא אמרינן בקליפה חנ"ג, ומכ"ש קליפה דהכא דתתאה גבר שהיא קיל טפי (וכמ"ש המג"א), פשוט טפי דלא אמרינן דהקליפה נ"ג ליאסר כל החתיכה להמחבר וגם לא לאסור עוד קליפה להש"ך:

ועל מה שתמה מרן בדברי התוס' דחולין הנ"ל אולי יש לומר דכוונתם כן הוא, דהוקשה להם לפי מה שכתבו דברותח דללי צבינן כדי נטילה ולא סגי בקליפה לחוד, ורק צחס לתוך זונן דתתאה גבר התם סגי בקליפה, א"כ למה הולרבו לומר בגמרא (גבי ההוא בר גזולא דנפלה לכדא דכמכא ושרייה רב חיננא צריה דרבא מפשרוניה וע"ז אמרו והני מילי חי) אבל ללי צבי קליפה, האם גרע זה מכל חס לתוך זונן דקי"ל כשמואל דתתאה גבר ולריך קליפה ותניא כוותי' בפסחים שם (ע"ו א'), וצויתר שיש לדקדק כן שם בפסחים דאחר שהביאו שם

פלוגתא דרב ושמואל בתתאה גבר והא דתניא כוותיה דשמואל הובא שם ההוא דבר גזולא דנפלה לכדא דכמכא וגם שם אמרו והני מילי חי אבל ללי צבי קליפה, ולמה להו לומר דללי צבי קליפה הלא כבר אמרו דתניא כוותיה דשמואל דתתאה גבר וקליפה מיהא לריך דאדמיקר ליה בלע, ובשלמא חי אמרינן דרותח דללי סגי בקליפה, איצטרך לבעלי הש"ס לאשמעין דגם רותח דללי שנפל לזונן מ"מ צבי קליפה, דלא תימא הא דחס לתוך זונן קולף זהו דוקא ברותח דביסול ולא ברותח דללי, (דפשוט טפי דחס לתוך זונן גרע מחס צבינן שלא לתוך זונן וכמ"ש גם התוס' דרותח דללי צבי נטילה וצחס לזונן סגי בקליפה) וע"כ הו"א דללי שנפל לתוך זונן לא לריך קליפה, לכן איצטרך להש"ס לאשמעין דלריך קליפה, אבל אם איתא דברותח דללי צבי נטילה א"כ למה להו לומר דלריך קליפה בללי שנפל לכדא דכמכא, וע"ז תיראו דמשם אין הוכחה דללי דהתם איירי גם בזונן ומ"מ צבי קליפה, ומטעם שכתבו דבר יונה ריכך טובא ובלע, ובין בללי זונן ובין בללי רותח לריך קליפה, וכן משמע לשון התוס' שכתבו התם אפילו בזונן איירי, ולא כתבו דהתם דוקא בזונן איירי אבל ברותח צבי נטילה, ולפי זה פשוט קלת דגם מ"ש הרמ"א בסוף סו' ל"א וי"א דאפילו הם זוננים דינא הכי ואינו מחלק בין ללי רותח לללי זונן וכמ"ש הש"ך שם סק"ו, זהו מהטעם שכתבו התוס' דבר יונה ריכך טובא, ולא מוכרח לומר דהתוס' ס"ל דמשום דהכמכא עולה למעלה על הללי ע"כ לא סגי בללי רותח שנפל לשם בקליפה ולריך נטילה דוקא, אלא דבאמת ס"ל דתרווייהו כחדא נינהו דבין ללי רותח ובין זונן לריך קליפה ומשום דבר יונה ריכך, ובזה יש מקום ליישב מה שהקשה מרן על הרמ"א ז"ל, [ועי' בתוס' בפסחים (דף ע"ה ב') שכתבו כד"ה ואם ללי הוא וז"ל ואם ללי הוא יקלף את החיזון בכל ענין מיירי בין הם בין זונן דמתוך שהוא רך בולע אע"פ שאינו הם דדומיא דהי קתני עכ"ל, ור"ל דהתם במתניתין תנן סבו (את הפסח) בשמן תרומה אם הכזית כהנים יאכלו אם של ישראל אם חי הוא ידיתו ואם ללי הוא יקלף את החיזון, ומה היכיחו דבין ללי חס ובין ללי זונן לריך לקלף דדומיא דהי קתני, והטעם הוא כמ"ש דמתוך שהוא רך בולע, ומפורש בדבריהם דחס וזונן שזין בזה דצבי קליפה, ואף דהתם לא איירי צחס לתוך זונן דאדרבה סכי את השמן על הללי, כבר אמרו שם בגמרא שאני סיכה דמשהו בעלמא הוא דעבידא, אבל מ"מ רואין אנו מדברי התוס' דמשוי חס וזונן כחדא בללי היכא דריכך, ומדבריהם משמע דכל ללי הוי רך ובלע גם בזונן אף שאינו בר יונה דוקא רק כמו צבר ככשים וגידיים, דהתם הא איירי בפסח הבא מן הככשים ומן העוים, ולפי זה אפשר לומר דמה שכתבו כאן דבר יונה ריכך טובא ובלע לאו דוקא הוא, אלא משום דאיירי כבר יונה קושטא קאמרי שהוא ריכך טובא וכמו שפורש לעיל בחולין שם בגמרא (דף ע"ו ב') בר גזולא דריכך שאני ועיין]:

סימן צא

סעיף ב בר מידי דצבי הדחה כגון להניח צבר היתר זונן בקערה של איסור זונן אסור לכתחלה דלמא אכיל בלא הדחה כו', הג"ה ודוקא דבר שיש בו לחלוות קלת אבל דבר יבש ממש אם לא בלע הכלי רק בזונן מותר להניח בו דבר יבש בלא הדחה כלל ע"כ, וכתב בע"ז סק"ג דבד"מ ובת"ח כלל י"ז הקשה על מ"ש הטור כאן דמידי דלאו אורחיה בהדחה אסור בזונן בקערה של איסור, ממה שכתב באו"ח דכלים של עו"ג שהודחו יפה דמותר ליתן לתוכו תבלין או בלל או שאר דברים חריפים שדבר קשה אינו מוילא יבש ביבש עכ"ל האו"ח והא תבלין אין דרכן להדוח ותיכף וז"ל אך יש לחלק דכלי איסור שמשמשינן בו צחמין אסור להשתמש בו היתר זונן כמ"ש

כמ"ס היו"ד בסו' קכ"א אמנם אם נשתמשו בו איסור
 לזון מותר להשתמש בו היתר לזון לכתחלה כו' עכ"ל הת"ח
 והט"ז כתב אח"כ וז"ל והחילוק שכתב תחלה בין נשתמש
 בו תחלה בלזון או בחמין הוא נכון וברור כו' ונתבאר
 מכל זה דכלי שנשתמש בו איסור לזון מותר להניח בו
 ציבש חס כמו שזכרנו בכלי חמץ שאם נשתמשו בו בלזון
 מותר להניח בו אפילו מזה בחמין כו' עכ"ל, וכתב מרן
 וז"ל (בא"ד) אפילו מזה בחמין, וקשה לי א"כ איך כתב
 הת"ח לתרץ הריא דאורחות חיים דיש חילוק בין כלי
 שנשתמשו בו בחמין לבין כלי שנשתמשו בו בלזון והיינו
 דהאו"ח מיירי בכלי עו"ג ששמישן בלזון א"כ אמאי כתב
 שמותר ליתן תבלין שאינו מוגיא דבר קשה, ביותר הא
 אפילו חמין מוגיא מותר להשתמש בו ול"ע עכ"ל. אך
 יש לומר דלקמן סימן ל"ו מוגיא חומר איתרא בדברים
 חריפים יותר מדברים חמים בדברים חריפים כמו לזון
 וכלל אמרינן בהו דחורפייהו מחליא ליה ונשוי ליה לשבח
 ואסור אף בכלי שאינו בן יומן, וא"כ לפי מאי דק"ל
 דסתם כלים של עו"ג אינן בני יומן, אין רבותא כ"כ
 מה שמותר להניח בכלים שלהן דברים חמים יבשים, כיון
 דסתם כלים אינן בני יומן ומשום שמנונית שעל גבן
 אין לחוש ג"כ דהא בהדרוהו איירי וכמפורש באו"ח, וע"כ
 אשמיטין רבותא יותר דגם תבלין או בלל ושאר דברים
 חריפים אף דצדידוהו אין היתר מה דסתם כלים אינן
 בני יומן דהא חורפייהו משוי ליה לשבח מ"מ מותר ליתן
 בכלי של עו"ג כיון שהן יבשים ודבר קשה אינו מוגיא יבש
 ציבש ועיין :

סעיף ד בישר וחלב רותחין שנתערבו יחד ואפילו בשר

לחך בשר רותח הכל אסור משום דתתאה גבר כו' ע"כ,
 וכתב בט"ז בסק"ה וז"ל הכל אסור משום דתתאה גבר
 והיינו דוקא באיסור מחמת עלמו אבל אם הוא איסור
 בלוע אינו יולא מחתיכה לחתיכה בלא רוטב כ"כ ת"ח כלל
 כ"ג ועי' סימן ק"ה ס"ז מ"ש שם עכ"ל, וכתב מרן וז"ל
 (ט"ז סק"ה) לחתיכה בלא רוטב, תמוה הא הכא הוי
 רוטב כיון דתתאה חס וגובר החלב מקרי רוטב עכ"ל,
 ואולי יש לומר בזה דהנה הט"ז מביא זה בשם הת"ח וזה
 לשון הת"ח שם בכלל כ"ג דין א' איסור והיתר יבשים
 ושניהם חמין ע"י האור בין ע"י ביסול בין ע"י ליה
 ומונחין זו על זו שתייהן אסורין דהוי חס לתוך חס דאסור
 לכ"ע ודוקא שהאיסור מחמת עלמו אבל אם הוא איסור
 בלוע אינו יולא מחתיכה לחתיכה בלא רוטב ועי' לקמן
 כלל וסימן כ"ח ואם האחד הוא חס והשני לזון אם
 התחתון חס בין שהוא איסור או היתר הו"ל כשניהם חמים
 והכל אסור דאמרינן תתאה גבר כדחיתא פרק כילד לולין
 והוא הסכמת הפוסקים כו' עכ"ל, ומפורש שם בת"ח
 דגם בצלי הדין כן דתתאה גבר והכל אסור אם הוא איסור
 מחמת עלמו אבל באיסור בלוע אינו יולא מחתיכה
 לחתיכה בלא רוטב, ובכלל כ"ח דין א' כתב וז"ל כתב
 בסמ"ג ובספר המצות (קטן) סי' ק"מ וקמ"א והביאו הטור
 יו"ד סימן ק"ה וז"ל הא דחתיכת איסור אוסרת חזרתה
 בנגיעה דוקא שאסורה מחמת עלמה כגון נבלה ובשר
 בחלב אבל אם אין בה איסור אלא מה שבלע ממקום אחר
 אינה אוסרת אחרת שנגעה בה אפילו נללו יחד דאין דבר
 הבלוע בחתיכה יולא ממנו לבלוע באחרת עכ"ל, ומדבריו
 משמע להדיא דבשר בחלב מקרי איסור מחמת עלמו וכן
 הוא דעתו גם בד"מ והביאו הש"ך סימן ק"ה סקי"ז ועי"ש,
 וגם המחבר כתב בסו' ק"א ס"ב ובסימן ק"ה סעיף ז'
 דבשר בחלב מקרי איסור מחמת עלמו, ולפי זה אפשר
 לומר דמה שכתב המחבר הכא בשר וחלב רותחין שנתערבו

יחד ואפילו בשר לזון לתוך חלב רותח או חלב לזון לתוך
 בשר רותח הכל אסור, גם בצלי הדין כן וכמ"ס בת"ח
 הג"ל, ובלשון המחבר שכתב בשר וחלב רותחין אפשר
 דנכלל גם צלי דהלא גם צלי רותח איקרי, וא"כ אם נפל
 חלב לזון על בשר רותח דללי ויש עוד חתיכות אחרות
 מבשר שנילוו ביחד כולן אסורין כיון שהאיסור יולא
 מחתיכה לחתיכה באיסור מחמת עלמו, ואפשר לומר שגם
 הט"ז ס"ל לדינא כהרמ"א בת"ח שם וז"ל דבשר בחלב
 מקרי איסור מחמת עלמו וכפשטא דלישגא דהמחבר שם,
 ואף דהט"ז בסימן ק"ה סקי"ג הביא דעת מהרש"ל דבב"ח
 לא מקרי איסור מחמת עלמו וכן הביא מהרש"ל דבב"ח
 מ"מ לירידן דאין לנו בקיאיין בין כחוש לשמן (דבשמן
 האיסור מפעפע מחתיכה לחתיכה בכל גווני) יש לנו
 להחמיר בבשר וחלב ע"י ללי בתתאה גבר רותח לאסור
 גם שאר חתיכות שנוגעות באותה חתיכה שנפלה החלב
 עליה לפחות בכדי נטילה, ואף דבאיסור בלוע לא אמרינן
 שאין לנו בקיאיין לחלק בין כחוש לשמן וכמ"ס הש"ך בסו'
 ק"ה סקי"ז עי"ש, מ"מ הכא בב"ח דלדעת כמה פוסקים
 מקרי איסור מחמת עלמו יש להחמיר ולאסור גם שאר
 החתיכות שנלוו ביחד עם החתיכה שנפלה החלב עליה,
 וע"כ י"ל שהביא הט"ז הכא דברי הת"ח לאורויי לן דהא
 דפסק המחבר הכא דהכל אסור דמשמע קלח דגם שאר
 החתיכות שעם הבשר נאסרו וגם בצלי הדין כן וכמ"ס ל'
 זהו דוקא באיסור מחמת עלמו כבשר בחלב אבל אם הוא
 איסור בלוע אינו יולא מחתיכה לחתיכה בלא רוטב,
 דבאיסור בלוע גם אין ק"ל להלכה כן וכמ"ס הט"ז
 שם בסימן ק"ה סקי"ד שאין האיסור הבלוע בחתיכה
 יולא ממנו לבלוע באחרת ואפילו קליפה לא לריך ועי"ש :

סעיף ז הא דמפלגינן בין גאכל מחמת מלחו לאינו

נאכל מחמת מלחו הני מילי בבשר חי אבל
 צלי רותח שנפל למליח אפילו נאכל מחמת מלחו בעי
 קליפה כו', הג"ה וי"א דאפילו הם לווננים דינא הכי וכן
 יש לנהוג אם אין הפסד מרובה ע"כ, וכתב בש"ך בסק"ז
 וז"ל דאפילו הם לווננים כו', מלשון זה משמע דבהא
 מודה להמחבר דבצלי רותח נמי דינא הכי דאם אינו
 מותבל בתבלין ואין בו בקעים סגי בקליפה וכן עיקר
 כיון שהראב"ד ורש"י ורשב"א ור"ן סוברים כן בצלי רותח
 אע"פ שהגהמ"י ואו"ה שם סוברים דבצלי רותח לא סגי
 בקליפה עי"ש כו' עכ"ל, וכתב מרן וז"ל (ש"ך סק"ו)
 דבצלי רותח לא סגי בקליפה, ולריך נטילה כדן ללי, והא
 דאמרינן חס לתוך לזון קולף ל"ל דלא דוקא קלט קולף,
 ואולם מה שנראה מדברי תוס' מולין (דף ל"ו ב') דס"ל
 ג"כ כהג"מ דהא הקשו אההיא דבר גוזלח אמאי מהני
 קליפה ותיירו דללי מיירי בלזון א"כ נשמע דללי רותח
 בעי נטילה בזה קשה לי הא הם כתבו דלא מוגינו קליפה
 נזכרת אלא הריא דכילד לולין וכו' הרי דס"ל דבחס לתוך
 לזון סגי בקליפה א"כ מה הקשו מבר גוזלח הא הם הוי
 חס לתוך לזון מהני קליפה ולע"ג אחר זמן רב יולא
 לאור תשובת בית אפרים והראו לי שעמד בזה עכ"ל,
 עי' לעיל סימן ל' סעיף א' מה שכתבו שם שאין מוכרח
 כ"כ לפרש בדברי הרא"ש כן ומ"ש שם לישב קושיא מרן
 בזה ועי"ש :

סימן צב

סעיף ב נפל חלב לתוך קדרה של בשר פועמין החתיכה
 שנפל עליה החלב אם אין בה טעם חלב
 הכל מותר ואם יש בחתיכה מטעמת חלב נאסרה אותה
 חתיכה

חתיכה כו' ע"כ, וכתב בש"ך בסק"ג וז"ל והא דכתבו
הט"ו לקמן סימן ק"ה ס"ד דאם הוא כולו חוץ לרוטב אינו
אוסר אלא כדי נטילה לר"י ולרש"י אפילו מקלתו תוך
הרוטב אפשר דשאינו חלב דהוי אוסור שמן שהרי יש בה
שמוניות של חמאה כו' א"כ יש להלק כמ"ש הר"ן ס"פ
כ"ה וז"ל הגי מולי בחום של ללי וכיוצא בו אבל חתיכה
זו כיון שעומדת בקדרה מתוך שיש בה הכל ולחלומות
החלב מתפשט בכלה אף על פי שהיא חוץ לרוטב
עכ"ל ע"ש ולקמן סימן ק"ה אע"ג דמייירי נמו בקדרה
י"ל דהתם מייירי באיסור גוש דאינו ללול דודאי אינו
מתפשט בכל החתיכה אלא ע"י רוטב כו' ע"ל דכאן מייירי
שחתיכה הבשר הוא שמן כמ"ש הט"ו בסיון ק"ה ס"ה
כו' וכאן קלרתי כיון דאין משערינן לעולם בששים כדלקמן
בסיון ק"ה וע"ש וכמ"ש שם עכ"ל, וכתב מרן וז"ל (ש"ך
סק"ג) כיון דאין משערים לעולם בששים, לענ"ד אי משום
הא לא אריא דמ"מ כשיש בכל הקדרה ס' נגד הטיפה
לשתרי גם אותה חתיכה בנטילה מומ"פ אם הוא שמן
מלטרף הכל לבטל ואם הוא כחוש כגי בנטילה, גם אף
דאיכא ס' בחתיכה עלמה תלטרף קליפה דהא מדינא ל"ל
רק נטילה ולא מהני ס', וא"כ עדיין לריכוס להנך תירומים
דהכל הקדרה וללול מתפשט בכל החתיכה, ועדיין נ"מ
לדינא דמטעם אין אנו בקיאים צעין ג"כ נטילת מקום
ואלו הכא דינא דטיפת חלב דבדאיכא ס' באותה חתיכה
א"ל נטילת מקום [ולתירוק של ד"מ והוא מדברי הרשב"א במ"ה
דף ק"א ז"ל דלענין זה מהני ג"כ הכל הקדרה דלא צרי נטילת
מקום ע"י כפלתו] ולריכוס לדון אם הוא ע"י ללול והכל
הקדרה או מטעם דהחלב הוי קלת שמן, וציוות קשה לי
על הש"ך דמה בכך דאין משערינן לעולם בס' דהטעם
משום דאין אנו בקיאים בין כחוש לשמן דמ"מ מהני שאר
החתיכות לבטל דלא עדיף מללי לקמן (ס' ק"ה סעיף י')
וא"כ הא דאסרינן הכא בכל ענין החתיכה היינו משום
דהאיסור כחוש ואינו מתפשט לשאר חתיכות וחתיכה
נשארה באיסורה משום הכל הקדרה ודוק עכ"ל, ותוכן
דברי מרן כן הוא דבתחלה הקשה ע"מ שכתב הש"ך דכיון
דאין משערינן לעולם בששים ע"כ קלר צטעמייהו ומשמע
ליה דלפי דמשערינן לעולם בששים עולה כהוגן מה שפסק
המחבר דחתיכה זו שגפלה עליה החלב נשארת באיסורה
לעולם ובשאר החתיכות אם יש בכל מה שבקדרה ששים
נגד החתיכה השאר מותר ואם לאו הכל אסור, וע"ז
הקשה מתחלה דעדיין אין טעם זה מספיק דהלא הא
דמשערינן לעולם בששים הוא מטעם דלא בקיאינן בין כחוש
לשמן ולפי זה אם יש בכל מה שבקדרה ששים נגד הטיפה
לשתרי גם אותה חתיכה שגפלה עליה הטיפה מומ"פ אם
הוא שמן מלטרף הכל לבטל הטיפה ואם הוא כחוש כגי
בנטילה וא"כ למה כתב המחבר שהחתיכה אסורה לעולם,
וגם תקשה למה שכתב המחבר שאם אין בחתיכה טעם
חלב הכל מותר גם החתיכה ולא כתב דלריך קליפה
במקום שגפלה החלב, והלא כיון דמדינא לא לריך רק
נטילה (וכמו שהקשה הש"ך מהא דפסק הטור והמחבר
לקמן בסיון ק"ה ס"ד דאם החתיכה היא חוץ לרוטב
אינו לריך רק נטילה וע"ז כתב הש"ך בסוף דכיון דאין
משערינן לעולם בששים נוחא כ"ז וכמ"ש ל) לפי זה הו"ל
למחבר להחמיר כהן ולהלריך קליפה לאותה חתיכה אף
שאין בחתיכה טעם חלב, כיון דמדינא לא לריך רק נטילה
ובזה אינו מועיל אף דאיכא ששים בחתיכה מ"מ לריך כדי
נטילה וכמו שפסק המחבר בסיון ק"ה סעיף ה', (והא
דכתב מרן דתלטרף קליפה ולא כתב דתלטרף נטילה אפשר
דמשום דאיכא כמה דעות דגם צללי לא לריך רק קליפה
אף דאין לא ק"י"ל כן מ"מ הכא לאלומי קושיתו) כתב כן

דלפחות תלטרף קליפה, ועוד דיש להטריך אחד מן
הטעמים שהביא הש"ך בכאן שיהא די בקליפה, ומחמת
קושיות אלו עדיין לא נוחא מה שפסק המחבר כאן, וא"כ
עדיין לריכוס להך תירוק דהכל הקדרה וללול מתפשט בכל
החתיכה, דלפי טעם זה נוחא מה שפסק המחבר דבדאיכא
ס' בחתיכה נגד הטיפה הכל מותר אפילו החתיכה עלמה,
וגם נוחא הא דכתב המחבר שאם יש טעם חלב באותה
חתיכה נשארת החתיכה באיסורה לעולם, ואחרי שכתב
מרן דדברי המחבר אינם מתורלים במה שכתב הש"ך
דאין משערינן לעולם בששים ולתריך דבריו מוכרחין להטעם
דהכל הקדרה וללול וכמ"ל, הוסיף לכתוב דגם לדינא
לדין ג"מ דאם מטעם דאין אנו בקיאינן וכמ"ש הש"ך
צעין ג"כ נטילת מקום, והכא צטיפת חלב שגפלה על
החתיכה ואיכא בה ס' לא צעין נטילה וזהו צודאי משום
אחד מהטעמים שכתב הש"ך או משום דהחלב הוי קלת
שמן או משום דע"י ללול והכל הקדרה מתפשט הטעם
בכל החתיכה צטעם וע"כ לא לריך נטילה, ולבסוף כתב
דציוות קשה ליה על הש"ך דמה בכך דאין משערינן
לעולם בששים דהטעם הוא משום דאין לא, בקיאינן בין
כחוש לשמן דמ"מ מהני שאר חתיכות לבטל דלא עדיף
מללי לקמן סימן ק"ה סעיף י', וא"כ הא דאסרינן הכא
החתיכה היינו משום דהאיסור כחוש ואינו מתפשט לשאר
חתיכות והחתיכה נשארת באיסורה משום הכל הקדרה
וכמ"ל, והנה שם בסעיף י' לא נזכר מזה דבר ואפשר
דז"ל בסעיף ט', ואף דגם התם איירי במליחה ולא צללי
מ"מ יוכל להיות דכוונתו הוא למ"ש הש"ך בסיון ק"ה
סק"ג דמליחה ולליה שוין צזה וז"ל שם מהו בסעיף ט'
יתבאר דנוהגים לשער במליחה בס' אפילו בכחוש לגמרי
א"כ ה"ה צללי דלליה ומליחה שוין צזה וכן משמע בהדיא
בת"ח סוף כלל ל"ז וכן משמע מדברי מהרש"ל ושאר
אחרונים עכ"ל וע"ש :

ואולי יש לומר בישוב דעת הש"ך מכל מה שהקשה מרן
צזה, דמה שהקשה לראשונה דאף דמשערינן לעולם
בששים מ"מ אם יש ס' בכל הקדרה נגד הטפה לשתרי מומ"פ
אם הוא שמן מלטרף הכל ואם הוא כחוש כגי בנטילה,
ע"י י"ל דהש"ך חו"ל לשיטתו שכתב בנקה"כ בסיון ק"ה
סעיף ט' דהא דאמרינן דבשמן מתפשט מחתיכה לחתיכה
הוא רק לחומר אלא לקולא וע"כ כתב המחבר שם שאם
אין בכל אחת מהם צפני עלמה ששים לבטל החלב אסורות
ואינן מלטרפין ביחד לבטל החלב, ולפי זה גם הכא אין
מלטרף הכל להתיר אותה חתיכה בנטילה אף שיש ס' בכל
מה שבקדרה נגד הטיפה, ומה שהקשה מרן עוד אמה
שכתב המחבר דאם אין טעם חלב בחתיכה הכל מותר
וגם החתיכה מותרת, דהלא יש להלריך קליפה או נטילה
אם לא נאמר הטעם דמשום הכל ולחלומות הקדרה מתפשט
בכולה בדבר ללול, ע"ז י"ל דכוונתו הש"ך (במ"ש וכאן
קלרתי כיון דאין משערינן לעולם בששים) כן הוא, דר"ל
דאי לאו דקי"ל לשער לעולם בששים הו"ל להקל ולומר
דאין החתיכה נאסרת כולה רק אם היא בשר שמן וכמו
שתירץ הש"ך בתירוק האחרון, ולא להחמיר ולאסור כולה
אף בכחוש כסדרת הר"ן, דהא באמת משמע מהטור
והמחבר דלא ס"ל כסדרת הר"ן, ממה שפסקו לקמן בס' ק"ה
ס"ד שאם נפלה הטיפה חוץ לרוטב אינו נאסר רק
כדי נטילה וכמ"ש הש"ך, ומה שמחלק הש"ך בין דבר גוש
לדבר ללול אינו מוכרח כ"כ וכמו שהקשה הפ"ח בסק"ג
וע"ש שהאריך צזה, אך כיון דאין קי"ל דמשערים לעולם
בששים א"כ אין לנו להקל ולהתיר בנטילה וע"כ כל
החתיכה אסורה, אבל אין כוונת הש"ך לומר דאין אנו
לריכוס כלל לסדרת הר"ן ולא ס"ל כוונתיה אף להקל, דבודאי
במקום

במקום דמותר מדינא רק יש מקום להחמיר משום איזה חומרא ע"ז יש לסמוך אסדרת הר"ן להקל ולהעמיד הדבר על הדיון, וע"כ היכא דאיכא ס' בחתיכה גופא דאז מדינא אין לריך קליפה כלל לדעת מהר"א המוצא בש"ך בסימן ק"ה סק"ו אף דאזן לא ס"ל כותיה רק כמ"ש המחבר שם דלריך גטילה וקליפה מ"מ הכא יש לן לסמוך אסדרת הר"ן דלא לריך קליפה כלל כיון דאיכא ששים בחתיכה גופא, ומה שהקשה מרן לאחרונה דמה בכך דאזן משערינן לעולם בששים שהוא משום דאין אנו בקיאים בין כחוש לשמן דמ"מ מהני שאר החתיכות לבטל דלא עדיף מללי וכנ"ל, ע"ז אפשר לומר בדעת הש"ך דהלא גם התם בסו' ק"ה סעיף ט' כתב הרמ"א דאם איכא ס' בין הכל ביחד נגד כל החתיכה שהחלב דבוק בה אז הכל שרי מלבד אותה חתיכה שהאיסור דבוק בה, והעעס כתב הרג"מ שם דס"ל להרמ"א דבאין הפסד מרובה אמרינן גם במליחה חגי' וא"כ גם הכא כיון שהחלב נפלה על חתיכה זו ואין לא בקיאינן בין כחוש לשמן ובחתיכה זו אין ששים נגד החלב הרי החתיכה נעשית נבלה ושאר החתיכות אין מלטפרות לבטל החלב דהא דשומן מפעפע מחתיכה לחתיכה הוא רק לחומרא ולא לקולא וכמ"ל, ואם כן ממילא דהחתיכה זו נשארת באיסורה לעולם ואין השאר מלטפרות לבטל החלב, ואין אנו לריכין בזה לסדרת הר"ן וכמ"ל ועיין :

שם במחבר וכן אם נפל (חלב) לתוך המרק או לחתיכות ולא נודע לאיזה חתיכה נפל נוער את הקדרה כולה עד שישוב ויתערב הכל אם יש בקדרה כילה טעם חלב אסורה ואם לאו מותרת, וכתב מרן וז"ל (סעיף ז') נוער את הקדרה, יש לעיין אמאי שרי לערות כן הא אם לא ינער ישאר הטיפה באותה חתיכה וע"י גיעור מעייל הטיפה בחתיכות האחרות והוי מבטל בב"מ ועכ"פ בליכא ס' אלא דיטעוס קפילא דלמא באמת יהיה טעם בכולה ועבר על ביטול בב"מ וע"כ, ואולי יש לומר בזה דהא קי"ל דאין ביטול אחר ביטול בשבת בנתבטל כל לרכו כל זמן שהקדרה רותחת וכמ"ש הטור והמחבר באו"ח סימן ש"ח סעיף ד', וא"כ י"ל דס"ל דגם בב"מ הדיון כן דאין ביטול אחר ביטול, וכיון דחלב ראוייה לשתיה גם מוקדם שנפל לקדרה פשוט קלת דתיכף כשנפלה לקדרה רותחת שעל האם מקרי נתבטל כל לרכה וע"כ אין עוד חשש איסור מביטול בשר בחלב, ואף אם רק ספק הוא אם מקרי מתבטל כל לרכה תיכף כשנפלה לקדרה רותחת, מ"מ איכא ס"ס ספק אם נתבטלה תיכף ואת"ל שלא נתבטלה שמה נתבטלה בקדרה ואין בה טעם חלב כלל וע"כ אין לחשוש מלנער את הקדרה ועיין :

שם בש"ך בסק"ח בת"ב על דין זה דמנער את הקדרה וז"ל לכך נראה דהדברים כפשטן וס"ל להרמב"ם דכיון דלא נודע לאיזה חתיכה נפל החלב לא שייך לומר חגי' אלא כל הקדרה נכנס לספק והלכך מנער כל הקדרה ומלטרוף כל הקדרה לבטל כו' שוב מלאתי שה"ה כתב כן על דברי הרמב"ם כו' ואין להקשות היאך ינער הקדרה שיתערב הכל דלמא יש טעם בחתיכה אחת ואיך יבטל איסור לכתחלה וא"כ הול"ל שיטעום העו"ג כל חתיכה וחתיכה בפני עצמו יש לומר דכיון דלא נודע לאיזה נפל הרי נכנס כל הקדרה בספק ואין כאן משום מבטל איסור כו' עכ"ל, וכתב מרן וז"ל (ש"ך סק"ח) ואין כאן משום מבטל איסור, ומ"מ עדיין קשה דאם מיירי בשהה קלת אמאי לא כתב הרמב"ם דנותנים לעו"ג כל חתיכה וחתיכה לטעום דשמה זו החתיכה שנפלה עליה הטיפה ונבלע ונניער לא ילא לפשט בשה דאין הגעלה באוכלים מש"ה לא הרגיש טעם באיך

חתיכה טעם וז"ע עכ"ל, ואולי יש לומר דס"ל להרמב"ם והמחבר דגם אם נפל הזלב על אחת מהחתיכות מ"מ יש ספק שמה נתפשט תיכף הטעם בכל החתיכות והמרק כיון שהקדרה רותחת ומוליך הבליעה בכלה, אלא שחוששין לספק שמה לא נתפשט תיכף הטעם בכל הקדרה רק שמתעכבת קודם גיעור באותה חתיכה, ולפי זה גם כאן יש ס"ס שמה לא היה טעם כלל בשום חתיכה כי נתפשט תיכף הטעם בכל הקדרה ואת"ל שנשאר הטעם בתחלה באותה חתיכה עדיין כל חתיכה וחתיכה היא בספק שמה לא זו היא שנפל הטיפה עליה, ודומה למ"ש הש"ך בכללי ס"ס סק"א בשם מהר"א בב' שעירים שילדו מעו אחת שהיתה חולבת דפטורה מן הבכורה והטעם משום דהוי ס"ס, ולא מקרי ס"ס משם אחד כיון דבספק הראשון אמרינן דאין כאן בכור כלל ובספק השני יש כאן בכור רק הספק הוא שמה לא זה הבכור רק השני וזכה"ג לא מקרי ס"ס משם אחד, ואם כן גם הכא הספק הראשון הוא שמה אין כאן שום חתיכה שקבלה טעם חלב משום שהטעם נתפשט תיכף בכל הקדרה, והספק השני הוא שמה לא חתיכה זו קבלה טעם החלב רק חתיכה אחרת, וקי"ל דבס"ס אין לריך לברר כלל אף דאפשר לברורי וכמו שכתב הש"ך שם בכללי ספק ספיקא ס"ק ל"ה, ואף דמסיק שם שיש להחמיר ולברר היכא דאפשר ואין הפסד בדבר בכדי לחוש לדעת הרשב"א ז"ל, מ"מ כבר כתב הגו"ב במ"ק חיו"ד סימן כ"ז דאף הרשב"א לא הלריך לברורי רק היכא דאיכא חזקת איסור כמו בס"ס שגולד בצהמה בחייה, דצהמה בחייה בחזקת איסור עומדת, אבל היכא דליכא חזקת איסור גם הרשב"א מודה דלא לריך לברורי כלל ועי"ש שהאריך בזה, וא"כ גם הכא לא לריך לברורי ולהטעים כל חתיכה לעו"ג, רק שחוששין לחומרא שז"א ירגיש טעם חלב בחתיכה צעת האכילה וע"כ מנער את כל הקדרה ומטעים לעו"ג ושוב לא חיישינן יותר לומר שמה נשאר עדיין טעם באחת מהחתיכות ועיין :

שם במ"ז בסק"ו בת"ב בפירוש דברי הרמב"ם כמ"ש ה"ה וכמו שמוצא גם בש"ך סק"ח וכנ"ל ואח"ז כתב וז"ל וכן בחתיכה שלא נודע איזהו הוא והדיון הוא שגם שאר חתיכות מלטפרות עמה ואם יתן לטעום חתיכה אחת אפשר שיטעום אותה החתיכה שנפלה עליה (הטפה) ויטעום טעם חלב ומכא זה יאסר הכל ובאמת אם יתערב יבטל טעם החלב ההוא ע"כ ינער הכל כו' עכ"ל, וכתב מרן וז"ל (ע"ז סק"ו) אפשר שיטעום אותה החתיכה לא ידעתי למה לריך לזה הא בלא גיעור לריך שיתן לטעום כל חתיכה וחתיכה ואדרבה ע"י טעימת חתיכה אחת מגרע גרע דבתחלה היה הכל בגדר הספק ומלטרוף הכל לבטלו ואחרי טעימת חתיכה אחת ולא היה בו טעם מתברר דזהו מותר והוי כהוכר חתיכה אחת והשאר הוי חד בחד (אם לא היו אלא שלשה) וא"כ לריכס לטעום חתיכה וחתיכה וא"כ ממילא יטעום בודאי אף חתיכה שנפלה הטפה וירגיש הטעם ובאמת קשה לי דאם נפרש דהרמב"ם מיירי בשהה קלת עכ"פ נלטרוף לטעום כל חתיכה והו"ל להרמב"ם לפרש כן ולע"ג עכ"ל, ואולי יש לומר בדעת הט"ז דלפי מ"ש לעיל דהכא הוי ס"ס בכל חתיכה וחתיכה שמה נתפשט החלב תיכף בכל הקדרה ולא היה טעם בשום חתיכה מן ואת"ל שלא נתפשט החלב רק נשאר הטעם בתחלה באותה חתיכה שנפלה עליה מ"מ שמה לא זו היא החתיכה שנפלה עליה וכיון דאיכא ס"ס ל"ל לברורי וכמ"ל רק משום דחיישינן לחומרא שמה ירגיש טעם החלב צעת האכילה, ע"כ אפשר שהיה מן הדיון שכשיתן חתיכה אחת לעו"ג לטעום ולא ירגיש שום טעם

חלב

חלב שוב אין לנו לחשוש עוד שמא איכא טעם חלב בחתיכות האחרות רק יש לנו לומר שנתפשט טעם החלב בכל החתיכות והרוטב ואין כאן שום טעם כלל בכל הקדרה, הלא דאנן חוששין שמא באמת יטעום העו"ג טעם חלב באותה חתיכה וכמ"ש הט"ז ואז יתברר שלא נתפשט טעם החלב בכלה וממילא נדעשית חתיכה זו נבלה ואוסרת הכל, וע"כ יגער בתחלה הקדרה ואח"כ יתן אחת מהן לעו"ג לטעום וכשלא יטעום טעם חלב בזו ממילא הותרו כל החתיכות ואין לחשוש עוד דלמא יש באחת מהן טעם חלב וכמ"ל ועיין:

שם במ"ז בס"ק הג"ל כתב לבסוף וז"ל אבל באין שם עו"ג והיה מוכח שיש אז באמת אין לריך לנער כלל כיון שהכל מלטרף לם' כו' עכ"ל, וכתב מרן וז"ל (בא"ד) אז א"ל לנער כלל, אין מובן לי דהא גם בזה הניעור טובה כיון דשהה קלת אפשר דלא נתפשט בשוה א"כ כשאוכלים אותה אולי ירגיש טעם בחתיכה אחת וינטרף להפסיק מלאכול דנאסר הכל ומה הפרש לענין טעימת עו"ג לבין אכילת ישראל וז"ע עכ"ל, גם בזה אפשר דיש לומר לפי מ"ש לעיל דמה שמתעמין לעו"ג הוא מלד חומר מפי חשש שמא יטעם טעם חלב בעת האכילה, ע"כ אין לנו חוששין לזה רק בדליכא ששים ומה שיש בקדרה אינו בשפע כ"כ שיהיה מקום להטפה שתפשט כל כך אז יש לחשוש שמא נשאר בתחלה הטעם באותה חתיכה ולא נתפשטה בכלה, משא"כ בדליכא ששים אז אין לנו לחשוש כלל לזה רק אמרינן שהטפה נתפשטה תיכף בכלה, ובפרט לפי מ"ש הש"ך בסו"ל"ח סק"ט בשם האו"ה דביש ס' אף שנגש טעם האיסור הוא אכור רק מדרבנן אבל מדאורייתא מותר משום דנקלש טעם האיסור, פשוט קלת שאין לנו לחשוש שמא נשאר טעם חלב בחתיכה ולא נתפשטה בכלה דגם אם נרגיש איזה טעם חלב עדיין אינו צורך שיש כאן איסור דאורייתא כמוזן ועיין:

סימן צב

בוף סעיף א' בהג"ה וז"ל לקחו כסוי רותח מקדרה של בשר ונתנו אותו על קדרה של חלב אם שניהם חמום שניהם אסורים אם יש מאכל בקדרה של בשר וחלב ואם הכסוי זונן והקדרה חמה נמי שניהם אסורים אם התחיל להזיע תחת הכסוי דתתאה גבר ואם הכסוי חם והקדרה זוננת הכל שרי רק המאכל לריך קליפה כו' ואם לא היה מאכל בקדרה הכל שרי והיו כשתי קדרות שנגעו זו בזו עכ"ל, וכתב מרן וז"ל (סס"א בהג"ה) ואם לא היה מאכל בקדרה, קשה לי הא אף אם יש מאכל בקדרה הקדרה מותרת ומה חידש בזה הרמ"א דהא ליכא מאכל בקדרה הכל מותר, ולומר דהכל שרי היינו אף בשניהם חמום הא בזה בודאי אסור הקדרה מחמת הלחלוחית שבכסוי דבזה לא שייך סברת או"ה דקיל משאר עירוי דטפה א' פוסק כח חמימותה דכיון דהקדרה חם בונה יפסוק חמימותה וז"ע עכ"ל, ודבריו מבוארים דעל מה שכתב הרמ"א דאם הכסוי חם והקדרה זוננת הכל שרי כתב הש"ך וז"ל ואפי' הקדרה עלמה שרי לכתחלה כשמקחה או מדיחה למעלה במקום שנגעתי בכסוי ואע"פ שהלחלוחית היה חם מ"מ שרי שמה שנפרש מן הכסוי הוי ככלי שני ולא דמיא לעירווי דטפה אחת כח חמימותה פוסק ואינו ככלי ראשון עכ"ל ד"מ בשם או"ה עכ"ל הש"ך, ולזה הקשה מרן דא"א לומר דמה שכתב הרמ"א ואם לא היה מאכל בקדרה הכל שרי דאיירי כששניהם חמום דהלא בזה לא שייך סברת או"ה דטפה א'

כח חמימותה פוסק דכיון דהקדרה חם איך יפסוק כח חמימותה, ואולי יש לומר בדעת הרמ"א דכוונתו כן הוא, דעיקר דינו מיידי כשיש מאכל של בשר בהקדרה שנטל הכסוי מעל גבה וגם חלב בהקדרה שניתן הכסוי עליה וכמ"ש להדיא אם לקחו כסוי רותח מקדרה של בשר ונתנו אותו על קדרה של חלב אם שניהם חמום שניהם אסורים אם יש מאכל בקדרה של בשר וחלב, הרי להדיא שכתב דבשניהם יש מאכל, ואח"כ כתב ואם הכסוי זין והקדרה חמה נמי שניהם אסורים, והכל איירי באופן זה שכתב בתחלה כשיש מאכל בשניהם, והוסף לכתוב שאם הכסוי חם והקדרה זוננת הכל שרי רק המאכל לריך קליפה, והטעם הוא כמ"ש הש"ך בשם הד"מ מאו"ה וכנ"ל, והכל באופן זה כשיש מאכל בשניהם, ולבסוף כתב ואם לא היה מאכל בקדרה הכל שרי, ור"ל שלא היה מאכל כלל לא בקדרה שנטל הכסוי מעליה ולא בקדרה שניתן הכסוי עליה אז הכל שרי, וקמ"ל אף ששניהם היו בני יומן (דבאינן בני יומן דעת הרמ"א להקל בכל גווני) מ"מ שרי דהוי כשתי קדרות שנגעו זו בזו, ואיירי באמת כששניהם חמום ומ"מ כיון שהכסוי היה מונח בתחלה על קדרה של בשר ולא היה מאכל בשר בחתיכה ונטלוהו משם ונתנוהו על קדרה של חלב הוי כמו בידוע שלא היה לחלוחית של בשר על הכסוי דאז מותר לכ"ע וכמ"ש הש"ך בסק"ו ע"ש, והכא אף שבדאי היה לחלוחית על הכסוי של בשר כיון שלא הדיחו אותו והיה בן יומן מ"מ בודאי כבר עבר הלחלוחית של בשר כיון שהיה מונח אח"כ על קדרה רותחת של בשר ולא היה בשר בהוכה ועיין:

שם בש"ך סק"ד י"ד מה שכתב הרמ"א בהג"ה דיש מחמירין בכסוי לומר דאע"פ שאינו בן יומן דינו כאלו היה בן יומן כו' והוא חומר אלא טעם ע"כ, וע"ז כתב הש"ך וז"ל מיהו בת"ח כלל פ"ה דין ד' כתב קלת טעם לדעת המחמירין משום דס"ל דחמיר איסור זיעה וריחא מהאיסור שהוא ע"י טעם עלמו ומהרש"ל באו"ש סי' ל"ה דמה טעם כיוולא בזה ומתוך דחיותו נדחה גם טעם זה עי"ש וכתב הוא דדוקא באותן כסויים שהם קנרים מלמעלה ויש בהן כעין חלל כמו שיש בהרבה כסויים ואז א"א לקנחם יפה שיהא נקי מן הזיעה והרתיחה שעלה שם אבל באותן שהן רחבים למעלה ויכולה היר לשלוט בהן לקנחם יפה אין לומר שהוא אסור שצ"ע ומותר עכ"ל וז"ל לדבריו דאף שאותו שהוא במקום הקלר הוא דבר מועט מ"מ הזיעה של בשר עולה למעלה עד ס' כנגדו עד שנעשה מה שצ"ע נבלה ואח"כ הכסוי נעשה נבלה כדלקמן סי' ז"ח ס"ה דשמא אין בזה ס' פעמים ס"א פחות מעט כנגד מה שצ"ע ודמי דלעיל סי' ז"ב ס"ה עי"ש עכ"ל, וכתב מרן וז"ל (ש"ך סק"ד) עד שנעשה מה שצ"ע נבלה, תמיהני הא משעה שמתחיל להרתיח והזיעה עולה למעלה הוי כמו נגד הרוטב דבעין רק ס' נגד הטפה ולא נעשה הבלוע בקדרה נבלה כמ"ש הרמ"א לעיל סי' ז"ב ס"ז וגם מ"ש הש"ך ואח"כ הכסוי נעשה נבלה תמוה ביותר דאיך שייך שהבלוע פגום יהא נעשה נבלה הא הוא נטל"פ והחרס ג"כ לא נעשה נבלה כפי הסכמת הש"ך לקמן סי' ז"ח סק"א ולע"ג עכ"ל, ואולי יש לומר בזה דבאמת מהרש"ל חולק על דין זה דהרמ"א דסי' ז"ב ס"ז, ולא ס"ל דטפה הנכפלת על כסוי קדרה יהא דינו כמו שנפלה נגד הרוטב, וכמ"ש הט"ז בסו"ל"ב סק"ב וז"ל ובעיקר דין זה שכתב רמ"א כאן שדינו כנפלה על גבי הקדרה רש"ל פכ"ה סי' מ"ו חלק ע"ז וכתב נהי דהרתיחה עולה עד הכסוי מ"מ הרוטב אין מלטרף עמה וא"כ אם אין בכסוי ס' נגד האיסור שנפל עליה נעשה הכסוי נבלה עכ"ל וכן מסתבר לע"ד דשאני בקדרה נגד הרוטב

הלכך לא הוי נ"ט בר נ"ט כו' עכ"ל, ועיין בפ"מ שם מה שכתב הוא ז"ל בזה לתרץ באופן אחר ועיין:

סימן צו

סעיף א צנון או סילקא שחתכס בסכין של בשר בן יומו או שאינו מקונח אסור לאכלס בחלב עד שיטול ממקום החתך כדי נטילת מקום שהוא כעובי אלבע או שיטעמנו ולא יהא בו טעם בשר שאז מותר בהדחה כו' ע"כ, וכתב מרן ז"ל (וסעיף א') כדי נטילת מקום כו' או שיטעמנו, נ"ל פשוט דהטעימה לריך להיות ד"מ אם חתך הלגון לשנים דממילא הסכין בדרך חתיכתו בכל אורך הלגון בעומק עובי אלבע, דג"כ אינו מספיק אם יטעום קפילא ממקום אחד של מקום החתך, דשמא באותו מקום טעום לא פלט הסכין כ"כ ובמקום אחר פלט כאלו חתך בזה אח"ז צ"ב מקומות דפשיטא דלא מהני מזה על זה ה"נ בחותך צבת אחת כן היה נלע"ד, אבל לפ"י קשה לי במה דהארריך הרשב"א לסתור דעת הסוברים דבקליפה גני, והא בפשוטו א"א לומר כן דא"כ איך שייך טעימה כיון דלריך לטעום בכל אורך מקום הסכין דנראה פשוט דבטעימה כזו נקלף כל הקליפה שהוא כחוט השערה ול"ע עכ"ל. והנה לפי הנראה יש חסרון איזה תיבות בדברי מרן מסיבת המעתיק אך תוכן כוונתו נראה קלת כן, דכיון דלדעתיה לריך להיות הטעימה מכל אורך הסכין ולא די בשיטעם רק במקום אחד מהחתך דשמא באותו מקום לא פלט הסכין כ"כ ובמקום אחר פלט יותר, וכיון דהטעימה לריך להיות באופן זה שכתב א"כ ממילא לריך לקלוף כולו ככדי לטעום, ולפי זה למה האריך הרשב"א בחדושו לחולין (דף קי"א ב') להוכיח דבקליפה לא סגי לנגון שחתך בסכין של בשר מהא דאמרו שם בגמרא לנגון שחתכו בסכין שחתך בה בשר אסור לאכלו כזותת ואמרו בסתם אסור לאכלו כזותת ולא אמרו בפירוש דבעי קליפה כמו שאמרו שם להלן (דף קי"ב א') צבר גזולא דנפל לכדא דכוכא דצללי בעי קליפה, ומזה הוכיח דבנגון לא סגי בקליפה, ולמה לא הוכיח ביותר מיניה וביה דכיון שאמרו בגמרא שם בתחלה גבי דין זה דלגון שחתכו בסכין של בשר דאי איכא קפילא למטעימה לריך ליתן לו דליטעימה, מזה מוכח טפי דקליפה לא סגי בליתיא לקפילא, דאם איתא דדי בקליפה א"כ למה ליה ליתן לקפילא דליטעימה כיון דגם כשיתן לקפילא לריך לקלוף מכל אורך החתך של הסכין ליתן לו שיטעימה, ואחרי שכבר קלף כל אורך הסכין למה לריך תו ליתן לו דליטעימה, אלא ודאי דמוכח מזה דאי ליכא קפילא לא די בקליפה לחוד, זהו לכאורה תוכן קושית מרן ז"ל, אך אולי יש לומר בזה דאף אם כאמר דהטעימה הוא אחר שיקלוף מ"מ אפשר דהרשב"א ס"ל דדי שיטעם רק במקום אחד, דהלא מהא שאמרו בגמרא דנותנין לקפילא לטעום נראה מזה דאין זה ודאי שהסכין יפלוט רה שאנו חוששין ליה מספק, דאם איתא שהסכין ודאי פלט ונתן טעם בהלגון א"כ איך מהני טעימת הקפילא שאומר דאין בו טעם בשר, וגם אם אין הסכין בן יומו רק שלא ראינו בו אם הוא מקונח אף דס"ל דסתם סכינים אינן נקיים מ"מ גם זה ספק הוא. ולפי זה כיון דאינו אלא ספק ע"כ אם טעם במקום אחד ואין בו טעם בשר יש לסמוך ולהתיר ואין לחשוש יותר ולומר שמא במקום זה לא פלט כ"כ ובמקום אחר פלט יותר, ואדרבה יש לנו לומר דכיון שהסכין הוא כלי אחד והלגון שהוא דבר חריף מטבעו להפליט מהסכין אם איתא דפלט הו"ל לפלוט גם במקום הזה, וכמו בטיפת חלב שנפלה על החתיכה שכתב המחבר בסימן ל"ב סעיף ב' שטעמין

הרוטב שהרוטב הוא תמיד שם מושא"כ בכסוי שמא באותו פעם שנפלה הטפה לא עלתה הרתיחה עד הכסוי ממש וספיקא דאורייתא לחומרא רק באיסור דרבנן יש להקל בזה נלע"ד עכ"ל הט"ז, וא"כ כיון דהמהרש"ל חולק על רמ"א בטפה שנפלה על הכסוי וס"ל ג"כ שאם אין בכסוי ס' נעשה הכסוי נבלה ממילא דלא תקשי כ"כ על הש"ך מהא דסי' ל"ב ס"ז, דהלא הש"ך כתב כן לדעת מהרש"ל, וכמ"ש הש"ך וז"ל לדבריו וכו' הרי להדיא שכתב זה לדעת מהרש"ל, ובדברי מהרש"ל פכ"ה הלא מפורש להדיא דס"ל שאם אין בכסוי ס' נעשה הכסוי נבלה, וכפוט קלת דאף אם כאמר דהש"ך לא ס"ל כדעת מהרש"ל בזה מ"מ הביא דבריו כאן משום דזוה ס"ל כוותיה דמה שנהגו להחמיר בכסוי שאינו בן יומו זהו רק באותן כסויים שהם קלרים מלמעלה ולא כמו שמשמע מדברי הרמ"א דהמנהג להחמיר בכל הכלים, ומתוך שהביא דברי מהרש"ל הסביר גם טעמו בזה ובאמת שהטעם עולה יפה לפי דעת מהרש"ל וכמ"ש ל, אבל בדעת הש"ך בעלמו בדין זה אפשר להיות דלא ס"ל כמהרש"ל להחמיר בנפלה טפה על הכסוי, וכמו שנראה קלת ממה שמוסיק לבסוף וז"ל ומ"מ ודאי דאין להחמיר כ"כ בכסוי וכמו שכתב הרב וכו"פ בספר אפי רבדכי כו' וגם הד"מ נווח ככרוכי' על המנהג הזה כו' עכ"ל, ואם איתא דמסכים לדברי מהרש"ל הנ"ל לדינא ומטעם שכתב הש"ך בעלמו היה לו להחמיר בזה, ומדכתב דודאי אין להחמיר כ"כ בכסוי נראה קלת שלא הסכים לדעתו לדינא, ואפשר שהוא מדס"ל כהרמ"א בדין טיפה שנפלה על כסוי של קדרה, וכל מה שכתב הוא לדעת מהרש"ל ולדעתו עולים דברי הש"ך יפה וכמ"ש ל ועיין:

סימן צד

סעיף ג א"א יש ס' לצטל הכף (חולצת שתחבה בקדרה של בשר) הקדרה והתבשיל מותרים אבל הכף אסור בין עם בשר בין עם חלב לפי שהיא בלועה מבשר וחלב כו' ע"כ, וכתב בש"ך בסק"ח וז"ל הכף אסור לדעת הרב צבי' ל"ה ס"ג אפילו לא היה בקדרה אלא מים או שאר דברים אם היה הקדרה בן יומו ונבלע מתחלה ע"י גוף הבשר הכף אסור והכי קי"ל אבל לדעת המחבר שם אין הכף נאסר אלא כשתחבו בקדרה שמצטל בה עתה בשר בעין ועי"ש עכ"ל, וכתב מרן ז"ל ש"ך סק"ח לדעת הרב וכו', זה תמוה דהא ביש צמים ס' גם להרמ"א הכף מותר עכ"ל, ודבריו מבוארים דלקמן צבי' זה סעיף ה' כתב הרמ"א בהג"ה וז"ל קדרה שצטלו בה ירקות או מים ותחבו בה כף בן יומו והקדרה אינה בת יומא או להפך או שיש במאכל ששים הכל שרי ומהגין להחמיר לאכול המאכל צמין הכלי שהוא בן יומו ולאסור הכלי שאינו בן יומו ואינו אלא חומרא בעלמא כי מדינא הכל שרי ע"כ, הרי שכתב הרמ"א בהדיא שאם יש במאכל ששים הכל שרי ושלא בדברי הש"ך. והנה קושיא זו הקשה באורח מישור והובאו דבריו בשפ"ד כאן וע"ש מה שתיירן בזה, אבל מדהזכיר הש"ך שם בסעיף ה' סקי"ח אדברי הרמ"א הנ"ל עוד הפעם מה שכתב הכא בסק"ח לדעת הרב נאסרה הכף ע"כ נראה קלת דהש"ך מפרש מה שכתב הרמ"א שם או שיש במאכל ששים הכל שרי דר"ל המאכל והקדרה אבל לא הכף, ואף דבאו"ה כלל ל"ז דין ט' כתב להחמיר גם הכף בדאיכא ס' וכ"כ עוד בכלל כ"ז דין ט' מ"מ הפס הש"ך לחומרא כמ"ש האו"ה בכלל ל"ד דין ט"ו לאסור הכף וכמ"ש האחרונים ז"ל ומטעם שכתב הר"ן הובאו דבריו בש"ך סי' ל"ה סק"ה וז"ל דמאן לימא לן שלא יתערבו פליטת הבשר ופליטת החלב בעלמא שלא באמלטות המים

אטעויםא משום שהוא בכלל מה שכתב הרמ"א בהג"ה וי"א שאם חתך לגון בסכין של איסור כולו אסור וכן אם חתכו בסכין של בשר אסור כולו בחלב וכן נוהגין לכתחלה, דמשמע מזה דלכתחלה אסור לסמוך גם אטעויםא ישראל וגם אם ירנה ליטול כדי נטילה ואח"כ לבשל ג"כ אסור לכתחלה, דכן משמע מלישגא דכולו אסור דאין שום תקנה בזה לכתחלה, וממעט דאין לא בקיאינן האידנא בטעויםא כ"כ וכמש"ל ועיין:

שם במחבר ואם לא נטל מהם כדי נטילת מקום וגם לא טעמום ובשלים בחלב לריך ששים כנגד מה שנגע מהסכין בזה וה"ה לתהכס בסכין של עו"ג, הג"ה ואם חתכן דק דק לריך לשער ס' נגד כל הלגון ע"כ, וכתב בש"ך בסק"ט וז"ל לריך לשער ששים נגד כל הלגון דכל חתיכה וחתיכה נאסרה כדי נטילה מיהו היינו דוקא כשהלגון קטן מהסכין כו' אבל כשהסכין קטן מן הלגון והוא לפנינו פשיטא דאין לריך ששים אלא כנגד הסכין כו' עכ"ל, וכתב מרן וז"ל (שם בש"ך סק"ט) דאין לריך ס' אלא כנגד הסכין, לכאורה נראה דס' נגד קליפת הסכין מהני דהא קיי"ל לקמן סי' קכ"א ס"ו דע"י נטילה מותר לחתוך לגון והא פשיטא דנטילה אינה מפליטת רק מה שיש בקליפת הסכין א"כ מוכח דהלגון אינו מפליט רק הצלוב שבקליפת הסכין וא"כ סגי בס' נגד קליפת הסכין, ואולם קשה לדעת החומר דמשוי לשבח ואף דנקי אסור כדי נטילה, הא בקליפת סכין הוא מועט וסגי בהדחה כמ"ש הש"ך סי' ל"ד הקכ"ט, וכיון דחורפא דוחקא אינו מפליט רק מה שבקליפה יהיה די בהדחה להלגון כמו בחינו בן יומו ומקונח דאף דמ"מ משוי לשבח מה שבקליפת הסכין להש"ך ה"ל, ומוכח ע"כ דחורפא דוחקא מפליט יותר ממה שבקליפת הסכין א"כ למה מהני נטילה סכין לחתיכת לגון וללע"ג עכ"ל, ותוכן דבריו הוא דהש"ך בסיומן ל"ד הקכ"ט אחרי שהוכיח שם דבסכין שאינו בן יומו ואינו מקונח די בקליפה כתב וז"ל ואע"ג דלקמן ר"ס ל"ו גבי לגון משמע דאם אינו בן יומו ואינו מקונח אסור כדי נטילה ו"ל דהתם אגב חורפיה דלגון דוחקא דסכינא משוי למה שבקליפת הסכין בן יומו, ואע"ג דעומד השתא בסצרא דלא אמרינן דחורפיה משוי ליה בן יומו דהא מה"ט כשהוא אינו בן יומו ומקונח אינו אסור כלל, היינו דלא משוי לכל פליטת הסכין בן יומו אבל זה שבקליפת הסכין משוי ליה בן יומו ואי הוה מקונח לא הוי לריך אפילו קליפה אלא הדחה דמה שבקליפת הסכין דבר מועט הוא אבל השתא דאינו מקונח מלטרף מה שבקליפת הסכין ומה שעל פני הסכין ואסור כדי נטילה כו' עכ"ל, ולכן קשה למרן ז"ל כיון שכתב הש"ך דמה שבקליפת הסכין הוא דבר מעט וע"כ אף דגם סצרא הראשונה דהכא ס"ל דחורפיה דלגון משוי למה שבקליפת הסכין לשבח אף כשהסכין אינו בן יומו, מ"מ כיון שמה שהוא בקליפת הסכין הוא דבר מועט ע"כ אם הוא מקונח די בהדחה לחודיה, לפי זה מוכרחין אנו לומר דלדעה השניה דמלריך נטילה גם בסכין שאינו בן יומו ומקונח, ס"ל דחורפיה דלגון דוחקא דסכינא מוליא מהסכין יותר ממה שבתוך קליפתו, וא"כ קשה איך מהני לסכין של עו"ג לחתוך בו לגון ע"י נטילה הא נטילה אינו מועיל רק להוליא מה שבקליפת הסכין אבל לגון הוא מפליט ומוליא יותר מכדי קליפה ומשוי ליה לשבח אף כשאינו בן יומו וכמש"ל, אך אולי י"ל בזה עפ"י מ"ש הש"ך דע"כ לריך כדי נטילה לדעה הראשונה בסכין שאינו בן יומו ואינו מקונח משום דמלטרפין מעט השמנונית שעל פני הסכין עס המעט שבקליפת הסכין, ואף דכל אחד לבדו אין מספיק להלריך כדי נטילה מ"מ כשנלטרפו שניהם יחד לריך נטילה, כ"כ אפשר

שטעויםא החתיכה שגפל עליה ההלכ דפשוט שלא לריך שיטעום רק במקום אחד מהחתיכה ולא נולרבינן שיטעום בכל האורך שנתפשט החלב וזודאוי הוא משום דאמרינן שהטיפה נתנה טעם בכל החתיכה בטה כ"כ הכא בלגון די שיטעום במקום אחד לבד, כן אפשר לומר לדעת הרשב"א ז"ל וע"כ לא הוכיח מזה דלא די בקליפה, דלעולם אימא לך דאף דליכא קפילא מ"מ די בקליפה, אבל אז לריך דהקליפה יהיה מכל אורך הסכין, וזדאויא קפילא די שיטעום רק במקום אחד לבד, וכ"ז יש לומר בדעת הרשב"א ז"ל אף אם נאמר כדעת מרן ז"ל דלעויםא לריך שיקלף ויטעום, אבל אפשר עוד לומר בדעת המחבר דס"ל דלא לריך כלל למיקלף ולמיטעם רק בשטעום בלשונו על מקום החתך די, דהלא כתב או שיטעמו ולא יהא בו טעם בשר שאז מותר בהדחה, ואם איתא דלריך לקלף ולמטעמיה למה לריך תו הדחה, ודוחק קלת לומר דההדחה הוא על המקום הנשאר שלא נקלף, אלא משמע יותר קלת דדי אם יטעם בלשונו על מקום החתך וירגיש אם יש בו טעם בשר או לא וכמו בחסרה הנורה בסיומן מ"ב, ואף די"ל דהתם שאני דטעם המרירות נרגש גם מלמעלה ולא כן הכא, ובפרט דהתם כתב המחבר וטעמיה בלשונו כו' והכא כתב סתם או שיטעמו, מ"מ זה מוכח כמעט להדיא מדברי המחבר דלא לריך לקלף ולטעום בכל המקום של החתך, דאם איתא דלריך לקלף כל מקום החתך של הסכין ח"כ למאי לריך תו להדחה ועיין:

שם בש"ך בסק"ה ער מה שכתב המחבר או שיטעמו ולא יהא בו טעם בשר שאז מותר בהדחה, כתב הוא וז"ל הא דטעויםא מהני מבואר בש"ס ובאשיר"י וטור ורשב"א מיהו הוכחתי בספרי מן הש"ס דלכתחלה אסור לאכלו בטה ע"י טעויםא כו' דלא כדמשמע מדברי הר"ש וטור והרשב"א והמחבר דאפילו לכתחלה מותר מיהו ודאי אי טעמו דלית בו טעם ובישלו בדיעבד בחלב מותר כו' והיינו דלא הגיה הרב כאן כלום אמ"ש המחבר או יטעמו כו' כדהגיה בריש סי' ל"ב וז"ל משום דמ"מ לענין דיעבד מהני טעויםא דדוקא אטעויםא עו"ג לא נהגינן לסמוך אפי' דיעבד משא"כ אטעויםא ישראל וכמ"ש לקמן סי' נ"ח סק"ה והא דלא הגיה דלכתחלה אין לסמוך אטעויםא היינו משום שהוא בכלל מ"ש דאם חתכו בסכין של בשר אסור כולו בחלב כו' דלישגא דאסור כולו משמע דלית ליה תקנתא כו' עכ"ל, וכתב מרן וז"ל (שם סק"ה) מן הש"ס דלכתחלה אסור, היינו כיון דמתפשט הצלוב רק כדי נטילה אבל בצשלו ירק עס בשר מהני לכתחלה טעויםא לבשל עס חלב כך מבואר בש"ך בספרו הארוך, ולפ"ז מ"ש הש"ך והיינו דלא הגיה וכו' דלישגא דאסור כולו משמע דלית ליה תקנתא בזה יקשה מ"מ ע"י טעויםא יהיה תקנה ליטול ממנו כדי נטילה ולבשל השאר עס בשר דממנ"פ אם ניחוש דלגון בלע בכולו הא מהני טעויםא, וז"ל דטעמא דהרמ"א דאין לא בקיאינן ולא סמכינן אף על טעויםא ישראל רק לענין דיעבד ולישגא דהש"ך ל"ע עכ"ל, ואולי יש לומר דלהכי דקדק הש"ך בלשונו וכתב והא דלא הגיה דלכתחלה אין לסמוך אטעויםא היינו משום שהוא בכלל מ"ש דאם חתכו בסכין של בשר אסור כולו בחלב כו' דלישגא דאסור כולו משמע דלית ליה תקנתא, דבהאי חיבת כו' שכתב כוון למ"ש הרמ"א אח"ו וכן נוהגין לכתחלה, ולפי זה י"ל דגם כוונת הש"ך כן הוא דרק לכתחלה לית ליה תקנתא אף אם ירנה ליטול כדי נטילה ולבשל השאר ולטעמו, משום דלכתחלה אין לסמוך כלל אטעויםא אף לא אטעויםא ישראל דאין לא בקיאינן כ"כ בטעויםא, ושיעור דברי הש"ך ז"ל כן הוא שכתב דע"כ לא הגיה הרמ"א כאן דלכתחלה אין לסמוך

אפשר לומר גם לדעה השניה דאף דס"ל דחורפיה דלגון ודוחקא דסכינא מוליא יותר מהסכין יותר ממה שבקליפתו, אבל מה שמוליא יותר ממה שבקליפת הסכין הוא דבר מועט ורק כשמלטרף מה שמוליא מקליפת הסכין יחד עם מה שמוליא יותר ממה שבקליפתו אז מלטרפים שניהם להגריך כדי נטילה, ולפי זה אחרי שנועץ הסכין של עו"ג בקרקע כדינו והנעילה מוליא כל מה שיש בקליפת הסכין נשאר בפנים הסכין רק דבר מועט וא"כ גם כשיחטוף בו לגון אחר הנעילה (וע"י חורפיה דלגון ודוחקא דסכינא מוליא מה שבפנים בסכין) מ"מ המעט הזה נתבטל בהלגון בס', וגם בהכדי נטילה שבהלגון יש ס' לבטל את המעט הזה, וע"כ מותר לחטוף בו אפילו לגון לאחר הנעילה, ואף שאסור לבטל איסור לבתחלה מ"מ כבר כתב המחבר בסו' פ"ד סעיף י"ג וז"ל דבש שנפלו בו נמלים יחממו עד שיהא ניתך ויסגנו ע"כ, וכתב בש"ך שס' קל"ח וז"ל ואין זה משום מבטל איסור לבתחלה שאסור כדלקמן סי' ל"ט שאין כוונתו אלא לתקן הדבש כן כתב הא"ח עכ"ל, וא"כ גם הכא אין כוונתו לבטל האיסור אלא לחטוף הלגון, ובפרט לפי מ"ש לעיל דאפשר שאין כאן איסור כלל דע"כ אמרו שיעממו דלמא אין בו שום טעם, ובספק איסור כבר כתב הש"ך בסו' ל"ב סק"ח שיותר לבטלו וכן כתב בסו' קט"ו סק"ח דאין כאן משום מבטל איסור לבתחלה ועיין: שם בש"ך בא"ד בת"ב וז"ל מיהו ודאי היכא שבטלו לגון בלש שנחתך בסכין של

עו"ג או של איסור כיון דאין אוסר יותר מכדי נטילה אם יש בהבטיל ס' נגד הנטילה שרי וכן משמע מדברי הרב בת"ח שם (כלל ס"א) דין ב' וכאן בהג"ה כו', דכיון דאין הנטילה אסור מלד עלמה וגם אינה איסור ניכר ומובדל וגם אינו נאסר רק כדי נטילה לא שייך למומר ביה איסור דבוק כו', וכן הבאתי בסו' כ"ב סק"י בשם יש פוסקים דלא אמרינן חנ"ג רק כשהחתיכה עומדת בפני עלמה אבל לא בחני חתיכה וכה"ג, ואף להפוסקים דלא ה"ל הכי מ"מ מודים דלא חשיב ככה"ג איסור דבוק כו' עכ"ל, וכתב מרן וז"ל (בא"ד) מ"מ מודים דלא חשיב ככה"ג איסור דבוק, וכ"כ כוונת הע"ז, ואולם לעג"ד קשה אף אם נידון דחני חתיכה לא נ"כ מ"מ הבלוע איסור שבתוך הנטילה היא דבוקה בחתיכה ומתפשטת תחלה באותה חתיכה ונעשה נבלה, ומדברי האו"ה כלל ל' דין ד' נלע"ד ראה למהר"ם לובלין והעט"ז (דמחמירין בזה) ודוק עכ"ל. והנה כבר עמד בזה הכו"פ והפ"מ בשפ"ד סק"ט, אך אולי יש לומר עפ"י מש"ל דהכא בלגון מה שאסור בכדי נטילה הוא רק ספק איסור, וכבר כתבו האחרונים ז"ל דבספק איסור לא אמרינן איסור דבוק, ועיין בחכ"א כלל מ"ד סי' ט"ו שנטוה להקל גם בספק טרפה שלא לומר איסור דבוק וכתב שכעין זה כתב המ"ב סי' ל"ז ועיי"ש, ומכ"ש הכא דשייך כל הני טעמים שפתיח הש"ך ז"ל ועיין:

דנעשה פעם אחת נבלה כולו כיון שלא היה בהיתר ס' נגדו, מאחר שלא נודע לו באוהו פעם ולא טעם ביה עתה טעם דאיסורא כולל לומר ספיר דמלטרף כל ההיתר יחד לבטלו עכ"ל ופסק כמותו בד"מ ובת"ח כלל פ"ה ד"ח כו' ומ"מ דברי האו"ה והרב ל"ע דכיון דקי"ל חנ"ג א"כ מיד שנחערבה נ"כ ומה בזה שלא נודע מ"מ מיד נחשב כחתיכה נבלה ולא מלינו בשום פוסק לחלק בין נודע או לא כו' ואולי גם הרב חזר בו ולכן לא כתב דין זה בהגהותיו ול"ע עכ"ל, וכתב מרן וז"ל (ש"ך סקט"ו) ואולי גם הרב חזר בו, לעג"ד לית בזה ספק דבודאי כן הוא דהרב חזר בו דהא לעיל סי' ע"ג ס"ו נמלא כבד בעוף וכו' וכתב עלה בהג"ה ולכן אם הכבד שלם ודבוק בעוף נעשה העוף חתיכה נבלה ובעי ס' משאר דברים נגד העוף, והא נמלא ודאי משמע בלא נודע מקודם דהכבד דבוק בו ואפ"ה אסור הכל ואפילו דין דבוק אמרינן בו מכ"ש דאם נתבטל ולא היה בו ס' בתחלה דאמרינן דין החתיכה עלמה נ"כ, ובאמת ראיתי בת"ח כלל פ"ה דין ח' אחר שהביא דברי האו"ה דאפילו דנתערב תחלה ובלא נודע נתוסף עליו היתר דשרי וכתב עלה וז"ל ול"ע למה ה"סכין באיסור דבוק כוונ' שנתבאר לעיל גבי כבד וכו' מיהו י"ל דבאיסור הדבוק אינו מלטרף עכ"ל, ולא זכיתי להבין דהא בדבוק הטעם דממחר לבלוע מקודם או דשמא היה פעם אחת בחוף וא"כ מכ"ש בנתערב תחלה בלא ולא היה ס' דבודאי הבלוע נכנס לתוכו תחלה קודם כנזערבו וה' יאיר עיני עכ"ל, ולחומר הנושא אולי יש לומר בזה דהנה העור ריש סימן ק"ו כתב וז"ל כתב הרשב"א אע"פ שאין החתיכה שבלעה איסור נעשית נבלה ואינה אוסרת אלא לפי חשבון האיסור שבה אע"כ כשנפלת לקדרה שיש בה ששים לבטל האיסור הבלוע שבה אין החתיכה חוזרת לקדמותה להתירה לפי שהאיסור שבה אינו נכלל לגמרי ואינו נכלל לתוך ההיתר שבקדרה משא"כ בדבר הנכלל וגימוח שאם נפל דם וכיוצא בו לתוך רוטב של היתר ואסרו מחמת מיעוטו וחזר ונתרבה הרוטב של היתר עד שיהא בין כולו ס' לבטל הדם כולו מותר שהכל נכלל ונתערב האיסור בתוך ההיתר ואינו מבין דבריו דכיון שהכל מלטרף לבטלו ע"כ הטעם מתבטל כולו וכיון שנתבטל כולו א"כ נתבטל עכ"ל העור, ועי' בב"י שם שנתן טעם לדעת הרשב"א וכתב שדברי הרשב"א עיקר וכן פסק בשו"ע סימן ק"ו סעיף א', ומ"מ האו"ה בכלל כ"ד דין י' ס"ל כדעת העור, ואף שהוא מחמיר יותר מהרשב"א וס"ל דאמרינן חנ"ג בכל האיסורים מ"מ בזה מיקל כהעור דהיכא דנתבטל האיסור הבלוע אה"כ כדינו או גם חתיכה זו מותרת, וכן ס"ל בלא נודע לן מהאיסור עד שניתוסף עליו ויש בו כדי לבטלו בששים אף שמתחלה לא היה בו ס' נגד האיסור ונעשה נבלה מ"מ כיון שלא נודע מזה עד עתה ולא נקרא עליו שם איסור ועכשיו בעת שנודע לן יש בו כדי לבטל האיסור (וכיון דס"ל דהאיסור הבלוע יולא ממנו כשיש בו כדי לבטל) ע"כ מותר הכל, אבל כשנודע לו ונקרא עליו שם איסור וחנ"ג אינו מועיל מה שניתוסף עליו וגשאר באיסורו, ולפי זה בכבד שנמלא דבוק בתרנגולת אם היה באופן כזה דבתחלה נתבטל העוף עם הכבד ואח"כ נפרד הכבד מן העוף עפ"י איזה סיבה ואחר שנפרד היה נודע לן דבתחלה היה הכבד דבוק בעוף, אזי אם יש ששים נגד הכבד לבדו די ולא נריך ששים נגד כל העוף כיון דבלא נודע לא אמרינן חנ"ג, אבל הרמ"א בסימן ע"ג ס"ו והת"ח בכלל כ"ה דין א' בשם הש"ד ואו"ה שם לא איירי באופן זה רק בעת שנמלא היה הכבד דבוק בעוף א"כ גם עתה שנודע לו הוי איסור דבוק ובאיסור דבוק בעינן ששים

הלכות תערובות

סימן צט

סעיף ה בתצ"ה ויי"ש אמרים דאפילו במקום דלא אמרינן חנ"ג לא מהני ההיתר לבטל אלא אם ניתוסף קודם שנודע התערובות אבל אם נודע התערובות קודם לא מהני מה שניתוסף אח"כ י"כ, וכתב בש"ך בסקט"ו וז"ל באו"ה כלל כ"ד דין י' נמשך בהדיא דאפילו היכא דאמרינן חנ"ג כגון לח בלא או לח ביבש או יבש בלא יש ג"כ חילוק בין נודע או לא דאע"ג

ששים כנגד כולו דאמרינן חכ"ג, ולפי זה יש מקום ליישב דעת האו"ה והרמ"א ז"ל, ואח"כ ראיתי למרן ז"ל בשם' סי' כ"ז שכתב שם כעין זה והובא בפ"ה סי' זה אך הוא הסביר ליישב עפ"י דברי הש"ך שהתב להלן בס"ק זה דאזתה חתיכה ודאי אסורה אף בלא נודע דדלמא נשאר בה מהאיסור הרבה ועי"ש, אבל לפי"ז עדיין יקשה על האו"ה בעלמו דחיהו ס"ל שגם אותה חתיכה מותרת בלא נודע ובכלל ט"ז דין ה' כתב וז"ל אבל אם הכבד שלם ודבוק בעוף ונתבטל עמו אין בשום עוף ששים נגד כל הכבד כולו ונאסר כל העוף ולדין ס' בתבטיל וברוע נגד כולו להיתר התבטיל ואם אין שם ששים הכל אסור וגם הקדרה עכ"ל, ומדברי הרמ"א בת"ח כלל כ"ה הנ"ל שהביא מתחלה בשם הש"ך אם הכבד נמלא בעוף וכו' וכמ"ס בסי' ע"ג בהג"ה וכו"ל ואח"כ כתב וכו"פ מהרא"י בשעריו שער י"ב ובאו"ה כלל ט"ז דכן נוהגין כו' עכ"ל, משמע מזה דס"ל דאו"ה מסכים לדין זה דאיירי בנמלא הכבד דבוק בעוף, ולפי"ז גם מה שכתב האו"ה בכלל ט"ז איירי גם בנמלא הכבד דבוק, וע"כ ישאר קושיית מרן על האו"ה כיון דס"ל דבלא נודע גם אותה חתיכה מותרת א"כ איך איסור בכבד הכל מלך דבוק, אבל לפי מש"ל ניחא דאף אם איירי בנמלא מכל מקום כיון שלא נפרד מתחלה קודם שנמלא עדיין מקרי איסור דבוק ואוסר הכל ואיירי כשנמלא דבוק בעוף בשעה שהקדרה רותחת עדיין וע"כ נעשית נבלה וכולו אסור ועיין :

סעיף ו בהג"ה בז"ת חלב שנפל למים ונתבטל בס' ואח"כ נפל מן המים לקדרה של בשר מותר אע"פ שאין בבשר ס' נגד החלב שהרי נתבטל במים וכל כיוצא בזה ע"כ, וכתב בש"ך בסק"ב ז"ל ובת"ח כלל פ"ה דין י"א כתב דאפילו לכתחלה מותר ליתן המים לקדרה של בשר כיון דכבד נתבטל ואין להקשות אגוף הדין פשיטא דהא כל איסור בטל בששים י"ל משום דלקמן סימן רל"ט סק"א נבחר דהיתר בהיתר לא שייך ביטול קמ"ל דהכא לא אמרינן הכי וע"ש כו' עכ"ל, וכתב מרן ז"ל (ש"ך סק"ב) משום דלקמן סימן רל"ט סק"א, זה תמוה דהא אדרבה דהתם איכא דלמך גמלים ולמך רחלים שערבן זה בזה אם הרוב גמלים בטל הלמך רחלים ומותר לתפרו בפשתן, אבל באמת בפשומו לא קשיא מידי דודאי הוי חדוש דין דהא למ"ס הר"ן נדרים (דף ג"ב) דדשיל"מ מיד אז אפילו מין בשאינו מינו לא בטיל, וא"כ אם נתערב חלב במים אסור לערב עס בשר לזה הולך האו"ה להשמיענו דבטל, וכן נראה לדניא דעת המחבר ריש סי' ל"ה, אבל עכ"פ להרי"ף קס הדין דאסור לערב עס בשר, ולהרי"ף קשה לי איך יתכן מתניתין דלמך גמלים ולמך רחלים והא התם הוי ג"כ היתר בהיתר דיכול לתפרו שלא בפשתן ואעפ"כ בטל וז"ע עכ"ל, ואולי יש לומר בזה דפשוט דגם מהש"ך לא היה נעלם מ"ס המחבר שם בסי' רל"ט ס"א דאם רוב הלמך הוא מן הגמלים בטל הלמך רחלים ומותר לתפרו בפשתן, ובפרט דהש"ך הביא מ"ס הת"ח כלל פ"ה דין י"א והתם מפורש דהסמ"ג הביא רחיה לדין זה דאין החלב חוזר וניער לאסור הבשר מהא דתנן למך גמלים ולמך רחלים שטרפן זה בזה מותר להביא פשתן לשם, אלא באמת הש"ך לא הראה מקום לסי' רל"ט סעיף א' רק הראה מקום לסי' א', והיינו למ"ס הוא שם בסק"א שהביא שם מה שכתב הרא"ש סברא זו דהיתר בהיתר לא בטל, דעל מה שכתב המחבר שם וז"ל אבל אחר שנתעשו חומים אין לכלאים שיעור אפילו חוט כל שהוא של למך בצבד גדול של פשתן או של פשתן בלמך אסור ע"ז כתב הרמ"א

בהג"ה ואפילו נאבד החוט ולא ידענו מקומו לא שייך ביה בטול ואסור ע"כ, וע"ז כתב שם בש"ך סק"א וז"ל ולא אמרינן שיתבטל ברוב מאחר שאין מקומו ניכר, דלא שייך ביטול ברוב אלא איסור שנתערב בהיתר אבל היתר שנתערב בהיתר וע"י תערובתם נאסר לא שייך ביה ביטול דאין כאן אלא חתיכה אחת של איסור (כלומר דעכשיו נעשה הכל כחתיכה אחת של איסור) הרא"ש והפוסקים ומביאים ב"י כו' ומבואר בדברי הרא"ש ופוסקים דלא דמי לבשר בחלב לפי שהתם אין האיסור אלא מחמת שיתן טעם והלכך כשבטל הטעם בטל האיסור עכ"ל, ולמ"ס הש"ך התם בטק"א בשם הרא"ש והפוסקים דהיתר בהיתר לא בטיל נתכוון הש"ך הכא, דלא תימא דכמו דאמרינן התם דהיתר בהיתר לא בטיל גם הכא בחלב שנתערב במים נאמר כן דלא בטיל, ע"ז קאמר הש"ך דקמ"ל דהכא לא אמרינן הכי, ופשוט הוא דהטעם לחלק בזה הוא דהתם כשנתערב היתר בהיתר ונעשה איסור ע"י תערובתן כמו גבי כלאים שייך שפיר לומר דעכשיו נעשה כחתיכה אחת של איסור, משא"כ הכא בחלב שנתערב במים דהוי היתר שנתערב בהיתר וגם עתה הוא היתר ונתבטל החלב במים, בזה עדיף טפי דמותר אח"כ לערב לכתחלה ולינתו נקדרה של בשר כמו בלמך גמלים ולמך רחלים שנתערבו שהם היתר בהיתר ועדיין שניהם היתר ולמך רחלים בטיל ברוב של למך גמלים אז מותר לערב פשתן בהם לכתחלה, וזה פשוט קלת דכוונת הש"ך כן הוא :

ומה שהקשה מרן על הרי"ף למ"ס הר"ן דס"ל בדבר שיש לו מתירין עתה מיד אז אפילו מין בשאינו מינו לא בטיל א"כ איך יתכן הא דלמך גמלים ולמך רחלים שנתערבו ונתבטל למך רחלים בלמך גמלים ברוב דמותר לערב פשתן לכתחלה והא התם הוי ג"כ היתר בהיתר דהא יכול לעשות הבגד שלא בפשתן, ע"ז אפשר לומר בישוב דעת הרי"ף בדרך זה, דיסוד דברי הר"ן בדעת הרי"ף הוא דכיון דפליגי ר' יהודה ורבנן בזמן בנינו דר' יהודה סבר מין בנינו לא בטיל ולמד זה מדכתיב ולקח מדם הפר ומדם השעיר והדבר ידוע שדמו של פר מרובה מדם השעיר ומ"מ קרי ליה דם השעיר ש"מ דמין בנינו לא בטיל וכמו שפורש במנחות (דף כ"ב א'), ומשם למד ר"י דגם אם נתערב איסור בהיתר מין בנינו לא בטיל, ומטעם לפי שכל דבר הדומה לחבירו אינו מחלישו ומבטלו אלא אדרבה מעמידו ומחזקו, ורבנן דפליגי עליה סברי דהתם בדם הפר ודם השעיר שאני דשניהם היתר ושניהם עולין על גבי המזבח ע"כ אין מבטלין זה את זה, אבל היכא דנתערב איסור בהיתר אף שהוא מין בנינו מ"מ אית לן למיזל טפי אחר חילוקן באיסור דזה אסור וזה מותר והוי כמין בשאינו מינו ובטל, וע"כ בדבר שיש לו מתירין לאחר זמן כיון שאינן חלוקין כ"כ באיסור והיתר דגם האיסור יהא מותר לאחר זמן ע"כ גם רבנן מודו דדשיל"מ דלא בטיל, וכל זה הוא רק בזמן בנינו דר"י אזיל אחר דמיונן בעלם וכיון שהם שוין ע"כ לא בטילי ורבנן אזלי בתר חילוקן באיסור והיתר וע"כ ס"ל דבטיל שפיר, ובדשיל"מ שאינן חלוקין כ"כ באיסור והיתר דגם האיסור סופו להיות מותר ע"כ מודו דמין בנינו לא בטיל דדשיל"מ, אבל בזמן בשאינו מינו דבעלם אינן שוין וגם באיסור והיתר אינן שוין כ"כ דהא לעת עתה עדיין לא הותר האיסור רק שיש לו היתר לאחר זמן התם ס"ל דבטיל שפיר, אמנם היכא דהוי היתר בהיתר גם עתה התם ס"ל דלא בטיל אף בזמן בשאינו מינו, דהא רבנן סברי דאית לן למיזל בתר חילוקן באיסור והיתר ולא בתר חילוקן בעלם, וע"כ הכא דשוין ממש בהיתר דזה היתר וזה היתר ס"ל דלא בטיל כלל אף בזמן בשאינו מינו,

וע"כ ס"ל להרי"ף בפרק ג"ה דפת שאפאה עם הללי של בשר בתנור אסור לאכול הפת בכותח משום דהוי היתר בהיתר ולא בטיל כלל אף במין בשאינו מינו, וז"ל הרי"ף שם והא דתני רב כהנא פת שאפאה עם הללי אסורה לאכלה בכותח וההיא ביכיתא דאיטויה בהדי בשרא ואסרה רבא מפריזיקא למיכלה בכותחא לאו כרב אסרי בלחוד (דס"ל ריחא מילתא היא) אלא אפילו כלוי (דס"ל ריחא לא מילתא היא) אסורי למיכליהו בכותחא מ"ט כיון דשרי למיכליהו בלא כותחא אי שרית להו למיכליהו בכותחא אישתכח כמאן דשרי לאטווי בשר שאוטה בהדי בשר נבלה לכתחלה ולוי לא קא שרי הכין אלא דיעבד כו' ועוד דהאי פת שאפאה עם הללי כיון דשריא בלחוד בלא כותחא הויא לה כדבר שיש לו מתירין וכל דבר שיש לו מתירין אפילו באלף לא בטיל וכל דבר שהוא אחד באלף כריחא בעלמא היא ואפ"ה באלף לא בטיל הואיל ויש לו מתירין והאי פת נמי הכין הוא ולא משום דסבירא לן כרב עכ"ל הרי"ף שם, וע"ז הקשו עליו מהא דמוכח להדיא מגדרים שם ומכ"ד דהא דדבר שיל"מ לא בטיל הוא דוקא במין במינו ולא במין בשאינו מינו ותירץ הר"כ ז"ל דהו דוקא בדבר שעדיין אינו היתר רק עתיד להיות מותר התם בעיני דוקא שיהיה מין במינו משא"כ בדבר שיש לו היתר עתה אמרינן דלא בטיל אף בשאינו מינו ומטעם סברתו הנ"ל דכיון דרבנן דפלגי עליה דר"י ס"ל דאוליגן בתר האיסור וההיתר ומשום זה בטל האיסור בהיתר ע"כ היבא דהו"ל עתה היתר בהיתר ס"ל דלעולם לא בטיל :

ולכן נראה קצת לומר דהרי"ף ז"ל ס"ל כשיטת התוס' ביבמות (דף פ"ב א') ד"ה ר"י לטעמיה דס"ל דהא דמין במינו לא בטיל לר' יהודה זהו דוקא בדבר לח כדילף מהא דולקח מדם הפר ומדם השעיר דהוי לח בלא אכל בדבר יבש גם ר' יהודה ס"ל דבטיל, ולפי טעמיה דהר"כ ז"ל דע"כ ס"ל לר"י דמין במינו לא בטיל משום שכל דבר שהוא דומה לחבירו אינו מחלישו ומבטלו אלא מעמידו ומחזקו פשוט קצת לומר דאין זה רק בדבר שמתערב ומתבולל בלא בלא האחד מעמיד ומחזק להשני, משא"כ בדבר יבש שאינו מתבולל התם לא אמרינן כן, רק הדין כמו בכל התורה כולה דאוליגן בתר רובא והמיעוט כמאן דליתא דמי, וקרוב לומר דגם רבנן דס"ל דדבר שיל"מ אפילו באלף לא בטיל ומטעמיהו דבעינן למיזל אחר חילוקן באיסור והיתר וכיון שעתיד להיות היתר הו"ל כמין במינו ואינו בטיל ובהיתר והיתר דשוין לגמרי דשניהם היתר ס"ל שאינו בטל אפילו בשאינו מינו לדעת הרי"ף ז"ל וכמש"ל, טעמיהו ג"כ משום דגמרי מהא דולקח מדם הפר ומדם השעיר דכיון דשניהם עולין לגבי מוצח ושניהם היתר ע"כ אין מבטלין זה את זה וג"כ מטעם הנ"ל שכל דבר שהוא דומה לחבירו מעמידו ומחזקו ואינו מבטלו, וא"כ אין זה רק לח בלא שמתערב ומתבולל אבל לא יבש ביבש, ומלבד זה פשוט קצת לומר דכיון דקי"ל דאוליגן בתר רובא בכל מקום, ובכרובא דליתא קמן פשוט יותר דאוליגן בתר רובא וכמו שאמרו במסכת חולין (דף י"א ב') מדכתיב אחרי רבים להטות, והכא בדם הפר ודם השעיר מלינו דרמזנא לא אזיל בתר רובא דהא דם הפר מרובה מדם השעיר ועכ"ז קרי ליה רחמנא דם השעיר, א"כ הוי כונו חדוש ואין לך בו אלא חדושו דרק בדבר לח אמרינן דלא בטיל אבל לא בדבר יבש, והא דמלינו בריש מס' ביצה (דף ד' ב') דבדבר שיש לו מתירין אפילו ביבש לא בטיל, זהו במין במינו ומין במינו שאני, דהלא מלינו בתרומה שאינה בטלה ברוב רק במאה ואחד וכדילפינן מקרא דואת מקדשו ממנו וכמו שאמרו

בירושלמי בפ"ד דתרומות הלכה ו', וערלה וכלאי הכרם אינן בטלים רק במאתים ואחד וכדתנן בפ"ב דמס' ערלה מ"א ובכמה דוכתי, וכל זה הוא במין ומינו דוקא כמו שמפורש שם במס' ערלה משנה ו' לגבי תרומה, וה"ה לגבי ערלה וכלאי הכרם וכמ"ש הר"מ ז"ל בפירושו שם משנה ז', וכן מפורש גם בר"ן במס' נדרים (דף ג"ח א') על מה דתניא שם וכל דבר שאין לו מתירין כגון תרומה ותרומת מעשר וחלה וערלה וכלאי הכרם נתנו בהם חכמים שיעור כתב הר"כ ז"ל שאפילו נתערבו במינן בטלין תרומה ותרומת מעשר וחלה במאה ערלה וכלאי הכרם במאתים ובשאינן מינן כולן בששים עכ"ל, וע"כ כיון דבמין ומינו מלינו בדבדר יבש לא בטיל ברוב רק בעינן לפעמים מאה ולפעמים מאתים למבטליהו משום זה י"ל דהחמירו חכמים בדבר שיל"מ דלא ליבטל כלל אפילו באלף, אבל במין בשאינו מינו לא מלינו דלא ליבטל רק מלד הסבירא כיון דשניהם היתר וכמש"ל, וע"כ יש לומר שלא החמירו אף בדבר שיש לו היתר מיד רק בדבר לח דומיא דדם הפר ודם השעיר ומטעם הנ"ל אבל לא בדבר יבש, ולפי זה לא תקשי כ"כ על דעת הרי"ף ז"ל מהא דלמר גמלים ולמר רחלים שטרפן זה בזה, דאיהו לא קאמר דהיתר בהיתר לא בטיל רק בדבר לח כמו פת שאפאה עם הללי דריחא של הללי שנבלע בפת הוי כדבר לח דהא לחלוותיה יולא מן הללי וגם מן הפת כידוע, ובזה ס"ל דכיון דהוי היתר בהיתר לא בטיל אפילו במין בשאינו מינו, משא"כ בלמר גמלים ולמר רחלים דהוי יבש ביבש ומין בשאינו מינו התם בטיל ספיר למר רחלים ברובא ולמר גמלים ומותר לערב שם פשתן. וגם במין במינו מלינו דחמור לח בלא מייבש ביבש, דבלח בלא קי"ל לעיל בסו' ל"ח סעיף א' דבעינן ששים גם במין ומינו, אבל ביבש ביבש קי"ל להלן בסיומן ק"ט דחד בתרי בטל. אחר כותבי זאת ראיתי בתשובת מרן סימן ל"ח שכתב שם בתוך דבריו דלמר רחלים ולמר גמלים הוי ג"כ מין במינו למה דקי"ל כרבא דאמר במסכת ע"ג (דף ס"ו א') דבמין ומינו אזלינן בתר שמא, והוי כמו חלא דחמרא וחלא דשיכרא דלרבא מקרי מין במינו כמ"ש שם בגמרא ועי"ש בתשובה הנ"ל, אבל לענ"ד אין הדמיון עולה יפה כ"כ דהתם שניהם חלא מיקרו וכמו שמפורש שם בגמרא דהאי חלא מיקרי והאי חלא מיקרי, ועי' בהגהת הב"ח שם שכתב וז"ל נראה דבלשון בני אדם אידי ואידי חלא מיקרי כו' ולא דמי לתבלין של שני שמות דלא מקרי בחד שמא אלא פלפל ארוך או פלפל שחור מקרי עכ"ל, ולפי זה לא דמי לומר רחלים ולמר גמלים, דהתם רק לומר רחלים מקרי לומר התם משא"כ לומר גמלים לא מקרי כלל לומר סתם, וכמו שמפורש בירושלמי פ"ט דכלאים הלכה א' בזה"ל מה לומר שאין לו שם לווי אף כל דבר שאין לו שם לווי מגיין שאין לו שם לווי אמר ר' יהושע בן לוי כתיב ומישע מלך מואב היה נוקד מהו נוקד רועה והשיב למלך ישראל מאה אלף כרים ומאה אלף לומר אין לך קרוי לומר אלא לומר חילים בלבד ע"כ לשון הירושלמי, וכן הוא גם בהר"ש ובהרע"ב שם במס' כלאים, וא"כ לא דמיא כלל לחלא דחמרא וחלא דשיכרא דהתם תרומיהו חלא מיקרי אבל הכא לא מיקרי לומר סתם רק לומר רחלים, ופשוט קצת דעדיף מפלפל ארוך ופלפל שחור דמודה רבא דמקרי מין בשאינו מינו, ועי' בתשובת באר יצחק של מרן הגאון ז"ל בחי"ד סימן י' מש"כ בזה ועיין :

סימן קא

סעיף ב אין לה דין חתיכה הראויה להחבד אח"כ איסורה

שאינן איסור בשר בחלב חל על איסור נבלה לפי שאינו לא איסור כולל ולא איסור מוסיף ולא איסור בת אחת, וע"כ כיון דבשר נבלה בחלב היה לוקה על ביטולו זודאי דאיסור גם בהנאה ועיי"ש בלח"מ, וא"כ כיון דאיסור בהנאה משום בשר בחלב ממילא דשפיר כתב הט"ז שיש בגבינה איסור בשר בחלב, ומה לי איסור אכילה או איסור הנאה, ולא דמיא לבשר טמאה בחלב עהורה, דהתם אינן שום איסור בשר בחלב כלל לא בביטול ולא בהנאה משא"כ הכא, ועיינן מ"ש לעיל בסו' פ"ז סעיף א' ועיינן:

סימן קה

סעיף א בהג"ה ובל מקום דאמרינן כבש כמבוסל אפילו מה שחון לכבישה אסור דע"י הכבישה שלמטה מפעפע למעלה כמו בביטול ויש מקילין בזה שחון ע"כ, וכתב בש"ך בסק"א וז"ל אבל ודאי אי הוה האיסור שמן אף מה שחון לזיר אסור כו' עכ"ל, וכתב מרן וז"ל (ש"ך סק"א) אי הוה האיסור שמן, זה תמוה דלענין כבישה מה שלמעלה מן המים מה צריך שהוא שמן, וזליר אף בפחות מכבישת זיר אסור בשמן דהליר יש בו דין מלוח דאסור בשמן כולו ופשוט עכ"ל, והנה אף שכן הוא דעת המנחת יעקב ועוד איזה מהאחרונים ז"ל דבכבש במים וכדומה מה שלמעלה מן המים לא נאסר אף בשמן, מ"מ כיון דדעה הראשונה המובא בהג"ה ס"ל דגם מה שחון לכבישה אסור ואף באינו שמן, וכן משמע בפשיטות מה שאמרו חז"ל כבש הרי הוא כמבוסל דכולו אסור, וכן מטין קלף גם דברי הרשב"א המובא בב"י וגם לשון הטור, א"כ אין לתמוה כ"כ על הש"ך אם ס"ל דלפחות בשמן אסור גם מה שחון לכבישה, וכן כתב גם הפ"ח והכו"פ בפשיטות דדבר שמן גם מה שלמעלה מן הכבישה אסור וכדעת הש"ך, ופשוט קלף דמ"ש הש"ך אבל ודאי אי הוה האיסור שמן אף מה שחון לזיר אסור אין ר"ל דדוקא בכבש בליר אז אסור מה שלמעלה בדבר שמן ולא בכבש במים, רק משום שגירסתו היה בדברי הרמ"א ויש מקילין בזה שחון לזיר, וכמו שהעתיק לשון הרמ"א בריש ס"ק זה, וע"כ כתב דאם היה האיסור שמן אף מה שחון לזיר אסור, וס"ל להש"ך דבמה שלמעלה מהכבישה דין אחד להם בין אם נכבש במים מעל"ע ובין אם נכבש בליר כדי שיתנו על האור וירתיח וכמ"ש המחבר בסעיף ב', והא שכתב הרמ"א בהג"ה בסו' ע"ו סעיף ו' דמה שלמעלה מן הליר מותר זהו דוקא התם משום דדם אינו מפעפע למעלה וכמ"ש הש"ך שם בסקמ"ה דגם בשמן אינו מפעפע למעלה, ואף דהתם החמיר הרמ"א לאסור מה שבזיר מיד ואין שיעור לדבר, כבר כתב בתשו' משכנות יעקב חיו"ד סו' כ"ד דזהו דוקא אם הבשר מלוח עדיין וגפלו לזיר והוי כחם לתוך חם הא בלא"ה בעינן שיעור כבישה לאסור מה שצחוק הליר וע"ש: **סעיף ז דה** דהתיבת איסור אוסרת חזרתה בגניעתה דוקא כשאיסורה מחמת עלמה כגון נבלה או בשר בחלב אבל אם אין בה איסור אלא מה שבלע ממקום אחר אינה אוסרת חזרת הנוגע בה אפילו אם נללו יחד ע"כ, וכתב בש"ך בסק"ט וז"ל אפילו החתיכה שנבלע בה האיסור שמן ושומן שבה מפעפע לפי שאין השומן שבה מוליך עמו האיסור אלא למקום שהאיסור עלמו יכול לילך שם בטבעו עכ"ל הטור והוא הסכמת הפוסקים כו' עכ"ל, וכתב מרן וז"ל (ש"ך סק"ט) והוא הסכמת הפוסקים, עיינן במג"א סו' תס"ז סק"ג בשם תשובת הרמ"א דלא אמרינן באיסור דרבנן (היינו לענין חנוך בפסח במשהו) שאיסור יולא מחתיכה לחתיכה וכו' משמע דבדאורייתא אמרינן

איסורה מחמת עלמה כגון נבלה ובב"ח אבל אם נאסרה מחמת שקיבלה טעם מאיסור ולא היה בה ס' לבעול אפילו למי שסובר חתיכה עלמה נ"ג אין לה דין חתיכה הראויה להתכבד ע"כ, וכתב בט"ז בסק"ד בכוף דבריו וז"ל ומ"מ נראה לי דהתם גבינה של עו"ג שנתערבה בין הכשירות תשיבין לה לאיסור בלוע ובעילה (ולא מקרי חתיכה הראויה להתכבד כיון דאין איסורה מחמת עלמה) ולא אמרינן דחתיכה מחלב טרפה דבתר רוב אולינן ורוב הבהמות כשרות, וראיה לזה מדחיתא הרבה טעמים בפ' אין מעמידין למה אסרו גבינות ט"ג כמו שהביא ב"י בסו' קט"ו ולא זכר טעם זה דנעשה מטרפה אלא שמה עירבו בה חלב טמא, וזה לא הוי ראויה להתכבד ודינו כמו איסור בלוע כמו שזכרנו (והוא כמ"ש בתחלה דחלב טמא אינו נקפא רק דחיישינן שמה נשאר מהחלב מעט בין נקבי הגבינה וא"כ ודאי דמפני מעט החלב שיש בין הנקבים לא מקרי ראויה להתכבד) אכן טעם אחד חשב שם שמעמידין אותו בעור קיבת נבלה ומכח זה יש לה דין הראויה להתכבד כי איסור בשר בחלב יש כאן ע"כ במקום שידוע שאין מעמידין בעור קיבת בהמה של עו"ג לא הוה חתיכה הראויה להתכבד כן נלע"ד עכ"ל, וכתב מרן וז"ל (ט"ז סק"ד) כי איסור בב"ח יש כאן, קשה לי הא לעיל ס"ס פ"ז מובאר דמעמיד בעור קיבת כשרה אם יש ס' בחלב מותר הרי שעי' מעמיד לא נעשה בב"ח וא"כ במעמיד בעור נבלה אסורה רק משום נבלה, ושוב לא הוי איסור מחמת עלמו, גם לפמ"ש הט"ז רסו' פ"ז דבבשר טמא בחלב לא שייך לומר חכ"ג כיון דלא שייך לומר דכל אחד היתר בפני עלמו לא הוי איסור מחמת עלמו ומע"ט לא הוי ג"כ חתיכה הראויה להתכבד עיי"ש, א"כ במעמיד בעור נבלה קיל יותר דלית ביה דינא דבב"ח לדנו לאיסור מחמת עלמו דהא יש באחד מהם איסור דאורייתא בלא התערבות ונ"ע, ועל קושיא א' י"ל דחיישינן דלמא לא היה ס' בחלב אבל קושיא ב' ל"ע עכ"ל. והנה מה שתיירן מן על קושיא הראשונה דחיישינן דלמא לא הוי ס' בחלב, מוכח לכאורה מדברי התוס' במס' ע"ז (דף ל"ה א') ד"ה מפני שגם הם מפרשים כן (דהחשש היה דילמא לא היה ס' בחלב), דבגמרא שם אמרו דהא שאסרו גבינות עו"ג הוא מפני שמעמידין אותה בעור קיבת נבלה וכתבו התוס' שם וז"ל וא"ת מאי איריא נבלה אפי' שחוטה נמי אסורה משום בשר בחלב וי"ל דדוקא נקט נבלה דאז איכא בה איסורא דאורייתא אבל בשחוטה משום בב"ח ליכא איסורא דאורייתא דלונן בלונן הוא ואע"ג דאוקומי קא מוקים אינו אסור אלא מדרבנן עכ"ל, הרי שכתבו דאף דאוקומי קא מוקים זהו רק מדרבנן וא"כ הא דאסרו מטעם דמעמידין אותה בעור קיבת נבלה שאמרו דהוי חשש דאורייתא זהו בדליכא ס', ואף שיש מקום לומר דמה שכתבו ואע"ג דאוקומי קא מוקים אינו אסור אלא מדרבנן ר"ל דבב"ח אינו אלא מדרבנן אבל בנבלה אפשר לומר דהוי מדאורייתא, מ"מ לא ניחא לומר כן דהא"ה בכלל כ"ה דין ז' כתב בשם ר"ת דאין העמדת גבינה אוסרת מדאורייתא רק עד ששים וכן כתב הח"י באו"ח סו' תמ"ד סקט"ז בשם התוס' פ' כל הזבחים והא"ה דהא דדבר המעמיד לא בטיל הוי רק מדרבנן, וע"כ פשוט קלף דלפי דעת התוס' חיישינן דליכא ס', ועל קושיא מרן השניה שהקשה דמעמיד בעור קיבת נבלה דומה לבשר טמא בחלב עהורה ולא מקרי חתיכה הראויה להתכבד לפי מ"ש הט"ז בריש סו' פ"ז, ע"ו אפשר לומר וליישב דעת הט"ז דהרמב"ם ז"ל כתב בפ"ט מהלכות מאכלות אסורות ה"ו דהמבשל בשר מתה בחלב היה לוקה על ביטולו רק שאינו לוקה על אכילתו משום בב"ח מפני

אמרינן דיולא מחתיכה לחתיכה וז"ע עכ"ל, אך אולי יש לומר בזה הרמ"א ז"ל שם בתשובה סי' כ"ח כתב להוכיח בחטה שנמלחה על בשר מלוח בפסח דאף שהמרדכי בריש פרק כל שעה כתב בשם חכמי נרבוזא ומשמיה דר' יהודה שכתב דכל הקדמונים הושוו לאסור כולה במליחה בפסח מ"מ גם הם לא אסרו אלא אותה חתיכה, והוכיח זה ממה שכתב הרא"ש והטור בשם הרוקח תרנגולת שנמלחה בין תרנגולות אחרות ונמלא חטה על אחת מהן אותה תרנגולת אסורה כי נתרככה החטה וחמץ בפסח במשהו והשאר מותרות, וא"כ כיון דגם הרוקח היה מן הקדמונים ואסר רק תרנגולת זו שנמלא החטה עליה מזה שמעינן דגם כל הקדמונים שאסרוין לא אסרו רק חתיכה זו ולא יותר, דאי לאו הכי רק שנמלא מחמיר ביותר בודאי שהיה מביא הטור דעתו ההם בהלכות פסח, דהא הטור בעלמו ס"ל ביו"ד סי' ע' וז"ל וק"ה דבמליחה בני בקליפה ובש"כ דמה שהביא דעת הרוקח הכא הוא רק מפני שדעתו להביא גם דעת המחמירין ממילא שמעינן שאם היה עוד מחמיר יותר מהרוקח בודאי היה מביא הטור גם דעתו, וכתב עוד וז"ל ואין להקשות מאי עמא דמאחר שבכל השנה פוסקים בכל מליחה בש"כ שמעינן שם"ל שנתן טעם במליחה והטעם מתפשט א"כ היה לנו להורות בפסח במשהו כמו בבישול, איברא שזהו דעת החולק אמנם כי דייקין נאמר שאין לחוש לזה מכח הרבה טעמים כו' דאל"כ תקשה לדעת בעל הרוקח וחכמים שכזכרנו כוותיה דמדאוסר כל החתיכה ע"כ ס"ל דטעמו מתפשט במליחה כמו בבישול ולא בני ליה בקליפה וא"כ אמאי מתיר שאר החתיכות, אלא ע"כ לריכין לחלק כמו שאבאר אי"ה חדא דאיסור משהו דרבנן ואפשר דס"ל לבעל הרוקח וסייעתו דלא אמרינן באיסור דרבנן שהאיסור יולא מחתיכה לחתיכה ע"י מליחה כו' עכ"ל הרמ"א ז"ל שם בתשו', וע"כ אפשר לומר דגם הרמ"א ז"ל ס"ל כהסכמת הפוסקים שכתב הש"ך דס"ל שאין חתיכה שבלוע בה איסור אוסרת חברתה הנוגע בה אפילו שהחתיכה שנבלע בה האיסור שמן, ומטעם שכתב לפי שאין השומן שבה מוליך עמו האיסור אלא למקום שהאיסור עלמו יכול לילך שם בטבעו, אבל עדיין יש לומר דמשהו מיהו יולא מחתיכה זו לחברתה רק דמשהו זה שיולא בטל בתוך החתיכה השניה שנוגעת בזו וע"כ מותרת החתיכה השניה, ולפי זה אם היה איסור משהו בפסח מדאורייתא עדיין היה לנו לאסור גם שאר החתיכות שנוגעות בחתיכה זו שנמלא החטה עליה, לזה כתב הרמ"א ז"ל דאיסור משהו דרבנן ואפשר דס"ל לבעל הרוקח וסייעתו דלא אמרינן באיסור דרבנן שהאיסור יולא מחתיכה לחתיכה ע"י מליחה, ור"ל כיון דהוי רק מדרבנן ע"כ ס"ל דאמרינן שאינו יולא מחתיכה לחתיכה כלל אף לא משהו בעלמא ועיין:

סעיף ט בל"ח שאינו נאכל מחמת מלחו דינו כרותח ומפליט לאסור כדי קליפה כו' ואם הבשר שנמלח עמו הוא שמן אפילו בשומן הגיד וקנוקנות שבו לרי"ך ס' לבטלו וליטול ממקום שנגע כדי נטילת מקום ולפחות קליפה וכל זה לענין חתיכה עלמה שהיה החלב דבוק בה, ולענין שאר חתיכות שנמלחו יחד אם אין בכל אחת מהם בפני עלמה ששים לבטל החלב אסורות ואין מטטרפין ביחד לבטל החלב דאין חלב מפעפע מחתיכה לחתיכה בלא רוטב ואם אין ידוע אם נגע בכולן כולן אסורות ואם שלא נגע אלא באחת ואין ידוע איזו היא כולן מותרות דחד בתרי בטל אפילו הן חתיכות הראויות להתכבד ע"כ, והקשה מרן בתוך חדושו כאן וז"ל אך עדיין קשה אף בנגע בכולהו הוי ס"ס דהא ע"כ א"א שכל החתיכות אסורות דהא בכולהו איכא ס' ועיין בפר"ח

דמייירי באופן דיש שיעור לאסור ב' חתיכות (אם הן ג' חתיכות) דאם ליכא שיעור רק לאסור חתיכה אחת ממילא כיון דודאי לא אסר רק חתיכה אחת בטל ברוב וקדושת הש"ך עיי"ש וע"כ חד מהנהו חתיכות שרי וא"כ נימא דלאכול אחת אחת שרי מטעם ס"ס ספק שמא נתפשט בכולהו בשוה והוי ששים והכל מותר ואת"ל שלא נתפשט בשוה ובאחת נכנס הרבה ובאחת מעט שמא זו היא החתיכה שנכנס מעט בחובה ועיין עכ"ל, ור"ל למה אסר המחבר בנגע בכולהו אם אין בכל אחת מהן בפני עלמה ששים הא הוי ס"ס וישתרי לאכול אחת אחת, אך אולי יש לומר בדעת המחבר דס"ל שלא נכנס בגדר הספק לאמר שנתפשט הטעם בכולהו בשוה במליחה, דבשלמא בבישול כח החמימות שבקדרה שעל האש שיה בכל הקדרה משא"כ במליחה פשוט קלת דהחתיכה שרחבה וארכה וגבהה יותר מחברתה והיא מתפשטת מפני זה יותר מהאחרת אלל החתיכה שיש בה החלב, היא בולעת יותר מהשאר שאינן מתפשטות כ"כ, וגם החתיכה שנמלחה ביותר מחברותיה בולעת יותר מהשאר שאינן מלוחים כ"כ, וגם לא כולן מוכוונין כאחת בסמיכתן להחתיכה האסורה שיש בה החלב, ולכן רחוק כמעט במליחות לומר שנתפשט האיסור בכולן בשוה וע"כ לא חשיב זאת לספק כלל ועיין:

שם במה שכתב המחבר לחלק בשאר החתיכות שאם נגעו כולן בהחתיכה שהיה החלב דבוק בה ואין בכל אחת מהן בפני עלמה ששים לבטל החלב אסורות ואם ידוע שלא נגע אלא באחת ואין ידוע איזו היא כולן מותרות דחד בתרי בטל וכונש"ל כתב הש"ך ע"י בסק"ל וז"ל באמת זהו דעת מהר"מ שהביא המרדכי סוף פרק גיד הגשה אבל לא ידעתי מ"ש רישא ומ"ש סיפא דהא ברישא כשנגע בכולן וכן כשאינו ידוע אם נגע בכולן ע"כ נמי לא נאסר אלא אחת מהן ע"ד משל כגון שהיו כאן י' חתיכות ויש בכל אחת מהן ג' ותשעה נגד החלב דאי תימא שאחת מהן נאסרה מפני שנבלע בה החלב ואין בה ס' לבטלו א"כ טוב אין השאר נאסרין וא"כ ע"כ לא נאסר אלא אחת מהן ובטל ברוב כו' מיהו אמהר"מ גופיה לק"מ דאפשר דהיינו טעמא דכשנגע באחת מהן לא ידעינן כמה נפיק מיניה ונאסרה החתיכה ושבו חזר החלב ובלע מן החתיכה דהיתר ונעשה גם היתר איסור דאילו לטעמיה דס"ל בכל האיסורים חנ"ג וכן כשנגע בכולן וכמ"ש האו"ה כלל נ"ד דין ב' גבי חלב שנפל לב' קדרות בזה אחר זה שלריך בכל אחת מהן ס' לבטל כל החלב מה"ט כו' אבל המחבר דס"ל דלא אמרינן חנ"ג בשאר איסורים קשיא וז"ע עכ"ל, וכתב מרן וז"ל (ש"ך סק"ל) אבל המחבר דס"ל, קשה לי הא י"ל דחיישינן דאחר שנאסר חתיכה א' מהחלב חזר ונפלט החלב מהחתיכה ונשאר בו רק משהו חלב דנשאר החתיכה באיסורה אף להמחבר דלא אמרינן חתיכה עלמה נ"כ כדליתא בסו' ק"ו ועיין בתשובת הרשב"א שהביא הב"י שם, ואחר שנפלט החלב חזר ואוסר חתיכה האחרת, ואדרבה על המחבר ליכא קושיא ד"ל דס"ל דשמן יולא מחתיכה לחתיכה בלא רוטב אלא דלענין זה לא מהני לומר דהכל מטטרף דמ"מ שמא לא פעפע בשוה וכמ"ש בנקה"כ וא"כ שפיר יש החשש דחזר החלב ונפלט, אבל על המהר"מ עלמו דס"ל דאפילו לקולא אמרינן דאין בלוע שמן יולא מחתיכה לחתיכה ליכא חשש כלל לא לחלב שחזר ונפלט וגם לא למה דנקט דהחלב חזר ובלע מהחתיכה דהיתר דהא מ"מ הבלוע בהיתר שנבלע בחלב אינו יולא מהחלב ואינו אוסר לשאר החתיכות עכ"ל, ואולי יש לומר בדעת הש"ך דס"ל דאם איתא דהמחבר סבירא ליה דחוששין שנפלט החלב מהחתיכה ואוסרת החתיכה האחרת ומטעם דלחומרין אמרינן דמפעפע מחתיכה לחתיכה א"כ גם אם

ידוע

שחלב דבוק בה ע"כ טוב יותר למינקט הטעם דחתיכה
זו עלמה שחלב דבוק בה אוסרת גם שאר החתיכות ועיין:

סימן קו

חתיכה שבלעה איסור ואין בה שנים לבטלו שנפלה
לקדרה חינה אוסרת אלא לפי חשבון איסור
שבה כו' אבל החתיכה עלמה אוסרה לפי שאיסור שבה
אינו נפלט מומנה לגמרי משא"כ בדבר הנבלל ונימוח שאם
נפל בה דם וכיוצא בו לתוך רוטב של היתר ואסרו מחמת
מישמו ואח"כ נתרבה הרוטב של היתר עד שיש בין כולו
ס' לבטל הדם כולו מותר שהכל נבלל ונתערב, הג"ה
ולפי מה שנהגין לומר בכל האיסורים חנ"ג אין חילוק בין
דבר לח לדבר יבש אלא לענין זה דאם הנאסר כבר הוא
דבר יבש ויש ס' כנגדו החתיכה הנאסרת תחלה נשארת
באיסורה ולריך להסירה משם אם מכירה כו' ואם הוא
דבר לח הכל מותר מאחר דאיכא ס' נגד מה שנאסרה
תחלה ועי' לעיל סי' ז"ב וז"ל ע"כ. והנה מרן ז"ל האריך
בכאן וראיתי להעתיק עיקר תמיהתו מה שהפליא על
הכרו"פ ומה שהעלה בלע"ג לבסוף על הרשב"א ז"ל, וז"ל
מרן (בהג"ה) ולפי מה שנהגין, בכרו"פ תמה על הרמ"א
כיון דמורה דבלח אפשר לסוחטו מותר א"כ איך שייך
לומר לדין דנוהגים לומר דחנ"ג אין חילוק בין לח ליבש
הא כיון דבלח אפשר לסוחטו מותר לא שייך כלל לומר
לגביה חנ"ג ע"ש שהאריך וכו' לשיעור שגינה ושלם
דהרשב"א אוסר החתיכה עלמה דס"ל אף דלא אמרינן
חנ"ג מ"מ אפשר לסוחטו אסור ולא תליא אהדרי וכו"כ
עוד בסו' ז"ב ובסו' ס"ט ונפלאתי מאד על כבודו הא
מבואר בחידושי הרשב"א וצתה"א דאפשר לסוחטו אסור
היינו דמה שנפלט ממנו אסור כולו אף טעם היתר דחנ"ג,
ואפשר לסוחטו מותר היינו דסחיטת היתר שנסחט ממנו
מותר דל"א חנ"ג וס"ל להלכתא דאפשר לסוחטו מותר
ומה שאסר החתיכה היינו מסערא דאין הגעלה באוכלין
כמ"ש להדיא בחדושי הרשב"א ומבואר כן יותר בתשובת
הרשב"א סי' תל"ה, מש"ה בלח בלח שמחפשת בשוה מותר
דלא אמרינן חנ"ג וממילא אפשר לסוחטו מותר, וא"כ
עולים דברי הרמ"א בפשוטו דלפ"מ דקו"ל דחנ"ג היינו
דאפשר לסוחטו אסור ממילא גם בלח אסור דאין חילוק
בין לח ליבש דמה שמחלק הרשב"א ביניהם הוא מטעם
דס"ל אפשר לסוחטו מותר גם ביבש רק ביבש חיישינן
שחא לא נפלט הטעם וזהו לא שייך בלח אבל למה דקו"ל
אפשר לסוחטו אסור דגם היתר נעשה איסור גם בלח
כן, כ"ז נראה בפשיטות והאריכות למותר לולי שראיתי
שבכרו"פ לא כתב כן, ומה שכתב שם לחלק בדעת הרשב"א
בין נבלע בלח ע"י בישול ובין נבלע לח בלח בלח עי"ש
זהו נסתר ממה דהקשה הרשב"א על חילוקו של הראב"ד
בין לח ליבש מכוניא דפריך הלכ נבלה היא ולא מחלק
בין לונן לבישול כו', ולבסוף אחר שהאריך בכאן כתב מרן
עוד וז"ל אמנם באמת דברי הרשב"א שם (בתה"א דף
ז"ח א') אינם מובנים לי דמבואר דמפרש בדעת רבינו
אפרים דס"ל דדבר שמן אינו יולא מחתיכה לחתיכה בלח
רוטב ומשום הכי הוכיח מההיא דתרגא דנפיל לדיקולא
דאם דלא אמרינן חנ"ג תחזור החתיכה ותאסור האחרות
עי"ש ולא הבינתי דאם איתא דס"ל דדבר שמן אינו מפעפע
וכו' ממילא א"א לפרש דיקולא קלחת (אולי ז"ל ס"ל, וכן
מפורש בסמ"ג שם דף ז"ד) בדברי רבינו אפרים דהאי
דיקולא כל דא"כ לא יאסרו חתיכות אחרות ולא תאסר רק
אותה חתיכה ולבשי בחתיכה גופא ס' ואיך שייך לזרף
חתיכות האחרות וע"ג עכ"ל:

הנה מה שהחליט מרן דהרשב"א ס"ל דאפשר לסוחטו
מותר

ידוע שלא נגע אלא באחת מהן אמאי כולן מותרות ומשום
דחד בתרי בטל, דהלא שאר החתיכות נוגעות זו בזו
וכיון דמפעפע מחתיכה לחתיכה לחומר (והכא איירי
דכולהו שמנים וכמ"ש הדג"מ דכן מוכח ממ"ש הש"ך ושוב
חזר החלב ובלע מן החתיכה דהיתר) ממילא הויה החתיכה
שנגעה בהחלב כהחתיכה שהחלב דבוק בה דהלא היא
מפעפע והבלוע מזו יולא בזו ובכל אחת מהן נשאר מעט
וכמ"ש מרן וא"כ לעולם יאסרו כולן, ומדלא אסר כולן
מוכח מזה דהמחבר לא ס"ל לחשוב לזה, ואפשר דהטעם
משום דחשיב זה לס"ס ספק שמא יולא מהחתיכה שיש בה חלב
רק מעט ויש בחתיכה זו שנגעה בה ס' נגד היולא ואת"ל
שאין בה ס' נגד החלב שילאה מהחתיכה שהחלב דבוק בה
עדיין יש ספק שמא לא ילאה מחתיכה זו שנגעה בהחתיכה
שהחלב דבוק בה רק מעט עד שיש בהחתיכה השניה
שנגעה בזו כדי לבטל האיסור היולא, וכיון דס"ל
להמחבר שאם נגעה רק באחת מהן כולן מותרות דחד
בתרי בטיל א"כ גם כשנגעה בכולן לריך להיות הדין כן
דלא נאסרה אלא אחת מהן ובטלה בדבוק וכמ"ש הש"ך, אבל
לדעת מהר"מ ניחא דאף דס"ל דאין מפעפע מחתיכה
לחתיכה כלל גם לא לקולא מ"מ יש לחשוב כמ"ש הש"ך
דכיון דאיתו ס"ל חנ"ג י"ל דהחלב שנכנס להחתיכה
המותרת ואין בה כדי לבטל את החלב נעשה כל החתיכה
נבלה ואח"כ כל מה שיולא ממנה אף שיולא מגופה מ"מ הוי
כולהו איסור כיון דנעשית נבלה, ולא אינטריך לן לומר
שילא החלב הבלוע ממנה רק גם אם הבלוע נשאר בתוכה
מ"מ אוסרת ג"כ דגם ההיתר שילאה ממנה הויה נבלה,
ומגופה הא ודאי דפולטת במליחה רק שאינה פולטת
הבלוע בה ממקום אחר, וע"כ כשהחתיכה שהחלב בה
בולטת מן החתיכה דהיתר כל מה שבלעה הוי איסור ושוב
פולטת בחתיכה השניה ונאסרה גם היא וכן כולן כיון
שנגעה בכולן, ואף דס"ל להמהר"מ דאין הבלוע יולאת
מחתיכה לחתיכה מ"מ אין זה רק כשאפשר לומר שהפלוט
מגופה, אבל היכא שאין לה לפלוט מגופה כלהו אז אמרינן
שפולטת הבלוע בה וכמו שכתב הרמ"א לעיל בסו' זה ס"ז
בהג"ה דכלי שבלעה איסור אוסרת היתר שנגע בה
אפילו באיסור שאינו שמן וכתבו הט"ז והש"ך דהטעם הוא
דדוקא מאכל שיש לו מה לפלוט מגופו אז אמרינן דהבלועה
חינה הולכת בלח רוטב אבל בכלי שאין בה פליטה מגופה
אז יולא ממנה מה שבלוע בה ועיין שם, וא"כ גם הכא
כיון דאמרינן שהחתיכה שהיה החלב בה פלטה כל החלב
בהחתיכה שנגעה בה וא"כ ממילא אין לה מה שתפלוט
עוד מגופה וע"כ אמרינן שהפלוט מה שבלעה מחתיכת
היתר, אבל אם ידוע שלא נגעה אלא באחת מהן ואין
ידוע איזו היא אז כולן מותרות דחד בתרי בטיל כדון יבש
ביבש, ואף דס"ל למהר"מ דחנ"ג מ"מ הלא גם היכא
דידוע החתיכה שנ"ג רק שלא נודע האיסור עד שניתוסף
כדי לבטלו ס"ל לאו"ה שהכל מותר וכמ"ש הש"ך בסו' ז"ט
רקט"ו, וכ"ש הכא דאין ידוע החתיכה שנגעה בהחלב ונגד
כל החלב איכא שנים וכמ"ש הש"ך בסקל"א איז ודאי דבטל
וע"כ כולן מותרות, והא שכתב הש"ך בטעמא דמהר"מ
דחיישינן דשוב חזר החלב ובלע מן החתיכה דהיתר ונעשה
גם היתר איסור ולא נקט לאסור מטעם דחוששין שמא
מן החתיכה זו שבלעה את החלב נפלט מגופה באחרת
ואוסרת את השניה כיון דחנ"ג וההיתר נעשה איסור
וכמ"ש ל" ע"ז יש לומר חדא דניחא ליה למינקט מילתא
דפסיקתא דכל החתיכות שנגעו בהחתיכה שהחלב דבוק בה
כולן אסורות אפילו שלא נגעו זה בזה, ועוד דכיון שאם
נגע החתיכה רק באחת מהן ואין ידוע איזו היא כולן
מותרות וא"כ עיקר האיסור הוא ממה שנגעו כולן בהחתיכה

מותר וע"כ הפליא על הכרו"פ דס"ל בדעת הרשב"א דאף דלא אמרינן חנ"ג מ"מ אפשר לסוחטו אסור, ע"ז יש לומר בדעת הכרו"פ שהוכיח לומר כן דאף דלא אמרי' חנ"ג מ"מ אפשר לסוחטו אסור מדברי הסמ"ג דגם הוא הביא דברי ר"א דלא אמרינן חנ"ג רק בבשר וחלב לחודיה ולא בשאר איסורים ומ"מ כתב בתוך דברי ר"א. דהלכה היא שאפשר לסוחטו אסור וז"ל בסמ"ג ל"ת ק"מ וקמ"א בד"א (דחנ"ג) בבשר וחלב שכל אחד לבדו היתר וכשתערבו נאסרו כל החתיכות כגוף האיסור ושרשו שאם אכל חצי זית מן הבשר וחצי זית מן החלב מלטרף ללקות עליו אבל בשאר איסורין שחזו חייב עד שיאכל מן היתר כ"כ שיהא בו כזית איסור בכדי אכילה פרס שאין היתר מלטרף לאיסור ולכן אם נפלה אותה חתיכה אח"כ ברטוב לא ילטרף רק ששים לבטל האיסור הבלוע ואע"פ שהחתיכה לעולם אסורה כי הלכה היא שאפשר לסוחטו אסור מכל מקום הרטוב ושאר החתיכות מותרים אם יש ששים מן האיסור הבלוע עכ"ל, והוא להדיא כדברי הכרו"פ דלא תלוי זה בזה רק אף דלא אמרינן חנ"ג מ"מ אפשר לסוחטו אסור, וכן כתב המהרש"ל ב"ש"ס צ"ג גיד הנשה סי' נ"ז וז"ל בתוך דבריו שם נהי דס"ל כרבינו אפרים דלא אמרינן חנ"ג בשאר איסורים להלריך ששים נגד כל החתיכה שנאסרה אלא כנגד האיסור מ"מ חתיכה שנאסרה שוב אין לה היתר דאפשר לסוחטו אמרינן בכל האיסורין וא"כ כל החתיכות שנאסרו כבר בקדמה והן ידועות וניכרות שוב א"א להתירן שהרי כבר נאסרו ואפשר לסוחטו אסור אם לא שנתערבו לגמרי ועוד שאפשר לסוחטו וחנ"ג תרי מילי נינהו כדמשמע להדיא בפ' כ"ה כו' אלא תרי מילי נינהו ומאן דס"ל אפשר לסוחטו מותר לא מני למימר חנ"ג אבל מאן דס"ל אין חנ"ג מ"מ מני למיסב אפשר לסוחטו אסור וכ"כ הרשב"א והטור מביאו בי"ד בסי' ק"ו עכ"ל הרי להדיא שכתב דהרשב"א ס"ל אפשר לסוחטו אסור וכדברי הכרו"פ, ומעתה כיון דהסמ"ג כתב שהלכה היא שאפשר לסוחטו ומלאונו משמע שאין חולק ע"ז וגם המהרש"ל כתב כן לדבר פשוט ושכן הוא גם דעת הרשב"א ז"ל, ע"כ יש לומר דמה שמשמע מדברי הרשב"א בחדושו דמה שהחתיכה נשארת באיסורה הוא מטעם שהאיסור כבר נבלע בתוכה (וא"כ שמה לא ילא מומה לגמרי) לא כתב זה רק למאן דס"ל דאפשר לסוחטו אסור כמו שכתב מהרש"ל משמיה וכמו שכתב הסמ"ג שהלכה היא דאפשר לסוחטו אסור, וכן מה שכתב הרשב"א בתשובתו סי' תל"ה דחתיכה זו שנבלע בה האיסור בתחלה נשארת באיסורה דאל"כ מלינו הגעלה באוכלין, ג"כ מילתא פסיקתא נקט דאפילו למאן דס"ל בש"ס דאפשר לסוחטו מותר מ"מ החתיכה נשארת באיסורה אבל לא מלינו להרשב"א לא בחדושו ולא בתשובתו שיכתוב דס"ל אפשר לסוחטו מותר, וע"כ שפיר נקט הכרו"פ בדעת הרשב"א דס"ל אפשר לסוחטו אסור דאף דלא אמרינן חנ"ג בשאר איסורים מ"מ אפשר לסוחטו אסור וכמ"ס הסמ"ג וגם המהרש"ל וכמ"ס ל. [ומדברי הרשב"א במשמרת הבית (דף ז"ה ב') גראה סעד לדברינו, דמ"ס בחדושו בעטם דהחתיכה אסורה מפני שכבר נבלע (וא"כ שמה לא ילא מומה לגמרי) ומ"ס בתשובתו לפי שאין הגעלה לאוכלין, הוא רק משום דמילתא דפסיקתא נקט גם למאן דאמר אפשר לסוחטו מותר, דז"ל שם בתוך דבריו אטו שמואל ורשב"ל דאית להו אפילו בבשר בחלב דאפשר לסוחטו מותר מי לית להו הויה דכחל (שאמרו בגמרא דכחל עלמו אסור) וה"ל למימר הא ניחא לר' יהודה ולרבי ור' יוחנן ור' חנינא דאית להו אפשר לסוחטו אסור אלא להכמיס שמואל ור' מאי איכא למימר ולדבריהם אפילו חתיכת בשר בחלב אם נפלה בקדמה אחרת שיש בה כדי לבטל את החלב הבלוע תחזור החתיכה להיתר וכ"כ בשאר האיסורין וא"כ מלינו הגעלה לאוכלין אמתה אלא על כרחנו כיון שנאסרה שוב אינה חוזרת להכשרה

דודאי נאסרה וכשנפלה בקדמה אחרת אין לנו יודעין שנאסר מומה כל האיסור ומספק אין לנו מתירין כו' עכ"ל, ומשמע מזה דטעמים אלו כתב לאסור אותה חתיכה אפילו למאן דאמר אפשר לסוחטו מותר, ומדברי הס"ך סק"ב משמע ג"כ להדיא כדברי הכרו"פ דעל מה שכתב המחבר אבל החתיכה עלמה אסורה כתב וז"ל כן כתב הרשב"א בזה"א (דף ז"ה) דאפילו לרבינו אפרים וסייעתו דלא אמרי' חנ"ג בשאר איסורים אפשר לסוחטו אסור והחתיכה עלמה לעולם אסורה וכ"כ הרבה פוסקים וכן הסכמת האחרונים כו' עכ"ל, הרי להדיא שכתב בדעת הרשב"א ז"ל דס"ל אפשר לסוחטו אסור והוא כמ"ס הסמ"ג דהלכה היא וכדעת מהרש"ל דגם הרשב"א ס"ל דאפשר לסוחטו אסור, וא"כ עולים שפיר דברי הכרו"פ בזה ואין תפיסה עליו ממה שהפליא מרן ז"ל:

ומה שכתב עוד מרן שדברי הכרו"פ שכתב לחלק בדעת הרשב"א בין נבלע בלח ע"י ציטול ובין נבלע לח בלח בלונן, שזה נסתר ממה שהקשה הרשב"א בזה"א על חילוקו של הראב"ד בין לח ליבש וכו', ציחור דברי נורן כן הוא דהכרו"פ כתב לתרץ קושיתו הנ"ל שהביא מאן וז"ל וי"ל קושיא זו דודאי הא דלח בלח לא שייך אפשר לסוחטו היינו משום דכל הטעם דאפשר לסוחטו אסור הוא כמ"ס הש"ך שאיסור הבלוע אינו נפלא לגמרי וזה לא שייך בלח בלח דהא נבלע בטוב רק הני מילי יין לונן ביין לונן דהבלוע מחמת תערובות וכשיוסיף יין היתר יתערב ביותר ויתבטל משא"כ יין נסך חס שנתערב ביין כשר חס הרי בולע יין של יין נסך חס ומצליע כמו מחתיכה יבש ואם כן שיש (כאן) כדין בלוע מנסך אף דירבה עליו יין כשר מכל מקום הבלוע לא ילא ואפשר לסוחטו אסור אבל הואיל שהוא לח בלח לא אמרינן גביה חנ"ג מטעם כיון דאינו ניכר ועומד בפני עצמו כמ"ס המרדכי בפ' כ"ה עיי"ש וא"ש עכ"ל, וע"ז כתב מרן שזהו נסתר ממה שהקשה הרשב"א על חילוקו של הראב"ד, וכוננו דהרשב"א בזה"א (דף ז"ז ב') הביא דעת הראב"ד ז"ל דס"ל דלא אמרינן חנ"ג אלא בדבר יבש אבל לא בדבר לח וע"ז כתב הרשב"א שם וז"ל וא"ת אם כן אמאי אמרו (בחולין דף ק"ח ב') בכזית בשר שנפלה ליורה של חלב (דסבר רב דבשר אסור וחלב מותר ופרקי) ואי אמרת אפשר לסוחטו אסור אמאי שרי חלב נבלה היא, ומאי קושיא והלא החלב הנסחט חוזר ומתערב בחלב שבזורה לגמרי והמיתל הנסחט נמי מתערב הוא בכל עכ"ל הרשב"א ז"ל ומה מוכיח שהוא דלא כדעת הראב"ד דלדעתיה דס"ל דבלח לא אמרינן חנ"ג א"כ מאי פריך חלב נבלה היא, ועיי"ש מה שתירץ הרשב"א בזה, וא"כ מקושיא זו שהקשה הרשב"א על דעת הראב"ד ז"ל מוכח מזה דהראב"ד אינו מחלק בין חס ללונן דאם איתא כדברי הכרו"פ שמחלק בין חס ללונן א"כ מה הקשה הרשב"א מהא דחולין בכזית בשר שנפלה ליורה של חלב דאיירי בחס על דעת הראב"ד דאיירי בלונן, וכמו דמשמע מדברי הראב"ד שהביא הרשב"א שם דאיירי בלונן, דז"ל והראב"ד ז"ל כתב דלא אמרו חתיכה עלמה נעשית נבלה אלא באיסור בלוע בחתיכה דכיון שנתן טעם בחתיכה ואין ממש איסור זה יולא ומערב בחתיכות האחרות אלא בזה הרי היא כנבלה עלמה אבל בלח כגון יין ביין אי נמי מיס במים וכיוצא בהן אע"פ שהראשון נאסר מחמת מיטעו כיון שנפל שם היתר ונתערבה בטל האיסור לגמרי בהיתר שנפל שם לבסוף כמו שנתערב בראשון וגמלא שאין האיסור מעורב עכשיו בהיתר הראשון בלבד כו' עכ"ל, ופשוט דין ביין ומים במים סתמא דנקט הראב"ד בלונן מיירי, וא"כ לפי דברי הכרו"פ מה הקשה הרשב"א על הראב"ד מהא דכזית בשר הנ"ל דהתם איירי בחס והראב"ד הא איירי בלונן, אף אולי יש לומר בישוב דעת הכרו"פ דהא איהו לא קאמר רק דבלונן לא שייך לומר אפשר לסוחטו אסור דהא נבלל בטוב אבל בחס אמרינן אפשר לסוחטו אסור ומטעמיה המבואר לעיל, אבל הראב"ד כתב דבלח לא אמרינן חנ"ג

חנ"ג, וזוה גס הכרו"פ מודה דלא מחלקינן בין זונן לחס ומטעם שכתב המרדכי שאינו ניכר ועומד בפני עצמו וכמ"ס הכרו"פ בעלמו, ולפי זה שפיר הקשה הרשב"א על דעת הראב"ד דס"ל לחלק בהנ"ג בין לח ליבש, מהא רכזית בשר הנ"ל, ואף דהראב"ד איירי בלוגן והתם איירי בחס מ"מ לגבי חנ"ג ס"ל להרשב"א דאין לחלק כלל בזה וכמ"ס המרדכי, וע"כ יש מקום לדברי הכרו"פ בזה, ומה שהעלה מרן בלע"ג בסוף דבריו דברי הרשב"א בזה"א (דף ג"ח א') נראה שהוקשה לו בדברי הרשב"א בזה שהביא שם דעת רבינו אפרים וגם ראיותיו דלא אמרינן חנ"ג רק בבשר בחלב לחוד וכתב וז"ל ועוד הביא ראיה לדבריו מדאמרינן בפרק גיד הנשה בזה"א כזיתא דתרבא דגפיל לדיקולא דבישרא דמשערין לבטל הכזית בלבד ואע"ג דאין אפשר שלא נפל תחלה על תחילה אחת דהא לא שייך למימר ניער וכיסה גבי דיקולא שיתפשט איסור בכלל הדיקולא אלא בתחלה נותן טעם בתחילה שבזרה ואפילו הכי לא אמרינן תחילה עומה נעשית נבלה ואוסרת כל החתיכות ש"מ דאין שייך למימר ענין זה אלא בטופת חלב ונבלה שנתנה טעם בתחילה שחזרת ואוסרת תחיות שהן מינה אליבא דר' יהודה, והרשב"א דחה ראיה זו וכתב וז"ל ואין ראיה זו מחזרת שאפילו בבשר בחלב כזיתא בזה לא היתה אוסרת כל החתיכות שלא אמרו חנ"ג ואוסרת כל החתיכות אלא ע"י רועב אבל שלא ע"י רועב לא כו' עכ"ל, והרא"ה ז"ל בדק הבית השיג על הרשב"א בזה שדחה ראיה זו וכתב וז"ל וראיה נכונה היא דהיי דליכא למימר בכל החתיכה דתהיו כולה נבלה כיון דלאו ע"י רועב דלא בלעה כולה, הא ודאי קליפה מיתה מיתסרא ולא שיערו אלא בכדי ההוא כזיתא בלחוד כו' עכ"ל, והרשב"א ז"ל במשמרת הבית שם כתב עליו טעמה הרבה וז"ל חדא שחתיכה הנלוטת מן האיסור אינה פולטת כלום מן האיסור הנלוט וכדאמרינן גבי טיפת חלב שנפלה על גבי חתיכה היכי דמי אלימא דלא ניער ולא כיסה כלל מייבלע בלע מייבלע לא פליט ואפילו קליפה לא צעי דכל שאינו נפלג אינו אוסר וכו' עכ"ל :

ומדברי הרשב"א שכתב שאין ראיה זו מחזרת שאפילו בבשר בחלב כזיתא בזה לא היתה אוסרת כל החתיכות שנה אמרו תחילה נעשית נבלה ואוסרת כל החתיכות אלא ע"י רועב, משמע ליה למרן בפשיטות דהרשב"א מפרש דדבר שמן אינו יולא מחתיכה בלא רועב, דאם איתא דמפעפע מחתיכה לחתיכה א"כ מאי האי דקאמר שלא אמרו חנ"ג אלא ע"י רועב הלא כיון דמפעפע מחתיכה לחתיכה לא לריך רועב, והא דמפרש הרשב"א בדעת רבינו אפרים כן, נראה פשוט משום דאם איתא דס"ל לרבינו אפרים דמפעפע מחתיכה לחתיכה א"כ איך הביא ראיה מהא שאמרו בפג"ה בזה"א כזיתא דתרבא דגפיל לדיקולא דמשערין לבטל את הכזיתא דתרבא לחודיה ולא אמרו דתחילה הראשונה שנפל התרבא עליה נעשית נבלה וכמס"ל, ומהו הוכיח דלא אמרינן חנ"ג בשאר האיסורים, הלא אם ס"ל דדדבר שמן מפעפע מחתיכה לחתיכה אינו מוכח כלל דלא אמרינן חנ"ג בשאר האיסורים, דלעולם אימא לך דחנ"ג ומ"מ שפיר אמרו דמשערין רק כנגד הכזיתא דתרבא בלחוד כיון דמפעפע מחתיכה לחתיכה ממילא דכזיתא משערין, וכן נראה בפשיטות יותר דהרשב"א מפרש כן דאינו מפעפע מהא דאמר במשמרת הבית חדא שחתיכה הנלוטת מן האיסור אינה פולטת כלום מן האיסור הנלוט וכמס"ל, ובל פירוש זה של הרשב"א הוקשה למרן דאם איתא דס"ל לרבינו אפרים דשמן אינו מפעפע מחתיכה לחתיכה ממילא דאין אפשר לפרש הא שאמרו בגמרא שם הוה כזיתא דתרבא דגפיל

לדיקולא דבישרא דהאי דיקולא היינו סל שמולחין בו בשר דא"כ לא יאסרו תחיות האחרות רק אותה תחיה לבדה וליצעי בתחיה גופא ס' נגד החלב ואיך שייך לנרף תחיות האחרות, ור"ל דכיון שאין אפשר לנרף תחיות האחרות משום שאינו מפעפע ואינו יולא כלל מחתיכה לחתיכה וא"כ צע"כ שהיה ס' בזה"א חתיכה גופא נגד הכזיתא תרבא ולפי זה איך הוכיח רבינו אפרים מזה דלא אמרינן חנ"ג בשאר האיסורין הלא כיון שהיה ס' בזה"א חתיכה א"א לאסור עוד ותחיות האחרות אף אם אמרינן חנ"ג בכל האיסורים, אמנם אפשר לומר דגם הרשב"א אינו מפרש בדברי רבינו אפרים דס"ל דשמן אינו מפעפע מחתיכה לחתיכה, דהלא הרשב"א כתב שם בזה"א (דף ג"ה א') וז"ל ומקלט מרביתו ז"ל אמרו שאפשר דאפילו בחלב דשמן לא אמרינן במליחה מפעפע, ואין דברים אלו מתורין צעיני כלל דאדרבה יותר יש לומר דמפעפע אמרינן במליחה מבלי מפני מיחל היוגא מן הבשר על ידי מליחה והוא כעין רועב להוליך את האיסור ולפושפו בכל, ודעת לך מעובדא דהנהו הטמאתא דהווי צי ריש גלותא דאמלחן בנידא נשיא בחולין (דף ל"ז ב') ואסר להו רבינא וקא מפרש טעמא משום דקסבר דהא דאמר שמואל מליח הרי הוא כרותא דברותא דמבוסל קאמר כו' ופשוט ליה דאינו אלא כרותא דלוי, ותמה על עמך רבינא הוה אוסר במליחה כמבוסל והולכרו להביא ליה מסיפא דקתני כבוס הרי הוא כמבוסל דמליח הרי הוא כרותא דלוי קאמר, ואנו נקל וגאמר שאפילו כרותא דלוי אינו לפעפע חלב שמן, זו אינה תורה כו' וגרזיין לי הדברים ברורים שכל איסור מפעפע אחד לוי ואחד מליח שוין בו, ואם האיסור מפעפע בחלב של בהמה שמונה בין נהבשל עם החתיכה בין נללה בה ואפילו נמלח עמה משערין אותו בששים כו' עכ"ל, ושם (בדף ק') כתב עוד וז"ל ומ"מ נראה ודאי שאם החתיכה בלועה מאיסור מפעפע כגון שבלע מחלב שמן בחלב כליוות או שבלעה שומן נבלה וכיוצא בזה שהיא אוסרת שאר החתיכות בין בללי כו' ומליחה כרותא דלוי וכמו לכתבו למעלה ודינה בכל מקום כדן הלוי כו' עכ"ל, וע"כ אם איתא דהרשב"א מפרש בדעת רבינו אפרים דס"ל דדבר שמן אינו מפעפע ובמ"ס מרן ז"ל, א"כ הו"ל להרשב"א לדחות ראיות רבינו אפרים מהא דכזיתא דתרבא הנ"ל גם מטעם זה דאיהו סובר דדבר שמן אינו מפעפע ובאמת אינו כן דכינא הוא דדבר שמן מפעפע וכמו ס"ל להרשב"א לדבר ברור לדינא דמפעפע :

וע"כ יותר נראה לומר דגם רבינו אפרים לא פליג על זה לדעת הרשב"א וגם איהו ס"ל דמפעפע איך הוא מפרש ההוא כזיתא דתרבא דגפיל בדיקולא דבישרא כמו שפירש הרמב"ן ז"ל והביאו הרשב"א במשמרת הבית (דף ל"ו) וז"ל והרמב"ן ז"ל פירש זה לשונו פי' דיקולא סל כדאמרינן ריש תורה בדיקולא ופירש הענין לא שהיה כזית ידוע בעת נפילה אלא שכשיו מלאו בו כזית וידע רב אשי שבשעה שנפל שם היה בבשר ששים כמה שמלא עכשיו בחלב אלא שעכשיו נתמטט נפח הבשר כו' עכ"ל ומשמע קלט דלא ידעו בו בתחלה שנפל כלל דאם ראו וידעו בעת הנפילה ממילא היו רואין אם אית ביה כזית אם לאו, וזהו מ"ס רבינו אפרים דהא לא שייך למימר ניער וכיסה גבי דיקולא שיתפשט האיסור בכל הדיקולא, דכיון שלא ידע מתחלה שנפל ביה תרבא בודאי שלא ניער מתחלה וה"כ ממילא דהכזיתא תרבא נתן טעם תיכף בגפילתו בהחתיכה שנגעה בה ואח"ז יאל הטעם מחתיכה לחברתה, דאף דאמרינן במליחה שמפעפע מחתיכה לחתיכה מ"מ צע"כ צעינן שתקלוט ותבלע החתיכה בתוכה

ומתפצט בצולה ולכן נאסרת כל החתיכה ועיין :

סימן קח

סעיף א בהג"ה ואם האיסור דבר חריף וכל שכן אם היה דבר חריף ריחא מילתא היא ואפילו בדיעבד אסור אם שניהם מגולים אבל אם אחד מהם מכוסה אפילו בצלק בעלמא מותר ע"כ, וכתב מרן וז"ל (סימן ק"ח ס"א בהג"ה) אפילו בצלק בעלמא מותר, קשה לי דאם האיסור חריף והיה מוכוסה בצלק הא הצלק עלמו הוי מגולה ונאסר מחמת הריח וממילא אם יש תבשיל באותה קדרת היתר כיון דהצלק צלוע מריח איסור יאסר התבשיל ע"י רוטב שמוליא הבלע מהצלק עכ"ל, ואולי יש לומר בזה דהנה הרמ"א כתב להלן בסעיף זה בהג"ה אם אפו או ללו איסור והיה תחת מחבת אחת מגולין אסור אפילו בדיעבד כו' אבל בזה אחר זה אין לחוש אלא אם כן הוציע המחבת משניהם דאז אסור אפילו בזה אחר זה אם היו שניהם מגולין דהוי ככסוי של קדרה ע"כ, וכתב ע"ז בש"ך בסק"ב וז"ל אבל בזה אחר זה אין לחוש כי לא נמלא ריחא ופעמא לכלי שיחזור ויפלוט לאוכל ואפילו כלי בן יומו רק שלא יגע ממש עכ"ל תשובת מיימוני כו' עכ"ל הש"ך, ופאמת מלינו דכלי עלולה יותר להפליט הצלוע בתוכה מן אוכל, דלעיל סימן ק"ה סעיף ז' על מה שכתב המחבר שם דאין איסור הצלוע בחתיכה יולא מחתיכה לחתיכה כתב הרמ"א בהג"ה וז"ל וכל זה ב' חתיכות אבל כלי שבלע איסור אסור היתר שנוגע בו אפילו באיסור שאינו שמן עכ"ל, הרי להדיא דאיסור הצלוע יולא מכלי אבל לא מן האוכל, וא"כ הכא דאמרינן דריח הצלוע בכלי אין מפליט לאוכל פשוט לכאורה טפי דגם ריח הצלוע בהצלק אינו יולא מהצלק לאסור התבשיל, ואף דבודאי אם היה איסור ממש צלוע בהצלק יולא האיסור ממש ע"י הוציע שעולה עד הצלק, איסור ממש צלוע שאני דגם התם אם היה האיסור ממש צלוע בהכסוי ג"כ יולא ע"י הוציע לאסור התבשיל, אבל ריח איסור כיון שאינו יולא מהכלי ע"י זיעה אינו יולא ג"כ מהצלק ע"י זיעה, ולפי זה ניחא מ"ש הרמ"א ז"ל דאפילו מכוסה אפי' בצלק בעלמא מותר ומטעם דהריח הצלוע בצלק אינו יולא ע"י הוציע, ובזה יש מקום ליישב גם מה שהקשה מרן על דברי ש"ך אלו שכתב כי לא נמלא ריחא ופעמא לכלי שיחזור ויפלוט לאוכל, ומשמע דיש ריחא ופיטום לכלי רק דאין חזק כ"כ לחזור ולהפליט לאוכל וקשה לי במה שכתב הרמ"א א"כ הוציע המחבת משניהם, אם אפו תחלה האיסור תחת המחבת ולא הוציע המחבת ממנו ואח"כ אפו היתר תחת המחבת והוציע המחבת ג"כ ליתסר כיון דבתחלה נכנס הריח להמחבת כשאפה אח"כ היתר תחתיה ומזיע הוציע מוליא הצלוע איסור שבמחבת ול"ע עכ"ל, ולפי מה שכתבנו לעיל יש לומר דאף שהריח נבלע במחבת מ"מ אין הצלוע ע"י ריח יולא ע"י זיעה, רק אם הוציע המחבת משניהם אז הוי איסור ממש ואסור אפילו בזה אחר זה וכמ"ש הרמ"א ז"ל, אבל אם כשאפו האיסור תחת המחבת לא הוציע המחבת ואין כאן איסור בעין רק מה שצבלע בזה מן הריח וריח הצלוע אינו יולא גם ע"י זיעה רק איסור ממש הצלוע יולא ע"י זיעה וכמ"ל ועיין :

סימן קי

סעיף ד רוב חנויות מוכרות בשר שחטפה ומיעוט מוכרות בשר נבלה לקח מאחת מהן ואינו יודע מאיזה

את האיסור בתחלה ואח"ז ע"י המלח מפעפע ויולא האיסור הצלוע בזה גם לחתיכה אחרת ומחתיכה לחתיכה, אבל מקודם לריכה שהאיסור יכנס ויבלע בתוכה שיהיה לה מה לפעפע ולהוליא מתוכה, וע"כ הוכיח רבינו אפרים מזה דלא אמרינן הג"ג בשאר האיסורים, דאל"כ הוה לן למימר דחתיכה זו שנפלה החלב עליה בתחלה נ"ג ואח"כ תאסור כל החתיכות עד שיהיה ששים נגד כל החתיכה, ומדלא שיערו בששים רק נגד הכזיתא תרבא מזה מוכח דלא אמרינן חנ"ג בשאר האיסורים רק בצ"ח וכמ"ל, אך הרשב"א דחה ראה זו משום דס"ל דבמליחה לא אמרינן חנ"ג כלל אף לא בצבט בחלב, וזהו שכתב ואין ראה זו מחוורת שאפילו בצבט בחלב כזיולא בזה לא היתה אוסרת כל החתיכות שלא אמרו חנ"ג ואוסרת כל החתיכות אלא ע"י רוטב אבל שלא ע"י רוטב לא, ואף דדבר שמן מפעפע מ"מ לא אמרינן חנ"ג במליחה כלל גם לא בדבר שמן, וכן כתב הש"ך בסימן ל"ב סקט"ז שכן משמע דעת הת"ח כלל ל"ח דין ב' דגם בדבר שמן לא אמרינן במליחה חנ"ג, והא שכתב הרשב"א במשמרת הבית שם חדא שחתיכה הצלועה מן האיסור אינה פולטת כלום מן האיסור הצלוע כו' ואפילו קליפה לא בעי דכל שאינו נפלט אינו אוסר וכו', ומדבריו אלו משמע שאינה מפעפע כלל וכמ"ל, לא כתב כן רק לאפוקי מדעת הר"ה צד"ה שם אבל הרשב"א בעלמו שם במשמרת הבית כתב להלן בתוך דבריו וז"ל ועוד דאם זה עלה בדעתו יותר היה לו להקשות שבכל אותה חתיכה שנגעה בזה היה להם לשער שהרי חלב מפעפע הוא ואם אין ששים באותה חתיכה כל החתיכה נאסרה ויטרך לשער כזית ובחתיכה הצלוע כו' עכ"ל, הרי שהזכיר בדבריו שהרי החלב מפעפע וממילא דיש מקום למ"ש דהרשב"א מפרש גם בדעת רבינו אפרים דס"ל דשמן מפעפע מחתיכה לחתיכה וכמ"ל ועיין :

סעיף ב חתיכה שיש בה חלב שנתבשלה בקדרה שיש בה ששים לבטל החלב לריך ליותר שלא יסיר שום דבר מהקדרה בעוד חתיכת האיסור בתוכה דחיישינן שמא תשאר באחרונה בשעה שאין בקדרה ס' לבטל החלב וגם לא יוליאנה תחלה שחלב שבה יאסור אותה ומה תקנה יניחנה עד שתלטנן הקדרה ע"כ, וכתב בש"ך בסק"ו וז"ל שחלב יאסור אותה פי' כשיוליאנה ותהיה חמה אם כן יאסר החתיכה מחמת החלב שבה שאין בה ששים לבטלו אבל כשמניחה בקדרה הטעם הולך בצלו בשעה ואין החתיכה נאסרת ואין להקשות דהא ע"כ החתיכה נמלחה תחלה כו' וא"כ ע"כ נאסרה תחלה משום שנמלחה עם החלב שבה ושזו אינה חוזרת להסירה וכמ"ש הרשב"א והמחבר בסעיף א', י"ל דמיירי שהוא חלב דרבנן או חלב של בהמה כחוש דאינו אוסר במליחה אלא כדי קליפה כו' עכ"ל, וכתב מרן וז"ל (ש"ך סק"ו) אלא כדי קליפה, קשה לי דא"כ איך כתב הרשב"א דאם יוליאנה חלב שבה יאסור אותה דמשמע דכל החתיכה תאסר הא אחר שיוליאנה והיא בלא רוטב הוי רק ללי ולא נאסר רק כדי נטילה עכ"ל, אך אולי יש לומר דגם הרשב"א ס"ל כמ"ש הר"ן הביאו הש"ך בסימן ל"ב סק"ג דאימתי אמרו' דללי סגי בנטילת מקום ה"מ בשאינה מונחת בקדרה אבל בחתיכה המונחת בקדרה למעלה מן הרוטב ונפל איסור עליה מתפשט האיסור בצולה מפני שיש בקדרה הצל ולחלוות וע"כ מיתסר כולה ועי"ש, וא"כ מכ"ש הכא דחתיכה זו היתה מתבשלת ברוטב ממש ובשעה שמוליאה עדיין יש בה הרבה לחלוות מן הרוטב שעליה בזה קרוב לומר שתיקף בעת שמגביה את החתיכה מן הרוטב ומן הקדרה הרחוקה או נותן החלב טעם בחתיכה

בשרות גרע טפי דהתם הוי זידו בתחלה איסור מדאורייתא דהא ספק טרפה איסור מדאורייתא לרוב הפוסקים וע"כ גם אם נתערבו אח"כ ופירש ח' איסור, משא"כ בדין זה לא היה גם בתחלה איסור דאורייתא זידו דהלל הס"ס הוא מתחלה וע"כ שרי וכמ"ש מעין זה לעיל ועיין:

הלכות מאכלי עו"ג

סימן קיח

סעיף א יין ובשר וחתיכת דג שאין בו סימן שהפקיד או שלח ביד עו"ג לריח שני חותמות אצל יין מבושל ושכר כו' וכן החומץ וחלב ומוריים ופת וגבינה וכל שאיסורו מדברי סופרים שהפקידו ביד עו"ג מותר בחותם אחד כו' ע"כ, וכתב בש"ך בסק"ח וז"ל אע"ג דחלב טעמו שמו יחליף בחלב טמא שהוא איסור מדאורייתא כו' יש לומר שחלב טמא ניכר שהוא עכור כדאמרינן במס' ע"ז (דף ל"ה ב') טהור חיוור טמא ירוק וא"כ אין לחוש שיחליף כל החלב או רובו אלא יש לחוש שמו החליף מעט דאינו איסור אלא מדרבנן דמדאורייתא מין במינו בטל כו' עכ"ל, וכתב מרן וז"ל (ש"ך סק"ח) דמדאורייתא מין במינו בטל, בספר מנחת כהן למנחות (דף כ"ג) הביא קושיא הגאון מו"ה מאיר פישלס ז"ל דא"כ מאי מקשי בש"ס (במס' ע"ז דף ל"ט ב') על רב מ"ש גבינה מחלב (ולמה מלריך רב לחלב שני חותמות ולגבינה רק חותם אחד) הא רב לשיטתו דמין במינו לא בטל הוי חלב איסור דאורייתא (וע"כ מלריך שפיר שני חותמות) ונ"ע עיי"ש גם הא מסקנת הש"ך לעיל סי' ג"ח דענין ביטול ברוב תליא בטעמא ח"כ הכא הוי אינו מינו דהא חלב טמא וטהור אין טעמן שיה (והוי איסור דאורייתא) ועיין תשובת נודע ביהודה מה"ס סי' ס"ו עכ"ל, ואולי יש לומר ציטוט קושיא הראשונה עפ"י מ"ש הר"ן בנדרים (דף נ"ב א') בטעמא דר' יהודה דס"ל מין במינו לא בטל וז"ל לפי שכל דבר שהוא דומה לחבירו אינו מחלישו ומבטלו אלא מעמידו ומחזקו ומש"ה ס"ל לר' יהודה בכולהו איסורי דמין במינו לא בטיל כו' עכ"ל, וא"כ י"ל דאין זה רק אם שוין לגמרי גם במראה או ס"ל לר"י דלא בטיל דמשום שהוא דומה לחבירו מעמידו ומחזקו משא"כ בחלב טמא וטהור דטמא ירוק וטהור חיוור ואין שוין במראה בטיל (לר"י ולרב דס"ל כוותיה) ברובא מדאורייתא, ובפרט דהא רבנן פליגי עליה דר' יהודה וס"ל שאין לנו לילך אחר דמיון בעלם אלא אחר חילוקן באו"ה וע"כ ס"ל דגם מין במינו בטיל כיון שחלוקין באו"ה שיה איסור וזה מותר וכמ"ש הר"ן רק ר' יהודה למד מקרא דולקח מדם הפר ומדם השעיר שאע"פ שדמו של פר מרובה מדם השעיר ועכ"ז קרי ליה רחמנא דם השעיר אלמא דמין במינו לא בטיל וכמו שמפורש בגונחות (דף כ"ב א'), וא"כ יש לומר שאין זה רק אם שוין גם במראה כמו בדם הפר ודם השעיר דשניהם שוים במראה דאדומים הם, משא"כ בחלב טמא וחלב טהור דחלב טמא ירוק וחלב טהור חיוור כמו שמפורש במס' ע"ז (דף ל"ה ב') וכנ"ל התם גם לר"י ולרב דס"ל כוותיה בטיל ברובא מדאורייתא, ואף דבמס' יומא (דף נ"ו ב') אמרו גם בדם הפר ודם השעיר דדם השעיר חיוור ודם הפר טומא מ"מ פשוט קלת שלא אמרו דדם השעיר חיוור אלא כשמונה אלל דם הפר אינו אדום כדם הפר, וע"כ התם ביו"ט כ"כ שמונחים זה אלל זה יוכל הכה"ג להכיר בין האדמומיות של דם הפר ובין האדמומיות של דם השעיר דדם השעיר אינו אדום כ"כ

מאיזה מהן לקח ונתערבה באחרות ואינה ניכרת בטלה ברוב משום ספק ספיקא ע"כ, וכתב בש"ך סק"ג וז"ל בטלה ברוב כו' ז"ע דלא יהא אלא תערובות הא המחבר ס"ל בסעיף ח' דלא שרי אלא בג' תערובות והרשב"א לטעמיה אזיל דשרי בב' תערובות וכדלקמן סקמ"ט וז"ל דס"ל להמחבר דכיון דקבוע חדוש הוא גרע מתערובות וכל שנתערב אח"כ אזלינן בחר רוב ושרי כו' עכ"ל, וכתב מרן וז"ל (ש"ך ס"ק כ"ג) דכיון דקבוע חדוש הוא, לא זכיתי להבין הא גם לקמן בסעיף ח' דמה דנפל אחד לאחרים הא דלא שריא מטעם דמרובא פריש והך דנפל מרובא דהיתר נפל היינו ג"כ מטעם קבוע (דמיירי בפירש לפנינו לשיטת הרשב"א או דגזרינן שמו יקח מהקבוע לשיטת הרא"ש) זכיון דהתם דהוי רק קבוע דרבנן אסרינן התערובות הב' מכ"ש הכא דהוי קבוע דאורייתא ולע"ג עכ"ל, ואולי יש לומר בדעת הש"ך דר"ל דקבוע כזה ברוב חנויות מוכרות בשר שחוטא ומיעוט מוכרות בשר נבלה ולקח מאחת מהן ואינו יודע מאיזה מהן לקח זהו הוי חדוש, דמן הסברא היה לנו לומר שלקח מן הרוב ומעולם לא היה זידו איסור כלל, וע"כ כשמתערב אח"כ באחרות שרי מכא ס"ס, משא"כ התם שהיה זידו ודאי איסור בתחלה או אע"פ שנתערב אח"כ ופירש אחד מהן לפנינו לא הוי חדוש כ"כ כיון שהיה זידו ודאי איסור בתחלה ועיין:

סעיף ה ב' שלקח בשר מהמקולין ואפילו חתיכה הראויה להסתכד וגמאלת טרפה במקולין ולא נודעו חתיכות הטרפה ואינו יודע מאיזו לקח כל מה שלקחו מהמקולין קודם שנמאלת הטרפה מותר שלא נפל הספק בקבוע אלא לאחר שפירש וכיון שהרוב כשר מותר אצל ליקח מכאן ואילך איסור ואפילו חתיכה שאינה ראויה להסתכד שאין הכל בקיאיין בזה ויטעו בין ראויה להסתכד לשאינה ראויה ע"כ, וכתב מרן וז"ל (סעיף ה') שאין הכל בקיאיין בזה, יש לעיין הא דעת המחבר לעיל סימן ק"א דחתיכה חיה לא הוי ראויה להסתכד וכן הקשה צ"מ שם סק"ז עכ"ל, ואף דהתם כתב המחבר ויש חולקים ולהחולקים ס"ל דגם חתיכה חיה מקרי ראויה להסתכד, מ"מ דקדק מרן על המחבר כאן כיון דהתם כתב דיעה הראשונה בסתם דחתיכה חיה לא מקרי ראויה להסתכד, אך אולי יש לומר דאף דסתם מקולין הוי מקום שמוכרין בשר חי מ"מ יש בכלל הזה גם אם מוכרין שם בשר מבושל, וע"כ בדברי המחבר שכתב מי שלקח בשר מהמקולין ואפילו חתיכה הראויה להסתכד נכלל גם מקום שמוכרים שם בשר מבושל לדעת האומרים דבשר חי לא מקרי חתיכה הראויה להסתכד ועיין:

בש"ך בכללי ספק ספיקא אות ז' כתב וז"ל וילא לנו הדין דאם יש כאן חתיכה אחת ויש בה ספק אם היא של כשרה או אם היא של ספק טרפה כגון שיס כאן ב' חנויות אחת יש בה כשרה ואחת יש בה ספק טרפה ונתערבו החנויות שאינו יודע באיזה מהן יש ספק טרפה אע"פ שנודע מתחלה הספק טרפות מ"מ הרי אנחנו באנו לדון על החתיכה אם היא מכשרה ואין כאן איסור כלל ואח"ל מהחנות האחרת שמו אינה טרפה א"כ הוי ס"ס גמור בגוף אחד ובענין אחד ובאין כאחת שהרי לא נודע הספק הראשון רק עם השני כו' עכ"ל, וכתב מרן וז"ל (ש"ך אות ז') מ"מ הרי אנחנו באנו, לא זכיתי להבין דמ"ש מספק טרפה שנתערבה בחתיכות כשרות שהם חה"ל ופירש אחת מהן דאיסור כמ"ש הש"ך בכמוך אות י' מכ"ש הכא דהוי קבוע דאורייתא לדעת הש"ך סקי"ד וע"ז וז"ע עכ"ל, ואולי יש לומר בדעת הש"ך דס"ל דבספק טרפה שנתערבה אח"כ בחתיכות

כדס הכר, אצל בודאי דגס דס השעיר אדום הוא וכמו שאמרו בגמרא במס' נדה (דף י"ט א') (על הא דתנן התם חמשה דמים עמאים באשה וכולהו אדומים הם אצל שאר מראות טהורים) ממאי דהני טהורין והני עמאין א"ר אבהו דאמר קרא ויראו מואב את המים אדומים כדס למימרא דדס אדום הוא (ושחור דחשיב במתניתין בין דמים העמאים אמרו שם האי שחור אדום הוא אלא שלקה), הרי להדיא דכל הדמים אדומים הם וכל שאינו אדום לא מקרי דס כלל. וכמו שאנו רואין גם בחוש דכל הדמים אדומים הם, וע"כ פשוט קלת דמה שאמרו ביומא שם דדס השעיר חור הוא רק לגבי דס הכר דאיהו כומק טפי קרי לדס השעיר חור, וגם זה אפשר שרק כשהם מונחים זה אלל זה כמו ביו"כ התם יש להכיר ביניהם אצל כ"ז שאינם מונחים זה אלל זה אין מפורש בגמרא שם שיש להכיר ביניהם, ואולי הוי כמו שאמרו בב"ב (דף קס"ד א') לגבי מחק שאינו דומה נמחק פעם אחת לנמחק שתי פעמים ועכ"ז אמרו דזהו דוקא אם באותו הנייר עלמו נמחק במקום אחר רק פעם אחת אז יש להכיר בין נמחק פעם אחת לנמחק שתי פעמים אצל אם אין שם באותו נייר מקום שנמחק רק פעם אחת לא ניכר בין נמחק פעם אחת לנמחק שתי פעמים, וכ"כ אפשר דגם כדס הכר ודס השעיר אין להכיר ביניהם רק כשהם זה אלל זה וכמו ביו"כ, משא"כ בחלב טמא וחלב טהור התם אמרו בגמרא במס' ע"ז שם (דף ל"ה ב') (אהא דתנן שם דחלב שחלבו עו"ג ואין ישראל רואהו אסור) חלב למאי נחוש לה אי משום איחלופי טהור חור טמא ירוק, והתם אינם מונחים זה אלל זה ועכ"ז אמרו להדיא שאין לחוש כלל לאיחלופי ומשום דטהור חור וטמא ירוק א"כ בודאי שיש חילוק גדול בין חלב טמא לחלב טהור, וע"כ יש מקום לומר דבהא אויל ר' יהודה בחר חזותא ולא מקרי מין במינו וכן הוא גם לרב דס"ל כוותיה, וכמעט דפשטיות הסוגיא דמס' נדה הנ"ל דכל שאינו אדום לא מקרי דס כלל מכריח לן לחלק בין דס הכר ודס השעיר ובין חלב טמא וחלב טהור כמש"ל:

ומה שהוסיף מרן עוד לדקדק דהא מסקנת הש"ך לעיל סי' ל"ח דלענין ביטול ברוב תליא בטעמא וא"כ הכא הוי מין בשאינו מינו דחלב טמא וטהור אין טעמן שיה וא"כ לריך ס' מדאורייתא, ומרן ז"ל הראה מקום להשבות נוב"י, הגה שם במה"ת חלק א"ח סי' ס"ו תירך דהא דאמרינן טעם כעיקר דאורייתא הוא משום דילפינן ליה ממשרת או מגיעולי עו"ג לכל חד כדאיתא ליה בפסחים (דף מ"ד ב') וע"כ אין זה רק באיסורים שהיה חייב עליהן מלקות כמו בזויר וגבלה וכדומה אצל לא בחלב טמא דאף ע"פ שהוא אסור מן התורה מ"מ אין בו מלקות וכמ"ש הרמב"ם בפ"ג מהלכות מאכלות אסורות הלכה ו' ועיי"ש, וא"כ בטיל שפיר חלב טמא בחלב טהור ברוב מדאורייתא וכמ"ש הש"ך, ודעת הבית מאיר כאן דחלב טמא וחלב טהור שוין בטעמא ועיי"ש שכתב כן לפי מה שהוכיח בסו' ק"ז מרש"י ז"ל בחולין (דף ז"ז א') ד"ה כילכית דג טמא ודג טהור שוין בטעמא וא"כ ה"ה דו"ל דחלב טמא וחלב טהור שוין בטעם ועיי"ש ולפי זה שפיר כתב הש"ך ז"ל שאינו אסור אלא מדרבנן דמדאורייתא בטל חלב הטמא בס', ועיין בתשובת באר יצחק של מרן הגאון ז"ל בחיו"ד סי' י"ג מש"כ בזה ועיין:

סימן קכב

בט"ז בס"ק ד כתב וז"ל וכתב רש"ל פרק כל הבשר סי' ס"ה וגראה לי אף על גב

דתסם כלי של עו"ג אינו בן יומו כו' מ"מ אם שאל מהם ואמרו לו שהוא בן יומו ישאל נמי מהם מה שביטלו בו ואם הוא דבר שאינו פגום כו' אין ראוי להחיר מאחר שאין כאן ספק ספיקא כו' והט"ז השיב על זה באריכות ולבסוף מסיק ויש לדון עוד בזה כמו דפסק בסימן ט"ז (לענין שהעו"ג אומר שהוא אותו ואת בנו) דאי מהימן ליה העו"ג אסור הכי נמי יש לדון בזה אפילו באינו מסיח לפי תומו עכ"ל, וכתב מרן ז"ל (ט"ז סק"ד) אפילו באינו מסיח לפי תומו, במנחת יעקב כלל נ"ט סק"ז תמה בזה דהט"ז סותר לדברי עלמו לעיל סי' מ"ח סק"ט עכ"ל, והוא דס ביהו"ד דבריו כתב הט"ז ז"ל אלא שאפשר לומר דאי מהימן ליה העו"ג שאומר שמלא מחט בכרס קלתה בתוך דופן הכרס מובפנים שאפשר שהיה ניקב גם נקב מפולש אלא שהעו"ג לא ידע לדקדק אחר זה אז יש לאסור מספק וראיה לזה הא דכתב ב"י בסו' ע"ז בשם הרשב"א בענין אותו ואת בנו דיש לאסור אם העו"ג מהימן ליה הכא נמי כן הוא וכן נראה לי גם לענין אם הכלי בן יומו כמ"ש בסו' קכ"ב סעיף ו' (כל"ל) והיינו במסיח לפי תומו דוקא כו' עכ"ל, הרי להדיא שכתב שם דגם אם העו"ג מהימן ליה מכל מקום אינו אסור רק במסיח לפי תומו דוקא והכא כתב אפילו באינו מסיח לפי תומו אסור, אך מפני שהט"ז בעלמו שם בסימן מ"ח הביא מה שכתב כאן והדבר תמוה ביסודו את עלמו בשני המקומות ע"כ אפשר לומר דס"ל להט"ז לחלק בין כלי שהיא של עו"ג רק שהוא השאיל אותה לישראל ובין אם היה הכלי של ישראל רק שהיתה בבית העו"ג, דאם הכלי היא של עו"ג והוא השאיל אותה לישראל אז מהימן העו"ג במה שאמר שהשתמש בה בדבר שאינו פגום אף שאינו מסיח לפי תומו דאם איתא שבדעתו לומר שקר במה שאמר שהשתמש בה בדבר שאינו פגום בכדי לאסור אותה לישראל שלא ישתמש בה הלא היה בידו שלא להשאיל כלי שלו לישראל כלל וע"כ מהימן העו"ג במה שאומר אפילו שאינו מסיח לפי תומו, משא"כ כשהכלי היא של ישראל רק שהיתה בבית העו"ג אז אינו נאמן רק במסיח לפי תומו דוקא אצל בשאינו מסיח לפי תומו חשדינן ליה שרונה לאסור על ישראל כלי שלו באותו יום בשקר, וע"כ התם בסו' מ"ח שהביא תשובת מהר"מ לובלין סי' ס"ו דעובדא הוי בעו"ג שטעה מלאכה אצל ישראל בהפשטת הבהמה והולאת המעיים וצא לישראל ומסמר בידו ואמר לו ראה מסמר זה של ברזל שמלאיתו תחוב בכרס הבהמה ע"ז מסיק הט"ז שם שיש לאסור רק במסיח לפי תומו דוקא, דהתם הבהמה היתה של ישראל ולא של עו"ג וע"כ לא מהימנינן ליה רק במסיח לפי תומו דוקא דחיישינן דלמא בדעתו לאסור על ישראל בהמה שלו, ומ"ש שם וכן נראה לי לענין אם הכלי בן יומו כמ"ש בסו' קכ"ב סעיף ו' ר"ל שכן נראה לו גם לענין אם הכלי בן יומו שאם הכלי היא של ישראל (שאו דמיא לדין של מהר"מ לובלין הנ"ל וכמו שמסיק הט"ז לדינא) והיא היתה בבית עו"ג והעו"ג אומר שהיא בת יומא וכדומה דמהימנינן ליה לעו"ג אם הוא מהימן בעיניו אך היינו דוקא במסיח לפי תומו, משא"כ כאן שהביא בתחלה דבריו של רש"ל ואיהו מיירי בכלים של עו"ג שהשאיל לישראל וע"ז מסיק הט"ז דאם העו"ג מהימן ליה אסור, בזה ס"ל להט"ז דגם אם העו"ג אינו מסיח לפי תומו ג"כ יש לאסור כיון שהכלי היא של עו"ג, ומטעם שכתבנו לעיל שאין מקום כ"כ לחשוד את העו"ג שמשקר ורונה לאסור את הכלי לישראל להשתמש בה באותו יום, דהלא היה בידו שלא להשאיל את הכלי כלל לישראל ועיין:

סימן קכג

סעיף ג יין מבושל שלנו שנגע בו העו"ג מותר ומאומתי נקרא מבושל מהרתית על האש ע"כ, וכתב בט"ז בסק"ג וז"ל באשר"י כתב וז"י מביאו תמוה הוא כיון שגזרו משום בנותיהן (וכמו שאמרו בגמרא שגזרו על יינן משום בנותיהן) וכי משום שהרתיתו לא שייך הק גזרה, ואי משום דלאו בר ניסוך הוא והלא יין מוזג נמי לאו בר ניסוך הוא (ואפי' הכי אמרו ב"מ ע"ז דף ל' א' ד"ן מוזג י"ש בו משום ניסוך) כו' עכ"ל הרא"ש בפ' אין מעמידין סו' ל', וע"ז הקשה הע"ז וז"ל וקשה מה שכתב ואי משום דלאו בר ניסוך הוא, מה מהני זה כיון דחשש משום בנותיהן, וז"ל דה"ק דאף משום בנותיהן לא גזרו ביין אלא במקום שיהיה אסור אף בהגהה דומיא ד"ן נסך ואין שייך לגזור לגמרי כו' וא"כ א"ש הא דשרי במבושל כיון דאין לגזור בו לגמרי, על זה פריך מ"ן מוזג דאע"ג דאין ראוי לניסוך חסרונה לגמרי הכי נמי ביין מבושל וכו' עכ"ל, וכתב מ"ן וז"ל (ט"ז סק"ג) דאע"ג דאין ראוי לניסוך חסרונה לגמרי, אינו מובן לי דמג"ל להרא"ש ז"ל דלמא דרך עו"ג לנסך יין מוזג וכעין שהקשה הרא"ש על הרמב"ם בנתן בו מעט שאור, ואף לדעת רבינו יונה דגם לפניו מגע עו"ג בתמיד תליא ברמא הלתא ואתי ארבעה, היינו דהיכא דלא הוי יין לענין בפה"ג לא נכנס כלל תוך גזירת חז"ל דלא גזרו רק על היין, ובפרט כיון דעיקר הגזירה היא משום בנותיהן וזה לא גזרו רק על היין אבל מ"מ יש לומר דדרך עו"ג לנסך יין מוזג, ובעיקר קושית הרא"ש לא זכיתי להבין דמג"ל להרא"ש דמגע עו"ג היה משום בנותיהן, הא בפשוטו דבמגע לא שייך בנותיהן רק כיון דאסרו סתם יינם בהגהה דהוי כאלו נתנסך מש"ה החמירו ג"כ במגען מחששא דניסוך, ואדרבה הלא הרא"ש לשיטתו דס"ל דמגע גר הושב מותר בשתיה ויינו אסור בשתיה ע"כ דבמגע ליכא משום בנותיהן, והכי משמע ג"כ מדברי הרא"ש שכתב על דברי רשב"ם בעו"ג שלנו (שהקיל לענין הגהה משום דלא מנסכי לעו"ג) שטעמים הללו מספיקים ביין שלנו שנגע בו עו"ג אבל סתם יינן שאסרו משום בנותיהן וכו', הרי דבמגע לא שייך בנותיהן, ובפרט למה שגידר הרא"ש אח"כ ד"ל דמתחלה לא אסרו סתם יינם אלא בשתיה אלא דאח"כ שהיו רגילין לנסך אסרו בהגהה, בודאי י"ל דבכלל גזירתה הראשונה לא היה כלל אסור במגען רק אח"כ כשהורגלו לנסך אסרו גם מגען וא"כ ביין מבושל שלנו דמיירי רק מנגיעת עו"ג לכאורה אין מקום כ"כ לקושית הרא"ש ול"ע עכ"ל. והנה הא שכתב מ"ן לראשונה דמג"ל להרא"ש ז"ל דלמא דרך עו"ג לנסך יין מוזג וכעין שהקשה הרא"ש על הרמב"ם בנתן בו מעט שאור, דבריו אלו מבוזרין דהרא"ש כתב שם בפרק אין מעמידין סו' י"ב וז"ל והרמב"ם ז"ל כתב שאם נתערב ביין מעט דבש או מעט שאור הואיל ואין ראוי לנסך על גבי המזבח הרי הוא כיון מבושל וכשכר ומותר לשתייתו עם העו"ג, ואין לסמוך עליו דעיקר גזירה משום בנותיהן אלא שהחמירו לאסור בהגהה כיון שנתנסך לע"ג וכן כתב הרמב"ן ז"ל דאף אח"ל שלא גזרו אלא ביין הראוי לנסך שכל גזירתם אחשש ניסוך הוא דסמכא, מאן לימא לן דאינהו לא מנסכי יין המעורב בו שאור ודבש הלא הם מקריבים בנות שום ופירות דקל שאסרה תורה למזבח עכ"ל הרא"ש ז"ל, וע"כ הוקשה למ"ן ז"ל דמג"ל להרא"ש ד"ן מוזג לא מנסכי עו"ג לע"ג (וכמ"ש הרא"ש ואי משום דלאו בר ניסוך הוא והלא יין מוזג נמי לאו בר ניסוך

כו') הלא הרא"ש בעלמו כתב על הרמב"ם דמאן לימא לן דלא מנסכי יין המעורב בו שאור ודבש הלא הם מקריבים גם בנות שום ופירות דקל שאסרה תורה למזבח וכמ"ל וא"כ יש לומר שמנסכין גם יין מוזג: והנה מדברי מ"ן נראה להדיא דמפרש מ"ש הרא"ש ואי משום דלאו בר ניסוך הוא שר"ל שכו"ג אין מנסכין אותו לע"ג שלהם, אבל לכאורה אין מוכרח כ"כ לפרש כן בדברי הרא"ש, דהלא אפשר לפרש דמ"ש הרא"ש משום דלא בר ניסוך ר"ל שאין מנסכין אותו ע"ג המזבח (וכמו שהביא הרא"ש בעלמו בסו' י"ב דברי הרמב"ם שכתב בטעם דאם נתערב ביין מעט שאור או דבש שמוטר לשתייתו עם העו"ג משום שאין ראוי לנסך ע"ג המזבח וכמ"ל) וע"ז כתב הרא"ש והלא יין מוזג נמי לאו בר ניסוך הוא (וכמו שאמרו בב"ב (דף ל"ז ב'), והרשב"ט שם ד"ה מוזג כתב וז"ל מוזג אינו בכלל סכר ובספרי דריש הכי וגסכו רביעית ההין חי אחת מנסך ולא המוזג עכ"ל), וכן פירש הפלפלא אריפתא שם דר"ל דלאו בר ניסוך הוא למזבח, אבל יוכל להיות דס"ל להרא"ש דהעו"ג מנסכין יין מוזג לע"ג שלהם ועכ"ז היה מקום לומר דכיון שאין מנסכין אותו על גבי המזבח ע"כ לא גזרו עליו משום יין נסך וכדעת הרמב"ם ז"ל אך הרא"ש דחה זה דהלא גם יין מוזג אינו ראוי לניסוך על גבי המזבח ומ"מ אסרוהו משום יין נסך, ומה שכתב מ"ן אח"ז דמג"ל להרא"ש דמגע עו"ג בינות שלנו היה משום בנותיהן דלמא רק סתם יינן היה משום בנותיהן אבל לא מגע עו"ג בינות שלנו וכמו שהאריך בזה, וא"כ ביין מבושל שלנו דמיירי רק מנגיעת עו"ג לכאורה אין מקום כ"כ לקושית הרא"ש וכמ"ל, ע"ז אפשר שיש לומר דהלא בגמרא שם (דף ל' א') אמרו בסתם ד"ן מבושל אין בו משום נסך ומדאמרו בסתם שאין בו משום נסך פשוט קלה דגם יין מבושל של עו"ג שידוע לנו שלא נסכו העו"ג קודם שנתבשל ולא נגע בו מקודם וגם לא בעת ביטולו כגון שהישראל ביטלו בשבילו ג"כ אין בו משום נסך ומותר לישראל לשתות את היין המבושל הזה בבית העו"ג, וגם ברי"ף וברא"ש כתוב ג"כ בסתם ד"ן מבושל אין בו משום יין נסך, וע"ז הקשה הרא"ש דהלא אסרו סתם יינן משום בנותיהן וכי משום שהיין הרתית לא שייך הק גזירה הלא גם עתה יין של עו"ג הוא והעו"ג נוגע בו אחר שהרתית ולמה יהא מותר, ועל קושיתו זאת כתב הרא"ש ואי משום דלאו בר ניסוך הוא, ר"ל דמפני שאינו ראוי לנסך ע"ג המזבח תאמר שלא גזרו ביין כזה, והלא יין מוזג נמי אין ראוי לניסוך ע"ג המזבח ועכ"ז אסרו יין מוזג של עו"ג, ולפי זה עולה שפיר דברי הרא"ש ז"ל, והא דכתבו הטור והמחבר יין מבושל שלנו שנגע בו העו"ג מותר פשוט קלה דכתבו כן משום דלא שכיח כ"כ שיהיה ידוע שהעו"ג לא נגע ביין שלו קודם הביטול ושיבטלו ישראל בשבילו ע"כ כתבו יין מבושל שלנו שנגע בו העו"ג אבל ה"ה א"ס היה היין מבושל שלו וכמ"ל ועיין: סעיף ה תבשילי שיש בו יין ונגע בו העו"ג אפילו קודם שהרתית אין בו משום יין נסך ע"כ, וכתב בט"ז בסק"ד וז"ל כתב ב"י דמשמע מדברי הפוסקים דאפילו בשתיה מותר והוקשה לו ממ"ש רש"י מותרת בהגהה גבי אלונתית משמע דבשתיה אסור ודחק ליישב פרש"י להסתימו ג"כ להיתר שתיה והקשה עליו בדרישה מנ"ש רש"י בפרק אין מעמידין (סוף דף כ"ט) דאם בשלו ישראל מותר בהגהה ושם לא שייך תירוק ב"י כו' ומסיק הע"ז וז"ל הלא פשוט דלרש"י כל שבא מחמת יין אע"פ שאח"כ הלך טעם היין מחמת שנגעה חומץ או חיזה הערובות לא מהני לשתייה א"ס נגע בו עו"ג אבל א"ן קי"ל כרוב הפוסקים דמותר אפילו בשתיה עכ"ל, וכתב

מין וז"ל (ט"ז סק"ד) לא מהני לשתיה אם נגע בו ע"ג, תמוהים הדברים דהא להדיא איתא בש"ס (דף ל' א') שמואל ואבלט סמו בהדדי יין מצויל ועיין בפרישה להלק דבבית ע"ג אסור דלא גרע משאר משקים עכ"ל, ואולי יש לומר בזה דנראה קלת דמ"ש הט"ז דלרש"י כל שבא מחמת יין אע"פ שאח"כ הלך טעם היין מחמת שנגעה חומץ או חיזה תערובות לא מהני לשתיה, דוקא קאמר שהלך טעם היין מחמת שנגעה חומץ או מחמת התערובות אבל לא מחמת שנתבטל, דהא הט"ז הביא דברי הררישה ודרישה הביא הא דשמואל ואבלט סמו יין מצויל בהדדי ועל עובדא זו כתב רש"י התם וז"ל ושמינן מהכא דאף בשתיה מותר עכ"ל, ומוכח מזה דהט"ז דוקא קאמר שאם הלך טעם היין מחמת החימוץ או ע"י התערובות אסור בשתיה לרש"י ז"ל אבל לא ע"י ביטול (והטעם להלק בזה עיין להלן), והא דיש התיירה בפרש"י בשני המקומות דבסוף (דף כ"ט) כתב ביין שביטלו דמותר רק בהגאה, ולהלן שם (דף ל' א') גבי שמואל ואבלט כתב דמותר בשתיה וכמש"ל לשון רש"י ז"ל, ע"ז אפשר לומר דבגמרא שם (סוף דף כ"ט) איתא הכי, א"ר אילעא שנינו יין מצויל של ע"ג שהיה מתחלתו יין אסור ופריך פשיטא וכי משום דאיבטל פקע ליה איסורא א"ר אשי הא אתא לאשמועינן יין מצויל שלנו ביד ע"ג אין לריך חותם בתוך חותם אי משום אינסוכי לא מנסכי ואי משום איחלופי כיון דאיכא חותם אחד לא טרח ומזייף ופרש"י וז"ל הא אתא לאשמועינן טעמא דהנכרי בשלו הא בשלו ישראל בהיתר תו לא מיתסר בהגאה וקמ"ל דלא מנסכי ע"ג יין מצויל הלכך יין מצויל שלנו שהופקד לע"ג אינו לריך בו עכ"ל, ואריכת לשון רש"י ז"ל שכתב הא בשלו ישראל בהיתר תו לא מיתסר בהגאה כו' הלכך יין מצויל שלנו כו' נראהו ככפולים ואין מדרך רש"י ז"ל בפירושו להאריך כ"כ בדברים פשוטים, אך נראה מדבריו שבא לפרש דהא דר' אילעא דאמר יין מצויל של ע"ג שהיה מתחלתו יין אסור בהגאה, עיקר האיסור הוא משום שהיה מתחלתו קודם שנתבטל ביד הע"ג וכבר נאסר וכמ"ש רש"י להדיא בד"ה יין מצויל שאסור בהגאה משום תחלתו, ולזה קאמר הא אתא לאשמועינן טעמא דהנכרי בשלו הא בשלו ישראל בהיתר (ור"ל ואח"כ נהנו או מכרו הישראל לע"ג) תו לא מיתסר בהגאה וקמ"ל דלא מנסכי ע"ג יין מצויל, וע"כ מותר בהגאה אבל מ"מ בשתיה אסור כיון דעכשיו הוה יין מצויל של ע"ג ועדיין איכא גזירה משום בנותיהן וכמו שהקשה הרא"ש ז"ל (והובא דבריו במ"ש לעיל סעיף ג') וכי משום שהרתיחו לא שייך הך גזירה דמשום בנותיהן, וע"כ מפרש רש"י ז"ל דמותר רק בהגאה, ומ"ש הרא"ש שם בפסקא בפרק אין מועמידין סו' ל' לתרץ על קושיותו זו וז"ל ואפשר כיון שהמצויל אינו מלוי כ"כ מילתא דלא שכיחא לא גזרו ביה, לא ס"ל לרש"י ז"ל להתיר משום זה גם בשתיה וע"כ כתב דמותר רק בהגאה, אבל במעשה דשמואל ואבלט היה היין שהביאו לפניו יין מצויל של ישראל וע"כ שרי גם בשתיה, וכמ"ש גם רש"י ז"ל דשמינן מהכא דגם בשתיה מותר, ומטעם דמגע ע"ג ביין שלנו לא היה האיסור משום בנותיהן וכדמוכח ממ"ש הרא"ש דמגע גר תושב ביין שלנו מותר בשתיה ויינו אסור בשתיה וכמ"ש מרן לעיל בדברי הט"ז סק"ג, רק כשהורגלו לנסך אסרו גם מגען ולכן ביין מצויל שאין דרכן לנסך לא גזרו כלל במגען ביין שלנו ומותר גם בשתיה, ואף דלמה שכתב הט"ז ס"ל לרש"י ז"ל במגע ע"ג בחומץ שלנו דאסור בשתיה, אף דגם חומץ לא מנסכי וכמו שכתב רש"י במתניתין (דף כ"ט ב') ד"ה שהיה מתחלתו יין, מ"מ יין מצויל שלנו שנגע בו ע"ג קיל טפי יותר מחומץ דלזה מהני סברה הרא"ש

ז"ל שכתב דיין מצויל אינו מלוי כ"כ, אבל חומץ בודאי מלוי יותר, ולפי זה יש מקום ליישב דעת הט"ז הכ"ל, אך כל זה הוא לדעת רש"י ז"ל אבל לדינא הא מסיק הט"ז דאין קי"ל כרוב הפוסקים דמותר אפילו בשתיה ועיין: סעיף ב' ב"י שנותנים על החרגים שלנו שגזרו בגלגל ולא נעלרו בגלגל וקורה פעם ראשון ושני אסור אפי' לא מלא כדי מדהו ואם נעלרו בגלגל אין בהם משום יין נסך אלא אם כן נתן ג' מדות מים ומלא ד' ויש מי שאומר שאין להתיר מגע ע"ג בשום תמיד כל שהוא משובח לשתיה משום דמיחליף ביין גמור ע"כ, וכתב בש"ך בסק"ח וז"ל ומלא ארבע לאו דוקא אלא רלה לומר יותר משלשה ומחלה שאין ששה חלקים מים כנגד היין שילא דיין מתבטל בששה חלקים מים וכ"כ הרשב"א בת"ה ומביאו ב"י וז"ל עלה בגלגל וקורה אם נתן ששה לוגין מים וילא שבעה מותר כפי מה שזארו דיין מתבטל בתוך ששה חלקים מים עכ"ל, וכתב מרן וז"ל (ש"ך סק"ח) אלא רלה לומר יותר מג' ומחלה, תמיהני דהא אמרינן עלה בסוגיא (ב"ב דף ל"ו ב') רבא לטעמיה דאמר רבא כל חמורא דלא דרי (על חד תלת מיא לאו חמורא הוא) הרי דהכא תליא רק בשיעור מויגה, והכי משמע להדיא מודברי ר"ן הובא בב"י שכתב תחלה דיש מדמין מזוג ביין ממש לתמיד דבעי רביעית יין וסתרי דהתם קי"הא בעלמא הוא אבל במזוג תליא בעטמא ויש שסוברים דבעל בו' וכ"כ להדיא ברשב"א, הרי להדיא דאם מדמים מזוג לתמיד לא בעי ו' דכתמיד בעיא דוקא רביעית יין וכ"כ להדיא בהרשב"ס. ומה שהביא הש"ך ראייה מהרשב"א בעלרן בגלגל וכו' אין ראייה דהתם מיירי להדיא בשמרים של ע"ג וכן חרלגים של ע"ג דכאן דכבר נאסר גרע טפי, ותדע דהא הרשב"א כתב בההיא דעלרן לדעת האומריש במזוג אסור עד ס' ה"ג בעי ס', והרי בתמיד מצויל להדיא דרמא תלתא ותלתא תלתא ופליגא דמותר אלא ע"כ דהכא גרע דכבר נאסר ועיין ברשב"א וברור עכ"ל, ואולי יש לומר דגם דעת הש"ך כן הוא דמים שנותנין על חרלגים שלנו אין בו משום יי"ג אלא אם כן רמא תלתא ותלתא ארבע, אך לישנא דהמחבר משמע ליה דחייבי בחרלגים של ע"ג, דמדכתב המחבר אחר זה ויש מי שאומר שאין להתיר מגע ע"ג בשום תמיד כל זמן שהוא משובח לשתיה א"כ אם איתא דגם הא דעלרן בגלגל דכתב מקודם חייבי ג"כ בתמיד שלנו הו"ל למכתב גם שם ואם נעלרו בגלגל אין בו משום מגע ע"ג ומדכתב אין בהם משום יין נסך משמע דחייבי בתמיד של ע"ג וע"כ כתב אין בהם משום יין נסך, ושיעור דברי המחבר לפי דעת הש"ך כן הוא דברים הסעיף קאמר דמים שנותנים על החרלגים שלנו שגזרו בגלגל ולא נעלרו בגלגל וקורה פעם ראשון ושני אסור אפילו לא מלא כדי מדהו, דכיון שלא נעלרו בגלגל וקורה נשאר בהם הרבה יין וע"כ אסור אף במגע ע"ג בפעם ראשון ושני, ואח"כ כתב דאם נעלרו בגלגל דאז לא נשאר בהם יין כ"כ ע"כ אין בהם אפילו משום יין נסך ג"כ דאפילו אם היו החרלגים של ע"ג מ"מ אין בהם איסור כלל אלא א"כ נתן ג' מדות ומלא ד', וע"ז כתב הש"ך ומלא ארבע לאו דוקא אלא ר"ל יותר משלשה ומחלה והביא ראייה מהרשב"א והוא חייבי ג"כ בחרלגים של ע"ג וכ"כ, ואח"כ כתב המחבר ויש מי שאומר שאין להתיר אפילו מגע ע"ג בחרלגים שלנו בשום תמיד כל שהוא משובח לשתיה ומשום דמיחליף ביין גמור ועיין: סעיף ב' ג"ת שהיא סתומה ומלאה דלא שייך בה המשכה וירד ממנה יין וחרלגים ביחד לתוך סל שלפני הגת שהיין מסתנן בו אין על מה שבגת תורת יין אלא על מה שבסל בלבד כו' ע"כ, וכתב מרן וז"ל סעיף

(סעיף כ') אין על מה שבנת, ז"ע דלא הביא שום חולק בזה וכפי הנראה דעת הרא"ש בזה יחידה דכל הפוסקים נקטו דרב הונא קאי למשנה ראשונה ונ"מ לידון למשנה אחרונה בנת פקוקה ומלאה ונתן לתוכו יין אחר עי"ש מה שנדחקו בזה ע"כ דלא ס"ל כהרא"ש גם בדברי הרמב"ן שהביא הרשב"א בתי"א (דקל"ב ע"א) מצואר להדיא דחולק על הרא"ש עכ"ל, ותוכן דברי מרן כן הוא דבמס' ע"ג (דף כ"ה א') תנן במתניתין לוקחין גת בעוטה מן העו"ג חט"פ שהוא נוטל בידו ונותן לתפוח ואינו עושה יין נסך עד שירד לבור ירד לבור מה שבבור אסור והשאר מותר, ושם ע"כ בגמרא אמר רב הונא יין כיון שהתחיל להמשך עושה י"ג ופריך לבסוף מהא דתנן ירד לבור מה שבבור אסור והשאר מותר ומשני לא קשיא באן כמשנה ראשונה באן כמשנה אחרונה, ורב הונא ס"ל כמשנה אחרונה דכיון שהתחיל להמשך עושה י"ג, ושם (דף כ"ו ב') בגמרא על מה דתנן במתניתין הנ"ל ירד לבור מה שבבור אסור והשאר מותר אמר רב הונא לא שנו אלא שלא החזיר גרנותי לגת אבל החזיר גרנותי לגת אסור, ופרש"י גרנותי הוא סל גדול שקשור בליגור והיין יורד מן הליגור לתוכו ומתוכו לבור כדי לסנן היין מזגין וחלנין, ופריך בגמרא גרנותי גופא במאי מיתסר בנלוך (דקלוח היורד מגרנותי לבור מחבר ע"י הגרנותי ליי"ג שבבור) ש"מ נילוך חבור (ולקמן בהשוכר את הפועל פליגי בה) ומשני כדפני ר' חייא שפחסתו ללוותיו ה"ג שפסחתו בורו (שנתמלא הבור יין עד שהגיע היין וטפח בשולי הגרנותי), והקשה הרא"ש שם בפרק ר' ישמעאל סו' ג' דלרב הונא עלמנו דס"ל יין כיון שהתחיל לימשך נעשה י"ג א"כ אפילו בלא החזיר גרנותי נמי נאסר כל היין שבנת ותיירן ע"ז וז"ל רב הונא דהכא אמשנה ראשונה אמר למילתיה ואשמעינן אע"ג דאין על מה שבנת תורת יין ליאסר במגע עו"ג מ"מ נאסר הוא בתערובות (שהיין שבגרנותי נתערב בהגת) ונ"מ למשנה אחרונה בנת פקוקה ומלאה (דהזס לא נמשך היין כלל ואפ"ה אם נפל שם מעט יין של מגע עו"ג נאסרו) ועוד נראה דרב הונא דהכא קאי שפיר אמשנה אחרונה ולא נאסר יין שבנת בהמשכה שנמשכו ענבים ויין ביחד לגרנותי ומשם היין לבדו לבור כי הדבר דומה ללוקח ענבים ויין ביחד מן הגת ונתנו למקום אחד ומשם נמשך היין מן הענבים דדבר ברור הוא שאין מה שבנת נקרא יין בשביל פנומשך יין מאותו מקום כו' עכ"ל, ודין זה שכתב המחבר שאין על מה שבנת תורת יין אלא על מה שבסל בלבד הוא עפ"י דברי הרא"ש בתירוטו האחרון דרב הונא קאי גם למשנה אחרונה, וע"ז דקדק מרן דכיון דכל הפוסקים נקטו דרב הונא קאי למשנה ראשונה וכתירוטו הראשון של הרא"ש ממילא דלא ס"ל לדינא כדעת הרא"ש בתירוטו האחרון דאם איתא דס"ל לדינא כדעת הרא"ש בזה למה ליה לדחוקי דרב הונא קאי דוקא למשנה ראשונה: אך אולי יש לומר בזה דהנה בסמ"ג לאוין קמ"ח הלכות י"ג (דף ל"ו ב') כתב וז"ל גיגית של ענבים דרוכים מותר להניח ליגע בהן עו"ג אפילו לכתחלה דאמר רב הונא (במס' ע"ג דף כ"ה) אינו נעשה יין נסך עד שימשך וזהו עד שיתן סל וגרנותי לשם ולקח ישראל מן היין שבסל מאותה טעה ואילך אם נגע עו"ג ציין שבגיגית נאסר הכל כו' ואפילו לא לקח ישראל מן היין שבסל נקראת המשכה כיון שהיין ללול נכנס לתוך הסל ונבדל מן הזגין ומן החרלנין כו' עכ"ל, ובלשון הסמ"ג ממש כתב גם הסמ"ק צס"י רכ"ו, ונראה מתוך דבריהם שהם מפרשים דהגרנותי הוא שיכנס לתוכו יין ללול ובדול מתוך הזגין והחרלנין וכמ"ש כיון שהיין ללול נכנס לתוך הסל ונבדל מן הזגין

ומן החרלנין, ולפי זה אפשר לומר דגם שאר הפוסקים ס"ל כן דמדרך הגרנותי שיכנס לתוכו יין ללול וע"כ לא היה אפשר להם להעמיד דברי רב הונא על משנה אחרונה דאז בודאי היה נאסר כל היין שבנת אפילו לא החזיר את הגרנותי ולכן חוקינו מילתא דרב הונא על משנה ראשונה, אבל לדינא יוכל להיות דלא פליגי כלל על הרא"ש בזה והם מודים שאם נמשך ענבים ויין ביחד כשהם מעורבין לתוך הגרנותי אין מה שבנת נקרא יין מפני היין שנמשך א"כ מהגרנותי לבור כיון שבהגרנותי עדיין היו מעורב היין עם החרלנין ביחד ולא נאסר רק מה שבגרנותי אבל לא היין שבנת וכמ"ש הרא"ש ז"ל, ודברי המחבר בזה הם כדברי הרא"ש וכמו שפורש בדבריו שכתב וירד ממנה יין וחרלנין ביחד לתוך סל שלפני הגת שהיין מסתכן בו כו', וכשהוא באופן זה שירד היין והחרלנין מעורבין ביחד לתוך הסל אפשר דגם שאר הפוסקים מודים לדינא לדעת הרא"ש ז"ל בזה וכדעת המחבר, ולפי זה אף דמדברי הרמב"ן מצואר שחולק ע"ז וכמ"ש מרן ז"ל מ"מ כיון דמשאר הפוסקים אינו מונח שחולקים על הרא"ש בזה לדינא ע"כ אין לדקדק כ"כ על המחבר אם פסק בזה כדעת הרא"ש והטור, ובפרט דעל דברי הרמב"ן הקשה הרשב"א ז"ל בתי"א שט מטעם אחר וע"כ אין לתפוס כ"כ על המחבר שפסק כן ועיין:

שם בט"ז סק"ב **הביא** מה שכתב הרשב"א שם בתי"א וז"ל (הרשב"א ז"ל שם בדף קל"ב בתוך דבריו) אלא שאני המה דבדברי רב הונא (שאמר דאם החזיר גרנותי לבור אסור) מה ראה לומר שגזרו עליו תורת יין למשנה ראשונה טפי לאסור בתערובות יין מנגיעת עו"ג אדרבה אם במגע עלמו אינו נאסר היאך יאסר בתערובות יין שנאסר מחמת נגיעת עו"ג יליבא בארעא וגיוורא בשמי שמיא עכ"ל, וכתב מרן וז"ל (בט"ז באותו דבור) אלא שאני המה, יש לעיין על הרשב"א דלמא באמת סבר רב הונא כאב"י דחמרא חדתא בעינבי הוי מין במינו אבל לדינא י"ל באמת דליתא לרב הונא ועיין בתוס' עכ"ל, ונראה קלט בכוננת מרן דאיהו מפרש דהרשב"א תמה על רב הונא למה אוסר בהחזרת גרנותי לגת הלא בודאי איכא ס' בנת נגד הטיפה שבגרנותי ושם במס' ע"ג (דף ס"ו א') אמר רבא דחמרא חדתא בעינבי מקרי מין בשאינו מינו ובטל בס' וא"כ גם הכא אף שהחזיר את הגרנותי לגת מ"מ ליבטל הטיפה שבגרנותי בעינבי שבנת דהא בודאי איכא בענבי ס' נגד הטיפה וכמ"ש התוס' שם (דף כ"ו ב') בד"ה אבל על דברי רב הונא הנ"ל, ולזה דקדק מרן על תמיהתו של הרשב"א בזה דלמא באמת ס"ל לרב הונא כאב"י דחמרא חדתא בעינבי הוי מין במינו וס"ל פרב דמין במינו לא בטיל וכמ"ש התוס' שם, אך אם זה כוונת מרן ז"ל אפשר לומר דאין כוונת הרשב"א ז"ל בתמיהתו על רב הונא שאסר שהיה לו להתיר משום דאי מין בשאינו מינו וליבטל בס', דאם איתא דזהו שהיה קשה להרשב"א הו"ל להקשות בק"רה דטיפה זו ליבטל בס', ומה זה דקאמר אדרבה אם במגע עלמו אינו נאסר היאך יאסר בתערובות יין שנאסר מחמת נגיעת עו"ג יליבא בארעא וגיוורא בשמי שמיא, דכל האריכות וגם הק"ו הזה כמעטו שלמות יחשב אם בדעתו רק לתמוה שהיה לו להתבטל בששים, וע"כ נראה דכוונת הרשב"א בתמיהתו כן הוא, דמתחלה כתב וז"ל ולענין יין שנמשך מקלתו בין לבור ובין לגת למשנה אחרונה אם נעשה הכל יין לאסור בניסוך ואפילו מה שלא נמשך ממנו אם לאו, נראה מדברי הראשונים ז"ל דהכל נעשה יין נסך כו', אבל הרמב"ן ז"ל כתב דאפילו למשנה אחרונה (נראה) דוקא מה שנמשך ממנו אבל השאר אינו

נעשה י"ג גם מדברי הראב"ד נראה כן, והביאם לכך מה שפירש רב הונא גבי מתניתין דמה שבצור אסור והשאר מותר דגרסינן ההם אמור רב הונא לא שנו אלא שלא החזיר גרנותני לגת אבל החזיר גרנותני לגת אסור, ואיכא למידק ומאי קמ"ל רב הונא פשיטא דאם החזיר גרנותני לגת אסור דהא איהו גופיה הוא דקאמר דמכיון שהתחיל לימשך בגת נעשה י"ג, ולפיכך פ"י הראב"ד ז"ל דהא קמ"ל דאע"ג דמה שנשאר בגת אין תורת יין עליו לגזור על עלמו משום יין נסך כלומר ואפילו נגע בו עו"ג, אפילו הכי נאסר בתערובת יין משהו דיון מיהא הוי וגם הרמב"ן ז"ל כן פירש כו', והרשב"א ז"ל כתב על דבריהם וז"ל ומיהו עיקר מה שהוקשה להם בדברי רב הונא מאי קמ"ל נראה לי שאין עיקר, דהא רב הונא בהדיא אמרה על מתניתין דמה שבצור אסור והשאר מותר, וההיא משנה ראשונה היא ודלא כמושנה אחרונה כדאיתא התם בהדיא, ורב הונא הכי קאמר אפילו למשנה ראשונה מודו מיהא דאע"ג דמה שנשאר בגת (וכל"ל) אין לו תורת יין לגזור על עלמו אפילו הכי נאסר מחמת תערובת כו' אלא שאני תמה בדברי רב הונא מה ראה לומר שגזרו עליו תורת יין למשנה ראשונה עפי לאסור בתערובות יין מנגיעת עו"ג אדרבה כו' וכמו שהועתק דבריו בט"ז וכמ"ל, ומשמע ליה להרשב"א ז"ל דרב הונא דאמר שאם החזיר גרנותני לגת אסור ויזנו מטעם דמקרי מין במינו וכאבוי דס"ל דחמרא חדתא בעינבי הוי מין במינו ולעולם אין תורת יין כלל על מה שבגת, רק הטעם הוא כמ"ש הרשב"א והראב"ד והרמב"ן דלענין דליאסר מה שבגת מתערובות יין שבגרנותני מקרי גם מה שבגת יין ונאסר כל מה שבגת מפני התערובות, ופשוט קלת לומר דע"כ לא היה ניחא להו לפרש דהא דרב הונא אסור בהחזיר גרנותני לצור שהוא משום דס"ל כאבוי וכרב דמין במינו לא בטיל, דא"כ למה ליה לר"ה לפרש כן על מתניתין דתנן מה שבצור אסור והשאר מותר דלא שנו אלא שלא החזיר גרנותני לגת כו', הול"ל דין זה בסתם דחמרא חדתא בעינבי הוי מין במינו וכמו שאמר אבוי, וממילא ידעינן שאם החזיר גרנותני לגת אסור דכיון שאם נפל טיפת יין שנגע בו עו"ג על ענבים של ישראל אסור משום דחמרא חדתא בעינבי הוי מין במינו מכ"ש שאם נפל בגת שדרכו עו"ג אסור, ואף למשנה ראשונה שאין על מה שבגת תורת יין מ"מ לא גרע מאם נפל על ענבים של ישראל, וע"כ פשוט להו דמדאמר רב הונא דין זה על מתניתין שאם החזיר גרנותני לגת אסור, בודאי שאינו אסור משום דהוי מין במינו רק שאוסר מטעם דלענין תערובות נחשב יין גם מה שבגת אף למשנה ראשונה וכמ"ש הרשב"א ז"ל, וע"ז שפיר תמה הרשב"א דליבא בארעא וגיורא בשמי שמיא דאם במגע עלמו של העו"ג לא נחשב מה שבגת ליון היאך יחשב ליון מפני ההערובות שנתערב בחוכו טיפת יין שנאסר מחמת נגיעת העו"ג, ולפי מ"ש ניחא דעת הרשב"א גם אם נפרש דכוונת מרן היה לדקדק על עיקר פירושו של הרשב"א דפירש דרב הונא ס"ל דלענין תערובות הוי על מה שבגת תורת יין, ולמה לא פירש דגם ר"ה ס"ל דלא הוי על מה שבגת תורת יין כלל גם לא לענין תערובות, והא דאסר אם החזיר גרנותני לגת הוא מטעם דס"ל דחמרא חדתא בעינבי הוי מין במינו וס"ל דמין במינו לא בטיל, אבל פשטות דברי מרן וקיצור לשונו לא משמע שהתכוון לזה רק כמ"ש בתחלה, אך ככל אופן שיהיה כוונתו יש מקום לישב דעת הרשב"א ז"ל וכמ"ש ועיין :

סעיף בא **אין** דורכין עם העו"ג בגת או גינית שמה יגע בידים וינסך ואפילו היה כפות

ע"כ, וכתב בש"ך בסקמ"ג וז"ל כתב הכ"מ פ"א מהמ"א דמלשון הרמב"ם זה (שבסעיף זה וסעיף שאחר זה) יש ללמוד שהוא סובר דניסוך דרגל לאו שמיא ניסוך לאסור בהגאה שהרי כתב שמה יגע בידו וינסך ואם איתא תפוק ליה מפני שהוא נוגע בו ברגלו כשהוא דורך כו' ואין לדחות דכל הני מיירי שלא נגע בענבים שבגת כגון שס דפיס על הענבים ודרך עליהם דא"כ לא הו"ל למיסתם סתומי עכ"ל (הכ"מ) ותימא דכאן העתיק לשון הרמב"ם הנ"ל ולקמן סימן קכ"ד סעיף י"א פסק דניסוך דרגל שמיא ניסוך כו' א"כ בע"כ מיירי כאן שדרך ע"ג עלים זה כ"ל בדעת המחבר אבל באמת נלפע"ד דאין מדברי הרמב"ם ראייה דהרי הרא"ש והטור סימן קכ"ד סוכרים דניסוך דרגל שמיא ניסוך ואפ"ה ס"ל דאם דרך ברגליו מותר בהגאה משום שטרוד בדריכה כו' עכ"ל, וכתב מרן וז"ל (בש"ך בא"ד) משום שטרוד בדריכה, היינו לשיטתו סימן קכ"ד סק"ג שחולק על הכ"י ודעתו בדעת הרמב"ם דמדדו ביד מותר בהגאה וקשה לי דאם איתא דהרמב"ם סבר דמדדו ביד מותר בהגאה ועכ"ל הא דהשמיט הרמב"ם מודו ביד דסמך על עובדא דשמן וכמ"ש הש"ך שם וא"כ ע"כ ס"ל להרמב"ם שלא בכוונת יין ושלא בכוונת מגע שווי להדדי א"כ ממילא א"א לומר דדריכה אסור משום כחו דהא כחו שלא בכוונת יין מותר בשתייה כדאיתא להדיא (דף נ"ח) ול"ע עכ"ל, ונראה בכוונת מרן ז"ל דהוא מפרש בדעת הש"ך דמ"ש אבל באמת נלפע"ד דאין מדברי הרמב"ם ראייה וכו', דר"ל שאין ראייה דס"ל דניסוך דרגל לא שמיא ניסוך רק דבאמת ס"ל ניסוך דרגל שמיא ניסוך וכמו שכתב דהרי הרא"ש והטור ס"ל דניסוך דרגל שמיא ניסוך ואפ"ה ס"ל דאם דרך ברגליו מותר בהגאה ומשום שטרוד בדריכה, אבל מ"מ מוקי הש"ך הא דכתב המחבר (מלשון הרמב"ם בפ"א מהמ"א הי"א) שאין דורכין עם העו"ג בגת שמה יגע בידים וינסך, דזהו בדרך על גבי דפיס, דאם איתא שדרך ע"ג הענבים ממש ל"ל דנקט שמה יגע בידים וינסך הלא גם ברגל שמיא ניסוך, וע"ז הוקשה למרן ז"ל כיון דלדעת הש"ך גם הרמב"ם ס"ל סבירא זו דבעבדתייה טריד, א"כ בע"כ הא דהשמיט הרמב"ם הך דתניא במס' ע"ג (דף ג"ז א') מדדו בין ביד בין ברגל ימכר אין זה מטעם שכתב הכ"י בטור לקמן סימן קכ"ד (ד"ה ומ"ש בין שמדדו בידו) דהרמב"ם ס"ל דמדדו בידו אסור בהגאה, רק הטעם שהשמיטו הרמב"ם הוא משום דכיון שכתב שם בפ"ב הלכה ה' עו"ג שנגע ביין ולא נתכוין לזה הרי היין מותר בהגאה בלבד כילד כגון שנפל על גוד של יין או שהושיט ידו לחבית ע"מ שהיא שמן וכמאלת יין ע"כ, א"כ נשמע ממילא דגם מדדו בידו שלא נתכוון לכוונת מגע רק למודדו ג"כ מותר בהגאה, וכמ"ש הש"ך לקמן סי' קכ"ד סק"ג, ולפי זה קשה ליה כיון דלדעת הש"ך ס"ל להרמב"ם דשלא בכוונת יין ושלא בכוונת מגע שוין להדדי, א"כ ממילא אי אפשר לומר דדריכה אסור משום כחו (היינו שדרך על גבי נסרים דזה הוי רק כחו), דהא כחו שלא בכוונה מותר גם בשתייה וכמו שפורש בנמרא שם (דף ג"ח ב') שאמרו שם דכל כחו שלא בכוונה לא גזרו ביה רבנן ונותר גם בשתייה, זהו מה שגראה בכוונת מרן בקושייתו זאת על הש"ך, אך אולי יש לומר דכוונת הש"ך במ"ש אבל באמת נלפע"ד דאין מדברי הרמב"ם ראייה וכו' כן הוא, דר"ל דבאמת מיירי הכא שהעו"ג דרך ע"ג הענבים ממש ולא ע"ג דפיס ועכ"ז ס"ל להרמב"ם דניסוך דרגל שמיא ניסוך והא שאינו אסור בדריכתו הוא משום שטרוד בדריכה, וכמו דס"ל להרא"ש והטור דניסוך דרגל שמיא ניסוך ומ"מ ס"ל שאם דרך ברגליו מותר בהגאה משום שטרוד בדריכה

בדרימה כ"כ ס"ל להרמב"ם ז"ל, והא דכתב הרמב"ם שאין דורכין עם העו"ג בנת שמא יגע בידים וינסך ולא קאמר שמא ינסך ברגל, ע"ז יש לומר דהלא גם הטור כתב בסיומן קכ"ד וז"ל וכן אם דרך היין ברגליו מותר בהגאה כיון שטרוד בדרימה בד"א כששמר ישראל ידיו שלא יגע ביין אבל אם לא שמר ישראל ידיו אסור בהגאה שודאי נגע בידיו שחיבת ניסוך עליו ע"כ, והלא הטור ס"ל דניסוך דרגל שמה ניסוך ועכ"ז אינו חושש רק שישמור ישראל ידיו שלא יגע ביין, אבל מה שנוגע ברגליו לאו כלום הוא משום דטרוד במלאכתו ואינו מנסך ברגליו רק בידיו לבדו מנסך משום שאינו טרוד בידיו כלל וכמ"ס בפרישה, וכן י"ל גם להרמב"ם ז"ל לפי דעת הש"ך, ואולי יש להוכיח עוד ולומר דאפילו לדעת האומרים ניסוך דרגל שמה ניסוך היינו בשודיעין שנסך ברגל אבל לחשוש שמא ינסך ברגל אין חוששין כ"כ, דהלא הרבה מרבוותא ס"ל דניסוך דרגל לא שמה ניסוך ומטעם שכתב הרשב"א בתה"א בשם הרמב"ן (והוציא דבריו גם בב"י סי' קכ"ד ד"ה והרשב"א בתה"א) דבזיון הוא להס לנסך ברגל, וע"כ גם לרבוותא דס"ל דניסוך דרגל שמה ניסוך י"ל דמודו שאין לחשוש לזה רק בשראינו שנתכוין לנסך, ולכן חשש הרמב"ם והטור רק שמא יגע בידו וינסך, אבל זה פשוט כמעט דמ"ס הש"ך דאם דרך ברגליו מותר בהגאה משום שטרוד בדרימה, ר"ל שדרך ברגליו ע"ג העגבים ממש ולא על דפיס ומ"מ מותר בהגאה משום שטרוד בדרימה ואינו מנסך וכמ"ס, וממילא דלא תקשי להש"ך מהא דקי"ל כחו שלא בזכוות יין מותר גם בשתיה וכן הדין גם בכחו שלא בזכוות מגע, כיון דלא איירי הכא מכחו כלל רק שהעו"ג דרך ברגליו על העגבים ממש ולא ע"ג דפיס ועיין:

סימן קכד

סעיף ו בל עו"ג שאינו עובד אלילים יינו אסור בשתיה ומותר בהגאה ומגעם ביין שלנו שזה ליינס האסור בשתיה ע"כ, וכתב בט"ז בסק"ד וז"ל שאינו עובד אלילים כגון הישמעאלים ויליף לה מגר תושב למה שפסק בסעיף ב' דאינו אוסר רק בשתיה ואע"ג דשם כתב קיבל עליו שבע מצות שם קמ"ל רבותא דאפילו הכי אסור בשתיה אבל לענין איסור הגאה לא איכפת לן רק בעובד אלילים דכבר נתבאר דאיסור שתיה הוא משום זנותיהן ואיסור הגאה משום ע"ג משום הכי כל שאינו עו"ג אין כאן איסור הגאה ולדעת יש מקילין שהביא שם רמ"א מ"מ כאן נחית דרגא ולכל הפחות מותר בהגאה כו' עכ"ל, וכתב מרן וז"ל (ט"ז סק"ד) מ"מ כאן נחית דרגא, מבואר דס"ל דהך דינא דעו"ג שאינו עובד ע"ג דאסור בשתיה ומותר בהגאה הוא לכ"ע, דאף הרא"ש (דמיקל במגע דגר תושב ומתיר בשתיה והוא דעת היס מקילין שכתב הרמ"א בסעיף ב') מודה בזה דגרע מגר תושב וכן משמע בעירובין דהוא מילתא דלית ביה פלוגתא, ולכאורה החילוק דבגר תושב קיבל עליו ז' מצות אולם לפי זה יפלא דא"כ מאי פריך הש"ס והתניא איזהו גר תושב ונדחק לאוקמי להחיותו ולא מוקי בפשטא לענין שיהא מגעו מותר בשתיה דהא מיניה מיירי דברייתא דקתני עלה דמיחדין אללו יין דהטעם דלא חיישינן למגעו משום דמגעו מותר בשתיה כמ"ס הרא"ש וז"ע עכ"ל, ודבריו מבוארין דבמ"ס ע"ג (דף ס"ד ב') אמרו דברייתא איזהו גר תושב כל שקיבל עליו בפני ג' חברים שלא לעבוד ע"ג דברי ר"מ וחכ"א כל שקיבל עליו שבע מצות שקיבלו עליהם בני נח אחרים אומרים אלו לא צאו לכלל גר תושב

אלא איזהו גר תושב זה גר אוכל נבלות שקיבל עליו לקיים כל מצות האמורות בתורה חוץ מאוכל נבלות מיחדין אללו יין ואין מפקדין אללו יין כו' ולשאר כל דבריו הרי הוא כעו"ג כו', והא"ז אמרו שם בגמרא רב יהודה שדר ליה קורבנא לאבידרנא ביום אידם אמר ידענא ביה דלא פלח לע"ג א"ל רב יוסף והתניא איזהו גר תושב כל שקיבל עליו בפני ג' חברים שלא לעבוד ע"ג (אבל כל זמן שלא קיבל בפני ג' חברים הרי הוא כעו"ג ממש) ומשני כי תניא הו"ה להחיותו (לזה לריך שקיבל עליו בפני ג' חברים) ע"כ שם בסוגיא, ומדברי רש"י שם בד"ה אבל מיחדין אללו יין מוכח להדיא דס"ל דגר תושב אוסר יין במגעו והא דמיחדין אללו יין הוא משום דאמרינן לא נגע, אבל הרא"ש שם בפרק השוכר את הפועל סימן ה' פירש כדעת ר"י שכתום' שם ד"ה אין מפקדין שע"כ מיחדין משום דגם מגעו מותר בשתיה, וע"ז הוקשה למרן ז"ל דכיון דלדעת הרא"ש עו"ג שאינו עובד ע"ג אוסר יין במגעו וגר תושב אינו אוסר אף במגעו א"כ כשהקשה רב יוסף לרב יהודה מהא דתניא איזהו גר תושב כל שקיבל עליו בפני ג' חברים שלא לעבוד ע"ג, הו"ל לתרץ כי תניא הו"ה (דבעי קבלה בפני ג') זהו לענין שיהא מגעו ביין מותר בשתיה, אך אולי יש לומר דל"ז ניחא ליה לרב יהודה לתרץ כן דאי הכי הו"ל להברייתא למויתאי בפירוש בתחלה איזהו גר תושב שמיחדין אללו יין זה שקיבל עליו וכו', ולא למויתאי בתחלה ככתב איזהו גר תושב זה שקיבל עליו כו' והא"ז, למויתאי מילתא באנפי נפשה מיחדין אללו יין, דמשלשן זה משמע כמעט להדיא דאיזהו גר תושב הוא לענין אחר, ולא ניחא ליה למימר דפרשו קא מפרש כיון דבאמת ס"ל דהוי גר תושב (לכל חד כדאית ליה) גם להחיותו, טפי ניחא לשנות כי תניא הו"ה להחיותו, ובפרט שמפורש דברייתא ולשאר כל דבריו הרי הוא כעו"ג וא"כ אם יתרון דמה דתניא בתחלה איזהו גר תושב זה דוקא לענין שאינו אוסר יין במגעו, ממילא יהא מקום לטעות ולומר דגם לענין להחיותו דינו כעו"ג מה שבאמת ס"ל לרב יהודה שמויבין להחיותו, וע"כ יותר ניחא ליה לתרץ לפי הדין והאמת שמויבין להחיותו, ובדין זה שגר תושב אינו אוסר יין במגעו אין לטעות כלל דהלא זה מפורש להדיא דמיחדין אללו יין ומטעם שאינו אוסר במגעו וכמ"ס הרא"ש ז"ל, וגם פשטיות לישנא דאיזהו גר תושב משמע דשאלו על גר תושב הכתוב בתורה או שדברו חכמים בכל מקום, וכמו דתניא במ"ס ברכות (דף מ"ז ב') איזהו עם הארץ כו' ופרש"י שם איזהו עם הארץ שדברו חכמים בכל מקום עכ"ל, וע"כ שפיר משני ליה כי תניא הו"ה להחיותו דכתיב בתורה גר והושב וחי עמך, אבל לא ניחא ליה לשנות כי תניא הו"ה לענין מגעו ביין דמותר בשתיה, דכל עיקרו אינו רק מדרבנן וגם לא נזכר בדברי החכמים במשנה ובברייתא במק"א דמגע גר תושב ביין מותר בשתיה ועיין:

כאלו

כאלו נתערב הקילוח וכשיטת הרשב"א וא"כ ממילא נילוק
 לסתם יינם מותר בהנאה דאף בנתערב מותר למוכרו
 חוץ מדמי איסור הנאה, וכמ"ס להדיא הרשב"א הובא
 ב"ב שם, וא"כ הכא יהיה הדין דמותר בהנאה ועל
 כרחן דסבר המחבר דעדיף מנילוק דהוי כנוגע בכולו
 ממש. שוב ראיתי בנקה"כ סקל"ב שכ"כ להדיא דמ"ס
 הר"ן דהוי כנוגע בטולה היינו מדין נילוק ומה"ט פסק
 (להקל) בהפ"מ דקיי"ל בהפ"מ לא אמרינן נילוק חיבור
 עי"ש וא"כ קשה על הש"ע במה שכתב דהג"ל חסור בהנאה

וכנ"ל עכ"ל, ואולי יש לומר בזה דהנה גם מרן בעלמו
 כתב דהמחבר ס"ל דהכא במינקת עדיף מנילוק, ובחמת
 דכן משמע מלשון הר"ן בפרק ר' ישמעאל אהא דאגרדמיס
 עו"ג שקדח במינקת כתב שם בסוף ד"ה ההוא עובדא
 וז"ל אבל קדח במינקת והעלה יין לפיו מתסר כולי חמרא
 שכל היין התחתון בסיס לעליון והוא ליה כי הוה דאמרינן
 לקמן בגמרא מפיה ומשוליה טמא הלכך הוה ליה כנוגע
 בכולו עכ"ל, וקושיא מרן הוא רק לדברי הנקה"כ שכתב
 בסקל"ב שאם שפה העו"ג מהחבית ע"י קנה חלול חסור
 למ"ד נילוק חבור וכתב עוד וז"ל ולפ"ז י"ל דגם דעת
 הר"ן כן והא דכתב דהו"ל כנוגע בכולו היינו למאי דקיי"ל
 נילוק חבור עכ"ל, ולפי דבריו דטעמיה דהר"ן הוא משום
 נילוק חיבור והמחבר הא ס"ל בנילוק אף שזא ממוגע
 עו"ג מ"מ לא הוי רק כאלו נתערב הקילוח בהיין וממילא
 דמותר למוכרו לעו"ג חוץ מדמי איסור הנאה וא"כ למה
 כתב המחבר הכא שאסור כל היין בהנאה. אמנם אפשר
 לומר דגם הש"ך מודה דהכא במינקת חמיר עפי ומטעם
 שכתב הר"ן שהתחתון בסיס להעליון אבל בנילוק לא שייך
 זה, וגם הר"ן בפ' בתרא דמס' ע"ג על מומרא דרב
 הונא דנילוק הוי חבור האריך שם בדין נילוק ולא הזכיר
 שם סברא זו שהתחתון בסיס להעליון ורק הכא במינקת
 הזכיר סברא זו ומדמה למפיה ומשוליה טמא, ועיקר דברי
 הש"ך בנקה"כ שם הוא להשיג על מה שכתב בשו"ת
 מהרי"ל שאם שפה העו"ג מהיין שחבית ע"י קנה חלול
 אין בזה משום נילוק חבור לכ"ע, רק דהר"ן והטור אוסרים
 כולו מטעם נגיעה, אבל לדעת התוס' והרא"ש והרשב"א
 אינו חסור רק מטעם תערובות הטיפה וע"כ לדעתם בטל
 בששים, ואין לחוש לדעת הר"ן והטור לאסור כולו כיון
 דהו"י יחידים נגד התוס' והרא"ש והרשב"א, וע"ז כתב
 הנקה"כ שאינו כן ואדרבה מדברי התוס' פרק גיד הנשה
 משמע להדיא דלמאן דאמר נילוק חבור אסור גם במינקת
 מטעם נילוק וכן משמע להדיא בהרא"ש וגם בדעת הר"ן
 י"ל דס"ל דשייך בזה נילוק חבור והא דפתב דהו"ל כנוגע
 בכולו היינו למאי דקיי"ל נילוק חבור עיי"ש, וכוננת דבריו
 בדעת הר"ן י"ל דכן הוא, דאם נאמר שנילוק אינו חבור לא
 הוה אסרינן מתורת מגע, משום דהוי מגע עו"ג ע"י
 דבר אחר וכמ"ס מהרי"ל, רק עיקר האיסור הוא מטעם
 נילוק, אך מפני שבמינקת יש עוד סברא שהתחתון בסיס
 להעליון ע"כ חמיר טפי והוי כאלו נגע בכולו ואסור כולו
 בהנאה, ולפי זה עולה דברי המחבר שפיר גם לדעת
 הש"ך בנקה"כ שם ועיין :

סעיף ג' דהרי שפשי ידו לחבית של יין ליטול משם דבר
 שנפל שם ותפסו ידו קודם שיוציאה ולא
 יעדה ופתחו החבית מלמטה עד שלא היין וירד למטה מידו
 מותר בהנאה ע"כ, וכתב הש"ך בסק"ל וז"ל מותר בהנאה
 דכיון דבשעת הכנסת ידו לא היתה כוונתו רק ליטול הדבר
 שנפל לשם א"כ לא כוון לבסוף ואח"כ השתגע בו כיון שאינו מניד
 היין הרי אינו משכשך ולכן מותר בהנאה כו' עכ"ל, וכתב מרן
 וז"ל (ש"ך סק"ל) כיון שאינו מניד, קשה לי לשיטת הר"ן
 דבמגע לתוך בלא שכשך חסור מה מועיל דנקטו בידו

הא מ"מ כיון דנטל מה שנפל הוי אח"כ מגע בלא טרדא
 עכ"ל, והנה זה פשוט קלח דאין כוונת מרן להקשות על
 עלם דין זה משיטת הר"ן, דהלא דין זה מקורו מגמרא
 דמס' ע"ג (דף נ"ט ב') בההוא אחרגא דנפל לחביתא
 דחמרא אידרי עו"ג ושקליה אמר להו רב אשי נקטוה
 לידיה כי היכי דלא לשכשך ביה וברויה עד דשייפא,
 ופרש"י וז"ל דכל זמן שידו תחובה ביין א"א לשמור שלא
 ישכשך ואע"ג שאנו אוחזין את ידו עכ"ל, וע"כ אמר
 להו רב אשי וברויה לחביתא עד דשייפא היינו שיוציאו
 מתחלה את היין ואח"כ יניחו לו להוציא את ידו, וא"כ
 לפי מה דאין קי"ל להלכה כשיטת רש"י והרא"ש והטור
 וכן הוא גם דעת הרמב"ם ז"ל לדעת הב"י וכ"ה גם דעת
 הראב"ד ז"ל דנגיעת עו"ג בלא שכשך אינו חסור בהנאה
 וכמ"ס הש"ך לעיל הק"כ וכן פסק המחבר שם בסעיף י"א
 וגם דעת הרמ"א כן הוא להלכה דהלא לא הגיח כלום
 ע"ז, עולה דין זה שכתב המחבר כאן כהלכה ושפיר כתב
 הש"ך הטעם דכיון שאינו מניד היין הרי אינו משכשך
 וכמו שמפורש בגמרא דאמר להו נקטוה לידיה כי היכי
 דלא לשכשך, ובודאי דקושיא מרן הוא רק על הר"ן
 דלשיטתו דמגע עו"ג לחוד אוסר בהנאה קשה עליו מסוגיא
 זו דא"ל רב אשי נקטוה לידיה כו' הא מ"מ כיון דנטל
 מה שנפל הוי אח"כ מגע בלא טרדא, אבל בחמת הר"ן
 בעלמו מפרש שם בההיא עובדא (בד"ה גרסינן בגמרא
 ההוא אחרגא) וז"ל והכא שהכניס ידו למינקתו לאחרגא
 הוי ליה מגעו שלא בכונה ושרי כל שאינו נוגע לצורך
 עלמו וכמו שכתבתי למעלה ומש"ה אמר להו דלנקטוה לידיה
 כדי שלא יעשה מעשה מוכיח שהוא מתכוין לנסך דכל
 שלא עביד הכי הוי להו כמדודו בין ביד בין ברגל דשרי
 לת"ק בהנאה עכ"ל, וא"כ הלא הוא בעלמו מפרש שלא
 יקשה כלל מההיא עובדא לדעתיה דס"ל דגם מגע עו"ג
 לחוד בלא שכשך אוסר, וכמ"ס דע"כ אמר להו רב אשי
 נקטוה לידיה כי היכי דלא לשכשך ראונו לומר שלא יעשה
 מעשה מוכיח שהוא מתכוין לנסך אבל כ"ו שלא עביד הכי
 הוי להו כמדודו בין ביד ובין ברגל דשרי בהנאה ולא
 חיישינן שמא ניסך כלל, וממילא דלא תקשה עליו קושיא
 מרן ז"ל ועיין :

סעיף יט בהג"ה ובן אם הכניס (העו"ג) ידו לתוך
 החבית ואינו יודע שיש שם יין
 אינו חסור בהנאה ואפילו נודע לו שהוא יין אם הוציא
 מיד שנודע לו מותר בהנאה הוציא ופשהכניסה לא ידע
 שהוא יין ואין לדמות מילתא למילתא בדברים אלו ואין לך
 בו אלא מה שאמרו חכמים ע"כ, וכתב בט"ז בסק"ח
 וז"ל ואין לדמות מילתא זו, קשה לי דזהו מדברי הרא"ש
 שהקשה על מעשה דרב פפא שניטלה הצרורא ואנח עו"ג
 ידו על הנקב אמאי אסור בהנאה והוא טרוד בהללית יין
 והוי כמו מדדו ביד (דמותר בהנאה וע"ז כתב הרא"ש)
 וקושיא מעיקרא ליתא דאין לנו לדמות הערדות להדדי
 אלא מה שמצינו בתלמוד שנקרא טרדא כו' כי אגרדמיס
 הטועם יין היה ראוי לקרות טרדא כמו מדדו ביד ואפ"ה
 לא מקרי טרוד ואסור בהנאה וכן הללית יין לא מקרי
 טרדא עכ"ל ואין להקשות הא מצינו הך טרדא דהללית יין
 בגמרא במה דשרינן בהנאה בחבית שנשדקה לארבעה י"ל
 דהרא"ש ס"ל הטעם שם משום דלא היה משכשך כדפרש"י
 הביאו ב"י בסמוך כו' עכ"ל. וכתב מרן וז"ל (ט"ז סק"ח)
 הטעם שם משום דלא היה משכשך כו', תמיהני דמ"מ
 ליתסר משום מונע יין מללאת כמו אנח ידו על הנקב
 (לקמן בסעיף כ"ג דאסור בהנאה) ורש"י לטעמיה דס"ל
 באנח ידו דאסור רק בשתייה אבל להרא"ש דאוסר בהנאה
 קשה ול"ע עכ"ל, הנה הדג"מ שם בסעיף כ"ג כתב דכיון
 שנעקר

שנעקר כל היין שלמעלה ללאת דרך הנקב וע"י הנחת ידו מונעו ומחזיק בידו שלא יתנועע היין הוי כשכשוך ע"ש, ולפי זה פשוט קלת דבחבית שנסדקה לארצה לא שייך זה, ובפרט דהתם לא נגע העו"ג ביין כלל רק חבקה שלא יתפרדו החרסים ויולא היין לחוץ והוי ליה כנוגע ע"י דבר אחר ועיין:

סעיף כד בסופו אם הגיח העו"ג אלצבו על פי המינקת ומגע היין מלירד נאסר כל היין שבחבית בהנאה שהכל היה יולא ונגרר לולי ידו ומלא הכל כבא מכחו ואם לא נגע עו"ג אלא בקילוח היין שעומד במרזב אסור משום נילוק וכל היין האחר שבחוק הקנקן הוי נילוק בר נילוק ומותר אף בשתיה ע"כ, וכתב בט"ז בסק"ח וז"ל פי' שקנה חלול תחוב בנקב החבית והקילוח יורד מתוך הקנה, היין שבחבית הוי נילוק בר נילוק אבל אם הקילוח יורד מהחבית עלמה הוי מה שבחבית נילוק ולא בר נילוק ואסור כו' אלא דקשה לי לשי" על מה שכתב ב"י על מה שכתב הטור אבל אם לא נגע אלא בקילוח היולא היין מותר וכתב ב"י בחד תירוק דהוה ליה נילוק בר נילוק דהיינו מה שלמטה מן הנקב (דז"ל הב"י שם אי נמי דחשיב נילוק בר נילוק דיין שלמעלה מן הנקב מחובר לקילוח ויין שלמטה מן הנקב בסמוך לשלמעלה ממנו שהוא מקום מגע העו"ג הוי נילוק בר נילוק עכ"ל) וא"כ אמאי היתה כל היין שבפנים דהיינו אפילו העליון אסור עכ"ל, ור"ל כיון דאיידי שיש קנה חלול תחוב בנקב החבית א"כ כל היין שבחבית הוי נילוק בר נילוק, וכתב מרן וז"ל (ט"ז סק"ח) וא"כ אמאי היתה כל היין שבפנים, בלא"ה תמוה לי על הב"י דכיון דעד הנקב מלמעלה אסור בשתיה איך אפשר לחלק בדבר לח אסור מקלחו ולהתיר מקלחו דמה"ט תמה הרא"ש בפסקיו על רש"י שהתיר בשתיה מן הצרזא ולמטה עכ"ל, והוא דהרא"ש במס' ע"ג פרק ר' ישמעאל סימן י"ב כתב וז"ל הוה חביתא דאשתקל ברזא מיניה חידרי עו"ג ואנח ידיה עלה אמר רב פפא כל דבהדי ברזא אסור ואידך שרי איכא דאמרי אמר רב פפא דעד ברזא אסור ואידך שרי כו' פירש רש"י ואידך שרי בשתיה ודבר תימה הוא דהיתר ואיסור שהם בכלי אחד דבר לח שיתערב יחד שיפרד ההיתר מן האיסור להתירו בשתיה הלכך נראה לפרש דבהנאה קאמר אבל בשתיה ודאי אסור כו' עכ"ל, וא"כ גם הכא לפי פירוש הב"י בדעת הטור דהעליון מהיין אסור משום דהוי נילוק והתחתון מותר משום דהוי נילוק בר נילוק תקשה ג"כ איך אפשר לחלק בדבר לח לאסור מקלחו ולהתיר מקלחו, אמנם באמת קושיא זו שתמה מרן הקשה בפרישה שם שהביא פירוש הב"י הנ"ל וכתב וז"ל וא"ת מאחר שהעליון אסור בשתיה איך אפשר לומר שהתחתון יהא מותר הואיל והעליון נוגע בו ומעורב בהוכו כמו שהקשה הרא"ש עלמו, ואפשר לומר דהואיל ואיסור זה אינו אלא חומרא בעלמא לכן התירו בתחתון להתירו בשתיה דדוקא כשהעליון אסור בהנאה דמדינא אסור איך להתיר התחתון בשתיה הואיל וזה האיסור נוגע ומעורב בו אבל כשאין העליון אסור אלא בשתיה שזה חומרא בעלמא לא התמירו בתחתון עכ"ל הפרישה ועיין:

רמ"א להקל במגע עו"ג בזמן הזה מ"מ כח העו"ג אסור אף בזמן הזה דהא הרמב"ם כתב בדין זה (בכח עו"ג) סתם לאיסור בפ"ב דהמ"א ובריש פרק י"א כתב כלל דבכ"מ שכתוב סתם איסור היינו בעובד ע"ג לאיסור הנאה ובחינו עובד ע"ג כגון ישמעאל הוא לאיסור שתיה (דנחתין חד דרגא) ממילא גם בעו"ג בזמן הזה הוא כן כו' עכ"ל, וכתב מרן וז"ל (ט"ז סק"ב) דהא הרמב"ם, הוא תמוה דלהרמב"ם דאסר בכח עו"ג בהנאה באמת גם בעו"ג שלנו אסור (בשתיה לפחות דנחתין חד דרגא) אבל מ"מ לדידן דק"ל דכחו מותר בהנאה וק"ל בהא כהרמב"ם דנחתין חד דרגא א"כ בעו"ג שלנו מותר בשתיה וכעין מ"ש הב"ח לענין מדרו הובא בט"ז סק"א וכ"כ להדיא בש"ך סימן קכ"ה סק"ב, וביותר גלע"ד דאף להרמב"ם יש להקל דהא במגעו בדבר אחר בכוונה דאסור בהנאה מדינא אעפ"כ בהעו"ג דידן מותר דהוי מגעו ע"י דבר אחר שלא בכוונת מגע א"כ ה"ג בכחו הוי כחו שלא בכוונה דשרי עכ"ל, ובקושיא מרן הקשה דג"מ ע"ש, אף באמת נראה קלת דהרמ"א ז"ל החמיר ג"כ בכח עו"ג יותר ממגע עו"ג ע"י דבר אחר דהא התיר כאן בהג"ה במגע עו"ג ע"י דבר אחר גם שלא במקום הפסד מרובה ולקמן ריש סימן קכ"ה בהג"ה החמיר גם בנילוק הבא מכח עו"ג שלא במקום הפסד מרובה, ואפשר דכח עו"ג שלא בנילוק החמיר בכל גווני, וטעם הדבר לחלק ביניהם יש לומר עפ"י דברי הע"ז עלמו שכתב לעיל בסק"י"ז בסוף דבריו וז"ל דדוקא באיסור שתלוי במגע דהיינו שאסור אפילו בהנאה משום חיבת ניסוך יש היתר אם הוא טרוד באיזה טרדה כגון דכריכה או מדר היין אפילו ביד לדעת הרא"ש דאז אינו מנסך, משא"כ לענין כחו שאין דרך ניסוך בכך אלא שמ"מ אסרו חכמים כל מה שיולא מכחו א"כ אף אם הוא טרוד בעצידתיה מ"מ עיקר עצידתיה להוליא היין וזהו גופיה שאסרו חכמים בעו"ג שעושה מעשה להוליא היין מכחו ולא התירו בס"ס קכ"ה אלא שאינו יודע שיוליא היין כלל, וכן אם אינו יודע שהוא היין עכ"ל, ולפי דבריו אלה שאין דרך ניסוך כלל ע"י כחו ומ"מ אסרו חכמים וע"כ אינו מועיל מה שבצידתיה טרוד דזהו גופיה שאסרו חכמים, ממילא עולים דבריו בכאן יפה דיס להחמיר בכח של עו"ג בכוונה גם בזמן הזה יותר ממגעו ע"י דבר אחר, דבמגע שהיה עיקר הגזירה משום חיבת ניסוך וכמ"ש הט"ז פשוט קלת דמה שאסרו שלא בכוונה הוא משום גזירה שמא יגע בכוונה כדי לנסך, וע"כ בזה"ז דלאו עובדי ע"ג הם כמ"ש הרמ"א וליכא חשש ניסוך לכן התירו במגע עו"ג ע"י דבר אחר שלא בכוונת ניסוך גם שלא במקום הפסד מרובה, דהא ליכא למיגזר שלא בכוונה אעו בכוונה כיון שאין רגילין לנסך כלל, משא"כ בכח עו"ג דעיקר האיסור לא היה משום חיבת ניסוך דהא אין דרך ניסוך בכך ומ"מ אסרו חכמים כח עו"ג, אם כן מה לי עו"ג שצמיחהם שהיו רגילים לנסך ומה לי עו"ג שבזמן הזה שאין רגילים לנסך כיון דהאיסור לא היה משום חיבת ניסוך כלל, ובזה ניחא גם דעת הרמ"א ז"ל שהחמיר בפתו יותר ממגעו וכמ"ל ועיין:

סימן קכה

סעיף א נטל עו"ג כלי של יין והגזיחו ויולא היין אעפ"י שלא שפך נאסר בשתיה שהרי היין בא מכחו ומה שגשאר בכלי אסור ג"כ משום נילוק ע"כ, וכתב מרן וז"ל (סימן קכ"ה סעיף א') נאסר בשתיה, לכאורה נראה ראייה לשיטה זו (דכחו אינו אסר בהנאה) מההוא עובדא דינוקא דמתיר לדרוך בליירנא לדיה

לידיה והא מ"מ הוי כחו מחמת הדריכה כדאמרינן במעלתא ואסור הכל מטעם נילוק בכחו אע"כ דכחו אינו אסור רק בשתיה, ולהרשב"א דס"ל דכח אסור בהנאה וס"ל ג"כ דאמרינן בכחו נילוק ג"כ ניחא דהא ס"ל דכל נילוק אין בו איסור הנאה דהוי רק כמעורב דמותר חוץ מדמי יי"ג שבו, אך להראב"ד דס"ל דנילוק אסור בהנאה קשה לכאורה וס"ל דכיון דהישראל דורך עמו הוי כח ישראל וכח עו"ג מעורבים, אולם לא ידענא ככה"ג שדורכים על גוף העגבים כדאמרינן והא נגע ברגל אס נקרא כח ישראל וכח עו"ג מעורבים דהא מ"מ באותו מקום שדורך העו"ג מאותם העגבים זכ היין מכחו לבד, ולכאורה לא מקרי מעורב רק שניהם עירו ביחד או שהטעונו הקורה על העגבים ביחד וס"ל דניחא. והנה לדעת הרמב"ם דכחו אסור בהנאה כמ"ש הכ"מ תמוה לי מאד מדברי הרמב"ם והוא לשון המחבר לעיל סי' קכ"ג עו"ג שדרך וכו' אסור בשתיה ולע"ג עכ"ל. והנה תוכן קושיתו נראה דמשמע ליה שדריכת עו"ג על העגבים מקרי כחו וכמ"ש התוס' (בדף ג'ו' ב') בד"ה גרנותני בשם הרשב"ם וע"כ תמוה ליה דלפי דעת הכ"מ בפ"ב מהמ"א ה"ב דהרמב"ם ס"ל דכח העו"ג אסור בהנאה א"כ איך כתב שם בפ"א הי"ב וז"ל עו"ג שדרך היין ולא נגע בו והרי ישראל עומד על גביו וישראל הוא שכנסו בחבית ה"ז אסור בשתיה עכ"ל, וכן כתב המחבר בסיומן קכ"ג סעיף כ"ב, וכיון דלדעת הרמב"ם כח עו"ג אסור בהנאה הו"ל למיסר גם בהנאה, אך אולי יש לומר בזה דאף דלדעת הכ"מ ס"ל להרמב"ם דכח עו"ג אסור בהנאה אבל זהו דוקא מה שמקרי כחו מדינא וכמ"ש הרמב"ם שם בפ"ב ה"ב הג"ל וז"ל נטל כלי של יין והגביהו וילק היין אעפ"י שלא שכשך נאסר שהרי בא היין מכחו כו' עכ"ל, ומדין זה הוליא הכ"מ דס"ל להרמב"ם דכחו אסור בהנאה דכללא נקט הרמב"ם שם בפ"א ה"ח שכל מקום שכתב אסור היינו אסור בהנאה, אך באיזה כח אמר זהו דוקא אס הגביה העו"ג וילק היין אבל אס לא הגביה אעפ"י שהטה הכלי על לודו ושפך היין דגם זה בא מכחו ממש מ"מ אינו אסור, וכמ"ש הב"י בס' קכ"ד וז"ל כתב עוד הרמב"ם שם נטל כלי של יין והגביהו וילק היין אעפ"י שלא שכשך נאסר הגביה ולא שכשך ולא נגע מותר והדין הראשון היינו מאי דגרסינן בפרק ר' ישמעאל (דף ס' א') עו"ג אדנא וישראל אכזבא חמרא אסור מ"ט כי קא אחי מכח עו"ג קא קתי, פי' עו"ג מערה היין מדנא לכזבא וישראל אחוז הכזבא בידו, ומשמע ליה להרמב"ם דמייירי דוקא כשהעו"ג מגביה הדנא ומריק היין לכזבא אבל אס אינו מגביה הכלי אלא שהוא מטוה על לודו ומריק היין בכלי אחר מותר דתרתו בעינן שיגביה ושיבא היין מכחו וכן נראה ממה שכתב הרי"ף כו' עכ"ל, הרי להדיא שאינו מקרי כחו של עו"ג לאסור בהנאה לדעת הרמב"ם אלא כשמגביה את הכלי ומריק את היין, ואע"ג דגם כשמטה את החבית ומריק את היין ג"כ בא היין מכחו של עו"ג מ"מ אינו נאסר לדעת הרמב"ם, וא"כ אפשר דגם בשדורך העו"ג בנג ג"כ לא נאסר בהנאה מלד כחו של עו"ג, וההוא דמעלתא שהזכיר מרן (וזהו מה שאמרו בגמרא (דף ס' א') מעלרא זיירא רב פפי שרי רב אשי ואיתימא רב שימי בר אשי אסר בכחו כ"ע לא פליגי דאסור כי פליגי בכח כחו כו' הוה עובדא בכח כחו ואסר רב יעקב מנהר פקוד) לא הביאו הרמב"ם כלל, ואפשר שהוא מטעם הג"ל דס"ל דזה לא מקרי כחו וכמ"ש"ל, ובפרט דהרשב"א ז"ל כתב על הא דמעלתא זיירא (והביאו ב"י בסיומן קכ"ה) וז"ל והאי מעלתא זיירא דאמרינן אע"ג דבההיא שעתא דקא עלר אחתי עגבים נינהו ולא יין ובשעה שהיין זכ לא כח

איכא ולא כח כחו אפ"ה אסרוהו רבנן כיון דמכח כחו כמשך עכ"ל, וע"כ אין לתמוה כ"כ על הרמב"ם אס בכח גרוע כזה ס"ל דאינו אסור בהנאה, ולכן שפיר כתב עו"ג שדרך היין ולא נגע בו וישראל עומד על גביו כו' אסור בשתיה אבל לא בהנאה כיון שישראל רואהו שלא ניסך לע"ג, וקרוב לומר דבההיא דמעלתא זיירא שבגמרא הג"ל מפרש ג"כ הרמב"ם ז"ל שרק בשתיה אסור ולא בהנאה ומשום שהוא כח גרוע וכמ"ש"ל ועיין :

סעיף ו' עו"ג שהביא עגבים בסלים ובדרדורים וזרקן לגת שיש בו יין דרוך מותר בדיעבד

אעפ"י שיש בדרדורים יין שזב מהעגבים שבהם ואס ישראל מסייע לעו"ג בזריקתו לגת מותר אפילו לכחלה ע"כ, וכתב מרן וז"ל (סעיף ו') ואס ישראל מסייע, במקור הדין בזה"א ובתה"ק נלע"ד דמבואר דזהו באין יין בנת אלא דאסור מחשש היין שע"ג העגבים בדרדורים דמחלף ביין גמור, בזה אס ישראל מסייע מותר כיון דאף ביין גמור מדינא מותר דכח עו"ג וישראל מעורב בו, אבל ביין צבור דאסור להרמב"ן מטעמא שמה יגע בידו ביין שבצור בזה אין מעליותא במה שהישראל מסייע עי"ש וא"כ המחבר דנקט לגת שיש בו יין דמשמע דס"ל כהרמב"ן ועלה קאמר ואס ישראל מסייע לע"כ עכ"ל, ואולי יש לומר בזה דעל מה שאמרו בגמרא שם (דף ס' א') כוביא מליא אסיר דלמא נגע חסורא שרי דלא נגע הביא הרשב"א בתה"א (דף קל"ז ב') דהרמב"ן ז"ל הסכים דכזבא מליא דאסור דחיישינן דלמא נגע הוא רק בשתיה, וז"ל שם ומיהו דוקא בשתיה אבל בהנאה שרי ואע"ג דבשאר ספיקי מגע דבכולי פרקין דהאסור אסורי בהנאה, הכא כיון דישראל אזיל אחוריה ולא חזא דנגע ביה ועוד דאיהו במלאכתו עסיק לא חיישינן למגעו בכזבא מסייע דמיתפס עליו כנגב בכך, אבל למגעו שלא בכזבא חיישינן והלכך אסור בשתיה אבל לא בהנאה וזה הפירוש הסכים גם הרמב"ן ז"ל ואח"כ כתב עוד וז"ל וכתב הרמב"ן ז"ל בשם הראב"ד ז"ל דכזבא מליאה דאסיר דוקא בדאזיל ישראל אחוריה דלא מני מנטר ליה אבל אזיל בהדיא מלדו דמני מנטר ליה שפיר אפילו מליא מני שרי דהא חוי ליה דלא נגע כו' עכ"ל, וא"כ הכא שהעו"ג הביא עגבים בסלים ובדרדורים ג"כ מיתפס עליו כנגב וגם בעבדיתה עסיק, ע"כ לדעת הרמב"ן דכל החשש הוא שמה יגע בידו ביין צבור די לנו כשהישראל רואהו שאינו נוגע ביין שצבור, ולכן כיון שהישראל מסייע בהדיא בודאי רואה הוא שאינו נוגע ביין ושרי לדעת הרמב"ן ז"ל. והא דמלריך המחבר שיהיה הישראל מסייע בהדיא ולא סגי שיהיה רואהו שאינו נוגע ביין הוא משום שחשש לדעת הרשב"א דמחלף ביין גמור וע"כ לריך שיהיה הישראל מסייע בהדיא אבל אז כשמסייע לו שרי בודאי גם לדעת הרמב"ן דתו אין לחוש עוד לנגיעת העו"ג ביין וכמ"ש"ל ועיין :

סימן קבו

סעיף א בהג"ה ובר הפסולי עדות כשרים לענין איסורים אס לא שחשוד לאותם דברים ע"כ, וכתב בש"ך בסק"כ דדברי הרמ"א הוא מתשובת הרשב"א סי' ת"ל שהביא הד"מ וז"ל דכל הפסולי עדות כשרים באיסורים ואפילו מומר לדבר אחד כשר לדבר אחר שלא הוא עכ"ל, וכתב מרן וז"ל (ש"ך סק"כ) כשר לדבר אחר שלא הוא, וקשה לי הא מ"ש הרשב"א שם ראהו דמומר נאמן בשל אחרים דכמו דמומר אוכל נבלות נותנין לו סכין בדוק לשחוט וכן בלוקח מן המקולים שמוכרין שם נבלות ושחוטות נאמן לומר שלקח מהכשר ואפילו

סימן קכד

סעיף יג בל המשקים של עו"ג שדרכם לערב בהם יין או חומץ אסורים, הג"ה וכל זה במשקים שהיין והחומץ הוא בהם לשבח או שאינו פוגם אבל אם הוא לפגם כגון לבע שנתנו בהם חומץ או מלח שמבשלים עו"ג ונותנים בו יין או דם ללבונו או דיו של עו"ג מותר דכל זה הוא לפגם כו' ע"כ, וכתב מרן ז"ל (שם בהג"ה) ונותניו בו יין או דם ללבונו, משמע דם במלח הוא נטל"פ וקשה לי דהרי נסתר זה מדברי תוס' חולין (דף ל"ו ב') ד"ה אפילו פסוק ד' צמ"ש ואפ"ה לא אמרינן דמלח שנאסר מחמת דם וכו' וגם הר"ן בסוגיא דטיפת חלב דטרח ג"כ ליישב קושיא זו דהתוס', הרי דנקטו כולם דראוי לומר דהמלח נעשה נבלה ואוסר להבשר וכן מבואר בהג"ה לעיל סי' ק"ה ובפ"מ שם וז"ע עכ"ל, ואולי יש לומר עפ"י מה שכתב הרמ"א בהג"ה בסו"ק ק"ג ס"ד ד"ה א"ל דבשר אינו פוגם דבש עלמו רק משקה הנעשה מדבש, כ"כ יש לומר בדם דאף שהדם אינו פוגם מלח בעין, אבל המלח שמבשלים אותו ונעשה עי"ז כמי מלח אז פוגם בו הדם שנותנים בתוכו ללבונו ועיין:

סימן קכ

סעיף ו אסור להקדים הרבית או לאחר אותו כילד נתן עיניו ללוות ממנו והיה משגר לו דורון ופירש בשביל שילווה או שהוא מתנה מרובה דמסתמא הוי כאלו פירש לו כו' ע"כ, וכתב בש"ך בסק"ו בתוך דבריו ז"ל ומשמע דהיכא דהלוה מתכוין לשם רבית אפילו בסתם אסור וכן כתב בה"ת ומביאו ב"י וד"מ ועב"ה עכ"ל, וכתב מרן ז"ל (ש"ך סק"ו) וכן כתב בה"ת ומביאו ב"י, באמת דעת דה"ת משמע דאף באינו מתכוין אסור דהא כתב אם רגיל לשלוח לו דורון שרי והוא שלא יתכוון לכך הרי דבאינו רגיל אפילו בלא מתכוין אסור וכ"כ המ"ל, ואולם זהו רק למאי דכ"ל לבעה"ת כהרמב"ם דאפי' בסתם אסור וכמ"ש הב"י (ולענין זה פליגי דלהרמב"ם אינו אסור אלא במתכוין לתירונו של הט"ז סק"ג וכדבריו כתבו ג"כ הפרישה והלח"מ ובמ"ל ולבעה"ת מוכח דאפילו בלא מתכוין אסור ולמ"ש הט"ז סק"ב דעת המחבר י"ל דלא פליגי) אבל לשיטת הרא"ש והטור דסתם הרמ"א כוונתיהו להלכה דאינו אסור אלא במפרש אין ג"מ מכל זה דבדאי אפילו במתכוון מותר אלא במתנה מרובה כיון דמוכחא מילתא הוי כפירש ודברי הש"ך כאן דמשמע דכ"ל להלכה דבמתכוין אסור ז"ע עכ"ל, ואולי יש לומר בדעת הש"ך דפשיטא ליה דלכל א' מהדעות אף במקום שאינו אסור משום רבית מוקדמת ומאוחרת מ"מ אם הלוה מתכוין לרבית איסורא קעביד, ואף שהמלוה יכול לקבל מה שנותן לו דהוא אינו יודע כוונת הלוה וכיון שאין בו משום רבית מוקדמת ומאוחרת מדינא מותר להמלוה לקבל ממנו, אבל מ"מ הלוה איסורא קעביד אם מתכוין ליתן מזד רבית, ודבר זה אינו נוגע כלל למחלוקת הרמב"ם והעומדים בשיטתו ולהרא"ש והעומדים בשיטתו רק דכולהו מודו בזה, והש"ך הוליא דין זה מדברי בעה"ת שכתב שאם רגיל לשלוח לו דורון שרי והוא שלא יתכוין לכך, הרי להדיא דגם מה דשרי להמלוה לקבל מ"מ הלוה דמתכוין לרבית איסורא קעביד, והש"ך לא סבירא ליה מ"ש הט"ז בסק"ג דדעת הראשונה סבירא ליה דגם במתכוין הלוה בשביל ההלוואה מכל מקום אין איסור לדידיה, וגם להט"ז לא סבירא ליה הא מילתא כ"כ וכמו שמוסיק בעלמו שם דלפי מה

שפירש

ואפילו מן הסתם בלא אמירתו משום לא שביק התירא וכ"ש צמה שאינו בידו שנאמן לומר בשל אחרים דכל שאין בו טורח פבדיקת סכין מותר עכ"ל, והא מזה הראיה נשמע דגם במומר לאותו דבר נאמן בשל אחרים דהא במומר אוכל נבלות הוי מומר לאותו דבר ולע"ג עכ"ל, ואולי יש לומר בזה עפ"י מה שכתב הש"ך בס"ק זה לחלק בדעת הר"ן דמה שכתב בקדושין בפרק האומר דפסולי עדות אינן נאמנין באיסורין זהו דוקא בבא לאסור של חבירו כגון לומר נתנסך יינך דאז אינו נאמן אבל בבא להתיר נאמן, כ"כ אפשר לומר בדעת הרשב"א ז"ל דס"ל דלהתיר גם מומר לאותו דבר נאמן בשל אחרים וזהו מה שכתב בתחלה בתשובה הג"ל דנאמן הוא באיסורין ולמד ממומר אוכל נבלות לתיאבון דאף שהוא מומר לאותו דבר מ"מ מהימנין ליה בשל אחרים להתיר. ומה שכתב שם בתשובה אח"ז ז"ל ומה שאמרו דגזלינן אפילו דרבנן פסולין לעדות ולאחר הכרזה וגזלן דאורייתא פסול אפילו שלא בהכרזה היינו לעדות בעלמא שזריכה עדות כשרים שנים מדכתיב אל תשת ידך עם רשע להיות עד, אבל באיסורין שאפילו אשה ועבד ושפחה כשרין בהן אפילו מומר לדבר אחד כשר לדבר אחר שלא הוא כו' עכ"ל, זהו דוקא לאסור של חבירו עליו דומיא דעדות דהתם הוי גם להוליא ממון של חבירו, ולאסור בעינן דוקא שלא יהיה חשוד לאותו דבר ואינו נאמן רק לדבר אחר שלא הוא, ובהו יש מקום ליישב דעת הרשב"א ז"ל שלא יהיו כסותרין זה לזה ועיין:

סימן קכח

סעיף ב עו"ג שנמלא בבית שבו יין אם יש לו מלוה על אותו יין כגון שעשאו אפותיקי או משכנו לו אסור ואפילו היה היין חתום בחותם אחד ע"כ, וכתב מרן ז"ל (סעיף ב') עו"ג שנמלא בבית, משמע אפילו אינו בלד היין רק בבית וכמ"ש הב"י בשם הרשב"א ותמיהני דלא יגרע ממוטהר יינו סי' קל"א דמותר בישראל וטו"ג דרים בה אפילו בלא מפתח וחותם ועיין תוס' סוף פרק ר' ישמעאל והש"ך כאן סק"ו כתב להדיא לדמות למטהר יינו, והט"ז סק"ב כתב דאף ב' חותמות לא יועיל ותמיהני דהא התם בישראל דר בבית לא בעי כלל מפתח וחותם ולע"ג זולת דנדחוק דמיירי בענין דליכא למתלי הכניסה בבית לשום ענין והוי ריעותא ול"ע עכ"ל, ואולי יש לומר דהנה מקור דין זה הוא ממתניתין דמס' ע"ז (דף ס' ב') ושם תנן עו"ג שנמלא בלד הבור של יין אם יש לו מלוה עליו אסור וכן הוא גם בהרמב"ם פי"ב מהמ"א הכ"ה ז"ל עו"ג שנמלא בלד הבור של יין אם יש לו מלוה על אותו היין הרי זה אסור כו' עכ"ל והטור כתב ז"ל כגון עו"ג שנמלא עומד בלד יינו של ישראל ויש לו מלוה עליו אסור וכו' עכ"ל, ופשוט ק"ת שהם איירו שאין הישראל דר בלד הבור של יין, וע"כ לא דקדק מרן ז"ל רק אלישנא דהמחבר שנקט עו"ג שנמלא בבית שבו יין, וס"ל למרן דמסתמא דר הישראל בהבית, אבל באמת עדיין אינו מוכרח כ"כ לומר שהישראל דר שם, דהא שכתב המחבר לשון זה ושינה מלשון הרמב"ם והטור הוא עפ"י מה שכתב בב"י בשם הרשב"א ז"ל דמתניתין דקתני עו"ג שנמלא בלד הבור של יין כו' פי' בבית שהבור שם ואפילו אין עומד בלד היין ממש כו' עכ"ל, ולפי זה הרשב"א ז"ל הוסיף רק לומר דאפילו אם אין עומד בלד היין ממש רק שנמלא עומד בבית שהיין שם ג"כ דינא הכי אבל עדיין אינו מוכרח שהישראל דר שם וכמ"ל ועיין:

שפירש בסעיף י"ז דברי הטור שפיר טפי, ולפי מה שפירש
 שם אין הכרח לומר דלדעיה הראשונה גם במכירת הלוה
 שרי, אך בכל אופן שיהיה הש"ך ז"ל לא ס"ל שיהא היתר
 להלוה במתכוין בשום ענין, דמדברי בעה"ת נשמע לשאר
 פוסקים דכמו דלדידיה אף דזרנגיל לשלוח לו דורון שרי
 מ"מ אסור במתכוין לכך, ממילא דגם לשאר הפוסקים מה
 דשרי לדידהו מ"מ במתכוין לכך אסור, דבזה לא מלינו
 שיחלקו על בעה"ת כלל, וכן כתב הב"י לקמן סי' קס"ב
 בד"ה וכן אם ילא השער לדבר פשוט דאף שאם ילא
 השער מותר ללוות סאה בסאה מ"מ בעינן שידעו שניהם
 המלוה והלוה שילא השער אבל אם אחד אינו יודע אסור
 כיון שהתכוין לשם רבית אף דבאמת אין כאן רבית כלל,
 ובזה יש מקום ליישב דעת הש"ך ועיין:

סעיף י"א אפוטרופוס שהלוה מעות היתומים צרביט
 קצונה אם הלוה נטל לחלקו

כל כך ריוח כמו שהתנה לתת להם חייב ליתן להם ע"כ,
 וכתב בט"ז בסקי"ו וז"ל באדם אחר לא התיר בזה אלא
 כל שנעשה ההלוואה באיסור אסור ליעול אפילו אם הרווח
 הלוה הרבה אבל כאן מה שנעשה באיסור הרי הוא כאלו
 לא נעשה להזיק להיתומים והוא כאלו לא התנה כלום
 בשעת הלוואה ואמרינן לטובת היתומים דאע"ג דלא התנו
 להתירא הוה כאלו התנה כו' עכ"ל, וכתב מרן וז"ל (ט"ז)
 סקי"ו דאע"ג דלא התנו להתירא, עיין תשובת רש"כ
 סקי"א דנראה בפשיטות בלא התנה כלל דא"ל ליתן מהרווח
 להיתומים וז"ע עכ"ל, הנה תשובת רש"כ אין אחי לעיין
 טעמו אך אולי יש לומר דכיון דקט"ל במפקיד מעות אלא
 חזירו והנפקד הוליא המעות והרווח בהן אין לריך לתת
 מהרווח לבעל הפקדון אף שלא היה לו רשות להשתמש
 בהמעות וכמ"ש הרמ"א בחוה"מ סי' רל"ב ס"ז בהג"ה,
 והש"ך שם בסקט"ו הביא דעת מהרש"ל דאפילו תבעו לדין
 ואמר לו תן לי פקדוני כי יש לי ריוח ברור ומצד דבריו
 וזה מעכבו פטור דמבטל כיסו לא הוי אלא גרמא והש"ך
 כתב שם דהנ"י הביא הירושלמי דאיתא שם להדיא דהמבעל
 כיסו של חזירו פטור ומשמע דהש"ך מסכים לדינו של
 מהרש"ל, ומכ"ש דבלא תבעו לדין בודאי דאין לריך ליתן
 לו מן הרווח וכמ"ש הרמ"א, וא"כ גם באפוטרופוס שהרווח
 לעלמו במעות היתומים יש מקום לומר דג"כ פטור מדינא
 ליתן להם מהרווח, דאף שלא עשה בודאי כהוגן מ"מ אין
 חייב ליתן להם מן הרווח כיון שהיה בדעתו להרווח לעלמו,
 וע"כ גם אם נתן האפוטרופוס המעות של היתומים לאחר
 ולא התנה עמו שיתן ריוח להיתומים הרי הוא כמו
 האפוטרופוס בעלמו ואינו חייב ליתן מהרווח להיתומים,
 ואף שאם היה הפסד בהמעות בודאי חייב האפוטרופוס
 לשלם להיתומים מפני שפסע בזה שלא היה לו למסור מעות
 של היתומים רק כמו שפסק המחבר בחוה"מ סי' ר"ל ס"ח
 והוא מדינא דגמרא שבדקין מי שיש לו נכסים שיש
 להם אחריות ויהיו עידיה אים ואם נאמן ס'
 ונותנים לו צ"ד קרוב לשכר ורחוק מהפסד, אבל מ"מ
 היכא שלא היה הפסד רק שטער האפוטרופוס ונתן מעות
 היתומים לאיש אחר בלא ריוח אז המקבל עומד במקומו
 ולא לריך ליתן להם מהרווח, ועפ"י זה יש מקום למ"ש
 הרש"כ בתשובה וכמ"ל ועיין:

שם בט"ז בס"ק הנ"ל **כתב** שד וז"ל וז"ל שהוא
 נוטל החזי מכל מה

שהרווח המקבל אפילו הרבה מהקליזה רק שינכה לו שכר
 טרחו דכיון דהוה כאלו לא היה תנאי כלל יש זכות להיתום
 על ג' היותר טוב כאלו התנה שיקח החזי אפילו אם הוא
 יותר ממה שקינץ האפוטרופוס באיסור דאזתה הקליזה לא
 נחשבת לכלום ונאלו לא נעשית כלל עכ"ל, וכתב מרן וז"ל

(שם בט"ז צ"ד) רק שינכה לו שכר טרחא, בזה ז"ע
 דנראה לכאורה דא"ל לנכות בזה שכר טרחא ועיין עכ"ל,
 ונראה קלת דכוונת מרן כן הוא, דכיון שאמרו בגמרא
 צ"מ (דף ע' א') דמעו של יתומים מותר להלוותן קרוב
 לשכר ורחוק מהפסד וכן פסק המחבר בחוה"מ סי' ר"ל
 וכמ"ל א"כ לא לריך ליתן להמקבל שכר טרחא כלל,
 דהלא להלוות מעות קרוב לשכר ורחוק מהפסד הוי אבק
 רבית וכמ"ש רש"י שם ד"ה קרוב לשכר בדיחא, וכן אם
 אינו נתן להמקבל שכר טרחא הוי אבק רבית וכמ"ש הט"ז
 בעלמו בס' קע"ז סק"ז וז"ל נ"ל דאם כבר נתן לו המקבל
 לנותן קרן וריוח שלו ולא נתן לו שכר טרחא כלל אין לו
 עליו שום תביעה ודבר זה אבק רבית הוא כו' ואבק רבית
 אין מוליחין בדיינין עכ"ל, וא"כ כמו שמוותר להלוות מעות
 של יתומים קרוב לשכר ורחוק מהפסד אף דהוי אבק רבית
 כ"כ אין לריך ליתן לו שכר טרחא להמקבל דגם זה הוי רק
 אבק רבית, אך אולי יש לומר בדעת הט"ז דבחו"מ שם
 בס' ר"ל ס"ח כתב המחבר וז"ל מעות של יתומים שהניח
 להם אביהם אינם לריכים אפוטרופוס וע"ז כתב הרמ"א
 בהג"ה ויש אומרים דגם במעות מעמידים אפוטרופוס
 שיותר ישתדל הוא בהן מצ"ד ע"כ, וכתב הסמ"ע שם
 בסקט"ו וז"ל פירוש ישתדל לבקש אדם נאמן שראוי ליתנם
 לו אלא שאותו אפוטרופוס יתנו להנאמן צ"ד כי היה
 להצ"ד כח להפקיר נכסי המקבל אלל היתומים להתנות
 עמו שיקבלם קרוב לשכר ורחוק להפסד כן הוא לשון רש"י
 וטור עי"ש עכ"ל הסמ"ע, וכן כתב הב"י בס' זה ד"ה
 ומעות של יתומים בשם המרדכי, ואף שהביא שם בשם
 הרשב"א דלא ס"ל כן מ"מ הר"מ כתב שם וז"ל ובת"ה
 סי' ש' משמע דס"ל לענין הלכתא כדברי המרדכי וכ"מ
 בח"מ סי' ר"ל עכ"ל, וכיון שכן שהאפוטרופוס בעלמו אין
 לו כח ליתן קרוב לשכר ורחוק להפסד אלא צ"ד, והכא
 לא נתן האפוטרופוס צ"ד וע"כ אין לומר שהוא כמו
 שהתנה בהדיא שנתן לו קרוב לשכר ורחוק מהפסד בכדי
 שיפטרו מליתן גם שכר טרחא דהא אין רשות להאפוטרופוס
 לעשות כן בלא צ"ד, אלא אמרינן דהוי כאלו התנה על
 עיסקא וכשאר עיסקא, וכיון שהיה ריוח במעית של
 היתומים ע"כ לריך ליתן להם חזי הרווח ומוזה יעול שכר
 טרחא ככל עיסקא וכמ"ש הט"ז ועיין:

סימן קסא

סעיף י"א שטר שיש בו רבית בין של תורה בין של
 דבריהם גובה את הקרן לבדו והוא
 שיהא ניכר שהוא רבית, הג"ה כגון שהוא מפורש בשטר
 הקרן בפני עלמו או שלא היה נכתב בשטר רק הקרן
 ועדים מעידים על הרבית וכל מי שבא לידו יקרע השטר
 דחיישינן שמא יגבה בו הרבית ע"כ, ועל מה שכתוב
 בהג"ה כגון שהוא מפורש בשטר הקרן בפני עלמו כתב בט"ז
 בסק"ז וז"ל דאל"כ הרי העדים פסולים דרשעים הם
 שמעידים שחתמו על איסור עכ"ל, ועל מה שכתוב עוד
 בהג"ה או שלא היה נכתב בשטר רק הקרן ועדים מעידים
 על הרבית הוסיף בט"ז בסק"ח וז"ל פי' הכל נכתב בתורת
 קרן והעדים לא ידעו שיש שם רבית אלא שעדים אחרים
 יודעים שיש כאן רבית ובזה פסק רמב"ן עכ"ל, וכתב
 מרן וז"ל (ט"ז סק"ז) דברים אלו ושח"ז בסק"ח תמוהים
 דבפשוטו צהיפק דכוונת המחבר והרמ"א דהעדים אינן
 נפסלים ומיירי דמפורש בשטר הקרן בפני עלמו והרווח
 בפני עלמו או שלא נכתב בשטר רק הקרן אלא דבע"פ
 התנה על הרבית דאל"כ דכלל הרבית בקרן גרידן על הקרן
 שמא יגבה הרבית ואינו גובה הקרן עכ"ל. והנה כקושית

מרן

מרת הקשה הש"ך בנקה"כ כאן על הט"ז וגם בחו"ה סימן
 נ"ב בש"ך סק"א הזכיר שם שהשיג כאן בנקה"כ על הט"ז
 ועיי"ש, אמנם בהגהת הט"ז הגדפסים ביו"ד החדשים דפוס
 ווילנא תירץ קושית הנקה"כ ותוכן כוונתו הוא דגם הט"ז
 ס"ל כסדרת התוס' בצ"מ (דף ע"ב א') ד"ה שטר דע"כ
 אין העדים נפסלים אף דעברו על לא תשימון בשחתמו על
 שטר שיש בו רבית, משום דלא תשימון לאינשי במלוה משמע
 להו ולא בעדים, רק דהט"ז ס"ל דאין זה אלא בשמפורש
 בשטר הקרן לבד והרבית לבד ואז לא יוכל המלוה לגבות
 בדון את הרבית כלל ואין כאן אלא מה שעברו על לא
 דלא תשימון ומשום זה לא מפסלו דלא תשימון לאינשי
 במלוה משמע להו ולא בעדים, אבל אם נכלל הרבית
 בכלל הקרן והעדים ידעו מזה אז העדים פסולים כיון דע"י
 שטר זה יוכל המלוה לגבות גם הרבית מהלוה משום שאין
 הרבית מפורש בשטר א"כ ממילא הו"ל רשע דחמס דע"י
 עדותן שחתמו בשטר הזה יוליא ממון שלא כדיון, והו
 שכתב הט"ז (על מה שכתב הרמ"א כגון שמפורש בשטר
 הקרן בפני עצמו) דאל"כ הרי העדים פסולים דרשעים הם
 כו"ל דאם היה נכלל הרבית בחוץ הקרן העדים פסולים
 דרשעים הם דהלא יוליא ממון על פיהם והו"ל רשע דחמס,
 ועל מה שכתב עוד הרמ"א או שלא הו"ל נכתב בשטר רק הקרן
 ועדים מעידים על הרבית וכל מי שבא לידו יקרא השטר
 שמה יגבה הרבית, היה קשה להט"ז שאם נפרש דברי
 הרמ"א כפשטן דבשטר לא נכתב רק הקרן לבד רק עדים
 מעידים על פה על הרבית א"כ איך כתב וכל מי שבא
 לידו יקרא השטר דחיישינן שמה יגבה בו הרבית, דהלא
 א"א לגבות בהשטר רבית כיון שלא נכתב בו רק הקרן
 לבד, ולא ניחא ליה לפרש כמ"ש הש"ך בסק"ח דארישא
 קאי, ע"כ מפרש הט"ז בסק"ח דמ"ש הרמ"א או שלא היה
 נכתב בשטר רק הקרן ר"ל שהכל נכלל בחזרת קרן דגם
 הרבית נכלל בחזרת קרן רק שהעדים החתומים בו לא
 ידעו שיש שם רבית אלא שעדים אחרים יודעים שיש בו
 רבית ובזה פסק הרמ"א כהרמב"ן דמ"מ גובה את הקרן
 כיון שהעדים אינם פסולים דהא לא ידעו כלל שיש כאן
 רבית ולא קגסינן התיירא אטו איסורא כיון שיגבה את
 הקרן כדיון דהקרן מגיע לו למלוה באמת, ומ"ש הרמ"א
 וכל מי שבא לידו יקרא השטר דחיישינן שמה יגבה בו
 הרבית כבר כתב הט"ז בסק"ט דהטעם כמ"ש בהגהת
 אשר"י לפי שהוא עובר בקיומו, ור"ל שמה יוליא השטר
 באיזה צ"ד אחר ויגבה הקרן והרבית, אבל הקרן לבד
 יוכל לגבות באמת בשטר זה וכדעת הרמב"ן ז"ל, ומפני
 שדברי הגהת הט"ז אינם מובנים כ"כ ע"כ ביארנו כוונתו
 בכדי ליישב דעת הט"ז ממה שהקשו עליו הש"ך בנקה"כ
 ומרן ז"ל ועיין:

סימן קסב

סעיף א בהג"ה י"ש מי שכתב בזמן הזה מטבע של
 זהב דינו ככסף ולוין זהוב בזהוב
 וכן נוהגין להקל כו' ע"כ, וכתב בט"ז בסק"ב וז"ל הטעם
 דבזמנינו רוב בני אדם יש להם מטלטלין ברשותם בזהוב
 זהב ואם היו רגילים למכרם בזול יכולים למכרם והוא כלוה
 סאה בסאה ויש לו אפילו אין לו רק זהוב אחד יוכל ללות
 עליו כמה זהובים אבל לגבי סאה בסאה לא מהני מטלטלין
 רק מזומנים דאין דרך לקנות פירות רק בזומנים אבל
 דרך הוא למכור מטלטלין בעבור זהובים וכן כתוב בפסקי
 מהרא"י סי' נ"ד עכ"ל, וכתב מרן ז"ל (ט"ז סק"ב)
 הטעם דבזמנינו, קשה לי הא למאי דקיי"ל דתלוי הכל
 ביאל השער דמותר דאף באין לו מעות מותר ללוות סאה

בסאה (וכמ"ש המחבר לקמן סעיף ג') ובלא יאל השער
 אף דיש לו מעות אסור, וא"כ הכא בדינרי זהב אם יאל
 השער פשיטא דמותר ובלא יאל השער אף דמדמינן מטלטלים
 לגבי מעות (זהובים) כמו מעות לגבי פרי הא בלא יאל השער
 לא מהני יש לו מעות וא"כ הך סברא לא קיימא לדינא זולת
 הטעם האחר שכתב המחבר (הב"י) שהביא הש"ך אות ד'
 עכ"ל, הנה מה שהחליט מרן דאסור ללוות סאה בסאה
 בלא יאל השער אפילו יש לו מעות באמת שכן כתב הש"ך
 בסק"ה בשם הפוסקים וב"י, אבל מ"מ נראה דהט"ז ס"ל
 דביש לו מעות מותר ללוות סאה בסאה וכן משמע דעת
 התוס' בצ"מ (דף ע"ב ב') ד"ה אין לוין על שטר שבשוק
 וז"ל ומסקנא דלוין לפירוש ה"ג דאיירי סאה בסאה מיירי
 ביש לו מעות ללוה דמלי זבין בשוקא או יש לו מעט כדר'
 יחזק בשוק פרקין (דף ע"ה א') יש לו סאה ליה עליה
 כמה כורים וק"ק למה לי שער רק שימלא פירות לקנות
 אפילו ביוקר ואית דגרסי אין לוין על פירות שבשוק עכ"ל,
 ומדברי התוס' אלו נראה דס"ל דיש לו מעות עדיף מילא
 השער דהלא כתבו בפשיטות דלפירוש ה"ג דאיירי סאה
 בסאה מיירי ביש לו מעות ללוה, הרי להדיא מדבריהם
 דלא השער לחוד לא מהני רק דוקא אם יש לו מעות או
 יש לו מעט כדר' יחזק, ולהיפך הקשו דלמה לי שער שבשוק
 רק די בשימלא פירות לקנות אפילו ביוקר כיון דאית ליה
 מעות ומשום זה כתבו ואית דגרסי אין לוין על פירות
 שבשוק, ולפי זה לדין דקיי"ל דביאל השער מותר ללוות
 סאה בסאה אף שאין לו מעות וכמ"ש הש"ך בסק"י שכן
 הוא דעת ר"י ורוב הפוסקים וכן פסק ב"י והב"ח, ממילא
 דביש לו מעות יכול ללוות סאה בסאה אפילו לא יאל השער
 וכמו שמוכח מדברי התוס' דיש לו מעות עדיף מילא
 השער, וע"כ יש לומר דהט"ז סמך על דברי התוס'
 דמותר ללוות סאה בסאה ביש לו מעות אף שלא יאל השער,
 ומ"ש הש"ך בסק"ה (על מה שכתב המחבר דאם יש לו
 מעט מאותו המין ליה עליו כמה שאין) וז"ל מאותו המין
 דוקא אבל מעות אפילו בכדי שיכול ליקח כל אותו המין
 אסור כן הסכמת הפוסקים וב"כ ב"י עכ"ל, נראה קצת
 שהש"ך הוליא זה ממה שכתב הב"י בסו' זה וז"ל אהא
 דאסיקנא (בדף ע"ב ב') דלוין על שער שבשוק ופירש רש"י
 סאה בסאה כתבו התוס' וקשה קצת למה לי שער רק
 שימלא פירות לקנות אפי' ביוקר ואית דגרסי על פירות
 שבשוק ע"כ ועפ"י זה כתבו הג"א עלה קמ"ו דלרש"י שרי
 ללוות סאה בסאה אפילו לא יאל השער אפילו לית ליה
 מההוא מינא כלום והוא שיהיו לו מעות שיכול לקנות בהם
 חטים וכמו שכתבו הגהות הנזכר עלה קמ"א, ואין משם
 ראיה אלא לגורמים על פירות שבשוק אבל רש"י גרס על
 שער שבשוק וכן גירסת רי"ף והרא"ש והרמב"ם הלכך
 ההוא פסק לאו דסמכא הוא עכ"ל ב"י, ומזה משמע להש"ך
 דכל הפוסקים אלו ס"ל דבלא יאל השער אין ללוות סאה
 בסאה אפילו יש לו מעות, אבל להט"ז אפשר לומר דהוא
 יפרש בדברי הב"י דמשיג על הגהות אשר"י במה שכתב
 דלרש"י שרי ללוות סאה בסאה אפילו לא יאל השער ואפי'
 לית ליה מההוא מינא כלום רק שיהיו לו מעות, ע"ז כתב
 הב"י דלרש"י דגרס על שער שבשוק אין ראיה כלל דס"ל
 שמותר ללוות ביש לו מעות אף שלא יאל השער, דהו
 מוכח דוקא למאן דגרים בגמרא התם על פירות שבשוק
 אבל לא לרש"י ז"ל דגרים בגמרא על שער שבשוק, ולזה
 כתב הב"י דההוא פסק לאו דסמכא הוא דבאמת לגירסת
 רש"י ז"ל אין שום הכרח לדון זה וכן הוא גם גירסת הרי"ף
 והרא"ש והרמב"ם ז"ל, אבל מ"מ גם להיפך לא מוכח
 מדעת רש"י והרי"ף והרא"ש והרמב"ם ז"ל, דעדיין אפשר
 לומר דס"ל להלכה דביש לו מעות מותר ללוות סאה בסאה

גם בלא ילא השער, והא דאמרו בגמרא במסקנא סם דלויין סאה בסאה והוא דוקא על שער שבשוק (לפי גירסתם בגמרא בתחלה דאין לויין על שער שבשוק) זהו דוקא באין לו מעות אז לריבין שיהיה השער בשוק אבל אם יש לו מעות אין לריבין לשער שבשוק, (וכמו דלפי מה דקיי"ל שלויין סאה בסאה ביאלא השער אפילו אין לו מעות מוקמינן בע"כ ההיא סוגיא דאייירי באין לו מעות), וא"כ אין הכרח גם לפי גירסא זו (דלויין על שער שבשוק) דאם יש לו מעות לא יוכל ללוות גם בלא ילא השער וכמ"ל, ובפרט דהט"ז לאו משמיה דנפשיה כתב כן רק משמיה דמהרא"י בתרומת הדשן בפסקיו סי' כ"ד, ובע"כ מדברי הת"ה אלו מוכח חדה מתרתי או דאייירי ביאלא השער (ועכ"ז מלריך הטעם דכל בני אדם יש להם מטלטלין ברשותם דשוין זהב ואם היו רגלים למכרם בזול יכולים למכרם והוא כלוה סאה בסאה ויש לו כו'), וא"כ מוכח מזה דפליג על דעת רוב הפוסקים דס"ל דביאלא השער מותר ללוות סאה בסאה אף שאין לו מעות כלל, או דאייירי בלא ילא השער רק דס"ל דביש לו מעות מותר ללוות סאה בסאה אף בלא ילא השער, וע"כ ניחא יותר לומר דס"ל דביש לו מעות לא בעינן ילא השער, דבזה אין הכרח דהנהו רבנותא הנ"ל פלוגי ע"ז לענין דינא, ובפרט דלדעת התוס' עדיף עפי ביש לו מעות ולא ילא השער מאם ילא השער ואין לו מעות וכמ"ל, וע"כ יש מקום לומר דהת"ד סמיך על דעת התוס' בזה כיון דמכל הנהו רבנותא לא מוכח כלל דפליגי על דעת התוס' דיש לו מעות עדיף מילא השער, וביאלא השער ס"ל דמותר ללוות אף באין לו מעות כלל, וכמ"ש גם הנ"י בפרק איזהו נשך בסוגיא זו דלויין על שער שבשוק וז"ל ואסיקנא דלויין הואיל ויאלא השער כמו שיש לו הוא כו' ואעפ"י שאין לו מעות בשעת הלואה כיון שילא השער יכול הוא ליקח פירות באשראיו ואעפ"י שדעת הראב"ד ז"ל דדוקא כשיש לו דמים שיכול ליקח בהם פירות מ"מ לא נראה כן דעת הגאונים ז"ל שהרי כולם התירו סתם וכן דעת הרנב"ר ז"ל עכ"ל, וא"כ קרוב להיות דלענין דינא מסכימים כולם לדעת התוס' דביש לו מעות לא גרע לפחות מילא השער, ומכל הנהו רבנותא הרי"ף והרמב"ם והרא"ש והטור לא מוכחא דפליגי על סברת התוס' ז"ל ורק הראב"ד ז"ל איהו ס"ל דתרתוי בעינן ילא השער ויש לו מעות, וכיון שהגאונים ז"ל פלוגי עליה במה דמלריך יש לו מעות ביאלא השער, אפשר דלא ס"ל כוותיה גם כן במה דס"ל דביש לו מעות לא סגי עד שילא השער ועיינן:

סימן קסג

סעיף א בש"ך סק"ד כתב וז"ל וכתב צ"י דללוות ע"מ שאם לא יתן לו לזמן פלוני יתן לו פירות כשער של עכשיו אסור כיון דמחמת הלואה קאתי עכ"ל ומציאו ד"מ עכ"ל הש"ך, וכתב מרן וז"ל (ש"ך סק"ד) כשער של עכשיו אסור, קשה לי דאף כשמחמתה שיתן לו פירות בזול יותר משער דעכשיו לשחרי כדלקמן סי' קע"ז סי"ד וללע"ג ואח"ז רב מלאתי שהקשה כן בספר תל"מ ותיירונו אינו מובן לי עכ"ל, ודבריו מבוחרים דשם בסו' קע"ז סי"ד כתב המחבר האומר לחצירו אם לא אפרעך לזמן פלוני הריני חייב לך מעכשיו ולזמן העיכוז כך דינרין יותר ממה שהלוהו אסור מפני הערמת רבית וכתב ע"ז הרמ"א בהג"ה ויש מתירין אם נותן לו מעות ומקבל פירות ע"כ ובש"ך שם סק"ל כתב שאין כאן מחלוקת דגם המחבר וסייעתו מודים לזה כדאיתא בריב"ש וב"י ולקמן סי"ח עכ"ל, וחולי יש לומר בזה דהנה

הצ"י הוליא דין זה דללוות ע"מ שאם לא יתן לו לזמן פלוני יתן לו פירות כשער של עכשיו דאסור מהא שפירש רש"י על מה שאמרו בגמרא צ"מ (דף ע"ב ב') אין לויין על שער שבשוק וז"ל אני שמעתי אין לויין מעות בדרך הלואה ע"מ שאם לא אשלם לך מעות עד זמן פלוני אתן לך פירות כשער של עכשיו דאע"ג דדרך מקח וממכר שרי דרך הלואה אסור ובה"ג מפרש אין לויין סאה בסאה על סמך שער שבשוק כו' עכ"ל, ולבסוף מסיק בגמרא דלויין על שער שבשוק, ועל כן לפי מה ששמע רש"י ז"ל מותר לפי הנסקנא ללוות מעות ולהתנות שאם לא יתן מעות לזמן פלוני יתן לו פירות כשער של עכשיו, וע"ז כתב צ"י וז"ל וכבר כתבתי בסו' קס"ב דדעת כל הפוסקים לפרש כדברי בה"ג וא"כ ללוות ע"מ שאם לא ישלם לזמן פלוני יתן לו פירות כשער של עכשיו אסור כיון דמחמת הלואה קא אתי עכ"ל, ולפי זה לדעת מרן ז"ל דמדמה דין זה דמתנה שאם לא יתן לו המעות של הלואה לזמן פלוני יתן לו פירות כשער של עכשיו לדין דסו' קע"ז סי"ד וע"כ הקשה שיהא מותר גם כשמחמתה שיתן לו פירות בזול יותר משער של עכשיו, א"כ תקשי גם לדעת רש"י ז"ל למה אמרו בגמרא במסקנא דלויין על שער שבשוק דוקא הול"ל שמותר ללוות גם כשיתן לו פירות בזול יותר מהשער שבשוק, ולא ניחא כ"כ לומר דרש"י ז"ל פליג על דין דסו' קע"ז סי"ד הנ"ל דא"כ הו"ל להפוסקים להזכיר דלדעת רש"י ז"ל אסור להלוות בתנאי שאם לא ישלם לזמן פלוני יתן לו יותר ממה שהלוהו:

וע"כ אפשר דיש לחלק בין דין דהתם לדין זה, דהתם בסו' קע"ז היה התנאי שאם לא יפרענו לזמן פלוני יתן לו פירות יותר מההלוואה, והיינו שאם לא יפרענו כלל לזמן פלוני לא בכסף כמה שהלוהו וגם לא בשוה כסף וע"כ קנס את עצמו שיתן יותר משוה שעבר על תנאי שהתחייב עצמו לשלם לזמן פלוני ולבסוף לא שילם לו כלל, ואגר נטר לא שייך בזה כיון דבשעה אחת שלא שילם לו בזמנו נתחייב בכל הסך המותר וכמ"ש הריב"ש ז"ל והוצא דבריו בש"ך ובט"ז שם בסו' קע"ז סעיף י"ח ועיי"ש, משא"כ הכא דמתני שאם לא יתן לו מעות לזמן פלוני יתן לו פירות כשער של עכשיו (וכמפורש בפרש"י ז"ל דהתנאי היה שאם לא ישלם לו במעות) אעפ"י שיראה לשלם לו לזמן הקבוע בפירות וכדומה מ"מ יתן לו פירות כשער של עכשיו, זה גרע טפי, דבאמת הדין נותן שאם אין לו מעות מזומן ויכל לשלם לו גם בשוה כסף וכמו שאמרו צ"מ (דף מ"ו ב') ובכמה דוכתי ממרא רשותך פארי אפרע, וע"כ היה מן הדין שהמלוה יקבל בפרעון חובו גם אם ישלם לו בפירות לפי השער שבשוק שיהיה בזמן הפרעון בשאין לו ללוה מעות מזומן, וע"כ לא התירו גם לדעת רש"י ז"ל אלא בשהתנה עמו שאם לא ישלם לו במעות מזומן יתן לו פירות כשער של עכשיו, דלפחות אפשר לו להלוה לקנות בסך ההלוואה יותר מכשער של עכשיו אסור דהוי לפחות כרביית מאוחרת, דאין לחשוב זה כקנס בעלמא משום דלא שילם בזמנו, דהא מן הדין הוי תשלומי מעליא גם כשרוזה לשלם לו בשוה כסף וכמ"ל, ולכן הוי כרביית מאוחרת, ולפי זה קרוב לומר דגם דעת הצ"י כן הוא דהתנאי היה שאם לא ישלם לו מעות מזומן לזמנו יהא מחוייב ליתן לו פירות כשער של עכשיו, דהא מה שהתיר רש"י ז"ל לפי גירסתו אסור הצ"י לפי גירסת הגאונים א"כ ממילא דאייירי כמ"ש רש"י ז"ל, ולכן כתב הצ"י דלפי גירסת הגאונים גם להתנות שאם לא ישלם לזמן פלוני יתן לו פירות כשער של עכשיו אסור, ומטעם שכתבנו דלא שייך בזה קנס כ"כ כיון שהלוה רוצה לשלם לו בפירות פשער שהוא צעת התשלומין

התשלומין ומדינא תשלומין מעליא מקרי, וא"כ כשמתנה עמו שיתן לו הפירות כשער של עכשיו אסור לפי גירסת הגאונים, משא"כ התם בדין דסו' קע"ז סי"ד שאינו פורע בזמנו כלל אף לא בשוה כסף התם לא מקרי רק קנס שלא שילם לו בזמנו, וזה פשוט קלת דאין בדעת הב"י לומר דלגירסת הגאונים מוכח דאסור להלוות מעות בתנאי שאם לא ישלם לו לזמן פלוני יתן לו פירות כשער של עכשיו, דהלא אף שהם מפרשי בגמרא שמוחר רק ללוות סאה בסאה על שער שבשוק אבל לא מעות, מ"מ עדיין יש לומר דהא דאסור ללוות מעות על שער שבשוק היינו דוקא שילוח בלא שום תנאי רק שלוח מעות על מנת שישלם לו פירות כשער של עכשיו, אבל היכא דמתנה שאם ישלם לו מעות בזמנו הרשות בידו רק באם שלא ישלם לו מעות בזמנו אז יתן לו פירות כשער של עכשיו אפשר דשרי גם לדעת הגאונים ז"ל, אך קרוב לומר בדעת הב"י שר"ל לדעת רש"י בפירושו בגמרא מוכח דשרי ללוות מעות בתנאי הג"ל אבל לפי פירוש הגאונים ז"ל אינו מוכח כן בגמרא, וע"כ כיון שאין הוכחה לדין זה לדידהו לכן ס"ל להב"י דאין להתיר ללוות בתנאי זה כלל ועפ"י מה שהסברנו קלת בטעם הדבר, ובפשיטות יש לומר עוד קלת בזה דהתם שאומר מעכשיו כמו שפורש שם דהתנאי היה שאם לא אפרעך לזמן פלוני הריני חייב לך מעכשיו ולזמן העיכוב כך, ממילא כיון דבמעכשיו אין בזה אסמכתא גם רבית אין כאן, דהא אגר נטר לא שייך בזה כיון דבשעה אחת שעובר על הזמן מחוייב ליתן לו כל מה שהתחייב עלמו ליתן וכמש"ל ולא היו רק קנס לחודיה, אבל הכא שלא אמר לו מעכשיו הוי אסמכתא וכיון שלא קנה הקנס משום דהוי אסמכתא ממילא מה שיתן לו הוי כרביית, אך אף אם נאמר דלא תלוי זה בזה מ"מ יש לחלק בין דין של הב"י דהכא לדין דהתם עפ"י מש"ל ועיין:

סימן קסז

סעיף א מלצה אדם לחבירו מנה על תנאי שיתעסק בו לריוח המלוה עד שיהא שני מניס יהיה באחריות המלוה עד אותו זמן ולכשיהיו שני מניס יחזרו שני המניס למלוה ומשם ואילך יהיה כל הריוח ללוה ובלבד שיתן שכר עמלו עד שיהיו בו שני מניס ואם התנה עמו בתחלה אפילו בכל שהוא שהתנה לתת בשכר עמלו שני ע"כ, וכתב בט"ז בתוך סק"א וז"ל בת"ה שם סימן ש"ב כתוב למלצה היתר בנותן מעות לחבירו למחצית שכר ורובה שיהיה קרן שלו בטוח יכול לומר שהלוה לא יהיה נאמן על ההפסד רק עפ"י עדות כו' ומסיק שם דאין היתר זה אלא בנותן בעיסקא שאין שם רבית דאורייתא אפילו בלא שום תנאי כיון דלא קלץ עמו רק אם יהיה ריוח כו' אבל מי שקלץ עם הלוה שיתן לו סך קלוב ריוח ועושה כן להיות הקרן בטוח אין לסמוך על תנאי זה וליקח הרבית אם לא יעידו אלא שני אנשים ע"כ, ובלבד האריך כאן ומחלק בין הקרן להריוח דעל הקרן יכול להתנות כן כו' אבל לא על הריוח דספק מתחלתו אם יהיה שם ריוח כלל וחילוק נכון הוא רק שמשמע מדבריו שעל הקרן מועיל תנאי זה אפילו אם הוא קלוצ עמו תחלה כגון היכא דהכא שמתנה עמו שיהי' באחריות המלוה עד שיהיו שם שני מנין דגם בזה מועיל שינטרף עדים המיוחדים דוקא על הפסד הקרן והוא תמוה שלא ראם סוף דברי ת"ה שזכרנו דדוקא במקום שאין שם קליטה יש לסמוך על זה כו' עכ"ל הט"ז, וכתב מרן וז"ל (ט"ז סק"א) דדוקא במקום שאין שם קליטה, תמיהני הא הכא ג"כ אינו קלוצ דבר ידוע אלא שיתן לו הריוח שיהיה במעותיו והוי רק מדרבנן ועיין

תשובת הראב"ח ח"א סס"ט עכ"ל, הנה תשובת ראב"ח אין אחי אך אולי יש לומר בדעת הט"ז דהכא חשיב ליה כקליטה דכיון דהתנאי היה שהמקבל יתעסק בו לטובת המלוה עד שיהא שם שני מניס ורק אח"כ יהיה הריוח ללוה אבל כל זמן שלא יתמלא השני מניס חל על המקבל להתעסק ולערוח לטובת המלוה אף אם יתמשך זמן ארוך, א"כ הרי זה נחשב כאלו התנה המלוה עם המקבל שיתן לו איזה סכום בכל יום בכדי שילוח לו לאחר זמן סך ידוע, דמה לי אם נותן הלוה להמלוה מעות מוזמן בעד זה ומה לי אם עוסק ומטריח עצורו, הלא גם העסק והטרחא גם הוא כרביית יחשב דשכר פעולה גם הוא כמעות נחשב, וע"כ ס"ל להט"ז דזה הוי כמו קליטה ממש כיון דאף שיתמשך זמן רב קודם שירויח בעד המלוה השני מניס מ"מ לא יעול המקבל מאומה מן הריוח לעלמו, וכל עמלו בכל הזמן הוא רק לטובת המלוה ובשביל שלאחר שיתמלא השני מניס יהיה הריוח של הלוה, וע"כ ס"ל להט"ז דבכעין זה אין להתיר להתנות שיהיה לריך לעדים על ההפסד, משא"כ בדין של הת"ה שם היה התנאי שכל מה שירויח תיכף מוזמן קבלת המעות והלאה יהיה הכל למחאה בשותפות והלוה מטריח מהיום לעלמו כמו שמטריח בעד המלוה רק שמתנה שהלוה לא יהיה נאמן על הפסד הקרן כי אם בעדים בכדי שיהיה בטוח במעותיו ואין אסור כזה רק מדרבנן משום קרוב לשכר ורחוק להפסד בזה מותר לו להתנות כן דהלא דבר שאפשר הוא להלוה להעמיד עדים ע"ז ועיין:

סימן קסח

סעיף ה א ישראל הלוה לעו"ג כרביית והעו"ג מלוה אותם לישראל כרביית וחזרו ישראל הראשון ונטול רבית מעו"ג אסור, הג"ה ודוקא אם העו"ג הלוה לישראל השני בשלימות ישראל הראשון וכמאן דאמר יש שלימות לעו"ג לחומרא ואפילו אי אין שלימות לעו"ג לחומרא מיירי דישאל כופה לעו"ג ליתן לו רבית וידע שהעו"ג יכוף הישראל השני להוילא ממנו הרבית אבל אם אית ליה לעו"ג משכון מישראל שני שאין לריך לכוף אותו ולא עשה בשלימות של ישראל ראשון לכ"ע שרי ע"כ, ועל מה שכתב הרמ"א ואפילו אי אין שלימות לעו"ג לחומרא מיירי בישראל כופה לעו"ג ליתן לו רבית כו' כתב בש"ך בסקי"ב וז"ל ואפ"ה לא אסור אלא כשהלוה בשלימות ישראל הראשון דאל"כ לא מחזי כרביית שהעו"ג לזורך עלמו מתחלה לוח עכ"ל, וכתב מרן וז"ל (ש"ך סקי"ב) אלא כשהלוה בשלימות, לא ידעתי הא הרמ"א כתב אבל אם אית ליה משכון ולא עשה בשלימות משמע להדיא דגם בלא עשה בעינן שיהיה לו משכון וכ"כ מדברי הש"ך עלמו סקי"ד במ"ש אבל לר"ת אפילו עשה בשלימות שרי מבואר דהך דלא עשה בשלימות מיירי ביש לו משכון ול"ע עכ"ל, ודבריו מבוארין דאין כתב הש"ך דהא דאסר הרמ"א בישראל כופה לעו"ג ליתן לו רבית וידע שהעו"ג יכוף את הישראל השני להוילא ממנו הרבית, דזהו איירי דוקא כשהלוה בשלימות ישראל הראשון, הלא הרמ"א בעלמו מסיק אבל אם אית לעו"ג משכון מישראל שני שאין לריך לכוף אותו ולא עשה בשלימות של ישראל ראשון שרי, הרי להדיא דאף שלא עשה בשלימות של ישראל ראשון אסור אלא אם כן יש לו משכון מישראל שני, א"כ ממילא היכא דלית ליה משכון מישראל שני אסור אף היכא דלא עשה כלל בשלימות של ישראל ראשון, אך אולי יש לומר בדעת הש"ך דאיהו מפרש דברי הרמ"א כן, דמתחלה כתב דמ"ש המחבר שאם ישראל הלוה לעו"ג כרביית והעו"ג מלוה

מלוח אוחס לישראל ברבית וחוזר ישראל הראשון ונטל רבית מהעו"ג אסור, דזהו דוקא אם העו"ג עשה כן בשליחות ישראל הראשון וכמאן דאמר יש שליחות לעו"ג לתומרא וזהו שיטת רש"י ז"ל, ולפי שיטה זו לא מהני אף אם יש להעו"ג משכון מישראל ואינו לריך לכופו כלל מ"מ אסור כיון דיש שליחות לעו"ג לתומרא א"כ הוא עומד במקום הישראל ומה שעושה הוא הוי כמו שעשה הישראל הראשון, ואח"כ כתב ואפילו אי אין שליחות לעו"ג לתומרא וזהו שיטת ר"ת מ"מ אסור באופן שהישראל כופה לעו"ג ליתן לו רבית ויודע שהעו"ג יכוף את ישראל השני להלו"ה ממנו הרבית משום דמיחוי כרבית, וע"ז כתב הש"ך דלשיטת ר"ת דס"ל שאין שליחות לעו"ג אף לא לתומרא והאיסור הוא משום הכפיה מ"מ אין איסור רק כשהלו"ה בשליחות ישראל הראשון, ואף דס"ל לר"ת דאין שום שליחות לעו"ג גם לא לתומרא כלל, מ"מ אין אסור מזד הכפיה אלא כשיהיה בשליחות ישראל הראשון דאל"כ לא מיחוי כלל כרבית, ולפ"ו אם אין כאן כפיה כגון שיש להעו"ג משכון מישראל שני שאין לריך לכוף אותו שרי לשיטת ר"ת אף אם נעשה בשליחות של ישראל הראשון, אבל לשיטת רש"י ז"ל דיש שליחות לעו"ג לתומרא אינו מועיל מה שיש להעו"ג משכון מישראל השני כיון דלתומרא יש שליחות לעו"ג עדיין הוא שלוחו של ישראל ראשון וע"כ לא שרי לשיטת רש"י ז"ל אלא באופן שלא עשה כלל בשליחות של ישראל ראשון, וזהו שכתב רמ"א ז"ל דאם אית ליה לעו"ג משכון וגם לא עשה בשליחות של ישראל ראשון אז לכ"ע שרי, ר"ל דאין אף לשיטת רש"י ז"ל שרי, וזהו גם מ"ש הש"ך בסקי"ד דמ"ש הרמ"א ולא עשה בשליחות של ישראל כו' כלומר לרש"י אבל לר"ת אפילו עשה בשליחות הישראל שרי כדלקמן סעיף ט' בהג"ה דאין שליחות לעו"ג עכ"ל, כוונתו במ"ש כלומר כו' משום דהיה קשה לו להש"ך כיון שכתב הרמ"א שלא עשה בשליחות של ישראל ראשון, א"כ למה מזריך הרמ"א שיהיה לעו"ג משכון מישראל שני הלא אף אם לא היה לו משכון מ"מ שרי כיון שלא נעשה בשליחות של הישראל וכנ"ל, וע"ז כתב הש"ך דמ"ש הרמ"א ולא עשה בשליחות של ישראל ראשון כלומר לרש"י, אבל לר"ת אפילו עשה בשליחות ישראל שרי כיון שאין כאן כפיה. כללו של דבר דלדעת הש"ך אינו אסור לר"ת אלא ככפיה וגם בשעשאו ישראל שליח, אבל בחדא מינייהו שרי דאין לא עשאו שליח אף שכפהו מ"מ לא מיחוי כרבית, ומכ"ש כשאינו כופהו אף שעשה בשליחות ישראל שרי כיון דאין שליחות לעו"ג אף לא לתומרא ועיין:

סעיף ז' ישראל שאמר לעו"ג לוח לי משות מישראל בשמך והמלוה לא ידע שבשביל ישראל הם המלוה מותר והלוה עושה איסור, הג"ה ויש מקילין משום דאין שליחות לעו"ג ע"כ, וכתב מרן וז"ל (סעיף ז') והלוה עושה איסור, כ"כ הרא"ש בתשובה כלל ק"ח סימן י"א וכן בפסקיו העתיק לשון הר"י דליכא איסור להמלוה, אולם בתשובה שם סי' י"ח העתיק דברי הר"י דליכא איסור לא למלוה ולא ללוה וכן הועתק בצעיה"ת וז"ע עכ"ל, ואולי יש לומר בזה דהרא"ש ז"ל בפסקיו בפרק חיזו נשך סי' נ"ה הביא תשובת רבינו יצחק ז"ל וז"ל ור"י כתב בתשובה להתירא (היכא דישאל אמר לעו"ג לוח לי משות מישראל משמך ומאי דיהבת בהו קרנא ורווחא עילוי והמלוה אינו יודע שבשביל ישראל הוא לוח אוחס ולבסוף ידע המלוה שהרבית מוטל על ישראל ליתן) דאף את"ל דאסור היכא דשויה (ישראל לעו"ג) שליח הכא לא מחזיקין אינשי ברשיעי דנימא שויה שליח אלא דעתו היה שילוח העו"ג מישראל וחוזר וילוח לו ואפילו פירש בפני

עדים שיהיה שלוחו לא מחזיקין כולי האי דלא דמי לתומרא דקתני בסיפא דבריייתא דהתם שניהם יודעין בדבר ומתכוין ישראל ליעול רבית הבא מכיסו של ישראל אבל הכא ליכא איסורא לגבי מלוה דלא ידע עכ"ל, וא"כ הכא דבאמת עשה הלוה לעו"ג לשליח דהא עלה דאפילו פירש בפני עדים שיהיה שלוחו קאי, ע"ז שפיר כתב דליכא איסור לגבי מלוה דלא ידע אבל לגבי הלוה ודאי ליכא איסורא, ואף אם לא פירש הלוה בפני עדים שהעו"ג יהיה שלוחו אבל הוא בעלמו יודע שלא היה דעתו שהעו"ג ילוח מישראל לעלמו ואח"כ יחזיר וילוח לו רק שכונתו היה שהעו"ג יהיה שלוחו אז ג"כ ליכא איסורא לגבי לוח, וזהו ג"כ מה שכתב הרא"ש בתשובה סי' י"א הג"ל הילכך ללוה ליכא איסורא ולא למלוה, אבל אם באמת היה כוונת הלוה שהעו"ג ילוח מישראל לעלמו ואח"כ יחזיר וילוח לו אז אין שום איסור לא ללוה ולא למלוה, ולפי"ו יש לומר דמ"ש הרא"ש בתשובה סי' י"ח דליכא איסורא לא לגבי לוח ולא לגבי מלוה היינו באופן זה דכוונת הלוה כן היה שהעו"ג ילוח מישראל לעלמו ואח"כ יחזיר וילוח לו, ואף שגם שם בסיומן י"ח הביא דברי רבינו יצחק הג"ל דאף אם פירש כן בפני עדים שיהיה שלוחו לא מחזיקין כולי האי, רגונו לומר דאף שאמר להעו"ג כן בפני עדים מ"מ אמרינן דלפי האמת לא היה דעתו שהעו"ג יהיה שלוחו דאחזוקי אינשי ברשיעי לא מחזיקין אלא דעתו היה שילוח העו"ג מישראל לעלמו ואח"כ יחזיר וילוח לו, ורק בפני העדים אמר כן שמשום לעו"ג לשליח בחשבו שעי"ז יפטר מליתן הרבית להישראל המלוה, אבל מה שמסיק שם דליכא איסורא לא לגבי לוח ולא לגבי מלוה זהו רק באופן אם באמת היה כוונת הלוה שהעו"ג ילוח בתחלה לעלמו, [והא שכתב הרא"ש ז"ל כן בתשובה סימן י"ח ולא בתשובה י"א אפשר לומר משום דשם בסיומן י"ח היה השאלה על לכתחלה, דז"ל הרא"ש בתשובה שם ושאלת עו"ג שהביא משכון לישראל ואומר של יהודי הוא אם יש בו נדנד עבירה להלוותו ואפילו מדרך חסידות, וע"ז הביא הרא"ש דעת רש"י ור"ת ז"ל דס"ל שיש שליחות לעו"ג לתומרא וגם דעת ר"ת דס"ל דאין שליחות לעו"ג אף לא לתומרא ותשובת רבינו יצחק שכתב בדיעבד להחזיר להמלוה ליעול הרבית אף אם באמת פירש ישראל הלוה בפני עדים שהעו"ג יהיה שלוחו מ"מ לא מחזיקין כולי האי ומעטס הג"ל, אך כל זה עדיין לא יועיל להתיר לכתחלה דהלא גם אם ליכא שום איסור להלוה אין טוב להמלוה להכשילו באיסור רבית, ע"כ מסיק הרא"ש דליכא איסורא לא לגבי לוח ולא לגבי מלוה, ור"ל דלכתחלה אין להמלוה לחשוש כלל שהלוה יעשה איסור שיהיה העו"ג שלוחו בהלו"ה רק מסתמא היה דעתו שהעו"ג ילוח בתחלה לעלמו ואח"כ יחזיר וילוח, אבל התם בסיומן י"א אירי בדיעבד אם מותר להמלוה לקבל הרבית, אמנם ביסוד הדבר תלוי בזה אם באמת עשה הלוה את העו"ג לשליח שילוח בעדו או ליכא איסור לגביה אבל לא לגבי מלוה דהא הוא לא ידע מזה וגם אין לו לחשוש כלל שהלוה עשה איסור וכנ"ל, ואם לא עשה את העו"ג לשליח שילוח בעדו רק שהעו"ג ילוח בתחלה לעלמו ואח"כ יחזיר וילוח לישראל אז ליכא איסור כלל גם לא לגבי לוח, ובה יש מקום לפרש דברי הרא"ש ז"ל שלא יהיו כסותרין זה לזה, ומ"מ מסיק הרא"ש שם דמתוך דברי ר"י משמע דלא שרי אלא היכא דלא ידע המלוה שהמשכון של ישראל הוא אבל אם ידע אסור ליעול רבית ועיין:

שם במה שכתב הרמ"א בהג"ה ויש מקילין משום דאין שליחות לעו"ג כו' ע"כ, כתב מרן וז"ל (בהג"ה) ויש מקילין, בשער המלך פ"ח ממלוה ובס' היבת גומא להגאון פורת יוסף פ' קרח הקשו אמאי לא אסור מדין אמירה לעו"ג דאסור בכל לאוין ע"ש עכ"ל, והנה ספר פורת יוסף אין אתי אך בשער המלך שם ראיתי שהקשה כן וכתב ויש ליישב, ואולי יש לומר בזה דבבבא מניעא (דף ז' א') איבעיא לכו מהו שיאמר אדם לעו"ג חסום פרתי ודוש בה מי אמרינן כי אמרינן לעו"ג שבות הג"מ לענין שבת דאיסור סקילה אבל חסימה דאיסור לאו

לא או דלמא לא שגא, ולדעת הרא"ש שם איפשעא האיבעיא דגם באיסור לאו אסור אמירה לעו"ג עיין שם בפסקיו סי' ו', וע"כ אפשר לומר דכיון דסלקא דעתיה דהש"ס שאין איסור אמירה לעו"ג רק בשבת דאיסור סקילה אבל לא באיסור לאו, לכן אף דלכסוף איפשעא האיבעיא דגם באיסור לאו איכא איסור דאמירה לעו"ג, אין זה רק באיסור לאו דלית ביה חדוש משא"כ באיסור רבית שאמרו בגמרא בב"מ שם (דף ס"א א') דרבית חדוש הוא דהפילו בלוח אסרה רחמנא, באיסור כזה לא אסרו חכמים אמירה לעו"ג כלל דאין לך בו אלא חדושו, ודוקא כשלוה בעלמו אסרה לן רחמנא אבל אמירה לעו"ג לא אסרו חכמים בזה, ועוד יש לומר דבשלמא כשאומר לעו"ג שיעשה מלאכה בשבת או שאומר לו חסום פרתי ודוש בה התם ע"י אמירתו עושה העו"ג המלאכה בשבת לנורך ישראל וכן גבי חסימה נעשית האיסור בשביל ישראל, ואף לפי מה שכתב הרא"ש שם שאסור גם בשאומר לעו"ג בשבת הילך בשר זה ובשל אותו לנרך וכן אסור לומר לעו"ג חסום פרתי ודוש בה תבואתך, מ"מ האיסור נעשה ע"י אמירתו להעו"ג, משא"כ הכא באיסור רבית כיון שאין שליחות לעו"ג א"כ כל מה שאמרו בב"מ (דף ע"ה ב') דהלוה עובר כשלוה ברבית כגון לאו דלא תשיך לאחיך ולאחיך לא תשיך ולא דלפני עור, הוי כמו שלא נעשו כלל כיון דאין שליחות לעו"ג, וא"כ ממילא לא עבר הלוה על לאוין אלו והוי כמו שלא נעשה איסור כלל בהלוואה זו ולכן לא אסרו אמירה לעו"ג בזה, וכל מה שעשה העו"ג בזה אינו חל על ישראל הלוה לקיימם כלל כיון שאיננו שלוחו דאין שליחות לעו"ג ועיין:

דלר"ת ובייעתו שרי, הרי אף דהתם ליכא אקנויי מ"מ שרי לר"ת, ולעג"ד מדברי הרמב"ן בצעה"ת שער מ"ו ח"ד משמע דלאו מלך שליחות אסור אלא דכל שלא נקנה המשכון לעו"ג ואחריותו דמלוה על המשכון אסור ומה"ט אסור ג"כ בשני בשליחותיה שוה להשכין לעו"ג והשכין לישראל דבכה"ג לא אקני ליה, וכן מבואר בג"י (ועי' בד"מ ו"ע) וכדדייק ג"כ לישנא דהרמב"ן שם ומשכנו של ישראל ביד עו"ג אם ליה עליו עו"ג מירשאל ברבית אסור עכ"ל משמע דכל ענין, ואף לר"ת דאין שליחות לעו"ג מ"מ אסור מלך המשכון דמתרבות הרבית על משכנו דירשאל ודוק היטב עכ"ל, אך אולי יש לומר בזה דלכאורה יש להתבונן בלשון הט"ז שכתב הלוה לא עביד איסורא דאמרינן מסתמא הקנהו לעו"ג כו', הלא כל ודוין דסעיף הזה הוא לאורווי לן באיזה אופן יוכל המלוה לקבל המעות של הרבית אבל בהיתר דהלוה לא איירי כלל, ואדרבה הלוה אינו רוצה ליתן הרבית והוא אומר שהמשכון הוא שלו וע"כ אין להמלוה לקבל רבית מאתו, רק המלוה אינו מאמינו במה שאומר, וא"כ למאי כתב הט"ז כאן שהלוה לא עביד איסורא, אך משמע קלת מדברי הט"ז שבה לתרץ דבאמת איך היתרו להמלוה שיטול הרבית אף שגודע שהמשכון הוא של ישראל ומטעם שלא יאמינו המלוה, הלא היה לנו לחוש דכדברי הלוה כן הוא באמת שהעו"ג קיבל המעות מהירשאל המלוה בעבור ישראל הלוה והלוה עשה איסור בזה וא"כ איך יקבל המלוה הרבית, וע"ז בא הט"ז לומר דע"כ מותר להמלוה לקבל הרבית משום שיש להחזיק הלוה בחזקת כשרות ומסתמא הקנה המשכון להעו"ג בתחלה, וע"כ אף שעתה בא הלוה ואומר שהעו"ג היה שלוחו ובעבורו קיבל המעות מירשאל המלוה וגם רוצה להביא עדים ע"ז שעשה את העו"ג לשליח ואז אם באמה היה באפשרו להביא עדים שהמעות הללו ממש שקיבל העו"ג מהמלוה מסר אותם ליד ישראל הלוה בודאי באופן כזה היה אסור להמלוה לקבל הרבית, דהלא אי אפשר לומר שהקנה המשכון להעו"ג כיון שהביא עדים שעשה את העו"ג לשליח בתחלה ושהמעות הללו עלמין שקיבל העו"ג מירשאל המלוה מסר אותן ממש לישראל הלוה וא"כ בודאי לא הקנה המשכון בתחלה להעו"ג, כיון שלא נתן לו העו"ג בתחלה מעות שלו רק אותן המעות שקיבל מירשאל המלוה אותן ממש מסר לישראל הלוה, אך מפני שאי אפשר לו להביא עדים ע"ז שאותן המעות עלמין מסר העו"ג לישראל הלוה ע"כ לא לריך המלוה להאמינו ע"ז בלא עדים ולכן אמרינן דבתחלה הלוה לו העו"ג מעות שלו ואז הקנה ישראל הלוה את המשכון להעו"ג בכדי שיוכל העו"ג ללוות מעות מירשאל המלוה כשירצה, והעדים שמביא עכשיו שעשה את העו"ג לשליח היה אח"ז והסתא הוא דאיתרע ורולה לפטור את עלמו מהרבית שלא כדוין, אבל באמת הקנה בתחלה את המשכון לעו"ג דאחזקי אינשי ברשיעי כל זמן שאפשר לומר שעשה כהוגן לא מחזקינן, ולפי זה שפיר אינטריך לן היתר זה דאקנויי אקני ליה, וגם ניחא מ"ש המחבר דלא יאמינו המלוה, ויש מקום לדברי הט"ז והש"ך הכ"ל, והא דמותר להמלוה לקבל רבית בישראל שאמר לעו"ג ליה לי מעות ברבית מירשאל בשמך והמלוה לא ידע שבשביל ישראל הם וכמ"ס המחבר בסעיף ז', והטעם בזה הוא כמ"ס ר"י והביאו הרא"ש והטור דאף אם יש עדים שעשה הלוה את העו"ג לשליח מ"מ מותר להמלוה לקבל את הרבית כיון דהמלוה לא ידע ובה לא החמירו חכמים לומר שהעו"ג נעשה שליח לחומרא, אף דשם לא שייך כלל לומר דאקנויי אקני ליה להעו"ג דהא איירי בהשראי בעלמא בלא משכון, התם שאני דכיון שאין שם משכון של ישראל כלל וירשאל המלוה לא ידע כלל שהעו"ג הוא שלוחו של ישראל כדברי העדים

סעיף ט עו"ג שוה מירשאל מעות ברבית על משכון ובשעת פדיית המשכון בא ישראל ואמר שלי הוא המשכון לא יאמינו המלוה ועדים לא יוכל להביא כי לא יוכלו להעיד שאלו המעות עלמם שנתן המלוה לעו"ג חזר ונתן לישראל כי יוכל לומר עכבס עלמנו וממעותיו הלוה לו כו' ע"כ, וכתב בט"ז בסק"י וז"ל עו"ג שוה מעות כו' הלוה לא עביד איסורא דאמרינן מסתמא הקנהו לעו"ג ומ"מ אם ידע המלוה תחלה שלנורך ישראל הוא היה נראה כשלוחו כיון ששניהם יודעים בדבר עכ"ל, וכתב מרן וז"ל (ט"ז סק"י) כיון ששניהם יודעים בדבר, תמיהני דא"כ דבלא ידע קיימא היתר דאקנויי אקני, א"כ לא לריכין לסברת דלא יאמינו (שכתב המחבר) הא כיון דמתחלה לא ידע אף דנתברר שהוא דירשאל מ"מ הותר ע"י דאקנויי אקני, וביותר דהש"ך כתב באמת בסק"כ דאף גודע לו עתה מותר מטעם אקנויי וא"כ למאי הלכתא כתב המחבר היתירא דלא יאמינו לו, גם קשה לי ביסוד דברי הב"י והד"מ דלר"ת בלא"ה שרי, א"כ משמע דלר"ת כיון דאין שליחות לעו"ג לא לריך לטעמא דאקנויי, וכיון שכן גם לשיטת רש"י בלא ידע ונתברר אח"כ לא לריך לטעמא דאקנויי ולא לטעמא דלא יאמינו לו, דהא קי"ל כסברת הר"י דבחווב באשראי בלא ידע המלוה דמותר ליקח הרבית אף לשיטת רש"י כדלעיל סעיף ז', והיינו דבלא ידע לא החמירו לומר דיש שליחות לעו"ג וא"כ ממילא בלא ידע ליכא הפרס בין שיטת ר"ת לרש"י וכי היכי דלר"ת בידע שרי ול"ל טעמא דאקנויי ה"כ לרש"י בלא ידע, ועי' בב"ח דכתב באמת דהטור בא לומר דאף להאוסרים אליבא דרש"י גם בלא ידע מ"מ במשכון שרי מטעם אקנויי, וא"כ לדיון גם לשיטת רש"י ל"ל לאקנויי, גם ביסוד הזה דלר"ת בלא"ה שרי וניה"ט כתב ג"כ בש"ע סעיף י' אם הממושכן לא ידע וכו' והוא מדברי מהרי"ק דבזה ליכא לך שליחות משמע דבלא לך שליחות ליכא איסור במשכון ומה"ט כתב ג"כ הש"כ סקכ"ז

ולא

ולא סמך כלל על ישראל רק על העו"ג שקיבל המעות ממנו ע"כ ההם לא החמירו לומר דיש שליח לעו"ג לחומרם בלא ידע המלוה, משא"כ הכא במשכון גרע טפי דכיון דהמלוה לא סמך כ"כ על העו"ג שקיבל המעות ממונו רק עיקר משיכתו היה על המשכון ולבסוף נתברר דהמשכון הוא של ישראל ע"כ הכא יש להחמיר יותר דנמלא דמונו של ישראל המלוה מתרבה ברבית ע"י משכנו של ישראל וכמו"ש מרן בעלמו סברא זו בסוף דבריו בשם צעה"ת, וע"כ הכא במשכון אם לא היה לנו לד היתר לומר שהישראל הלוה הקנה המשכון בתחלה להעו"ג היה מקום להחמיר ולאסור להמלוה שיקבל הרבית ולחוש לדברי העדים שאומרים שעשה הלוה את העו"ג לשליח שלוה בעבורו מישראל המלוה:

אך כל זה הוא לשיטת רש"י ז"ל דס"ל דיש שליחות לעו"ג לחומרם לדידיה היה לנו לחשוש שמא כדברי הלוה כן הוא שעשה את העו"ג לשליח וכדברי העדים שרלה להביא וע"כ צעין להיתר דאמרינן דאקנויי אקני ליה להעו"ג את המשכון וכמש"ל, אבל לשיטת ר"ת דס"ל דאין שליחות לעו"ג אף לא לחומרם לשיטתו מותר בכל גווי וכמו"ש הב"י והד"מ בדעתיה דר"ת ז"ל, ובזה יש מקום ליישב דבריהם ממה שדקדק מרן עליהם. ומה שדקדק מרן לאחרונה על היסוד הזה דלר"ת שרי בכל גווי כיון דס"ל דאין שליחות לעו"ג אף לא לחומרם והביא שמדברי הרמב"ן המובא בצעה"ת משמע דאף לר"ת אסור מלד המשכון דמתרבה ממונו ברבית ע"י משכנו דישראל, הנה שם בצעה"ת אין הכרע כ"כ דעת הרמב"ן הוא לאסור גם לשיטת ר"ת, דהוא השיג שם רק על סברת ר"י הג"ל דס"ל דאקנויי אקני ליה, וז"ל בעל התרומות שם בשער מ"ו ח"ד וכתב ה"ר יצחק ז"ל אי יהיב ליה ישראל לעו"ג משכנו ללוות עליו מעות מישראל ברבית מותר מלוה ליטול אותו רבית משום דאקנויי אקני ליה ישראל לעו"ג משכנו ללוות בו ברבית וכתב עליו הרמב"ן ז"ל כי נראה דמשכנו של ישראל ביד עו"ג שלוה עליו ברבית מישראל כיון דאחריותיה דישראל המלוה אהוא משכון אסור והאי טעמא דכתב הרב ז"ל משום דאקנויי אקניטיה ניהליה לאו דסמכא הוא עכ"ל צעה"ת שם, וע"כ נראה קלת דהרמב"ן ז"ל סברא דנפשיה קאמר ולא לדעת ר"ת ז"ל, ובפרט דכמעט שא"ל לומר כן דהרמב"ן לדעת ר"ת קאמר, דהלא הד"מ כתב בסיומן זה אות ד' בשם המרדכי וכן הוא בהג"א בפרק ח"ג בסיומן מ"ז וז"ל כתב אבי אסף בשם ר"ת וז"ל כ"ל היתר גמור ומלוה מן המובחר לתת מחיה לבני ברית שמוחר ללוה לתת משכונות ביד עו"ג ואפילו לעבדו ושפחתו ויאמר לו לזה משכוני ישראל במשכונות ברבית כפי אותו רבית שיקלוב כו' והמלוה יכול להפקיד המשכונות ביד הלוה וישתמש בהן הלוה או ימכרם ויתחייב בדמיהן למלוה והרחקה עושה היא זו ואינו הערמת רבית אלא דין גמור עכ"ל, הרי להדיא דר"ת ז"ל אינו חושש לסברת רמב"ן ז"ל דמתרבה הרבית על משכנו דישראל, ו.ס. בתום' צ"מ (דף ע"א ב') ד"ה כגון כתבו בשם ר"ת וז"ל ובתשובה אחת כתב ר"ת דהיתר גמור הוא כהאי גוונא שישלח ישראל הלוה משכונותיו ע"י עו"ג או ע"י עבדו והמלוה יקבל משכונות מיד עו"ג ויתן המעות לעו"ג או אפילו לישראל אך שיאמר המלוה אני מלוה לך בשביל העו"ג ולא יחא סומך המלוה כלל על הלוה כי אם על המשכונות והלוה הוא מסולק מן המשכון שהרי אם אבד אין לו דין ודברים עם המלוה שהרי לא קבלו אלא מיד עו"ג עכ"ל, הרי להדיא גם מדבריהם שר"ת התיר אף שהישראל הלוה לא הקנה את המשכון לעו"ג, דאם איתא דאין היתר רק שקנה ישראל את המשכון לעו"ג וכמ"ש

מרן. וכל זמן שלא נקנה המשכון לעו"ג אסור, הו"ל לעשות עיקר מזה ולכתוב שהלוה יקנה את המשכונות להעו"ג, ואף שהתום ז"ל כתבו שהלוה הוא מסולק מן המשכון ואם אבד אין לו דין ודברים עם המלוה שהרי לא קבלו אלא מיד העו"ג, מ"מ להרמב"ן ז"ל לא מהני זה דהלא גם רבינו יצחק שהתיר איירי שהעו"ג נתן המשכון לישראל המלוה ובודאי לא יוכל לתבוע להמלוה אם יאבד המשכון דהא לא קבלו מידו אלא מהעו"ג ועכ"ל לא התיר רק משום דאמרינן אקנויי אקני ליה והרמב"ן ז"ל אסור גם בזה, אבל ר"ת לא מלריך כלל לאקנויי להעו"ג את המשכונות כיון שלא הזכיר מזה כלל, וע"כ יש מקום לדברי הב"י והד"מ דס"ל לדעת ר"ת שרי בלא"ה וכמש"ל. ומה שכתב מרן בתוך דבריו וז"ל ושיין בד"מ ול"ע, פשוט קלת דכוונתו הוא דהג"י בפרק ח"ו נשך על מה דתניא בצרייתא שם (דף ע"א ב') מלוה ישראל מעותיו של עו"ג מדעת העו"ג אבל לא מדעת ישראל הביא שם דעת הרמב"ן הנ"ל וז"ל והיכא דיהיב ליה משכון לעו"ג ללוות עליו מעו"ג והלך ולוה מישראל אם נתברר הדבר בעדים אסור ליטול ממנו רבית עכ"ל, והוא כמ"ש מרן ז"ל דבכה"ג לא אקני ליה, ובחדושי אנשי שם שם כתב וז"ל ובדבר זה אפילו רבינו יצחק מודה דליכא למימר אקנייה דהוא לא ידע שימשכנו לישראל עכ"ל, ולפי"ז ל"ע דברי הד"מ בזה דעל מה שהביא העור כאן מחלוקת רש"י ור"ת ז"ל באם יש שליחות לעו"ג לחומרם כתב הב"י וז"ל כתב במרדכי שאסור לומר לעו"ג לוה לי מעות מישראל ברבית ואם א"ל לא ולוה לי מן העו"ג והלך העו"ג ולוה מישראל מספקא לן מהו ולי נראה דשרי כיון דשני שליחותיה עכ"ל, וכתב ע"י הד"מ באות ב' וז"ל ובהג"א מסתפק בדבר ובג"י (דף קע"ב) כתב דאם נתברר בעדים אסור ליטול ממנו הרבית אע"ג דעו"ג שני בשליחותיה עכ"ל. והנה מה שכתב הד"מ ובהג"א מסתפק בדבר כן הוא בסוגיא דמלוה ישראל מעותיו של עו"ג ברא"ש סימן כ"ד, אבל מה שכתב הד"מ בשם הג"י דבריו ל"ע דהלא הג"י הביא זה משם הרמב"ן וטעמיה דהרמב"ן הוא משום דהישראל לא אקני ליה המשכונות להעו"ג על אופן זה כיון דשינה בשליחותיה וכנ"ל, וא"כ אין ענין זה שייך כלל לדברי המרדכי דהא הוא לא איירי כלל בלוה על משכונות אלא בלוה באשראי, אך אולי יש לומר כיון דהד"מ העתיק לשון הג"י ממש וכמו"ש בסוף עכ"ל, בודאי שבהג"י שהיה לפני הרמ"א ז"ל היה כתוב שאם נתברר בעדים אסור ליטול ממנו הרבית אע"ג דעו"ג שני בשליחותיה, וכיון שכן אי אפשר לפרש דהטעם הוא משום דהעו"ג שני בשליחותיה דח"כ מאי האי דקאמר אע"ג דעו"ג שני בשליחותיה אדרבה הו"ל דע"כ אסור ליטול הרבית משום דשני בשליחותיה ואדעתא דהכי לא אקני ליה ישראל המשכון, וע"כ היה מוכרח הד"מ לפרש דהג"י הכי קאמר דבתחלה כתב והרמב"ן ז"ל חלק בזה (על ר"י) דלא מסתבר למימר דאקנויי אקני ניהלי' מסתמא אלא אסור, ואח"ז קאמר והיכא דיהיב ליה משכון לעו"ג ללוות עליו מעו"ג והלך ולוה מישראל (דלכאורה הו"ל למשרי בזה טפי דכיון דהלוה לא עשאו להעו"ג לשליח ללוות מישראל הו"ל דהעו"ג הוא הוא הלוה מהישראל רק אח"ז חוזר הוא ומלוה לישראל ושרי לישראל ליקח הרבית, ועכ"ז אסור הג"י בזה וכתב) אם נתברר הדבר בעדים אסור ליטול ממנו רבית אע"ג דעו"ג שני בשליחותיה, ובטעם הדבר אפשר לומר דס"ל דאף שהישראל נתננה ליתן רבית היינו רק להפקיד ממונו וליתנו להעו"ג המלוה, אבל לא אפקריה לבני ישראל המלוה, ודומה קלת למה שאמרו בב"ק (דף קט"ו ב') גבי רב ספרא דשרר ליה חמרא (להארי דלויגוהו בזורחא)

ולא אכליה קדים רב ספרא וזכה ביה א"ל רב אחא מודפתי
 לרבינא למה ליה למיזכי ביה נהי דכי אפקריה אדעתא
 דאריא אפקרי אדעתא דכולי עלמא לא אפקריה וא"ל דרב
 ספרא רק לרווחא דמילתא הוא דעבד, וא"כ גם הכא
 יש לומר כן דע"כ אסור לישראל המלוה לקבל הרבית
 משום דישראל הלוה לא נתראה ליתגס רק אם ילוה העו"ג
 מעו"ג אחר אבל לא מישראל, וממילא דה"ה גם באשראי
 וזוהי יש מקום גם ליישב דעת הד"מ בזה ועיין:

סעיף יג ע"ג שאומר לישראל ליה לי מעות מישראל
 ברבית על משכונו מותר למלוה ליקח
 הרבית מיד ישראל השליח כו' ואם עשה כן ובשעת פדיו
 אומר השליח לא אמרתי לך אמת תחלה אלא שלי הוא
 (המשכון) יאמר המלוה איני מאמיך אלא לדברייך הראשונים
 איני מאמין כו', הג"ה אמנם אם נודע הדבר שכן הוא
 האמת אסור ליקח ממנו הרבית והמערים לעשות כן נקרא
 רשע וכל זה לא מיירי אלא במלוה על המשכון אבל אם
 נתן לו מעות להלוות לעו"ג על רבית ואח"כ אמר הלוקח
 לא הלויתי לעו"ג אבל לקחתי לנורך עלמי הלוקח נאמן
 שלנורך עלמו לקחם כו' והעושה כן נקרא רשע תשובת
 רשב"א סימן תרכ"ג ע"כ, וכתב בש"ך בסקמ"ה וז"ל ק"ק
 דלא כתב הרשב"א אלא שילא מכלל שארית ישראל לא
 יעשו עולה אבל לא נקרא רשע ואף על גב דלעיל
 נקרא רשע שאני התם שאומר מתחלה בפירות שמלוה
 לעו"ג וק"ל עכ"ל, וכתב מרן וז"ל (ש"ך ס"ק מ"ה)
 אבל לא נקרא רשע, ולענ"ד י"ל בפשוטו דלעיל
 מקרי רשע כיון דיהיה הדין דיכול המלוה לומר איני
 מאמיך וינטרך לשלם וכיון שהאמת שהמשכון שלו יהיה
 עובר על לא תשיך, משא"כ הכא לא עשה כלום דהא
 באמת לא ישלם והוא רק בכלל שארית ישראל לא יעשו
 וגו' אולם קשה לי אמאי לא הוי רשע גמור דהוי שולח יד
 בממון חבירו דהוא לא נתן לו רק להלוות לעו"ג ובמה
 שהחזיק לעלמו הוי שולח יד ול"ע עכ"ל, אך אולי יש לומר
 דהרשב"א ז"ל איירי בדעת הישראל שלקח המעות לעלמו
 לא היה להרויח לעלמו בהן רק דעתו היה שירוויח בהמעות
 ויתן להמלוה מחמת הרויח, ובאופן זה לא נקרא שולח יד
 בממון חבירו ולהיות כגזלן, וגם בעל המעות יכול ליטול
 מחמת הרויח ואין צוה איסור רבית וכמ"ס להדיא ביש"ס
 בב"ק פרק הגוזל קמא סימן ל' וז"ל בתוך דבריו הלכך
 כל היכא דאדם שולח יד בממונא דחבירו שלא מדעתיה
 ודעתיה לא היה לגזילה אלא למחנית שכל בעל המעות
 לומר ניחא לי בכך ונטעל חיי הרויח ואין צוה רבית, אבל
 היכא ששלח בו יד כדי להרויח לעלמו פשיטא דהוי גזלן
 ולא משלם ליה מידי אפילו הרויח הרבה עכ"ל, הרי
 להדיא דאם מתחלה היה דעתו למחנית שכל לא נקרא
 גזלן, וא"כ אפשר דגם הכא היה כן דעתו בתחלה שיהיה
 למחנית שכל ולכן לא נקרא גזלן ורשע, רק אח"כ לא היה
 ריוח מהעסק ורבית א"א לו ליתן, וע"כ שפיר כתב הרשב"א
 ז"ל בתשובה דעבר רק על שארית ישראל לא יעשו עולה
 וגו' ועיין:

סעיף יז ישראל שאמר לחבירו ליה לי מעות מהעו"ג
 ברבית אם נתן לו משכון ללוות עליו
 אם האחריות העו"ג על המשכון בלבד ולא על השליח כלל
 מותר לשליח ליקח הרבית וליתנו לעו"ג כו' ע"כ, וכתב
 בש"ך בסקמ"ב וז"ל אם האחריות העו"ג על המשכון ולא
 על השליח היינו לומר שלא יתבענו מדין ליה ולדעת
 הר"ן אף מדין ערב קבלן לריך שלא יתבענו ב"י ועיין
 לקמן סי' ק"ע עכ"ל, וכתב מרן וז"ל (ש"ך סקמ"ב) ולדעת
 הר"ן, זה תמוה הא גם להר"ן מותר לישראל להיות קבלן
 בעד ישראל שלוה מעו"ג כמבואר לקמן סי' ק"ע בב"י וכבר

תמה כן על הב"י בתשובת לחס רב ובתשובת מהר"י הלוי
 אחיו של העו"ג סי' ה' עכ"ל, אך אולי יש לומר בזה דעד
 כאן לא ס"ל להר"ן שמוחר לישראל להיות ערב קבלן בעד
 ישראל שלוה מעו"ג רק היכא שהלוה בעלמו קיבל המעות
 מהעו"ג המלוה דאז מסתמא יתבע מהלוה תחלה וכמ"ס בב"י
 סס, משא"כ היכא שהישראל הערב קבלן הוא קיבל המעות
 מעו"ג המלוה בעד הלוה כמו הכא גרע טפי, דכיון שהוא
 קיבל המעות מהעו"ג המלוה בודאי יתבענו העו"ג תחלה
 כיון שיש לו רשות לתבע מהערב קבלן בתחלה כשיראה
 והכא הוא קיבל המעות מהעו"ג בודאי יתבענו תחלה, ולכן
 ס"ל להב"י דלהר"ן לריך להתנות עם העו"ג שלא יתבענו
 גם לא מדין ערב קבלן דאל"כ הוי כמו שהוא ליה מהעו"ג
 ואח"כ הוא מלוה לישראל חבירו ברבית ועיין:

סעיף יט ישראל הבא לחבירו וא"ל הלוויני מעות על
 משכונות אלו שהם של עו"ג והלוה
 לו והמעות הם לנורך הישראל והוא מעלה לו רבית משלו
 כו' תחבולת רשעים היא זו ולא יטול רבית כלל ע"כ,
 וכתב בש"ך בסקמ"ד וז"ל וא"ל הלוויני וכו' וכתב הב"ח
 וכבר נתבאר להקל ע"כ וכ"כ בד"מ ולפעד"ג דדוקא
 כשאמר לו משכון זה של עו"ג תלוה עליו כך וכך וכשיבוא
 עו"ג לפדותו תקח רבית כך וכך אמרינן מסתמא נתכוין
 להתירא והוא מסתלק מן המשכון אבל אם א"ל הלוויני
 דכתב הרא"ש בתשובה כלל ק"ח סי' כ"ח העעס וז"ל בלשון
 זה הלוויני מעות ברבית על אלו משכונות שהם של עו"ג
 ודאי רבית קלוה היא שהרי קלן עמו רבית בין אם
 יתן העו"ג רבית או לא מה לי אם היה המשכון של עו"ג
 מאחר שהישראל קלן לו רבית עד כאן לשונו פשיטא
 דכבה"ג לא נהגו להקל כו', מיהו כל זה שהמשכון נשתקע
 לישראל אבל כשהוא ברשות עו"ג בכל ענין שרי וכמ"ס
 לעיל סקמ"ז עכ"ל, וכתב מרן וז"ל (ש"ך סקמ"ד) בכל
 ענין שרי, לא ידעתי הא מ"מ עיקר היתר דעיקר הסמיכה
 רק על המשכון ומתרבה על ממונו של עו"ג וא"כ י"ל
 דוקא באומר סתם תלוה עליו כך וכך וכשיבוא העו"ג
 לפדותו תקח רבית כך וכך דבזה אמרינן דהקנה החפץ
 לישראל השני בתורת משכון וכמ"ס הש"ך סקמ"ז, משא"כ
 באומר הלוויני דמקבל על עלמו ליתן הרבית מכיסו בין אם
 יתן העו"ג בין אם לא יתן י"ל דהוי הוא הלוה ממש ואסור
 ול"ע עכ"ל, אך אולי יש לומר דס"ל להש"ך דעד כאן לא
 קאמר הרא"ש דהלוויני הוא כמו שקלן עמו רבית בין אם
 יתן העו"ג או לא יתן זהו דוקא כשהמשכון נקנה לישראל
 המקבל המעות וע"כ אף אם נאמר דהמלוה סומך א"ע
 גם על העו"ג שהוא יתן הרבית מ"מ לא גרע הישראל
 המקבל את המעות מערב בעד העו"ג שפסק המחבר
 לקמן בסו' ק"ע סעיף ב' דעו"ג שלוה מישראל אסור
 לישראל להיות לו ערב והוא מדברי הרא"ש בפסקיו בפרק
 ח"כ סי' נ"ג, ואף דמבואר שם וכן כתב הרמ"א בהג"ה
 שם בסו' ק"ע שאם התנה עם העו"ג שכל זמן שיהיה לו
 לפרוע יפרע הוא ולא ידחינו אלל הערב שרי, אין זה רק
 כשקיבל העו"ג המעות מהישראל המלוה אבל כשקיבל
 ישראל המעות אסור כמ"ס הרמ"א שם בהג"ה, וע"כ הכא
 שהישראל קיבל את המעות בעדו דהלוא הוא הלוה את
 העו"ג מכבר ועתה הוא מקבל את המעות מישראל המלוה
 לעלמו וגם המשכון נקנה לישראל המקבל והרי היא כשלו
 א"כ ודאי גרע טפי והרי הוא רבית קלוה וכמ"ס הרא"ש
 בהסובה הג"ל, משא"כ היכא שהמשכון לא נקנה כלל
 לישראל רק הוא של העו"ג א"כ עיקר סמיכתו של ישראל
 המלוה הוא על המשכון וגם הרבית יכול הישראל המלוה
 לקבל מן המשכון דהא איירי שהמשכון שוה כנגד הקרן
 והרבית א"כ הוי הישראל המקבל רק כערב על הרבית

וזה מותר וכמ"ש הרמ"א שם להלן בסוף ק"ע וז"ל אבל אם נותן לו משכון של עו"ג בעד הקרן יכול לערב לו בעד הרבית דעיקר הלוואה על המשכון הע"ג דהוא נטלן מיד ישראל המלוה וכאלו הלוה ליד עו"ג דמי ע"כ, וא"כ כ"ש הכא דהמשכון שיה נגד הקרן והרבית עדיף עפי, ולכן צוה לא אמר הר"ש דאם אמר הלויני הוי כמו שקלן לו רבית בין יתן העו"ג או לא, ואינו רק כערב בעד הרבית וכמ"ל ועיין:

סימן קע

סעיף ב בהג"ה ואם ישראל ערב לו (לישראל חבירו בשביל העו"ג) בעד הקרן ולא בעד הרבית אלא יש לו ליקח הרבית מן העו"ג או להיפך שערב לו בעד הרבית ולא בעד הקרן מותר ודוקא שהעו"ג לוקח המעות מיד המלוה אבל אם ישראל ערב ולקחן מידו אע"פ שעושה בשביל העו"ג אסור ע"כ, וכתב בש"ך בסק"ו וז"ל אבל אם ישראל ערב ולקחן מידו כו' כן הוליא בד"מ מת"ה סוף ש"א כו' ולפ"ו משמע דאפילו לא נעשה ערב קבלן אסור וגם נראה דאפילו לא נעשה ערב כלל אסור דכיון שאין שליחות לעו"ג א"כ אין הישראל הלוקח המעות אלא ליה וכיון דלוקח המעות מיד ישראל אסור כו' עכ"ל, וכתב מרן וז"ל (ש"ך סק"ו) דאפילו לא נעשה ערב כלל אסור, תמימי הוה להדיא מבוחר שם צ"י לעיל סוף קס"ט בשם מה"ת שכתב בשם הרמב"ן דעו"ג ששלח ישראל ללוות לו מישראל דרשאי לומר אני אהבתי להעו"ג ואם אינו פורע אחריותו עליך אם יוכל לתבוע לעו"ג תחלה דהוי רק כערב בעלמא הרי אף דקיבל המעות מיד הישראל מותר, ובפרט מ"ש הש"ך דאפילו לא נעשה כלל ערב אסור כיון דאין שליחות לעו"ג הוי הישראל כלוה הא להדיא מבוחר ההיפך סוף קס"ט סכ"ג וז"ע עכ"ל, ודבריו מבוחרין דהתם בסעיף כ"ג כתב המחבר וז"ל ועו"ג שאמר לישראל הילך סכךך והלוה מעות ברבית מותר כו' ע"כ, וא"כ איך כתב הש"ך דאם הישראל מקבל המעות מהמלוה בשביל העו"ג אסור אע"פ שאינו ערב כלל ומטעם דכיון שאין שליחות לעו"ג הוי כאלו הישראל ליה המעות מישראל, הלא גם התם אין הישראל נעשה שלוחו של עו"ג דהא אין שליחות לעו"ג לא הוא נעשה שליח לישראל ולא ישראל נעשה שלוחו, ומ"מ מותר התם לישראל להלוות מעותיו של עו"ג לישראל חבירו ולא אמרינן דהוי כמו שלוח ישראל מישראל, אך אולי יש לומר צוה דס"ל להש"ך דהתם שאני דאע"ג דהישראל לא נעשה שליח לעו"ג המלוה כלל מ"מ הוי כמו שמלוה לישראל מעותיו של עו"ג שלא עשאו העו"ג שליח כלל דאע"פ צודאי דלא עבר על לאו דואת כספך לא תתן לו כספך דהא לאו כספו הוא ובמאי זכי בהמעות שיהיה שלו אף אם העו"ג עשאו לשליח שילוח מעותיו הלא המעות הן של עו"ג המלוה, ואם אין שליחות לעו"ג והישראל לא נעשה שלוחו מ"מ אין המעות של ישראל דליעבר על לאו דואת כספך, משא"כ הכא שהמעות הן של ישראל המלוה וישראל המקבל הוא שלוחו של העו"ג הלוה וכיון שאין שליחות לעו"ג הרי הוא כמו שקיבל הישראל המעות לעצמו מיד ישראל המלוה ברבית וזה ודאי אסור:

והנה הרמב"ן ז"ל כתב צוה שמלא בתשובה לרבינו גרשון הלרפתי עו"ג שאמר לישראל ליה לי מעות מישראל חבירך ברבית מותר לפי שאע"פ שאין שליחות לעו"ג מ"מ ישראל המלוה עושה שליח שילוח לו מעותיו לעו"ג ונעשה לישראל שאומר לישראל הלוה לי מעות לעו"ג שמוחר דיש שליחות לישראל ע"כ והוא (הרמב"ן) כתב והוא שלא יתחייב ישראל באחריות של קרן והרבית כלומר שיצמידו אלל העו"ג או שיאמר לו כמה שתקח מן העו"ג תן לי כו' והוסיף לבאר אי נמי יהיב ליה סתם מותר דמסתמא ישראל שליח הוא כדיניה כו' ואם אמר לו אני אהבתי את העו"ג ואם אינו פורע אחריותו עליך והוא יכול לתבוע את העו"ג בדיניהם מותר וזהו דין ערב שישראל נעשה ערב בשביל עו"ג לישראל חבירו והוא שיהא ישראל תובע את העו"ג תחלה אבל אם התנו ביניהם לתבוע ישראל תחלה כדין קבלן אסור ואף כאן אם הדבר בענין שאינו יכול לתבוע העו"ג דא"ל לאו בעל דברים דידי את והתנה לישול מן הישראל אסור עכ"ל בעה"ת שם בשם הרמב"ן ז"ל, והוה שכתב מרן ז"ל משמיה דרשאי לומר אני אהבתי מן העו"ג ואם אינו פורע אחריותו עליך דהוי רק כערב בעלמא, הרי להדיא מדברי בעה"ת דאף שקיבל המעות מיד הישראל מ"מ מותר ודלא כהש"ך ז"ל, אך אולי יש לומר דס"ל להש"ך דמה שכתב הרמב"ן להחיר את העו"ג או אני אהבתי את העו"ג ואם אינו פורע אחריותו עליך כו' קאי אמה שכתב בתחלה ואם העמידו אלל העו"ג והישראל נתן מעותיו להעו"ג, רק דבתחלה כתב להחיר באופן שלא יתחייב הישראל באחריות של הקרן והרבית כלל כלומר שיצמידו אלל העו"ג או שיאמר כמה שתקח מן העו"ג תן לי ובאופן זה אין הישראל מחוייב כלל, ואח"כ הוסיף לומר דאף שלא פטר את הישראל לגמרי רק התנה עמו שאם יתבוע את העו"ג בתחלה והוא לא יפרע אחריותו עליך ג"כ שרי, ודוקא שיוכל לתבוע את העו"ג בדיניהם בתחלה וכמ"ש הרמב"ן להדיא, וממילא מוכן דהוה דוקא כשהעמידו אלל העו"ג דהוי לאו הכי כמעט שהוא דבר שאי אפשר שיוכל לתבוע מן העו"ג תחלה בדיניהם, דכיון שהמלוה הישראל לא הלוה כלום להעו"ג רק שהישראל המקבל בא ואמר להמלוה שהעו"ג רולה ללוות ממך רחוק הדבר שיהיה דיניהם שיוכל לתבוע מהעו"ג תחלה, דהלא גם בדינינו צנשא ונתן ביד אין להמלוה על הלוה כלום רק על המקבל לחודיה כמו שמפורש במס' צ"ב (דף קע"ד א'), וע"כ פשוט ליה להש"ך ז"ל דדברי הרמב"ן אלו קאי אמה שכתב בתחלה כשהעמידו אלל העו"ג, ובפרט שהטור לא הביא כלל דעת רבינו גרשון ודברי הרמב"ן להחיר בלא משכון רק ע"י משכון וגם במשכון לא החיר הר"ש רק בתנאים ידועים וכמ"ש המחבר בסוף קס"ט בסעיף י"ג שיאמר המלוה לשליח אתה תהיה שלוחי להביא לי המשכון מיד העו"ג באחריותי ולהוליך לו המעות על אחריותי וכן בשעת פדיה תהא שלוחי להביא לי מעות מן העו"ג ויהיה באחריותי מיד כשילאו מיד העו"ג וכן תהיה שלוחי להחזיר לו המשכון, אבל בלא משכון לא כתבו להחיר, ואף דבש"ך שם בסקל"ד הביא בשם הב"י דמדברי ג"י והר"ן נראה דה"ה בלא משכון נמי שרי, מ"מ הלא הוא כתב שם דזהו כשאין אחריות המלוה על השליח כלל כגון שהודיעו שהעו"ג פלוני הוא שלוח ממנו או שהעמידו אלל העו"ג ונפטר השליח צדק וכן כתב עוד בשם בעה"ת כו' עכ"ל, והא דמשמע להדיא מדברי הרמב"ן וגם מדברי הב"י והר"ן דאם הישראל אינו ערב שרי אף שהישראל קיבל המעות מהמלוה בעד העו"ג והכא כתב הש"ך דאף כשאינו ערב אסור כשקיבל ישראל את המעות מיד המלוה, ע"ז יש לומר דהלא גם כאן כתב הש"ך דאינו אסור רק כשהישראל נתן

נותן אח"כ את הרבית אבל אם העו"ג נותן את הרבית מותר וע"כ אפשר דהש"ך יפרש שהם איירי כשהעו"ג נותן אח"כ את הרבית, רק אם העמידו אלל העו"ג אז התיר הרמב"ן שהשאל יהיה ערצ בעד העו"ג וכמס"ל ועיין:

סימן קעב

סעיף א בהג"ה וי"א דאין חילוק בין התרא דמסלקי ובין התרא דלא מסלקי אלא בשניהם זנכיייתא שרי ובלא נכיייתא אסור ע"כ, וכתב מרן וז"ל (סעיף א' בהג"ה) אלא בשניהם זנכיייתא שרי, בסוגיין (בב"מ דף ס"ז ב') בהתרא דמסלקי מסלקי אפילו מתמרי דעל בודיא ואי אגבהנהו זסיסני קניהו ועי' זנ"י זשס הרשב"א דזהו למ"ד דזנכיייתא הוי אבק רבית אבל לדין ליתא להאי דינא דכלא נכיייתא הוי רבית קלוגה וזנכיייתא כיון דשרי אפילו בתמרי דעל בודיא מחשבינן הפירות מה שזין כמו שהם על האולן והוי כלוקח לפירות, ולשיעת הרי"ף דקי"ל דזנכיייתא הוי אבק רבית קיימא דינא דהש"ס, ויש לעיין דהיכא דהוי אבק רבית אפילו אם לא מסלקי ליה זמעותיו מ"מ הא יכול למחות בידו דלא יאכלס כיון דלא אגבהנהו ולא קנה להו וז"ע עכ"ל, הגה פשטיות דברי מרן ז"ל משמע קלת דכוונתו לדקדק על מ"ש הרי"ף שם בפרק א"ג וז"ל אמר מר זוטרא משמיה דרב פפא הוי משכנתא בהתרא דמסלקי כדמייתי זווי מסלקי ליה ואפילו מתמרי דנפלי אבודיא ואי אגבהנהו זסיסני קניהו עכ"ל, ומשמע ליה דהרי"ף ז"ל קאמר דאימתי מסלק ליה מתמרי דאבודיא דוקא כדמייתי זווי, ועי' דקדק מרן דכיון שאמרו שם בב"מ (דף ס"ז א') בזמטקנא הוי משכנתא בהתרא דמסלקי אבל שיעור זווי לא מסלקינן ליה בלא זווי מ"ש סלוקי בלא זווי אפוקי מיניה הוי הוי אבק רבית ואבק רבית אינה יולאה בדויינן, וישמע דכל זמן שלא אכל כשיעור זווי אין מניחין לו לאכול כשהלוה מוחה אף שאין לו עכשיו זווי, וא"כ כיון דמסלקי ליה אפילו מתמרי דאבודיא משום דעדיין לא קניהו הלא יש לסלקו גם בלא זווי ולמה מנריך הרי"ף שיתן זווי, אך אם זה דקדוקיה אפשר לומר דמ"ש הרי"ף בהתרא דמסלקי כדמייתי זווי מסלקי ליה ואפילו מתמרי דנפלי אבודיא, אין כוונתו לנריך דוקא לניתי זווי רק כוונתו כמ"ש רש"י ז"ל שם ס"ז א' ד"ה בהתרא דמסלקי וז"ל במקום שנהגו להלוות סתם ומלוה אוכל פירות ולה פסק עמו זנכיייתא דלקמן ונהגו לסלק את המלוה מומנו בכל עת שהשיג יד הלוה למעות עכ"ל, הרי להדיא שכן היה המנהג אללס דמסלקי ליה כשהשיג יד הלוה למעות, וזהו שנקרא בגמרא התרא דמסלקי, וכן הוא גם כוונת הרי"ף ז"ל דהתרא דמסלקי נקרא לפי המנהג דמסלקי ליה כדמייתי זווי, אבל בהמת לדינא גם הרי"ף ז"ל מודה דגם אם אין ללוה מעות והוא מוחה בהמלוה שלא יאכל מתמרי דאבודיא זחנס רק שיחשכס על החוב דהדין עמו, וכמ"ש הג"י שם על הא דפסק הרי"ף שם כרצ אשי דאפילו אכל כשיעור זווי נמי לא מסלקינן ליה בלא זווי וז"ל ומיהו אע"ג דקי"ל הכי דלא מסלקינן ליה אי א"ל לא בעינא דתיכול תו ארעהו וכי הווי לי זווי פרענא מסלקינן ליה מפירי שכיון שזה מוחה עליו שלא יאכל גזל הוא הלכך אפילו אכלן לאחר מיכן משלם לו כו' עכ"ל, ולפי זה גם בתמרי דאבודיא הדין כן וכמ"ש מרן ז"ל, ולכן מזה אין תפיסה כ"כ על הרי"ף ז"ל ועיין:

סימן קעג

סעיף ז א"ם קונה דבר ששוא י"ב בי' בשביל שמקדים המעות אם ישנם ברשות מוכר אלא שאינו מזוי לו עד שיבוא זכו או עד שימלא המפתח מותר ואם אינם ברשותו אסור אפילו יש לו מאותו דבר הקפה ביד אחרים, הג"ה וגאמן המוכר לומר שיש לו וכל זה לא שרי אלא בסתם אבל אם מפרש לומר אם תתן לי עכשיו אתן לך בי' ואם לאחר זמן בי"ב אסור וכל זה בדבר ששומתו ידוע אבל אם אין שומתו ידוע אפילו אין לו שרי כו' ע"כ, ועל מ"ש המחבר ואם אינם ברשותו אסור כתב הש"ך בסקי"ז וז"ל ואם אינן ברשותו אסור למכור צפחות ודוקא כשילא השער אבל לא הוקבע השער אפילו בזוים אסור למכור כשאינו ברשותו דשמה יתייקר והוי רבית כו' ולפי"ז כי שרינן בחין שומתן ידוע אפילו בחין לו (כמ"ש הרמ"א בהג"ה) נמי בילא השער בדוקא הוי דלא כדמשמע זעמ"ז עכ"ל, וכתב מרן וז"ל (ש"ך סקי"ז) אפילו בחין לו נמי כו', תמוהני דא"כ מה מהני אין שומתו ידוע הא כיון דילא השער הוי ג"כ כמו אם מעכשיו כדלעיל סעיף א'. אח"ז בא לידי ס' תפל"מ ומלאתי שהקשה כן עכ"ל, ודבריו מבוארים דלעיל בסעיף א' כתב המחבר וז"ל מוכר להצירו דבר ששוא עשרה זהובים בי"ב בשביל שממתין לו אסור כו' דד"א בדבר שיש לו שער ידוע או דבר ששומתו ידוע כמו פלפל או ששוא כו' ע"כ, הרי להדיא דאם ילא השער אסור דהוי כמו שפרש דאם מעכשיו הרי הוא בי' ואם לאחר זמן בי"ב, ובס' תפל"מ הקשה בקולר על הש"ך וז"ל דבריו תמוהים דאי ילא השער הרי שומתו ידוע עכ"ל ועי"ש מה שכתב עוד בזה, אך אולי יש לומר בישוב דעת הש"ך ז"ל דס"ל דילא השער ויש לו שער ידוע לאו דבר אחד הן רק הם דברים חלוקים, דילא השער יוכל להיות גם בדבר שאינו נמלא במקום זה רק אלל איש פרטי ויחידו והוא מקבל הסחורה ממרחקים ואיש זולתו לא ידע מקום מולא להסחורה וגם מקחה במקום הזה כלל, אבל בהמקום שהוא מקבל הסחורה שם ילא השער על סחורה זו והוא ידע מזה ששם ילא השער, ועל אופן זה כתב הרמ"א דאם אין שומתו ידוע אפילו אין לו שרי והש"ך הוסיף דבעינן דוקא שילא השער, ור"ל שבאותו מקום שמשם מולא הסחורה שם ילא השער כפי המקח שמוזיל גביה, דכיון שאפשר ליה לקבל הסחורה מהמקום ההוא בשער כזה ע"כ נחשב כאלו יש לו שיכול למכור לו כפי השער שבאותו מקום שמשם מולא הסחורה, ואף שמוזיל ליה במחיר הסחורה ממה שראוי ליקח במקום הזה במחירה בשביל שמקדים לו המעות מ"מ שרי כיון שאין שומתה ידוע לרבים במקום הזה שאינם יודעים מקום מולאה ומכ"ש דמי מחירה, אבל בשלא ילא השער מהסחורה במקום מולאה אסור להזיל לו ממה שראוי ליטול במחירה במקום הזה דהוי בחין לו כיון שלא ילא השער במקום מולאה ואפשר שגם לאחר זמן לא ישיג לקנות הסחורה במקח זה ונמלא שמוזיל לו בשביל המעות שהקדים לו ואסור, אבל דבר ששומתו ידוע שכתב המחבר בסעיף א' זהו דבר שידוע לרבים במקום הזה שכן הוא מקח הסחורה וכאן היא נמכרת בזוקר, ולכן כשהזויל לו מן המקח שידוע לרבים נראה כרבית בשביל שהקדים לו המעות הזויל ליה במקח של הסחורה וע"כ אסור בכל גווני ועיין:

סעיף יג בזו"ת להקדים מעות על יין בשעת הבזיר על מנת שיתן לו יין טוב בניסן כו' ע"כ, וכתב בש"ך בסק"ד וז"ל ולא חשבינן רבית מה שהמוכר

שהמוכר מקבל עליו אחריות בשביל הקדמות המעות טור, ור"ל אחריות דחימוץ שיהיה יין טוב אבל אם המוכר מקבל עליו ג"כ אחריות דיוקרא וזולא אסור וכן מוכח בב"י והדרישה הפך הדברים והאריך ולא ירדתי לסוף דעתו גם מ"ש דל"א גרע מפיסוק פירות דלקמן סימן קע"ה דיכול לפסוק המוכר אפילו על מנת שיהא אחריות דיוקרא וזולא על המוכר כו' ליתא דל"א שרי לקמן סימן קע"ה אלא לפסוק כשער של עכשיו או כשער הזול אבל כשמוכר מקבל עליו אחריות דיוקרא וזולא אסור כו' עכ"ל, וכתב מרן וז"ל (ש"ך סקב"ד) כשער של עכשיו או כשער הזול, תמיהני הא לקמן סימן קע"ה בע"ז מובאר דמותר לפסוק כשער הגבוה והוא מתניתין ערוכה הרי דאחריות הזול על המוכר והיוקר ללוקח ומ"מ שרי, אח"כ מלאתי כן שהקשה בתפל"מ, ובעיקר החילוק בין הכא לכל פיסוק דעלמא מובאר בתוס' הובא בט"ז כאן, ובשיטה מקובלת הביא בשם הראשונים לחלק דכפיסקא דעלמא יכול המוכר ליתן הפירות מיד ללוקח ועליו לקבלם ויהיה האחריות הכל אח"כ על הלוקח משא"כ התנו (היינו הכא ביו"ד) דבע"כ מוכר שלא יתנס לו עד זמן הידוע ע"ש עכ"ל, ואולי יש לומר בישוב דעת הש"ך ז"ל דודאי לא נעלב מחתו משנה מפורשת שפוסק עמו כשער הגבוה והיינו שאם יזולו הפירות יתן לו פירות מרובים כשער הזול ואם יוקרו הפירות מ"מ יתן לו כמו שפסק עמו, ובפרט דהש"ך עלמו הביא הא דלקמן סימן קע"ה דפוסק עמו כשער הזול וזהו שער הגבוה דמתניתין, וא"א שיטתה בזה רק כוונת הש"ך הוא דהתם במתניתין דהגן שפוסק עמו כשער הגבוה איירי בשילא השער וכמו שפורש סם במשנה (דף ע"ב ב'), ולפי זה כיון שילא השער והמוכר יכול לקנות עכשיו בשוק במקח כזה שפסק עמו, מומילא שהמוכר אינו מקבל עליו אחריות דיוקרא שהרי ילא השער והוא יכול לקנותה עתה במקח כזה, וזהו מ"ש הש"ך דל"א שרי לקמן סימן קע"ה אלא לפסוק כשער של עכשיו או כשער הזול, ר"ל שאם יוקרו יתן לו כשער של עכשיו דהא ילא השער ואם יזולו יתן לו כשער הזול, משא"כ הכא שפוסק על היין בשעת הבליז על מנת שיתן לו יין טוב צניסן הא איירי בלא ילא השער וכמ"ש הש"ך להדיא בסקב"ג, וא"כ כיון דיש לחוש שהיין שמכר המוכר יחמיץ לפי שרגיל להחמיץ (וכמ"ש הש"ך גם זה בסקב"ג) וילמדך המוכר לקנות יין אחר וליתן לו צניסן ויוכל להיות שבמקח זה שמכר לו עתה לא ישיג לקנות בשום זמן מעכשיו ועד ניסן, ומשום דהשער יהיה ביוקר ממה שמכר לו, נמלא שהמוכר קיבל עליו גם אחריות דיוקרא, וזה לא הותר כלל בפוסק על הפירות שיפסוק קודם שילא השער וגם יפסוק כשער הגבוה שהוא כשער הזול דאז יהיה אחריות דיוקרא וזולא על המוכר וזה לא מצינו להיתר, רק דוקא בשילא השער אז מותר לפסוק כשער הגבוה שהוא שער הזול, דאז לא מקרי שהמוכר מקבל עליו אחריות דיוקרא כיון שיכול לקנות עכשיו בשוק כשער הזה וכמ"ל ועיין:

סימן קעז

סעיף ה' מותר ליתן עיסקא למחליט שכר ולהתנות שלא להתעסק אלא בדבר פלוני ואם ישנה שיהיה כל האחריות על המקבל כו', הג"ה ומותר למקבל לשנות לכתחלה ולא אמרינן דהוי כגולן בכך מיהו אם שינה ואמר לעלמי אני עושה ולא בתורת עיסקא הוי כגולן ומה שעשה עשה לעלמו ולכן יתנה הנותן תחלה שאם יזול לפעמים קצת מן העסק לזרכו שלא יהא מקרי שולח יד בפקדון בכך דאז הוי כגולן וכל הריוח שלו והמעות מלוה עליו ואסור ליעול אח"כ רבית כו' ע"כ, וכתב מרן וז"ל

(סימן קע"ז סעיף ה' בהג"ה) שולח יד בפקדון בכך, לענ"ד דהרשב"א בתשובה שהביא הב"י בחוה"מ סקע"ז מחודש ל"ז וכן הוא בחדושי הרשב"א בב"ק חולק על זה דאף אם שלח יד בקצת העסק והתעסק בשאר בהתם והריוח דהריוח לאמנע עי"ש וז"ע עכ"ל, ואולי יש לומר בדעת הרמ"א ז"ל דס"ל דהכא גרע טפי, דהרשב"א ז"ל איירי בשנתן לו מעות סתם על עסק פלוני ואח"כ שינה המקבל במקצת דאז אף דלכתחלה אסור לו לשנות מ"מ אמרינן דבמה שלא שינה מסתמא ניחא ליה דליקו בהימנותי' ודעתו היה שהריוח יהיה למוצת שניהם, משא"כ הכא שהתנה עמו בפירוש שלא יתעסק אלא בדבר פלוני ואם ישנה יהיה כל האחריות על המקבל ובסתמות משמע שגם אם ישנה במקצת יהיה ג"כ כל האחריות עליו, בזה קרוב לומר שאם שינה במקצת ואמר לעלמי אני עושה ולא בתורת עיסקא מסתמא היה דעתו שלא יהיה להנותן עוד שום חלק בזה, ואף שהתעסק בהשאר בהתם ולא פירש שמתעסק לעלמו בכל העסק מ"מ אומדן דעת הוא שבשביל המקצת שעושה לעלמו לא יתראה לקבל עליו האחריות מכל העסק וע"כ בודאי היה דעתו שיהיה גם כל הריוח לו לבדו, רק חשב שאין לריך לפרש לפני העדים שמעתה יהא כל הריוח לו לבדו ודי לו במה שאמר על מקצתו שעושה לעלמו ולא בתורת עיסקא והמקצת יעיד על הכל שכן הוא כוונתו וע"כ לא פירש לפני העדים יותר ועיין:

סימן קעט

סעיף ז' מי שרודפים אחריו נחש ועקרב מותר לחבר כדי שלא יזיקוהו ע"כ, וכתב ע"ז בבבא"ג אות י"ג וז"ל מפירוש רש"י אמימרא דאביי האי מאן דלמיד וכו' סנהדרין (דף ס"ה ע"א) עכ"ל, וכתב מרן וז"ל סי' קע"ט (בבבא הגולה ליו"ג) מפירוש רש"י, וכן הוא בב"י ללמוד כן מדברי רש"י ותמוה לי הא סוגיא ערוכה היא כריתות (דף ג') אמר אביי האי מאן דבעי למימאד זיבורא ועקרבא אסור ואי קאתו בתרי' שרי וכן תמה בספר תפארת למשה עכ"ל, ואולי יש לומר בישוב דעת הב"י ז"ל דע"כ הביא דברי רש"י דסנהדרין משום דמדברי אביי דכריתות דאמר ואי קאתו בתריה שרי היה מקום לומר שמוותר לימאד ולחבר זיבורא ועקרבא אף במקום דליכא סכנה רק משום לערא בעלמא דלא לזיקי ליה, וכן משמע ממה שאמרו בסנהדרין (דף ק"א א') ת"ר סכין וממשמשין צבני מעיים בשבת ולוחשין לחיטת נחשים ועקרבים בשבת ומעצירין כלי על גב העין בשבת, ופשוט טפי דהא דסכין וממשמשין צבני מעיים והא דמעצירין כלי על גב העין איירי בדליכא סכנה, וממילא משמע דגם הא דלוחשין לחיטת נחשים ועקרבים איירי בדליכא סכנה וע"כ מותר אף בשבת, ומשום דליכא איסור לידה בזה כמ"ש רש"י ז"ל שם ומכ"ש בחול דמותר, וכן משמע גם מהא שאמרו בשבת (דף ק"ז ב') הלך נחש בשבת אם מתעסק בו שלא ישיכנו פעור כו' מאן תנא אמר רב יהודה אמר רב ר' שמעון הוא דאמר מלאכה שאינה לריכה לגופה פטור עליה, ושם ק"ז א' אמר שמואל כל פעורי דשבת פטור אבל אסור לבר מהני תלת דפטור ומותר וחד מנהון הוא הלך נחש אם מתעסק בו שלא ישיכנו פטור ומותר, וגם התם איירי בדליכא סכנה דאי דליכא סכנה אין לך דבר שעומד בפני פקוח נפש ולא נחלק אדם ע"ז, והרמב"ם ז"ל בפ"י מהלכות שבת הכ"ה פסק כן וז"ל רמשים המזיקין כגון נחשים ועקרבים וכיוצא בהן אע"פ שאין ממייתין הואיל ונושכין מותר לגוד אותם בשבת והוא שיתכוין להגלל מנשיכתן כו' עכ"ל, והקשו עליו והובא במ"מ שם הלכה י"ז דהלא אמרו בשבת (דף ק"ז) הג"ל דהא מני ר' שמעון היא דאמר מלאכה

דוחצר חצר, ומפשותיו הצריחה משמע ג"כ דאין זה בכלל וחוצר חצר, דכיון דלא איירי במקום דאיכא סכנה וכמש"ל ח"כ למה התירו ללחוש בשבת, ואין לומר דהא דתנא לוחשין היינו ע"י ע"ג, חדא דהטור והשו"ע סתמו ג"כ ולא כתבו דזהו ע"י ע"ג דוקא, ועוד דדומיא דסכין וממשמשין צבגי מעיים בשבת ומעבדין כלי על העין בשבת דמיירי ע"י ישראל, כ"כ הא דלוחשין לחיטה נחשים ועקרבים הוי ג"כ ע"י ישראל וא"כ למה התירו בחמת שבת, הלא בפשיטות מוכח מזה דאין זה בכלל וחוצר חצר כיון שאין מאספן למקום אחד וכמש"ל (ובדעת הטור והש"י בטח נוכל לומר כן), אבל איסור דוחצר חצר לא הוה רק במקום סכנה וכמ"ש רש"י ז"ל בסנהדרין וכמש"ל, (ועיין בתוס' בצריחות שם ד"ה ואי חתו) וע"כ שפיר הביא הב"י מהא דרש"י שם ועיין :

סימן קפ"א

סעיף א' אינה צמנית הקפה וי"א שאעפ"י שמתרת להקיף פאת ראשה אסורה להקיף פאת ראש האיש ואפילו הוא קטן ע"כ, וכתב מרן ז"ל (סעיף ו') אסורה להקיף פאת ראש האיש, לענ"ד דזהו לכאורה לכ"ע יהיה אסור משום לפני עור שמכשלת להא שניקף, והא הובא דהוה מצי לגלח בעלמא מ"מ הוי איסור דרצנן כמ"ש התוס' ריש שבת ואולי יש לומר דבזה ליכא איסור מדין מזהו להפרישו דהדרבה צמה שהיא מגלחת אותו בזה מפרשותו דאם לא היתה מגלחת אותו היה מגלח בעלמא והיה עובר צ"ב' לחוין דניקף ומקיף וע"י שהיא מגלחת מפרשותו מלאו דמקיף, ובמגלחת לקטן לכאורה מדחוינן דרב הונא הניח להשתו לגלח צניח הקטנים (צניח דף ג"ז ב') מוכח דליכא איסור כלל ומה דלטייה רב אדא (דזהו ר"ת הר"ב ד) הא לרב אדא מותר אף לאיש לגלח קטן מדאמר לדידך מאן מגלח לקטן, וע"כ מה דלטייה היינו דלדידך דסבירא לך דמקיף קטן חייב וכמ"ש תוס' שם, ובזה ס"ל לרב אדא אם מקיף קטן חייב אשה אינה רשאה להקיף קטן מדאורייתא כמו במקפת לגדול, אבל לדינא דאשה אינה בלאו דמקיף י"ל דאפילו איסור דרצנן ליכא ול"ע עכ"ל, ואולי יש לומר בזה עפ"י מה שכתב הב"י בטור בסימן זה ד"ה ואשה שהוקפה אחר שהביא דעת הר"ף והרא"ש וסו"מ דליה איסורא כלל באשה המקפת את האיש כתב וז"ל אבל הרמב"ם כתב בסוף הלכות ע"ג חפ"ה שהאשה מותרת לגלח פאת ראשה הרי היא אסורה לגלח פאת ראש האיש ואפילו קטן אסור לה לגלח וטעמא משום דאמרינן בפ"ב גזירים דא"ל רב אדא בר אבהו לרב הונא בניך מאן מקיף להו חובה תקברינהו לבניה כל יומא דרב אדא בר אבהו לא איקיים זרעא לרב הונא וכיון דחוינן דאינש רב הונא אלמא לית הלכתא כוותיה דאם איתא דהלכתא הכי אמאי אינש, וכן דעת הראש"ד וכתב דאיסורא הוא דאיכא אבל אינה לוקה אפילו על הגדול ופשוט הוא עכ"ל הב"י, ולכן כיון דחוינן דאינש רב הונא ע"כ אף דאנן קי"ל דאשה אינה בלאו דהקפה היינו דוקא להקיף לעלמה אבל לא להקיף לאחרים אפי' לקטן ודלא כרב הונא דס"ל שאינה בהקפה כלל ועיין :

מלאכה שאינה לריכה לגופה פטור עליה והלא הרמב"ם ז"ל בפ"א מהלכות שבת ה"ז פסק כר"י דמלאכה שאינה לריכה לגופה חייב עליה, וא"כ אף פסק כחן בלידת נחש ושאר רמשים המזיקין דאע"פ שאין ממתין מותר ללודן בשבת כשמתכוין להגלל מגשיכתו, ותיכף המ"מ שם בשם ספר הבתים וז"ל יראה לי שאין זה מלאכה שא"ל לגופה כי מלאכה שא"ל לגופה הוא עושה המלאכה בעלמה וצוונה (וכיוצא בזה כתב גם הב"מ בפ"א שם ה"ז בשם הר"ר אברהם החסיד בשם אביו ז"ל וז"ל אבל מלאכה שאינה לריכה לגופה הוא מתכוין לגוף המלאכה אלא שאינו מכוין לתכליתה עכ"ל) אבל דברים אלו אין כוונתו למלאכה שכל כוונתו הוא להזיח ליחה ולהגלל כו' עכ"ל, ולפ"ז כיון דקרי ליה דבר שאין מתכוין משום שכל כוונתו הוא להגלל מגשיכת הנחש וכיוצא, וידוע הוא דדבר שאין מתכוין מותר גם בשאר אסורין וכדתנן במס' (כלאים פ"ט מ"ה) מוכרי כסות מוכרין כדרךן ובלבד שלא יתכוין בחמה מפני החמה ובגשמים מפני הגשמים, וא"כ גם בלוחש על הנחש שלא ישכנו אף דליכא סכנה יש לומר דשרי, כיון דמקרי דבר שאין מתכוין ודומה לכאורה ללד נחש שלא ישכנו דמותר, והא דהוי פסוק רישיה כבר כתבו התוס' בשבת (דף ק"ג א') דפסוק רישיה דלא נוחא ליה כמו מפני מורסא מותר במקום לערא, וכ"כ לידת נחש שלא ישכנו ולפי מש"ל יש לומר כן גם בלוחש על נחש שלא ישכנו, וע"כ היה פשוט קלת לומר דהא דאמר אביו ברים כריותות ואי קאתו בתרי' שרי למיילמד זיבורא ועקרבה היינו אף דליכא סכנה, לכן הביא הב"י והב"ה"ג הא דסנהדרין דשם אמר אביו הלכך האי מאן דלמיד זיבורא ועקרבה אע"ג דקא מיכוון דלא ליזקו אסור ופרש"י וכגון שאין ר"ן אחריו שאין כאן משום פקוח נפש עכ"ל, ומשם מוכח שלא הותר כשרודפין אחריו רק במקום דאיכא סכנות נפשות ובאם לאו אסור, ופשוט קלת לומר דהב"י ז"ל כתב כן לדעת הטור ולהטור אין מההכרח לומר דלידת נחש מקרי דבר שאין מתכוין (כמ"ש בספר הבתים וכמש"ל), דאף שגם הטור כתב באו"ח סימן טע"ז דהלד נחש בשביל שלא ישכנו מותר לכתחלה מ"מ הא איהו פסק בסו' רע"ח כר"ש דמלאכה שאין לריכה לגופה פטור, וא"כ אף דלגבי לידת נחש בשבת בשביל שלא ישכנו מותר גם בדליכא סכנה היינו משום דהוי מלאכה שא"ל לגופה דפטור בשבת, משא"כ בלוחש על נחש שלא ישכנו אינו מותר רק במקום סכנה דבזה לא שייך מלאכה שאינה לריכה לגופה, וע"כ שפיר הביא הב"י מרש"י ז"ל שאינו מותר רק במקום סכנה, והא שאמרו בסנהדרין בצריחה הג"ל דלוחשין לחיטה נחשים ועקרבים בשבת וכן פסק הטור באו"ח סימן סכ"ח ובשו"ע שם סעיף מ"ה, אפשר דס"ל שזה אינו בכלל וחוצר חצר דזהו דוקא כשמאספן יחד וכמו שאמר אביו הלכך האי מאן דלמיד זיבורא ועקרבה אע"ג דקא מיכוון דלא ליזקו אסור, אבל הא שאמרו לוחשין לחיטה נחשים ועקרבים אינו מאספן במקום אחד רק דע"י הלחש אינן יכולין לזוז ממקומן ולהזיק, וכן משמע קלת מרש"י ז"ל שכתב שם וז"ל ולוחשין על נחשים ועל עקרבים בשבת בשביל שלא יזיקו ואין צורך משום לידה עכ"ל ולא הזכיר כלל מאיסורא

נשלם ספר תרומת יצחק בעזרת אל נומר. על כן אשא עיני ולבי לשמים ואמר.

יערב תרומתי, לאלהי ישועתי, יוצר נשמת, רצה במנתתי, שמע עתירת, והיה בעזרת. ציה להצילי, פושעי וגואלי, אילותי וסחוללי, החייני להיעילי, טורשה להנחילי, ובמצותך להובילי. חוקני ואמצני, טעוני ומניני, טרחני ומחונני, רפאני והחלימני, ביסינך תנחני, וחוקך הבינני. קח אטרי, מטנבי וצורי, טלפני וסרתי, האר נרי, אמתתך להבירי, ובוראתך להנבירי. בוסף נפשי, לך קרושי. האל עושי, הבין מקדשי. ניהוח אישי, במהרה תדרשי.

